

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ
7800
29X
Αριθ. τίτ. 3802/63
ΔΩΡΕΑ Κοινότητας
Βεργίου

285
 3
 28
 3
 28

ὁ πῦρ ἀνέβαινεν ἐν τῷ
 λαγύρῳ δὲ οὐκ ἔβλεπε
 ὡς ἀνέβη ἐν τῷ ἁγίῳ
 ἐν 60' τοῦ δώδεκου β' ἡμέρας
 οὐδ' ἐν τῷ ἁγίῳ
 2/5. ἦν ἑκάστη
 ἐν 1 (α') πύρρον καὶ
 ἡμέρας (β') πύρρον β'
 ἡμέρας. γ' (γ') πύρρον
 ἐν 60' τοῦ δώδεκου πύρρον
 85. 60

35. 70 ἡμέρας
 9. 90 ἡμέρας 3 λίρ. 300. 21
 249. 90
 - 50. 3

ΠΑΧΟΥ

ΔΥΣΣΕΩΣ

Ν. ΓΑΛΛΙΣΤΙ

ΝΕΛΩΝΟΣ

ΜΕΤΕΡΑΝ

ΠΑΤΙΔΟΥ

ΜΕΤΕΡΑ

ΑΛΟΠΟΤΑΡ

ΜΕΛΑ

58V-9-00464

ΔΩΡΕΑ

Πει

ΤΥΧΑΙ
ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ

ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑΙ ΜΕΝ ΓΑΛΛΙΣΤΙ

ΥΠΟ

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΕΝΕΛΩΝΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑΙ ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΜΕΤΕΡΑΝ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ

καθηγητοῦ τῆς γαλλικῆς

"Εκδοσις δευτέρα

μετὰ εἰκόνων

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ Ν. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΩ

ΟΔΟΣ ΑΙΟΛΟΥ ΤΗΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΟΙΚΙΑΣ ΜΕΛΑ

1888

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέρμης

ΤΥΧΑΙ
ΙΛΕΜΑΧΟΥ

ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑΙ ΜΕΝ ΓΑΛΛΙΣΤΙ

ΥΠΟ

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΕΝΕΛΩΝΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΣΑΙ ΔΕ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΜΕΤΕΡΑΝ

ΥΠΟ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ

καθηγητοῦ τῆς γαλλικῆς.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΑΡΑ ΤΩ ΕΚΔΟΤΗ Ν. ΜΙΧΑΙΛΟΠΟΥΛΩ

ΘΑΔΣ ΑΙΟΛΟΥ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΗΝ ΟΙΚΙΑΝ ΜΕΛΛ

1883

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Η Γραφεία
Μερκού Κανδύ
π. 1876

ΤΟΙΣ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΥΣΙ

Δὲν ὑπάρχει ἴσως σύγγραμμα λαβὼν διάδοσιν το-
σούτῳ παγκόσμιον, καὶ διατηρήσαν ἐπὶ τοσοῦτον χρό-
νον τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ φήμην, ὅπως αἱ ὑπὸ Φενε-
λῶνος συγγραφεῖσαι Τύχαι τοῦ Τηλεμάχου. Ἐκατο-
στύες ὅλαι ἐκδόσεων ἀριθμοῦνται αἱ ἐν τῇ πρωτο-
τύπῳ γαλλικῇ γλώσσῃ γενόμεναι, ἐπανειλημμέναι
δὲ αἱ μεταφράσεις εἰς τὰς πλείστας τῶν ὁμιλουμένων,
μηδ' αὐτῆς τῆς τουρκικῆς ἐξαιρουμένης. Σύγγραμμα
ἄρα τοιοῦτον, οὐδεμιᾶς δεῖται συστάσεως ἢ ἐπαίνου·
ἀλλ' ἵνα δώσωμεν συνοπτικὴν τινὰ ἐκθεσιν περὶ τοῦ
συγγραφέως αὐτοῦ Φεnelῶνος, καὶ τῶν διαφορῶν κρί-
σεων, ἃς ἐπήνεγκαν ἄνδρες σοφοί, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
περὶ τῆς μεταφράσεως ταύτης, προτάσσομεν τὰ ἐπό-
μενα.

Φραγκίσκος δὲ Σαλινιάκ Δελαμότ Φεnelῶν, ἐγεν-
νήθη ἐν τῷ πύργῳ Φεnelῶνος τῆς γαλλικῆς ἐπαρ-
χίας Περιγόρδης ἐπιφανοῦς οἰκογενείας. Ὑπὸ τὴν
ἐπίβλεψιν πατρὸς εὐπαιδευτοῦ καὶ φιλοστόργου, ἐσπού-
δασε τὰ κοινὰ γράμματα, ἔπειτα δὲ πρὸς τελειοτέραν
αὐτοῦ ἐκπαίδευσιν μετέβη εἰς τὸ φροντιστήριον τῆς
Καχόρης καὶ μετὰ ταῦτα τῇ προσκλήσει τοῦ θεοῦ
του, μαρκησίου Φεnelῶνος, εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐν Παρι-
σίοις Γυμνάσιον τοῦ Πιλασίου, ἐνθα ἐξεδιδάχθη τὴν
φιλοσοφίαν. Ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ εὐμάθεια τοῦ παιδός,
ἐξέπληξαν τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ, ἡ δὲ εὐγλωττία
αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν ἔδειξεν ἀπαγγείλας ἐν ἡλικίᾳ πεν-

τεκαίδεκα ἔτων ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου λόγον τινά, ἐγέννησαν τὴν ἐλπίδα ἔτι ὁ Φενελὼν ἐσεται μίαν ἡμέραν εἰς τῶν ἐνδοξοτέρων τῆς Γαλλίας ῥητόρων. Ἡ κλίσις δὲ ἦν ἰδίως ἐδείκνυε πρὸς τὴν θεολογίαν, ἠνάγκασε τὸν θεῖον αὐτοῦ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Ἱερατικὴν Σχολὴν τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου, ἐνθα προσεῖλκυσε τὴν εὐνοίαν τοῦ διευθυντοῦ Τρόνσωνος, ἀνδρὸς ἐναρέτου, καὶ προεχειρίσθη ἱερεὺς.

Ἐξελθὼν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου, καὶ μόλις ἄγων τὸ εἰκοστὸν τέταρτον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος, ὁ Φενελὼν ἀπεφάσισε ν' ἀπέλθῃ ὡς ἱεραπόστολος εἰς Καναδὰν τῆς Ἀμερικῆς· ἀλλ' ἀποτραπείς ὑπὸ τῶν οἰκείων του, ἔστρεψε τὰ βλέμματά του πρὸς τὴν Ἀνατολήν, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ ζωηρὰ φαντασίᾳ του τῷ ὑπερίμνησκε τὸν Σωκράτην καὶ τὸν Ἁγίον Παῦλον, τὸν Παρνασσὸν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο τὸν ἀπέτρεψαν αἱ νοουθεσίαι τῶν γονέων του ἕνεκα τῆς ἀκροσφαλοῦς ὑγείας αὐτοῦ, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ ἐν Γαλλίᾳ, ὅστις ἔλαβε τὴν ἐπιστάσιαν νεανίδων τινῶν μοναστηρίου διαμαρτυρουμένων, νεωστὶ ἀσπασθεῖσων τὸ λατανικὸν δόγμα, καὶ διηύθυνεν αὐτὸ ἐπὶ δέκα ἔτη. Τὰ καθήκοντα δὲ καὶ αἱ φροντίδες τῆς ἐπιστάσεως ταύτης, τὸν παρειαύρασαν εἰς τὴν σύνταξιν ἐγχειριδίου περὶ ἀγωγῆς κορασίων, ὅπερ ἐδημοσίευσεν ὀφθαίτερον, ἀναθεῖς αὐτὸ εἰς τὴν δούκισσαν τῆς Βωβιλλιέρης.

Ἡ πρὸς τὸν Βοσσανέτον σχέσις καὶ θαυμασμὸς αὐτοῦ, τῷ ἐνέπνευσαν μετ' οὐ πολὺ δεύτερον συγγραμμάτιον περὶ Ποιμαντορικῆς, ἐν τῷ ὁποίῳ καταπολεμεῖ τὴν αἵρεσιν, μετ' ἥττονος μὲν τοῦ Βοσσανέτου δριμύτητος γλώσσης, ἀλλὰ μετὰ τοῦ αὐτοῦ

νευρώδους λόγου. Τὸ δὲ νέον τοῦτο σύγγραμμα, διε-
γεῖραν τὸν θαυμασμόν Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. ὑπεχρέω-
σεν αὐτὸν νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν Φενελῶνα ἐκκλη-
σιαστικὴν ἀποστολὴν εἰς Σαντόγην καὶ Λυνίδα, ἐπὶ
τῇ ὑποσχέσει νὰ τῷ χορηγηθῇ καὶ στρατιωτικὸν ἀπό-
σπασμα δραγόνων πρὸς συνδρομὴν· ἀλλ' ὁ Φενελῶν
ἀπεποιήθη ἐνοπλὸν δύναμιν, καὶ διὰ μόνης τῆς ἀρε-
τῆς καὶ εὐγλωττίας αὐτοῦ κατῴρθωσε νὰ ἐλκύσῃ εἰς
τὸν λατινισμόν πολλοὺς ἑτεροθρήσκους.

Τριακοντούτης ἦτον ἤδη ὁ Φενελῶν, ὅτε ἡ δύναμις
τοῦ κηρύγματός του ἐν Σαντόγῃ, αἱ χριστιανικαὶ ἀ-
ρεταὶ του, καὶ ἡ εὐνοία ἦν προσεκτῆτατο μεταξὺ τῶν
ἐπιφανεστέρων προσώπων τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ ἀνω-
τέρου κλήρου, τῷ παρεσκεύασαν θέσιν πολλῶ ἐπιζη-
λοτέραν. Ὁ δούξ τῆς Βουργουνδίας, ἐγγονὸς Λουδο-
βίκου τοῦ ΙΔ'. ἐξήρχετο τῆς πρώτης αὐτοῦ νεότητος,
καὶ ὁ βασιλεὺς ἐζήτηι διδάσκαλον ἀρμόδιον, εἰς τὴν νὰ
ἐμπιστευθῇ τὴν πολύτιμον ταύτην παρακαταθήκην·
τὴν δ' ἐπιούσαν τοῦ διορισμοῦ τοῦ δουκὸς τῆς Βω-
βιλλιέρης, ὡς κυβερνήτου τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουν-
δίας, ἐν ἔτει 1689, ὁ Φενελῶν ὠνομάσθη παιδαγω-
γὸς τοῦ νεαροῦ ἡγεμονόπαιδος, ὡς ὁ Βοσσυέτος ἐγέ-
νετο παιδαγωγὸς τοῦ Δελφίνου, ἐπιδόξου διαδόχου
τοῦ γαλλικοῦ θρόνου. Ὁ δούξ τῆς Βουργουνδίας ὅμως
προσιωνίζετο δυσχερὲς μέλλον, διότι ἦτο φύσει τρα-
χὺς, παράφορος, ἰσχυρογνώμων, ὑπερόπτης καὶ ἀνε-
πίδεκτος νοουθεσίας εἰς τὰς ἰδιοτροπίας του· εἶχε πλὴν
νοῦν ὀρθόν καὶ φαντασίαν ζωηράν, ὥστε μικρὸν ὁ Φε-
νελῶν ἐδυσκολεύθη· ὅπως ἀναπτύξῃ τὰ πλεονεκτή-
ματα τοῦ μαθητοῦ του. Ἐπεχείρησε λοιπὸν πρῶτον
νὰ δαμάσῃ τὸ ἀλαζονικὸν ἦθος του, καὶ τὸ κατῴρ-
θωσεν ἄνευ πολλῶν ἀγώνων, ἐπειδὴ εἶπεν εἰς τὸν

μαθητήν του ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ὅτι ἡ ἐκεῖνος ὑπακούει, ἢ αὐτὸς παραιτεῖται παιδαγωγίας τοσοῦτον ἐπιπόνου καὶ ἄνευ ἀποτελέσματος· ὅθεν ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἐπιβρόχην, ὥστε ἤγε καὶ ἔφερε εἰς τὰ νεύματά του τὸν ἀτίθασσον καὶ ὑπερόπτην ἐκεῖνον νεανίαν, καὶ ἐμόρφωσεν αὐτὸν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του. Τὸ ἐξύθυμον τοῦ παιδὸς μετετρέπη εἰς πραότητα, ἡ ἀλαζονεία του εἰς ταπεινοφροσύνην, ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη του τέλος εἰς ὑπακοήν καὶ προθυμίαν. Ὅφειλομεν δὲ εἰς τὸν Φενελῶνα κατὰ τὴν πενταετῇ ταύτην παιδαγωγίαν του, πολλὰ δοκίμια, πρωτότυπα ἀληθῶς εἰς τὸ αἶδος των καὶ προωρισμένα εἰς ἀγωγὴν παίδων, οἷα οἱ Μυθολογοί του, ο Νεκρικοὶ Διάλογοί του καὶ ἕτερα, ὧν ὅμως οὐδὲν συνετάχθη πρὸς δημοσίευσιν.

Τὰ αἷσια ἀποτελέσματα τῆς ἀγωγῆς τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας ὑπὸ τοῦ Φενελῶνος, καὶ ἡ φήμη τῆς εὐγλωττίας του, συνετέλεσαν ἵνα τῷ 1693 γείνη μέλος τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας, καὶ τῷ 1694 χειροτονηθῇ ἀρχιεπίσκοπος Καμβραίας. Κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐφάνη γυνὴ τις, ὀνόματι Γουγιώνη, εὐφυῆς μὲν λίαν καὶ εὐπαίδετος, ἀλλὰ μετέχουσα δεισιδαιμονίᾳ τινος παραφροσύνης. Ἡ γυνὴ αὕτη, γράψασα ὁογματικῶς περὶ χάριτος καὶ καθαροῦ ἔρωτος, πρῶτον μὲν κατεδιδώχθη καὶ καθεύρχθη, εἶτα δὲ ἐπέτυχεν ἅ ἐμπνεύσῃ τὰς ἰδέας αὐτῆς εἰς πλείστους τῶν ἐπιφανεστάτων τότε ἀνδρῶν, ἐν οἷς κατεριθμεῖτο καὶ ὁ Φενελῶν. Ἡ ζωηρὰ φαντασία αὐτοῦ καὶ ἡ ἀνυπόκριτος εὐσέβεια, ἐνόμισαν ὅτι εὗρον ἐν τῷ στόματι τῆς γυναικὸς ἐκείνης τὰ ἀξιώματα καὶ τὰς ἰδέας ὑφ' ὧν καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Καμβραίας ἐνεπνέετο. Ἀφ' ἑτέρου ὁ Βοσσουνέτος, ἀμείλικτος ἐχθρὸς τῶν κρυφίων θεω-
ου

ριῶν, ἀπήτησεν ἵνα ὁ Φενελῶν ἀποδοκιμάσῃ τὰ δόγματα τῆς Γουγιῶνης, ἧς ἦτο φίλος· ἀλλ' αὐτὸς ἠρνήσατο τοῦτο, τὸ μὲν ἐκ λεπτόπτητος, τὸ δὲ ἐκ πεποιθήσεως, καὶ ἐδημοσίευσε μάλιστα καὶ σύγγραμμά τι Γνωμαὶ Ἀγίων, ἔτει 1697, τὸ ὁποῖον ἐθεωρήθη ὡς ἄμεσος ἀπολογία τῆς Κυρίας Γουγιῶνης. Ὁ Βοσσουνέτος ἐμάνη τότε ἐπὶ τῷ συγγράμματι τούτῳ, πολλοὶ τῶν φίλων τοῦ Φενελῶνος ἀπεσπᾶσθησαν ἀπ' αὐτοῦ, ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' ἐφάνη λίαν κατ' αὐτοῦ δυσηρεστημένος, καὶ αὐτὸς ὁ Πάπας τέλος, ἐξέδωκε τῷ 1693 ἐγκύκλιον ἀποδοκιμάζουσαν τὰς Γνώμας τῶν Ἀγίων. Ὁ Φενελῶν τότε ἀπεμακρύνθη τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ ἡγεμονόπαιδος μαθητοῦ του, καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν Καμβραϊαν, ἀνευ μεμφοιρίας, ἀλλ' ἐν πλείστη ἀξιοπρεπείᾳ, φύσει δ' εὐπειθῆς καὶ πρᾶος ὢν, ἐδέχθη γενναιοφύχως τὴν παπικὴν ἐπίκρισιν καὶ ὡμολόγησε δημοσίᾳ καὶ εἰλικρινῶς τὴν πλάνην του διὰ προκηρύξεως γεγραμμένης μετὰ μεγίστης ταπεινοφροσύνης.

Μετ' ὀλίγον νέον τραῦμα ἐπῆλθεν εἰς τὸν Φενελῶνα καὶ κατέστησεν ἀθεράπευτον τὴν δυστυχίαν του. Οὗτος εἶχε συντάξει ἐν εἴδει μυθιστορήματος ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ποιήματος εἰς πεζὸν λόγον τὰς Τύχας τοῦ Τηλεμάχου. Κατὰ τὴν γνώμην του, τὸ βιβλίον αὐτὸ ἦν προωρισμένον διὰ τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας καὶ ἐσκόπει νὰ τὸ ἀφιέρωσιν εἰς αὐτὸ ἐν ὥρᾳ τῶν γάμων του ὡς συμπλήρωμα ἢ ἐνθυσμιον τῆς ἀγωγῆς, ἣν τῷ ἔδωκεν· ἀλλ' εἰς τῶν γραμματέων του, διοισθεὶς νὰ τὸ ἀντιγράψῃ, ἐπώλησεν αὐτὸ λάθρα, ἔτει 1700, εἰς τινὰ βιβλιοπώλην καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθη μέγα σκάνδαλον. Τὸ σύγγραμμα κατασχθεὲν ἐν Γαλλίᾳ, ἐτυπώθη ἀκολούθως ἐν Ὑλλανδίᾳ καὶ ἔσχε καθ'

ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἐπιτυχίαν μεγίστην, τὴν ὁποίαν ἡ κακοβουλία παρέστησε προσβλητικὴν διὰ τὸν Λουδοβίκον ΙΔ'. ἀναφέρουσα τὰς ἐν τῷ Τηλεμάχῳ διηγήσεις, εἰς τὰς κατακτήσεις καὶ εἰς τὰς δυστυχίας τῆς βασιλείας τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Οἱ ἄφροσισι μέντοι, οἵτινες οὐδέποτε δυστυχῶς λείπουν ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς, παρέστησαν τὸ σύγγραμμα τοῦτο ὡς σάτυραν κατὰ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. καὶ ὅτι ὑπὸ τὸ πρόσωπον τοῦ ἄφρονος Ἰδομενέως καὶ τοῦ ἐναγοῦς Ἀδράστου ἐγελοιογραφεῖτο ὁ Λουδοβίκος αὐτός. Ὁ βασιλεὺς, προκατειλημμένος ἐναντίον τοῦ Φενελῶνος πρὸ πολλοῦ ὦν, ἔδωκεν ἀκρόασιν εἰς τοὺς συκοφάντας, καὶ ἠνάγκασε τὸν σοφὸν ἐκεῖνον ἱεράρχην νὰ ποσυρθῇ ὀλοσχερῶς τῆς αὐλῆς. Μάτην αὐτὸς διεμαρτυρούθη μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ κατὰ τῆς ἀποδιδομένης αὐτῷ αἰτιάσεως, μάτην ἐν ἐνὶ χειρογράφῳ αὐτοῦ ὑπομνήματι τῷ 1710 ἔγραφεν. «Οὐδένα ὠρισμένως διὰ τοῦ Τηλεμάχου ἠθέλησα νὰ ζωγραφίσω. Οὐδὲν ἄλλο προεθέμην εἰμὴ νὰ διδάξω τὸν δοῦκα τῆς Βουργουνδίας δι' ἐπιφελοῦς ψυχαγωγίας, χωρὶς νὰ σκοπεύω νὰ δημοσιεύσω τὸ σύγγραμμα αὐτό.» Ἀπέναντι τῆς καταφορᾶς τοῦ φθόνου καὶ τῆς συκοφαντίας ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ ὑπεχώρησεν, ἀφήσας ὅμως εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νὰ κρίνωσιν ἀπαθῶς περὶ αὐτοῦ.

Περιορισθεὶς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ ὁ Φενελὼν ἰθαυμάσθη καὶ ἡγαπήθη, διότι μόνον μέλημα εἶχε τὸ ἀνακουφίζειν τοὺς τεθλιμμένους καὶ συνδράμειν τοὺς πάσχοντας. Τὸ ἐπισκοπικὸν του μέγαρον, ἦτο τόπος συνελεύσεως πολλῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν, οἷον τοῦ Ῥαμσέϋ, τοῦ περιφήμου στρατάρχου Μοῦνιχ, τοῦ τυχοῦς Ἰακώβου Γ'. Στουάρτου τοῦ κοινότερον ἐγνω-

σμένου ἱππότου τοῦ Ἀγίου Γεωργίου καὶ ἄλλων. Φύσει ταπεινόφρων, παρεμυθεῖτο διὰ τὴν ἀποτυχίαν εὐλόγου φιλεδοξίας, ἐπέστη ὅμως καὶ ὥρα καθ' ἣν ἐδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐνδεχόμενον ἦτο νὰ διορισθῇ πρωθυπουργός· τὴν τοιαύτην δὲ πιθανότητα ἐγέννησεν ὁ ἐν ἔτει 1711 ἐπισυμβὰς θάνατος τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου τοῦ γαλλικοῦ θρόνου, κατόπιν τοῦ ὁποίου ἤρχετο ὡς βασιλεὺς ὁ δούξ τῆς Βουργουνδίας, ὅστις ἔτρεφε πρὸς τὸν διδάσκαλόν του, καὶ ἐν δυσμενείᾳ ἔτι διατελοῦντα, μεγίστην ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν. Ἀλλ' ἡ ὄνειροπόλησις αὕτη ἐξηφανίσθη ἐν ἀκαρεῖ, διότι ὁ θάνατος τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας παρηκολούθησεν ἐντὸς ἔτους τὸν τοῦ ἐπιδόξου διαδόχου. Ὑπελείπετο ἤδη εἰς τὸν Φενελῶνα καὶ ἡ εὐνοία τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας, ὅστις συνεχέστατα συνεβουλεύετο αὐτόν, καὶ προέκειτο νὰ γείνῃ ἀντιβασιλεὺς, διαρκούσης τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ νέου βασιλέως· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀλλεπάλληλος ἀπώλεια ἀνδρῶν οὓς ἠγάπησεν, ἐξησθένησε πολὺ τὴν ἡγείαν αὐτοῦ. «Δὲν ἔζων, ἔγραφεν ὁ Φενελῶν, εἰμὴ διὰ τῆς φιλίας, καὶ ἐκ τῆς φιλίας θέλω ἀποθάνει.» Καὶ ὄντως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ προστάτου καὶ φίλου του δουκὸς τῆς Βουλγιέρης, ἡ προσγενομένη αὐτῷ θλίψις ἐπέσπευσε τὸ τέρμα του, καὶ ὁ σοφὸς ἱεράρχης τῆς Καυδραίας, παρέδωκε τὸ πνεῦμα πρὸς τὸν Πλάστην τοῦ τῇ ἐβδόμῃ Ἰανουαρίου 1715, συνεπείᾳ ἐλαφρᾶς τινος πτώσεως ἣν ὑπέστη. Ἐνησχολήθη δὲ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του διδάσκων καὶ συγγράφων διάφορα συγγράμματα, ὀνομαστότερα τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ἡ Περὶ Ὑπάρξεως Θεοῦ πραγματεία του, καὶ ἡ Περὶ τῶν Πράξεων τῆς γαλλικῆς ἀκαδημίας ἐπιστολὴ αὐτοῦ.

Καὶ τοιοῦτος μὲν ὑπῆρξεν ὁ Φενελῶν, ἰδῶμεν δ' ἤδη ὅποσον καὶ τὸ παρ' ἡμῶν μεταφρασθὲν σύγγραμμά του· ἀντὶ ὧς ἡμετέρας κρίσεως, παραθέτομεν τὰς κρίσεις τριῶν ἐπισημοτάτων ἀνδρῶν, τοῦ περικλεοῦς Βοαλῶ, τοῦ δαιμνίου Βολταίρου, καὶ τοῦ διασήμου Βιλεμαίνου.

«Τὸ τερπνόν, λέγει ὁ Βοαλῶ ἐν τῇ ἀπὸ 10 Νοεμβρίου 1699 πρὸς τὸν Βοσσουέτον ἐπιστολῇ του, ἐπανθεῖ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Τηλεμάχου, ὅπερ ἐστὶν οἰονεὶ ἀπομίμησις τῆς Ὀδυσσεΐας τοῦ Ὀμήρου, ἣν ἀσπάζομαι πληρέστατα· ἡ δὲ περιέργεια μετ' ἧς ἀναγινώσκεται τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ἀποδείκνυσι τρανῶς ὅτι ἂν ὁ Ὀμηρος μετεφράζετο πιστῶς εἰς τὴν γαλλικὴν, ἤθελε φέρεи τὸ αὐτὸ μὲ τὸν Τηλέμαχον ἀποτέλεσμα. Ἐγὼ ὅμως ἐπεθύμουν ἵνα ὁ τῆς Καμβραΐας ἀρχιεπίσκοπος, παρίστα τὸν Μέντορά του ἡττον διδακτορικόν, ἡ δὲ ἠθικὴ του ἵνα ἐγκατεσπεύρτο ἡττον ἐπαισθητῶς καὶ μετὰ μείζονος τέχνης. Ὁ Ὀμηρος εἶναι μὲν διδακτικώτερος τούτου, αἱ διδασκαλῖαι του ὅμως δὲν λογιζόνται παραγγέλματα, ἀλλὰ προκύπτουσιν ἐκ τῆς τάξεως τοῦ ποιήματος μᾶλλον ἢ ἐκ λόγων ἐπιδραστικῶν. Τὸ βέβαιον ἐν τούτοις εἶναι ὅτι ὁ Μέντωρ λέγει ἀξιόλογα πράγματα, καὶ τοὶ ὀλίγον τολμηρὰ, καὶ ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς Καμβραΐας μοι φαίνεται καλλίων ποιητῆς ἢ θεολόγος, ὥστε ἂν διὰ τοῦ συγγράμματός του Ἦνωμαι Ἀγίων ὁνῆται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν ἱερὸν Αὐγουστίνον, διὰ τοῦ Τηλεμάχου ὅμως θεωρεῖται παραβλητέος πρὸς τὸν Ἡλιόδωρον.»

«Ὁ Τηλέμαχος, πρὸς τὴν ὁ Βολταῖρος ἐν Κεφαλαίῳ ΑΒ'. τοῦ περὶ Αἰῶνος τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. συγγράμματος, εἶναι παράδοξον βιβλίον, μετέχον συγ-

χρόνως μυθιστορίας καὶ ποιήσεως. Φαίνεται ὅτι ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν μυθιστορίαν, ὡς ὁ Βοσσουέτος τὴν κυρίως ἱστορίαν, δίδων αὐτῇ ἀξίωμα καὶ χάριν ὅπως ἀγνῶστον ἐπὶ πᾶσι δὲ πηγάζει ἐκ τῶν ποιήσεων αὐτῶν ἠθικὴ λίαν ὠφέλιμος εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἠθικὴ ὁλοσυνερώς σχεδὸν ἀμεληθεῖσα εἰς ὅλας τὰς μυθώδεις ποιήσεις. . . . Οἱ αὐστηρῶς φιλόκαλοι κριταὶ ἔψεξαν ἐν αὐτῷ τὰς σχοινοτενεῖς διηγήσεις, τὰς λεπτολογίας, τὰ ὀλίγον συνδεδεμένα πρὸς ἄλληλα συμβεβηκότα, τὰς ἐπανελλημμένας περιγραφὰς καὶ τὸ λίαν ὁμοιόμορφον τοῦ ἀγροτικοῦ βίου.»

Ἄλλ' ἐκτενέστερον καὶ κριτικώτερον ἐκφράζεται περὶ Τηλεμάχου ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Βιλλεμαϊνὸς ἐν ταῖς Ἀναλέκτοις αὐτοῦ.

«Ὁ Φενελὼν, λέγει οὗτος, κάτοχος τῶν καλλωνῶν τοῦ Βιργιλίου καὶ τοῦ Ὀμήρου ἐπιζητεῖ ἐν αὐτοῖς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ δι' ἀπλῆς καὶ αὐστηρᾶς ἀληθείας, ἣν ἔτυχε πρὸ πάντων ἐν τῷ Ὀμήρῳ, καὶ ἣν ὁ ἴδιος καλεῖ «ἐρασμίαν ἀπλότητα τοῦ ἀρχαῖκου κόσμου...» ἀλλ' ἀπατάται πᾶς τις νομιζων ὅτι ὁ Φενελὼν ὀφείλει εἰς μόνην τὴν μοῦσαν τοῦ Ὀμήρου τὰ θέληγητρα τοῦ μυθιστορήματός του. Ἡ ἰδέα τῆς ἠθικῆς καλλονῆς ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν νέου ἡγεμόνος, αἱ φιλοσοφικαὶ τοῦ γνῶμαι, τὰ παραδείγματα τῆς γενναιοφυχίας, τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἐν πολέμῳ φιланθρωπίας, ἡ πρὸς τοὺς ἔρκους πίστις, ἅπασαι αἱ ἀγαθοεργαὶ αὗται ἰδέαι ἐληφθησαν ἐκ τοῦ Κύριου Παιδείας τοῦ Ξενοφώντος εἰς δὲ τὰς περιεὐτυχίας λαοῦ τινὸς θεωρίας, ὡς περὶ κράτους ὀργανισμένου ὡς μία οἰκογένεια, ἀναλαμβάνει ἡ φαντασία καὶ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος· ἀλλ' ἐξεσιν ἡμῖν πιστεῦσαι ὅτι ὁ Φενελὼν,

παρικοσμῶν τοὺς μύθους τοῦ Ὀμήρου διὰ τῆς σοφίας
 τοῦ Σωκράτους, καὶ συνδυάζων τὸ εὐτυχές ἐκεῖνο
 κρᾶμα τῆς χαριεστᾶτης ποιήσεως μετὰ τῆς καθαρῶ-
 τέρας φιλοσοφίας καὶ τῆς φιланθρωποτέρας πολιτι-
 κῆς, δύνανται ν' ἀμφισβητήσῃ διὰ τῶν θελγήτρων τοῦ
 ἀθροίσματος τὴν δόξαν τῆς ἐφευρέσεως τῶν ὅσων λαμ-
 βάνει ἐκάστου τῶν πρωτοτύπων ἐκείνων. Ὁ Φενελῶν
 ἐπέπεσεν ἴσως εἰς τὰ λάθη ἐκείνων, οὓς ἐμιμήθη,
 διότι, ἂν καὶ αἱ μάχαι τοῦ Τηλεμάχου ἔχουσι τὸ με-
 γαλεῖον καὶ τὸ πῦρ τῶν μαχῶν τῆς Ἰλιάδος, ὁ Μέν-
 τωρ ὅμως λαλεῖ πολλάκις τοσοῦτον διεξοδικῶς, ὅσον
 ἥρως τις τοῦ Ὀμήρου, καὶ ἐνίοτε αἱ λεπτολογίαι
 κοινῆς ἥθικῆς ἀναμιμνήσκουσιν εἰς ἡμᾶς τοὺς μα-
 κροὺς διαλόγους τοῦ Κύρου Παιδείας. Θεωρῶν δέ τις
 τὸν Τηλέμαχον ὡς ἐμπνευσιν τῶν ἐλληνικῶν Μου-
 σῶν, εὐρίσκει ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Φενελῶνος λαμβάνει
 τῷ ὄντι παρ' αὐτῶν δύναμιν μὴ οὖσαν αὐτῷ ἰδίαν
 λ. χ. ἡ σφοδρότης τοῦ Σοφοκλέους ἐτηρήθη ἀκεραία
 εἰς τὰς θηριώδεις ἀράς τοῦ Φιλοκτήτου. Καί τοι
 δὲ τῆς λαμπρᾶς ἀρχαιότητος οἶονεῖ σταχυολογηθεί-
 σης πρὸς σύνταξιν τοῦ Τηλεμάχου μένει ὅμως καὶ
 οὕτως εἰς τὸν συγγραφέα ἡ δόξα τῆς ἐπινοήσεως, καὶ
 ἡ τέχνη τῆς μιμήσεως ξένων καλλωνῶν, ἀγνώστων
 πρότερον, καὶ μετὰ τὸν Φενελῶνα δυσεκμιμήτων.
 Οὐδὲν δ' ἄλλο ὠραιότερον, ὅσον ἡ σύνταξις τοῦ Τη-
 λεμάχου ἔνθα ἀποκαλύπτει τις οὐχ ἥττον μεγαλεῖον
 κατὰ τὴν γενικὴν ἰδέαν ἢ φιλοκαλίαν καὶ ἐπιδεξιό-
 τητα κατὰ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν ἀντίθεσιν τῶν ἐπει-
 σοδίων· καὶ ἐπειδὴ ὁ Τηλέμαχος εἶναι πρὸ πάντων
 βιβλίον ἥθικῆς πολιτικῆς, διὰ τοῦτο ὁ συγγραφεὺς
 αὐτοῦ ζωγραφεῖ μὲ περισσοτέραν δύναμιν τὴν φιλο-
 δοξίαν, τὴν νόσον ταύτην τῶν βασιλέων, ἥτις προ-

Ξεनेῖ τὸν ὀλεθρον τῶν λαῶν. Καὶ τὴν μὲν μεγάλην καὶ γενναίαν φιλοδοξίαν ἀποδίδει εἰς τὸν Σέσωστριν, τὴν δὲ μικράν καὶ ἀσθενῆ εἰς τὸν Ἰδομενέα, τὴν δὲ τυραννικὴν καὶ οὐτιδανὴν εἰς τὸν Πυγμαλίωνα, τὴν δὲ ἀπάνθρωπον, ὑποκριτικὴν καὶ ἀσεβῆ εἰς τὸν Ἄδραστον. Ὁ τελευταῖος οὗτος μάλιστα χαρακτήρ, ἀνώτερος τοῦ Μηζινσίου τοῦ Βιργιλίου, περιγράφεται μετὰ δυνάμεως φαντασίας, ἣν οὐδεμία ἱστορικὴ ἀλήθεια δύναται νὰ ὑπερβῇ· ἡ ἐπινόησις δ' αὕτη τῶν προσώπων εἶναι οὐχὶ ὀλιγώτερον δύσκολος ἢ ὅσον ἡ γενικὴ ἐπινόησις τοῦ σχεδίου αὐτοῦ· ὁ δ' ἐπιτυχέστερος χαρακτήρ εἰς τὴν ποικιλίαν ταύτην τῶν εἰκόνων εἶναι ὁ τοῦ νέου Τηλεμάχου. Οὗτος, κάλλιον ἀνεπτυγμένος, μάλλον ἐνεργητικὸς, ἢ ὁ Τηλέμαχος τῆς Ὀδυσσεΐας, περιλαμβάνει πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἐκπλήξῃ, νὰ σαγηνεύσῃ νὰ διδάξῃ. Ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῶν παθῶν τίθεται ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς φρονήσεως, ἥτις τὸν ἀφίνει συχνάκις νὰ σφάλλῃ, διότι τὰ σφάλματά εἰσιν ἴδια τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀνθρώπων. Ἐχει τὴν ὑπερρηφανίαν τοῦ θρόνου, τὴν παραφορὰν τοῦ ἥρωϊσμοῦ καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς νεανικῆς ἡλικίας

«Ἴνα δὲ κατανοήσωμεν εἰς τὸν νεώτερον Τηλέμαχον τὸν θησανρὸν τοῦ ἀρχαίου πλούτου, καὶ τὸ γένος τῆς ἐπινοήσεως, ἥτις ἀνήκει εἰς τὸν συγγραφέα, πρέπει νὰ συγκρίνωμεν τὸν Ἄδην καὶ τὰ Ἡλύσια πεδία τοῦ Φενελῶνος πρὸς τὰς αὐτὰς εἰκονογραφίας τοῦ Ὀμήρου καὶ τοῦ Βιργιλίου). Οἶονδῆποτε καὶ ἂν ἡ τὸ ὕψος τῆς σιωπῆς τοῦ Αἰάντος, οἶονδῆποτε τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ τελειότης τοῦ ἔκτου βιβλίου τῆς Αἰ-

¹⁾ Ἰδὲ Τηλεμάχ. βιβλ. 11. καὶ Ὀμήρ. Ὀδυσσ. βιβλ. 11, καὶ Βιργιλ. Αἰνείιδος βιβλ. 1.

νειάδας, εὐκόλως δύναται τις νὰ αἰσθανθῇ τί ὁ Φενελὼν ἐδημιούργησε νέον, ἢ μᾶλλον τί ἐπορίσθη ἀπὸ τὰ χριστιανικὰ μυστήρια διὰ θαυμαστῆς τινος τέχνης ἢ δι' ἀκουσίου ῥοπῆς. Τὸ πλεῖστον τῶν ἀγνώστων εἰς τὴν ἀρχαιότητα καλλονῶν τούτων εἶναι ἢ ἐφευρέσεις δδύνης καὶ εὐφροσύνης καθαρῶς νοεῶς ἀντικαθιστώσεως τὴν ἀσθενῆ καὶ ἀλλόκοτον ζωγραφίαν τῆς δδύνης καὶ τῆς εὐφροσύνης τῶν φυσικῶν εὐτυχιῶν. Ἐνταῦθα ὁ Φενελὼν εἶναι ὑψηλὸς κατανοεῖ κάλλιον τοῦ Δάντου τὴν τοσοῦτω καινὴν, ὅτω μεγάλην ἀρωγὴν τοῦ χριστιανισμοῦ. Οὐδὲν φιλοσοφικώτερον καὶ προμερώτερον, ὅσον αἱ ἡθικαὶ βάσανοι, ὡς τίθησιν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν κολασμένων, καὶ ἵνα περιγράψῃ τὰς ἀνεκφράστους ἐκείνας δδύνας λαμβάνει εἰς τὸ ὕψος αὐτοῦ δύναμιν ἐνεργείας, ἣν οὐδεὶς προσεδόκα παρ' αὐτοῦ, καὶ ἥτις εἰς οὐδένα ἄλλον συγγραφεῖα ἐνυπάρχει. Ὅτε δὲ πάλιν ἀπηλλαγμένος τῶν φρικωδῶν ἐκείνων περιγραφῶν θέλει νὰ ἀναπαύσῃ τὴν γλυκεῖαν φαντασίαν τοῦ ἐν τῷ τόπῳ τῶν δικαίων, τότε ἀκούει τις φθόγγους, οὓς ἡ ἀνθρωπίνη φωνὴ οὐδέποτε κατῴρθησε νὰ προσφέρῃ, καὶ οὐράνιος τις χάρις ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ψυχῆς του· τοῦτο δ' ἐστὶν ἡ ἔκφρασις τῆς χριστιανικῆς εὐσπλαγχνίας μεθυσκομένης ὑπὸ τῆς ἀνεκλαλήτου χαρᾶς τῶν ὅσων περιγράφει. Τὰ Ἑλύσια πεδία τοῦ Φενελωνός εἰσι δημιούργημα τοῦ νεωτέρου πνεύματος· οὐδαμοῦ δ' ἡ γαλλικὴ γλῶσσα φαίνεται πλέον εὐστροφος καὶ πλέον μελωδική.»

Τοιούτου ὄντος τοῦ συγγράμματος, καὶ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τῶν σοφῶν λεγόντων, δὲν εἶναι ἄπειρον ἂν πλείσται, ὡς προείπομεν, μεταφράσεις εἰς τὰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς γλώσσας ἐγένοντο αὐτοῦ. Εἰς δὲ τὴν ἡμετέραν, πρῶτος μὲν μετήνεγκε τὰς Τύχας τοῦ Τηλε-

μάχου ὁ μακαρίτης Δημήτριος Π. Δοβδελάς καὶ ἐξέδωκε δαπάνῃ φιλλελήνων ἐν Βούδα, τύποις τοῦ κατὰ τὴν Οὐγγαρίαν Βασιλικοῦ Πανδιδακτηρίου, ἔτει 1801. Μετ' αὐτὸν δ' ὁ Κ. Φλερὺ Λεκλούζιος ἀνήγγειλε τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ Τηλεμάχου, τῷ 1812, εἰς τὰς ἐπομένους γλώσσας, γαλλικὴν, νεοελληνικὴν, ἀρμενικὴν, ἰταλικὴν, ἰσπανικὴν, πορτογαλλικὴν, ἀγγλικὴν, γερμανικὴν, ὁλλανδικὴν, ῥωσσικὴν, πολλωνικὴν, ἰλλυρικὴν, καὶ ἔμμετρον ἐλληνικὴν καὶ λατανικὴν· ἀλλὰ ἡ πολὺγλωττος αὕτη μετάφρασις δὲν ἐδημοσιεύθη. Ὁ δὲ Κόγιος Ἰρμῆς τοῦ 1819 ἐν σελίδι 784 ἀνέφερον ὅτι Γάλλος τις ἐλληνιστῆς, οὐ παρεσιώπα τοῦνομα, προὔτιθετο νὰ ἐκδώσῃ τὸν Τηλέμαχον εἰς στίχους ἐξαμέτρους καὶ ἤραινίζετο μάλιστα καὶ ἐκ τῆς μεταφράσεως τοὺς ἐπομένους στίχους ἐκ τοῦ πρώτου κεφαλαίου.

Οὐδὲν ἔτι θέλκτρον πενθοῦσα ἔδεκτο Κκλυψῶ
οἰχομένου Ὀδυσσῆος ἀδυμανέουσά τε λύπης,
ἄθανάτου μοῖρας δεινὴν ἐνόμζεν ἀνάγκην,
σιγαλέον δ' ὥδῃν οὐκ ἀντήχησε γλυκεῖαν
σπήλαιον, Νύμφαι τε θεῶν φοβέοντο προσειπεῖν.
Πολλάκις ἐν ταλεραῖς διεφοίτα λειμάσι μούνη,
ὣν ἀπέραντον ἔαρ χλοερὰν ἐστέψατο νῆσον
κύκλωθεν· οὐ μὲν τοι περικαλλὲς σχῆμα τόποι
οὐδ' ἐπεκούρισε χαλεπὴν ἀχθηδὸνα θυμοῦ·
ἀλλὰ καὶ θν τοσάκις ἐστῶσα δρᾶτο παρ' αὐτῇ
μνημόσυνον Ὀδυσσῆος ἀνὰ πραπίδεςσιν ἐκείνου.
Συχνὰ ἐν αἰγιαλῷ τῆς ἀτρυγέτοιο θαλάσσης
μῖμνεν ἀκίνητος, πολλὸν κατὰ δάκρυ χέουσα,
εἰς τό γ' αἶε στρεφθεῖσα μέρος, ἵνα ποντοπορεῖον
πλοῖον Ὀδυσσῆος φροῦδον γένετ' ὀφθαλμοῖσιν.

ἀλλὰ καὶ ἡ μετάφρασις αὕτη δὲν ἐδημοσιεύθη. Καὶ

ὁ αἰδίδιμος δὲ καὶ σοφώτατος ἐκεῖνος ἀνὴρ, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, μετέφρασεν εἰς στίχους ἡρωϊκοὺς τὸν Τηλεμαχόν· πλὴν ἀλλὰ κατὰ τὴν γενομένην εἰς Σμύρνην ἐν ἔτει 1818 πυρκαϊὴν, πυρποληθείσης τῆς οἰκίας τοῦ αἰδίδιμου δικασκάλου, συναπώλετο καὶ ἡ τοῦ Τηλεμάχου μετάφρασις, ἣτις βεβαίως θὰ ἦτο πολυτιμωτάτη. Τέλος ἐν ἔτει 1830 ὁ μακαρίτης Ἀντώνιος Α. Πατεράκης Χίος τὴν τοῦ Γοβδελαῖ ἐκδοσιν, διορθώσας πλουτισθεῖσαν, αὐθις ἐξέδωκεν Ἐνετίῃσι τύποις Φραγκίσκου Ἀνδρεόλα.

Τοιαῦταί εἰσιν αἱ εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶτταν γενομέναι μεταφράσεις τοῦ Τηλεμάχου, ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν· ἀμφότεραι ὅμως, ἥ τε τοῦ Γοβδελαῖ καὶ ἡ τοῦ Πατεράκη ἐνεκα τῆς ἀπρηχαιωμένης αὐτῶν φράσεως, συνεπεία τῆς ὁποίας πολλαχοῦ ἀπέχουσι τῆς κυρίας ἐννοίας τοῦ πρωτοτύπου, καὶ τῆς ἐσφαλμένης μεταφράσεως πολλῶν κυρίων ὀνομάτων, οὐδόλως ἱκανοποιοῦσι τὰς ἀνάγκας τῶν καθ' ἡμᾶς φιλαναγνωστών. Τὰ ἐκτενῆ μυθολογικὰ σχόλια, ἀναγκαῖα μὲν ἴσως κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους, ὅτε τὰ πρὸς σπουδὴν βοηθήματα ἐσπάνιζον, ἀλλὰ περιττὰ νῦν ὅτε τὰ περὶ μυθολογίας καὶ ἀρχαιότητος συγγράμματα ἀριθμοῦνται καθ' ἑκατοστύας, παρελείφθησαν ἐν τῇ παρ' ἡμῶν γενομένῃ μεταφράσει. Ἐκ παραδείγματος, ὁ Γοβδελεῖς καὶ ὁ Πατεράκης διὰ σελίδων πολλῶν ἐκθέτουσι τὰ περὶ Διός, περὶ Ἀθηνᾶς, περὶ Μουσῶν κλπ. Δὲν ἤθελεν εἶσθαι ἄρα μάταιον, εἰ μὴ γελοῖον, ἂν καὶ ἐπηρξάνομεν τὸν ὄγκον τῆς ἡμετέρας μεταφράσεως, παραθέτοντες τοιαῦτα σχόλια, ἐνῶ τὰ βιβλιοπωλεῖα βρίθουσι μυθολογιῶν; Ἀντὶ δ' ἐκείνων προσεθήκαμεν συνοπτικὰς τινὰς ὑποσημειώσεις καὶ μαρτυρίας ὅσας ἐνομίσαμεν ἀρμοδίας πρὸς εὐχερεστέραν κατάληψιν

Ὀδυσσεύς πατήρ τοῦ Τηλεμάχου

Πηνελόπη, μήτηρ τοῦ Τηλεμάχου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ κειμένου, καὶ μετεχειρίσθημεν γλῶσσαν ὁμολήν
καὶ ὅσον ἔνεστι καθαρεύουσιν ξενισμῶν.

Σὺ δέ, φίλε ἀναγνώστα, ἀπόδεξαι εὐμενῶς τὴν μι-
χροῦ λόγου ἀξίαν ταύτην ἐργασίαν μας, πάρεργον οὖ-
σαν τῶν κυρίως διδασκαλικῶν ἐργασιῶν μας, καὶ πα-
ράβαλλε, εἴ σοι ἄρεστόν, ταύτην πρὸς τὰς μεταγε-
νεστέρας μεταφράσεις, ἵνα κατανοήσης τὴν διαφοράν.
«Ὡ, τι δ' ἂν σοι δόξειε, τοῦτο καὶ ἐμοὶ ξυνενέγκαι.»

Κ ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ

Καθηγητής.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΥΧΑΙ
ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ
ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΩΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ὁ Τηλέμαχος συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς Ἀθηνῆς, μορφήν τοῦ Μέντορος λαβοῦσης, διασώζεται μετὰ τὸ ναυάγιόν του, εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς. — Ἡ Θεά, ἀπαραγόρητος διὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ὀδυσσεύς, δεξιούται τὸν υἱὸν τοῦ ἥρωος φιλοφρονέσαστα, ἐρᾷται αὐτοῦ περιπαθῶς καὶ τῷ προσφέρει τὴν ἀθανασίαν, εἰάν θέλῃ νὰ μείνῃ μετ' αὐτῆς. — Τὸν παρακαλεῖ νὰ τῇ διηγήσῃ τὰ συμβάντα του. — Ὁ Τηλέμαχος ἐξιστορεῖ τὴν περιήγησίν του εἰς Πύλον καὶ Λακεδαίμονα, τὸ ναυάγιόν του εἰς τὰ παράλια τῆς Σικελίας, τὸν κίνδυνον, ὃν διῆλθε τοῦ νὰ σφαγιασθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀγχίστου, τὴν συνδρομήν, ἣν ὁ Μέντωρ καὶ αὐτὸς ἔδωκαν εἰς τὸν Ἀλέστην κατὰ τινὰ βορβάρων ἐπιδρομήν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἡγεμόνος τούτου διὰ τὴν εὐεργεσίαν αὐτὴν, ἐπειδὴ τοῖς ἐχορήγησε πλοῖον φοινικικόν, ὅπερ ἐμελλε νὰ τοὺς μετακομίσῃ εἰς τὴν πατρίδα των.

Ἡ Καλυψὼ¹⁾ οὔσα ἀπαραγόρητος διὰ τὴν ἀναχώρησιν

¹⁾ Ἡ Καλυψὼ ἦτο θεὰ δευτέρης τάξεως, θυγάτηρ τοῦ Ἀτλαντος καὶ τῆς Θέτιδος. Ἐβασίλευεν εἰς τὴν νῆσον Ἰθυγία, καὶ ἐφιλοξένησε τὸν Ὀδυσσεά ἐκεῖ ναυγήσαντα.

τοῦ Ὀδυσσεὺς¹⁾ ἐνόμιζεν ἑαυτὴν δυστυχῆ, ὡς ἀθάνατον. Τὸ σπήλαιόν της δὲν ἀντήχει πλέον ἀπὸ τὴν γλυκεῖαν ὥδην τῆς φωνῆς της, καὶ αἱ νύμφαι, αἵτινες τὴν ὑπηρετοῦν, δὲν ἐτόλμουν νὰ τῇ ὁμιλήσωσι. Συχνάκις περιπατεῖ μόνη ἐπὶ τῆς ἀνθηρᾶς χλόης, ἥτις κατεκόσμει, ὡς διηνεκὲς ἔαρ τὴν νῆσον της²⁾. Ἀλλ' οἱ τερπνοὶ οὗτοι τόποι, ἀντὶ νὰ μετρίξωσι τὴν θλίψιν της, ἀνεκάλουν εἰς τὴν μνήμην της τὴν θλιβεράν ἐνθύμησιν τοῦ Ὀδυσσεὺς, ὃν τοσάκις ἶδε πλησίον της. Πολλάκις ἔμενεν ἀκίνητος παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἣν κατέδρεχε διὰ τῶν δακρύων της, καὶ ἦτο ἀδιαλείπτως ἐστραμμένη πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅθεν ἡ ναῦς τοῦ Ὀδυσσεὺς, διαπλέουσα τὰ ὕδατα, ἐγένετο ἀφαντος εἰς τοὺς ὀρθόκλυοὺς της. Ἀλλ' αἴφνης παρρηγεῖ συντρίμματα πλοίου, ὅπερ πρὸ μικροῦ εἶχε ναυαγήσει· ὀρκνία κωπηλατῶν τεθραυσμένα, κωπὴν διεσπαρμένα τῇδε κακεῖσε ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἐν πηδάλιον, ἕνα ἱστὸν, σχοινία ἐπιπλέοντα εἰς τὸ ἀκροθαλάσσιον. Εἶτα βλέπει μακράν δύο ἀνθρώπους, ὧν ὁ μὲν ἐφαίνετο γηραλέος, ὁ δὲ, καὶ τοι νέος, ὁμοιάζε τῷ Ὀδυσσεῖ. Εἶχε τὸ πρῶον καὶ ἡγεμονικὸν ἦθος ἐκείνου καὶ συνάμα τὸ μεγαλοπρεπὲς ἀνάστημα καὶ βέδισμά του. Ἦ θεὸς ἔγνω πρηνεὺς ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ Τηλέμαχος, υἱὸς ἐκείνου τοῦ ἥρωος· ἀλλὰ, τῶν θεῶν καὶ τοι πολλῶν τοὺς ἀνθρώπους πάντας ὑπερβαινόντων κατὰ τὴν γνῶρσιν, δὲν ἠδυνήθη νὰ γνῶρῃ τίς ἦτο ὁ σεβάσμιος ἐκεῖνος ἀνὴρ ὃν οὐ συνωδεύετο ὁ Τηλέμαχος· διότι οἱ ἀνώτεροι θεοὶ κρύπτουσιν ἀπὸ τοὺς κατωτέρους τὰς βουλὰς των. Ὅθεν ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις συνώδευε τὸν Τηλέμαχον ὑπὸ

¹⁾ Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Λαέρτου καὶ τῆς Ἀντικλείας, βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης.

²⁾ Ἡ νῆσος αὕτη, Ὠγύγια καλουμένη τὸ πάλαι, νῦν δὲ Γαῦλος ἢ Γόζος (ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ gozo) κεῖται ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ πλησίον τῆς Μαλίτης, μεταξὺ τοῦ Λυθικοῦ καὶ Σικελικοῦ πελάγους. Ἔσχε δὲ τὸν ὄνομα παρὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλέως Ὠγύγου ἐν αὐτῇ βσιλεύσαντος.

τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος¹⁾, δὲν ἤθελε νὰ γνωρισθῇ ὑπὸ τῆς Κλυψῆς. Ἐν τοσοῦτῳ, ἡ Κλυψὴ ἔχαιρε διὰ τὸ ναυάγιον, ὅπερ ἔφερεν εἰς τὴν νῆσον τῆς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς, ὅμοιον κατὰ πάντα πρὸς τὸν πατέρα του. Βαδίζει λοιπὸν πρὸς αὐτὸν, καὶ προσποιουμένη ὅτι ἀγνοεῖ τίς εἶναι· Πόθεν, τῷ λέγει, ἡ αὐθάδεια αὕτη νὰ προσπελάτης τὴν νῆσον μου; Γίνωσκε, ὦ νέε ξένε, ὅτι οὐδεὶς εἰσέρχεται ἀτιμωρητὶ εἰς τὸ βασιλείον μου. Ὑπὸ τοὺς ἀπειλητικούς τούτους λόγους αὐτὴ προσεπάθει νὰ κρύψῃ τὴν χαρὰν τῆς καρδίας της, ἥτις ἔλαμπεν ἐναντίον τῆς θελήσεώς της, ἐπὶ τοῦ προσώπου της.

Ὁ Τηλέμαχος τῇ ἀπεκρίθη· ὦ σὺ, ὅποια καὶ ἂν εἴται, θνητὴ ἢ θεὰ, (ἂν καὶ βλέπωντέ τις ὡς θεὰν παντὶς ὀφείλει νὰ σὲ ἐκλάσῃ) δὲν οἰκτεῖρεις τὴν δυστυχίαν υἱοῦ, ὅστις, ζητῶν τὸν πατέρα του μεταξὺ κκταιγίδων καὶ κλυδώνων, ἶδε τὸ πλοῖον του συντριβὲν εἰς τοὺς σκοπέλους σου; Ὀνομάζεται Ὀδυσσεύς, ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος, καὶ εἶναι εἰς τῶν βασιλέων ἐκείνων, οἵτινες, μετὰ δεκαετῇ πολιορκίαν, ἐξεπόρθησαν τὴν περίωημον Τροίαν. Τὸ ὄνομά του ὑπῆρξεν ἔνδοξον καθ' ἅπαντα τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν διὰ τὴν ἐν ταῖς μάχαις ἀνδρείαν του, καὶ ἔτι μᾶλλον διὰ τὰς σφᾶς ἐν τοῖς συνεδρίοις συμβουλᾶς του. Νῦν δὲ πλανώμενος εἰς ἀχανῆ πελάγη διατρέχει φοβεροτάτους σκοπέλους· ἡ πατρίς του φαίνεται φεύγουσα ἐνώπιόν του. Πενελόπη²⁾ ἡ σύζυγός του, καὶ ἐγὼ ὁ υἱός του, ἀπε-

¹⁾ Ὁ Μέντωρ ἦτο φίλος ἐπιστήθιος τοῦ Ὀδυσσεύς, ἀνὴρ πρεσβύτης, οὗ τὴν μορφήν ἀνέλαθεν ἡ θεὰ Ἀθηνα συνοδεύουσα τὸν Τηλέμαχον. Εἰς αὐτὸν ὁ Ὀδυσσεύς, ἀναχωρῶν εἰς Τροίαν, περιβῶκα τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ ἐπέτρεψε τὴν ἐπιστάσιν τῆς οἰκίας του.

²⁾ Ἡ Πηνελόπη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἰκάρου καὶ τῆς Περιβοίας, σύζυγος δὲ τοῦ Ὀδυσσεύς, καὶ ἀμίμητος κατὰ τὴν σωφροσύνην· καλεῖται περιφρων καὶ ἐγέρων ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἕνεκα τῆς ἄκρις αὐτῆς συνέσεως· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία· «Πηνελήπης ἰστὸν ὑφαίνειν»· ἐπὶ τῶν τεχνιέντως ὑπεκφευγόντων κακόν τι· διότι ἡ Πηνελόπη, ἐπαιγομένη νὰ νυμφευθῇ τινα ἐκ τῶν μνηστήρων της, ὑπέσχετο ὅτι θέλει πράξει τοῦτο ἅμα ἐξυφάνῃ τὸν ἰστὸν της· ἐπειδὴ

ἐχόμεν πᾶσιν ἐλπίδᾳ συντυχίᾳ μετ' αὐτοῦ. Ἐγὼ ὑπο-
κειμαι εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους, οὓς καὶ ἐκεῖνος, ζητῶν
νὰ μάθω ποῦ εὐρίσκειται· ἀλλ' οἷμοι! ἴτω· ἤδη ἐτάρη εἰς
τὰς βελθείας ἀδύσους τῆς θαλάσσης. Οἴκτειρον, ὦ θεᾶ,
τὰς δυστυχίας μου, καὶ ἐάν γινώσκῃς τί ἐπέκλωσαν αἱ
Μοῖραι¹⁾ περὶ τοῦ Ὀδυσσεώς, ἢ νὰ σωθῇ ἢ ν' ἀπολεσθῇ,
ἀξιῶσαν νὰ διδάξῃς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Τηλέμαχον.

Ἡ Καλυψὼ, ἐκπεπληγμένη καὶ καταγοητευμένη ὅτι
ἔβλεπεν εἰς τόσον νεανικὴν ἡλικίαν τοσαύτην φρόνησιν
καὶ εὐγλωττίαν ἀκορέστως ἐθεώρει αὐτὸν καὶ ἴττατο σιω-
πῶσα. Τελευταῖον τῷ λέγει. Τηλέμαχε, ἡμεῖς θέλομεν σοὶ
φανερώσει τὰ συμβᾶντα τοῦ πατρὸς σου, ἀλλ' ἡ διήγησις
αὐτῶν εἶναι μακρά· κκιρὸς νὰ ἀνκπαυθῇς ἀπὸ ὅλου σου
τοὺς κόπους. Ἐλθέ εἰς τὴν καταικίαν ἡμῶν, ὅπου θέλο-
μεν σὲ δευχθῇ ὡς ἡμέτερον υἱόν. Ἐλθέ. Σὺ θέλεις εἶσαι ἡ
παρκαυθῇς ἡμῶν εἰς τὴν ἐρημίαν τούτην, καὶ ἡμεῖς θέ-
λομεν σὲ καταστήσει εὐτυχῇ, ἀρκεῖ μόνον νὰ θελήσῃς.

Ὁ Τηλέμαχος ἠκολούθει τὴν Θεᾶν περικυκλωμένην ὑπὸ
πλήθους νέων νυμφῶν, ὑπερῶν τῶν ὁποίων ἐξεῖχεν ἡ
κεφαλὴ τῆς²⁾, ὡς εἰς πυκνὸν δάσος ἐξέχει μεγάλη δρῦς
διὰ τῶν ὑψικόμων κλάδων τῆς ὑπερῶν πάντων τῶν πε-
ρικυκλούντων αὐτὴν δένδρων. Ἐθαύμαζε τὴν λάμψιν τῆς
καλλονῆς τῆς, τὴν πολυτελεῖ πορφύραν τῆς μακρᾶς καὶ
κυματιζούσης ἐπιήτοος τῆς, τὴν ἀφελῶς μὲν, ἀλλὰ χα-
ριέντως, πεπλεγμένην ὅπισθεν κόμην τῆς, τοὺς ἀλτινοῦ-
λους ὀρθλαμούς τῆς³⁾ καὶ τὴν ἡμερότητα τοῦ προσώπου
μεθ' ἧς συνεκίονα ἄπαντα αὐτὴν τὴν λαμπρότητα. Ὁ Μέν-
τωρ, κἄτω νεύων, ἠκολούθει τὸν Τηλέμαχον ἐν σιωπῇ.

δὲ ὅτι κατεσκαύζε τὴν ἡμέραν, κατέστρεψε τὴν νύκτα, ὃ ἴστος δὲν
ἐτελείοντο καὶ ἐπομένως οὐδεὶς ἀνηστῆς ἠδύνατο νὰ τὴν νυμφευθῇ.

1) Αἱ Μοῖραι ἦσαν τρεῖς· Κλωθώ, Λάχαις, Ἄτροπος.

2) Πατῶν δ' ὑπὲρ ἧγε κίρη ἔχει ἡδὲ μέτωπα.

Ὅμηρ. Ὀδυσ. Ζ. στιχ. 107.

3) . . . Ὅσσε δὲ οἱ πυρὶ λαμπρῶντι εἴκην.

Ὅμ. Ἰλ. Α. στιχ. 104.

Ἀφίχθησαν εἰς τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου τῆς Καλυψοῦς, ὅπου ὁ Τηλέμαχος ἐξεπλάγη ὄρων, ὑπὸ σχῆμα χωρικῆς ἀπλότητος, πράγματα ἱκανὰ νὰ θέλῃωσι τοὺς ὀφθαλμούς. Τῷ ὄντι ἐκεῖ δὲν ἔβλεπέ τις οὔτε χρυσὸν, οὔτ' ἀργυρον, οὔτε μάρμαρον, οὔτε στήλας, οὔτε εἰκόνας, οὔτε ἀγάλματα· ἀλλὰ τὸ σπήλαιον τῆς Θεᾶς ἦτο λελατομημένον εἰς τὴν πέτρῃν ἐκ θόλων πεποικιλμένων ὑπὸ πετρῶδίων καὶ κογχυλίων, καὶ ἐσκιασμένων ὑπὸ νέεος ἀμπέλου¹⁾ ἐξαπλούσης τοὺς εὐκάμπτους βλαστούς της πρὸς πᾶσαν διεύθυνσιν. Οἱ ἡδύπνοες ζέφυροι διετῆρουν εἰς τὸν τόπον αὐτὸν, ἐν μέσῳ τῶν καυσῶνων τοῦ ἡλίου, θελκτῆριον δρόσον· κρῆναι ρέουσai μετὰ γλυκέως ψυθιρισμοῦ διὰ λειμῶνων, ἀμαρύντους²⁾ καὶ ἵα θαλλόντων, ἐσχημάτιζον πολλαχοῦ λουτρὰ τοσοῦτῳ καθαρὰ καὶ τοσοῦτῳ δικυγῇ, ὥς τῷ κρύσταλλον· ἀπειρα ἄνθη ἀρτιφυῇ ἐποίκιλλον τοὺς χλοερούς τάπητας ἐξ ὧν τὸ σπήλαιον περιεκυκλοῦτο· Ἐκεῖ ὑπῆρχε δάσος ἐκ τῶν πολυφύλλων ἐκείνων δένδρων τῶν καρποφορούντων μῆλα χρυσᾶ, ὧν τὸ ἄνθος ἀνακκινιζόμενον κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους διαδίδει γλυκυτάτην εὐοδίαν. Τὸ δάσος αὐτὸ ἐρραίνετο περιστρέφον τοὺς εὐθαλεῖς ἐκείνους λειμῶνας καὶ ἀπατελοῦν σκότος, ὅπερ αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δὲν ἡδύναντο νὰ διαπεράσωσιν. Ἐκεῖ δὲν ἤκουε τις ἄλλο ἢ τὴν ᾠδὴν τῶν πτηνῶν καὶ τὸν κελαρισμὸν ῥυακος, ὅστις, κατάρρηγνύμενος ἀπὸ τινος βράχου, ἀπετέλει μέγαν φλοῖτον καὶ ἔφρευε διὰ τῶν λειμῶνων.

Τὸ σπήλαιον τῆς Θεᾶς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ πρηνοῦς λόφου τινός. Ἐκεῖθεν ἐφαινότο ἡ θάλασσα, ὅτε μὲν λαμπρὰ καὶ ὀμαλὴ, ὡς καθρέπτῃς, ὅτε δὲ θηριωδῶς ἀγριαίνουσα καὶ πετρώσασα τοὺς βράχους ἐφ' ὧν συνετρίβετο βρυχωμένη

¹⁾ Ἡ δ' αὐτοῦ τετίνυσσι περὶ σπείους γλαφυροῖο

Ἡμερὶς ἡβώωτα, τεθῆλαι δὲ σταφύλῃσιν.

Ὁμ. Ὀδυσσ. Ε. στιχ. 68.

²⁾ Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ ἴου ἡδὲ σελίνου θήλειον.

Ὁμ. Ὀδυσσ. Ε. στιχ. 72.

καὶ ὑφ' οὗσα τὰ κύματά της, ὡς ὄρη· ἄλλοθεν ἐφαίνετο ποταμός ἐν ᾧ ἐσχηματίζοντο διάφορα νησίδια πεφυτευμένα κύκλῳ ἀπὸ ἀνθηρᾶς φιλύρας καὶ ὑψηλᾶς λεύκας, ὧν αἱ ἀγέρωχοι κορυφαὶ ἐξικνουῦντο μέχρι νεφελῶν. Οἱ διάφοροι ὄχστοι, οἱ σχηματίζοντες τὰ νησίδια ταῦτα, ἐφαίνετο παίζοντες εἰς τὴν πεδιάδα. Καὶ οἱ μὲν ἔπεμπον ὀρητικῶς τὰ διακυγῇ ὕδατά των, οἱ δὲ εἶχον ὕδωρ γαλήνιον καὶ ἡρεμον, οἱ δὲ, μετὰ μικρᾶς περιστροφᾶς, ὠπισθοδρόμουν, ὡς θέλοντες νὰ ἐπανακκάψωσιν εἰς τὰς πηγὰς των καὶ ἐφαίνοντο μὴ δυνάμενοι ν' ἀπομακρυνθῶσι τῶν γοητευτικῶν ἐκείνων ὄχθων. Ἐφαίνοντο μακρὰν λόφοι καὶ ὄρη, ὧν αἱ κορυφαὶ ἐξοφνίζοντο εἰς τὰ νέφη, ἡ δὲ παραδόξος αὐτῶν μορφὴ παρίστα ὀρίζοντα ἀξιοθέατον καὶ τερπνὸν εἰς τὴν ὕψιν. Οἱ πλησιόχωροι βουνοὶ ἐκκλύπτοντο ὑπὸ χροερῶν ἀναδενδράντων, ὧν οἱ πεπλεγμένοι βλαστοὶ ἐκρέμαντο ἐν εἶδη τόξων· ἡ σταφυλὴ, λαμπροτέρα τῆς πορφύρας δὲν ἠδύνατο νὰ κρυθῇ ὑπο τὰ φύλλα καὶ ἡ ἀμπελος ἐκάμπτετο ὑπὸ τὸ βάρος τῶν βοτρυῶν· ἡ συκὴ, ἡ ἐλαία, ἡ ροιὰ καὶ πάντα τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, ἐκόσμουσαν τοὺς ἀγρούς καὶ ἀπετέλουν μεγάλους κήπους.

Ἡ Καλυψὼ, δείξασα εἰς τὸν Τηλέμαχον ὅλας τὰς φυσικὰς αὐτὰς ὀρασιότητας, τῷ λέγει. Ἀναπαύθητι τὰ ἐνδύματά σου εἶναι βεβρεγμένα· καιρὸς νὰ τὰ ἀλλάξῃς. Μετὰ ταῦτα θέλωμεν ἵδῃ πάλιν ἀλλήλους, καὶ θέλω σοὶ διηγηθῇ ἱστορίας τινὰς ἐξ ὧν ἡ καρδίᾳ σου θέλει καταγοητευθῇ συγχρόνως εἰπήγαγεν αὐτὸν καὶ τὸν Μέντορα εἰς τὸν πλέον ἀπόκρυφον καὶ μεμονωμένον τόπον παρακειμένου τινὸς σπηλαίου· αἱ νύμφαι ἔσπευσαν ν' ἀνάψωσιν ἐκεῖ μέγα πῦρ ἐκ ξύλου κέρδου, οὗ ἡ εὐδία διεδίδετο πανταχοῦ, καὶ ἠτοίμαζαν ἐνδύματα διὰ τοὺς δύο ξένους.

Ὁ Τηλέμαχος, βλέπων ὅτι τῷ προητοιμασθῇ χιτῶν ἐκ λεπτοῦ ἐρίου, λευκοτέρου τῆς χιόνης, καὶ μανθύας ἐκ πορφύρας χρυσοῦφαντος, εὐχάρη, ὡς φιλεῖ πᾶς νέος νὰ χαιρῇ διὰ τοιαύτην λαμπρότητα.

Ὁ Μέντωρ τότε, σοῦκορξ τῇ φωνῇ, τῷ λέγει· Τοιαῦτα

λοιπόν, ὦ Τηλέμαχε, πρέπει νὰ εἶναι τὰ φρονήματα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς! καὶ δὲν σκέπτεσαι κάλλιον πῶς νὰ διατηρήσῃς τὴν φήμην τοῦ πατρὸς σου καὶ νὰ νικήσῃς τὴν βῆσκανον τύχην, ἥτις σὲ κατὰτρέχει; Νέος, ὅστις ἀγαπᾷ νὰ κοσμηῇται καινοπρεπῶς, ὥς γύναιον, εἶναι ἀνάξιος σοφίας καὶ ἀρετῆς· ἡ δόξα ἀνῆκει μόνον εἰς καρδίαν δυναμένην νὰ ὑποφέρῃ τοὺς κόπους καὶ νὰ καταπατῇ τὰς τρυφάς. Ὁ Τηλέμαχος ἀπεκρίθη στενάζων. Κάλλιον οἱ θεοὶ νὰ μὲ κατασυντρίψωσι παρὰ ν' ἀρῇσω τὴν ἡδυπάθειαν καὶ τὴν τρυφήν νὰ εἰσχωρήσωσιν εἰς τὴν καρδίαν μου· οὐχί! Οὐχί! ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς δὲν θέλει νικηθῇ ποτε ἀπὸ τὰς ἡδονὰς βίου ἀβροδιαίτου καὶ τρυφηλοῦ. Ἀλλὰ, τίς οὐράνιος χάρις ἤξιωσεν ἡμᾶς ἵνα εὖρωμεν, μετὰ τὸ ναυάγιόν μας, αὐτὴν τὴν θεὰν ἢ αὐτὴν τὴν θνητὴν, ἥτις μᾶς πληροῖ τασούτων ἀγαθῶν;

Φοβοῦ, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, μὴ σὲ πληρώσῃ κακῶν· φοβᾷ τὰς δολεράς αὐτῆς θωπείας μᾶλλον ἢ τοὺς σκοπέλους, οἵτινες συνέτριψαν τὸ πλοῖόν σου. Τὸ ναυάγιον καὶ ὁ θάνατος εἶναι ἥττον φοβερά ἀπὸ τὰς ἡδονὰς τὰς πολεμίους τῇ ἀρετῇ. Πρόσεχε μὴ δώσῃς πίστιν εἰς ὅσα αὕτη θέλει σοὶ διηγηθῇ· ἡ νεότης εἶναι ἀλαζών· ἐπαγγέλλεται τὰ πάντα· καί τοι δὲ ἀσθενής, ὅμως νομίζει ἐκυτὴν ἰσχυράν καὶ ὅτι οὐδὲν φοβεῖται· πιστεύει εὐκόλως καὶ ἀπερισκέπτως εἰς πᾶν πρᾶγμα. Πρόσεχε μὴ ἀκροασθεῖς τοὺς γλυκεῖς καὶ θωπευτικοὺς λόγους τῆς Καλυψῆς, οἵτινες θέλουσιν εἰσδύσει εἰς τὴν καρδίαν σου, ὥς ὅφρις ὑπὸ τὰ ἀνθη· φοβῶ τὸ κεκρυμμένον ἐκεῖνο δηλητήριον· δυσπίσται εἰς σεαυτὸν, καὶ ἄκουε πάντοτε τῶν συμβουλῶν μου.

Μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθον εἰς τὴν Καλυψῶ, ἥτις τοὺς ἀνέμενεν· αἱ νύμφαι πεπλεγμένην ἔχουσαι τὴν κόμην καὶ λευκὰ ἐνδεδυμέναι ἱμάτια ὑπὲρτίσαν εὐθύς δεῖπνον λιτὸν, ἀλλ' ἐκλετὸν, ὥς πρὸς τὴν γεῦσιν καὶ τὴν καθαριότητα. Οὐδὲν ἄλλο χρέας παρέθεντο εἰς τὴν τράπεζαν ἢ τὸ τῶν πτηνῶν, ἅτινα εἶχον φονεύσει διὰ τῶν βελῶν των εἰς τὸ κυνήγιον. Ἐχεον αἶνον γλυκύτερον τοῦ νέκταρος ἐκ μεγάλου

λων ἀργυρῶν φυαλῶν καὶ χρυσῶν ποτήρια (α) ἐστεμμένα ἀπὸ ἀνθῆ· ἔρπον εἰς τινὰ κἀνίστρα παντοδαπὰς ὀπώρας, ὥς τὸ μὲν ἕκρ προμηνύει, τὸ δὲ φθινόπωρον ἐπιδαψιλεύει εἰς τὴν γῆν, συγχρόνως τέσσαρες νέαι νύμφαι ἤρξαντο ψάλλουσαι· καὶ πρῶτον ἔψαλον τὴν μάχην τῶν θεῶν μετὰ τῶν γιγάντων), ἔπειτα τοὺς ἔρωτας τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης²), τὴν γέννησιν τοῦ Βάκχου καὶ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ γέροντος Σειληνοῦ³) τὸν δρόμον τῆς Ἀταλάντης⁴) καὶ τοῦ Ἱππομέλους, ὅστις ἐνίκησεν αὐτὴν διὰ τῶν χρυσῶν μῆλων τῶν συλλεγέντων εἰς τὸν κήπον τῶν Ἑσπερίδων⁵). Τελευταῖον ἔψαλον τὸν πόλεμον τῆς Τροίας καὶ ὑπηρεπήνεσσαν τὰς μάχας τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ τὴν σύνεσίν του. Ἡ πρώτη τῶν νυμφῶν, Λευκοθέα καλουμένη, ἤρμυσε τὰς χορδὰς τῆς λύρας τῆς πρὸς τὰς γλυκεῖας φωνὰς τῶν ἄλλων. Ὅτε ὁ Τηλέμαχος ἤκουσε τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς του, τὰ ἐκ τῶν παρειῶν του κατάρρευσαντα δάκρυα ἔδωκεν νέαν λάμπιν εἰς τὸ κάλλος του· ἀλλ' ἄμα ἡ Καλυψὼ ἐνόησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ φάγῃ καὶ ἦτο βεδυθισμένης

(α) Ὁ ἄλλως σοφὸς συγγραφεὺς ἐνταῦθα πίπτει εἰς ἀνείρκαψιν, διότι ἀνωτέρω εἶπεν ὅτι εἰς τὸ σπήλαιον τῆς θεᾶς δὲν ἐρχίετο οὔτε χρυσὸς οὔτε ἀργυρὸς. Σ. Μ.

¹) Οἱ Γίγαντες ἦσαν τέρατα δρακονταίους ἔχοντα πόδας τὸ δ' ἐπίλοιπον σώμα ἀνθρωπίνον.

²) Ἡ Σεμέλη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κάδμου βασιλέως τῶν Φοινίκων καὶ τῆς Ἑρμιόνης.

³) Ὁ Σειληνὸς ἀνέθρεψε καὶ ἐπαιδαγωγῆσε τὸν Βάκχον Ἱπποχούμενος εἰς ὄνον.

⁴) Ἡ Ἀταλάντη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Οἰεῶς, βασιλέως τῆς νήσου Σκύρου, ἴσαν ὠκύπους, ὃ δὲ Ἱππομένης, υἱὸς τοῦ Ἀρεῶς, ὅστις συναγωνιθῆς μετ' αὐτῆς εἰς τὸν δρόμον τὴν ἐνίκησε διὰ τῶν χρυσῶν μῆλων, ἃ ἔριπτεν ὀπίσω του, καὶ ἐκεῖνη θέλουσα νὰ τὰ συνάγῃ ἐπράδουε καὶ ἐπομένως ἐνίκηθῃ.

⁵) Αἱ Ἑσπερίδες ἦσαν θυγατέρες τοῦ Ἀτλαντος καὶ τῆς Ἑσπερίδος καὶ ἐφύλαττον εἰς τοὺς κήπους τοῦ πατρὸς των τὴν χρυσὴν μηλέαν, ἣν ἡ Ἥρα ἔδωκεν αὐταῖς· ἐβασίλευε δὲ ὁ Ἀτλας εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς Λυβίας, ὅπερ σήμερον καλεῖται Φεζ, καὶ παράγει παντοδαπὰς ὀπώρας.

εἰς Ὀλῖπιν, ἔνευσεν εἰς τὰς νύμφας· ἐκεῖναι δὲ ἔψαλλον τὴν μάχην τῶν Κενταύρων¹⁾ μετὰ τῶν Λαπίθων, καὶ τὴν κατὰ βῆσιν τοῦ Ὀρφέως εἰς τὸν Ἄδην, ὅπως ἐξῆλθῃ ἐκεῖθεν τὴν κατὰ τὴν τοῦ Εὐρυδίκην²⁾. Τελεσθέντος τοῦ δείπνου ἡ Θεὰ ἔλαθε κατὰ μόναν τὸν Τηλέμαχον καὶ τὸν ἐλάλησεν οὕτω. Βλέπεις, ὦ υἱὲ τοῦ μεγάλου Ὀδυσσεύος, μετὰ πόσης φιλοφροσύνης σέ δέχομαι· εἶμαι ἀθόνατος· οὐδεὶς θνητὸς δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἀποινεῖ, καὶ τὸ ναυάγιόν σου αὐτὸ δὲν σέ ἔσωζεν ἐκ τῆς ὀργῆς μου ἐὰν δὲν σέ ἠγάπων. Ὁ πατήρ σου ἔσχε τὴν αὐτὴν καλὴν τύχην, ἣν καὶ σύ· ἀλλ' ὦ μοι! ἠγνόει νὰ ὠφεληθῇ ἐξ αὐτῆς· τὸν διετάρηται πολὺν χρόνον εἰς τὴν νῆσον μου· ἐν αὐτῷ ἔκειτο νὰ ζήσῃ μετ' ἐμοῦ ἀθόνατος· ἀλλ' ὁ τυφλὸς πόθος τοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀθλίαν πατρίδα του τὸν ἔφερε ν' ἀπορρίψῃ ὅλως αὐτὰς τὰς ὠφελείας. Βλέπεις, τί ἀπώλεσε διὰ τὴν Ἰθάκην, ἣν οὐδέποτε θέλει εἶδει· ἠθέλησε νὰ μὲ ἀφίσῃ, ἀνεχώρησε, καὶ ἐγὼ τὸν ἐξεδικήθην διὰ τῆς τρικυμίας· ἡ νύξ του, παίγνιον γενομένη τῶν κυμάτων, κατεπώθη ὑπὸ τῆς θαλάσσης· ὠφελήθητι ἐκ τοσούτου ὀλιγοῦ παραδείγματος· μετὰ τὸ ναυάγιόν του οὐδεμίαν σοὶ ὑπολείπεται ἐλπίς οὔτε νὰ τὸν μεταίδησῃ, οὔτε νὰ βλαπτεύῃ εἰς τὴν Ἰθάκην· παρηγορήθητι ὅτι ἀπώλεσας αὐτόν, ἐπειδὴ ἔχεις ἔνταθα θεὸν πρόθυμον νὰ σέ καταστήσῃ εὐτυχῇ, καὶ βλασίων, ὅπερ σοὶ προτρέπει.

Ἡ Θεὰ προσέθηκεν εἰς τοὺς λόγους τούτους μικρὰς ἱστορίας θέλοντας δι' αὐτῶν ν' ἀποδείξῃ πόσον ὁ Ὀδυσσεὺς ἐγένετο εὐτυχὴς πλησίον τῆς διηγήθη τὰ ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Κύκλωπος Πολυφήμου καὶ τὰ περὶ τῷ Ἀντιφάτῃ,

1) Οἱ Κένταυροι ἦσαν ἥμισυ ἄνθρωποι καὶ ἥμισυ ἄνθρωποι.

2) Ἡ Εὐρυδίκη ἦτο σύζυγος τοῦ Ὀρφέως καὶ ἀπέθανεν ὑπὸ δόλου τοῦ Ὀρφέως διὰ τῆς λύρας του κατέπεισε τὸν Πλούτωνα νὰ τῷ δώσῃ ἄδαν νὰ καταβῇ εἰς τὸν Ἄδην καὶ νὰ τὴν λάβῃ, ἀλλ' ἀπέτυχεν, ὡς ἐπλησθεῖς, ἐξ ὑπερβολικῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης, τὴν γενομένην συμφωνίαν νὰ μὴν τὴν ἴδῃ εἰς τὸ πύσωπον πρὶν ἀναβῇ εἰς τὴν γῆν.

βασιλεῖ τῶν Λαιστρυγόνων¹⁾ συμβάντα του, καθὼς καὶ τὰ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Κίρκης, Ουγατρὸς τοῦ Ἥλιου, καὶ τοὺς κινδύνους, οὓς διήλθε μετὰ ζῦ σκυλλῆς καὶ Χαρύβιδεως²⁾· τῷ παρέστηκεν τὴν τελευταίαν τρικυμίαν, ἣν ὁ Ποσειδὼν διήγειρε κατ' αὐτοῦ, ὅτε ἀνεχώρησεν ἀπὸ πηλίου της· ἠθέλησε γὰρ τῷ δόσῃ γὰρ ἐννοήσῃ ὅτι δῆθεν ἀπωλέσθη εἰς τὸ ναυάγιον αὐτὸ καὶ ἀπεσιωπῆσε τὴν εἰς τὴν νῆτον τῶν Φαιάκων³⁾ ἀφιξίν του.

Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐσκήρτησεν ὑπὸ χαρᾶς διότι ἡ Καλυψὼ περιποιήθη καλλιτετα αὐτὸν, εὔρε τελευταῖον τὸν δόλον τῆς καὶ τὴν φρόνησιν τῶν συμβουλευτῶν τοῦ Μέντορος ὅθεν ἀπεκρίθη ἐν βραχυλογίᾳ· ὦ Θεά! συγχώρησον τὴν θλιψίν μου· τὴν ὥραν ταύτην βεβαίως λυποῦμαι· ἀλλ' ἔσως ἀκολουθῶς δυνήθω κέλλιον γὰρ αἰσθανθῶ τὴν εὐτυχίαν, ἣν μοι προφέρεις· ἄφες με νῦν γὰρ ἠρηνήσω τὸν πατέρα μου· γινώσκεις καὶ αὐτὴ πόσον εἶναι ἄξιος θρήνου.

Ἡ Καλυψὼ δὲν ἐτόλμησεν ἐν πρώτοις γὰρ τὸν στενοχωρήσῃ περισσύτερον· ὑπεκρίθη μάλιστα ὅτι συλλυπεῖται καὶ αὐτὸν καὶ τὸν Οδυσσεά· ἀλλὰ μηχανωμένη τρόπους δι' ὧν γὰρ σαγηνεύτῃ τὴν καρδίαν του, ἠρώτησεν αὐτὸν πῶς ἐναυάγησε, καὶ πῶς ἐσώθη εἰς τοὺς αἰγιαλούς της. Ἡ διήγησις τῶν δυστυχιῶν μου, εἶπεν ὁ Τηλέμαχος, εἶναι λίαν ἐκτενής· οὐχί, οὐχί, ἀπεκρίθη ἐκείνη· ἐπιθυμῶ γὰρ τὰς

¹⁾ Οἱ Λαιστρυγόνες ἦσαν λαὸς ἀπανθρωπώτατος καὶ θηριωδέστατος· κατῴκουν εἰς τὴν πόλιν Λάμαν τῆς Σικελίας, ἔζων ἐξ ἀνθρωπίνων κρεῶν καὶ εἶχον βασιλέα τὸν Ἀντιράτην.

²⁾ Σκυλλα καὶ Χάρυβδις καλοῦνται αἱ δύο ἀντικείμεναι ἀκταὶ τοῦ Σικελικοῦ καὶ Ἰταλικοῦ πορθμοῦ· ἐκλαμβανόμεναι παρὰ τῶν ἀρχαίων ὡς δύο θαλάσσια θηρία κατατρῶγοντα τοὺς θαλασσοπόρους, ἕνεκα τῆς γενομένης αὐτόθι βιαίας οἰνῆς τῶν υἱάτων.

³⁾ Ἡ νῆσος τῶν Φαιάκων εἶναι ἡ Κορσική ἢ Κύρνος, πητρὶς τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος· καίτοι δὲ ἐν τῇ Μασσαλίᾳ καὶ ἀπέχει τῆς Σαρδηνίας πλάτια 60. Τὸ μήκος της φέρεται μίλιον 110· τὸ δὲ πλάτος 50· κατ' ἄλλους ὅμως εἶναι ἡ νῆσος Κέρκυρα, ὅπερ καὶ πιθανότερον.

μάθω· σπεῦσον νᾶ μοι τὰς διηγηθῆς. Τὸν ἠνόχλησε λοιπὸν ἐπὶ πολὺ· ὁ δὲ, τέως, μὴ δυνάμενος ν' ἀποφύγῃ ἤρξατο οὕτως·

Ἀνεχώρησα ἐξ Ἰθάκης ἵνα ὑπάγω πρὸς τοὺς ἄλλους βασιλεῖς τοὺς ἐπιστρέψαντας ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας καὶ λάβω εἰδήσεις περὶ τοῦ πατρός μου· οἱ μνηστῆρες τῆς μητρός μου Πηνελόπης ἐξεπλάγησαν διὰ τὴν ἀναχώρησίν μου· ἐγὼ ἐφρόντισα νᾶ τὴν κρύψω ἀπ' αὐτοὺς γινώσκων τὴν ἐπιβουλήν των. Ὁ Νέστωρ¹⁾, ὃν ἔδον εἰς τὴν Πύλον, καὶ ὁ Μενέλαος²⁾, ὅστις μ' ἐδεχθη φιλοφρονέστατα, εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, δὲν ἠδυνήθησαν νᾶ μέ πληροφρήσωσιν ἂν ὁ πατήρ μου ὑπῆρχεν εἰσέτι ἐν τῷ κόσμῳ· βαρυνθεὶς νᾶ ζῶ πάντοτε ἐν ἀμφιβολίᾳ καὶ ἀβεβαιότητι ἀπεφάσισα νᾶ περάσω εἰς τὴν Σικελίαν, ὅπου ἤκουσα ὅτι ὁ πατήρ μου ἐροῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνέμων· ἀλλ' ὁ σοφὸς Μέντωρ, ὃν βλέπεις ὧδε, ἀντέστη εἰς τὸ τολμηρὸν αὐτὸ σχέδιον· ἔνθεν μὲν μοι παρίστα τοὺς Κύκλωπας, γίγαντας γερατώδεις, ἀνθρωποφάγους· ἔνθεν δὲ τὸν στόλον τοῦ Αἰνείου καὶ τῶν Τρώων περιπλέοντα τὰ παρχλία ἐκεῖνα· οἱ Τρῶες, μοι ἔλεγεν, εἴνκι ὠργισμένοι κατὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἐξαιρέτως ἠέλουν χύσει τὸ αἶμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσέως μετὰ μεγάλῃς αὐτῶν χαρᾶς. Ἐπίστρεψον, ἐξηκολούθει λέγων μοι εἰς τὴν Ἰθάκην· ἴσως ὁ πατήρ σου, ἅτε θεοφιλὴς ὢν, ἔλθῃ ἐκεῖ ἅμα καὶ σὺ· ἀλλ' εἰάν οἱ θεοὶ προώρισαν τὸν ὀλεθρόν του, εἰάν δὲν μέλλῃ ποτὲ νᾶ ἐπκνακᾷμῃ εἰς τὴν πατρίδα του, σὺ πρέπει τοῦλάχιστον νᾶ ὑπάγῃς νᾶ τὸν διεκδικήσῃς, ν' ἀπαλλάξῃς τὴν μητέρα σου ἐκ τῶν θρασέων μνηστῆρων τῆς, νᾶ δείξῃς τὴν φρόνησίν σου εἰς πάντα λαὸν καὶ νᾶ φανῇς καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα βασιλεὺς το-

¹⁾ Ὁ Νέστωρ ἦτο βασιλεὺς τῆς Πύλου· ἐξεστράτευσαν εἰς τὸν πόλεμον τῆς Τροίας μετὰ 90 νηῶν· ἦτο ὁ σοφώτερος τῶν Ἑλλήνων σύμβουλος καὶ ἔζητε μέχρι τρίτης γενεᾶς.

²⁾ Ὁ Μενέλαος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀτρέως καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ εἶχε γυναῖκα τὴν Ἑλένην, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου Πάρις ἤπαρσε, καὶ οἱ ἦν ἐγένετο ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος.

σούτῳ ἄξιός νά ἀρχῇ, ὅσῳ ἐγένετό ποτε ὁ Ὀδυσσεύς αὐτός.

Οἱ λόγοι τοῦ ἦσαν σωτήριοι, ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶχον ἀρκοῦσαν φρόνησιν ἵνα τοὺς ἀκροασθῶ· ἐγὼ δὲν ἠεροώμην εἰμὴ τὸ πάθος μου· ὁ δὲ σοφὸς Μέντωρ μὲ ἡγάτα τοσοῦτον, ὥστε μὲ ἠκολούθησεν εἰς τὸν ἐπικίνδυνον αὐτὸν πλοῦν, ὃν ἐπεχείρισα ἐναντίον τῶν συμβουλῶν τοῦ, καὶ οὕτω, κατὰ θεῖαν παραχώρησιν, ὑπέπεσα εἰς σφάλμα, ὅπερ ἔμελλε τοῦ λοιποῦ νά μοι χρησιμεύσῃ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς ἀλαζονείας μου.

Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, ἡ Καλυψὼ ἐθεώρει τὸν Μέντορα καὶ ἐθαύμαζεν· ἐνόμιζεν ὅτι εἰς αὐτὸν ἐνυπάρχει θεῖόν τι, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νά διευκρινήσῃ τοὺς τεταραγμένους λογισμοὺς τῆς, καὶ ἵστατο πλήρης φόβου καὶ δυσπιστίας βλέπουσα τὸν ἄγνωστον αὐτόν· ὑπωπτεύουσα δὲ μὴ φωραθῇ ἡ ταρχή τῆς, ἐξηκολούθητον, εἶπεν εἰς τὸν Τηλέμαχον, καὶ εὐχαρίστησον τὴν περιέργειάν μου· ὁ δὲ ἐπανάλαβεν οὕτω τὸν λόγον·

Εἴχομεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν εὐδίων ἄνεμον πλέοντες τὴν Σικελίαν, ἀλλ' αἴφνης ζοφερά θύελλα ἐσκοτίσε τὸν οὐρανὸν καὶ μᾶς ἔρριπεν εἰς βαθυτάτην νύκτα· ἐν τῇ λάμψει τῶν ἀστραπῶν ἴδομεν ἕτερα πλοῖα διατρέχοντα τὸν αὐτὸν κίνδυνον, ὃν καὶ ἡμεῖς, καὶ ἀνεγνωρίσαμεν περὶ τοῦ ὅτι ἦσαν τὰ τοῦ Αἰνείου, οὐχ ἥττον ἐπίφοβα δι' ἡμᾶς ἢ τοὺς σχοπέλους. Τότε ἐνόησα, ἀλλὰ λίαν βραδέως, ποῦ φέρει ἡ ὁρμὴ ἀπερισκέπτου νεότητος. Ὁ Μέντωρ εἰς τὸν κίνδυνον αὐτὸν ἐφάνη οὐ μόνον σταθερὸς καὶ ἀτρόμητος, ἀλλὰ καὶ παιδρότατος τοῦ συνήθους· αὐτὸς μ' ἐνεθάρρυνεν· ἠσθκινόμην ὅτι μοι ἐνέπνεεν ἀκαταμάχητόν τινα δύναμιν· ἔδιδεν ἀταρχῶς πᾶσαν προσταγὴν, ἐνῷ ὁ ναύκληρος ἦτο κατατεθορυβημένος· φίλτατέ μου Μέντωρ, τῷ ἔλεγον ἐγὼ, διατί ἄραγε παρήκουσα τὰς συμβουλὰς σου; καὶ δὲν εἶμαι δυστυχὴς ὅτι ἐπίστευσα εἰς ἑμαυτὸν ἐν ἡλικίᾳ καθ' ἣν, οὔτε πρόνοια τοῦ μέλλοντος ὑπάρχει, οὔτε πείρα τοῦ παρελθόντος, οὔτε μετριοφροσύνη πρὸς εὐχρηστίαν τοῦ παρόντος; ὦ! εἴαν ποτὲ δικσθῶμεν ἐκ τῆς τριζυμίας ταύ-

της θέλω δυσπιστεῖ εἰς ἑμαυτὸν, ὥς εἰς τὸν πλέον ἐπικίνδυνον ἐχθρὸν μου, καὶ μόνον εἰς σέ, ὦ Μέντωρ, θέλω πάντοτε πιστεύει.

Ὁ Μέντωρ μειδιῶν μοι ἀπεκρίθη· Δὲν θέλω νὰ σοὶ ἐλέγξω τὸ σφάλμα, ὅπερ ἔπραξας· ἀρκεῖ ὅτι τὸ αἰσθάνεσθαι οἴκοθεν καὶ εἶθε τοῦ λοιποῦ νὰ σοῦ χρησιμεύτῃ ἵνα εἴσαι μετριοπαθέστερος εἰς τὰς ἐπιθυμίας σου· ἀλλ' ὅταν ὁ κίνδυνος παρέλθῃ ἴσως ἐπανεέλθῃ πάλιν ἢ ἀλαζονεία σου· πρὸς τὸ παρὸν ἔτο γενναιοψυχός· πρὶν ἢ ῥιφθῇ τις εἰς τὸν κίνδυνον ὀφείλει νὰ τὸν προΐδῃ καὶ νὰ τὸν φοβῆται, ἀλλ' ὅταν εἶναι ἐν αὐτῷ δὲν τῷ μένει ἄλλη καταφυγὴ ἢ νὰ τὸν καταφρονῇ. Γίνου λοιπὸν ἄξιός τις τοῦ Ὀδυσσεώς, δείξον καρδίαν μεγαλειτέραν πάντων τῶν ἐπαπειλούντων σοὶ δεινῶν.

Ἡ πρόφτης καὶ ἡ εὐτολμία τοῦ σοφοῦ Μέντορος μ' ἐξέπληττον· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐξεπλάγχθη ἰδὼν μετὰ πόσης τέχνης μᾶς ἀπήλλαξεν ἀπὸ τοῦ Τρώεος. Ὅτε ὁ οὐρανὸς ἤρχισε νὰ αἰθραίζῃ, οἱ δὲ Τρῶες βλέποντάς μας ἐκ τοῦ πλησίου ταχέως ἤθελον μᾶς ἀναγνωρίσει, αὐτὸς παρετήρησεν ὅτι ἐν τῷ πλοίων των, ὅμοιον σχεδὸν πρὸς τὸ ἡμέτερον, εἶχεν ἀποπλανηθῇ ἕνεκα τῆς τρικυμίας. Ἡ πρύμνη τοῦ ἦτο ἐστεμμένη ἐξ ἀνθέων· ἔσπευσε λοιπὸν νὰ βάλῃ ἐπὶ τῆς πρύμνης μας στεφάνους ἐξ ὁμοίων ἀνθέων, τοὺς ἔδεσε διὰ ταινιῶν τοῦ αὐτοῦ χρώματος, διέταξε πάντας τοὺς κωπηλάτας μας νὰ κύπτωσιν, ὅσον περισσότερον ἡδύναντο, κατὰ μῆκος τῶν θρανίων των, ἵνα μὴ ἀναγνωρισθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, καὶ τοιοῦτοτρόπως διήλθομεν ἀβλαβῶς διὰ τοῦ στόλου των. Ἐκεῖνοι ἠλάλαξαν ὑπὸ χαρᾶς βλέποντές μας, ὥσπερ ἔβλεπον συνοδοιπόρους, οὓς ἐνόμιζον ἀπολωλότας. Ἠναγκάσθημεν μάλιστα, ἕνεκα τῆς σφοδρότητος τῆς θαλάσσης, νὰ συμπλεύσωμεν μετ' αὐτῶν πολὺν καιρὸν. Τελευταῖον ἐμείνχμεν ὀλίγον ὀπίσω· καὶ ἐνῶ οἱ βίαιοι ἄνεμοι ἤλκυον αὐτοὺς πρὸς τὴν Λυδίαν, ἡμεῖς προσεπαθήσαμεν, ὅλως δυνάμεσι, νὰ προσπελάσωμεν κωπηλατοῦντες εἰς τὴν παραλίαν τῆς Σικελίας. Ἀφίχθημεν ἐκεῖ τῷ ὄντι, ἀλλ' ὅπερ ἐζητοῦμεν ἦν οὐχ ἥττον θλιβερόν·

εἰς ἡμᾶς ἢ ὁ στόλος, ὅστις μᾶς ἠνάγκαζε νὰ φεύγωμεν· εὗρομεν δηλ. εἰς τὴν παρχλίαν αὐτὴν ἄλλους Τρώας ἐχθρούς. Ἐκεῖ ἐβασίλευεν ὁ γέρων Ἀλέστης) ἐλθὼν ἐκ τῆς Τρωάδος· μόλις ἠγγίξαμεν τὸ παρχλίον καὶ οἱ κάτοικοι ἐνόμισαν ὅτι εἴμεθα ἢ ἄλλοι λαοὶ τῆς νήσου ὠπλισμένοι ἵνα ἐξ ἐφόδου ἀλώσωμεν τὴν πόλιν των ἢ ξένοι ἐπερχόμενοι ἵνα κυριεύσωμεν τὸν τόπον των. Εἰς τὴν πρώτην ἐξαψιν τοῦ θυμοῦ των καίουσσι τὸ πλοῖον μας, σφάζουσιν ὅλους τοὺς συντρόφους μας καὶ ἐπιφυλάττουσι μόνον ἐμὲ καὶ τὸν Μέντορα ἵνα μᾶς πικρυσίωσιν εἰς τὸν Ἀλέστην, ὅπως δυνηθῇ οὗτος νὰ μάθῃ περ' ἡμῶν, τίς ὁ σκοπὸς μας καὶ πόθεν ἤρχόμεθα. Ἐμυθίζομεν λοιπὸν εἰς τὴν πόλιν δεδεδεμένοι τὰς χεῖρας ὀπισθεν καὶ ὁ θανατὸς μας δὲν ἀνεβάλλετο εἰμὴ ἵνα γίνωμεν θέαμα αἰμοχροῦς λαοῦ ἅμα ἤθελε μάθει ὅτι εἴμεθα Ἕλληνες.

Μᾶς παρυσίασαν κατὰ πρῶτον εἰς τὸν Ἀλέστην, ὅστις κρατῶν χρυσοῦν σκῆπτρον εἰς τὴν χεῖρα ἐδίκαζε τοὺς λαοὺς, καὶ παρεσκευάζετο εἰς μεγάλην θυρίαν. Μᾶς ἠρώτησε, βρεῖα τῇ φωνῇ, τίς ὁ τόπος ἡμῶν καὶ τὸ αἶτιον τοῦ πλοῦ ἡμῶν; Ὁ Μέντωρ ἀποκριθεὶς εἶπεν. Ἐρχόμεθα ἐκ τῶν παρχλίων τῆς Ἑσπερίας, καὶ ἡ πατρὶς ἡμῶν δὲν εἶναι μακρὰν ἐκεῖθεν. Οὕτως ἀπέφυγε νὰ εἴπῃ ὅτι εἴμεθα Ἕλληνες. Ἀλλ' ὁ Ἀλέστης, χωρὶς νὰ τὸν ἀκροαθῇ περισσότερο, καὶ ὑπολαμβάνων ἡμᾶς, ὡς κρύπτοντας τοὺς σκοποὺς μας, ξένους, διέταξε, παρευθὺς νὰ πεμφθῶμεν εἰς τι πλησίον δάσος, ὅπου ἐμέλλομεν νὰ χρησιμεύσωμεν ὡς δοῦλοι τῶν ποιμένων τῶν φυλασσόντων τὰ πολυάριθμα ποίμνιά του.

Ἡ κατ'ἄστασις αὕτη μοὶ ἐφάνη σκληροτέρα τοῦ θανάτου· ὅθεν ἐκ βέθους καρδίας ἀνέκραξα· ὦ Βασιλεῦ! πρόσταξον νὰ θανατωθῶμεν κἄλλιον παρὰ νὰ μᾶς μεταχειρι-

1) Ὁ Ἀλέστης ἦτο βασιλεὺς τῆς Σικελίας καὶ ἐφιλοξένησε τὸν Ἀγγέστην μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Λίνειου, ἑλθόντος ἐκεῖσε ἐκ τῆς Τρωάδος, ἀποθανόντος δὲ τοῦ Ἀγγέστου, ἔθαψεν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος Ἑρυκκ.

σθῆς τοσούτον ἀτίμως. Γίνωσκες ὅτι ἐγὼ εἶμι· ὁ Τηλέμαχος υἱὸς τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεώς, βασιλῆως· τῶν Ἰθακησίων· ζήτω τὸν πατέρα μου εἰς ὅλκας τὰς θαλάσσης, καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναμαι νῆ τὸν εὖρω, οὔτε νῆ ἐπιστρέψω εἰς τὴν πατρίδα μου, οὔτε ν' ἀποφύγω τὴν δουλείαν, ἀρπακτόν μου τὴν ζωὴν, ἣν δὲν δύναμαι νῆ ὑποφέρειν.

Μόλις προσέφρανον τοὺς λόγους τούτους· καὶ ἅπας ὁ λαὸς, ἥδη τεθορησῆναι, ἀνεβόησεν· Ἀποθνήτω ὁ υἱὸς τοῦ ἀσπλάγχχνου ἐκείνου Ὀδυσσεώς, οὐτινος τὰ τεχνάσματά ἐπέφερον τὸν ὄλεθρον τῆς Τροίης! Ὡ υἱὲ τοῦ Ὀδυσσεώς, μοὶ λέγει τότε ὁ Ἀλέστης, δὲν δύναμαι νῆ ἀρνηθῶ τὸ αἶμά σου εἰς τὰς ψυχὰς τοσούτων Τρώων, αἱ δὲ πκτήρ σου ἔπεμψαν εἰς τὰ βάρχθρα τοῦ ζοφεροῦ Κωκυτοῦ. Σὺ καὶ ὁ σύντροφός σου θέλετε ἀποθάνει· συγχρόνως· γέρον τις ἐκ τοῦ ὄχλου προέτεινεν εἰς τὸν βασιλῆα νῆ μᾶς θυσιάσωσιν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἀγχίτου. Τὸ αἶμα των, ἔλεγε, θέλει εἶναι εὐπρόσδεκτον εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου τοῦ ἥρωος· ὁ Αἰνείας αὐτὸς, μηχανάων τοιαύτην θυτίαν, θέλει χαρῇ, ἐπειδὴ θέλει ἴδῃ πόσον σέβεται ἐκεῖνον, ὃν αὐτὸς ἡγάπα ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁλος ὁ λαὸς ἐχειροκρότησεν εἰς τὴν πρότασιν ταύτην, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐσκέπτοντο πλέον ἢ νῆ μᾶς θυσιάσωσιν· ἥδη ἡγαγον ἡμᾶς εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀγχίτου· ἔστησαν δύο βωμοὺς, ὅπου τὸ ἱερὸν πῦρ ἦναπτεν· ἡ μάχιρα ἡ μέλλουσα νῆ μᾶς δειροτομήσῃ ἔκειτο ἐνώπιόν μας· μᾶς ἔστησαν ἐξ ἀνθέων καὶ οὐδεμία εὐσπλαγγνία ὑπῆρχε πλέον δι' ἡμᾶς· ἀπώλετο πᾶσα ἐλπίς! Ὅτε ὁ Μέντωρ ταπεινῇ τῇ φωνῇ, ἐζήτητε νῆ ὁμιλήσῃ πρὸς τὸν βασιλῆα καὶ εἶπε τάδε.

Ὡ Ἀλέστηα, ἐὰν ἡ συμφορὰ τοῦ νέου Τηλεμάχου, ὅστις οὐδέποτε ἔφραρεν ὅπλα κατὰ τῶν Τρώων, δὲν σὲ κινεῖ εἰς οἶκτον, τοῦλάχιστον αἱ σὲ κινήσῃ τὸ ἴδιόν σου συμφέρον. Ἡ ἐπιστήμη, ἣν ἔχω, τοῦ ἐρμηνεύειν τοὺς οἰωνοὺς· καὶ τὰς βουλάς τῶν θεῶν, μοὶ φανερώνει ὅτι πρὶν ἢ παρέλ-

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

3

θωσι τρεῖς ἡμέρας, στίφη βαρβάρων, ὡς χειμάρρων καταρρηγνυσμένων ἐκ τῶν ὀρέων, θέλουν κατακλύσει τὴν πόλιν σου καὶ λεηλατήσῃ ἅπασαν τὴν χώραν σου. Σπεῦσον νῦν τοὺς προλάβῃς, ὕπλισον τοὺς λαοὺς καὶ μὴ ἀνάβαλλε οὐδὲ στιγμὴν ὅπως συναθροίσῃς ἐντὸς τῶν τειχῶν σου τὰ πολυάριθμα ποίμνια, ἅτινα ἔχεις εἰς τοὺς ἀγρούς· ἐὰν ἡ πόρρησίς μου ἀποδῇ ψευδῆς, εἴσαι ἐλεύθερος νὰ μὰς θυσιάσῃς ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας εἶναι ἀληθινὴ, ἐνθυμοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ στερήσῃς τῆς ζωῆς ἐκείνους πρὸς οὓς ὀφείλεις τὴν σεαυτοῦ.

Ὁ Ἀκέστης ἐξεπλάγῃ εἰς τοὺς λόγους τούτους, οὓς ὁ Μέντωρ ἀπήγγειλε μετὰ τσαυτῆς πεποιθήσεως, ὅσην οὐδέποτε εὔρεν ἐκεῖνος εἰς τινὰ θνητόν. Βλέπω καλῶς, ἀπεκρίθη, ὦ ξένε, ὅτι οἱ θεοὶ, οἵτινες σὰς ἐστέρησαν τῶν ἄλλων δώρων τῆς τύχης, καὶ ἔχρισαν σοφίαν τιμιωτέραν πασῶν τῶν εὐτυχιῶν. Συγχρόνως ἀνέβαλε τὴν θυσίαν, καὶ ἔδωκε μετὰ σπουδῆς πᾶσαν ἀναγκαίαν διαταγὴν ὅπως προλάβῃ τὴν ἔρραδον περὶ ἧς ὁ Μέντωρ τὸν ἠπειλήσε.

Δὲν εἶδεν οὐδὲ τις πανταχόθεν εἰμὴ γυναῖκες, τρεμούσας, γέροντας κεκυφότες, παῖδιά μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, σπεύδοντας πρὸς τὴν πόλιν· οἱ βόες μηκώμενοι καὶ τὰ πρόβατα βληγόμενα ἤρχοντο ἀθρόα ἐγκαταλιμπάνοντα τὰς παχείας αὐτῶν νομάς καὶ μὴ δυνάμενα νὰ εὗρωσιν ἀροῦντας σταθμούς ἵνα ἐνσταλισθῶσι. Πανταχόθεν ἀλαλαγμοὶ, πανταχόθεν κορυγαὶ συγκεχυμέναι ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους συναθουμένων καὶ μὴ δυνάμενων νὰ συνεννοηθῶσιν, ἐκλαμβανόντων δὲ, εἰς τὸν θόρυβον αὐτόν, ἄγνωστον τινὰ, ὡς φίλον, καὶ παραφερομένων τυφλῷ ποδί. Ἄλλ' οἱ ἐπιφανέστεροι τῶν πολιτῶν, οἱ νομίζοντες ἑαυτοὺς σοφοτέρους τῶν ἄλλων, ἐφαντάσθησαν ὅτι ὁ Μέντωρ ἦτο ἀπατεῶν τις, ὅστις ἐπενόητε τοιαύτην ψευδῇ προφητείαν ἵνα σώσῃ τὴν ζωὴν του.

Πρὸ τοῦ τέλους λοιπὸν τῆς τρίτης ἡμέρας, ἐνῷ ἦσαν πλήρεις τῶν τοιοῦτων στοχασμῶν, ἶδον ἐπὶ τῆς κατωφερείας τῶν πλησίον ὀρέων νέφος κονιορτοῦ· ἔπειτα παρετή-

ρησαν στίφος βαρβάρων ὠπλισμένων¹⁾). Οὗτοι ἦσαν οἱ Ἰμέριοι, λαοὶ ἄγριοι, μετὰ τῶν ἐθνῶν τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῶν Νεβροδῶν ὄρεων καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἀκράγαντος, ὅπου ἐπικρατεῖ δριμύς χειμὼν, οὐδέποτε ὑπὸ τῶν ζεφύρων θερμανθεῖς²⁾· ὅσοι κατεφρόνησαν τὴν φρόνησιν τοῦ Μέντορος ἀπώλεσαν τοὺς δούλους τῶν καὶ τὰ ποίμνιά των. Ὁ βασιλεὺς τότε εἶπεν εἰς τὸν Μέντορα. Ἀμνημονῶ ὅτι εἶσθε Ἕλληνες· οἱ ἐγθροί μας σήμερον γίνονται οἱ πιστότεροι φίλοι μας, καὶ οἱ θεοὶ βεβκίως σᾶς ἐπεμψαν ἐνταῦθα ἵνα μᾶς σώσητε³⁾· ἐλπίζω εἰς τὴν ἀνδρίαν σας οὐχ ἦττον ἢ εἰς τὴν φρόνησιν τῶν συμβουλῶν σας· σπεύσατε νὰ μᾶς βοηθήσητε. Ὁ Μέντωρ ἐν ἀκρεῖ δεικνύει διὰ τῶν βλεμμάτων του τόλμην, ἥτις ἐκπλήττει τοὺς γενναϊότερους πολεμιστάς· δρᾷττεται μιᾶς ἀσπίδος, μιᾶς περικεφαλαίας, μιᾶς λόγχης, ἐνὸς ξίφους· παρκατάττει τοὺς στρατιώτας τοῦ Ἀίστου, τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν καὶ βεδίξει ἐν καλλίστῃ τάξει κατὰ τῶν ἐγθρῶν. Ὁ Ἀλέστης, καὶ ται πλήρης γενναιοψυχίας, δὲν δύναται, ἐνεκα τοῦ γήρατός του, νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰμὴ πόρρωθεν· ἐγὼ τὸν ἀκολουθῶ κατὰ πόδας, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ μιμηθῶ τὴν ἀνδρίαν του. Ὁ θῶράς του ὠμοιάζειν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πρὸς τὴν θάνατον Αἰγίδα⁴⁾. Ὁ θάνατος ἐπὶ ἡδὴ ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν πανταχοῦ. ὅπου ἐκτύπα· ὅμοιος πρὸς λέοντα λυθικόν⁵⁾, ὃν ἡ σκληρὰ πέτρα κατὰβιβρώσκει, καὶ ὅστις, ἐμβαί-

1) Οἱ ἐριξτεῖς τρεῖς στίχοι λείπουσιν ἐκ τῆς ἀρχαίας μεταφράσεως τοῦ Γοβλελῆ.

2) Ἡ Αἰγίς ἦτο ἡ ἀσπίς τοῦ Διὸς ἐκ τοῦ δέρματος τῆς ἐν Κρήτῃ γαλακτοπορησάσης αὐτὸν αἰγὸς κατασκευασμένη.

3) Ὡς δὲ λέων ἐν βουσί θορῶν ἐξ αὐχένα ἄξῃ.

Πόρτιος ἦ ἐ βόες, ξύλοχον κάτα βοσκομενάων.

Ὅμ. Ἰλ. Ε. στ. 461.

Καί·

Ὡς δ' ὅτε τις λέων ὀρεσίτροπος, ἀλκί πεποιθώς.

Βοσκομένης ἀγέλης βοῶν ἀρπάξῃ, ἥτις ἀρίστη·

Τῆς δ' ἐξ αὐχέν' ἐκείνου λαβὼν κρατεροῖσιν ὀδοῦσιν

Πρῶτον, ἐπειτα δὲ θ' αἶψα καὶ ἔγκατα πάντα λαρῶσαι

νων εἰς ποῖμνιον ἀσθενῶν προβάτων, σπαράττει, πνίγει αὐτὰ, κολουμβᾷ εἰς τὸ κῆμα, οἱ δὲ ποιμένες, ἀντὶ νὰ βοηθήσωσι τὸ ποῖμνιον, φεύγουσιν ἔντρομοι ἵνα σωθῶσιν ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ τοιουτοτρόπως καὶ ὁ Μέντωρ.

Οἱ βρόδικοι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐνόμιζον ὅτι θέλουσιν ἐξαρχάσει τὴν πόλιν, ἠρπάγησαν αὐτοὶ οὗτοι καὶ κατετροπώθησαν· οἱ ὑπήκοοι τοῦ Ἀχέστου, ἐμψυχωθέντες ὑπὸ τοῦ παρὰδείγματος καὶ τῶν διαταγῶν τοῦ Μέντορος, ἔσχον εὐτολμίαν τοιαύτην, οἷος οὐδέποτε ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀξιούς. Ἐγὼ διὰ τῆς λόγχης μου διεπέρασα τὸν υἱὸν τοῦ βρασιλέως τοῦ ἐχθρικοῦ ἐλείνου λαοῦ· ἦτο συνηλικιώτης μου περίπου, ἀλλ' ὑψηλότερός μου, διότι ὁ λαὸς αὐτὸς κατήγετο ἔκ τινος φυλῆς Γιγάντων ἐχόντων τὴν αὐτὴν καταγωγὴν τῶν Κυκλώπων· αὐτὸς κατεφρόνει ἐχθρὸν τασοῦτον ἀσθενῆ, ὅσον ἐμέ· ἀλλ' ἐγὼ χωρὶς νὰ φοβηθῶ τὴν τερατώδη δύναμίν του, οὔτε τὸ ἄγριον καὶ θηριῶδες ἦθος του, ἐνέπηξα τὴν λόγχην μου εἰς τὸ στῆθος του καὶ τὸν ἠνάγκασα νὰ ἐξεμέσῃ χειμάρρους μαύρου αἵματος. Ἔστο χάσθη πίπτων νὰ μὲ κατατυντρίψῃ· ἡ κληγὴ τῶν ὅπλων του ἀντήχησε μέχρι τῶν ὀρέων· τὸν ἐσύλησα καὶ ἐπέστρεψα ζητῶν τὸν Ἀχέστην. Ὁ δὲ Μέντωρ ἀποῦ ἔβριζε τοὺς ἐχθροὺς εἰς πληρεστάτην ἀταξίαν, κατέκοψεν αὐτοὺς μεληδὸν καὶ κατεδίωξε τοὺς φυγάδας ἕως τὰ δάκτυλα.

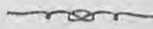
Νίκη τοσοῦτον ἀπροσδόκητος ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ θεωρῶσι τὸν Μέντορα, ὡς ἄνδρα θεοφιλεῖ καὶ θεόπνευστον· ὁ

Δῆδων· ἀμφὶ δὲ τὸν γε κύνας τ' ἄνδρες τε νομῆες
Πολλὰ μάλ' ἱχθυοῦσιν ἀπόπροθεν, οὐδ' ἐθέλουσιν
Ἀντίον ἐλθέμενοι· μάλ' αὖ γὰρ γλαρὸν δέος αἰρεῖ·
Ὡς τῶν οὔτινι θυμὸς ἐνὶ στήθεσιν ἐτόλμα
Ἀντίον ἐλθέμεναι.

Ὅμ. Ἰλ. P. στιχ. 60.

ἢ) Οἱ Κύκλωες ἦσαν ὑπηρέται τοῦ Ἡφαίστου, κατασκευάζον τοὺς κεραυνούς τοῦ Διὸς εἰς τὸ ὄρος τῆς Αἴτης καὶ εἶχον ἓνα μόνον ὀφθαλμὸν εἰς τὸ μέτωπον· ἦσαν δὲ υἱοὶ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀμφιρύτης.

Ἀκέστῃς, πλήρης εὐγνωμοσύνης, ἐδήλωσεν ἡμῖν ὅτι ἐφο-
βεῖτο πολὺ μήπως τὰ πλοῖα τοῦ Αἰνείου ἐπιστρέφοντα εἰς
τὴν Σικελίαν ἤθελον μᾶς κκοποιήσαι· μᾶς ἔδωκε λοιπὸν
ἐν ἐκ τῶν ἰδικῶν του, ἵνα ἐπανεέλθωμεν εἰς τὸν τόπον μας,
μᾶς ἐχάρισε πολλὰ δῶρα καὶ μᾶς ἠνάγκασε ν' ἀναχωρή-
σωμεν τὴν ταχίστην, ὅπως προλάβῃ πᾶν ἀπευκταῖον· ἀλλὰ
δὲν ἠθέλησε νὰ μᾶς δώσῃ οὔτε νύκληρον, οὔτε κωπηλά-
τας ὁμοεθνεῖς του, φοβούμενος μὴ διακινδυνεύωσιν εἰς τὰ
πικράλια τῆς Ἑλλάδος· μᾶς ἔδωκε δὲ Φοίνικας τινὰς ἐμ-
πόρους, οἵτινες πρᾶγμα τεύμενοι μετ' ὕλων τῶν λαῶν τοῦ
κόσμου, οὐδὲν ἐφοβοῦντο, καὶ αὐτοὶ ἔμελλον νὰ ἀνακομί-
σωσι τὸ πλοῖον εἰς τὸν Ἀκέστην, ἀφοῦ ἀπεβίβαζαν ἡμᾶς
εἰς Ἰθάκην. Ἀλλ' οἱ θεοὶ οἱ μειδιῶντες εἰς τὰ τῶν ἀνθρώ-
πων σχέδια, ἄλλως προώρισαν περὶ ἡμῶν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ὁ Τηλέμαχος διηγεῖται ὅτι συλληφθέντος τοῦ Τυρίου πλοίου, ἐρ' οὐ ἐταξείδευον, ὑπὸ τοῦ στόλου τοῦ Σεσώστριος, ὁ Μέντωρ καὶ αὐτὸς ἤχθησαν αἰχμαλῶται εἰς τὴν Αἴγυπτον. — Ἀξιοθέατα ἔργα τοῦ τόπου αὐτοῦ· σοφία τῆς κυβερνήσεώς του. — Ὁ Μέντωρ πέμπεται δούλος εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ὁ δὲ Τηλέμαχος καταδικάζεται νὰ πηγαίῃ πρόβατα εἰς τὴν ἔρημον Ὀαριν. — Ἰερεῖς τις τοῦ Ἀπόλλωνος, Θερμύσις· καλούμενος, τὸν παραμυθῇ καὶ τὸν συμβουλεύει νὰ μιμηθῇ τὸν θεὸν αὐτὸν, ὅστις ἐγένετό ποτε ποιμὴν προβάτων τοῦ βασιλέως τῆς Θεσσαλίας Ἀδμήτου. — Μετ' οὐ πολὺ ὁ Σέσωστρις μαθὼν τὰ μεταξὺ τῶν ποιμένων ἀξιόλογα κατατορνώματα τοῦ Τηλέμαχου, τὸν μετακαλεῖ, πληροφορεῖται τὴν ἀθωότητά του καὶ τῷ ὑπόσχεται νὰ τὸν ἀποπέμψῃ εἰς Ἰθάκην. — Ὁ ἀπροσδόκητος θάνατος τοῦ Σεσώστριος ἐπιφέρει νέα δυστυχήματα εἰς τὸν Τηλέμαχον. — Φυλακίζεται εἰς ἓνα πύργον κείμενον πλησίον τῆς θαλάσσης. — Ἀπὸ τοῦ πύργου αὐτοῦ εἶδε τὸν νέον βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Βόκχорιν πετόντα εἰς μάχην τινὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἐπαναστατῶν ὑπηκόων του οἵτινες ἔλαβον ἐπικουρίαν παρὰ τῶν Φοινίκων.

Οἱ Τύριοι διὰ τὴν ὑπερηφάνειάν των παρώξυνον τὸν μέγαν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Σέσωστριν, τὸν κατὰκτητὴν πολλῶν βασιλείων. Τὰ πλούτη, ἅτινα ἐκέρδησαν διὰ τοῦ ἐμπορίου, καὶ τὸ ἀπόρρητον φρούριον τῆς πόλεως Τύρου,

ἢ Ὁ Τύρος, τουρκιστὶ Σούρ, ἦτο πρωτεύουσα τῆς Φοινίκης καὶ μία τῶν πλουσιωτέρων καὶ ἰσχυροτέρων πόλεων τοῦ παλαιοῦ κόσμου· τὸ μέγα ναυτικὸν αὐτῆς ἔδωκεν αὐτῇ τὴν ἐπωνυμίαν βασιλίσσαν τῶν θαλασσῶν. Ἀρχῆθεν ἦτο νῆσος, ἀλλ' ὅτε ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐπολιώρῃσεν αὐτήν, τὴν συνῆψε μετὰ τῆς Ἀσιατικῆς Ἡπείρου.

Tyrus quondam insula nunc vero Alexandri oppugnantis operidis continens. Plin. lib. V.

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βερολίνου

τῆς καιμένης ἐν τῇ θαλάσῃ, ἐπλήρωσαν τύφου καὶ ἀλκ-
ζονεῖας τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Αὐτοὶ ἠρνήθησαν νὰ
πληρώσωσιν εἰς τὸν Σέσωπριν τὸν φόρον, ὃν ἐπέδωκεν αὐ-
τοῖς ἐπιστρέφων ἀπὸ τὰς νίκης του, καὶ ἐχορήγησαν στρα-
τεύματα εἰς τὸν ἀδελφὸν του, ὅστις ἐζήτησε, κατὰ τὴν
ἐπιστροφὴν του, νὰ τὸν δολοφονήσῃ μεταξὺ τῶν εὐθυμῶν
μεγάλου τινὸς συμποσίου. Ὁ Σέσωπρις, θέλων νὰ τα-
πεινώσῃ τὴν ἐπηρμένην ὀργὴν των, ἀπεράσισε νὰ διατα-
ράξῃ τὸ ἐμπόριόν των καθ' ὅλας τὰς θαλάσσας. Τὰ πλοῖα
του διαπλέοντα πανταχοῦ κατεδίωκον τὰ τῶν Φοινίκων.
Στόλος Αἰγυπτιακὸς μᾶς συναντᾷ, ἅμα ἠρχίσαμεν ν' ἀπο-
βάλλωμεν ἐκ τῆς ὕψους τὰ ὄρη τῆς Σικελίας. Ὁ λιμὴν καὶ
ἡ γῆ ἐφάνιντο ὅτι φεύγουσιν ὀπίσω ἡμῶν, καὶ ὅτι ἐξα-
φανίζονται εἰς τὰ νέφη. Τότε ἴδωμεν πλησιάζοντα ἡμᾶς
τὰ Αἰγυπτιακὰ πλοῖα, ὅμοια πρὸς πόλιν ἐπιπλέοντα εἰς
τὰ ὄματα. Οἱ Φοῖνικες τὰ ἐγνώρισαν καὶ ἠθέλησαν ν' ἀπο-
χωρήσωσιν, ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς. Τὰ ἱππία των
ἦσαν καλλίτερα τῶν ἰδικῶν μας· ὁ ἀὴρ τὰ ἐβρόχῃ καὶ οἱ
κωπηλάται των ἦσαν πολυκριθότεροι· μᾶς πλησιάζουσι,
μᾶς συλλαμβάνουσι καὶ μᾶς ἀπάγουσιν αἰχμαλώτους εἰς
Αἴγυπτον.

Μάτην εἶπον αὐτοῖς ὅτι δὲν εἴμεθα Φοῖνικες· μόλις ἡ-
ξίωσαν νὰ μὲ ἀκούσωσιν· αὐτοὶ μᾶς ὑπέλαβον ὡς ἀνδρά-
ποδα, ἅτινα οἱ Φοῖνικες ἐπράγματευοντο, καὶ δὲν ἐτά-
φθησαν ἄλλο εἰμὴ τὸ ἐκ τοιούτης λαΐας προτιγνόμενον ὀ-
φελος. Ἦδη βλέπομεν τὰ θαλάσσια ὄματα, ἅτινα διαλευ-
καίνονται συγκρινόμενα μετὰ τῶν τοῦ Νεῖλου, καὶ τὴν
περχλίαν τῆς Αἰγύπτου σχεδὸν ἴσταν πρὸς τὴν θάλασσαν.
Μετ' ὀλίγον ἀρίχθημεν εἰς τὴν νῆτον Φάρον· οὐ πολὺ

¹⁾ Φάρος, νῆτος τὸ πάλαι καιμένη πλησίον τῆς Κανωπικῆς εἰσό-
δου τοῦ ποταμοῦ Νεῖλου, τινὺν δὲ κεχερωμένην. Συνεζεύχθη διὰ
γεφυράς μετὰ τῆς Ἀλεξανδρίας ὑπὸ τῆς βασιλείας Κλεοπάτρας·
εἰς αὐτὴν φερόμενη τὸ πάλαι πύργος ὑψηλότατος, ὅπου ἦσαν
τῆς νύκτα πυρὰ πρὸς ἀπέρειαν τῶν πλεόντων· ἔκτισε δ' αὐτὸν ὁ
ἀρχιεπίσκοπος Σώστρατος ὁ Κνίδιος. Ὁ δὲ Ὀμηρὸς περὶ αὐτῆς λέγει·

ἀπέχουσιν τῆς πόλεως Νῶϊ· ἐκεῖθεν ἀνέβημεν τὸν Νεῖλον
μέχρι τῆς Μέμφιδος.

Ἐὰν ἡ λύπη τῆς αἰχμαλωσίας δὲν καθίστα ἡμᾶς ἀνα-
σθήτους πρὸς πᾶσιν ἡδονῇν, οἱ ὀφθαλμοὶ μας ἤθελον χαρῇ
βλέποντες τὴν εὐφορὰν ἐκείνην γῆν τῆς Αἰγύπτου ὁμοίαν
πρὸς εὐθαλῆ κῆπον ἀρδευόμενον ὑπὸ ἀναριθμήτων ὀρεγῶν.
Δὲν δυνάμεθα ν' ἀτενίσωμεν τὰ βλέμματα εἰς τὰς δύο
ὄχθας χωρὶς νὰ ἴδωμεν πόλεις πλουσίας, ἐπαύλεις θελατι-
κῶς κειμέναι, γαίαις καλυπτομέαι ἀνὰ πᾶν ἔτος ὑπὸ χρυ-
σοῦ ὁέρουσι καὶ ξέμποτε χλοαζούσαι, λειμῶναι πλήρεις ποι-
μνίων, γεωργοὺς κεκυφότες ὑπὸ τὸν φόρτον καὶ καρπῶν,
οὓς ἀφρόδως παρέχει ἡ γῆ ἐκ τῶν κόλπων τῆς, ποιμέναι,
ὧν οἱ αὐλοὶ καὶ αἱ σύριγγες ἀντήχουν διὰ τῆς γλυκείας
αὐτῶν φωνῆς εἰς πάντας τοὺς περὶ τόπους.

Εὐτυχίαι, ἔλεγεν ὁ Μέντωρ, ὁ λαὸς ὁ κυβερνώμενος ὑπὸ
φρονίμου βασιλεῶς· ζῇ ἐν εὐπορίᾳ, εἶναι εὐδαίμων καὶ
ἀγαπᾷ ἐκείνον πρὸς ὃν ὀφείλει ἀπασαν τὴν εὐτυχίαν του.
Οὕτω καὶ σὺ, ἔλεγεν, ὦ Τηλέμαχε, ὀφείλει νὰ βασιλεύσῃς
καὶ νὰ εἶσαι ἡ χαρὰ τοῦ λαοῦ σου, ἐάν ποτε οἱ θεοὶ σέ
ἀξιώσωσι νὰ διὰδεχθῇς τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς σου·
ἀγάπα τοὺς ὑπηκόους σου, ὡς ἴδια τέκνα σου, εὐφραίνου
ἀγαπώμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ διδάξον αὐτοὺς ὅτι. ἵνα αἰ-
σθανθῶσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν, πρέπει νὰ ἐνθυμῶνται
ὅτι χρηστός τις βασιλεὺς ἐχορήγησεν αὐτοῖς τὰ πλούσια
ταῦτα δῶρα. Οἱ βασιλεῖς, οὔτινες ἄλλο δὲν συλλογίζονται
εἰμὴ πῶς νὰ καταδυναστεύσωσι καὶ ταπεινώσωσι τοὺς
ὑπηκόους των ἵνα τοὺς ἀναγκάσωσι νὰ τοὺς φοβῶνται,
εἰσὶν αἱ μάχιστες τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· καὶ γίνονται μὲν

Νῆσος ἔπειτ' αἱ ἐστὶ πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ
Αἰγύπτου προπάροιτε, Φάρον δὲ ἐκικλήσκουσιν·
Τόσσον ἀνεὺθ', ὅσσον τε πανημορπὴ γλαφυρὴ νῆς
Ἦυσεν. Ὅμ. Ὀδυσ. στίχ. 309.

1) Πόλις πλούσια καὶ εὐδαίμων τῆς Αἰγύπτου, κατὰ τινες μὲν
οὕσα αἰ' παλαιὰ ἐκατόμυλοι Θῆβαι, κατ' ἄλλους δὲ ἡ νῦν Ἄλε-
ξανδρεία.

φοβητοί, ὥς τὸ ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλ' ἐνταυτῷ μισητοὶ καὶ ἀπεχθεῖς, καὶ φοβοῦνται πολλῶ μᾶλλον αὐτοὶ τοὺς ὑπηκόους των ἢ οἱ ὑπήκοοι αὐτούς.

Ὀῖμοι ! ἀπεκρίθην εἰς τὸν Μέντωρα, δὲν πρέπει νὰ συλλογίζομεθα πλέον περὶ παραγγελμάτων καθ' ἃ δρεῖλει τις νὰ βασιλεύσῃ. Ἰθάκῃ πλέον δι' ἡμᾶς δὲν ὑπάρχει. Ἡμεῖς δὲν θέλομεν ἰδεῖ ποτὲ οὔτε τὴν πατρίδα μας, οὔτε τὴν Πηνελόπην· καὶ ἂν ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτὸς ἐπέστρεφέ ποτε πλήρης δόξης εἰς τὸ βασιλείον του, δὲν ἤθελε χαρῇ ὅτι μὲ εὔρεν ἐκεῖ, οὔτε ἐγὼ ὅτι ὑπήκουσα αὐτῷ ἵνα μάθω πῶς νὰ κυβερνῶ. Ἄς ἀποθάνωμεν προσφιλῇ μου Μέντωρ· οὐδεὶς ἄλλος στοχασμὸς ἐναπολείπεται εἰς ἡμᾶς· ἄς ἀποθάνωμεν ἀπὸ οἱ θεοὶ οὐδεμίαν πρόνοιαν ποιοῦνται ἡμῶν.

Ταῦτα λέγων βαθεῖς ἀνκιστεναγμοὶ διέκοπτον τοὺς λόγους μου, ὁ δὲ Μέντωρ, ὅστις ἐφοβεῖτο τὰ δεινὰ πρὶν ἢ εἰλωσι, δὲν τὰ ἐφοβεῖτο πλέον ἀπαξ ἐπελθόντα. Ἀνάξιε υἱὲ τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεύος ! ἀνέκραξες· καὶ πῶς ; νικᾶσαι ἀνάνδρως ὑπὸ τῆς συμφορᾶς σου ! Γίνωσκε ὅτι θέλεις ἰδεῖ καὶ πάλιν τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκῃς καὶ τὴν μητέρα σου Πηνελόπην· θέλεις ἰδεῖ μάλιστα ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ δόξῃ ἐκεῖνον, ὃν δὲν ἐγνώρισας, τὸν ἀήττητον, λέγω, Ὀδυσσεά, ὃν ἡ τύχη δὲν δύναται νὰ δαμάσῃ, καὶ ὅστις διὰ τῶν δυστυχιῶν του πολὺ μεγαλητέρων τῶν ἰδικῶν σου, σὲ διδάσκει νὰ μὴ ἀποδειλιᾷς ποτέ· ὦ ! ἐὰν ἠδύνατο νὰ μάθῃ εἰς τοὺς ἀπωτάτους ἐκείνους τόπους, ὅπου ἡ τρικυμία τὸν ἔρριψεν, ὅτι ὁ υἱὸς του δὲν δύναται νὰ μιμηθῇ τὴν ὑπομονὴν του καὶ τὴν γενναιοψυχίαν του, ἢ εἰδῇσις αὕτη βεβαίως ἤθελε τὸν κατακλύψει ἀπὸ αἰσχύνῃς, καὶ ἤθελε τῷ εἶναι πικροτέρᾳ πασῶν τῶν δυστυχιῶν, ἢς ὑπαφέρει πρὸ πολλοῦ κειροῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Μέντωρ μοὶ εἶπε νὰ θεωρήσω τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν ἀψίλειαν τὴν διακεχυμένην καθ' ἀπασαν τὴν πεδιάδα τῆς Αἰγύπτου, ὅπου ἤριθμοῦντο μέχρις εἰκοσιδύο χιλιᾶδων πόλεις. Ἐθάρμυζε τὴν καλὴν διοίκησιν τῶν πόλεων ἐκείνων, τὴν δικαιοσύνην ἐκτελουμένην πρὸς

ὑπεράσπισιν τῶν πτωχῶν ἐνκντίων τῶν ἀδικιῶν τῶν πλου-
σίων, τὴν καλὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων, οὓς ἐξήσκουν εἰς
τὴν ὑπακοήν, εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν ἐγκράτειαν καὶ εἰς
τὸν ἔρωτα τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων, τὴν ἀκριβῆ
τῆρησιν πασῶν τῶν ὀρησκευτικῶν τελετῶν, τὴν ἀφιλοκέρ-
δειαν, τὸν πόθον τῆς τιμῆς, τὴν πίστιν πρὸς τὸν πλησίον
καὶ τὸν φόβον πρὸς τοὺς θεοὺς, ἅτινα ἕκαστος πατήρ ἐνέ-
πνεεν εἰς τὰ τέκνα του· καὶ δὲν ἔπαυτε θυμαζῶν τὴν
καλὴν αὐτὴν τάξιν. Εὐτυχής, μοι ἔλεγεν ἀκαταπαύτως,
ὁ λαὸς, ὃν ἔμπρῳν τις βασιλεὺς κυβερνᾷ τοιοῦτοτρόπως·
ἀλλ' ἔτι εὐτυχέστερος ὁ βασιλεὺς, ὅστις γίνεται πρόξενος
εὐτυχίαις τοσούτων λαῶν, καὶ ὅστις ἐν τῇ ἀρετῇ τῶν ὑπη-
κόων του θεμελιοῦ τὴν ἑαυτοῦ εὐδαιμονίαν. Ὁ τοιοῦτος
συνέχει τοὺς ὑπηκόους διὰ δεσμοῦ ἑκτοντικῆς ἰσχυροτέ-
ρου ἀπὸ τὸν τοῦ φόβου, ἥτοι τὸν τῆς ἀγάπης, διότι οὐ
μόνον τὸν ὑπακούουσιν, ἀλλὰ καὶ ἀγαπῶσι νὰ τῷ ὑπα-
κούωσιν· αὐτὸς βασιλεύει εἰς ὅλων τὰς καρδίαις· ἕκαστος
ἀντὶ νὰ ζητῇ τὸν ὀλεθρόν του, φοβεῖται μὴ τὸν ἀπολέσῃ
καὶ ἔδιδε τὴν ζωὴν του ὑπὲρ αὐτοῦ.

Προσεῖχον εἰς ὅσα ὁ Μέντωρ μοι ἔλεγε, καὶ ἡθελονόμην
ἀναπτερουμέναις τὰς ἐλπίδας μου ἐν τῷ βῆθει τῆς καρδίας
μου. Ἄμικ δ' ἀφίχθημεν εἰς τὴν Μέμφιν, πάλιν πλουτίαν
καὶ εὐδαιμονα, ὁ διοικητὴς αὐτῆς προσέταξεν ἡμῶς νὰ ὑπά-
γωμεν μέχρι τῶν Θηβῶν· ἵνα περυσιασθῶμεν εἰς τὸν βα-
σιλέα Σέσωπτριν, ὅστις ἤθελε νὰ ἐξετάσῃ τὴν ὑπόθεσιν
ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ ἦτο σφόδρα ὠργισμένος κατὰ τῶν Τυρίων·
Ἀνέβημεν λοιπὸν διὰ τοῦ Νεῖλου μέχρι τῆς περιφρήμου
πόλεως ταύτης τῆς ἑκτομύλου, ὅπου εἶχε τὸν ὑρόνον
του ὁ μέγας αὐτὸς βασιλεὺς. Ἡ πόλις αὐτὴ μοι ἐφάνη

1) Θῆβαι Αἰγυπτιακαὶ καὶ ἐκτόμυλοι καλούμεναι, πρὸς διαστο-
λὴν τῶν Βοιωτικῶν ἐπταπόλων Θηβῶν. Ἡ περίμετρος τῆς πόλεως
αὐτῆς, κατ' Ἡρόδοτον, ἦτο ἑκατὸν τεσσαράκοντα σταδίων.

Αἱ ἐκτόμυλοι εἰσὶ, διηκόσιοι δ' ἂν ἐκάστην

Ἀνέμετε· ζοιχεύει σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσιν.

Ὅμ. Ἰλ. I. στίχ. 383.

ὅτι εἶχε μεγίστην περιφέρειαν, καὶ ὅτι ἦτο πολυανθρωποτέρου
τῶν μᾶλλον ἀκμαζουσῶν πόλεων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀστυ-νο-
μία αὐτῆς εἶναι ἀκριβοστάτη, ὡς πρὸς τὴν καθαριότητα τῶν
ὁδῶν, τὴν ῥοήν τῶν ὑδάτων, τὴν εὐχρηστίαν τῶν λουτρῶν,
τὴν καλλιέργειαν τῶν τεχνῶν καὶ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν.
Αἱ πλατεῖαι αὐτῆς εἰσὶ κεκοσμημέναι ἐκ κρηνῶν καὶ ὀδε-
λίσκων, οἱ νοοὶ αὐτῆς ὠκοδομημένοι ἐκ μαρμάρου καὶ δι'
ἀπλῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἀλλὰ μεγαλοπρεποῦς. Τὸ πλάστιον
μόνον τοῦ Ἡγεμόνος εἶναι ὡς μέγλη τις πόλις ἐν αὐτῇ
δὲν βλέπει τις ἄλλο εἰμὴ στήλιν μαρμαρίνου πυραμίδας
καὶ ὀδελίσκους, ἀγέλαστα κολοσθεῖα καὶ σκευὴ ἐκ χρυ-
σοῦ ὀδούρου, καὶ ἀργύρου ἀπέφθου.

Ἐκεῖνοι, οἵτινες μᾶς συνέλαβον, εἶπον τῷ βασιλεῖ ὅτι
εὖρον ἡμᾶς ἐντὸς φοινικοῦ πλάιου. Αὐτὸς ἠκροῖτο καὶ ἐ-
κάστην ἡμέραν, εἰς ὠρισμένας ὥρας, ἐκείνους ἐκ τῶν ὑπη-
κῶν του, οἵτινες ἦ παρὰ ποναὶ νὰ τῷ εἴπωσιν, ἢ εἰδήσεις
νὰ τῷ δώσωσι· δὲν κατεργόνη, οὔτε ἀπέπεμπεν, αὐθέντα,
καὶ ἐπίστευεν ὅτι ἐγένετο βασιλεὺς· ἵνα εὐεργετῇ τοὺς
ὑπηκόους του, οὓς ἠγάπα ὡς ἱδία αὐτοῦ τέκνα· τοὺς ξέ-
νους· ἐδέχετο φιλικωτέρως καὶ ἤθελε νὰ τοὺς βλέπῃ, ἐπειδὴ
ἐνόμιζεν ὅτι ἐμάνθηκε πάντοτε ὠφέλιμὴν τι παρ' αὐτῶν.
Διδασκόμενος τὰ ἥθη καὶ ἀκούων τὰς γνώμας ξένων λαῶν.
Ἡ περιέργεια αὕτη τοῦ βασιλέως ἐγένετο ἀρρητὴ νὰ μᾶς
περυσσίσωσιν εἰς αὐτόν. Ἐκλήθητο ἐπὶ θρόνον ἐλεφαντίνου
κρατῶν εἰς τὴν χειρὰ σκηπτρον χρυσοῦ. Ἡτὸ γέρον, ἀλλὰ
χαίρει, πρὸς καὶ μεγαλοπρεπὴς· ἐδίκαιε καὶ ἐκάστην
τοὺς λαοὺς μεθ' ὑπομονῆς καὶ φρονήσεως τοιαύτης, ὅποιον
ᾤφειλε νὰ θαυμάζῃ πᾶς τις ἀνυποκοίτως. Ἀφοῦ εἰργάζετο
καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν τακτοποιῶν τὰς κοινὰς ὑποθέσεις,
καὶ ἀποδίδων ἐν ἐκάστῳ τελείαν δικαιοσύνην, ἀνεπαύετο
τὴν ἐσπέραν ἀκροώμενος σοφοὺς ἄνδρας· ἢ συνδιαλεγόμενος
μετὰ πολυπείρων ἀνθρώπων, οὓς ἐγίνωσκε νὰ ἐκλέγῃ πρὸς
συνακττροφὴν του. Οὐδὲν ἄλλο ἠδύνετό τις νὰ τῷ μεμ-
φθῇ καὶ ἄπασαν τὴν ζωὴν του εἰμὴ ὅτι ἐθιζάμευσε
μετὰ πολλῆς ὑπερηφανεῖας κατὰ τῶν βασιλέων, οὓς ἐνέ-

κησε, καὶ ὅτι ἔδωκε πίστιν εἰς ἓνα ἐκ τῶν ὑπηκόων του, ὃν μετ' ὀλίγον θέλω περιγράψει.

“Ὅτε μὲ ἴδεν, ᾤκτειρε τὴν νεότητά μου καὶ τὴν θλίψιν μου· μὲ ἠρώτησε πόθεν εἶμαι, καὶ πῶς ὀνομάζομαι· ἐξεπλάγην διὰ τὴν σοφίαν, ἣτις ἐλάλει διὰ στόματός του· τῷ ἀπεκρίθην. Κράτιστε βασιλεῦ, δὲν ἀγνοεῖς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας¹⁾, ἣτις διήρκεσε δέκα ὅλα ἔτη, καὶ τὴν ἐκπύρθησιν αὐτῆς, ἣτις προὔξενησε μεγάλην ἔκχυσιν αἵματος εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Ὀδυσσεὺς ὁ πατήρ μου ἦτο εἰς τῶν ἐπιφανεστέρων βασιλέων τῶν καταστρεφάντων τὴν πόλιν ταύτην· αὐτὸς πλανᾶται νῦν καθ' ὅλας τὰς θαλάσσας μὴ δυνάμενος νὰ εὑρῇ τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκης, ἣτις, ἣτις εἶναι τὸ βασιλείον του, ἐγὼ τὸν ζητῶ πανταχοῦ, ἀλλὰ βέσικνος δαίμων, ὡς ὁ ἰδικός του, μὲ ὑπέβαλεν εἰς αἰχμαλωσίαν. Πέμψον με, ἰκετεύω σε, πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ εἰς τὴν πατρίδα μου. Οὕτως οἱ θεοὶ νὰ σὲ διαφυλάξωσιν ὕγι᾽ εἰς τὰ τέκνα σου, καὶ νὰ χαρίσωσιν αὐτοῖς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν ὅτι ζῶσιν ὑπὸ τοσοῦτον ἀγαθὸν πατέρα.

Ὁ Σέσωστρις ἐξηκολούθει βλέπων με δι' ὅματός ἐὺσπλαχνικοῦ, ἀλλὰ θέλων νὰ μάθῃ ἂν ὅσα ἔλεγον ἦσαν ἀληθῆ, μᾶς ἐπέμψε πρὸς τινὰ ἀξιωματικόν του, ὃν διέταξε νὰ ἐξακριβώσῃ παρ' ἐκείνων, οἵτινες συνέλαβον τὸ πλοῖόν μας, ἂν τῷ ὄντι εἴμεθα Ἕλληνες ἢ Φοίνικες. Ἐὰν ᾖναι Φοίνικες, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, πρέπει διπλάσιως νὰ τοὺς τιμωρήσωμεν καὶ διότι εἶναι ἐχθροὶ μας, καὶ ἔτι μάλλον διότι ἠθέλησαν νὰ μὲ ἀπατήσωσι δι' αἰσχροῦ ψεύδους· ἂν ἐξεναντίας εἶναι Ἕλληνες, θέλω νὰ τοὺς περιποιηθῶμεν φιλοφρόνως καὶ νὰ τοὺς ἀποπέμψωμεν εἰς τὴν πατρίδα των ἐπὶ τινος τῶν πλείων, διότι ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα· πολλοὶ Αἰγύπτιοι ἔδωκαν εἰς αὐτὴν νόμους. Γινώσκω τὴν

1) Τροία ἢ Ἴλιον ἐκαλεῖτο ἡ πρωτεύουσα τοῦ Πριάμου, Τρωᾶς δὲ τὸ βασιλείον.

ἀρετὴν τοῦ Ἡρακλέους¹, ἥ δὲ δόξα τοῦ ἀνδρειοτάτου Ἀχιλλέως² περιῆλθε μέχρις ἡμῶν, καὶ θυμυζῶ ὅτι ἤκουσα φημιζόμενον περὶ τῆς συνέσεως τοῦ δυστυχοῦς Ὀδυσσεως, καὶ χαίρω βοηθῶν τὴν δυσπραγοῦσαν ἀρετὴν.

Ὁ ἀζιωματικός, ὃν ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ ἐξετάσῃ τὴν ὑπόθεσιν μας, εἶχε ψυχὴν τοσοῦτω πονηρὰν καὶ διεστραμμένην, ὅτω ὁ Σίσωστρις εἶχεν εἰλικρινῇ καὶ γενναίαν ὠνομάζετο Μέτοφιν³· μᾶς ἐξήταξε περιστροφάδην ζητῶν νὰ μᾶς παγιδεύῃ, καὶ ἐπειδὴ ἶδεν ὅτι ὁ Μέντωρ ἀπεκρίνετο μὲ περισσοτέραν φρόνησιν ἀπὸ ἐμέ, τὸν ἐθεώρησε μετ' ἀποστροφῆς καὶ δυσπιστίας, διότι οἱ πονηροὶ καὶ διεστραμμένοι ὀργίζονται συνήθως κατὰ τῶν τιμίων καὶ ἀγαθῶν. Μᾶς διεχώρισε λοιπὸν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν ἔμαθον πλέον τί ἀπέρινεν ὁ Μέντωρ. Ὁ χωρισμὸς αὗτος ἐγένετο πληγὴ κεραυνοῦ δι' ἐμέ. Ὁ Μέτοφιν ἤλπιζε πάντοτε ὅτι, ἐξετάζων ἡμᾶς κατ' ἰδίαν ἐκάτερον, ἠδύνατο νὰ μᾶς φέρῃ εἰς θέσιν νὰ τῷ εἰπώμεν πράγματα ἀντιφατικά⁴ πρὸ πάντων δὲ ἤλπιζεν ὅτι διὰ πῶν λαμπρῶν ὑποσχέσεών του ἤθελε μὲ δελεάσῃ καὶ μὲ πείσῃ νὰ τῷ φανερώσω, ὅσα ὁ Μέντωρ τοῦ ἀπέκρυψεν. Ἐν συντομίᾳ, δὲν ἐζήτηι εἰλικρινῶς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ προσπάθει νὰ εὕρῃ πρόσφασιν τινὰ νὰ εἴπῃ εἰς τὸν βασιλέα ὅτι εἴμεθα Φοίνικες καὶ οὕτω νὰ μᾶς καταστήσῃ δούλους του, καὶ δυστυχῶς τὸ κατώρθωσε, διότι, καίτοι ἀθῶων ἡμῶν ὄντων καὶ τοῦ βασιλέως συνετοῦ, ἐκεῖνος εὗρε τρόπον νὰ τὸν ἀπατήσῃ.

Ὁμοί ! εἰς ποίας ἀπάτας ὑπόκεινται οἱ βασιλεῖς ἔτι καὶ αὐτοὶ οἱ συνετώτεροι πολλάκις νομιζόμενοι ἄνθρωποι δόλιοι καὶ ἰδιοτελεῖς τοὺς περικυκλοῦσιν⁵ οἱ ἀγαθοὶ ἀποχωροῦσιν, ἐπειδὴ οὕτε ἀκόρεστοι ἀπολαύσεων εἶναι, οὕτε κό-

¹) Ὁ Ἡρακλῆς ἐφάνη ὁ λαμπρότερος καὶ ἐνδοξότερος πάντων τῶν ἀρχαίων Ἑρῶν.

²) Ὁ Ἀχιλλεὺς ἦτο υἱὸς τοῦ Πηλέως καὶ τῆς θεῆς Θέτιδος, καὶ πρῶτος Ἑρῶν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον.

λάκεις· οὗτοι περιμένουσι νὰ ζητηθῶσιν, εἰ δὲ ἡγεμόνες δὲν φροντίζουσι νὰ τοὺς ζητήσωσιν· ἐξ ἐναντίας οἱ φαῦλοι εἶναι τολμηταί, ἀπατεῶνες, πρόθυμοι νὰ εἰσχωρήσωσι πανταχοῦ καὶ νὰ ἀρέσκωσιν, ἐπιτήδαιοι νὰ υποκρίνωνται, εἰς τοιοῦτοι τὰ πάντα νὰ πράξωσιν ἐναντίον τῆς τιμῆς καὶ τῆς συνειδήσεως ἵνα εὐχαριστήσωσι τὰ πάθη τοῦ Ἡγεμόνος.

ᾠ! πόσον ἄθλιος εἶναι ὁ βασιλεὺς ὁ υποκείμενος εἰς τὰς μηχανορραφίας τοιούτων ἀνθρώπων! ἀπώλετο διὰ παντὸς ἐὰν δὲν ἀποδιώξῃ τὴν κολῆκεϊαν, καὶ δὲν ἀγαπήσῃ ἐκείνους, οἵτινες μετὰ παρρησίας τῇ λέγουσι τὴν ἀλήθειαν.

Ἰδοὺ οἱ στοχασμοί, οὓς περιστρέφον εἰς τὸν νοῦν μου ἐν τῇ δυστυχίᾳ μου, καὶ ἀνεμνηστικὴν μετὰ χαρᾶς πάντων, ὅσα ἤκουσα λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Μέντορος. Ἐν τούτῳ ὁ Μέτορις μὲ ἔπεμψεν εἰς τὰ ὄρη τῆς ἐρήμου Ὁάσεως¹⁾ μετὰ τῶν δούλων του, ἵνα σὺν αὐτοῖς ἐργάζομαι βόσκων τὰ μεγάλα ποιμνία του.

Ἐνταῦθα ἡ Καλυψὼ διέκοψε τὸν Τηλέμαχον λέγουσα· Καὶ πῶς! Σὺ, ὅστις προὔτιμησες εἰς τὴν Σικελίαν τὸν θάνατον ἀπὸ τὴν δουλείαν, τί ἐπραξες τότε; Ὁ Τηλέμαχος ἀπεκρίθη. Ἡ δυστυχία μου ἠῤῥα κεν ὁσημέρην δὲν εἶχον πλέον τὴν ἀθλίαν παρηγορίαν νὰ ἐκλέξω μετὰ τὴν δουλείαν καὶ θανάτου, ἔπρεπε νὰ ἦμαι δούλος καὶ νὰ αἰσθανθῶ ὅλας τὰς πικρίας τῆς κακῆς μου τύχης. Οὐδεμίαν πλέον μοι ὑπελείπετο ἐλπίς, οὔτε ἡδυνάμην νὰ εἶπω λέξιν περὶ ἀπολυτρώσεώς μου. Ὁ Μέντωρ μοι διηγῆθη μετὰ ταῦτα ὅτι τὸν ἐπώλησαν εἰς τινὰς Αἰθίοπας, οὓς ἠκολούθησεν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν.

Ἐγὼ ἦχθ' ἰς φρικτὰς ἐρήμους· ἐκεῖ βλέπει τις ἐν μέσῳ τῶν πεδιάδων ἄμμους κεκχυμένους, χιόνας οὐδέποτε ἀνὰ κλυμένους, ἀλλὰ διατρηοῦσας εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων διηνεκὴ χειμῶνα· ὑπάρχουσι δὲ μόνον, πρὸς τροφήν

¹⁾ Ὁ Πολύβιος καλεῖ Αὐάσεις τὰς Ὁάσεις τῆς Αἰθιοπίας, ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ Οὐάχι, ἥτοι τόπου καλλιεργημένου καὶ χλοάζοντος μετὰ τῶν ἀμμῶδων ἐρήμων τῆς Αὐβίας.

τῶν ποιμνίων, νομαὶ τινες μεταξὺ βράχων ἐπὶ τῆς κατω-
φερείας τῶν δυσβάτων ἐκείνων ὄρεων, καὶ ἐν αὐτοῖς χαρά-
δραι εἰσι τοσούτῳ βαθεῖαι, ὥστε μόλις ὁ ἥλιος δύναται
νὰ εἰσδύσῃ διὰ τῶν ἀκτίνων του.

Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν δὲν εὔρον ἄλλου ἐπιτηδεύματος
ἀνθρώπους εἰμὴ ποιμένας τοσούτῳ ἀγρίους, ὅσω ὁ τόπος
αὐτός· ἐκεῖ διήγαγον τὰς νύκτας θρηνῶν τὰς δυστυχίας
μου, καὶ τὰς ἡμέρας ἀκολουθῶν τὸ ποιμνίον μου ἵνα ἀπο-
φύγω τὴν κτηνώδη βίαν ἀρχιδούλου τινός, ὅστις, ἐλπίζων
ν' ἀνακτῇ τὴν ἐλευθερίαν του, κατηγόρει ἀδιαλείπτως
τοὺς ἄλλους συνδούλους του ἵνα δείξῃ εἰς τὸν κύριόν του
πόσον ζῆλον καὶ πόσῃ προσπάθειαν κατέβαλλεν ὑπὲρ τῶν
συμφερόντων του. Ὁ δοῦλος αὐτός ὠνομάζετο Βοῦθις· εἰς
τὴν περίστασιν ταύτην παρ' ὀλίγον ν' ἀπολεσθῶν βεβαρυ-
μένος ὑπὸ τῆς λύπης ἐπελαθόμην ἡμέραν τινὰ τοῦ ποι-
μνίου μου, καὶ κατακλιθεὶς ἐπὶ τῆς γλῶττι, ἐγγὺς σπη-
λαίου τινός, ἀνεμνον τὸν θάνατον, διότι δὲν ἠδυνάμην
πλεόν νὰ ὑποφέρω τὰς θλίψεις μου.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠσθάνθην ἄπην τὸ ὄρος σειόμενον.
Αἱ δρεῖς καὶ αἱ πεῦκαι ἐφαίνοντο ὅτι κατέβαινον ἀπὸ τῆς
κορυφῆς τῶν ὄρεων, οἱ ἄνεμοι ὅτι ἐπέσχον τὴν πνοήν των
καὶ ὅτι φωνή τις φοβερὰ ἠκούσθη ἐκ τοῦ σπηλαίου λέ-
γουσά με· Ὡς τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεως! πρέπει καὶ σὺ νὰ
γίνῃς μέγας, ὡς ἐκεῖνος, διὰ τῆς ὑπομονῆς. Ὅσοι τῶν
ἡγεμόνων ἔζησαν πάντοτε ἐν εὐτυχίᾳ, εἶναι ἀνάξιοι αὐτῆς.
Ἡ τρυφή τοὺς θρύπτει, ἡ δὲ ὑπερηφάνεια τοὺς μεθύσκει.
ᾠ! πόσον θέλεις εἶσαι εὐτυχὴς ἐὰν ὑπερικήσῃς τὰς ду-
στυχίας σου καὶ δὲν ἐπιλησθῇς αὐτῶν ποτὲ! Θέλεις ἰδεῖ ἐκ
νέου τὴν Ἰθάκην, καὶ ἡ δόξα σου θέλει ἀρῇ μέχρις ἀστέρ-
ων· ἀλλ' ὅταν γίνῃς ἄρχων καὶ κυδερνήτης τῶν ἄλλων
ἀνθρώπων, ἐνθυμοῦ ὅτι ὑπῆρξας ποτὲ ἀσθενής, πτωχὸς καὶ
δυστυχής, ὡς ἐκεῖνοι· εὐδόκει νὰ τοὺς ἀνακουφίξῃς, ἀγάπα
τὸν λαόν σου, μίσει τὴν κολακείαν, καὶ γίνωσκε ὅτι δὲν
θέλεις εἶσαι μέγας εἰμὴ καθόσον θέλεις εἶσαι μετριώτερος
καὶ γενναῖος ἵνα νικήσῃς τὰ πάθη σου.

Οἱ θεοὶ οὗτοι λόγοι εἰτέδυναν μέχρι βάλους τῆς καρδίας μου καὶ ἀνεπτέρωσαν τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἐλπίδα μου. Δὲν ἡσθάνθη ὡς παντελῶς τὴν φρίκην ἐκείνην, ἣτις ἀνορθοῦται τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς καὶ πηγνύει τὸ αἷμα εἰς τὰς φλέβας, ὅποτε οἱ θεοὶ συγκοινωνῶσι μετὰ τῶν θνητῶν. Ἐξηγέρθη γὰρ γαλήνιος καὶ προσηυχῆθην γονυπετής (τὰς χεῖρας ἔχων ἀνατεταμέναις πρὸς τὸν οὐρανόν) εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἥς ἐνδμίζον ὅτι ἤκουσα τὴν θεῖαν ὁμῆν. Συγχρόνως ἐγενόμην νέος τις ἄνθρωπος, πάντῃ διάφορος τοῦ ὅ, τι ἤμην πρότερον· ἡ σοφία ἐφώτισε τὴν νοῦν μου καὶ ἡσθάνομην ἐν ἐμυτῷ παραμυθητικὴν τινα δύναμιν καταπράυνουσαν τὰ πάθη μου καὶ ἀναχατίζουσιν τὴν ὁρμήν τῆς νεότητός μου. Ἡ γαπήθη παρ' ὅλων τῶν ποιμένων τῆς ἐρήμου· ἡ εὐπροσηγορία μου, ἡ ὑπομονή μου, ἐκπλήρωσις τῶν καθηκόντων μου, ἐμάλαξαν τέως τὸν σκληρὸν Βοθρὸν, ὅστις εἶχεν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν λοιπῶν δούλων καὶ ἡ ἐέλγησε κατ' ἀρχὰς νὰ με βασανίσῃ ἀπανθρώπως.

Ἵνα δὲ γενναϊότερον ὑποφέρω τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, τὴν ἀηδίαν τῆς μοναξίας καὶ τὸ βαρὺ φορτίον τῆς λύπης, ἐζήτουν βιβλίον ὅπερ, ἐλλείψει ἄλλης διδασχῆς νὰ διαθρέψῃ τὸ πνεῦμά μου καὶ νὰ τὸ ἐνισχύσῃ. Εὐτυχεῖς ἀνεκράζον, ὅσοι ἀποφεύγουσι τὰς σπουδὰς καὶ ἀλόγου ὀρέξεις, καὶ συνειθίσκιν νὰ εὐχαριστῶνται εἰς τὰς ἡδονὰς ἀθῶας ζωῆς! Εὐτυχεῖς, ὅσοι χαίρουσι διδασκόμενοι καὶ βελτιοῦσι τὸν νοῦν τῶν διὰ τῶν ἐπιστημῶν. Οἱ τοιοῦτοι, ὅπου γῆς ριφθῶσιν ὑπὸ τῆς πολεμικῆς τύχης, φέρουσι μεθ' ἑαυτῶν πάντοτε τὰ ἀναγκαιοῦντα πρὸς συντήρησίν των· ἡ δὲ ἀργία ἣτις καταδιβρώσκει τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τοὺς ζῶντας ἔτι καὶ εἰς τοὺς κόλπους αὐτοῦ τῆς τρυφῆς, εἶναι ἄγνωστος εἰς ἐκείνους, οἵτινες δύνανται νὰ ἐνασχοληθῶσιν εἰς ὠφέλιμόν τινα ἀνάγνωσιν· εὐτυχεῖς ὅσοι ἀγαπῶσι νὰ ἀναγινώσκωσι, καὶ δὲν στεροῦνται, ὡς ἐγὼ, ἀναγνώσεως.

Ἐνῷ τοιοῦτους διαλογισμοὺς ἀνεκύκλων εἰς τὸν νοῦν μου, εἰτέδυντα λεληθότως εἰς σκιερὸν τι δάσος, ὅπου αἶρνης ἴδον σεβάσμιόν τινα γέροντα, ἔχοντα βιβλίον εἰς τὰς χεῖ-

ρας. Ὁ γέρον αὐτὸς εἶχε μέτωπον εὐρὺν, κεφαλὴν φαλακράν, πρόσωπον ῥιστόν, πώγονα λευκὰ καὶ καθήκοντα μέχρι τῆς ζώνης, ἀνίστημα ὑψηλὸν καὶ μεγαλοπρεπές, χροιάν λαμπράν καὶ ῥοδόχρουν, ὀφθαλμοὺς ἀκτινοβόλους καὶ χαριώδεις, φωνὴν γλυκεῖαν καὶ λόγον ἀφελῆ καὶ ἐράσιμον. Ποτὲ δὲν εἶδον γέροντα τοσοῦτω σεβάστιον· ἐκάλειτο Θερμόστιρις, καὶ ἱεράτευεν εἰς τινὰ ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἠεροδομημένον ἐκ μαρμάρου, ὃν οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου καθιερώσαν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν. Τὸ βιβλίον, ὅπερ ἐκράτει, ἦτο ἀπάνθισμα ὕμνων πρὸς τιμὴν τῶν θεῶν. Μὲ πλησιάζει φιλοφρόνως· συνδιαλεγόμεθα ὁμοῦ. Αὐτὸς διηγείτο τοσοῦτω καλῶς τὰ παρελθόντα πράγματα, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι τὰ βλέπει, ἀλλὰ τὰ διηγείτο λίαν συντόμως καὶ αἰ ἱστορίαι τοῦ δὲν μὲ ἐδάρυνον· προεμάντευε τὸ μέλλον, ἐνεκά τῆς βελτίους σοφίας του, καθὼς καὶ τὰς βουλάς· τῶν ἀνθρώπων. Καίτοι δὲ πολλὰ σοφὸς ἦτο ὅμως χαρίεις καὶ εὐάρεστος, καὶ ἡ φαιδρύτερα νεότης δὲν ἔχει τήσας χάριτας, ὅσας εἶχεν ὁ ἀνὴρ αὐτὸς εἰς ἡλικίαν τοσοῦτω προέβηκυῖαν· ἡγάπα τοὺς εὐφρεῖς καὶ ἐνκρέτους νέους τοὺς ἐραστάς τῆς μαθήσεως.

Ὅθεν μὲ ἡγάπησεν ἀπὸ καρδίας καὶ μοι ἔδωκε βιβλίαν τινὰ πρὸς ψυχαγωγίαν μου. Μὲ ἐκάλει υἱόν του, ἐγὼ δὲ τῷ ἔλεγον συχνάκις· Πάτερ μου, οἱ θεοὶ, οἵτινες μοῦ ἀπήρσαν τὸν Μεντορα, βεβαίως μ' εὐσπλαγχνίσθησαν καὶ μοι ἔδωκεν σέ, νέον προστάτην. Ὁ ἀνὴρ αὐτὸς, ὅμοιος πρὸς τὸν Ὀρφέα ἢ τὸν Αἰνόν¹⁾, ἦτο ἀναμφιβόλως θεόπνευστος. Μοι ἀπήγγειλε τὰ ἔπη, ἅτινα ἐποίησε, καὶ μοι ἔδωκεν ἑτέρα πολλῶν ἐξόχων ποιητῶν μουσολήπτων, ὅτε ἐνεδύετο τὸν μακρὸν αὐτοῦ χιτῶνα, στίλβοντα ὑπὸ λευκότητος, καὶ ἐλάμβανεν εἰς χεῖρας τὴν ἐλεφαντίνην λύραν του, αἱ τί-

1) Ὁ Αἰνός ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Μούσης Τερψιχόρης· λέγεται ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἔφερε τὰ γράμματα ἐκ τῆς Φοινίκης εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγένετο ὁ περιφημότερος μεταξὺ τῶν λυρικῶν ποιητῶν.

γραι, αἱ ἄρκτοι καὶ οἱ λέοντες ἤρχοντο θωπεύοντες καὶ λείχοντες τοὺς πόδας του. Οἱ Σάτυροι¹ προέκυπτον ἀπὸ τὰ δάση ὀρχούμενοι ἐνώπιόν του· τὰ δένδρα ἐφάνιντο κινούμενα, καὶ ἤθελες νομίσαι ὅτι καὶ οἱ βράχοι αὐτοὶ, καταγοητευόμενοι ὑπὸ τῶν θελημάτων τῆς μελωδικῆς φωνῆς του, ἐμελλον νὰ καταβῶσιν ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων. Ἐψάλλε τὸ μεγάλειον τῶν Θεῶν, τὴν ἀρετὴν τῶν Ἡρώων καὶ τὴν φρόνησιν τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες προὔτιμησαν τὴν δόξαν ἀπὸ τῆς ἡδονῆς.

Μοὶ ἔλεγε πολλάκις ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχω θάρρος, καὶ ὅτι οἱ θεοὶ δὲν θέλουσιν ἐγκαταλείψει οὔτε τὸν Ὀδυσσεύα, οὔτε τὸν υἱόν του. Τελευταῖον μὲ προέτρεπε νὰ διδάξω κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀπόλλωνος, τοὺς ποιμένας νὰ καλλιεργῶσι τὰς Μούσας². Ὁ Ἀπόλλων, ἔλεγεν, ἀγανακτῶν ὅτι ὁ Ζεὺς διὰ τῶν κερκυῶν του ἐτάραττε τὸν αὐρανὸν καὶ τὰς αἰθριοτέρους ἡμέρας τοῦ ἔτους, ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Κύκλωπας, οἵτινες ἐχάλευον αὐτούς· ὅθεν τοὺς ἐθανάτωσε διὰ τῶν βελῶν του. Παρευθὺς τὸ ὄρος τῆς Αἴτνης³ ἔπαυσεν ἐξερευγόμενον θεέλλας φλογῶν. Δὲν ἠκούσθησαν πλέον οἱ κύττοι τῶν τρομερῶν σφυρῶν, αἵτινες πλήττουσιν τὸν ἄκμονα προὔκχλουν τοὺς στεναγμοὺς τῶν βαθέων τῆς γῆς αἰτρῶν καὶ τῶν ἀδύσσωτων τῆς θαλάσσης Ὁ σίδηρος καὶ ὁ χαλκὸς μὴ καθυπνιζόμενοι τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν Κυκλώπων ἤρχισαν νὰ ἰῶσι (σκωριχίνωσιν). Ὁ Ἡρακλῆς τότε

¹) Οἱ Σάτυροι κατετάσσοντο παρὰ τῶν ἀρχαίων εἰς τὸν χορὸν τῶν Ἡμιθέων καὶ προϊστάντο τῶν βουῶν καὶ τῶν ὄρεων· εἶχον μορφήν ἀνθρώπου, πρόσωπον ἐρυθρὸν, οὐρανὸν ἵππου, πόδας αἰγῶς, χεῖρας καμπύλας καὶ ἅπαν τὸ σῶμα τοιχωτῶν.

²) Αἱ Μοῦσαι πλάττονται ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὡς θυγατέρες τοῦ Διὸς καὶ τῆς ὕμνης Μνημοσύνης· ἦσαν δὲ ἐννέα τὸν ἀριθμὸν.

Κλειώ τ' Εὐτέρπη, Θάλειά τε, Μελπομένη τε,
Τερψιχόρη τ', Ἐρῶ τέ, Πολύμνιά τε, Οὐρανία τε,
Καλλιόπη θ', ἥ δὲ προπερεστέ· ἐστὶ ἀπκοῶν.

³) Ηἰοδ. Θιογν. στ. 57.

³) Ἡ Αἴτνη, ἰταλίστι Megibello, εἶναι ὄρος ἡρώιστιον τῆς Σικελίας, καίποτε καπνίζον καὶ ἐξερευγόμενον πῦρ, ἀσφαλτον καὶ θεονί.

ἐμμανὴς ἐξέρχεται τῆς καμίνου του, καίτοι δὲ χαλκὸς ἦν καί νειε
 μετα' σπουδῆς εἰς τὸν Ὀλυμπον, παρίσταται ἰδρῶ-
 τος ἀνέπλεως καὶ κεκαλυμμένος ὑπὸ αἰθάλῃς, εἰς τὴν ὁμή-
 γυριν τῶν θεῶν καὶ παραπονεῖται πικρῶς. Ὁ Ζεὺς ὀργίζε-
 ται κατὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸν διώκει ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ
 καὶ τὸν ἐξορίζει εἰς τὴν γῆν. Τὸ ἄρμα του κενὸν φερόμε-
 νον, ἐξηκολούθει τὴν συνήθη πορείαν του καὶ ἔφερεν εἰς
 τοὺς ἀνθρώπους τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας μετὰ τῆς τα-
 κτικῆς ἀλλαγῆς τῶν τεσσάρων ὥρων τοῦ ἔτους. Ὁ Ἀπόλ-
 λων, οὕτως ἀπογυμνωθεὶς ὅλων αὐτοῦ τῶν ἀκτίνων ἦναγ-
 κάσθη τελευταῖον νὰ γίνῃ ποιμὴν προβάτων τοῦ βασιλέως
 Ἀδμήτου· ἔπαιζε δὲ τὸν αὐλὸν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ποιμέ-
 νες ἤρχοντο ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν πετελαῶν, παρὰ τὴν ὀχθρὴν
 διαυγεστικτὴν πηγῆς, ἵν' ἀκούσωσι τὰ ἄγμυα τῶν. Ἔως
 τότε οὗτοι δούραγον βίον ἄγριον καὶ κτηνώδη· δὲν ἐγίνω-
 σκον ἄλλο εἶμῃ νὰ ποιμαίνωσι τὰ πρόβατά των, νὰ τὰ κου-
 ρεύωσι, νὰ τὰ ἀμέλωσι καὶ νὰ κατασκευάζωσι τυρὸν ἐκ
 τοῦ γάλακτος αὐτῶν· ἄπτα ἢ πεδιὰς ἦτο ὡς φρικώδης
 ἔρημος.

Ἐντὺς ὀλίγου ὁ Ἀπόλλων ἐδίδασκεν ὅλους τοὺς ποιμένεας
 τὰς τέχνας τὰς δυναμένας νὰ καταστήσωσι τὸν βίον εὐχ-
 ρεστον καὶ τερπνόν. Ἐψαλλε τὰ ἀνθ' τὰ στεφνοῦντι τὸ
 ἔαρ, τὰς εὐωδίας, αἱ αὐτὸ ἀποδίδει, καὶ τὴν ἀνθηρὴν
 γλῶσσαν τὴν κοσμοῦσαν τὰς πεδιάδας· ἔπειτα τὰς τερπνάς
 νύκτας τοῦ θεοῦ, ὅτε οἱ ζέφυροι ἀναφύγουσι τοὺς ἀνθρώ-
 πους καὶ ἡ δρόσος ποτίζει τὴν γῆν, ἐξύμνει τοὺς χρυτο-
 ειδεῖς καρπούς, δίδων τὸ φθινόπωρον ἀνταμείβει τὴν φιλο-
 πονίαν τῶν γεωργῶν, καὶ περιέγραφε τὴν ἀνέπαυσιν τοῦ
 χειμῶνος, ὅτε ἡ φαεινὴ νεότης ὀρχεῖται πλησίον τοῦ πύ-
 ρος. Τέλος, παρίστα τὰ σκιερὰ δάση, ἅτινα καλύπτουσι
 τὰ ὄρη, καὶ τὰς βαθείας κοιλάδας, ἔνθα οἱ ποταμοὶ διὰ
 μυρίων ἐλιγμῶν φαίνονται παίζοντες ἐν τῷ μέτῳ τῶν ἱλα-
 ρῶν πεδιῶδων, ἐδιδάσκε προσέτι τοὺς ποιμένεας ὅποῃ εἶ-
 ναι τὰ θέληγναι τοῦ ἀγροτικοῦ βίου εἰς πάντα βουλό-
 μενον ν' ἀπολαύσῃ αὐτὰ παρὰ τῆς ἀθώας φύσεως. Μετ' ὅ-

λίγον οἱ παιμένες, διὰ τῆς γλυκείας ἀρμονίας τῶν αὐλῶν τῶν, ἡσθάνθησαν ἑαυτοὺς εὐδχιμονεστέρους πάντων τῶν βασιλέων, καὶ αἱ καλύβαι τῶν ἐφείλκυσαν ἀθρόας τὰς ἀγνάς ἡδονάς, αἵτινες ἀποφεύγουσι τὰ διάχρυσα παλάτια τῶν ἡγεμόνων· τὰ παίγνια, οἱ γέλωτες, αἱ χάριτες, ἡκολούθουν πανταχοῦ τὰς ἀθώας ποιμενίδας. Ἐκάστη ἡμέρα ἦτο ἡμέρα εορτῆς· τότε δὲν ἤκουέ τις ἄλλο εἰμὴ τὴν ᾠδὴν τῶν πτηνῶν ἢ τὴν γλυκεῖαν πνοὴν τῶν ζεφύρων, οἵτινες ἔπαιζον εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων, ἢ τὸν κελαρισμὸν ὕδατος διφυγοῦς καταρρηγιυμένου ἀπὸ βράχου, ἢ τὰ ἄσματα, ἅτινα αἱ Μοῦσαι ἐνέπνεον εἰς τοὺς ποιμένες τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸν Ἀπόλλωνα. Ὁ θεὸς αὐτὸς τοὺς ἐδίδαξε προσέτι πῶς νὰ κερδαίνωσι τὸ βραβεῖον τοῦ δρόμου καὶ νὰ φονεύωσι διὰ τῶν βελῶν τῶν τὰς δορκάδας καὶ τὰς ἐλάφους· οἱ ἴδιοι θεοὶ ἐγένοντο ζηλότυποι τῶν ποιμένων, διότι ὁ βίος αὐτῶν τοῖς ἐφάνη γλυκύτερος ἀπάσης τῆς δόξης τῶν· ὅθεν ἀνεκάλεσαν τὸν Ἀπόλλωνα εἰς τὸν Ὀλυμπον.

Γιέ μου, ἡ ἱστορία αὕτη πρέπει νὰ σὲ διδάξῃ, διότι εἶσαι εἰς τὴν θέσιν ἧτο ὁ Ἀπόλλων· γεώργησον τὴν ἄκαρπον ταύτην γῆν, φύτευσον τὴν ἔρημον ταύτην, δίδασκον πάντας τοὺς ποιμένας ὅποια εἶναι τὰ θέλητρα τῆς ἀρμονίας, ἐξημέρωσον τὰς ἀτιθάσσους καρδίας, δεῖξον αὐταῖς τὴν ἐρασίμην ἀρετὴν, ὅς αὐταῖς νὰ αἰσθανθῶσι πόσον εἶναι γλυκεῖα εἰς τὴν ἔρημον ἢ ἀπόλαυσις τῶν ἀθῶων ἡδονῶν, ὧν οὐδεὶς ἰσχύει νὰ στερήσῃ τοὺς ποιμένας. Ἡμέραν τινα, υἱέ μου, αἱ ἀνησυχίαι καὶ αἱ θυμοῦχοι μέρμυλαι, αἱ κατὰτήκουσαι τοὺς βασιλεῖς, θέλουν σὲ λυπεῖ καθήματι ἐπὶ τοῦ θρόνου ὅτι ἐστερήθης τοῦ ποιμενικοῦ βίου.

Ταῦτα λέγων ὁ Θεμεύσις μοι ἔδωκεν αὐλὸν τοσούτῳ λιγυφθογγον, ὥστε ἡ ἡχώ αὐτοῦ ἀντιλαλοῦσα εἰς τὰ πλησιόχωρα ἔρη ἐφείλκυσε παρευθὺς τοὺς ποιμένας κύκλῳ ἡμῶν. Ἡ φωνή μου εἶχε θείαν τὴν ἀρμονίαν· ἡσθάνομην ἑκτὸν καταγοητευμένον καὶ ὡς ἐξεστηκότα, ὅτε ἐφαλλον τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως δι' ὧν κοσμεῖ τοὺς ἀγρούς.

Διερχόμεθα ὁλοκλήρους ἡμέρας καὶ νύκτας ψάλλοντες ὕλοι ὁμοῦ. Οἱ ποιμένες, ἐπιλανθάνομενοι τῶν καλυβῶν καὶ ποιμνίων των, ἴσταντο ἐκστατικοὶ περὶ ἐμὲ, ἐγὼ δὲ τοῦς ἐδίδασκον. Ἐφαίνετο ὅτι αἱ ἔρῃμοι αὐταὶ οὐδεμίαν εἶχον πλεον ἁγριότητα, ὅτι τὸ πᾶν μετεβλήθη εἰς ἰλαρότητα καὶ φαιδρότητα καὶ ὅτι ἡ γῆ αὐτὴ ἐβελτιώθη καὶ ἐξηκὴ μερώθη.

Πολλάκις συνειρχόμεθα ἔνα προσφέρωμεν θυσίας εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπου ὁ Θερόσιος ἱερᾷτευεν. Οἱ ποιμένες προηγοῦντο ἐστεμμένοι ἀπὸ δάφνης πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ, οἱ δὲ ποιμενίδες παρηκολούθουν ὀρχούμεναι καὶ φέρουσαι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν εἷς τινα κάνιστρα τὰ ὁλοκαυτώματα. Τελεσεθείσης τῆς θυσίας συνεκροτοῦμεν ἄγροτικὸν συμπόσιον· τὸ γλυκύτερον τῶν ἐδεσμάτων μας ἦτο τὸ γάλα τῶν αἰγῶν καὶ τῶν προβάτων μας, ἅτινα ἡμέλομεν ἡμεῖς αὐτοὶ, καὶ οἱ πρόσφατοι καρποί, οὓς ἐδρέπομεν ἰδίαις ἡμῶν χερσίν, οἷον φοινίκια, σύκα καὶ σταφυλαί· κλίνην εἶχομεν τὴν χλόην, τὰ δὲ δασύφυλλα δένδρα μᾶς ἐχόρηγουν σικὰν πλεον εὐάρεστον ἀπὸ τὰς περιχρύτους ὀροφᾶς τῶν βασιλικῶν παλατίων.

Ἀλλ' ὅτι συνετέλεσεν ἔνα κτασστήτη περιώνυμον μεταξὺ τῶν ποιμένων εἶναι τὸ ἀκόλουθον περιστατικόν. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ὅτε ἐποίμειον τὰ πρόβατά μου, λέων ὑπὸ πείνης κεντούμενος ὁρμᾷ κατ' αὐτῶν καὶ ἀρχίζη νὰ τὰ κατασπαράττη· ἐγὼ δὲ εἶχον ἄλλο ὄπλον εἰς τὴν χεῖρα μου εἰμὴ τὴν καλκὺροπὴ μου (μαγγοῦραν)· προβαίνει θαρραλέως κατ' αὐτοῦ· ὁ λέων ἀνορθοῖ τὴν χεῖρην του, μοὶ δεικνύει τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς ὀνυχᾶς του, ἀνοίγει τον πεφλογισμένον φάρυγγά του, ἐξακοντίζει πῦρ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, μαστίζει ἀσπλάγχχνως διὰ τῆς μακρᾶς οὐρᾶς του τὰ πλευρά του¹. Ἐρορμῶ κατ' αὐτοῦ, τὸν ἀρπάζω καὶ τὸν ῥίπτω χαμαί. Ὁ μικρὸς σιδηροῦς χιτῶν, ὃν ἤμην

¹) Οὐρῇ δὲ πλευρά καὶ ἰσχί' ἀμφοτέρωθεν μαστίεται·
Λέων δ' αὐτὸν ἐποτρύνει μαχέσασθαι. Ἰλ.

ἐνδεδυμένος κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ποιμένων τῆς Αἰγύπτου, τὸν ἐμπόδισε τοῦ νὰ μὲ διασπᾷται· τρεῖς τὸν κατέβαλαν καὶ τρεῖς ἀνηγέρθη· ὠρύετο τοσοῦτω ἀγρίως, ὥστε ἀντήχουν ὅλα τὰ δάση· τέλος, τὸν ἐπνίξαι συσφίγγων αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας μου· οἱ ποιμένες μάρτυρες τῆς νίκης μου μὲ ὑπεχρέωσαν νὰ ἐνδυθῶ τὴν δορὰν τοῦ φοβεροῦ αὐτοῦ ζώου.

Ἡ φήμη τοῦ λαμπροῦ τούτου κατορθώματος, καὶ ἡ ἐπὶ τὰ κρεῖττω μετᾱβολὴ ὅλων τῶν ποιμένων, διεδόθησαν καθ' ἅπασαν τὴν Αἴγυπτον καὶ τελευταῖον περιῆλθον εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Σέσωστριος. Αὐτὸς ἔμαθεν ὅτι ὁ ἕτερος τῶν δύο ἐκείνων αἰχμηλῶτων, τῶν ὡς Φοινίκων ἐκληφθέντων, ἐπανάφερε τὸν χρυσοῦν αἰῶνα εἰς τὰς ἐρήμους αὐτὰς τὰς ἀκέρπους καὶ σχεδὸν ἀοικήτους. Ἡθέλησε λοιπὸν νὰ μὲ ἴδῃ, διότι ἡγάπα τὰς Μούσας, καὶ πᾶν ἀξίεπακινον ἔργον ἔθελε τὴν γενναίαν ψυχὴν του· μὲ εἶδε, μὲ ἤκουσεν ἀσμένως, ἔμαθει ὅτι ὁ Μέτοφρις τὸν ἠπάτησε διὰ πλεονεξίαν· ἔθεν τὸν κατεδίχασεν εἰς ἰσόβια δεσμὰ, καὶ τοῦ ἀρῆρσεν ὅλα τὰ πλούτη, ἔτινα ἀδίκως ἀπέκτησεν.

Ὡ! πόσον εἶναι δυστυχὴς, ἔλεγεν, ὁ κυβερνῶν ἀνθρώπους· συχνάκις δὲν δύναται νὰ ἴδῃ τὴν ἀλήθειαν ἰδίῳις ὀφθαλμοῖς, ἐπειδὴ οἱ περικυκλοῦντες αὐτὸν κόλακες τὴν πρᾶμορροῦσιν ἢ τὴν φυγαδεύουσιν ἀπ' αὐτοῦ. Ἐκαστος ἔχει συμφέρον ἵνα τὸν ἀπατήσῃ· ἕκαστος, ὑπὸ πρόσχημα ζήλου, κρύπτει τὴν φιλοδοξίαν του καὶ προσποιεῖται μὲν ὅτι ἀγαπᾷ τὸν βασιλέα, ἀλλὰ δὲν ἀγαπᾷ εἰμὴ τὰ δῶρα του· τὸν ἀγαπᾷ δὲ τόσῳ ὀλίγον, ὥστε διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὴν εὐοιάν του, τὸν κολακεύει καὶ εἶτα τὸν προδίδει.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σέσωστρις μὲ περιεποιήθη φιλοφρόνως, καὶ ἀπεφάσισε νὰ μὲ πέμψῃ εἰς Ἰθάκην μετὰ πλοίων καὶ στρατευμάτων ἵνα ἀπαλλάξω τὴν Πηνελόπην ἀπὸ ὅλων τοῦς μνησθηρὰς τῆς. Ὁ στόλος ἦτο ἤδη ἑτοιμος καὶ δὲν ἔσχεπτόμεθ' ἄλλο εἰμὴ πότε ν' ἀναχωρήσωμεν· ἐγὼ ἐθούμαζον τὰς φορὰς τῆς τύχης, ἥτις ἐν μιᾷ ῥοπῇ ἀνυψοῖ ὅσους μᾶλλον ἐταπείνωσεν. Ἡ παῖρξ αὕτη μοὶ ἔδιδεν ἐλ-

πίδα ὅτι καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἡδύνατό ποτε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ βασιλείον του μετὰ μακρὰν περιπλάνησιν καὶ πολλὰς τλαιπωρίας. Ἐσυλλογιζόμεν προσέτι ὅτι ἡδυνάμην καὶ γὰρ νὰ μεταίδω τὸν Μέντορα καίτοι ἀπχυθέντα εἰς τοὺς πλεον ἄγνώστους τόπους τῆς Αἰθιοπίας. Ἐνῶ δὲ ἀνέβαλλον προσκαίρως τὴν ἀναχώρησίν μου, ἴσως μάθω τι περὶ αὐτοῦ, ὁ Σέσωστρις, ἥδη προβεβηκώς τὴν ἡλικίαν, ἀπέθανεν αἰφνης καὶ ὁ θάνατός του μὲ ἐβύθισεν εἰς νέας συμφοράς.

Ἀπασα ἡ Αἴγυπτος ἐράνη ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν ἀπώλειαν ταύτην· ἐκάστη οἰκογένεια ἐνόμιζεν ὅτι ἀπώλεσε τὸν καλλίτερόν της φίλον, τὸν προστατήν, τὸν πατέρα της. Οἱ γέροντες, ἀναείνοντες τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἐδόουν· Οὐδέποτε ἡ Αἴγυπτος ἔσχε τοσοῦτον ἀγαθὸν βασιλέα, καὶ οὐδέποτε ἔξει τὸν ὁμοῖόν του. ὦ θεοί! ἢ ἔπρεπε νὰ μὴ τὸν δεῖξηται παντελῶς εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἢ νὰ μὴ τοὺς τὸν ἀφαιρέσῃτε ποτέ. Διὰ τί ἄρα γε νὰ ἐπιζήσωμεν ἡμεῖς εἰς τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου Σεσώστριος; Οἱ δὲ νέοι ἐκραύγαζον· ἢ ἐλπίς τῆς Αἰγύπτου ἀπώλετο! οἱ πατέρες ἡμῶν ὑπῆρχον εὐτυχεῖς, ὅτι διήλθον τὸν βίον των ὑπὸ τοσοῦτον ἐνάρκτον βασιλέα· ἡμεῖς δὲν τὸν ἴδομεν εἰμὴ ἔντα θρηνησώμεν τὴν ἀπώλειάν του. Οἱ ὑπηρέται του αὐτοὶ ἔκλαιον νυχθημερόν. Τελουμένης τῆς κηδείας του, ἣτις διήρκεσε τεσσαράκοντα ὅλας ἡμέρας, πάντες, ἔτι καὶ οἱ ἀπώτατοι λαοί, συνέρρευαν ἄθροοι εἰς Αἴγυπτον ἔντα παρευρεθῶσιν εἰς αὐτήν· ἕκαστος ἤθελε νὰ ἴδῃ τὸν νεκρὸν τοῦ Σεσώστριος· ἕκαστος ἤθελε νὰ διατηρήσῃ τὴν εἰκόνα του, πολλοὶ μάλιστα ἐβουλήθησαν νὰ συγκαταβῶσι μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν τάφον.

Ἀλλ' ὅ,τι κυρίως κατέστησε πικροτάτην τὴν λύπην τοῦ θανάτου του, ἦτο ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βόγχχορις¹⁾ δὲν εἶχεν οὔτε φιλανθρωπίαν πρὸς τοὺς ξένους, οὔτε κλίσιν εἰς

¹⁾ Θαιμακτὴ τυράννου εἰκὼν! τοιοῦτος καὶ ὁ ἐν Μακαρίᾳ τῇ λήξει ἡγεμὼν τῆς Σίμου καὶ ὁμώνυμος τούτου, Βεγορίδης, ὅστις φαίνεται ὅτι εἶλεν ἐξ αὐτοῦ τὴ γένος καὶ ἐκληρονόμησιν ὅλας τὰς ἀρετάς!

τὰς ἐπιστήμας, οὔτε τιμὴν πρὸς τοὺς ἐνκρέτους ἀνδρας, οὔτε ἀγάπην πρὸς τὴν ἀληθινὴν δόξαν. Ἡ μεγάλη φήμη τοῦ πατρὸς ἡμάρωσε τὴν τοῦ υἱοῦ καὶ τὸν κατέστησε ἀνέξιον τοῦ κυβερνᾶν· οὗτος ἀνατράφει εἰς τὴν ἡδυπάθειαν καὶ τὴν ἀγρίαν ὑπερηφανίαν ἐλογίζετο ὡς οὐδὲν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὑπελαμβάνεν αὐτοὺς δημιουργηθέντας δι' αὐτὸν καὶ ὅτι αὐτὸς ἦτο ἐξ ἄλλης τινος ἀνωτέρως φύσεως. Δὲν ἐσυλλογίζετο ἄλλο εἰμὴ πῶς νὰ κορέσῃ τὰ πάθη του, νὰ κατὰσπαταλᾷ τοὺς ἀπείρους θησαυροὺς, οὓς ὁ πατήρ του μετὰ μεγάλης φειδωλίας συνήθροισε, νὰ βασιλεύῃ τοὺς λαοὺς, νὰ ἐκμυζᾷ τὸ αἷμα τῶν πτωχῶν, τέλος, νὰ ἐκτελῇ τὰς ὀλεθρίας συμβουλὰς κολάκων καὶ ἀφρόνων νέων, οἵτινες τὸν περικύκλουν, ἐνῶ ἐτέρωθεν ἐπεδίωκε περιφρονητικῶς ὅλους τοὺς συνετοὺς γέροντας, οἵτινες ἔσχον τὴν πίστιν τοῦ πατρὸς του, καὶ συνελόντι εἶπεν, ἦτο τέρας μᾶλλον ἢ βασιλεύς. Ἀπασα ἡ Αἴγυπτος ἐστέναζεν ὑπ' αὐτόν· καίτοι δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Σέσωστριος, τοσοῦτω προσφιλὲς εἰς τοὺς Αἰγυπτίους τοὺς παρεμύθει ἵνα ὑποφέρωσι τὴν αἰσχρὰν καὶ ἀπάνθρωπον διαγωγὴν τοῦ υἱοῦ του, αὐτὸς ὅμως ἔσπευδε δρομάδην εἰς τὸν ἔλεθρον του, καὶ ἡγεμὼν τοσοῦτω ἀνέξιος τοῦ θρόνου, ὅσῳ ἦτο αὐτὸς, δὲν ἠδύνατο βεβαίως ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ βασιλεύσῃ.

Οὐδεμίᾳ πλέον μοὶ ὑπελείπετο ἐλπίς ἐπιστροφῆς εἰς Ἰθάκην. Ἐμεινὼν κεκλεισμένος εἰς τινὰ πύργον παραθαλάσσιον, πλησίον τοῦ Πηλοῦσιου, ὅθεν ἐμέλλομεν ν' ἀναχωρήσωμεν ἐὰν ὁ Σέσωστρις δὲν ἀπέθνησκεν. Ὁ Μέτοφρις ἔπρε τὴν ἐπιτηδιότητά νὰ ἐξέλθῃ τῆς φυλακῆς καὶ νὰ ἀποκτήτῃ τὴν εὐνοίαν τοῦ νέου βασιλέως. Ἀμὰ δ' ἐξελθὼν ἐκλείσεν ἐμὲ εἰς τὸν πύργον αὐτόν, ἐπειδὴ ᾔθελε νὰ μ' ἐκδικηθῇ διὰ τὴν δυστυχίαν, ἣν τῷ προὔξენησα. Διήγαγον τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας ἐν βαθυτάτῃ θλίψει· πᾶν ὅ,τι ὁ Θεομύτιρις μοὶ εἶχε προειπεῖ, καὶ πᾶν ὅ,τι ἤκουσα εἰς

*) Τὸ Πηλοῦσιον εἶναι πόλις τῆς Αἰγύπτου κειμένη πρὸς τὴν ἀνατολικὴν ἐκδοχὴν τοῦ Νείλου· τὰ μὲν λήγεται Βελβχίς.

τὸ σπῆλαιον μοι ἐφαίνοντο ὄνειρα· ἤμην βεβυθισμένος εἰς
 πικροτάτην λύπην· ἔβλεπον τὰ κύματα, ἅτινα ἔπληττον
 τὰ θεμέλια τοῦ πύργου, ἔνθα ἤμην κεκλεισμένος καὶ πολ-
 λάκις ἐθεώρουν τὰ πλοῖα κλυδωνιζόμενα ἐν τῇ θαλάσῃ
 καὶ κινδυνεύοντα νὰ συντριβῶσιν εἰς τοὺς σκοπέλους, ἐφ' ὧν
 ὁ πύργος ὠκοδόμητο, καὶ, ἀντὶ νὰ θρηνῶ τοὺς ἀνθρώπους
 ἐκείνους, οἵτινες ἐκινδύνευον νὰ ναυαγῇσῶσιν, ἐφθόουν ἐξ
 ἐναντίας τὴν τύχην των. Ἐντὺς ὀλίγου ἔλεγον, ἢ θέλουσιν
 ἀπολεσθῇ ἢ θέλουσιν ἀσπασθῇ ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα
 των· ἀλλ' ἐγώ, οἶμαι! δὲν δύναμαι οὔτε τὸ ἐν, οὔτε τὸ
 ἄλλο νὰ ἐλπίσω.

Ἐνῷ δὲ ἀνελισκόμεν εἰς ἀνωφερῇ δάκρυα καὶ λύπας,
 παρετήρησα ἱστοὺς πλοίων· ὡς δάσος· ἡ θάλασσα ἦτο κε-
 καλυμμένη ἀπὸ ὀθόνας, ἃς οἱ ἄνεμοι ἐκοίλαινον· τὸ ὕδωρ
 ἐπάφραζεν ὑπὸ τῶν πληγῶν τῶν ἀναριθμῆτων κωπίων.
 Ἦκουον πανταχόθεν φωνὰς συγκεχυμένας· εἶδον ἐπὶ τῆς
 παραλίας σμήνος Αἰγυπτίων ἐντρόμων, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἔτρε-
 χον εἰς τὰ ὄπλα, οἱ δὲ εἰς προὑπάντησιν τοῦ καταπλέον-
 τος στόλου. Παράχρημα ἐνόησα ὅτι ἐκ τῶν ξένων αὐτῶν
 πλοίων, τὰ μὲν ἦσαν Φοινικικά, τὰ δὲ Κυπριακά, διότι
 αἱ δυστυχίαι μου ἤρχισαν ἤδη νὰ μὲ καθιστῶσιν ἐμπειρον
 περὶ τὰ ναυτικά. Οἱ Αἰγύπτιοι μοι ἐφάνησαν διχοστα-
 τοῦντες πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὐδόλως ἐδουλολεύθην νὰ πι-
 στεύσω ὅτι ὁ ἄφρων Βόαχορις, διὰ τῶν βιαιοπραγιῶν του,
 ἔφερεν εἰς ἐπανάστασιν τοῦ ὑπηκόου του καὶ ἤναψε τὸν
 ἐμφύλιον πόλεμον. Ἐγενόμην ἐκ τοῦ πύργου θεατὴς μάχης
 φοινικοτάτης. Οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες προσεκέλευσαν εἰς βοή-
 θειάν των τοὺς ξένους, ἀφοῦ τοῖς ὤρεξαν χεῖρα ν' ἀποβι-
 βαθῶσιν, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων, οἵτινες
 εἶχον τὸν βασιλέα ἐπὶ κεφαλῇ των. Ἐγὼ ἔβλεπον τὸν
 βασιλέα αὐτὸν ἐνθαρρύνοντα τοὺς ἰδικούς του διὰ τοῦ πα-
 ραδείγματός του· ἐφαίνετο ὡς ὁ θεὸς Ἀρης· ῥύακες αἱμά-

1) Οἷος δὲ βροτολοιγὸς Ἀρης πόλεμόν δὲ μέλεισιν.

Ὅμ. Ἰλ. Ν. στιχ. 298.

των τὸν περιέκλυζον· οἱ τροχοὶ τοῦ ἄρματός του ἦσαν βεβαμμένοι εἰς τὸν λύθρον, καὶ μόλις ἠδύναντο νὰ διέλθωσιν ἐπὶ σωρείας νεκρῶν κατασυντριβέντων. Ὁ βασιλεὺς αὐτός, νέος τὴν ἡλικίαν εὐειδῆς καὶ ἀνδρεῖος, μετὰ ἤθους ὑπερηφάνου καὶ λίαν ἀγερώχου, εἶχεν εἰς τὸ πρόσωπόν του ἐξωγραφημένην τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ἀπελπισίαν, καὶ ὠμοιάζε πρὸς γενναῖον ἵππον ἀχαλίνωτον. Ἡ εὐτολμία του ἔφερεν αὐτὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ἡ δὲ φρόνησις του αὐδόλως ἐμετρίαζε τὴν ἀνδρίαν του· ἠγνόει νὰ διορθώτῃ τὰ σφάλματά του, νὰ δώσῃ ἀκριθεῖς διαταγὰς, νὰ προϊδῇ τὰ κακὰ, ἅτινα τὸν ἠπείλουν καὶ νὰ φεισθῇ τῆς ζωῆς τῶν στρατιωτῶν, ὧν εἶχε μεγίστην ἀνάγκην. Δὲν ἐστερεῖτο ἀγχοινοίαις, διότι τὰ ρῶτα του ἱσοφάζον πρὸς τὴν ἀνδρίαν του, ἀλλὰ ποτὲ δὲ ἐσωφρονίσθη ὑπὸ τῆς πολεμικῆς τύχης. Οἱ διδάσκαλοί του, διὰ τῆς κολακείας των, διέστρεψαν τὴν φυσικὴν ἀγαθότητά του. Ἐμεθύετο ὑπὸ τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς εὐτυχίας του· ἐνόμιζεν ὅτι τὸ πᾶν ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς ἀλόγους ὀρέξεις του· ἡ ἐλαχίστη ἀντίστασις ἐξῆπτε τὴν ὀργὴν του, καὶ τότε πλέον δὲν ἐσκέπτετο, ἀλλ' ἐγίνετο παρὰρρων· ἡ ἀγρία ὑπερηφανία του τὸν καθίστα ὀηρίον ἀτίθησπον. Ἡ φυσικὴ ἀγαθότης του, καὶ τὰ ὀρθὰ λογικὰν του, τὸν ἐγκαταλίμπνον ἐν ἀκαρεῖ. Οἱ πιστότεροι τῶν δούλων του ἠναγκάζοντο νὰ φεύγωσιν ἀπ' αὐτοῦ, ὃ δὲ ἡγάπα μόνον τοὺς κολακεύοντας τὰ πάθη του· τοιοῦτοτρόπως ἐξετραχιλίζετο πάντοτε εἰς ὑπερβολὰς, ἐναντίαν τῶν ἀληθινῶν αὐτοῦ συμφερόντων, καὶ ἠναγκάζε πάντας τοὺς τιμίους ἀνδρας νὰ μισῶσι τὴν ἄρρωνα διαγωγὴν του καὶ νὰ μὴ τὸν πλησιάζωσιν.

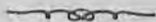
Ἐπὶ παλὺν χρόνον ὁμοῦς ἡ ἀνδρία του ἀντέσχεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν του, ἀλλὰ, τέλος, ὑπεχώρησε· τὸν εἶλον πεσόντα· τὸ βέλος στρατιώτου Φοῖνικος διεπέρασε τὸ στήθος του· οἱ χαλινοὶ ἐξέφυγον τῶν χειρῶν του· κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ ἄρματός του πρὸ τῶν ποδῶν τῶν ἵππων του. Κύπριος δὲ τις στρατιώτης ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν του,

ααί λαβὼν αὐτὴν ἐκ τῆς κόμης τὴν ἔδειξεν ἀλαλᾶζων
πρὸς ἅπαντα τὸν νικηφόρον στρατόν.

Ἐνόσῳ ζῶ δὲν θέλω ἐπιλησθῆ ὅτι εἶδον τὴν κεφαλὴν
ἐκείνην κολυμβῶσαν εἰς τὸ αἶμα· τοὺς κεκλεισμένους καὶ
ἐσθεςμένους ἐκείνους ὀφθαλμούς, τὸ ὠχρὸν καὶ ἄμορφον
ἐκεῖνο πρόσωπον, τὸ ἡμίκλειστον ἐκεῖνο στόμα, ὅπερ ἐρπί-
νετο θέλον ν' ἀποτελειώσῃ λέξεις, ἃς εἶχεν ἀρχίσει· τὸ
ἀγέρωγον καὶ ἀπειλητικὸν ἐκεῖνο ἦθος, ὅπερ ὁ θάνατος
αὐτὸς δὲν ἔσχυσε νὰ ἐξαλείψῃ. Καθ' ὅλην μου τὴν ζωὴν
ἡ κεφαλὴ ἐκείνη θέλει παρίστανται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς
μου, καὶ ἔξιν ποτε οἱ θεοὶ μοὶ ἐπιτρέψωσι νὰ βασιλεύσω,
ἀναιμνησκόμενος τὸ τοσοῦτον ἀξιοδύκρυτον αὐτὸ παρά-
δειγμα, θέλω ἔχει ὑπ' ὄψιν ὅτι βασιλεύς τις δὲν εἶναι ἄξιος
νὰ ἀρχῇ, καὶ δὲν εἶναι εὐτυχὴς ἀρχων, εἰμὴ καθόσον ὑπο-
βάλλει τὴν Ἀρχὴν του εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. Αἶ! ὁποῖα
δυστυχία πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις προώρισθαι νὰ ᾔναι ἀρχη-
γὸς τῆς εὐτυχίας τῶν ἄλλων καὶ κύριος τοσοῦτων ἀνθρώ-
πων, ὁ δὲ ἐξ ἐναντίας νὰ καθιστᾷ αὐτοὺς δυστυχεῖς καὶ
ἀθλίους!

1) Φθιγγομένου δ' ἄρα τοῦγε χίρα κονίησιν ἐμίχθη.

Ὅμ. Ἰλ. Κ. στιχ. 456.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ὁ Τηλέμαχος διηγείται ὅτι ὁ Θέρμουθις, διάδοχος τοῦ Βοκχόριδος, ἀπολύσας πάντας τοὺς αἰχμαλώτους Φοίνικας ἐπεμφεν αὐτὸν εἰς Τύρον ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Ναρθάλ, στολάρχου τῶν Τυρίων. Κατὰ τὸν διάπλουον αὐτὸν ὁ Ναρθάλ ἐξιστορεῖ εἰς τὸν Τηλέμαχον τὴν δύναμιν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν Φοινίκων καὶ τοὺς ἐν ἰσχύει νόμους τοῦ ἐμπορίου των. — Τῷ ἐξεικονίζει τὸν Πυγμαλίωνα, ὡς ἡγεμόνα πλεονέκτην καὶ ὠμόν. — Μετὰ ὀλιγοήμερον διατριβὴν εἰς Τύρον ὁ Τηλέμαχος ἡτοιμάσθη νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς Κύπρον. — Ὁ Πυγμαλίων ζητεῖ νὰ τὸν συλλάβῃ, ἀλλ' ἡ Ἀστάρη παλλακίς τοῦ τυράννου, ὀργισθεῖσα τὸν σῶζει, καὶ ἀντ' αὐτοῦ θανατῶναι ἕτερόν τινα νέον, ὅστις τὴν κατεφρόνησε.

Ἡ Καλυψὼ ἠκροῶτο μετὰ θαυμασμοῦ λόγους τοσοῦτον φρονίμους, ἰδίως δ' ἐθέλγετο βλέπουσα τὸν Τηλέμαχον διηγούμενον ἀφελῶς τὰ σφάλματα, ἅτινα ἔπραξεν ὑπὸ νεανικῆς δρμηῆς καὶ ἀπειθείας πρὸς τὸν σοφὸν Μέντορα, καὶ ἀνεκάλυπτε μεγάλειον τι καὶ εὐγένειαν θαυμαστὴν εἰς τὸν νέον αὐτὸν, ὅστις ὠμολόγει τὰ ἀμαρτήματά του καὶ ἐφαίνετο ἐπωφεληθεὶς ἐξ αὐτῶν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ ᾔνοι τοῦ λοιποῦ σώφρων, προνοητικὸς καὶ μετριοπαθής. Ἐξακολουθήσον, εἶπεν, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε· ἐπιθυμῶ νὰ μάθω πῶς ἐξῆλθες τῆς Αἰγύπτου, καὶ ποῦ ἀνεῦρες τὸν σοφὸν Μέντορα, οὐτινος ἡ στέρησις τοσοῦτον εὐλόγως σέ ἐπὶ κρανεν.

Ὁ Τηλέμαχος ἀνέλαβε τὴν διήγησιν ὡς ἐφεξῆς. Οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ μᾶλλον ἐνάρετοί καὶ πιστοὶ εἰς τὸν βασιλέα Βόκχοριν, ὄντες οἱ ἀσθενέστεροι, καὶ βλέποντες αὐτὸν φανευθέντα ἠναγκάσθησαν νὰ υποχωρήσωσιν εἰς τοὺς ἀντιπάλους των, οἵτινες ἀνηγόρευσαν βασιλέα τὸ Θέρμουθιν. Οἱ Φοίνικες, βοηθούμενοι ὑπὸ τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῶν Κυπρίων, καὶ συμμαχίαν ποιησάμενοι μετὰ τοῦ νέου βα-

σιλέως, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ ἴδια. Οὗτος ἀπέλυσε μετὰ ταῦτα ὅλους τοὺς αἰχμαλώτους Φοίνικας ἐν οἷς συνηριθμήθησαν καγὼ· ἐξελλθὼν δὲ τοῦ πύργου συναπῆλθον μετ' αὐτῶν καὶ πορευθεὺς ἤρχισε ν' ἀναγενῆται εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου ἡ ἐλπίς. Ἄνεμος βοθητικός ἦδη ἐκόλπου τὰ ἱστία τοῦ πλοίου μας· οἱ κωπηλάται ἐπληττον τὰ κύματα παφλάζοντα καὶ ἡ εὐρεῖα θάλασσα ἐκαλύπτετο ὑπὸ πλοίων. Οἱ ναῦται ἡλάλαζον ὑπὸ χαρᾶς· τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου ἔφρευγον ὀπίσω ἡμῶν· οἱ λόφοι καὶ τὰ ὄρη ἰσοπεδοῦντο βαθμηδὸν καθόσον ἀπεμακρυνόμεθα. Ἠρχίσασμεν ἤδη νὰ βλέπωμεν μόνον τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν θάλασσαν. Ὁ ἀνατέλλων ἐν τῷ στερεώματι ἥλιος ἐφαίνετο ἀναπέμπων ἐκ τοῦ κόλπου τῆς θαλάσσης τὰ ἀκτινοβόλα φῶτά του δι' ἃν ἐχρύσου τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων, αἱ μὲν δὲ διεκρίνομεν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος καὶ ἅπας ὁ οὐρανός, κυκλόχρους, ὑπέσχετο ἡμῖν αἴτιον πλοῦν.

Καίτοι ἐγὼ ἀπελευθερωθεὶς ὡς Φοῖνιξ, οὐδεὶς ὁμῶς τῶν Φοινίκων, μεθ' ὧν συνέπλεον, μὲ ἐγνώρισεν. Ὁ Ναρβάλ, ὁ κυβερνῶν τὸ πλοῖον, εἰς ὃ ἐπεβιβάσθην, μὲ ἠρώτησε τ' ὄνομά μου καὶ τὴν πατρίδα μου. Ἐκ τίνος πόλεως τῆς Φοινίκης εἶσαι; μοι εἶπε. Δὲν εἶμαι Φοῖνιξ, τῷ ἀπεκρίθην, ἀλλ' οἱ Αἰγύπτῳ μὲ συνέλαβον κατὰ θάλασσαν ἐπὶ τίνος Φοινικικοῦ πλοίου. Ἐμεινα χρόνον πολὺν αἰχμαλώτος εἰς Αἴγυπτον, ὡς Φοῖνιξ· ὑπ' αὐτὸ τὸ ὄνομα πολὺ ἐταλαιπωρήθην. Πόθεν εἶσαι λοιπόν; ἐπανέλαθεν ὁ Ναρβάλ· τότε τῷ εἶπον. Εἶμαι ὁ Τηλέμαχος ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεως, βασιλέως τῆς Ἰθάκης, νήσου Ἑλληνικῆς. Ὁ πατήρ μου διέπρεψε μεταξὺ πάντων τῶν βασιλέων, οἵτινες ἐπολιόρκησαν τὴν πόλιν τῆς Τροίας, ἀλλ' οἱ θεοὶ δὲν τῷ ἐπέτρεψαν νὰ ἐπαναίδῃ τὴν ἀγαπητὴν του πατρίδα· ἐγὼ τὸν ἐζήτησα εἰς διαφόρους τόπους, ἀλλ' εἰς μάτην, διότι ἡ τύχη μὲ κατατρέχει, ὡς αὐτόν. Τούτου ἕνεκα βλέπεις ἐνταῦθα ἄνθρωπον δυστυχῆ,

1) Ἀλλ' ὅτε δὴ τὴν νῆτον εἰσέπομεν, οὐδὲ τις ἄλλη φαίνεται γαῖαν, ἀλλ' οὐρανός ἢ δὲ θάλασσα.

ὅστις στενάζει παθὼν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ νὰ εὕρῃ τὸν πατέρα του.

Ὁ Ναρθάλ με ἐθεώρει μετὰ θαυμασμοῦ, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἀποκαλύπτει εἰς ἐμὲ ἕξοχόν τινα ἀρετὴν, οὐρανόπεμπτον, καὶ μὴ ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων ἦτο φίλος εἰλικρινῆς, καὶ γενναῖος· ὥκτειρε τὰ δεινὰ μου καὶ μοὶ ὤμίλησε μετὰ τοσαύτης ἐμπιστοσύνης, ὅσῃν οἱ θεοὶ μόνοι ἠδύναντο νὰ τῷ ἐμπνεύσωσιν, ὅπως με σώσῃ ἐκ μεγάλου κινδύνου.

Τῆλέμαχος, μοὶ λέγει, οὐδ' ὅλως ἀμφιβάλλω εἰς ὅσα μοὶ διηγείσαι, καὶ δὲν δύναμαι ν' ἀμφιβάλλω· ἡ λύπη καὶ ἡ ἀρετὴ, αἱ ἐπὶ τοῦ προσώπου ἐξαγραφημέναι, δὲν μοὶ ἐπιτρέπουσι νὰ δυσπιστῶ εἰς τοὺς λόγους, σου· αἰσθάνομαι μάλιστ' ὅτι οἱ θεοὶ, οὓς πάντοτε ἐλάτρευσα, σὲ ἀγαπῶσι καὶ θέλουσιν ἵνα καὶ γὼ σὲ ἀγαπῶ, ὡς υἱόν μου· θέλω σοὶ δώσῃ σωτήριόν τινα συμβουλὴν, καὶ δὲν ἀπαιτῶ παρὰ σοῦ, εἰς ἀμοιβήν, εἰμὴ τὴν ἐχεμύθειαν. Μὴ φοβοῦ, τῷ λέγω, ὅτι δυσκολεύομαι νὰ σιωπήσω πᾶν ὅ,τι θέλεις μοὶ ἐμπιστευθῇ· καίτοι νέος τὴν ἡλικίαν, ἐγήρασα ὅμως εἰς τὴν ἔξιν τοῦ νὰ φυλάττω τὸ μυστικόν μου, καὶ ἔτι περισσώτερον τοῦ νὰ μὴ προδίδω ποτὲ, ἐφ' οἷαδ' ἤποτε προφάτει, τὸ τοῦ ἄλλου· καὶ πῶς ἠδυνήθης, μοὶ λέγει, νὰ συνειθίσῃς εἰς τὴν τήρησιν τοῦ μυστικοῦ νέος τοσούτῳ τρυφερός; θέλω χαρῇ μνησθῆναι τίνι τρόπῳ ἀπέκτησας τὴν ἀρετὴν αὐτὴν, ἥτις εἶναι ἡ βῆσις σοφωτάτης διαγωγῆς, καὶ ἥς ἄνευ πᾶσα ἄλλη ἀρετὴ ἀποβαίνει ἀνωφελής.

Ὅτε ὁ Ὀδυσσεύς, τῷ λέγω, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, με ἔλαβεν ἐπὶ τῶν γονάτων του καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας του (ὡς μοὶ διηγήθησαν ἀκολούθως), καὶ ἀφοῦ με ἡσπᾶσθαι φιλοστόργως, μοὶ εἶπε τοὺς ἑξῆς λόγους, οὓς δὲν ἠδυνάμην ἔτι νὰ ἐννοήσω· Ἦέ μοι, εἴθε νὰ μὴ με

²⁾ Ζεὺς, ἄλλοι τε θεοὶ, δότε δὴ καὶ τόνδε γενέσθαι

Παῖδ' ἐμὸν, ὡς καὶ ἐγὼ περ, ἀριπρεπέα,

Καὶ καὶ τις εἴπῃτι· Πάτερ' ὅς σε πολλὸν ἀμείνων·*

*Ὁμ. Ἰλ. Ζ. στιχ. 376

ἀξιόσωσί ποτε οἱ θεοὶ νὰ σὲ μετατίδω· εἴθε ἡ ψαλλίς τῆς Μοίρας· νὰ κόψῃ τὸ μόλις ἀρξάμενον νῆμα τῶν ἡμερῶν σου, ὡς θεωριστῆς κόπται διὰ τοῦ δρεπάνου του τὸ μόλις μορφωθὲν τρυφερὸν ἄνθος· εἴθε οἱ ἐχθροὶ μου νὰ σὲ κατακόψωσιν ἐνώπιον τῆς μητρός σου καὶ ἐμοῦ, ἐὰν μέλλῃς ποτὲ νὰ διαφθαρῇ· καὶ νὰ μιτήσῃς τὴν ἀρετὴν. Φίλοι μου, ἐξηκολούθει λέγων, εἰς οἷς παραδίδω τὸν ἀγαπητόν μου τοῦτον υἱόν· φροντίσατε περὶ τῆς νεότητός του· ἐὰν μὲ ἀγαπᾶτε, ἐκδιώξατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν ὀλεθρίαν κολακείαν· διδάξετέ τον τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν σωφροσύνην· ἔστω, ὡς τρυφερὸν δενδρύλιον, λυγιζόμενον πρὸς ἀνδρωσιν. Πρὸ πάντων δὲ φροντίσατε νὰ τὸν καταστήσῃτε δίκκιον, φιλόανθρωπον, εὐλικρινῆ καὶ ἐχέμυθον· πᾶς ὅστις συνείθισε νὰ ψεύδῃται, εἶναι ἀνάξιος νὰ συναριθμῇται μετὰ τῶν ἀνθρώπων· καὶ πᾶς, ὅστις δὲν ἔμαθε νὰ σιωπᾷ, εἶναι ἀνάξιος νὰ κυβερνᾷ.

Σοὶ διηγοῦμαι τοὺς λόγους τούτους, ἐπειδὴ οἱ φίλοι τοῦ πατρός μου, θέλοντες νὰ τοὺς ἐντυπώσωσι καλῶς εἰς τὸν νοῦν μου, τοὺς ἐπαναλάμβανον πολλάκις, ἐμελέτων δὲ καὶ γὰρ αὐτοὺς συχνάκις, καὶ οὕτως ἐνεχαρᾶχθησαν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας μου. Αὐτοὶ ἐφρόντισαν νὰ μὲ συνεθίσωσιν ἐνωρὶς τὴν ἐχεμύθειαν. Ἡμῖν ἔτι παῖς, ὅτε μοὶ ἐνεπιστεύοντο, ὅσας ἡσθάνοντο θλίψεις, βλέποντες τὴν μητέρα μου ἐνοχλουμένην ὑπὸ πλήθος ὀρασέων μνηστήρων, οἷτινες ἐζήτουν, παντὶ τρόπῳ, νὰ τὴν νυμφευθῶσιν· ὅθεν ἔκτοτε μὲ μετεχειρίζοντο, ὡς τέλειον ἄνδρα. Μοὶ ἐλάλουν μυστικῶς περὶ τῶν σπουδαιοτέρων ὑποθέσεων· μ' ἐπληροφόρου περὶ παντός μέτρου, ὅπερ ἐλάμβανον πρὸς ἀποσέβησιν τῶν μνηστήρων αὐτῶν· ἐγὼ ἐθαύμαζον ὅτι εἶχον εἰς ἐμὲ τοσαύτην πίστιν. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐνόμιζον ἐμαυτὸν ἄνδρα τέλειον. Ποτὲ δὲν κατεγράσθην τῆς πίστεώς των· ποτὲ δὲν μὲ διέφυγε καμμία λέξις δυναμένη νὰ προδώσῃ τὸ ἐλάχιστον μυστικόν. Πολλάκις οἱ ἐρασταὶ αὐτοὶ τῆς

¹⁾ Αἱ Μοῖραι ἦσαν τρεῖς· Κλωθώ, Λάχεσις, Ἀτροπος.

μητρός μου προσεπάθουν νά μὲ ἀναγκάσουν νά λαλήσω, ἐλπίζοντες ὅτι παιδίον, ὅπερ ἤκουσεν ἢ εἶδε περίεργόν τι, δὲν ἠδύνατο νά τὸ κρύψῃ· ἀλλ' ἐγὼ ἐγίνωσκον πῶς νά τοῖς ἀποκριθῶ, χωρὶς νά ψευθῶ, καὶ χωρὶς νά τοῖς φανερώσω ὅ,τι ἔπρεπε νά κρύψω.

Τότε ὁ Ναρθάλ μοι εἶπε· Βλέπεις, ὦ Τηλέμαχε, τὸ κράτος τῶν Φοινίκων· αὐτοὶ εἶναι φοβεροὶ εἰς ὅλα τὰ ὅμορα ἔθνη διὰ τῶν ἀναριθμῶν πλοίων των. Τὸ ἐμπόριόν των ὅπερ ἐκτείνεται μέχρι τῶν Ἡρακλείων στηλῶν, τοῖς χορηγεῖ πλοῦτη, ἅτινα ὑπερβαίνουν πάντα ὁμοῦ τὰ τῶν ἄλλων ἀκμαζόντων ἔθνων· ὁ μέγας βασιλεὺς Σέσωστρις, ὅστις ἦτο ἀδύνατον νά τοὺς νικήσῃ κατὰ θάλασσαν ἐδυσκολεύθη πολὺ νά τοὺς δαμάσῃ κατὰ ξηρὰν διὰ τῶν στρατῶν του, οἵτινες ὑπέταξαν σύμπασαν τὴν Ἀσίαν. Αὐτὸς μᾶς ἐπέβαλε φόρον, ὃν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠρῶνήμεν νά τῷ πληρώσωμεν. Εἴμεθα δὲ πολλὰ πλούσιοι καὶ πολλὰ ἰσχυροὶ, ὥστε δυσκόλως ἀνεχόμεθα τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας, διὰ τοῦτο ἀνεκτήσαμεν τὴν ἐλευθερίαν μας· προσέτι ὁ θάνατος δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Σέσωστριν ν' ἀποπρατώσῃ τὸν καθ' ἡμῶν ἀρξάμενον πόλεμον. Εφοβοῦμεθα ἀληθῶς τὴν σύνεσιν του μᾶλλον ἢ τὴν δυνάμιν του, ἀλλ' ἡ δύναμὶς του μεταβάσσα εἰς χεῖρας τοῦ υἱοῦ του, ἀμοῖρου πάσης φρονήσεως, ἐσυμπεράναμεν ὅτι οὐδένα πλέον εἴχομεν φόβον. Καὶ τῷ ὄντι οἱ Αἰγύπτιοι, ἀντὶ νά εἰσβάλωσιν ἐκ νέου ἔνοπλοι εἰς τὸν τόπον μας, ὥπως μᾶς ὑποτάξωσιν, ἠναγκάσθησαν ἐξ ἐναντίας νά μᾶς προσταλέσωσιν εἰς βοήθειάν των, ἵνα τοὺς ἀπαλλάξωμεν τοῦ ἀσεβοῦς καὶ μανιώδους αὐτοῦ βασιλέως, καὶ ἐγενόμεθα ἀληθῶς λυτρωταὶ των· ὁποῖα νέα δόξα προστεθεῖσα εἰς τὴν ἡδὴ ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν καὶ τὸ πλοῦτον τῶν Φοινίκων!

Ἄλλ' ἐνῷ ἀπελευθεροῦμεν τοὺς ἄλλους, εἴμεθα δούλοι ἡμεῖς αὐτοί. ὦ Τηλέμαχε, πρόσχε μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως ἡμῶν Πυγμαλίωνος. Αὐτὸς ἔβαλε τὰς ὠμὰς αὐτὰς χεῖρας εἰς τὸ αἶμα τοῦ Σιχέως, συζύγου τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Διδόης. Ἡ Διδὼ, ἐκδίκησιν πνέουσα,

ἔφυγεν ἐκ Τύρου μετὰ πολυαρίθμων πλοίων. Πάντες οἱ ἐνάρετοι καὶ φιλελεύθεροι ἄνδρες τὴν ἡκολούθησαν. Ἐθεμελίωσαν εἰς τινὰ παρχλίαν τῆς Λυβίας θυγατρὴν πόλιν, ὀνομαζομένην Καρχηδόνα. Ὁ Πυγμαλίων, φυλαργυρίαν νοσῶν, καθίσταται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἀθλιέστερος καὶ μισητότερος εἰς τοὺς ὑπηκόους του. Θεωρεῖται ἔγκλημα εἰς Τύρον νὰ ἦναι τις πλούσιος· ἡ πλεονεξία του τὸν καθιστᾷ δύσπιστον, ὕποπτον καὶ ὠμόν· καταδιώκει τοὺς πλουτίους καὶ φοβεῖται τοὺς πτωχοὺς. Ἔτι δὲ μεγαλύτερον ἔγκλημα θεωρεῖται νὰ ἦναι τις ἐνάρετος, διότι ὁ Πυγμαλίων ὑποθέτει ὅτι οἱ τίμιοι ἄνδρες δὲν δύνανται νὰ ἀνεχθῶσι τὰς ἀδικίας καὶ βικιοπραγίας του· ἡ ἀρετὴ λοιπὸν τὸν καταδικάζει· ὅθεν παροξύνεται καὶ ὀργίζεται κατ' αὐτῆς. Τὰ πάντα τὸν ταράττουσι, τὸν ἀνισχυοῦσι, τὸν βλαπνίζουσι. Φοβεῖται τὴν σκιάν του δὲν κοιμᾶται οὐδ' ἡμέραν, οὔτε νύκτα· οἱ Θεοί, ἵνα τὸν τιμωρήσωσι, τὸν φορτίζουσιν ἀπὸ πλούτη, ἅτινα ὅμως δὲν τοῖμαξ νὰ ψεύτῃ· καὶ ὅτω πλέον ἀγωνίζεται ἵνα γίνῃ εὐδαίμων, τότῳ περισσύτερον γίνεται κακοδαίμων. Λυπεῖται νὰ δώσῃ ἐλεημοσύνην ἔτι καὶ τὸν ὀσουλὸν, ἵνα μὴ ζημιωθῇ· ταλαιπωρεῖται ἵνα κερδήσῃ, ἀποφεύγει τὴν παρουσίαν τῶν ἀνθρώπων· μένει μόνος, σύννους, μελαγχολικός, εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ πάλαιου του. Οἱ φίλοι καὶ οἰκετοὶ του δὲν δύνανται νὰ τὸν πλησιάσωσι μὴ γίνωσιν εἰς αὐτὸν ὕποπτοι· ἄγρυπνος φρουρὰ κρατεῖ πάντοτε γυμνὰ τὰ ἔσφι, καὶ τὰς λόγχας ὀρθὰς κύκλῳ τῶν ἀνελκτόρων του.

Τριᾶκοντα θάλαμοι συνεχεῖς, ὧν ἕκαστος ἔχει θύραν ἐξησφαλισμένην ὑπὸ ἐξ σιδηρῶν μοχλῶν, εἶναι τὸ καταγώγιον του, καὶ οὐδεὶς γινώσκει εἰς τίνα ἐξ αὐτῶν ἀναπαύεται· βεβαιοῦσθαι μάλιστα ὅτι οὐδέποτε ἐκοιμήθη δύο κατὰ συνέχειαν νύκτας εἰς τὸν αὐτὸν θάλαμον φοβούμενος μὴ τὸν πνίξωσιν. Ἄγνοε τι ἐστὶν ἡδονὴ καὶ τι φιλία, γλυκυτέρα ἐκείνης. Ἐάν τῃ εἴπῃ τις, ἀπόλαυσον τῶν ἀγαθῶν, ὧν κέκτησαι,

¹⁾ Ἡ ἐφεξῆς περικοπὴ ἐκ τριῶν στίχων λείπει ὡσαύτως ἐκ τῆς μεταφράσεως τοῦ Δοδδελᾶ.

αἰσθάνεται ὅτι ἡ ἀπόλαυσις φεύγει ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι φοβεῖται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν καρδίαν του· οἱ κοῖλοι ὀφθαλμοὶ του εἶναι πλήρεις ἀγρίας καὶ θηριώδους ταραχῆς· πλανῶνται ἀκκαπαυστῶς τῇδε κἀκεῖσε· παρέχει τὸ οὖς εἰς τὸν ἐλάχιστον ὄρουν καὶ συνταράσσεται εἶναι κάτωχρος, ἰσχνὸς καὶ αἱ θυμοῦχοι μέρμυροι εἰσὶν ἐξωγραφημένοι ἐπὶ τοῦ ῥισσοῦ προσώπου του. Σιωπᾷ, ἀναστενάζει, ἐκπέμπει οἰμωγὰς ἀπὸ βόθρους τῆς καρδίας του, οὐδὲ δύναται νὰ κρύψῃ τοὺς κατὰσπαράττοντας τὰ σπλάγχνα του ἐλέγχους. Τὰ γλυκύτερα φαγητὰ τῷ προξενούσιν ἀηδίαν· τὰ τέκνα του, ἀντὶ νὰ ᾔναι ἡ παρκαυθία τοῦ γήρατός του, εἶναι αἰτίαι τοῦ τρόμου του. Τὰ θεωρεῖ, ὡς τοὺς πλέον ἐπικινδύνους ἐχθρούς του· καθ' ἅπασαν τὴν ζωὴν του οὐδεμίαν ἔγχε στιγμὴν ἀσφαλείας· σίωζεται ἐκχέων ἀφειδῶς τὸ αἷμα πάντων, οὓς φοβεῖται· ἄφρων! καὶ δὲν βλέπει ὅτι ἡ ὁμότης, εἰς ἣν στηρίζεται θέλει τάχιστα τὴν ἀπολέσει.

Ἐκ τῶν οἰκετῶν τοῦ τις, ἐξίσου ὑποπτος, ὡς αὐτὸς, θέλει σπεύσει ν' ἀπαλλάξῃ τὸν κόσμον τοιοῦτου τέρατος.

Τὸ ἐπ' ἐμοί, φοβοῦμαι τοὺς θεοὺς, κἄν πάθω ὅ,τι δῆποτε, ἔσομαι πιστὸς τῷ βασιλεῖ, ὃν μοι ἔδωκαν· προτιμῶ κἀλλιον νὰ μὲ θανατώσῃ παρὰ νὰ τοῦ ἀραιώσω τὴν ζωὴν ἢ καὶ νὰ μὴ τὸν βοηθήσω ἐν ἀνάγκῃ· σὺ ὅμως πρόσχε, μὴ εἴπῃς ὅτι εἶσαι υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεῶς, ἐπεὶ δὲ ἐνδέχεται νὰ σὲ κρατήσῃ αἰχμάλωτον ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ὁ πατήρ σου ἐπιστρέφων εἰς Ἰθάκην, θέλει σὲ ἐξαγοράσει δίδων αὐτῷ μεγάλη λύτρη.

Ὅτε ἀφίχθημεν εἰς Τύρον ἐξετέλεσα τὴν φρόνιμον συμβουλὴν τοῦ Ναφθαλ, καὶ ἐθεσθαίωθην περὶ τῆς ἀληθείας τῶν πραγμάτων ὅσα μοι διηγήθη. Δὲν ἠδυνάμην δὲ νὰ ἐννοήσω πως, ἀνθρωπὸς τις δύναται νὰ καταστῇ τοσοῦτω ἄθλιος, ὅσῳ ὁ Πυγμαλίων μοι ἐφάνετο, καὶ ἀμυχανῶν εἰς θέαμα τοσοῦτω φρικτῶδες καὶ τοσοῦτω καινὸν εἰς ἐμέ, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν. Ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὅστις ἐζήτησε νὰ γίνῃ εὐδαίμων, καὶ ἐνόμισεν ὅτι δύναται νὰ τὸ κατορθώσῃ

διὰ τοῦ πλούτου καὶ τῆς αὐθιχρέτου ἐξουσίας· ἔχει πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖ, καὶ ὅμως καταφρονεῖται διὰ τὸν πλοῦτόν του καὶ τὴν ἐξουσίαν του αὐτήν. Ἐὰν ᾗτο ποιμὴν προβάτων, ὡς ἐγὼ ποτε, ἤθελεν εἶναι εὐτυχής, ἤθελεν ἀπολαύσει τὰς ἀθώας ἡδονὰς τοῦ ἀγροτικοῦ βίου καὶ ἤθελε τὰς ἀπολαύσει ἀνευ ἐλέγχου τοῦ συνειδήτου. Δὲν ἤθελε φοβεῖται οὔτε τὴν μάχαιραν, οὔτε τὸ δηλητήριο, ἤθελεν ἀγαπᾶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀνταγαπᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν· δὲν ἤθελε μὲν ἔχει τὰ μεγάλα ἐκεῖνα πλούτη, ἅτινα τῷ εἶναι τοσοῦτῳ ἀνωφελεῖ, ὥσῳ ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, ἐπειδὴ δὲν τολμᾷ νὰ τὰ ἐγγίσῃ, ἀλλ' ὅμως ἤθελεν ἀπολαύει τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ οὐδεμίαν ἤθελεν αἰσθάνεσθαι ἀνάγκην ἀληθινήν. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐξ ἐναντίας φαίνεται μὲν ὅτι πράττει πᾶν ὅ,τι θέλει, ἀλλὰ πόσον ἀπεχει τοῦ νὰ τὸ πράξῃ! δὲν πράττει δὲ εἰμὴ ὅ,τι θέλουσι τὰ ἄγρια πάθη του· ἄγεται καὶ φέρεται, ὅτε μὲν ὑπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ φόβου καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τῶν ὑποψιῶν αὐτοῦ· φαίνεται κύριος πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ δὲν εἶναι κύριος οὐδ' ἑαυτοῦ, διότι ἔχει τοσοῦτους κυρίους καὶ δημίους, ὅσας ἔχει ἀλόγους δούλους.

Ἐλάλουν οὕτω περὶ τοῦ Πυγμαλίωνος χωρὶς νὰ τὸν γινώσκω, διότι οὐδεὶς τὸν ἔβλεπε, καὶ μόνον ἐθεύρουν μετὰ φόβου τοὺς ὑψηλοὺς ἐκείνους πύργους, οἵτινες νυχθημερὰν περιεφρουροῦντο, ἐνθα ἐθελουσίως ἐφυλακίσθη πυγμαγικαὶς τοῖς μετὰ τῶν θησαυρῶν αὐτοῦ. Παρέβηκον δὲ τὸν ἀθέατον τοῦτον βασιλέα πρὸς τὸν βασιλέα Σέσωστρον, τὸν τοσοῦτῳ πρῶτον, τοσοῦτῳ εὐπροσέγορον, τοσοῦτῳ εὐπρόσιτον, τοσοῦτῳ περιέργον ἵνα βλέπῃ τοὺς ξένους, τοσοῦτῳ προσεκτικὸν ἵνα ἀκροάζηται ὅλον τὸν κόσμον καὶ νὰ ἐξέλγῃ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀληθειαν, ἥτις κρυπτεται εἰς τοὺς βασιλεῖς. Ὁ Σέσωστρος, ἔλεγον, δὲν ἐφοβεῖτό τι, καὶ οὐδὲν εἶχε νὰ φοβῆται. Παρουσιάζετο εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους του, ὡς εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ τέλχη· οὗτος ὅμως ἐφοβεῖτο τὰ πάντα καὶ ἀρεῖται νὰ τὰ φοβῆται. Ὁ ἀθλιὸς αὐτὸς βασιλεὺς ὑπόκειται ἀνυπερβλήῳ, εἰς βίαιον

ὄνυχτον ἔτι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἀπρόσιτον παλῆτιόν του, καὶ ἐν μέσῳ τῶν δορυφόρων του, ἐξ ἐνκνίχης ὁ ἀγαθὸς ἐκείνος βασιλεὺς, Σίσωττρις, ἴσταντο ἄφοδος ἐν μετῷ τοῦ λαοῦ του, ὡς ὁ ἀγαθὸς πατήρ ἐν τῇ οἰκίᾳ του περικυκλούμενος ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του.

Ὁ Πυγμαλίων διέταξε ν' ἀναχωρήσωσι τὰ Κυπριακὰ στρατεύματα, ἅτινα ἦλθον εἰς βοήθειαν τῶν ἰδίων του, ἔνεκα τῆς γενομένης συμμάχιας μετὰ τῶν δύο λαῶν. Ὁ Ναρβὰλ ἐνόμιζε κατὰλληλον τὴν εὐκαιρίαν πύκτην ἵνα μὲ ἐλευθερώσῃ· μὲ κατέταξεν, ἐν τῇ ἐπιθεωρήσει τῶν στρατευμάτων, ὡς στρατιώτην Κύπριον, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἐλάμβανεν ὑπονοίχας ἔτι καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα πράγματα. Τὸ ἐλάττωμα τῶ ἀθηνῶν καὶ ῥαθύμων ἡγεμόνων εἶναι ὅτι ἐμπιστεύονται τυρλῶς εἰς τινὰς ἀνθρώπους, εὐνοομένους μὲν παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ πονηροὺς καὶ διεφθαρμένους· τὸ δὲ ἐλάττωμα τούτου ἦτο ἐξ ἐνκνίχης· νὰ δυσπιστῇ ἔτι καὶ εἰς τοὺς τιμιωτέρους ἀνδράς. Μὴ δύναμενος νὰ διακρίνῃ τοὺς εὐθεῖς καὶ ἀπλοιοὺς, οἵτινες ἐργάζονται ἀδόλως, ἀπὸ τοὺς ἀχρείους καὶ πονηροὺς, δὲν ἐλάμβανεν οὕτω πείραν τῶν ἀγαθῶν, ἐπειδὴ οὗτοι δὲν ὑπάκουσι ζητοῦντες βασιλέα τοσούτῳ διεφθαρμένον. Ἀλλως τε εἶδεν, ἀφ' οὗτου ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, μετὰ τῶν τῶν ἀνθρώπων, οὗς μετεχειρίσθη, τοσούτην ὑπόκρισιν, ἀπιστίαν καὶ φρικτὰς κακίας, κεκρυμμένας ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς ἀρετῆς, ὥστε ἐθεώρει πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀνεξαιρέτως, ὡς φέροντας προσωπίδας, καὶ ὑπέθετεν ὅτι οὐδεμὶς εἰλικρινὴς ἀρετὴ ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς¹⁾. Ἐθεώρει λοιπὸν ἀπαντας ὁμοίους. Ἀμα δ' εὗρισκεν ἀνθρώπον ψευδόμενον καὶ διεφθαρμένον, δὲν ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ ζητήσῃ ἕτερον τίμιον, ἐπειδὴ ἐστοχάζετο ὅτι καὶ οὗτος δὲν ἤθελεν εἶναι καλλίτερος ἐκείνου. Οἱ ἀγαθαὶ τῷ ἐφάνοντο χειρότεροι τῶν κακῶν τῶν μᾶλλον δακτυλοδεικτουμένων, διότι ἐνόμιζεν αὐτοὺς ἐπίσης κακοὺς καὶ μᾶλλον ἀπατεῶνας.

1) Οἱ ἐφεξῆς πέντε στίχοι λαίπρουν ὡταύτως ἐκ τῆς ἀρχαίας μεταφράσεως τοῦ Γοβδελά.

Ἐπαυερχόμενος δὲ εἰς τὴν ὑπόθεσίν μου λέγω ὅτι συν-
ηριθμήθην μετὰ τῶν Κυπρίων, καὶ ὑπεξέφυγον οὕτω τὸ
φιλόποπτον καὶ ὀδυρεχὲς ὄμμα τοῦ βασιλέως. Ὁ Ναρδάλ
ἔτρεμεν ὑπὸ φόβου μὴ τυχὸν φωραθῶ, διότι ἤθελεν ἀπο-
τίσει διὰ τῆς κεφαλῆς του, ὡς καὶ ἐγὼ, τοιαύτην ἀπά-
την, ἡ ἀνησυχία του, ἕως οὗ ἔδῃ ἡμᾶς ἀναχωροῦντας ἦτο
ἀπίστευτος· ἀλλ' οἱ ἐναντίοι ἄνεμοι μᾶς ἐμπόδισαν ἐπὶ πο-
λὺν ἔτι χρόνον εἰς Τύρον.

Ὁφελήθην ἐκ τῆς διατριβῆς ταύτης ἵνα μάθω τὰ ἦθη
τῶν Τυρίων τῶν τοσούτῳ ὀνομαστώων παρ' ἅπασιν τοῖς ἔθνε-
σιν. Ἰθὺμάζον τὴν εὐτυχὴ τοποθεσίαν τῆς μεγαλουπό-
λεως ἐκείνης τῆς κειμένης ἐπὶ τινος νήσου ἐν τῇ θαλάσῃ·
ἡ ἀπέναντι παρχλία τῆς αἰσιατικῆς Ἡπείρου μοι ἐφάνει
τερπνοτάτη διὰ τὴν εὐφορίαν της, διὰ τοὺς παντοδαπούς
καὶ γλυκυτάτους καρπούς της, διὰ τὴν πληθὺν καὶ εὐρυ-
θμίαν τῶν πύλων καὶ χωρίων της, ἅτινα σχεδὸν συνέ-
χονται πρὸς ἄλληλα, τελευταῖον διὰ τὴν εὐκρασίαν τοῦ
ἀέρος, ἐπειδὴ τὰ μὲν ὄρη ὑπερκασιζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τοῦς
καυστικούς ἀνέμους τῆς μεσημβρίας, οἱ δὲ ζέφυροι δροσί-
ζουσιν αὐτὴν ἀπὸ θαλάσσης. Ὁ τόπος αὐτὸς κεῖται εἰς
τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Λιδάου, οὗ ἡ κορυφή διέρχεται
τὰ νέφη καὶ ἐξικνεῖται μέχρι ἀστέρων· αἰώνιος παγετὸς
καλύπτει τὸ μέτωπόν του· ποταμοὶ πλήρεις χιόνος καταρ-
ρήγνυνται ὡς χεῖμας, ἐκ τῶν ὑψηλῶν βράχων τῶν περι-
στρεφόντων τὴν κορυφὴν του· κάτωθεν αὐτοῦ βλέπει τις
μέγα δάσος ἐκ παλαιῶν κέδρων τοσούτῳ ἀρχαίων, ὥσπερ ἡ
γῆ ἢ τρέφεται αὐτὰς, αἵτινες ἀνταίνουσι τοὺς ὑψηλόμενους
κλάδους, τῶν μέχρι νεφελῶν· πλησίον τοῦ δάσους αὐτοῦ,
κατὰ τὰς λαγῶνας τοῦ ὄρους, ὑπάρχουσι πικρὰ (παχεται)
νομαί. Ἐκεῖ βλέπει τις πλανωμένας ἀγέλας βοῶν μηκο-
μένων, καὶ προβάτων βληχομένων μετὰ τῶν τρυφερῶν
ἀρνίων τῶν σκιρτώντων ἐπὶ τοῦ δροσεροῦ χόρτου· ἐκεῖ
ῥέουσιν ἄπειροι ῥύακες διαυγεστάτου ὕδατος, διανέμοντες
πανταχοῦ τὰ ὕδατά των. Τέλος, κάτωθεν τῶν νομῶν αὐ-
τῶν βλέπει τις τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ὡς κήπον εὐθα-

λέττατον· τὸ ἔκρ καὶ τὸ φθινόπωρον, συγχρόνως ἐπικρατοῦντα εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, δίδουσι πρὸς ἀλλήλα τὴν χεῖρα ἥτοι ἐνοῦσι τὰ ἄνθη μετὰ τῶν καρπῶν· οὐδέποτε ὁ φλογερὸς ἄνεμος τῆς μεσημβρίας, ὁ τὰ πάντα καίων καὶ καταξηραίνων, οὐδὲ ὁ παγετώδης βορρᾶς, ὁ τὰ πάντα καταψύχων καὶ θανατῶν, ἰσχυτὰν νὰ ἐξελείψωσι τὰ ζωηρὰ χρώματα, ἅτινα κοσμοῦσι τὸν κήπον αὐτόν.

Πλησίον τῆς ὠραίας ἐκείνης παρχλίας κεῖται ἐν τῇ θαλάσῃ ἡ νῆσος, ἐνθα ᾠκαδόμητο ἡ πόλις τῆς Τύρου. Ἡ μεγαλοῦπολις αὕτη φαίνεται ἐπιπλέουσα εἰς τὰ ὕδατα, καὶ οὐσα βασιλις τῶν θαλασσῶν. Εἰς αὐτὴν συρρέουσι πανταχόθεν οἱ ἔμποροι, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς εἶναι οἱ περιφημότεροι τῶν ἐμπόρων. Ὅταν ἐμβαίνης εἰς αὐτήν, νομίζεις κατ' ἀρχὰς ὅτι δὲν εἶναι πόλις ἀνήκουσα εἰς ἕνα μόνον λαόν, ἀλλὰ τὸ κοινὸν καταχώγιον ἀπάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐχει δύο μεγάλας· προκυμνίνας ἐκτεινόμενας εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς δύο βραχίονες, καὶ περιλαμβανούσας εὐρύχωρον λιμένα, ἐνθα οἱ ἄνεμοι οὐδεμίαν ἔχουσιν εἴσοδον. Εἰς τὸν λιμένα αὐτὸν βλέπει τις, ὡς δάσος, τοὺς ἵπτους τῶν πλοίων, τὰ δὲ πλοῖα ταῦτα εἶναι τοσοῦτον πολυάριθμα, ὥστε μόλις φαίνεται ἡ θάλασσα ἡ φέρουσα αὐτὰ ἐπὶ τῶν νώτων τῆς.

Ὅλοι οἱ πολλοὶ καταγίνονται εἰς τὸ ἐμπόριον, καίτοι δὲ ὑπέρπλουτοι, ὅμως δὲν παύουσιν ἐργαζόμενοι ἵνα τὰ ἐπαυξήσωσιν. Ἐκεῖ βλέπει τις πανταχόθεν τῆς Αἰγύπτου κομιζόμενον τὸ λεπτὸν ἔριον καὶ τὴν δις βεβαρυσμένην Ἑνριακὴν πορφύραν τὴν ἔχουσαν θαυμαστὴν λαμπρότητα· ἡ διπλῇ αὐτὴν βαφῇ εἶναι τοσοῦτω ἰσχυρὰ, ὥστε οὐδέποτε ὁ χρόνος δύναται νὰ τὴν ἐξελείψῃ· τὴν μεταχειρίζονται δὲ εἰς λεπτὰ ἔριοῦχα τὰ χρυσοῦφαντα καὶ ποικιλτά. Οἱ Φοίνικες ἐμπορεύονται μεθ' ὅλων τῶν λαῶν τῆς γῆς· ἀφικνοῦνται μέχρι τῶν Ἑρκαλείων στηλῶν, ὅς ὑπεροπθῆσαν ἐνίοτε ἐμβάντες καὶ εἰς αὐτὸν τὸν εὐρύχωρον Ὀκεανὸν τὸν περικυκλοῦντα τὴν γῆν ἅπασαν. Οὐ μὲν, ἀλλ' ἐπεχείρησαν καὶ μακροτέρου, ἔτι πλοῦς μέχρι καὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσ-

σης, διὰ δὲ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀπέρχονται ζητήσοντες εἰς νήσους ἀγνώστους χυτὸν, ἀρώματα καὶ παντοδαπὰ ζῶα, ἅτινα δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλαχοῦ.

Οἱ ὀφθαλμοὶ μου δὲν ἐκορέννυντο βλέποντες τὸ μεγαλοπρεπὲς θέαμα τῆς πόλεως ταύτης, ἔνθα τὸ πᾶν ἦτο εἰς κίνησιν. Δὲν ἔβλεπον εἰς αὐτὴν καθὼς εἰς τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, ἀνθρώπους ἀργούς καὶ πολυπράχμονας, περιφερομένους εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ζητοῦντας νὰ μάθωσι νέα ἢ νὰ παρατηρῶσι τοὺς εἰς τὸν λιμένα κατὰπλέοντας ξένους. Οἱ ἄνδρες ἐκεῖ ἀσχολοῦνται ἐκφορτίζοντες τὰ πλοῖα των, μετακομίζοντες τὰς πρὸς πωλῶντων ἢ πωλοῦντες αὐτάς, τακτοποιοῦντες τὰς ἀποθηκὰς των καὶ κρατοῦντες ἀκριβῆ λογαριασμὸν εἰς ὅσα τοῖς ἀρείλονται ὑπὸ τῶν ξένων ἐμπορῶν· αἱ δὲ γυναῖκες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν τελευσιουργίαν ἀνεκδότως, ποικίλλουσι χλαμίδας ἢ διπλοῦσι τὰ ἐκ σερικοῦ νήματος πλούσια ὀράματα.

Τίς ἡ αἰτία, εἶπον εἰς τὸν Ναρθάλ, δι' ἣν οἱ Φοίνικες ἐγένετο κύριοι τοῦ ἐμπορίου ἀπάσης τῆς οἰκουμένης, καὶ πλουτοῦσι τῇ διαπάνῃ ὅλων τῶν ἄλλων ἐθνῶν; Βλέπεις, μοι ἀπεκρίθη, πόσον ἡ Τύρος εἶναι εὐθετος πρὸς ἐμπορίαν· ἡ πᾶσις ἡμῶν ἐφεῖρε τὴν ναυτικὴν τέχνην. Οἱ Τύριοι ἐχρημάτισαν οἱ πρῶτοι (ἐὰν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν εἰς ἀρχαιοτάτας παραδόσεις), οἵτινες ἐδάμασαν τὰ κύματα πολὺ πρότερον τοῦ Τύρου καὶ τῶν ἀργοναυτῶν τῶν τοσοῦτον παρ' Ἑλλήσιν ἐξυμνουμένων· αὐτοὶ, λέγω, ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι, οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ ἔμβωσιν εἰς εὐθραστόν σκάφος καὶ ν' ἀφελῶσιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων, αὐτοὶ κατεμέτρησαν τὰς ἀύστους τῆς θαλάσσης. αὐτοὶ παρετήρησαν ἀπὸ τῆς πελάγῃ τὴν διάθεσιν τῶν ἀστέρων ἀκολουθοῦντες τὴν ἐπιστήμην τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῶν βαβυλωνίων· τέλος, αὐτοὶ ἤγνωσαν τοσοῦτους λαοὺς, οὓς ἡ θάλασσα διεχώριζεν. Οἱ Τύριοι εἶναι βιομήχανοι, κρηταριοὶ, φιλόπονοι, καθάριοι, ἐγκρατεῖς καὶ οἰκονόμοι· ζῶσιν ἐν εὐνομίᾳ, εἶναι πάντῃ ὁμόνοες πρὸς ἀλλήλους, καὶ ποτὲ λαὸς δὲν ἐγένετο σταθερότερος, εἰλι-

κρινέστερος, πιστότερος, ἀσφαλέστερος καὶ φιλοπρογέστερος πρὸς πάντας τοὺς ξένους. Ἰδοὺ, χωρὶς νὰ ζητήσης ἄλλην αἰτίαν, ὁ τρόπος δι' οὗ ἔσχον τὸ κράτος τῆς θαλάσσης καὶ ἤκμασεν εἰς τοὺς λιμένους των τὸ τοσοῦτον ἐπικερδὲς ἐμπόριον. Ἐὰν ἡ διχόνοια καὶ ἡ ζηλοτυπία εἰσεχώρουν μεταξὺ των, ἐὰν ἡ ἡδυπάθεια, ἡ τουφή καὶ ἡ ἀνηγρία ἐκυρίευσον αὐτοὺς, ἐὰν οἱ προὔχοντες τοῦ τόπου των κατεφρόνουν τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν οἰκονομίαν, ἐὰν αἱ τέχναι δὲν ἐτιμῶντο παρ' αὐτοῖς, ἐὰν ἐδουλιεύοντο πρὸς τοὺς ξένους, ἐὰν μετέβαλλον κατὰ τι τοὺς κανόνες τῆς ἐλευθερίας ἐμπορίας¹⁾, ἐὰν ἡμέλουν τὰ χειροτεχνήματα καὶ δὲν προκατέβαλλον τὰς ἀναγκαίους ἀδράς δαπάνας πρὸς τελειοποίησιν τῶν πραγμάτων των, ἐκάστης εἰς τὸ εἶδος τῆς, ἥθελες ἰδεῖ ἐντός ὀλίγου παρακμᾶζουσιν τὴν δύναμιν ταύτην, ἣν σήμερον θαυμάζεις.

Ἄλλὰ σαφηνίσόν μοι, τῷ εἶπον, τοὺς ἀληθεῖς τρόπους δι' ὧν θέλω δυνηθῇ πο-ε καὶ γὰρ νὰ καταρτίσω ἐν Ἰθάκῃ παρόμοιον ἐμπόριον· ποίησον, μοι εἶπεν, ὅ,τι ποιοῦσιν ἐν ταύτῃ. Δέχου εὐνοϊκῶς καὶ φιλανθρωπῶς πάντας τοὺς ξένους· χορήγησον αὐτοῖς πᾶσαν ἀσφάλειαν, εὐκολίαν καὶ ἐλευθερίαν εἰς τοὺς λιμένους σου· μὴ σέ παρακρούσῃ ἡ πλεονεξία ἢ ἡ ὑπερηφανία. Ὁ ἀληθὴς τρόπος τοῦ κερδαίνειν πολλὰ εἶναι, τὸ νὰ μὴ θέλῃ τίς ποτε νὰ κερδαίνει πολλὰ συγχρόνως, καὶ νὰ γινώσκῃ, ἐν δέοντι νὰ ζημιούται. Ἐσο ἀγαπητὸς πρὸς πάντας τοὺς ξένους, ὑπόμεινον μάλιστα καὶ τινα ἐνόχλησιν παρ' αὐτῶν, φοβοῦ μὴ διεγείρῃς τὴν ζηλοτυπίαν των διὰ τῆς ὑπερηφανίας σου, τήρει ἀκριβῶς τοὺς νόμους τοῦ ἐμπορίου, ἔστωσαν οὗτοι ἅπλοι καὶ εὐχρηστοὶ τοῖς πᾶσι, συνείθισον τοὺς λαοὺς σου νὰ τοὺς φυλάττωσιν ἀπαρχαῶς, τιμῶρῃ αὐστηρῶς τὸν δόλον καὶ ἔτι περισσότερον τὴν ἀργίαν καὶ τὴν παλυτέλειαν τῶν ἐμπόρων, ἥτις καταστρέφει τὸ ἐμπόριον συγκαταστρέφουσα ὁμοῦ τοὺς μετερχομένους αὐτό. Πρὸ πάντων δὲ ἄπεχε τοῦ νὰ

¹⁾ Ὡσαύτως λείπουν ἐκ τῆς ἀρχαίας μεταφράσεως οἱ ἑξῆς τρεῖς στίχοι

φέρης προσκόμματα εἰς τὸ ἐμπόριον στρέφων αὐτὸ πρὸς ἰδίον σου ὄφελος. Ὁ ἡγεμὼν δὲ πρέπει ν' ἀναμύγνυται εἰς αὐτὸ παντελῶς, μὴ τυχὸν τὸ διαταράξῃ, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἀφίνη τὸ ἐξ αὐτοῦ κέρδος εἰς τοὺς ὑπηκόους του, οἵτινες διὰ τοῦτο κοπιᾶζουσιν· ἄλλως ἤθελε τοὺς ψυχράνει καὶ ἀποδειλιάσει. Αὐτὸς ἔχει ἱκανὰς ὠφελείας ἐκ τῶν μεγάλων κερδῶν τῶν εἰσερχομένων εἰς τὰ κράτη του πραγματοειῶν. Τὸ ἐμπόριον εἶναι, ὡς πηγαί τινες, ἃς θέλων νὰ παροχετεύῃς, ἀποξηράνεις· μόνον τὸ κέρδος καὶ ἡ εὐκολία προσελκύουσι τοὺς ξένους εἰς τὸν τόπον σου· ἀλλ' ἐὰν καθιστῇς αὐτὸ δυσχερὲς καὶ ἀνωφελές, αὐτοὶ ἀποχωροῦσιν ἀνεπαισθήτως καὶ δὲν ἐπιτρέφουσι πλέον, διότι ἕτεροι λαοί, ὠφελοῦμενοι ἐκ τῆς ἰδικῆς σου ἀπειρίας, τοὺς προσελκύουσιν εἰς τοὺς τόπους των καὶ τοὺς συνειθίζουσι ν' ἀδιαφορῶσι πρὸς σέ· πρέπει μάλιστα νὰ σοὶ ὁμολογήσω ὅτι ἀπὸ τινος καιροῦ ἡ δόξα τῆς Τύρου ἡμικυρώθη πολὺ. Ὡ· ἐὰν ἔβλεπες τὸν τόπον τοῦτον, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, πρὶν τῆς βασιλείας τοῦ Πυγμαλίωνος, ἤθελες πολὺ περισσότερον θαυμάσει. Τὴν σήμερον δὲν εὗρίσκεις ἐνταῦθα εἰμὴ λείψανά τινα μεγαλείου, ἀπειλοῦντα καὶ ταῦτα καταστροφῇ. Τάλαινα Τύρος! εἰς ποίας ἀδεξιούς χειρας περιέπεσας· σὺ, ἥτις ἄλλοτε ἐλάμβανες διὰ θαλάσσης τὸν φόρον πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς.

Ὁ Πυγμαλίων φοβεῖται ἐπίσης καὶ τοὺς ξένους καὶ τοὺς ὑπηκόους του· ἀντὶ ν' ἀνοίξῃ ἐλευθέρως τοὺς λιμένας του, κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἡμῶν ἔθος, εἰς ὅλα τὰ ἔθνη ἔτι καὶ τὰ ἀπώτατα, ἐξ ἐναντίας τοὺς κλείει ζητῶν νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν καταπλεόντων πλοίων, τὸν τόπον, ὅθεν ἔρχονται τὰ ὀνόματα τῶν ἐπιβατῶν, τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀξίαν τῶν πραγματοειῶν καὶ πόσον καιρὸν θέλουσι διατρίψαι ἐνταῦθα· τὸ δὲ χεῖριστον πάντων, μεταχειρίζεται τὴν δόλον, ὅπως ἐξαπατήσῃ τοὺς ἐμπόρους καὶ δημεύσῃ τὰς πραγματοειὰς των· ἐνοχλεῖ τοὺς ὅσους νομίζει πλουσιωτέρους μεταξὺ αὐτῶν, ἐπιβάλλει, διὰ διαφόρους προφάσεις, νέα τέλη, ζητεῖ ν' ἀναμύγνυται ὁ ἴδιος εἰς τὸ ἐμπόριον,

καὶ ἕκαστος φοβεῖται μὴ ἔλθῃ εἰς διένεξιν μετ' αὐτοῦ. Τοιοῦτοτρόπως τὸ μὲν ἐμπόριον νικροῦται, οἱ δὲ ξένοι μικρὸν κατὰ μικρὸν ἀμνημονοῦσι τὴν εἰς Τύρον ἀγούσαν, ἥτις ἄλλοτε ἦτο εἰς αὐτοῦς τοσούτω ποθεινὴ· καὶ ἂν ὁ Πυγμαλίων δὲν μεταβάλλει διχωγὴν, ἡ δόξα μας· καὶ ἡ ἰσχὺς μας θέλουσιν ἐντὸς ὀλίγου μεταστῆ εἰς ἕτερον λαὸν κάλλιον ἡμῶν κυβερνώμενον.

Ἡρώτησα ἀκολούθως τὸν Ναρθάλ, τίني τρόπῳ οἱ Τύριοι ἐγένοντο τοσοῦτον ἰσχυροὶ κατὰ θάλασσαν, ἐπεὶ δὲ ἐπεθύμουν νὰ γινώσκω πᾶν ὅ,τι χρησιμεύει εἰς κυβερνήσιν βασιλείου. Ἐχομεν, μοὶ ἀπεκρίθη, τὰ δάτη τοῦ Λιβάνου, ἅτινα χρηγοῦσιν ἡμῖν ξυλίσιν πρὸς κατασκευὴν πλοίων, καὶ φυλάττομεν αὐτὰ ἐπιμελῶς διὰ ταύτην τὴν χρῆσιν· δὲν κόπτομεν τὰ δένδρα εἰμὴ ὅταν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ κοινὴ χρεια· ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν πλοίων, ἔχομεν ἐπιτηδεύουσιν ναυπηγούς· καὶ πῶς, τῷ εἶπον, ἡδυνήθητε νὰ εὐρητε τοιοῦτους; αὐτοί, μοὶ ἀπεκρίθη, ἐτελειοποιήθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐν τῷ τόπῳ αὐτῷ· ὅταν ἀνταμείβωνται καλῶς ὅσοι διέπρεψαν εἰς τὰς τέχνας· εἰναι βέβαιον ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θέλουσιν ὑπάρχει ἄνδρες, οἵτινες θέλουσι τελειοποιῆσαι αὐτάς, διότι οἱ ἄνθρωποι· οἱ ἔχοντες ἀρτοτέραν κρίσιν καὶ εὐφυΐαν, δὲν θέλουσι λείψει νὰ ἐπιδουλώσιν εἰς αὐτάς, ἐξ ὧν ἐλπίζουσι μεγάλαν ἀμοιβάν. Ἐνταῦθα τιμῶνται παλὺ καὶ βραβεύονται, ὅσοι εὐδοκίμοῦσιν εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰς ἐπωφελεῖς εἰς τὴν ναυτικήν· ὡς π. χ. εἰς καλὸς γεωμέτρης, εἰς ἕξοχος ἀττρονόμος, εἰς ἔμπειρος ναύκληρος, ὅστις γινώσκει κάλλιον παντὸς ἄλλου νὰ ἐκπληρῇ τὸ καθήκον του, εἰς ἐπιτήδειος τέκτων· ἔτι δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ καλοὶ κωπηλάται· ἔχουσι βεβαίαν τὴν ἀντιμισθίαν καὶ ἀνάλογον πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν των· τρέφονται καλῶς, λαμβάνεται φροντίς περὶ αὐτῶν, ὅταν ἀποβῇ νήσωσιν· ἐν τῇ ἀπουσίᾳ των αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα των δὲν παρορῶνται· ἐὰν ἀπολεσθῶσι κατὰ θάλασσαν αἱ οἰκογένειαι των περιθάλπονται καὶ βοηθοῦνται· ἀποπέμπονται δὲ εἰς τὰς οἰκίας των, ὅσοι ὑπηρετήσαν ῥητὸν χρό-

νον τὴν πατρίδα. Τοιοῦτοτρόπως εὐρίσκει τις καιρηλάτῃς, ὅσους θν θελήσῃ· ὁ πατήρ χαίρει ἀνκτρέφων τὸν υἱὸν εἰς ἐπιτήδευμα τοσοῦτον ἐπωφελές καὶ τὸν διδάσκει, ἐξ ἀπαλῶν, οὐόχων, νὰ μεταχειρίζηται τὴν κόπην, νὰ δένῃ τὰ σχοινία καὶ νὰ καταφρονῇ τοὺς κινδύνους. Αὐτὸς εἶναι ὁ τρόπος τοῦ ὁδηγεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἀνευ καταναγκασμοῦ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀμοιβῆς καὶ τῆς διδασκαλίας, εἰς τὴν εὐτυχίαν των. Ἡ ἀρχὴ μόνη δὲν ἰσχύει ποτὲ νὰ πράξῃ τὸ ἀγαθόν, ἡ δὲ τυρλὴ ὑπόκλις τῶν ὑψηλῶν εἶναι ἀνεπαρκής· πρέπει νὰ σαγηνεύσῃ τις τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ χειραγωγῇ αὐτοὺς εἰς τὰ πράγματα ἐκεῖνα, εἰς ἃ εὐρίσκουσι τὸ συμφέρον των, καὶ ἐνθα δύνανται νὰ ἐπασχολήσωσι τὴν φιλοπανίαν των. Τούτων οὕτω λεχθέντων, ἐπορεύθημεν ὁμοῦ ἵνα ἐπισκεφθῶμεν ὅλας τὰς ἀποθήκας, τοὺς ναυστάθμους καὶ τὰ ἐργαστήσια, ἅτινα χρησιμεύουσι πρὸς κατασκευὴν πλοίων· ἐγὼ ἐζήτουν νὰ μάθω λεπτομερῶς τὰ πάντα, καὶ ἐσημείουν πᾶν ὅ,τι ᾔκουον, μὴ τυχὸν ἐπιλησθῶ ὠφελίμου τινὸς περιστάσεως.

Ἐν τούτοις ὁ Ναρθάλ, ὅστις ἐγίνωσκε κάλλιστα τὸν Πυγμαλίωνα καὶ μὲ ἡγάπα ἀπὸ καρδίας, περιέμενε ἀνυπομένως τὴν ἀναχώρησίν μου, καὶ ἐφοβεῖτο μὴ ἀνακαλυφθῶ ὑπὸ τῶν κατασκόπων τοῦ βασιλέως, οἵτινες νυχθμερὸν περιέτρεχον τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Ἀλλ' οἱ ἐναντίοι ἀνεμοὶ δὲν μᾶς ἐπέτρεπον εἰσεῖναι ν' ἀναχωρήσωμεν· ἐνῶ δὲ μετὰ περιεργείας ἐπεσκεπτόμεθα τὸν λιμένα καὶ συνδιελεγόμεθα μετὰ διαφόρων ἐμπόρων, ἴδομεν θεράποντα θεράποντά τινος τοῦ Πυγμαλίωνος πρὸς ἡμᾶς ἐρχόμενον, ὅστις εἶπεν εἰς τὸν Ναρθάλ. Ὁ βασιλεὺς ἔμαθε παρὰ τινος πλοίαρχου, ἐκ τῶν ἐπιστρεψάντων μετὰ σοῦ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι ἡγάγες ἐνταῦθα ξένον τινὰ νομισθέντα Κύπριον· προστάσσει λοιπὸν ἵνα συλληφθῇ ὁ ξένος αὐτὸς καὶ ἐξετασθῇ πόθεν εἶναι· περὶ τούτου εἶσαι σὺ ὑπεύθυνος, διὰ τῆς κερφαλῆς σου. Τὴν στιγμήν ἐκείνην ἐγὼ εἶχον ἀπομακρυνθῆ ὀλίγον, ἵνα θεωρήσω πλησιέστερον τὰς ἀναλογίας, ἃς αἱ Τύριοι ἐφύλαττον εἰς τὴν κατασκευὴν πλοίου νεωστὶ ναυ-

πηγηθέντος, ὅπερ ἦτο, ὡς ἔλεγον, διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῶν κανόνων τῆς ναυτικῆς τέχνης, τὸ καλλίτερον ἱστιοφόρον πλοῖον, ὅπερ ἐφάνη ποτὲ εἰς τὸν λιμένα, καὶ ἡρώτων περὶ αὐτοῦ τὸν ἀρχιτέκτονα, ὅστις τὸ κατεσκεύασεν.

Ὁ Ναρβάλ, ἐκστατικὸς καὶ ἐντρομος, ἀπεκρίθη· ὑπάγω εὐθὺς νὰ ζητήσω τὸν ξένον αὐτὸν τὸν ἐκ τῆς νήσου Κύπρου. Ἀλλ' ὅτε ἀπεμακρύνθη τοῦ θεράποντος αὐτοῦ, ἔδραμε πρὸς με ἵνα μοὶ φανερώσῃ τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν εὐρισκόμεν. Καλῶς ἐγὼ τὸ προῖδον! ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, μοὶ εἶπεν, ἀπωλώλαμεν! ὁ βασιλεὺς, ὅστις νυχθημερὸν τυρρηνεῖται ὑπὸ τῆς δυσπιστίας, ἀπειλεῖ ὅτι θέλει μὲ θανατώσῃ ἐὰν δὲν σὲ παρῶσω εἰς τὰς χεῖράς του. Τί ποιητέον λοιπόν; Ὡ Θεοί, δότε ἡμῖν τὴν ἀναγκαίαν φρόνησιν, ὅπως ἀπαλλαγθῶμεν τοῦ κινδύνου τούτου· ἀνάγκη πάσα, ὦ Τηλέμαχε, νὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς τὸ παλᾶτιον τοῦ βασιλέως. Θέλεις τὸν βεβαιώσῃ ὅτι εἶσαι Κύπριος ἐκ τῆς πόλεως Ἀμμοθούνης, υἱὸς ἀγαλματτοποιοῦ τινος τῆς Ἀφροδίτης· ἐγὼ δὲ θέλω μαρτυρήσῃ ὅτι ἐγνώρισα ἄλλοτε τὸν πατέρα σου, καὶ ἴσως ὁ βασιλεὺς, χωρὶς νὰ ἐμβιβάζῃ περισσότερον, σὲ ἀφήσῃ ν' ἀναχωρήσῃς· ἄλλον τρόπον σωτηρίας δὲν βλέπω διὰ σὲ καὶ δι' ἐμέ.

Τότε ἀπεκρίθη εἰς τὸν Ναρβάλ· ἄφες ν' ἀπολεσθῇ εἰς δυστυχίᾳ, ὃν ἡ εἰμαρμένη θέλει ν' ἀπολέσῃ. Ἄς ἀποθάνω, Ναρβάλ· σὲ ἀγαπῶ πολὺ, καὶ δὲν θέλω νὰ σὲ σύρω εἰς τὴν δυστυχίαν μου. Δὲν δύναμαι νὰ ψευθῶ· δὲν εἶμαι Κύπριος, καὶ δὲν δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι εἶμαι. Οἱ Θεοὶ βλέπουσι τὴν εἰλικρινείαν μου, καὶ εἰς αὐτοὺς κεῖ-ται νὰ μὲ σώσωσιν ἢ νὰ μὲ ἀπολέσωσιν· ἐγὼ ὅμως νὰ σωθῶ ψευδόμενος δὲν θέλω.

Ὁ Ναρβάλ μοὶ ἀπεκρίθη· τὸ ψεῦδος αὐτὸ, Τηλέμαχε, εἶναι πάντῃ ἀθῶον, καὶ οἱ Θεοὶ αὐτοὶ δὲν τὸ καταδικάζουσιν· αὐτὸ δὲν βλάπτει κανένα· ἐξεναντίας σώζει τὴν ζωὴν δύο ἀθῶων, καὶ ἀπατᾷ μόνον τὸν βασιλέα, ἵνα τὸν ἐμποδίσῃ νὰ πράξῃ μέγα ἔγκλημα· ἄλλως τε ὁ πρὸς τὴν

ἀρετὴν ἔρωσ σου, καὶ ὁ φόβος μὴ προσκρούσῃς εἰς τὴν
θρησκείαν ὑπερβάνουσι τὰ ὄρια τῆς μετριότητος.

Ἄρκει, τῷ εἶπον, ὅτι τὸ ψεῦδος εἶναι ψεῦδος, ταυτέστιν
ἀνάξιον ἀνθρώπου λαλοῦντος ἐνώπιον τῶν θεῶν καὶ ὁρπεί-
λοντος τὸ πᾶν εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ὁ παρὰβάνων τὴν ἀλή-
θειαν ἀμαρτάνει πρὸς τε τοὺς θεοὺς καὶ πρὸς ἑαυτὸν, διότι
λαλεῖ ἐναντίον τῆς συνειδήσεώς του. Πᾶσον λοιπὸν, ὦ
Ναρδάλ, προτείνων μοι ἔργον ἀνάξιον σοῦ, καὶ ἐμοῦ. Ἐάν
οἱ θεοὶ μᾶ: εὐτπλαγχνίζωνται, δύνανται νὰ μᾶ: σώσωσιν
ἐὰν ὅμως θέλωσι ν' ἀπολεσθῶμεν, ἀποθνήσκοντες ἐσμέν θύ-
ματ' αὐτῆς ἀληθείας καὶ παρὰδειγμα τῆς λοιπαῖς ἀνθρώ-
ποις, ἵνα προτιμῶσι τὴν ἀπὸ πλὸν ἀρετὴν ἀπὸ ζώῃν μακρο-
χρόνιον καὶ ἀμαρτωλήν. Χάριν σοῦ, ὦ ἀγαπητέ μου Ναρ-
δάλ, ἡ καρδίκα μου συντρίβεται· ἔπρεπεν ἄραγε ἡ φιλία
σου πρὸς εἷκα δυστυχῆ ξέιον, οἷος ἐγὼ, νὰ σοὶ γίνῃ το-
σοῦτον ὀλεθρία: Διετελέσαμεν οὕτω πολὺν χρόνον πρὸς
ἀλλήλους ἐρίζοντες, ὅτε ἴδομεν αἴφνης ἀνθρώπον μετὰ
σπυλῆς ἐρχόμενον πρὸς ἡμᾶς· αὐτὸς ἦτο ἕτερός τις θε-
ράπων τοῦ βασιλέως, ἀπεσταλμένος ὑπὸ τῆς Ἀστάρβης.
Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο καλὴ, ὡς θεὰ· εἶχε πᾶσαν καλλονὴν
τοῦ σώματος μετὰ πάντων τῶν θελγῆτρων τοῦ πνεύμα-
τος· ἦτο χαρίεσσα, ἐλκυτικὴ, πειστικὴ· καίτοι δὲ τοιαῦτα
δῶρα προικισμένη ἐκ φύσεως, εἶχεν ὅμως, ὡς αἱ Σειρήνες,
καρδίκα ὠμὴν καὶ ἐμπλεων κακίας, καὶ ἐγίνωσκε διὰ πολ-
λῆς τέχνης νὰ κρύπτῃ τοὺς πονηροὺς διαλογισμοὺς τῆς.
Κατ' ὥρῳσε λοιπὸν νὰ σπληνεύτῃ τὴν καρδίαν τοῦ Πυγμα-
λίωνος, διὰ τῆς καλλονῆς τῆς, τοῦ πνεύματός τῆς, τῆς
γλυκεῆς φωνῆς τῆς καὶ τῆς ἀρμονίας τῆς λύρας τῆς. Ὁ
Πυγμαλίων, τετυρλωμένος ὑπὸ σφοδροῦ πρὸς αὐτὴν ἔρω-
τος, εἶχεν ἐγκαταλείψει τὴν βασιλισσάν Τόραν τὴν σύζυ-
γόν του, καὶ δὲν ἐσυλλογίζετο ἄλλο ἢ νὰ εὐχαριστήσῃ τὰ
πάθη τῆς φιλοδόξου Ἀστάρβης. Ὁ ἔρωσ τῆς γυναικὸς αὐ-
τῆς ἐγένετο οὐχ ἥττον ὀλεθριος αὐτῷ ἢ ἡ αἰσχροὺς φυλακ-
γυρίκα του· ἀλλὰ, καίτοι ἐμμανῶς ἀγαπῶν αὐτήν, ἐκείνη
ὅμως τὸν περιεργάζετο, καὶ τὸν ἐμίσει· κρύπτουσα δ' τ' ἀ-

ληθῇ φρονήματά της, καὶ προσποιουμένη ὅτι δὲν ζῇ εἰμὴ δι' αὐτὸν, συγχρόνως δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν βλέπῃ.

Ἐπὶ ἤρχεν εἰς Τύρον νέος τις Λύδιος, Μαλάχων ὀνομαζόμενος, ἐξαίσιου καλλονης, ἄσωτος δέ, θηλυμανής καὶ ὅλως ἐκδοτος εἰς τὰς ἡδονάς. Ἐφρόντιζε μόνον πῶς νὰ διατηρῇ τὴν λειότητά τῆς χοροῦς του, καὶ κτενίζῃ καλῶς τὴν ξανθὴν κόμην του τὴν ἐπὶ τῶν ὤμων του κυματίζουσαν, νὰ ἀλείφῃται μύρα, νὰ δίδῃ κομψὴν τινα στροφήν εἰς τὰς πτυχὰς τοῦ φορέματός του, καὶ, τελευταῖον, νὰ ψάλλῃ τοὺς ἑρωτάς του ἐπὶ τῆς λύρας του. Ἡ Ἀστάρβη τὸν εἶδεν, ἠγάσθη αὐτοῦ καὶ ἐγένετο ἐμμανής· ἐκεῖνος τὴν κατεφρόνει διότι ἡγάπα ἄλλην τινὰ γυναῖκα, καὶ διότι ἐφροβείτο τὴν σκληρὰν τοῦ βασιλέως ζηλοτυπίαν. Ἡ Ἀστάρβη ὠργίσθη σφόδρα διὰ τοῦτο, καὶ ἐν τῇ ἀπογνώσει της ἐστοχάσθη ὅτι ἠδύνατο ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν ξένον (ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπέζητει καὶ ὅστις, ὡς ἔλεγον, εἶχεν ἔλθει μετὰ τοῦ Ναρθάλ) διὰ τοῦ Μαλάχωνος. Καὶ τῷ ὄντι· ἔπεισεν εἰς τοῦτο τὸν Πυγμαλῖωνα διαφθείραια πάντας τοὺς δυναμένους νὰ φωτίσωσιν αὐτὸν περὶ τῆς ἀληθείας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Πυγμαλίων ἀπεστρέφετο τοὺς ἐναρέτους ἀνδρας καὶ ἠγνόει νὰ τοὺς διακρίνῃ ἀπὸ τῶν κακῶν, περιστοιχίζετο πάντοτε ὑπ' ἀνθρώπων πλεονεκτῶν, μηχανορράφων, ἐτοίμων νὰ ἐκτελέσωσι τὰς ἀνόμους καὶ ὀλεθρίας διαταγὰς του· καὶ ἄνθρωποι τοιοῦτοι, βεβαίως, ἐφοβοῦντο τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἀστάρβης, καὶ τὴν συνέδραμον, ἵνα ἐξαπατήσῃ τὸν βασιλέα, ὑποπτεύοντες μὴ δυσαρρεστήσωσι γυναῖκα ὑπερήφανον, ὡς αὐτήν, καὶ ἔχουσιν ἔπασαν τὴν πίστιν τοῦ βασιλέως. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Μαλάχων, καίτοι ὑπὸ πάντων ἀνεγνωρισμένος, ὡς Λύδιος, ἐξεληφθῇ ἀντὶ τοῦ νέου ξένου, ὃν ὁ Ναρθάλ ἤγαγεν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐφυλακίσθη.

Ἡ Ἀστάρβη, ἥτις ἐφοβείτο μὴ ὁ Ναρθάλ φωράσῃ τὸν δόλον της εἰς τὸν βασιλέα, ἔπεμψε μετὰ σπουδῆς πρὸς αὐτὸν τὸν θεράποντα ἐκεῖνον, ὅστις τῷ εἶπε τάδε. Ἡ Ἀστάρβη σοῦ ἀπαγορεύει νὰ φανερώσῃς εἰς τὸν βασιλέα τίς εἶναι ὁ ξένος σου, καὶ δὲν ζητεῖ ἀπὸ σέ ἄλλο ἢ τὴν σιω-

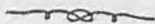
πὴν· θέλει δὲ πράξει οὕτω πως, ὥστε ὁ βασιλεὺς νὰ μείνῃ εὐχαριστημένος ἀπὸ σέ. Ἐντοσούτῳ σπεῦσον ν' ἀποπεμφθῇς μετὰ τῶν Κυπρίων τὸν νέον ξένον, ὃν ἤγαγες ἐξ Αἰγύπτου, ἵνα μὴ φανῇ τοῦ λοιποῦ εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Ὁ Ναρκύλλ, χαίρων ὅτι ἡδυνήθη τοιουτοτρόπως νὰ σώσῃ τὴν αὐτοῦ ζωὴν καὶ τὴν ἐμὴν, ὑπεσχέθη σιωπὴν, ὃ δὲ θεράπων εὐχαριστηθεὶς ὅτι ἐξετέλεσεν, ὅπερ ἐπετράπη, ἐπινήληθεν ἵνα πληροφορήσῃ περὶ τούτου τὴν Ἀστάρβην.

Ὁ Ναρκύλλ καὶ ἐγὼ ἐθαυμάζομεν τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν, οἵτινες ἀντήμειβον τὴν εὐκρίνειάν μας καὶ ἐλάμβανον τοσαύτην πρόνοιαν ὑπὲρ τῶν τὰ πάντα διακινδυνεύόντων ἕνεκα τῆς ἀρετῆς. Ἐβδελυσσόμεθα δὲ βασιλέα ἔκδοτον εἰς τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν τρυφὴν· βασιλεὺς, ἐλέγομεν, ὅστις φοβεῖται μὴ ἀπατηθῇ, εἶναι ἄξιός ν' ἀπατᾶται, καὶ σχεδὸν αἰείποτε τυφλῶς ἀπατᾶται. Δυσπιστεῖ μὲν πρὸς τοὺς τιμίους ἄνδρας, ἀλλὰ παραδίδεται εἰς τοὺς πονηροὺς, καὶ εἶναι ὁ μόνος ἄγνοων τί περὶ αὐτοῦ τεκταίνεται. Ἰδετε τὸν Πυγμαλίωνα! αὐτὸς ἐγένετο παίγνιον ἀναιδεστάτης γυναικὸς. Ἐν τούτοις οἱ θεοὶ μεταχειρίζονται πολλάκις τὸ ψεῦδος τῶν πονηρῶν, ἵνα σώσωσι τοὺς ἀγαθοὺς, οἵτινες προτιμῶσι ν' ἀπολέσωσι τὴν ζωὴν των ἢ νὰ ψευθῶσι.

Συγχρόνως παρατηρήσαμεν ὅτι οἱ ἄνεμοι ἥλλασσαν, καὶ ἐγίνοντο εὐνοϊκοὶ πρὸς ἀναχώρησιν τοῦ στόλου τῶν Κυπρίων. Οἱ θεοὶ προσημαίνουσιν, ἀνέκραξεν ὁ Ναρκύλλ, καὶ θέλουσιν, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, νὰ σέ σώσωσι. Φύγε τὴν ὀλέτειραν καὶ κατηραμένην ταύτην γῆν! Εὐτυχὴς ὁ δυνάμενος νὰ σέ ἀκολουθήσῃ μέχρι περάτων τῆς οἰκουμένης! Εὐτυχὴς ὁ δυνάμενος νὰ ζήσῃ καὶ συναποθάνῃ μετὰ σοῦ! Ἀλλὰ βράσκωνος δαίμων μὲ συνδῇ μετὰ τοῦ ἀθλίου αὐτοῦ τόπου, καὶ δέον νὰ συμπάτῃ μετ' αὐτοῦ· ἴσως γίνῃ χρεῖα καὶ νὰ συνταφῇ ὑπὸ τὰ ἐρείπιά του· ἀλλ' ἀδιάφορον μοὶ εἶναι· ἄρκει νὰ λέγω πάντοτε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ καρδία μου ν' ἀγαπᾷ τὴν δικαιοσύνην· διὰ σέ ὅμως, Τηλέμαχε, ρικτεύω τοὺς θεοὺς, οἵτινες σέ ὀδηγοῦσιν, ὡς ἐκ τῆς χειρὸς,

ἵνα σοὶ χάρισωσι τὸ τιμιώτερον πάντων τῶν δώρων, λέγω
τὴν ἄγνῃν καὶ ἄσπιλον ἀρετὴν μέχρις ἐσχάτου γήρατος.
Ζῆσι, ἐπίστρεψον εἰς τὴν Ἰθάκην, παρκαμύθησον τὴν Πηνε-
λόπην καὶ ἀπάλλαξον αὐτὴν τῶν θρασέων μνηστήρων της.
Εἴθε οἱ ὀρθοκλμοὶ σου νὰ ἴδωσιν, εἴθε αἱ χεῖρές σου νὰ
ἐνχαγκαλισθῶσι τὸν συνετὸν Ὀδυσσεύ· καὶ εἴθε πάλιν οὗ-
τος νὰ σὲ εὖρη ἔξιον ἐχυτοῦ. Ἀλλ' ἐν τῇ εὐτυχίᾳ σου μέ-
μνηστο τοῦ δυστυχοῦς Νηρῶ, καὶ αἰετοτε ἀγάπα αὐτόν.

Ἄμα ἐτελείωσε τὴν ὀμιλίαν τούτην, τὸν κατέβρεξα
διὰ τῶν δακρύων μου, καὶ βυθθεῖς ἀνυστεναγμοὶ διέκοπτον
τοὺς λόγους μου. Ἐνηγκαλίσθημεν ἀλλήλους ἐν σιωπῇ· με-
συνώδευσε μέχρι τοῦ πλοίου· ἔμεινεν ἐπὶ τῆς παρκαλίας,
καὶ, ἀφοῦ τὸ πλοῖον ἀνεπέτασε τὰ ἱστία, ἡμεῖς ἐθεωροῦ-
μεν ἔτι ἀλλήλους ἐφ' ὅσον ἠδυνάμεθα.

BIBAIION TETARTON

Ῥ' πόθεις

Ὁ Τηλέμαχος ἐπαναλαμβάνει τὴν σειράν τῶν συμβάντων του. — Διηγείται ὅτι, κατὰ τὸν διάπλου του ἀπὸ Τύρου εἰς Κύπρον, εἶδε καθ' ὕπνου τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἑριώτη προτρέποντας αὐτὸν εἰς τὴν τρυφήν. — Εἶδε παραπλησίως τὴν Ἀθηναῖαν ὑπερασπιζομένην αὐτὸν διὰ τῆς ἀθανάτου Αἰγίδος της. — Τέλος, τὸν Μέντορα συμβουλεύοντα αὐτῷ νὰ φύγῃ ἐκ τῆς νήσου Κύπρου. — Ὅτε δὲ ἀρυπνίσθη, οἱ Κύπριοι, ἐσκοτισμένοι ἤδη ὑπὸ τῆς μέθης, κατελήφθησαν ὑπὸ φόβου τρικυμίας. — Τὸ πλοῖον ἀπώλετο, ἐὰν ὁ Τηλέμαχος δὲν ἐλάβανεν εἰς χεῖρας τὸ πηδαλιον. — Ἀφικνοῦνται εἰς Κύπρον. — Περιγραφή τῶν ἀκολάστων ἡθῶν τῶν ἐγκατοίκων, τῆς προσφερομένης λατρείας εἰς τὴν Ἀφροδίτην καὶ τῶν λυπηρῶν ἐντυπώσεων, ἃς ἔβλεπεν ὁ Τηλέμαχος. — Αὐτοῖσι ἐντυγχάνει ἐκ νέου τὸν Μέντορα, οὗ αἱ συμβουλαὶ τὸν ἀπαλλάττουσι μεγάλου κινδύνου. — Ὁ Σύρος Ἀζαήλ, ὁ ἀγοράσας τὸν Μέντορα, ἀποδίδει εἰς τὸν Τηλέμαχον τὸν σφῶν αὐτοῦ ὄδηγόν. — Ὁ Ἀζαήλ ἀναχωρεῖ μετ' αὐτῶν εἰς Κρήτην. — Βλέπεται, κατὰ τὸν διάπλου των, τὸ ἐκαίσιον θάλαμα τῆς Ἀμφιτρίτης τυρομένης ἐφ' ἀμάξης ὑπὸ δύο θαλασσιῶν ἵππων.

Ἡ Καλυψὼ, ἥτις, ἀκροαμένη τὰ συμβάντα τοῦ Τηλέμαχου, ἵστατο μέχρι τῆς ὥρας ἐκείνης ἀκίνητος καὶ ἐκστατικῇ ὑφ' ἡδονῆς, τὸν διέκοψεν ἵνα τὸν ἀφήσῃ ὀλίγον ν' ἀναπαυθῇ. Εἶναι καιρὸς, τῷ λέγει, ν' ἀπολαύσῃς τὴν γλυκύτητα τοῦ ὕπνου μετὰ τοσοῦτους μόχθους. Ἐνταῦθα δὲν φοβεῖσαι τίποτε. Τὰ πάντα σοὶ εἶναι εὐνοϊκά. Ἔσο ὅλος χαρὰ ἀπόλαυσον τὴν εἰρήνην καὶ ὅλα τ' ἄλλα δῶρα τῶν θεῶν, ἐξ ὧν θέλεις πλουτισθῇ. Αὔριον, ὅτε ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἥως¹ ἀνοίξῃ τὰς χερσὰς πύλας τῆς Ἀνατολῆς, καὶ οἱ ἵπποι τοῦ Ἡλίου ἐξερχόμενοι τοῦ ἀλμυροῦ ὕδατος, διαχύσωσι τὰς λάμψεις τῆς ἡμέρας. ἵνα ἐκδιώξωσιν ἐνώπιόν των ὅλους τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, θέ-

¹ Ἥμος δ' ἡριγένεια φάνη ῥοδοδάκτυλος Ἥως.

Ὅρ. Ὅδυσ. Β. στιχ. 4.

λομεν ἐπαναλάβει, προσφιλή μου Τηλέμαχε, τὴν ἱστορίαν τῶν συμβάντων σου· οὐδέποτε ὁ πατήρ σου ἔσχε τὴν φρόνησιν καὶ τὴν γενναιοψυχίαν σου· οὐδέποτε ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ νικητὴς τοῦ Ἑκτόρος, οὐδὲ ὁ Θησεύς, ὁ ἐξ Ἀθῶν ἀνελθὼν, οὐδὲ ὁ μέγας ἐκεῖνος Ἀλκίδας ὁ καθαρίσας τὴν γῆν ἐκ τοσούτων κακούργων, ἔδειξαν τοσαύτην ἀνδρίαν καὶ ἀρετὴν, ὅσην σύ. Εὐχομαι τοῖς θεοῖς, ἵνα βαθὺς ὕπνος σοι καταστήσῃ τὴν νύκτα ταύτην βραχεῖαν· ἀλλ' οἶμοι! πόσον μακρὰ θέλει εἶναι εἰς ἐμέ· πόσον μακροχρόνιον τὸ νᾶ σὲ μεταῖδω, νᾶ σὲ ἀκούσω, νᾶ σὲ παρακαλέσω νᾶ μοι ἐπαναλάβῃς, ὅσα ἤδη γινώσκω, καὶ νᾶ σὲ ἐρωτήσω, ὅσα ἔτι ἀγνοῶ! Ὑπαγε, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, μετὰ τοῦ σοφοῦ Μέντορος, ὃν οἱ θεοὶ σοὶ ἀπέδωκαν· ὕπαγε εἰς ἐκεῖνο τὸ μεμονωμένον σπήλαιον, ἐνθα τὰ πάντα προητοιμάσθησαν εἰς ἀνάπαυσίν σου. Παρακαλῶ τὸν Μορφέα ἵνα ἐπιχύσῃ τὸ γλυκύτερον νέκταρ εἰς τὰ βεβραυμένα βλέφαρά σου, θεοὺς δὲ ἀτρεῖς νᾶ κυκλοφορήσῃ εἰς τὰ κεκοπιακότες μέλη σου, καὶ νᾶ σοὶ πέμψῃ ἐλαφροὺς ὀνείρους, οἵτινες περιιπτάμενοι γύρωθέν σου νᾶ κατακηλήσωσι τὰς αἰσθήσεις σου διὰ τῶν παιδροτέρων εἰκόνων, καὶ νᾶ ἐκδιώξωσιν ἀπὸ σοῦ πᾶν τὸ δυνάμενον νᾶ σὲ ἐξυπνήσῃ ταχέως.

Ἡ θεὰ αὐτὴ ὠδήγησε τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸ κεχωρισμένον ἀπὸ τοῦ ἰδικοῦ τῆς ἐκεῖνο σπήλαιον· αὐτὸ δὲν ἦτο οὔτε ἑλαττον ἀγροτικόν, οὔτε ἑλαττον τερπνόν. Κρήνη ῥέουσα ἐκ τινος γωνίας ἀπετέλει γλυκύν τινα ψυθρισμόν, ὅστις προὔκάλει τὸν ὕπνον· αἱ νύμφαι εἶχον ἡτοιμάσει αὐτόθι δύο κλῖνας ἐκ μαλακῆς στιβάδος, ἐφ' ἧς ἐξήπλωσαν δύο μεγάλας δαρὰς, τὴν μὲν λέοντος διὰ τὸν Τηλέμαχον, τὴν δὲ ἄρκτου διὰ τὸν Μέντορα.

Πρὶν κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς ὕπνον ὁ Μέντωρ ὠμίλησεν οὕτω πρὸς τὸν Τηλέμαχον· ἡ ἐπιθυμία τῆς διηγέσεως τῶν συμβάντων σου σὲ ἔφερε νᾶ εἴπῃς πλείονα τοῦ δέοντος· καὶ ἠΰφρανας μὲν τὴν θεᾶν διηγούμενος αὐτῇ τοὺς κινδύνους, ἐξ ὧν ἡ γενναιοψυχία σου καὶ ἡ ἀγχινοιά σου σὲ ἔσωσαν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἐπραξας ἢ νᾶ φιλογίσγῃς περισσότερο τὴν καρδίαν τῆς καὶ νᾶ παρασκευάσῃς σεαυτῷ βα-

ρουτέραν τὴν δουλείαν. Πῶς θέλεις ἐλπίσει τοῦ λοιποῦ νὰ ἐξέλθῃς τῆς νήσου ταύτης, σὺ ὁ καταγοητεύσας αὐτὴν διὰ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν συμβάντων σου ; ἡ κενοδοξία σου σὲ παρ-κίνησε νὰ λαλήσῃς ἀφρόνως¹. Αὐτὴ ὑπεσχέθη νὰ σοὶ διηγηθῇ ἱστορίας τινὰς καὶ νὰ σὲ διδάξῃ ὅποια ἐγένετο ἡ τύχη τοῦ Ὀδυσσεύς· εἶρε δὲ τρόπον νὰ λαλήῃ ἐπὶ μακρὸν χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε, καὶ σὲ ὑπεχρέωσεν οὕτω νὰ τῇ διηγηθῇς πᾶν ὅ,τι ἐπεθύμει νὰ μάθῃ. Τοιαύτη ἦτο πάντοτε ἡ τέχνη τῶν γοήτων καὶ ἐρωτολήπτων γυναικῶν. Πότε, ὦ πότε Τηλέμαχε, θέλεις συνετισθῇ ἵνα μὴ λαλήῃς ματαίως, ἀλλὰ νὰ δύνασαι νὰ κρύπτῃς, ὅ,τι δὲν εἶναι συμφέρον σου νὰ λέγῃς; Οἱ μὲν ἄλλοι θαυμάζουσι τὴν φρόνησίν σου, ὅντος εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν εἶναι συγγνωστὸν νὰ σφάλλῃ τις· ἀλλὰ, τὸ ἐπ' ἐμοί, δὲν δύναμαι νὰ σοὶ συγχωρήσω τοῦτο, διότι εἰμαι ὁ μόνος ὁ γινώσκων σε καλῶς καὶ ὑπεραγαπῶν σε, ὅθεν καὶ σὲ πληροφορῶ δι' ὅλα σου τὰ σφάλματα. Ὡ πόσον ἀπολείπεσαι τῆς σοφίας τοῦ πατρός σου !

Καὶ πῶς ! ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος· ἡδύναμην ν' ἀρνηθῶ εἰς τὴν Καλυψίᾳ τὴν διήγησιν τῶν δυστυχιῶν μου ; Οὐχί, ἐπα-νέλαθεν ὁ Μέντωρ· ἔπρεπε νὰ τῇ διηγηθῇς αὐτάς, ἀλλ' ὥφει-λες νὰ τὸ πράξῃς λέγων ἀπλῶς, ὅ,τι μόνον ἡδύνατο νὰ ἐλκύ-σῃ τὴν συμπάθειάν της· ἡδύνασο, λόγου χάριν, νὰ τῇ εἶπῃς ὅτι ἐγένου, ὅτε μὲν πλάνης εἰς διαφόρους τόπους, ἐπεὶ δὲ αἰχ-μάλωτος εἰς Σικελίαν καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Αἴγυπτον, καὶ τοῦ-το ἤρκει· τὸ δὲ περιπλέον εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐχρησίμειυσεν ἢ νὰ καταστήσῃ δριμυτέραν τὴν ἀλγηδόνα, ἥτις καταβιβρώσκει τὴν καρδίαν της· εἴθε τοῦλάχιστον ἡ ἰδικὴ σου καρδιά νὰ δια-τηρηθῇ ἀβλαβής ! Τί λοιπὸν θέλω πράξει ; ἐξηκολούθησεν ὁ Τηλέμαχος, θρηνῶδει καὶ ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Δὲν εἶναι πλέον καιρὸς, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, νὰ τῆς ἀποκρύψῃς τὸ ὑπόλοιπον τῶν συμβάντων σου· αὐτὴ γινώσκει ἤδη τὰ περισσότερα, καὶ δὲν δύναται ν' ἀπατηθῇ εἰς ὅ,τι ἀγνοεῖ εἰσέτι· ἡ σιωπὴ σου θέ-

¹ Λέγουσιν ὡσαύτως ἐκ τῆς προτέρης μεταφράσεως οἱ ἀκόλουθοι πέντε στίχοι, ὡς καὶ πλείστοι ἄλλοι κατωτέρω, ὅς παραλείπομεν εἰς τὸ εἶξῃ νὰ σημειώσωμεν.

λει χρησιμεύσει μόνον νά τήν παροξύνῃ. Τάχυνον λοιπόν αὐ-
ριον νά συμπληρώσῃς τὸ ἐπίλοιπον τῶν ὄσων αἱ θεοὶ προὐρί-
σαν διὰ σέ, καί μάθε εἰς τὸ ἐξῆς νά λαλῇς μετριοφρονέστερα
περὶ σεαυτοῦ. Ὁ Τηλέμαχος ἡσπάσθη μετὰ χαρᾶς τοσοῦτον
φρόνιμον συμβουλήν, καὶ οὕτω κατεκλίνθησαν.

Ἄρα ὁ Φοῖβος διὰ τῶν πρώτων χρυσοειδῶν ἀκτίνων του
ἐφώτισε τὴν γῆν, ὁ Μέντωρ, ἀκούσας τὴν φωνὴν τῆς θεᾶς,
ἥτις ἐκάλει τὰς νύμφας τῆς εἰς τὸ δάσος, ἐξύπνισε τὸν Τηλέ-
μαχον. Εἶναι καιρὸς, τῷ λέγει, νά νικήσῃς τὸν ὕπνον· ὥς ὑπά-
γομεν εἰς συνέντευξιν τῆς Καλυψοῦς, ἀλλ' ἀπίσται πάντοτε
εἰς τοὺς γλυκαῖς λόγους τῆς μὴ τῇ ἀνοίξης ὀλόκληρον τὴν
καρδίαν σου· φοβοῦ τὸ κρύφιον δηλητήριον τῶν ἐπαίνων τῆς.
Χθές αὕτη σέ ὕψωνεν ὑπεράνω τοῦ σοφοῦ πατρός σου, τοῦ
ἀητετήτου Ἀχιλλέως, τοῦ περιφήμου Ἡφιστεῶς καὶ τοῦ ἀθανά-
του Ἡρακλέους· ἡσθάνθη· πόσον αἱ ἐπαινοὶ αὐτοὶ ἦσαν ὑπερ-
βολικοί· ἐπίστευσας εἰς ὅσα ἔλεγε· Γίνωσκε καλῶς ὅτι εἰς
αὐτὰ δὲν πιστεύει οὔτε αὐτὴ ἡ ἰδία· δὲν σέ ἐπαινεῖ δὲ εἰμὴ
διότι σέ νομίζει· ἄσθενῃ καὶ τοσοῦτω μάταιον, ὥστε ν' ἀπα-
τάσαι ὑπὸ ἐπαίνων δυσαναλόγων πρὸς τὰς πράξεις σου.

Μετὰ ταῦτα ἐπορεύθησαν εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἡ θεὰ τοὺς
ἀνέμενεν· ἐμειδίασεν ἰδοῦσα αὐτοὺς καὶ ἔκρυψε, ὑπὸ πρόσχη-
μα χαρᾶς, τὸν φόβον καὶ τὴν ἀνησυχίαν, ἥτις ἐτάραττε τὴν
καρδίαν τῆς, διότι προσέβλεπεν ὅτι ὁ Τηλέμαχος, ὀδηγούμενος
ὑπὸ τοῦ Μέντορος, ἐμελλε νά τήν διαφύγῃ, ὡς ὁ Ὀδυσσεύς.
Σπεῦσον, εἶπεν, ὦ ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, νά εὐχαριστήσῃς
τὴν περιέργειάν μου. Μοὶ ἐφαίνετο καθ' ὅλην τὴν νύκτα ὅτι
σέ ἔβλεπον ἀναχωροῦντα ἐκ τῆς Φοινίκης καὶ ζητοῦντα νέαν
τύχην εἰς τὴν νῆσον Κύπρον. Εἰπέ ἡμῖν λοιπόν, ὅποιος ἐγένετο
ὁ διάπλους σου αὐτός, καὶ μὴ ἀνάβαλλε οὐδὲ στιγμὴν. Τότε
ἐκάθθησαν ἐπὶ γλῶσς πεποικιλμένης ἐξ ἰῶν καὶ ἄλλων ἀνθέων,
ὑπὸ τὴν σκιὰν δάσους ἀμφιλαφούς.

Ἡ Καλυψὼ δὲν ἔπαυεν ἐκτοξεύουσα βλέμματα θελκτικά
καὶ περιπαθῆ πρὸς τὸν Τηλέμαχον, καὶ ἐτέρωθεν βλέπουσα
βλοσυρῶς τὸν Μέντορα, ὅστις ἐξ ἐναντίας παρετῆρει καὶ τὰ
ελάχιστα κινήματα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς. Ἐν τοσοῦτω αἱ νύμ-

φαι ἄπασαι, ἰστάμεναι σιωπηλῶς καὶ κλίνουσαι τὴν κεφαλὴν. παρσίχον τὸ οὐς πρὸς ἀκρόασιν καὶ ἀπετέλουν εἶδος τι ἡμικυκλίου, ἵνα κἀλλιον ὀρῶσι καὶ ἀκούωσιν. Ἀπασα δὲ ἡ χορεία ἠτένιζε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν νέον αὐτόν. Ὁ Ἱηλέμαχος, κάτω νεύων καὶ ἐρυθριῶν μετὰ πολλῆς χάριτος, ἐπανελάθεν οὕτω τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων του.

Μόλις ἡ γλυκεία αὖρα βοήθητικὸν ἀνέμου ἤρχισε νὰ κοιλαίνῃ τὰ ἰστία μας, καὶ παρὰ κρημὰ ἡ γῆ τῆς Φοινίκης ἐγένετο ἄφαντος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας· ὧν δὲ μετὰξὺ Κυπρίων ὧν ἠγνόουν τὰ ἥθη, ἀπεφάσισα σιωπηλῶς καὶ περιέργως νὰ παρατηρῶ τὰ πάντα, καὶ νὰ φυλάττω ὅλους τοὺς κανόνας τῆς ἐχεμυθείας, ὥπως κερδήσω τὴν εὐνοίαν των· ἀλλ' ἐνῷ ἐσιώπων γλυκὺς ὕπνος, ὡς ὁ πηγάζων ἐξ οἴνου, με κατέλαβε· τὰ αἰσθητήριά μου ἦσαν βεβαρυμένα καὶ οἴονεϊ πεπεδημένα· ἀπελάμβανον γαλήνην καὶ χαρὰν, ἥτις ἐμέθυσκε τὴν καρδίαν μου.

Αἰφνης μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶδον τὴν Ἀφροδίτην, διερχομένην τὰ νέφη καὶ καθήμενὴν ἐπὶ τοῦ πετωμένου ἄρματός της, τοῦ συρομένου ὑπὸ δύο περιστερῶν. Εἶχε τὴν λαμπρὰν ἐκείνην καλλονήν, τὴν φαιδρὰν ἐκείνην νεότητα, τὰς θελκτικὰς ἐκείνας χάριτας, αἵτινες ἐφάνησαν εἰς αὐτήν, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἄρρου τοῦ Ἰκεανοῦ καὶ ἐθάμβωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Διὸς· κατέβη, διὰ ταχείας πτήσεως, μέχρις ἐμοῦ· ἐπέβαλε μειδιδῶσα τὴν χεῖρα εἰς τοὺς ὤμους μου, καὶ καλέσασά με ὀνομαστί εἶπε· Νέε Ἕλλην, σὺ θέλεις εἰσελθεῖ εἰς τὸ βασιλεῖόν μου, δηλ. θέλεις ἀφικθῇ μετ' ὀλίγην εἰς τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην νῆσον, ὅπου αἱ ἡδοναὶ, οἱ γέλωτες καὶ τὰ χαραιοῦναι παίγνια, γεννῶνται εἰς πᾶν βῆμα· ἐκεῖ θέλεις καύσει λιθάνωτόν ἐπὶ τῶν βωμῶν μου, ἐγὼ δὲ θέλω σὲ βυθίσει εἰς ἄβυσσον ἡδονῶν. Ἀνοίξον τὴν καρδίαν σου εἰς τὰς γλυκυτέρας ἐλπίδας, καὶ μὴ ἐναντιωθῇς εἰς τὴν κρατίστην πασῶν τῶν θεῶν, ἥτις ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ καταστήσῃ εὐδαίμονα καὶ μακάριον.

Συγχρόνως εἶδον τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἐρωτα, ὅστις κινῶν τὰς μικρὰς του πτέρυγας ἵπτατο κύκλῳ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· καὶ ταὶ δ' ἔχων ἐξωγραφημένην ἐπὶ τοῦ προσώπου του τὴν ἀγάπην, τὴν ἡλαρότητα καὶ τὴν φαιδρότητα τῆς βρεφικῆς ἡλικίας, εἶχε

ὁμως εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του βλοσυρόν τι, ὅπερ μοὶ ἐνέπνεε τρόμον. Ἐγὼ βλέπων με, ὁ δὲ γέλως του ἦτο εἰρωνικός, δυσμενής καὶ ἀσπλαγχνός· ἔσυρεν ἀπὸ τὴν χρυσὴν φαρέτραν του τὸ ἐξύτερον τῶν βελῶν του, ἐνέτεινε τὸ τόξον του καὶ παρ' ὀλίγον μ' ἐτραυμάτιζεν, ἐὰν ἡ Ἀθηνᾶ δὲν παρίστατο αἰφνης ἵνα μὲ σκεπάσῃ διὰ τῆς ἀθανάτου Αἰγίδος της. Τὸ πρόσωπον τῆς θεᾶς αὐτῆς δὲν εἶχε τὴν γυναικείαν ἐκείνην καλλονὴν, καὶ τὴν ἐρωτικὴν ἐκείνην θελκτικότητα, ἣν παρετήρησα εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἦθος τῆς Ἀφροδίτης· ἀλλ' εἶχε καλλονὴν φυσικὴν, ἄθρυπτον, κοσμίαν· τὰ πάντα ἐν αὐτῇ ἦσαν σεμνὰ, ἀρρενωπὰ, εὐγενῆ, πλήρη ἀνδρίας καὶ μεγαλείου. Τὸ βέλος τοῦ Ἑρώτος, μὴ δυνάμενον νὰ διαπεράσῃ τὴν Αἰγίδα, ἔπεσε χαμαί. Ὁ Ἑρως τότε ὀργισθεὶς ἐστέναξε πικρῶς καὶ ἤσπινθη ὅτι ἠττήθη. Φύγ' ἐντεύθεν, ἀνέκραξεν ἡ Ἀθηνᾶ, φύγε, παιδίον αὔθαδες· σὺ δὲν θέλεις νικᾷ εἰμὴ ψυχὰς ἀγενεῖς, αἰτίνας προτιμῶσι τὰς αἰσχράς ἡδονάς σου ἀπὸ τὴν σωφροσύνην, τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δόξαν. Ἐν τῷ λέγειν οὕτως ὁ Ἑρως ὀργισμένος ἀπέπητ'· τῆς δ' Ἀφροδίτης ἀναβαινούσης εἰς τὸν Ὀλύμπον, εἶδον ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ ἄρμα αὐτῆς μετὰ τῶν δύο περιστερῶν ὑπὸ κυαναχρύσου νέφους περιβεβλημένον καὶ τέλος ἐξαφανισθὲν στρέψας δ' ἔπειτα τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸς τὴν γῆν δὲν εἶδον πλέον οὔτε τὴν Ἀθηνᾶν.

Τότε μοὶ ἐφάνη ὅτι εὗρέθην εἰς κῆπον εὐθαλέστατον, οἷον οἱ ποιηταὶ περιγράφουσιν τὸν τῶν Ἑλλησίων πεδίων· εἰς τὸν τόπον αὐτὸν εὗρον τὸν Μέντορα, ὅστις μοὶ εἶπε· φύγ' ἐκ τῆς ὀλεθρίας ταύτης νήσου, ὅπου δὲν βλέπει τις εἰμὴ ἀκαλασίας. Ὁ πλέον ἄνδρετος ἄνθρωπος πρέπει νὰ τρέμῃ ἐνταῦθα, καὶ δὲν δύναται νὰ σωθῇ εἰμὴ φεύγων. Ἄμει τὸν εἶδον, ὥμωσα νὰ τὸν ἐναγκαλισθῶ, ἀλλ' ἤσπινθη ὅτι οἱ πόδες μου δὲν ἠδύναντο νὰ κινηθῶσιν, ὅτι τὰ γόνατά μου παρελύοντο καὶ ὅτι αἱ χεῖρές μου, προσπαθοῦσι νὰ δράξωσι τὸν Μέντορα, ἐθήρευσον κενὴν σκιάν, ἥτις μὲ διέφευγε πάντοτε. Ἐν τῇ ἀγωνίᾳ μου ἐξύπνησα καὶ ἐνόησα ὅτι τὸ μυστηριώδες αὐτὸ ὄνειρον ἦτο θεῖα τις ἐπίπνοια· ἤσπινθη ἐμαυτὸν ὅλως δυσπιστοῦντα, πλήρη δὲ γενναιοψυχίας κατὰ τῶν ἡδονῶν καὶ βδελυσσόμενον

τὴν ἀκόλαστον ζῶν τῶν Κυπρίων· ἀλλὰ συνετρίβην τὴν καρδίαν υποπτεύσας ὅτι ὁ Μέντωρ ἀπέθανε, καὶ ὅτι, διαπλεύσας τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς, διέτρίβεν ἤδη εἰς τὰς μακαρίους ἐκεῖνας μονὰς τῶν ψυχῶν τῶν δικαίων.

Ὁ στοχασμὸς οὗτος ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ χύσω δάκρυα παταμῆδόν· μὲ ἡρώτων, διατὶ κλαίω· τὰ δάκρυα, ἀπεκρινόμεν, ἀρμόζουσι καλῶς εἰς ξένον δυστυχῆ, ὅστις πλανᾶται ἄνευ ἐλπίδος τοῦ νὰ ἐπαναίδῃ τὴν πατρίδα του. Ἐν τοσούτῳ πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ Κύπριοι παρεδόθησαν εἰς τὴν εὐωχίαν. Οἱ κωπηλάται, φύσει μισόπονοι, ἐκοιμῶντο ἐπὶ τῶν κωπίων τῶν· ὁ ναύκληρος, ἐστειμμένος ἄνθη, ἄφινε τὸ πεδάλιον καὶ ἐκράτει εἰς χεῖρας μεγάλην λάγνηνον οἶνου, ἣν εἶχε σχεδὸν ἐκκενώσει· αὐτὸς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ, τεταραγμένοι ἤδη τῶν ἐγκέφαλον ὑπὸ Βακχικῆς μανίας, ἐψαλλον, πρὸς τιμὴν τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρωτος, στίχους, οἵτινες πρέπει νὰ προσενῶσι φρίκην εἰς πάντας τοὺς ἐραστὰς τῆς ἀρετῆς.

Ἐνῷ τοιοῦτοτρόπως αὐτοὶ ἐπελανθάνοντο τῶν θαλασσίων κινδύνων, σφοδρὰ καταιγίς, αἴφνης ἐπελθοῦσα, διετάραξε τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν πόντον. Οἱ ἄνεμοι μανιωδῶς πνέοντες ἐσύριζον ἐπὶ τῶν ἱστίων. Τὰ ἄγρια κύματα ἐμάστιζον τὰς πλευρὰς τοῦ πλοίου, αἵτινες ἐστέναζον ἐκ τῶν κτυπημάτων τῶν· καὶ ὅτε μὲν ἀνεβαίνομεν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν κρηφῶν αὐτῶν, ὅτε δὲ ἡ θάλασσα ἐφαίνετο ὑπεκφεύγουσα τὸ πλοῖον καὶ καταβυθίζουσα ἡμᾶς εἰς τὴν ἄβυσσον. Ἐβλέπομεν πλησίον ἡμῶν σκοπέλους, καθ' ὧν τὰ παροργισμένα κύματα συνετρίβοντο μετὰ τρομεροῦ πατάγου καὶ ὠρυγμοῦ. Τότε ἔμαθον ἐκ πείρας πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἀκούσει διὰ στόματος τοῦ Μέντορος, ὅτι δηλαδὴ οἱ τρυφηλοὶ καὶ ἡδυπαθεῖς ἄνθρωποι εἰσὶ δειλοὶ καὶ ἀνανδροὶ εἰς τοὺς κινδύνους. Ὅλοι οἱ καλοὶ μας Κύπριοι, ἐπτοημένοι καὶ τεθορυβημένοι, ἐκλαιον ὡς γυναῖκες· ἐγὼ δὲν ἤκουον εἰμὴ οἰμωγὰς, στεναγμούς· διὰ τὰς ἀπωλεσθείσας ἡδονὰς τοῦ βίου, εὐχὰς ματαίας πρὸς τοὺς θεοὺς ὅτι θέλousi τοῖς προσφέρει θυσιάς, ἐὰν διασωθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς τινα λιμένα. Οὐδεὶς δὲ εἶχε τὴν δέουσαν ἀγχίνουσαν ἢ νὰ προστάξῃ ἄλλον νὰ κυβερνήσῃ τὸ πλοῖον, ἢ νὰ τὸ κυβερνήσῃ αὐτός. Ἐ-

στογάσθην λοιπόν ὅτι, ἐν ταιαύτῃ περιστάσει, ὤφειλον, σώζων τὴν ζωὴν τῶν ἄλλων, νὰ σώσω τὴν ἰδικήν μου· ὅθεν ἤρπασα τὸ πηδάλιον, διότι ὁ ναύκληρος ἔκρυνεν ὑπὸ τοῦ αἵνου, ὡς μηχανῆς, δὲν ἦτο εἰς κατὰστασιν νὰ ἐννοήσῃ τὸν κίνδυνον τοῦ πλοίου, ἐνεθάρρυνα τοὺς περὸ βυθισμένους ναύτας, τοὺς προσέταξα νὰ περιστείλωσι τὰ ἱστία καὶ νὰ κωπηλατήσιν ὅλαις δυνάμεσιν. Οὕτω διήλθομεν ἀνά μέσον τῶν σκοπέλων, καὶ εἶδομεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἅπασαν τὴν φρίκην τοῦ θανάτου.

Τὸ συμβάν τοῦτο ἐφάνη, ὡς ὄναρ, εἰς πάντας τοὺς ὀφείλοντας εἰς ἐμὲ τὴν ζωὴν τῶν, καὶ μὴ ἐθεώρουν ἐκστατικοί. Τέλος ἀφίχθημεν εἰς τὴν νῆσον Κύπρον κατὰ τὸ ἔαρ, ὅπερ εἶναι καθιερωμένον εἰς τὴν Ἀφροδίτην. Ἡ ὥρα αὕτη τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ λέγειν τῶν Κυπρίων, ἀρμόζει εἰς αὐτὴν τὴν θεάν, διότι φαίνεται ἀναζωογονοῦσα ἅπασαν τὴν φύσιν καὶ γεννῶσα τὰς ἡδονάς, ὡς τὰ ἄθλη.

Ἀποβὰς εἰς τὴν νῆσον ἡσθάνθημεν γλυκεῖαν τινὰ αὔραν καθιστώσαν τὰ σώματα χαῦνά καὶ δεικνῶν, ἀλλ' ἥτις ἐμπνέει γλυκυθυμίαν τινὰ καὶ εὐφροσύνην. Παρετήρησα δὲ ὅτι ἡ γῆ αὕτη, καίτοι γόνιμος φύσει καὶ τερπνὴ, ἦτο σχεδὸν ἀγεώργητος· τοσοῦτον αἰ κάτοιικαι αὐτῆς ἦσαν μισόπονοι! Ἐβλεπον πανταχοῦ γυναῖκας καὶ παρθένους περιττῶς κεκοσμημένας, αἰτινες, ψάλλουσαι ὕμνους εἰς τὴν Ἀφροδίτην, ἐπορεύοντο εἰς τὸν ναόν τῆς ἵνα καθιερωθῶσι. Τὸ κάλλος, ἡ φαιδρότης, ἡ ἱλαρότης, ἡ χαρὰ, ἔλαμπον συγχρόνως εἰς τὰ πρόσωπά των· ἀλλ' αἱ χάριτες αὗται ἦσαν ἐπιτεταδευμέναι· δὲν ἔβλεπέ τις εἰς αὐτάς τὴν ἀγαπητὴν ἐκείνην ἀπλότητα, καὶ τὴν ἐρασιμίαν αἰδῶ, ἥτις εἶναι τὸ μεγαλύτερον θέλημα τῆς καλλονῆς. Τὸ ἐκλελυμένον ἦθος, ὁ ἐντεχνος καλλωπισμὸς τοῦ προσώπου, ὁ περιττός κόσμος, τὸ ἄτονον βᾶδισμα, τὰ βλέμματα αὐτῶν, ἅτινα ἐπεζήτουν τὰ τῶν ἀνδρῶν, ἡ πρὸς ἀλλήλας ζήλοτυπία, ἥτις ἐξῆπτε σφοδρότερον τὰ ἐκείνων πάθη, ἐνὶ λόγῳ, πᾶν ὅ,τι ἔβλεπον εἰς αὐτάς τὰς γυναῖκας μοι ἐφαίνετο οὐτιδανὸν καὶ ἀξιοκαταφρόνητον θέλουσαι ν' ἀρέσκωσιν ἐγίνοντο δυσάρεστοι.

ᾠδηγήθημεν εἰς τὸν ναόν τῆς θεᾶς· αὐτὴ δ' ἔχει πολλοὺς

τοιούτους εἰς τὴν νῆσον ταύτην, καὶ ἰδίως λατρεύεται εἰς τὰς πόλεις, Κυθήρην, Ἰθαλίαν καὶ Πάφον. Ὁ ναὸς ἅπας εἶναι ἐκ μαρμάρου, καὶ παριστᾷ ἐντελὲς περιστύλιον· αἱ στῆλαι εἶναι τοσοῦτον παχέαι καὶ ὑψηλαί, ὥστε τὸ κτίριον φαίνεται μεγαλοπρεπέστατον· ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου (ὑπὲρ καὶ δοκὸς μέγιστος καλεῖται) καὶ τῆς ζωοφόρου, περιτρέχουσιν ἀπὸ πάντων ὅσιν βόστρυγες καὶ στέφανοι σχηματίζοντες μεγάλα μέτωπα, ἐνθα βλέπει τις ἀνάγλυφα παριστῶντα τὰς λαμπροτέρας τύχας τῆς θεᾶς. Εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ ἵσταται πάντοτε πλῆθος ἀνθρώπων προσφερόντων θυσίας. Δὲν σφαγιάζουσιν ποτε ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τεμένους, δὲν καίουσιν, ὡς ἄλλαχού, τὸ λίπος τῶν θαμάλων καὶ τῶν ταύρων, καὶ δὲν βαντίζουσιν οὐδὲν διὰ τοῦ αἵματός των· φέρουσι δὲ μόνον πρὸ τοῦ βωμοῦ τὰ ζῶα, ἅτινα θυσιάζουσι, τὸ δὲ προσφερόμενον ἱερεῖον πρέπει νὰ ᾖναι νέον, λευκόν, ἀκήρατον καὶ ἀκηλίδωτον. Τὰ καλύπτουσι δὲ διὰ ταινιῶν πορφύρων χρυσοῦφάντων· τὰ κέρατά των περιχρυσοῦνται καὶ κοσμοῦνται ἐκ τῶν εὐωδέστερων ἀνθέων, καὶ ἀφ’ οὗ τὰ παρουσιάζουσιν ἔμπροσθεν τοῦ βωμοῦ, τὰ πέμπουσιν ἔπειτα εἰς τόπον ἀποκεχωρισμένον, ὅπου σφάζονται πρὸς θυμέλῃν τῶν ἱερέων τῆς θεᾶς.

Σπένδουσιν προσέτι πᾶν εἶδος ποτῶν εὐόσμων, καὶ οἶνον γλυκύτερον τοῦ νέκταρος. Οἱ ἱερεῖς εἰσὶν ἐνδεδυμένοι λευκοὺς ποδήρεις χιτῶνας μετὰ χρυσοῦς ζώνης καὶ κροσσῶν περὶ τὰ κράσπεδα. Καίουσιν νυχθημερόν ἐπὶ τῶν βωμῶν τὰ εὐωδέστερα θυμιάματα τῆς Ἀσίας, ὧν ὁ καπνὸς ἀναβαίνων εἰς οὐρανὸν ἀποτελεῖ νέφος. Ὅλαι αἱ στῆλαι τοῦ ναοῦ εἰσὶ κεκοσμημέναι ἐκ στεφάνων ἀνθινῶν, τεχνέντοις γεγλυμμένων. Ὅλα τὰ πρὸς θυσίαν σκευὴ εἰσὶ χρυσᾶ· ἱερὸν δ’ ἄλλος μῦρτων περικυκλοῖ τὸ τέμενος. Μόνοι οἱ ἐφηβοὶ νέοι καὶ αἱ νέαι, αἱ σπανίαν ἔχουσαι καλλονήν, παρουσιάζουσι τὰς θυσίας εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ ἀνάπτουσι τὸ πῦρ εἰς τοὺς βωμοὺς, ἀλλ’ ἢ ἀνάθαικα καὶ ἡ ἀκολασία των ἀτιμάζουσι τοσοῦτῳ μεγαλοπρεπῇ ναόν.

Κατ’ ἀρχὰς ἐμίσησα τὰ δρώμενα, ἀλλ’ ἔπειτα ὀλίγον κατ’ ὀλίγον ἤρχισα νὰ τὰ συνειθίζω. Ἡ ἀκολασία πλέον δὲν μ’ ἐ-

φρόνιζε, καὶ πᾶσα συνομιλία μοὶ ἐνέπνεε κλίσιν τινὰ πρὸς τὴν ἀταξίαν· πάντες ἐχλεύαζον τὴν ἀθωότητά μου· ἡ συστολή μου καὶ ἡ αἰδώς μου ἐγένοντο παίγνιον εἰς τοὺς ἀκολάστους ἐκείνους ὁμίλους. Οὐδὲν παρέλιπον οὗτοι ὅπως διεγείρωσι τὰ πάθη μου, μὲ παγιδεύσωσι καὶ ἐμπνεύσωσιν εἰς τὴν καρδίαν μου τὴν φιληδονίαν. Ἡσθάνομην ἐμαυτὸν ἐξασθενοῦντα ὅσημέραι· ἡ καλὴ ἀγωγή, ἣν ἔλαβον παιδιόθεν, δὲν ἀντείχε πλέον· αἱ λαμπραὶ ἀποφάσεις μου ἀπέβαινον φρούδοι. Δὲν ἡδυνάμην τοῦ λοιποῦ ν' ἀνθέξω εἰς τὸ κακὸν, ὅπερ μ' ἐθλίβε πανταχόθεν· ἡσχυρόμην μάλιστα διὰ τὴν ἀρετὴν μου. Ἥμην, ὡς ἄνθρωπος, κολυμβῶν εἰς βαθὺν καὶ βίαιον ποταμόν· αὐτὸς κατ' ἀρχὰς διαπλέει τὸ ὕδωρ καὶ πορεύεται ἐναντίον τοῦ ρεῖθρου τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἐὰν αἱ ὄχθαι αὐτοῦ εἶναι ἀπόκημνοι καὶ δὲν δύναται νὰ σταθῇ εἰς τὸ χεῖλος αὐτοῦ, βαθμυδὸν ἀποκλάνει, ἡ δυνάμεις του ἐκλείπει, τὰ κεκμηκότα μέλη του ναρκινοῦνται καὶ τὸ ρεῖθρον τὸν σύρει μεθ' ἑαυτοῦ. Παρόμοιον τι συνέβαινε καὶ εἰς ἐμέ· οἱ ὀφθαλμοί μου ἤρχιζον νὰ θам-βῶνται, ἡ καρδία μου νὰ λειποθυμῇ· δὲν ἡδυνάμην πλέον ν' ἀνακαλέσω εἰς ἐμαυτὸν τὸ πεπλανημένον λογικόν μου, οὐδὲ νὰ ἐνθυμηθῶ τὰς ἀρετὰς τοῦ πατρός μου. Τὸ ἐνύπνιον, ὅπερ εἶδον, ὅτι ὁ σαρὴς Μέντωρ μετέβη εἰς τὰ Ἡλήσια πεδία, μ' ἔρρεν εἰς ἀποδειλιάσιν· λαθραία τις καὶ γλυκεῖα ἀτανία μὲ κατακυρίευν. Ἡγάπων ἤδη τὸ θελκτικὸν ἐκεῖνο δηλητήριο, ὅπερ εἰσέδυσεν εἰς τὰς φλέβας μου καὶ διεπέρα ἔτι καὶ τὸν μυελὸν αὐτὸν τῶν ὀστέων μου· ἀνέπαμπον ἐν τούτοις ἐκ βά-θους καρδίας φλογεροῦς στεναγμούς, ἔχον πικρὰ δάκρυα, ὠρυόμεν, ὡς λέων, ἐν τῇ ὀργῇ μου. Ὡ τάλαινα νεότης! ἐβόων· ὦ θεοί! οὔτινες ἐμπαίζετε ἀνηλεῶς τοὺς ἀνθρώπους· διατὶ ἄραγε ἐπιτρέπετε εἰς αὐτοὺς νὰ διέλθωσι τὴν ἡλικίαν τῆς νεότητος, ἥτις εἶναι καιρὸς παραφροσύνης καὶ φλογεροῦ πυρετοῦ; Ὡ! διατὶ νὰ μὴ ἦμαι κατὰλευκος τὴν τρίχα, κυρτὸς τὸ σῶμα καὶ εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου, ὡς ὁ πάππος μου Λαέρτιος; Ὁ θάνατος ἤθελε μοὶ εἶναι γλυκύτερος τῆς αἰσχροῦς ἀδυναμίας, εἰς ἣν εὕρισκμαι.

Μόλις προσέφερον αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ παρευθὺς ἡ ὀδύνη

ἀπὸ τοῦ Κινυρῆος Πιρραϊστικῆς Περσίδος

μου ἐπράυνθη, ἀλλ' ἡ καρδία μου ἤδη μεθυθεῖσα ὑπὸ παρὰφρονος πάθους ἀπέβαλλε σχεδὸν πᾶσαν αἰδῶ, καὶ μετ' ὁ λίγον πάλιν ἐβουίζετο εἰς ἄβυσσον ἐλέγχων· ἐν τοιαύτῃ ταραχῇ ὦν ἔτρεχον παράφορος τῇδε κἀκείσε ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ἄλσους, ὡς ἔλαφος, ἥτις ὑπὸ κυνηγοῦ τοξευθεῖσα τρέχει μεταξὺ πυκνῶν δάσων, ὅπως ἀνακουφίσῃ τὴν ὀδύνην τῆς, ἀλλὰ τὸ θανατηφόρον βέλος, ὅπερ ἐνεπάγη εἰς τὴν πλευράν τῆς, τὴν συνοδεύει πανταχοῦ· οὕτω καὶ ἐγὼ ἔτρεχον ἐπὶ ματαίῳ, ὅπως ἀνακουφίσω τὸ πάθος μου, ἀλλ' οὐδὲν ἴσχυε νὰ πρᾶνῃ τὸ τραῦμα τῆς καρδίας μου.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἶδον μακράν, εἰς τὸ σκιερώτερον μέρος τοῦ ἄλσους, τὴν μορφήν τοῦ σοφοῦ Μέντορος, ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του μοι ἐφάνη τοσοῦτῳ ὠχρόν, πικρὸν καὶ σκυθρωπὸν, ὥστε οὐδεμίαν ἠσθάνθην χαράν. Σὺ εἶσαι, ἀνέκραξα, ὦ ἀγαπητέ μου φίλε, ὦ τελευταία μου ἐλπίς; Σὺ εἶσαι; καὶ πῶς! Σὺ αὐτός; ἢ μήπως ἡ εἰκὼν σου ἀπατᾷ τὰς ὄψεις μου; Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰκὼν σου αὐτὴ δὲν οἴκτειρει ἄραγε τὰ δεινὰ μου; δὲν συναριθμεῖσαι μεταξὺ τῶν μακαρίων ψυχῶν τῶν ἀνταμειβομένων διὰ τὰς ἀρετὰς των, πρὸς ἃς οἱ θεοὶ χορηγοῦσιν ἀγνάς ἡδονὰς ἐν αἰωνία μακαριότητι εἰς τὰ Ἥλῃσια πεδία; Δάληπον, ὦ Μέντορ· ζῆς εἰσέπει; ἔχω τὴν εὐτυχίαν νὰ σὲ ἀπολαυδᾶνω; ἢ μήπως εἶσαι ἡ σκιά τοῦ φίλου μου; Καὶ ταῦτα λέγων ἔδραμον πρὸς αὐτὸν ὅλως ἔκφρων, ὥστε διεκόπη ἡ ἀναπνοή μου, ὃ δὲ ἵππατο ἀκίνητος κατ' ἀτάραχος. ὦ θεοί, σεῖς γινώσκετε ὅποιά ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ μου, ὅτε ἠσθάνθην τὰς χειρὰς μου ψηλαφούσας αὐτόν! Οὐχί! οὐχί! δὲν εἶναι κενὴ σκιά· ἐγὼ κρατῶ, ἐναγκαλίζομαι, περιπτύσσομαι τὸν ἀγαπητόν μου Μέντορα, ἀνέκραζον καὶ κατέδρεχον τὸ πρόσωπόν του διὰ χειμάρρων δακρύων, προσηρτημένος ὦν εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τῷ λαλήσω· αὐτὸς δὲ μ' ἐθεώρει σκυθρωπῶς καὶ πλήρης φιλικῆς συμπαθείας. Τελευταῖον τῷ λέγω, οἴμοι! πόθεν ἔρχεσαι; εἰς πόσους κινδύνους δὲν μὲ ἔρριψεν ἡ ἀπουσία σου; καὶ τί δύναμαι νὰ πράξω ἄνευ σοῦ; ἀλλ' αὐτός, χωρὶς ν' ἀποκριθῇ εἰς τὰς ἐρωτήσεις μου καὶ τὰς οἰμωγὰς μου, φύγε! μοι εἶπε, φοβερὰ τῇ φωνῇ· φύγε!

σπεύσον νὰ φύγης ! ἡ γῆ αὕτη εἶναι θανατηφόρος ! Ὁ ἀὴρ, ὃν ἀναπνέουσιν ἐνταῦθα οἱ ἄνθρωποι εἶναι μεμολυσμένος· οἱ κάτοικοι, διεσθαρμένοι ὄντες ὑπ' αὐτοῦ, περὶ οὐδενὸς ἄλλου λαλοῦσιν ἢ πῶς νὰ διαδώσωσι πρὸς ἀλλήλους τὸ θανατηφόρον μίσημα. Ἡ αἰσχρὰ ἡδονή, ἥτις εἶναι τὸ μεγαλύτερον νόσημα τὸ ἐξελθὼν ἐκ τῆς πυξίδος τῆς Πανδώρας, ἐκλυθύνει πᾶσαν καρδίαν καὶ δὲν ἀφίνει νὰ ριζώσῃ ἐνταῦθα οὐδεμία ἀρετῇ. Φύγε ! τί βραδύνεις ; καὶ μὴ βλέπῃς καὶ ὀπίσω σου φεύγων· ἐξάλειψον ἀπὸ τοῦ νοῦς σου ἐτι καὶ τὴν ἐλχίστην μνήμην τῆς κατηραμένης ταύτης νῆσου.

Εἶπε, καὶ παρευθὺς ἤσθάνθηεν διαλυομένην, ὡς ἀχλὺν, τὴν σκότασιν τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ εἶδον τὸ καθαρὸν φῶς· γλυκεῖα δέ τις χαρὰ καὶ πλήρης ἀκλονήτου γενναίου/υχίας ἀνεγεννᾶτο εἰς τὴν καρδίαν μου, ἡ χαρὰ αὕτη ἦτο πάντῃ διάφορος τῆς χαρᾶς ἐκείνης τῆς ἐκλελυμένης καὶ μοιρᾶς, ὑφ' ἧς αἱ αἰσθήσεις μου κατ' ἀρχὰς ἐγοητεύθησαν. Διότι ἐκείνη μὲν εἶναι χαρὰ μέθης καὶ ταραχῆς διακοπτομένη ἐκάστοτε ὑπὸ ἀλόγων παθῶν καὶ πικρῶν ἐλέγχων τοῦ συνειδότες· αὕτη δὲ χαρὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἔχουσα τι εὐδαιμον καὶ οὐράνιον, αἶψοτε ἀγνὴ καὶ ἀναλλαίωτος, καὶ οὐδὲν τὸ ἰσχύον νὰ τὴν ἐλαττώσῃ· ὅσω δὲ περισσότερον βυθίζεται τις εἰς αὐτήν, τόσω μᾶλλον τὴν εὐρίσκει γλυκυτέραν, διότι ἐξιστά τὴν ψυχὴν χωρὶς νὰ τὴν θορυβῇ. Τότε ἔχουσα δάκρυα κατανύξεως καὶ εἶδον ὅτι οὐδὲν γλυκυτέρον ἢ νὰ κλαίῃ τις τοιοῦτοτρόπως. Ὡ ! πόσον εὐτυχεῖ, ἔλεγον, οἱ ἄνθρωποι, πρὸς οὓς ἡ ἀρετὴ ἐμφανίζεται μεθ' ὅλης τῆς καλλονῆς τῆς· δύναται τις νὰ τὴν ἰδῇ χωρὶς νὰ τὴν ἀγαπήσῃ ; καὶ πάλιν νὰ τὴν ἀγαπήσῃ χωρὶς νὰ ᾖναι εὐδαιμόνων ; Τότε ὁ Μέντωρ μοὶ εἶπε· πρέπει νὰ σὲ ἀφῆσω· ἀναχωρῶ τὴν στιγμὴν ταύτην· δὲν μοὶ εἶναι συγχεχωρισμένον νὰ ἐνδιατρίψω περισσότερον ἐνταῦθα· καὶ ποῦ ὑπάγεις ; τῷ ἀπεκρίθην εἰς ποῖαν ἀκατοίκητον γῆν δὲν θέλω σὲ ἀκολουθήσει ; μὴ φρόνει ὅτι δύνασαι νὰ διαφύγῃς τῶν χειρῶν μου· προτιμῶ κάλλιον ν' ἀποθάνω ἢ νὰ χωρισθῶ ἀπὸ σοῦ. Ταῦτα λέγων τὸν ἐκράτουν σφικτὰ μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεώς μου. Μάτην, μοὶ λέγει, ζητεῖς νὰ μὲ κρατήσῃς· ὁ φι-

λάργυρος Μέτοφς μὲ ἐπώλησεν εἰς τινὰς Αἰθίοπας· αὐτοὶ πο-
ρευθέντες, ἐμπορίου χάριν, εἰς τὴν Δαμασκὸν τῆς Συρίας μὲ
ἐπώλησαν ὡσαύτως εἰς τινὰ Ἀζάηλ, (ἐλπίζοντες ὅτι θέλουν
λάβει παρ' αὐτοῦ μεγάλην χρηματικὴν ποσότητα) ὅστις ἐξή-
τει Ἑλλήνα δούλον, ἵνα παρ' αὐτοῦ μάθῃ τὰ ἥθη τῶν Ἑλ-
λήνων, καὶ διδαχθῇ τὰς ἐπιστήμας των.

Τῷ ὄντι ὁ Ἀζάηλ μὲ ἠγόρασε βαρυτίμως· ὅσα τὸν ἐδίδαξαν
περὶ τῶν ἡθῶν μας ἐγένοντο ἀφορμὴ ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν νῆ-
σον Κρήτην καὶ σπουδάσῃ τοὺς σοφοὺς νόμους τοῦ Μίνως¹.
Κατὰ τὸν διάπλουν μας οἱ ἐναντίοι ἄνθρωποι μᾶς ἠνάγκασαν
νὰ προσορμισθῶμεν εἰς τὴν Κύπρον, ὅπου ἀνεμνόμεν καλὸν
καιρὸν. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ αὐτὸς ὑπῆγε νὰ προσφέρῃ θυ-
σίας εἰς τὸν ναόν· ἐξέρχεται τοῦ ναοῦ ὁ καιρὸς εἶναι καλὸς
πρὸς πλοῦν· τὰ ἱστία μας ἀναπετάννυνται. Ὑγίαινε Τηλέ-
μαχε! δούλος, ὅστις φοβεῖται τοὺς θεοὺς, ὀφείλει ν' ἀκολου-
θῇ πιστῶς τὸν κύριόν του. Οἱ θεοὶ δὲν μοὶ ἐπιτρέπουσι πλεόν
νὰ πράττω κατὰ τὴν θέλησίν μου· ἐάν ᾔμην ἐλεύθερος, ἤθε-
λον εἶσθαι ὅλος ἰδικός σου. Ὑγίαινε· ἐνθυμοῦ τὰ παθήματα
τοῦ Ὀδυσσεὺς καὶ τὰ δάκρυα τῆς Πηνελόπης. Ἐνθυμοῦ τοὺς
δικαίους θεοὺς· ὦ θεοί, προστάται τῆς ἀθωότητος, εἰς ποῖαν
γῆν ἀναγκάζομαι ν' ἀφήσω τὸν Τηλέμαχον!

Οὐχί, οὐχί, ἀπεκρίθην, προσφιλέ μου Μέντορ· δὲν δύνασαι
νὰ μὲ ἐγκαταλειψῇς ἐνταῦθα· κάλλιον ν' ἀποθάνω παρὰ νὰ
σὲ ἀφήσω ἀναχωροῦντα ἄνευ ἐμοῦ. Ὁ Σύρος αὐτὸς, ὁ δεσπό-
της σου, εἶναι ἄραγε ἀσπλαγχνός; μὴτι ἐθῆλασε, βρέφος ὢν,
τὸ γάλα Τίγρεως, ἵνα ζητήσῃ νὰ σὲ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰς ἀγκά-
λας μου; ἀλλὰ πρέπει πρῶτον νὰ μὲ θανατώσῃ, ἐάν δὲν
θέλῃ νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ σὲ ἀκολουθήσω, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγῃς.
Σὺ ὁ ἴδιος μὲ προέτρεψας νὰ φύγω, καὶ δὲν θέλεις νὰ φύγω
ἀκολουθῶν σε; θέλω λαλήσει πρὸς τὸν Ἀζάηλ· ἵσως εὐσπλαγ-
χνισθῇ τὴν νεότητά μου καὶ τὰ δάκρυά μου· ἀποῦ ἀγαπᾷ τὴν

¹ Ὁ Μίνως ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεὺς καὶ νομο-
θέτης τῆς Κρήτης· ἔνεκα δὲ τῆς μεγάλης δικαιοσύνης του ἐγένετο
κρίτης τῶν νεκρῶν εἰς τὸν Ἀδην.

σοφίαν, καὶ πορεύεται τοσούτῳ μακρὰν ἐκζητήσων αὐτήν, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχη καρδίαν θηριώδη καὶ ἀναίσθητον· θέλω πέσει εἰς τοὺς πόδας του, θέλω ἐναγκαλισθῇ τὰ γόνατά του καὶ δὲν θέλω τὸν ἀφήσῃ ἀναχωροῦντα πρὶν ἢ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ σὲ ἀκολουθήσω. Ἀγαπητέ μου Μέντορ, γίνομαι καὶ γὰρ σύνδουλος μετὰ σοῦ, καὶ τῷ προσφέρομαι αὐτοβελήτως· ἐὰν ὅμως μὲ ἀποβάλλῃ, τετέλεσται δι' ἐμέ! ἀπαλλάσσομαι τοῦ βίου.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ Ἀζαήλ ἐκάλυψε τὸν Μέντορα· ἐγὼ τότε ἔπεσα πρὶνῆς ἐνώπιόν του, ὁ δὲ ἐξεπλάγη βλέπων ἄγνωστον ἄνθρωπον εἰς τοιαυτὴν θέσιν. Τί ζητεῖς; μοὶ λέγει· τὴν ζωὴν, ἀπεκρίθην, διότι ἀδύνατον νὰ ζήσω, ἐὰν δὲν ἐπιτρέψῃς ν' ἀκολουθήσω τὸν Μέντορα, ὅστις σοὶ ἀνήκει. Ἐγὼ εἶμαι υἱὸς τοῦ μεγάλου Ὀδυσσεύος, τοῦ σοφωτέρου πάντων τῶν βασιλέων τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες ἐξεπόρθησαν τὴν ὑπερήφανον πόλιν τῆς Τροίας, ὀνομαστήν καθ' ἅπασαν τὴν Ἀσίαν. Δὲν σοὶ λέγω τὴν καταγωγὴν μου ἵνα καυχθῶ, ἀλλὰ μόνον ἵνα σοὶ ἐμπνεύσω εὐσπλαγχνίαν τινὰ εἰς τὰς δυστυχίας μου. Ὑπεζήτησα τὸν πατέρα μου εἰς ὅλας τὰς θαλάσσας· σύντροφον ἔχων πάντοτε τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὅστις μοὶ ἐγρησόμευσεν ὡς πατήρ. Ὡς τὴν τύχην πρὸς ἐπίμετρον τῶν δεινῶν μου, μοῦ τὸν ἐστέρησε καὶ τὸν κατέστησε δούλόν σου· ὑπόμεινον νὰ σοὶ γίνω καὶ γὰρ δούλος. Ἐὰν ἀληθῶς ἀγαπᾷς τὴν δικαιοσύνην, καὶ πορεύεσαι εἰς Κρήτην, ἵνα σπουδάσῃς τοὺς νόμους τοῦ σοφοῦ βασιλέως Μίνωος, μὴ σκληρυνε τὴν καρδίαν σου εἰς τοὺς στεναγμούς μου καὶ εἰς τὰ δάκρυά μου. Βλέπεις υἱὸν βασιλέως ἐνταῦθα ζητοῦντα τὴν δουλείαν, ὡς μόνην αὐτοῦ ἀπαλλαγὴν. Ἄλλοτε προσέκρινα ν' ἀποθάνω μᾶλλον εἰς τὴν Σικελίαν ἢ νὰ γίνω δούλος, ἀλλ' αἱ πρῶταί μου ἐκεῖναι δυστυχίαι ἦσαν μικρὰ δοκίμια τῶν νῦν ἐπηρειῶν τῆς τύχης· σήμερον φοβοῦμαι μὴ δὲν συναριθμηθῶ μετὰ τῶν δούλων. ὦ θεοί! ἐπιβλέψατε εἰς τὰ δεινά μου· ὦ Ἀζαήλ! μὴ μὲ παρίδῃς, ἀλλ' ἐνθυμήθητι τὸν Μίνωα, οὗ τὴν σοφίαν θαυμάζεις, καὶ ὅστις θέλει δικάσει ἡμᾶς ἀμφοτέρους εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ Πλούτωνος.

Ὁ Ἀζαήλ, θεωρῶν μὲ εὐμενεῖ καὶ ἱλαρῶ τῷ προσώπῳ ὥρεξε τὴν χεῖρα καὶ μὲ ἀνήγειρε. Δὲν ἄγνοῶ, εἶπε, τὴν σύνεσιν καὶ

τὴν ἀρετὴν τοῦ Ὀδυσσέως. Ὁ Μέντωρ πολλάκις μοι διηγήθη ὅποιον κλέος ἤρατο μεταξύ τῶν Ἑλλήνων πρὸς δέ, ἡ ταχύ-
πτερος φήμη διεσάλπισε τὸ ὄνομά του εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη
τῆς Ἀσίας. Ἀκολουθήσόν μοι, ὦ υἱέ τοῦ Ὀδυσσέως· ἔσομαι
ὡς πατήρ σου, καὶ σὺ ἔσθι μοι ὡς υἱός, ἕωσὺ ἀνέυρης τὸν γνή-
σιόν σου πατέρα. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν ἐθαύμαζον τὴν δόξαν τοῦ
πατρός σου, καὶ δὲν ᾤκτειρον τὰς δυστυχίας του καὶ τὰς ἰδι-
κάς σου, ἡ ἀγάπη, ἣν τρέφω πρὸς τὸν Μέντορα, ἔχει νὰ με
πείσῃ νὰ σὲ ἐπιμεληθῶ. Τῷ ὄντι τὸν ἠγόρασα, ὡς δούλον ἄλ-
λὰ τὸν θεωρῶ, ὡς φίλον πιστόν· διὰ τοῦ ἀργυρίου, ὅπερ δι-
αὐτὸν ἐπλήρωσα, ἀπέκτησα τὸν πολυτιμώτερον φίλον, ὃν ἔχω
ἐπὶ τῆς γῆς. Εὖρον αὐτὸν σοφόν, καὶ εἰς αὐτὸν ὀφείλω τὴν πρὸς
τὴν ἀρετὴν κλίσιν μου· ἀπὸ τῆς ὥρας ταύτης τὸν κηρύττω
ἐλεύθερον, ὡς καὶ σὲ, οὐδὲ ζητῶ παρ' ἐκατέρου ὑμῶν ἄλλην
ἀμοιβὴν ἢ τὴν ἀγάπην ὑμῶν. Ἐν τῇ ἅμα μετεπήδησα ἀπὸ
τὴν βαθυτέραν θλίψιν εἰς τὴν ζωηροτέραν χαρὰν, ἣν θνητὸς δύ-
ναται ποτε νὰ αἰσθανθῇ. Ἐσώθην ἀπὸ φοβερωτάτου κινδύνου,
ἤλπιζον ν' ἀπολαύσω τὴν πατρίδα μου, ἐπεὶ δὲ εἶχον τὸν πέμ-
ψαντά με ἐκεῖ, ἀπελάμβαναν μεγάλην παραμυθίαν ὅτι εὕρισκάν
μεν πλησίον ἀνθρώπου, ὅστις με ἠγάπα ἀπὸ ἀκραίῃς πάθον
ἀρετῆς· ἐνὶ λόγῳ, εἶχον τὰ πάντα ἔχων τὸν Μέντορα, ὅπως τοῦ
λοιποῦ μὴ ἀποχωρισθῶ ἀπ' αὐτοῦ.

Ὁ Ἀζάλλ βαδίζει πρὸς τὴν παραλίαν· ἡμεῖς τὸν παρακο-
λουθοῦμεν. Ἐμβαίνομεν ἑμοῦ εἰς τὸ πλοῖον· οἱ κωπηλάται δια-
πλέουσι τὰ γαλήνια τῆς θαλάσσης ὕδατα· ζέφυρος τερπνὸς
καίλαίνει τὰ ἱστία μας, ζωογονεῖ τὸ πλοῖον καὶ τῷ δίδει γλυ-
κειαντινὰ κίνησιν. Ἡ νῆσος Κύπρος γίνεται ἀφαντοῦς εἰς τοὺς
ὀφθαλμούς μας· ὁ Ἀζάλλ, ὅστις ἐπεθύμει νὰ μάθῃ τὰ φρονή-
ματά μου, με ἤρώτησε, τίνα γνώμην εἶχον περὶ τῶν ἔθνων τῶν
κατοίκων τῆς νήσου ταύτης. Τῷ εἶπον ἀφελῶς, εἰς ποῖον κίνδυ-
νον εὐρέθη ἡ νεότης μου εἰς αὐτὴν, καὶ ὅποιον ψυχικὸν ἀγῶνα
ἐδοκίμασα αὐτόθι. Καταγοητεύθη ἐκ τῆς πρὸς τὴν κακίαν ἀ-
ποστροφῆς μου, καὶ εἶπε τούτους τοὺς λόγους. Ὡ Ἀφροδίτη,
ὁμολογῶ τὴν δύναμίν σου καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ σου· ἔκαυσα λιθα-
νωτόν ἐπὶ τῶν βωμῶν σου πρὸς τιμὴν σου, ἀλλὰ συγχώρησόν

μοι ὅτι ἀποστρέφομαι τὴν αἰσχρὰν ἀκολασίαν τῶν οἰκητόρων τῆς γῆσου σου, καὶ τὴν κτηνώδη ἀναισχυντίαν μεθ' ἧς πανηγυρίζουσι τὰς ἐορτάς σου.

Ἢτα συνδιελέχθη μετὰ τοῦ Μέντορος περὶ τῆς ἀρχικῆς ἐκείνης δυνάμεως, ἣτις ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν· περὶ τοῦ εἰλικρινοῦς τοῦ ἀπείρου, τοῦ αἰδίου φωτός, τοῦ μετὰ-διδωμένου πᾶσιν ἀδιαιρέτως τοῖς λογικοῖς πλάσμασι, περὶ τῆς ὑπερτάτης καὶ παντοδυνάμου ἐκείνης ἀληθείας, ἣτις φωτίζει πάντας τοὺς νόας, ὡς ὁ Ἥλιος πάντα τὰ σώματα. Ὅστις, ἔλεγε, δὲν εἶδε ποτὲ τὸ καθαρὸν αὐτὸ φῶς, εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν ἐκ γενετῆς τυφλόν, καὶ διέρχεται τὸν βίον αὐτοῦ εἰς βαθὺν σκότης, καθὼς τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, ἅτινα δὲν φωτίζονται ὑπὸ τοῦ Ἥλιου ἐπὶ πολλὰς μῆνας τοῦ ἔτους· καὶ νομίζει μὲν ὅτι εἶναι σοφός, ἀλλ' εἶναι αὐτόχρημα μωρός· νομίζει ὅτι βλέπει τὰ πάντα, ἀλλὰ δὲν βλέπει τίποτε καὶ ἀποθνήσκει μὴ ἰδὼν τίποτε· τὸ πολὺ πολὺ βλέπει ἀμυδράς καὶ ψευδεῖς τινὰς λάμπεις, σκιὰς ματαιὰς, φάσματα ἀνύπαρκτα, ὅπερ παθαίνουνσι πάντες οἱ ἐλκνόμενοι ἀπὸ τὰς ἰδονὰς τῶν αἰσθησέων ἢ παραφερόμενοι ἀπὸ τὰ θέληγτρα τῆς φαντασίας των. Δὲν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωποι ἀληθινοὶ εἰμὴ ὅσοι συμβουλευόνται, ἀγαπῶσι καὶ ἀκολουθοῦσι τὴν αἰωνίαν ταύτην καὶ λογικὴν ἀλήθειαν· αὐτὴ μᾶς φωτίζει, ὅταν σκεπτώμεθα τὸ ἀγαθόν, αὐτὴ μᾶς ἐλέγχει, ὅταν συλλογίζώμεθα τὸ κακόν· εἰς αὐτὴν ὀφείλομεν τὸν νοῦν καθὼς καὶ τὴν ζώην μας· αὐτὴ εἶναι ὡς μέγας Ὠκεανὸς φωτός, τὰ δὲ πνεύματά μας ὡς ρυάκια ἀπ' αὐτῆς ἐκπηγάζοντα καὶ εἰς αὐτὴν ἐπανακάμπτοντα, ὅπως συγχωνευθῶσιν.

Ἐγὼ, καίτοι μὴ καλῶς ἐννοῶν τὸ βάθος τῆς σοφίας τῶν λόγων αὐτῶν, ὅμως ἤσθονόμην θεῖαν τινὰ καὶ ὑψηλὴν χάριν· ἡ καρδία μου ἐφλέγετο ὑπὸ τῶν λεγομένων, καὶ μοὶ ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἀλήθεια λάμπει ἐν αὐτοῖς. Ἐξηκολούθησαν οὕτω πρὸς ἀλλήλους διαλεγόμενοι περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν Θεῶν, τῶν Ἑρώων, τῶν Ποιητῶν, τοῦ χρυσοῦ Αἰῶνος, τοῦ Κατακλυσμοῦ, τῶν πρώτων Ἱστοριῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τοῦ ποταμοῦ τῆς Λήθης, ἐν ᾧ βυθίζονται αἱ ψυχαὶ τῶν κεκοιμημένων, περὶ τῶν αἰωνίων βασάνων τῶν ἡτοιμασμένων τοῖς ἀσεβέσιν εἰς τὸ

ζοφερὸν βάραθρον τοῦ Ταρτάρου καὶ περὶ τῆς μακχρίας ἐκείνης εἰρήνης, ἣν ἀπολαμβάνουσιν οἱ δίκαιοι εἰς τὰ Ἥλῳσια πεδία, χωρὶς φόβου νὰ τὴν στερηθῶσι ποτέ. Ἐνθὺ δὲ ὁ Ἀζάηλ συνδιελέγετο μετὰ τοῦ Μέντορος, εἰδομέν τινας Δελφίνας κεκαλυμμένους ἐκ λεπτῶν κυανοχρύσεων, οἵτινες παίζοντες ἀνετίνασσαν τὰ ὕδατα μετὰ πολλοῦ ἁφροῦ κατόπιν ἤρχοντο συ-

Πόθεν, τῷ λέγει, ἡ αὐθάδεια αὐτῇ ὡς προσπίπτει τὴν νύκτον μου;
(ὅρα σελ. 24).

(ΤΥΧΑΙ ΘΑΕΜΑΧΟΥ)

7

γνοὶ Τρίτωνες, οἵτινες διὰ τῶν ἐλικουειδῶν ρυγγῶν των ἐμι-
 μοῦντο τὸν ἦγον τῶν σαλπιγγῶν, οὗτοι περιεκύκλουν τὸ ἄρμα
 τῆς θεᾶς Ἀμφιτρίτης τὸ συρόμενον ὑπὸ θαλασσίων ἵππων λευ-
 κοτέρων τῆς χιόνος καὶ διαπερῶντες τὸ ἄλμυρὸν ὕδωρ ἄφινον
 ὀπισθέν των μεγάλας αὐλάκας εἰς τὴν θάλασσαν· οἱ ὀφθαλ-
 μοὶ των ἠκτινοβόλουν, τὰ δὲ στόματά των ἐξερεῦγοντο κα-
 πνόν· τὸ ἄρμα τῆς θεᾶς ἦτο κόγχη τις θαυμασίου σχήματος,
 λευκοτέρα καὶ στιλπνοτέρα τοῦ ἐλεφάντοδοντος, οἱ δὲ τροχοὶ
 του χρυσοί· ἐφαίνετο πετῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν γαληνίων
 ὑδάτων. Πλῆθος νυμφῶν, ἐστεμμένων ἀπὸ ἄνθη, ἐκολύμβα δ-
 πισθεν τοῦ ἄρματος· ἡ καλὴ κόμη των ἐξήπλουτο ἐπὶ τῶν
 ὤμων των καὶ ἐκυμάτιζε κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Ἡ θεὰ
 ἐκράτει εἰς τὴν μίαν χεῖρα σκῆπτρον χρυσοῦν δι' οὗ προσέ-
 ταττε τὰ ὕδατα, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν τὸν μικρὸν αὐτῆς υἱὸν Πα-
 λαίμονα, ὑηλάζοντα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς. Εἶχε πρόσκιπον γα-
 λήνιον καὶ ἡγεμονικὴν μεγαλοπρέπειαν, ἦν εὐλαβούμενοι οἱ
 ἐπιβούλοι ἀνεμοὶ, καὶ αἱ ζοφεραὶ θύελλαι ἐφευγον μακράν· οἱ
 Τρίτωνες προεπορεύοντο τῶν ἵππων καὶ ἐκράτουν τὰς χρυσαῖς
 ἡνίας. Μεγάλῃ πορφυρᾷ ὀθόνη ἐκυμάτιζεν εἰς τὸν ὅρα· ὑπε-
 ράνω τοῦ ἄρματος, ἦν πλῆθος μικρῶν ζεφύρων ἐναμίλλως φυσ-
 σόντων ἐκίνουν. Ἐφαίνετο εἰς τὸν αἰθέρα ὁ Αἴολος, ἐσπουδα-
 κῶς, τεταραγμένος, ἀκάθεκτος· τὸ ῥισσὸν καὶ σκυθρωπὸν πρό-
 σωπόν του, ἡ ἀπειλητικὴ φωνὴ του, αἱ δασεῖαι καὶ μακრაὶ
 ὀφρεῖς του, οἱ πλήρεις ἀγριότητος πυρώδεις ὀφθαλμοὶ του, ἡ
 νάγκαζον τὸν ὀρμητικὸν Βορρᾶν νὰ σιωπᾷ, καὶ ἐδίωκον πόρ-
 ρωπου ὅλα τὰ νέφη τὰ μεγάλα. Κήτη καὶ πάντα τὰ θαλάσ-
 сия τέρατα, τὰ συγκροτοῦντα διὰ τῶν ρυγγῶν των παλίρ-
 ροιάν τινα τῶν ἄλμυρῶν ὑδάτων, ἐξήρχοντο μετὰ σπουδῆς ἐκ
 τῶν βαθέων σπηλαίων τῆς θαλάσσης, ἵνα ὑποδεχθῶσι τὴν θεάν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Γ' ΠΟΘΕΙΣ

Συνέχεια τῆς διηγήσεως τοῦ Τηλέμαχος. — Περιγραφή τῆς νήσου Κρήτης. — Ὁ Τηλέμαχος, ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς τὴν νῆσον αὐτὴν, μαθαίνει ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς, βασιλεὺς αὐτῆς, ἐθυσίασε τὸν μονογενῆ υἱὸν του πρὸς ἐκπλήρωσιν παραλόγου τινὸς εὐχῆς, καὶ ὅτι οἱ Κρήτες, θέλοντες νὰ διεκδικήσωσι τὸν σφαγιασθέντα υἱὸν, ἠνάγκασαν τὸν πατέρα νὰ φύγῃ ἐκ τῆς νήσου ὅτι μετὰ πολλὰς ἀμφιβολίας ὁ λαὸς συνήχθη τῶς, ἵνα ἐκλέξῃ νέον βασιλεῖα. — Ὁ Τηλέμαχος γίνεται δευτὸς εἰς τὴν συνέλευσιν αὐτὴν, κερδαίνει τὸ βραβεῖον διαφόρων ἀγώνων καὶ λύει μετὰ πολλῆς ἀγχινοίας τὰ προταθέντα εἰς τοὺς διαγωνιζομένους προβλήματα ὑπὸ τῶν ἀθλοθετῶν. — Τὸ στέμμα τῆς Κρήτης προσφέρεται εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὅστις τὸ ἀποποιεῖται¹ προτείνουσι μετὰ ταῦτα εἰς τὸν Μέντορα νὰ δεχθῇ τὴν βασιλείαν, ὅστις τὴν ἀποποιεῖται ὡσαύτως. — Τελευταῖον, ἡ ἐκλογή τοῦ νέου βασιλέως ἀνατίθεται εἰς τὸν Μέντορα, ὅστις προβάλλει τὸν Ἀριστόδημον. — Οὗτος ἀναγορεύεται βασιλεὺς. — Ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Τηλέμαχος ἀναχωροῦσιν εἰς Ἰθάκην ἐπὶ τινος Κρητικοῦ πλοίου. — Ὁ Ποσειδῶν διεγείρει κατ' αὐτῶν φοβερὰν τρικυμίαν, ἥτις συντρίβει τὸ πλοῖόν των. — Ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ προσκολλῶνται εἰς τι λείψανον τοῦ πλοίου, καὶ ὄνθονοι ὑπὸ τῶν κυμάτων σώζονται εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς.

Μετὰ τὴν ἐπισκοπὴν τοσούτου λαμπροῦ θεάματος ἤρχισαμεν νὰ βλέπωμεν τὰ ὄρη τῆς Κρήτης¹. ἅτινα μόλις διεκρίνομεν ἀπὸ τὰ νέφη τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ κύματα τῆς θαλάσσης καὶ πρῶτον μὲν ἴδομεν τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς ὑψουμένην ὑπεράνω τῶν λοιπῶν ὄρεων τῆς νήσου, ὡς γηραιὸν ἔλαφον ὑψοῦσαν εἰς δάσος τὰ πολὺκλαδα κέρατά της ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν τῶν παρακολουθούντων αὐτῇ νεφρῶν. Ὅλιγον

¹ Κρήτη τις γὰρ ἐστὶ μέγα ἐνὶ οἶνοπι πόντῳ,
Καλὴ καὶ πείρα, περίρρυτος. Ἐν δ' ἄνθρωποι
Πολλοὶ, ἀπειρέσιοι, καὶ ἐννήκοντα πόλεις.

² Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη.

³ Ὅμ. Ὀδ. Στιχ 472.

κατ' ὀλίγον δ' ἔπειτα ἴδομεν καθαρῶς τὰ παράλια τῆς νήσου, ἅτινα παρίσταντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας, ὡς ἀμφιθέατρον. Ὅσῳ δὲ ἡ γῆ τῆς Κύπρου ἐφάνη εἰς ἡμᾶς ἡμελιμένη καὶ ἀγεώργητος, τοσούτῳ ἡ τῆς Κρήτης ἐφαίνετο βριθούσα παντοδαπῶν καρπῶν, ἕνεκα τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων τῆς. Πανταχοῦ ἐβλέπομεν κόμας καλῶς ὠκοδομημένας, πόλεις λαμπροτάτας· οὐδένα ἀγρόν παρετηρήσαμεν, ὅπου ἡ χεὶρ τοῦ φιλοπόνου γεωργοῦ νὰ μὴ ᾔηται ἐντετυπωμένη. Πανταχοῦ τὸ ἄροτρον ἄφινε βαθείας αὐλακας. Αἱ ἀκανθαι, οἱ τρίβολοι καὶ ὕλα τ' ἀχρηστα βότανα, τὰ καλύπτοντα ἀνωφελῶς τὴν γῆν, εἰσὶν ἀγνώστα εἰς αὐτὸν τὸν τόπον. Ἐθεωροῦμεν μεθ' ἡδονῆς τὰς βαθείας κοιλάδας, ὅπου ἀγέλαι βοῶν ἐμνηκῶντο παρὰ τοὺς ῥυακας, καὶ πρόβατα ἐβοσκον ἐπὶ τῆς κατωφερείας λόφου τινός· τὰς εὐρυχώρους πεδιάδας κεκαλυμμένας ὑπὸ χλοερῶν ἀσταχύων, δώρων πλουσίων τῆς καρπογόνου Δήμητρος, καὶ τελευταῖον τὰ ὄρη θάλλοντα ἐξ ἀμπελίων καὶ βοτρυῶν περκαζόντων, καὶ προμηνυόντων εἰς τοὺς τρυγητάς πλούσια τὰ ἔλεη τοῦ Βακχοῦ ἥτοι τὸν οἶνον, ὅστις εὐφραίνει τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Μέντωρ μᾶς εἶπεν ὅτι ὑπῆγεν ἄλλοτε εἰς τὴν Κρήτην, καὶ μᾶς διηγῆθη πᾶν ὅ, τι περὶ αὐτῆς ἐγίνωσκεν. Ἡ νῆσος αὕτη, ἔλεγεν, ἡ παρ' ὅλων τῶν ξένων θαυμαζομένη καὶ ὀνομαστή διὰ τὰς ἐκατὼν πόλεις τῆς, τρέφει ἀφρόνως πάντας τοὺς κατοίκους τῆς καὶ τοὶ πολυπληθεστάτους, ἐπειδὴ ἡ γῆ οὐδέποτε παύει ἐπιδαφιλεύουσα τ' ἀγαθὰ τῆς εἰς τοὺς καλλιεργοῦντας αὐτήν. Οἱ γόνιμοι κόλποι τῆς δὲν ἐξαντλοῦνται ποτέ. Ὅσῳ πλείότεροι ἄνθρωποι ὑπάρχουσιν εἰς τινὰ τόπον, (ἄρκει νὰ ᾖσι φιλόπονοι) τόσῳ πλείοτεραν ἀφρονίαν ἔχουσι. Δὲν ἀναγκάζονται νὰ φθονῶσιν ἀλλήλους, ἐπειδὴ ἡ γῆ, ἡ ἀγαθὴ αὕτη μήτηρ καὶ τροφὴς πολλαπλάσιάζει τὰ δῶρά τῆς κατὰ λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων τῆς, ἅτινα γίνονται, διὰ τῆς φιλοπονίας τινος, ἄξια τῶν καρπῶν αὐτῆς. Ἡ ὑπερηφανία καὶ ἡ πλεονεξία εἰσὶν αἱ μόναι πηγαὶ τῆς δυστυχίας τῶν ἀνθρώπων· αὐτοὶ ἐπιθυμοῦσι τὰ πάντα ν' ἀποκτήσωσι, καὶ οὕτω καθίστανται δυστυχεῖς, καθὼ ἐπιθυμοῦντες τὰ περιττά. Ἐὰν ἔζων λιτῶς, καὶ περιωρίζοντο θε-

ραπεύοντες τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας των, ἤθελες ἰδεῖ τὴν ἀφθονίαν, τὴν χαρὰν, τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὁμόνοιαν πάντοτε μετὰ ξυ αὐτῶν.

Τοῦτο κατενόησεν ἄριστα ὁ Μίνως¹, ὁ σοφώτερος καὶ διακρίστερος πάντων τῶν βασιλέων. Πάν ὅ,τι θαυμαστὸν θέλετε ἰδεῖ εἰς τὴν νῆσον ταύτην εἶναι. ἔργον τῶν νόμων του· ἡ ἀγωγὴ, ἣν ἐθέσπισε διὰ τοὺς παῖδας καθιστᾷ τὰ σώματα αὐτῶν ὑγιᾶ καὶ εὐρωστα· οὗτοι διδάσκονται ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἵνα ζῶσι βίον ὀλιγαρχῆ, ἀπλοῦν καὶ ἐργατικόν· ὁρθῶς δὲ λέγεται ὅτι πᾶσα τρυφὴ ἐκνευρίζει τὸ σῶμα καὶ ἐξασθενεῖ τὴν ψυχὴν· διὰ τοῦτο δὲν τοὺς προτρέπουσι ποτὲ εἰς ἀπόλαυσιν ἄλλης ἡδονῆς ἢ ἐκείνης τοῦ νὰ γίνωνται ἀήττητοι διὰ τῆς ἀρετῆς, καὶ ν' ἀποκτῶσι μεγάλην φήμην. Δὲν θεωρεῖται ἐνταῦθα γενναιοψυχία νὰ καταφρονῇ τις τὸν θάνατον εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου, ἀλλὰ νὰ περιφρονῇ τὰ μεγάλα πλούτη καὶ τὰς αἰσχρὰς ἡδονάς. Ἐνταῦθα τιμωροῦνται τρεῖς κακίαι, αἵτινες ἀλλαχοῦ μένουσιν ἀτιμώρητοι, ἦτοι ἡ ἀχαριστία, ἡ ὑπόκρισις καὶ ἡ φιλαργυρία.

Ὡς πρὸς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν τρυφὴν δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη τιμωρίας, διότι αὗται εἶναι ὅλως ἀγνωστοί εἰς τὴν Κρήτην. Πάντες ἐνταῦθα ἐργάζονται, καὶ οὐδεὶς φροντίζει νὰ πλουτήσῃ· ἕκαστος νομίζει ἑαυτὸν ἀρκούντως ἀνταμειφθέντα διὰ τὴν ἐργασίαν του, ἕνεκα τῆς λιτότητος καὶ κανονικότητος τοῦ βίου του, καὶ ἀπολαμβάνει ἐν ἀφθονίᾳ ὅσα ἀληθῶς εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωὴν· δὲν εἶναι ἀνεκτὰ ἐνταῦθα οὔτε ἔπιπλα οἰκιακὰ πολύτιμα, οὔτε πλούσια ἐνδύματα, οὔτε πολυδάπανα συμπόσια, οὔτε διάχρυσα παλάτια, οὔτε παραπλήσιόν τι· ἀλλὰ τὰ φορέματα, τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὑφασμένα ἐκ λεπτοῦ ἐρίου, καλῶς βεβαμμένα, μονόχροα καὶ ἀνευ ποικιλιᾶς.

¹ Αἰὶς μεγάλου ὀφιστοῦ.

Ὁμ. Ὀδ. Γ. Στιχ. 478

Καί.

Ἐνθ' ἦτοι Μίνωα ἰδόν, Διὸς ἀγλαὸν υἱόν,

Χρῦσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσι,

Ἥμενον· οἱ δὲ μιν ἀμφὶ δίκας εἶροντο ἄνακτα,

Ἥμενοι ἐσταότες τε, κατ' εὐρυπαλῆς Ἀΐδος ὄδῳ.

Ὁμ. Ὀδ. Α. Στιχ. 468.

των. Ἡ τροπέζα εἶναι λιτή, καὶ πίνουν σὺν ὀλίγον οἶνον· ὁ καθαρὸς ἄρτος εἶναι ἡ κυριωτέρα τροφή των· μετ' αὐτὸν δὲ οἱ καρποὶ, οὓς τὰ δένδρα αὐτοφυῶς παράγουσι, καὶ τὸ γάλα τῶν προβάτων. Τρώγουσι δὲ συνήθως πολλὰ ὀλίγον κρέας, καὶ τοῦτο ἀνευ καρυκευμάτων, μάλιστα προσέχουσι καλῶς ἵνα φυλάξωσι τοὺς ἰσχυροτέρους βόας των διὰ τὴν γεωργίαν. Αἱ οἰκίαι των εἶναι καθαραί, ἀρμόδιοι, εὐτειναὶ καὶ ἀνευ κοσμημάτων. Ἡ μεγαλοπρεπὴς ἀρχιτεκτονικὴ δὲν εἶναι ἄγνωστος αὐτοῖσι, ἀλλ' ἐπιφυλάσσεται μόνον διὰ τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν, οἱ δὲ ἄνθρωποι δὲν τολμῶσι νὰ ἔχωσιν οἰκίας ὁμοίας πρὸς τὰς τῶν ἀθανάτων. Τὰ μέγιστα ἀγαθὰ τῶν Κρητῶν εἶναι ἡ υἱεῖα, ἡ εὐρωστία, ἡ εὐτολμία, ἡ εἰρήνη, ἡ ὁμόνοια τῶν οἰκογενειῶν, ἡ ἐλευθερία τῶν πολιτῶν, ἡ ἀσθονία τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαιῶν, ἡ καταφρόνησις τῶν περιττῶν, ἡ ἐξίς τῆς ἐργασίας, ἡ ἀποστροφή τῆς ἀργίας, ἡ ἀμιλλα τῆς ἀρετῆς, ἡ ὑποταγὴ εἰς τοὺς νόμους καὶ ὁ φόβος πρὸς τοὺς δικαίους θεοὺς.

Τὸν ἡρώτησα· εἰς τί συνίσταται ἡ δύναμις τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ ἀπεκρίθη· αὐτὸς ἔχει πᾶσαν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν λαῶν αὐτοῦ, οἱ δὲ νόμοι πᾶσαν ἐξουσίαν ἐπ' αὐτοῦ· καὶ ἔχει μὲν ἀπεριόριστον δύναμιν ἵνα πράξῃ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ δεδεμενὰς τὰς χεῖρας, ὡσάκεις θέλει νὰ πράξῃ τὸ κακόν. Οἱ νόμοι ἐμπιπτεῦνται εἰς αὐτὸν τοὺς λαοὺς, ὡς τὴν πολυτιμωτέραν παρκαταθήκην, ἐπὶ ὑποχρεῶσι ὅμως νὰ ᾔνῃ πατὴρ τῶν ὑπηκόων του, καὶ θέλουσιν ἵνα εἰς καὶ μόνος ἄνθρωπος χρησιμεύῃ, διὰ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς μετριοπαθείας του, πρὸς εὐτυχίαν τοσούτων λαῶν, καὶ οὐχὶ τοσαῦτα πλήθη ἀνθρώπων, διὰ τῆς ἀθλιότητός των καὶ διὰ τῆς ἐπικνωιδίστου δουλείας των, πρὸς κολακείαν καὶ τρυφὴν ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου. Ὁ βασιλεὺς δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ ἀπολαύσεις πλείους τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων εἰμὴ πᾶν ὅ,τι τῷ ἀναγκαιοῖ, ἢ διὰ νὰ τὸν ἀνακουφίσῃ ἀπὸ τὰς ἐπιπόνους ἐργασίας του, ἢ διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς λαοὺς του σέβαν ὑπὲρ αὐτοῦ, καθὼς ἐργαζομένου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν νόμων. Ἄλλως τε, ὁ βασιλεὺς πρέπει νὰ ᾔνῃ σωφρονέστερος παντὸς ἄλλου, περισσότερον ἐχθρὸς τῆς τρυφῆς, μᾶλλον ἀπηλλαγμένος τῆς πολυτελείας καὶ τῆς

ὑπερφανείας, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχη περισσώτερα πλούτη καὶ ἡδονάς, ἀλλὰ περισσοτέραν φρόνησιν, ἀρετὴν καὶ δόξαν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων. Πρέπει νὰ ᾔηται ἐξωτερικῶς μὲν ὁ πρόμαχος τῆς πατρίδος, καθὼ διοικῶν τοὺς στρατοὺς αὐτῆς, καὶ ἐσωτερικῶς ὁ δικαστὴς τῶν λαῶν, ὅπως τοὺς καταστήσῃ ἀγαθοὺς, σώφρονες καὶ εὐτυχεῖς. Οἱ θεοὶ δὲν τὸν ἔχρισαν βασιλεὺς διὰ τὸ ἴδιον αὐτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ διὰ τὸ συμφέρον τῶν λαῶν αὐτοῦ· ὑπὲρ τῶν λαῶν τοῦ λοιπὸν ὀφείλει νὰ δαπανᾷ ὅλον τὸν καιρὸν του, νὰ καταβάλλῃ πᾶσαν τὴν φροντίδα τοῦ καὶ νὰ προσφέρῃ ὅλην τὴν ἀγάπην του· καὶ δὲν εἶναι ἄξιος τῆς βασιλείας εἰμὴ καθόσον ἀπαρνέται ἑαυτὸν, καὶ θυσιάζεται ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας. Ὁ Μίνως δὲν ἠθέλησε νὰ βασιλεύσῃσι τὰ τέκνα τοῦ μετ' αὐτὸν εἰμὴ ὑπὸ τὸν ὄρον τοῦ νὰ βασιλεύσωσι κατὰ τὰ παραγγέλματα ταῦτα, ἐπειδὴ ἠγάπα τὸν λαόν του περισσώτερον ἀπὸ τὴν οἰκογένειάν του· ἕνεκα δὲ τῆς τοσαύτης σοφίας του ἀνέβησας τὴν Κρήτην εἰς τὸν ὑπερτατον βαθμὸν δυνάμεως καὶ πλούτου διὰ τῆς μετριοφροσύνης του ἡμαύρωσε τὴν δόξαν πολλῶν κατακτητῶν, οἵτινες μεταχειρίζονται τοὺς λαοὺς τῶν, ὡς ὄργανα, πρὸς ἴδιαν αὐτῶν βύωσιν τοῦτέστι τὴν πρὸς κενοδοξίαν τῶν, καὶ τελευταίον, διὰ τῆς δικαιοσύνης του, ἡξιώθη νὰ γίνῃ ὁ ἀνώτατος κριτὴς τῶν νεκρῶν εἰς τὸν ᾿Αδην.

Ταῦτα διδάσκοντες τοῦ Μέντορος προσωριμίσθημεν εἰς τὴν νῆσον, καὶ ἐπεσχέσθημεν τὸν περίφημον Λαβυρίνθον, ἔργον τοῦ εὐφυεστάτου Δαίδαλου, ὅστις ἐγένετο κατὰ μῦθον τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ μεγάλου Λαβυρίνθου, ὃν εἶχονεν ἰδεῖ πρότερον. Ἐνῷ δὲ ἐπισκεπτόμεθα τὸ θαυμάσιον αὐτὸ κτίριον, ἴδομεν τὸν λαόν συρρέοντα παμπληθεῖ εἰς τι μέρος τῆς παραλίας. Ἠρωτήσαμεν τὴν αἰτίαν τῆς σπουδαίας ἐκείνης συρροῆς, καὶ Κρήσις, ὀνόματι Ναυσικράτης, μᾶς διηγήθη τὰ ἐπόμενα.

Ἰδομενεὺς ὁ υἱὸς τοῦ Λευκαλίωνος, καὶ ἑγγονος τοῦ Μίνως, ἐξεστράτευσε μετὰ τῶν ἄλλων βασιλέων τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας. Μετὰ τὴν ἐκπόρθησιν τῆς πόλεως ταύτης ἠθέλησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Κρήτην, ὅλλ' ὑπέστη τοσαύτη σφοδρὰν τρικυμίαν, ὥστε ὁ ναύκληρος καὶ

πάντες οἱ ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ τοὶ ἐμπειρότατοι περὶ τὰ ναυτικά, ἐπιστεύσαν ὅτι τὸ ναυαγίων των ἦτο ἀρεσκτόν. Ἐκαστος εἶχε τὸν θάνατον ἐνώπιόν του· ἕκαστος ἐβλεπε τὰς ἀβύσσους τῆς θαλάσσης ἀνωγμένας ἵνα τὸν καταπίωσιν· ἕκαστος ἐκλαίε τὴν δυστυχίαν του μὴ ἐλπίζων καὶ μετὰ θάνατον ν' ἀπολαύσῃ τὴν ἀνάπαυσιν ἐκείνην τῶν ψυχῶν, ἣν ἀπολαμβάνουσιν. ὅσοι ἤξιώθησαν ταρῆς καὶ διέπλευσαν τὸ ὕδωρ τῆς Στιγῆς. Ἄ Ἰδομενεύς, ἐν τούτῳ κινδύνῳ ὢν, ἄρας τοὺς ὀφθαλμοὺς του πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας, πύχθη εἰς τὸν Ποσειδῶνα. Κράτιστε θεέ! σὺ ὁ δεσπότης τῶν θαλάσσων, εἰσάκουσον τὴν δέησιν ἐμοῦ τοῦ δυστυχούς. Σώπόν με ἐκ τοῦ κινδύνου τούτου, ἀξιώσόν με ἵνα ἴδω ἐκ νέου τὴν Κρήτην καὶ θέλω θυσιάσει εἰς σέ τὴν πρώτην ἀνθρωπίνην κεφαλὴν, ἥτις θέλει παρουσιασθῇ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μου.

Ἐν τούτῳ ὁ υἱὸς ἀνυπόμονος ἵνα ἴδῃ τὸν πατέρα, ἔδραμεν εἰς προὔπαντησίν του καὶ ἐζήτηε νὰ τὸν ἀσπασθῇ. "Αἰετός! ἐπειδὴ ἤγνωνε ὅτι ἔτρεγεν εἰς τὸν ὀλεθρόν του. Ὁ πατήρ, διασωθεῖς ἐκ τῆς τρικυμίας, ἀρίχθη εἰς τὸν ποθητὸν λιμένα καὶ πύχαρίστηκε τὸν Ποσειδῶνα ὅτι εἰσέηκουσε τὴν δέησίν του, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐνόησε πόσον ἡ δέησίς αὐτῇ τῷ ἦτο ὀλεθρία. Προαίσθημά τι τῆς δυστυχίης του τῷ ἔδιδε πικρὰν μεταμέλειαν τῆς παραλόγου ὑποσχέσεώς του· ἐφοβέτο νὰ ἔλθῃ μετὰ τῶν οἰκείων του, καὶ ἀποπειρετο νὰ ἴδῃ τὸ προσφιλέστερον ἀντικείμενον, ὅπερ εἶχεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ φθογερὰ Νέμεσις, θεὰ ἀδυσώπητος, ἥτις ἐπαγρυπνεῖ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ πρὸ πάντων τῶν ἀγερῶν βασιλέων, ὤθει, δι' ὀλεθρίας καὶ ἀοράτου χειρὸς, τὸν Ἰδομενέα. Ἀφικνεῖται· μόλις τολμᾷ ν' ἀτενίσῃ τὸ βλέμμα, καὶ θεωρεῖ τὸν υἱόν του· ὀπισθοχωρεῖ ἐντρομος· οἱ ὀφθαλμοὶ του ζητοῦσιν, ἀλλ' εἰς μάτην, ἑτέραν τινὰ κεφαλὴν ὀλιγώτερον εἰς αὐτὸν προσφιλή, ἥτις νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς θυμὰ.

Ἐν τούτοις ὁ υἱὸς ρίπτεται εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς, καὶ ἀπορεῖ ὅτι οὗτος τὸν ὑποδέχεται τασούτῳ ψυχρῶς· τὸν βλέπει χέοντα ποταμίδον δάκρυα. Πάτερ μου, τῷ λέγει,

πόθεν αὐτὸ τὸ πένθος; μετὰ τοσούτον πολυχρόνιον ἀπουσίαν
 λυπεῖσαι ὅτι ἐπιστρέφεις εἰς τὸ βασιλείῳ σου καὶ ὅτι βλέπεις
 τὸν ἀγαπητὸν σου υἱόν; Τί κακὸν ἔπραξα, καὶ ἀποστρέφεις
 τοὺς ὀφθαλμούς σου ἀπ' ἐμοῦ; διατί φοβεῖσαι νὰ μὲ ἴδῃς;
 Ὁ πατήρ, περίλυπος, σιωπᾷ· εἶτα ἐκ βάθους καρδίας ἀναθοᾷ.
 Ὡ Ποσειδὸν, ἐγὼ τί σοὶ ὑποσχέθην, καὶ σὺ πῶς μὲ ἀντήμει-
 ψας, ἀφοῦ μὲ διέσωσας ἀπὸ τοῦ ναυάγιον! Ἐπίστρεφόν με εἰς
 τὰ ἄγρια κύματα καὶ εἰς τοὺς φοβεροὺς σκοπέλους, οἵτινες
 ἔμελλον, συντρίβοντές με, νὰ δώσωσι πέρας εἰς τὸν ταλαί-
 πωρον βίον μου. Ἄλλ' ἄφες νὰ ζήσῃ ὁ υἱός μου! Ἐὶ ἀδυσώ-
 πητε θεέ, συγκατάνευσον, δέχθητι τὸ αἷμά μου, καὶ φείσθητι
 τοῦ τοῦ υἱοῦ μου. Ταῦτα λέγων ἔσυρε τὸ ξίφος ἵνα σφαγιασθῇ,
 ἀλλ' οἱ περισσώτεροι ἐπέσχον τὴν χεῖρά του.

Ὁ πρέσβυτης Σωφρόνιμος, ἐρμηνευτὴς τῶν θείων βουλῶν,
 τὸν ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡδύνατα νὰ ἐξιλέωσῃ τὸν Ποσειδῶνα
 χωρὶς νὰ θυσιάσῃ τὸν υἱόν του. Ἡ ὑπόσχεσίς του, τῷ εἶπεν,
 ἦτο παράλογος· οἱ θεοὶ δὲν θέλουσι νὰ τιμῶνται δι' ἁμοιό-
 των· πρόσθε λοιπὸν, μὴ προσθέσῃς εἰς τὸ ἁμάρτημα τῆς
 ἀλόγου ὑποσχέσεώς σου καὶ τὸ ἔγκλημα τοῦ νὰ τὴν ἐκπλη-
 ρώσῃς ἐναντίον τῶν νόμων τῆς φύσεως· πρόσθερον θυσίαν τῷ
 Ποσειδῶνι ἐκατόμβην, λευκοτέραν τῆς χιόνης· ὥς βρύσῃ τὸ
 αἷμα αὐτῆς κύκλῳ τοῦ ἀνθοστολίστου βωμοῦ του, καὶ καῦσαν
 εὐώδη θυμιάματα εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ.

Ὁ Ἰδομενεὺς, κάτω νεύων, οὐδὲν ἀπεκρίνετο εἰς τοὺς λό-
 γους τούτους· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἠκτινοβολοῦν ἀπὸ τὴν παρα-
 χὴν του· τὸ πρόσωπόν του ἦτο ὠχρὸν καὶ ἡμορφον, καὶ ἤλ-
 λασε χροιάν κατὰ πᾶσαν στιγμήν· ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος
 του ἐτρεμον. Ἐν τούτοις, ὁ υἱὸς τῷ λέγει. Πάτερ μου, ἰδὼν
 ἐγὼ ἔτοιμος ν' ἀποθάνω πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ θεοῦ· ἀλλὰ μὴ
 παρόργιζε αὐτὸν ἐναντίον σου· ἐγὼ ἀποθνήσκω εὐχαρίστως
 ἀφοῦ ὁ θάνατός μου σώζει τὴν ζωὴν σου. Πάταξον, ὦ πάτερ
 μου, καὶ μὴ φοβοῦ ὅτι θέλεις εὑρεῖ υἱὸν ἀνάξιον σεαυτοῦ, καὶ
 φοβοῦμενον τὸν θάνατον.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ὁ Ἰδομενεὺς, ὅπως ἔκφρων καὶ ὥς ὑπὸ
 τῶν Ἑρινύων τοῦ ἔδου ἐλαυνόμενος, διαφεύγει πάντας τοὺς

περικυκλώνοντας αὐτόν· ἐμπήγει τὸ ξίφος εἰς τὴν καρδίαν τοῦ υἱοῦ του, τὸ ἀποσύρει καπνίζον καὶ καθυμαγμένον. ἵνα τὸ ἐμπίξῃ εἰς τὰ ἰδικὰ του σπλάγχνα, ἀλλ' ἐμποδίζεται πάλιν ὑπὸ τῶν περισπτώων. Ὁ υἱὸς του κολυμβᾷ εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του καλύπτονται ἀπὸ τὰ σκότη τοῦ θανάτου· τοὺς διανοίγει ὀλίγον εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ μόλις τὸ βλέπει, καὶ δὲν δύναται πλέον νὰ τὸ ὑποφέρῃ· καθὼς δὲ ὠραῖον κρῖνον, ἐν μέσῳ τοῦ ἀγροῦ κοπτόμενον εἰς τὴν ῥίζαν ὑπὸ τῆς ὕννης τοῦ ἀρότρου, πίπτει χαμαὶ καὶ δὲν ἐγείρεται πλέον, ἀλλ' ὅμως δὲν ἀπέβαλεν εἰσέτι τὴν ζωηράν ἐκείνην λευκότητα καὶ τὴν λαμπρότητα ἐκείνην, ἥτις θέλγει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡ δὲ γῆ δὲν τὸ τρέφει πλέον καὶ ἡ ζωὴ του ἐσθέσθη, αὐτῷ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἰδομενέως, ὥς νέον καὶ τρυφερόν ἄνθος ἐθερίσθη σκληρῶς, καὶ ἐμαράνθη ἔτι νέος τὴν ἡλικίαν. Ὁ πατὴρ ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς ὀδύνης του γίνεταί ἀναίσθητος· ἀγνοεῖ ποῦ εὐρίσκεται, τί ἐπραξέ καὶ τί μέλλει νὰ πράξῃ· βαδίζει εἰς τὴν πόλιν παραπαίων, καὶ ζητεῖ τὸν υἱόν του.

Ἐν ταῦτοις ὁ λαὸς, ὀργνῶν τὸν υἱόν καὶ μισῶν τὸν πατέρα διὰ τὴν ἀπάνθρωπον πράξιν του, ἀναβοᾷ ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς παρεδόθη ὑπὸ τῶν δικαίων θεῶν εἰς τὰς Ἑρινύας. Ἡ ὀργὴ τοῖς χορηγεῖ ὅπλα· ἀρπάζουσι λίθους καὶ ξύλα. Ἡ Ἑρὶς ἐμφυσᾷ εἰς ὅλων τὰς καρδίας θανάσιμον δηλητήριον. Οἱ Κρήτες, οἱ φρόνιμοι Κρήτες, ἐπιλησθέντες τῆς φρονήσεως, ἦν τοσούτον ἡγάπησαν, δὲν ἀναγνωρίζουσι πλέον τὸν ἐγγονον τοῦ σοφοῦ Μίνως· οἱ φίλοι τοῦ Ἰδομενέως, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ τὸν σώσωσι, τὸν συναδελφίσκουν εἰς τὰ πλοῖά του, συνεπιβιβάζονται μετ' αὐτοῦ καὶ φεύγουσιν ἀφιέμενοι εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κυμάτων. Ὁ Ἰδομενεὺς, ἀνανήψας τοὺς εὐχαριστεῖ ὅτι τὸν ἀπέσπασαν ἐκ τῆς γῆς, ἣν ἐπότισε διὰ τοῦ αἵματος τοῦ υἱοῦ του, καὶ ὅπου δὲν δύναται πλέον νὰ κατοικήσῃ. Οἱ ἄνεμοι τοὺς φέρουσι πρὸς τὴν Ἑσπερίαν, ὅπου ὑπάγουσι νὰ κτίσωσι νέον βασιλεῖον εἰς τὸν τόπον τῶν Σαλεντίνων.

Οἱ Κρήτες, μὴ ἔχοντες πλέον βασιλεῖα νὰ τοὺς κυβερνᾷ, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέξωσιν ἕτερον, ὅστις νὰ διατηρήσῃ ἀκεραίους

τούς ὑπάρχοντα νόμους· καὶ ἰδοὺ τίνα μέτρα ἔλαβον διὰ τὴν ἐκλογὴν νέου βασιλέως. Ὅλοι οἱ προὔχοντες τῶν ἑκατὸν πόλεων τῆς Κρήτης συνήχθησαν ἐνταῦθα καὶ ἔθυσαν τοῖς θεοῖς· εἴτα προπεκάλεσαν πάντας τοὺς σοφοὺς τῶν πλησιοχώρων τόπων, ὅπως συζητήσωσιν ὁμοῦ τίς ὁ ἀξιώτερος μεταξὺ αὐτῶν ἵνα βασιλεύσῃ. Συνέστησαν ἐπὶ τούτῳ δημοσίους ἀγῶνας, ἐνθα πάντες οἱ ἔχοντες ἀξιώσεις ἐμελλον ν' ἀγωνισθῶσιν, ἐπειδὴ ἡ βασιλεία ἐμελλε νὰ δοθῇ, ὡς γέρας, εἰς τὸν ὅστις ἤθελεν ἀνακηρυχθῇ νικητὴς πάντων τῶν ἄλλων καὶ κατὰ τὴν φρόνησιν, καὶ κατὰ τὴν ἀνδρίαν. Ἐζήτουν βασιλέα οὐ τὸ σῶμα νὰ ᾖ καὶ εὐρώστον καὶ ἐπιδέξιον, ἡ δὲ ψυχὴ κεκοσμημένη ὑπὸ σοφίας καὶ ἀρετῆς· ὅθεν προπεκάλεσαν καὶ πάντα ξένον.

Ὁ Ναυσικράτης, ἄφου διηγήθη τὴν θαυμαστὴν ταύτην ὑπόθεσιν, μᾶς εἶπεν· εὐδοκήσατε, ὦ ξένοι, νὰ ἐλθῃτε εἰς τὴν συνέλευσίν μας· θέλετε συναγωνισθῇ μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ ἐάν οἱ θεοὶ προώρισαν τὴν νίκην εἰς τινὰ ἐξ ὑμῶν, αὐτὸς θέλει βασιλεύσει εἰς τὸν τόπον τοῦτον. Τὸν ἠκολουθήσαμεν λοιπὸν ἄνευ προθυμίας ν' ἀγωνισθῶμεν, ἀλλ' ἀπὸ ἀπλήν περιέργειαν καὶ ἵνα ἴδωμεν τοιοῦτο σπάνιον θέαμα.

Ἀφίχθημεν οὖν εἰς τινὰ κύκλον εὐρυχωρότατον, περιπεφυτευμένον ὑπὸ δάσους πυκνοῦ· τὸ μέσον τοῦ κύκλου αὐτοῦ ἦτο πελαγίστρα κατεσκευασμένη διὰ τοὺς ἀγωνιστάς· περιεκυκλοῦτο δὲ ὑπὸ μεγάλῳ ἀμφιθεάτρῳ ἐστρωμένῳ ἐκ χλοερᾶς πόας ἐφ' ἧς ἐκάθητο κλιμακῆδὸν ἀναρίθμητος λαός. Ὅτε ἤλθομεν αὐτόθι μᾶς ὑπεδέχθησαν φιλοφρόνως, διότι οἱ Κρήτες εἶναι λαός, ὅστις μετὰ πολλῆς εὐγενείας καὶ ὀρθοκυνεικῆς εὐλαβείας τιμᾷ τὴν φιλοξενίαν. Μᾶς εἶπον νὰ καθίσωμεν, καὶ μᾶς πρότειναν ν' ἀγωνισθῶμεν. Ὁ Μέντωρ προῦφασίσθη τὴν προβεβηκυῖαν ἡλικίαν του. Ὁ δὲ Ἀζαήλ τὴν ἐλιγνὴν ὑγίαν του· ἡ νεότης μου ὅμως καὶ ἡ εὐρωστία μου ἀφῆρουν πᾶσαν πρόφασιν εἰς ἐμέ· ἠτένισα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Μέντορα ἵνα μαντεύσω τὴν διάνοιάν του, καὶ εἶδον ὅτι ἠθελε ν' ἀγωνισθῶ. Ἐδέχθη λοιπὸν τὴν πρότασιν, ἐξεδύθη τὰ φορέματά μου, ἤλθει φθὺν ἀφθάνως γλυκὺ καὶ λαμπρὸν ἔλαιον καὶ συνανεμίχθη εἰς τοὺς ἀθλητάς. Πάντες ἀνέκραζαν.

Οὗτος εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος, ἐλθὼν ἐνταῦθα ἵνα κερδί-
σῃ τὸ βραβεῖον, καὶ πολλοί, οἵτινες διέτριψαν εἰς Ἰθάκην κα-
τὰ τὴν παιδικὴν μου ἡλικίαν, μὲ ἐγνώρισαν.

Πρῶτος ἄγων ὑπῆρξεν ὁ τῆς πάλης. Ῥοδῖός τις τὸ τριακο-
στὸν πέμπτον ἄγων ἔτος τῆς ἡλικίας του ἐνίκησε πάντας ὅ-
σοι ἐτόλμησαν νὰ παλαίσωσι μετ' αὐτοῦ· αὐτὸς ἦτο ἐν τῇ
ἀκμῇ τῆς ἀνδρικῆς ῥώμης· οἱ βραχιόνες του ἦσαν νεβρώδεις
καὶ καλῶς τεθραμμένοι εἰς τὸ ἐλάχιστον κίνημα του οἱ μύω-
νές του ἀνεπτύσσοντο, καὶ τὸ σῶμά του ὅλον ἦτο εὐκαμπτον
συνάμα καὶ ἰσχυρόν. Δὲν τῷ ἐφάνην ἄξιός νὰ συναγωνισθῶ
μετ' αὐτοῦ, ὅθεν οἰκτείρων τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν μου ἐζήτη-
σε ν' ἀποχωρήσῃ, ἀλλ' ἐγὼ ἀντετάχθην εἰς αὐτόν· τότε δρα-
ξάμενοι ἀλλήλους¹ συνεσφίχθημεν τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε
διεκόπη ἡ ἀναπνοή μας· ἀντεχόμεθα πλάτην πρὸς πλάτην,
πόδα πρὸς πόδα, τεταμένα ἔχοντες τὰ νεῦρα καὶ τοὺς βρα-
χιόνας περιπεπλεγμένους ὡς δύο ὄφεις, καὶ προσεπαθοῦμεν
ἐκαστος νὰ μετεωρίσῃ τὸν ἀνταγωνιστὴν του καὶ τὸν ρίψῃ
χαμαί. Καὶ νῦν μὲν ἐπειρᾶτο ἐκεῖνος νὰ μὲ προκαταλάβῃ ὠ-
θῶν με πρὸς τὰ δεξιὰ, νῦν δ' ἐγὼ νὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ κλίνη
πρὸς τ' ἀριστερά. Ἀλλ' ἐνῷ μὲ ἐθλίβε ταιουτοτρόπως ἐγὼ
ᾤθησα αὐτὸν μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε ἡ ὀσφύς του ἐκάμ-
φθη, ἔπεσε χαμαί εἰς τὴν κονίστραν καὶ μὲ ἔσυρεν ἐπάνω του.
Μάτην ἔπασχεν ἔπειτα νὰ μὲ ἀνατρέψῃ καὶ νὰ βαλθῇ ἐπάνω-
θέν μου· ἐγὼ τὸν ἐκράτουν στερεῶς ἀκίνητον ὑποκάτω μου.
Ὅλος ὁ λαὸς ἀνέκραξεν. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος ἐνίκησεν!
Ἐγὼ τότε ὀρέξας τὴν χεῖρα τὸν ἀνήγειρα ἐκ τοῦ ἐδάφους.

Δεύτερος ἄγων ἐγένετο ὁ τῆς πυγμῆς. Ὁ υἱὸς πλουσίου
τινὸς Σαμίου εἶχεν ἀποκτήσει μεγάλην φήμην εἰς τὸ εἶδος τοῦ-
το τοῦ ἀγώνος. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀθληταὶ ὑπεχώρησαν εἰς αὐ-
τόν, καὶ μόνος ἐγὼ ἤλπιζον νὰ τὸν νικήσω. Κατ' ἀρχὰς μου
κατέφερεν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς τὰ στῆθος γρόνθους τοιοῦ-
τους, ὥστε ἐξέμεσα ἀρκετὸν αἷμα, οἱ δὲ ὀφθαλμοί μου ἤσπρα-

¹ Ἀγκάς-δ' ἀλλήλων λαβέτην χερσὶ στιβαρῆσιν·

ψαν καὶ ἐσκατίσθησαν· παρ' ὀλίγον νὰ λειποθυμήσω· αὐτὸς μ' ἐπίζε τοσοῦτον ἰσχυρῶς, ὥστε δὲν ἤδυναμην ν' ἀναπνεύσω, ἀλλ' ὅμως ἐνεκαρδιώθην ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ Μέντορος, ὅστις ἀνέκραζεν. Ὑῖε τοῦ Ὀδυσσεύς, νικάσῃ! Ὁ θυμὸς μοὶ ἔδωκε νέας δυνάμεις· ἀπέφυγον πολλὰς πληγὰς του, αἵτινες ἠδύναντο νὰ μὲ κατασυντρίψωσιν· ἅμα δὲ μοῦ κατέφερε σφαλερόν τινα κτύπον καὶ ὁ βραχίον του ἀπέπτη κενὸς εἰς τὸν ἀέρα, ἐγὼ τὸν ἤρπασα εἰς τὴν μετέωρον ἐκείνην θέσιν, ὃ δὲ ἠθέλησε νὰ ὀπισθοχωρήσῃ, ὅποτε ὑψώσας τὸν γρόνθον μου ἵνα τὸν καταβιδάσω κατ' αὐτοῦ μετὰ πλειοτέρας σφοδρότητος, αὐτὸς ἐζήτησε νὰ τὸν ὑπεκφύγῃ καὶ ἀπολέσας τὴν ἰσορροπίαν, μοὶ ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ τὸν ὠθήσω καὶ νὰ τὸν ἀνατρέψω. Μόλις ἐτανύσθη κατὰ γῆς, καὶ τῷ ὥρεξα τὴν χεῖρα ἵνα τὸν ἀνεγείρω· ἀνωρθώθη ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ κατακεκαλυμμένος ἀπὸ κονίσσολον καὶ αἵμα· ἤσχυνθη μεγάλως ὅτι ἡττήθη, καὶ δὲν ἐτόλμησε πλέον νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν ἀγῶνα.

Κατόπιν ἤρχισεν ἡ ἵπποδρομία τῶν ἄρμάτων, ἥτις ἐγένετο διὰ κλήρου. Τὸ ἐμὸν ἄρμα ἦτο πολὺ ὑποδεέστερον τῶν ἄλλων, ὡς πρὸς τὴν κουφότητα τῶν τροχῶν καὶ τὴν ῥώμην τῶν ἵππων· ἀφίεμεθα· νέφος κονιορτοῦ ὑψοῦται εἰς τὸν ἀέρα καὶ σκοτίζει τὸν οὐρανόν! Κατ' ἀρχὰς ἀφῆκα τοὺς ἄλλους νὰ μοῦ προπεράσωσι· νέος τις Λάκων, ὀνόματι Κράντωρ, ὑπερῆλασε πάντας τοὺς ἄλλους. Κρής τις, ὀνόματι Πολύκλειτος, τὸν ἠκολούθει κατόπιν. Ὁ Ἰππόμαχος, συγγενὴς τοῦ Ἰδομενεύς, ὅστις ἤλπιζε νὰ διαδεχθῇ τὴν βασιλείαν του, χαλαρῶν τοὺς χαλινούς τῶν ἰδρωτιῶντων ἵππων του ἐκκλινεν ὅλως πρὸς τὰς κυματιζούσας χαίτας τῶν, καὶ ἡ κίνησις τῶν τροχῶν τοῦ ἄρματός του ἦτο τοσοῦτω ταχεῖα, ὥστε ἐφαίνοντο αὐτοὶ σχεδὸν ἀκίνητοι ὡς αἱ πτέρυγες ἀετοῦ πετομένου εἰς τὸν ἀέρα. Οἱ ἰδικοί μου ἵπποι ἐνεψυχώθησαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐλάβον τόλμην, ὥρμησαν· ἀφῆκα λοιπὸν ὀπίσω μου σχεδὸν πάντας

¹ Ὑπὸ δὲ στέρνουσιν κονίη

² Ἰστατ' ἀειρομένη, ὥστε νίφει ἢ θάλλει.

τοὺς μετὰ τοσαύτης βίας προσδραμόντας μου· τοῦ δὲ Ἴππο-
μάχου ἐλαύνοντος λίαν ὀρμητικῶς τοὺς ἰδικαίους του, ὁ εὐρω-
στότερος αὐτῶν συνεποδίσθη, καὶ οὕτως ἐσπέρησε τὸν κύριόν
του πάσης ἐλπίδος τοῦ νὰ βασιλεύσῃ. Ὁ δὲ Πολύκλειτος κλί-
νων πολὺ πρὸς τὴν ἐτέραν πλευράν τῶν ἵππων του δὲν ἤδυ-
νήθη νὰ κρατηθῇ καλῶς εἰς τινὰ πρόσκοψιν αὐτῶν, ὅθεν κα-
τέπεσαν οἱ γαλινοὶ διέφυγον τῶν χειρῶν του, καὶ ὑπῆρξεν
εὐτυχῆς ὅτι πίπτων δὲν ἀπώλεσε συνάρμα καὶ τὴν ζωὴν. Ὁ
Κράντωρ βλέπων δι' ὄμματός πλήρους ὀργῆς ὅτι ἤμην πλη-
σίον του, ἐδιπλασίασε τὴν προθυμίαν του, καὶ ὅτε μὲν ἐπέκα-
λεῖτο τοὺς θεοὺς εἰς βοήθειάν του καὶ ὑπέσχετο αὐτοῖς πλου-
σίαις εὐχολαίς, (ταξήματα) ὅτε δὲ ἐλάλει πρὸς τοὺς ἵππους του
ἐγκαρδιῶν αὐτούς¹. Ἐφοβεῖτο μὴ διελθῶν μετὰ αὐτοῦ καὶ
τοῦ τέρματος ἐπειδὴ οἱ ἵπποι μου διευθυνόμενοι κάλλιον τῶν
ἰδικῶν του, ἠδύοντο νὰ τὸν ὑπερελάσωσι· δὲν εἶχε λοιπὸν
ἄλλο νὰ πράξῃ ἢ νὰ μοὶ κλείσῃ τὴν δίοδον· ἵνα δ' ἐπιτύχῃ
τοῦτο, ἐκινδύνευσε νὰ συντριβῇ κατὰ τοῦ περισπάγματος, καὶ
συνέτριψε τῷ ὄντι ἕνα τροχόν του. Ἐγὼ τότε ἐστοχάσθην ὅτι
ῥῥεῖλον ἐν τάχει νὰ σχηματίσω κύκλον ἵνα μὴ ἐμπλακῶ εἰς
τὴν σύγχυσίν του, καὶ τοιοῦτοτρόπως μὲ εἶδεν ἐν ἄκαρρῳ εἰς
τὸ τέρμα τοῦ σταδίου. Ὁ λαὸς ὅλος αὐθις ἀνέκραξεν. Ὁ υἱὸς
τοῦ Ὀδυσσεὺς ἐνίκησεν! Αὐτὸν οἱ θεοὶ προώρισαν διὰ βα-
σιλέα μας.

Ἐν τούτοις οἱ ἐπιφανέστεροι καὶ σοφώτεροι τῶν ἐν τῇ συ-
νελούσει ταύτῃ Κρητῶν μᾶς ὠδήγησαν εἰς τι παλαιὸν ἱερὸν
ἄλσος κεχωρισμένον ἀπὸ τὰ ὄμματα τῶν βεβήλων ἀνθρώπων,
ὅπου οἱ γέροντες, οὗς ὁ Μίνως ἐγκατέστησε δικαστὰς τοῦ λαοῦ
καὶ φύλακας τῶν νόμων, συνήγαγον τοὺς διαγωνισθέντας ἡ-
μᾶς, παντὸς ἄλλου ἀπαρδεύτου γενομένου. Οἱ σοφοὶ τότε ἡ-
νοῖξαν τὴν Βίβλον, ἐν ᾗ ὅλοι οἱ νόμοι τοῦ Μίνως ἦσαν γεγραμ-
μένοι· ἠρθάνθησαν σέβας καὶ εὐλάβειαν, ὅτ' ἐπλησίασα τοὺς γέ-
ροντας αὐτοὺς, οὗς ἡ ἡλικία καθίστα γέροντας, χωρὶς νὰ τοὺς

¹ Ἀντίλοχος δ' ἵπποισιν ἐκέκλετο πατὴρ· ἔστο.

στερησῇ τῶν νοητικῶν δυνάμεων. Αὐτοὶ ἐκάθηντο κατὰ τάξιν, ἕκαστος εἰς τὴν οἰκίαν θέσιν του, καὶ ἔμενον ἀκίνητοι. Εἶχον λευκὴν τὴν κόμην καὶ τινες μάλιστα ἦσαν φαλακροί· εἰς τὰ σοβαρὰ πρόσωπά των ἐζωγραφεῖτο γαλήνιος τις καὶ ἀτάραχος σοφία· δὲν ἐσπευδον λαλοῦντες, ἀλλ' ἐλάλουν πᾶν ὅ,τι ἀπεφάτισαν νὰ εἴπωσιν· Ὅσακις εἶχον διάφορον γνώμην πρὸς ἀλλήλους ἦσαν τοσοῦτῳ μετριόφρονες, ὥστε ἐνόμιζε τις ὅτι ὅλοι ὁμοφώνουν. Ἡ μακρὰ πείρα τῶν παρελθόντων πραγμάτων, καὶ ἡ ἐξίς τῆς ἐργασίας, ἐχαρῆγουν αὐτοῖς τὴν δεύσαν μάθησιν, ἵνα ὀρθῶς κρινῶσι περὶ παντός· ἀλλ' ὅ,τι μᾶλλον ἐτελειοποιεῖ τὸ λογικὸν των ἦτο ἡ γαλήνη τοῦ νοῦς, ἀπηλλαγμένου ὄντος τῶν τυφλῶν ἐκείνων παθῶν, καὶ τῶν ἰδιοτροπιῶν τῆς νεότητος. Εἰς αὐτοὺς ἐνήργει μὲν ἡ φρόνησις, ὃ δὲ καρπὸς τῆς μακρᾶς ἀρετῆς των ἦτο νὰ γαλινώσῃ τὰς ἀλόγους ὀρέξεις των, ὥστε ἀπελάμβανον ἐν εἰρήνῃ τὴν γλυκεῖαν καὶ ποθητὴν τέρψιν τοῦ ν' ἀκούωσι πάντοτε τὸν ὀρθὸν λόγον. Θαυμάζων δὲ αὐτοὺς κηρύττειν ἵνα αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς μου παρέλθωσι ταχέως, ὅπως φθάσω εἰς γῆρας τοσοῦτον αἰδέσμιον. Εὕρισκον τὴν νεότητά δυστυχῆ, ὥς πολλὰ ἐρημητικὴν καὶ πολλὰ ἀπέχουσαν τῆς ἀρετῆς ταύτης· τῆς τοσοῦτῳ πεφωτισμένης καὶ τοσοῦτῳ γαλήνιου.

Ὁ πρεσβύτερος τῶν γερόντων αὐτῶν ἤνοιξε τὴν βίβλον τῶν νόμων τοῦ Μίνως, ἥτις ἦτο παμμεγέθης, καὶ συνήθως ἐφυλάττατο κεκλεισμένη εἰς χρυσὸν κιβώτιον μετὰ παντοδαπῶν ἀρωμάτων. Ὅλοι οἱ γέροντες τὴν ἡσπάζοντο εὐλαβῶς, ἐπειδὴ ἔλεγον ὅτι, μετὰ τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν οἱ δίκαιοι νόμοι πηγάζουσιν, οὐδὲν ἄλλα ἱερώτερον δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰς τοὺς ἀνθρώπους πλὴν τῶν νόμων τῶν προωρισμένων νὰ τοὺς καταστήσωσι σώφρονας, ἀγαθοὺς καὶ εὐτυχεῖς. Ὅσοι ἔχουσιν εἰς χεῖρας των τοὺς νόμους, ἵνα κυβερνήσωσι τοὺς λαοὺς, ὀφείλουσιν αὐτοὶ πρῶτοι νὰ κυβερνῶνται ὑπὸ τῶν νόμων, ἐπειδὴ ὁ νόμος, καὶ οὐχὶ ὁ βασιλεὺς, πρέπει νὰ κυβερνᾷ. Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐμπειρία τῶν γερόντων ἐκείνων· ἀκολουθῶς ὁ πρεσβυτέρων μετὰ τοῦ αὐτῶν πρότερος τρία προβλήματα, ἅτινα ἐμελλον νὰ λυθῶσι κατὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ Μίνως.

Τὸ πρῶτον πρόβλημα ἦτο νὰ μάθωμεν, τίς ὁ πλέον ἐλεύθερος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι εἶναι βασιλεὺς τις, ἔχων ἐπὶ τοῦ λαοῦ του ἀπεριόριστον ἐξουσίαν, καὶ ὅστις ἐνίκησε πάντας τοὺς ἐχθρούς του. Οἱ δὲ δι´σχυρίζοντο ὅτι ἦτο ἀνθρωπὸς τις τοσοῦτω πλούσιος, ὥστε ἡδύνατο νὰ καρέννη ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐπιθυμίας. Οἱ δὲ ὅτι ἦτο ἀνθρωπος, ὅστις δὲν ἐνομφεύθη ποτὲ, ἀλλὰ περιηγεῖτο καθ' ὅλον τὸν βίον του εἰς διαφόρους τόπους, χωρὶς νὰ ὑπόκηται εἰς τοὺς νόμους οὐδενὸς ἔθνους. Ἔτεροι ἀπεφάνθησαν ὅτι ἦτο βάρβαρός τις, ὅστις ζῶν διὰ τοῦ κυνηγίου μεταξὺ δασῶν, ἦτο ἀπῆλλαγμένος πάσης ἀρχῆς καὶ πάσης ἀνάγκης· ἄλλοι ἐπίστευον ὅτι ἦτο ἀνὴρ τις νεοστὶ ἀπολυτρωθεὶς τῆς δουλείας, ἐπειδὴ ἀπαλλαγεὶς τῶν κακουγιῶν αὐτῆς αἰσθάνεται τὴν χαρὰν τῆς ἐλευθερίας. Ἄλλοι, τελευταῖον, ἐγνωμαδότην ὅτι ἦτο ἀνὴρ τις ἐγγὺς ν' ἀπαθανῇ, ἐπειδὴ ὁ θάνατος τὸν ἀπῆλλαττε πᾶντὸς κακοῦ καὶ ἐπειδὴ πάντες οἱ ἄνθρωποι ὁμοῦ οὐδεμίαν ἔχουσι τοῦ λοιποῦ ἐξουσίαν ἐπ' αὐτοῦ. Ὅτε δὲ ἤλθεν ἡ σειρά μου δὲν ἐδυσκολεύθην ν' ἀποκριθῶ, διότι ἐφύλαττον καλῶς εἰς τὴν μνήμην μου ὅτι ὁ Μένωρ πολλὰκις μοι εἶπεν. Ὁ πλέον ἐλεύθερος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἀπεκρίθην, εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις δύναται καὶ ἐν τῇ δουλείᾳ αὐτῇ νὰ ᾔναι ἐλεύθερος· εἰς οἰονδήποτε τόπον, καὶ εἰς οἰονδήποτε κατὰστασιν τοῦ βίου, εὕρεθῇ, εἶναι πολλὰ ἐλεύθερον, ὅταν φοβῆται τοὺς θεοὺς καὶ μόνους αὐτοὺς. Ἐν συντομίᾳ, ὁ ἀληθὺς ἐλεύθερος ἀνθρωπος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἀπῆλλαγμένος παντὸς φόβου καὶ πάσης ἐπιθυμίας, εἰς οὐδὲν ἄλλο ὑπόκειται εἰμὴ εἰς τοὺς θεοὺς καὶ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. Οἱ γέροντες ἐθεώρησαν ἀλλήλους ὑπομειδιῶντες, καὶ ἐθαύμαζαν ἀκούσαντες ὅτι ἡ ἀπόκρισίς μου ἦτο ἀκριβὲς ἢ τοῦ Μένωρος.

Μετὰ τούτο προέτειναν τὸ δεύτερον πρόβλημα ἔχον οὕτω. Τίς ὁ δυστυχέστερος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκαστος ἀπεκρίνατο ὅτι ἤρχετο εἰς τὸν νοῦν του· καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν. Εἶναι ἀνθρωπὸς τις μὴ ἔχων οὔτε περιουσίαν, οὔτε ὑγείαν, οὔτε τιμὴν· ἕτερος ἔλεγεν, εἶναι ἀνθρωπὸς τις, μὴ ἔχων κλένενα φίλον· ἄλλος δι´σχυρίζετο ὅτι εἶναι ἀνθρωπὸς τις, ἔχων ἀχάρε-

στα καὶ ἀνάξια ἑαυτοῦ τέκνα. Τότε παρέστη σοφός τις Λέσβιος, ὅστις εἶπεν. Ὁ δυστυχέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ νομίζων ἑαυτὸν δυστυχῆ, διότι ἡ δυστυχία ἐξαρτάται ὀλιγώτερον ἀπὸ τὰ παθήματα, ἢ τὰ ὑποφέρει τις, ἢ ἀπὸ τὴν ὀλιγοψυχίαν μεθ' ἧς τὰ ὑποφέρει. Εἰς τοὺς λόγους τούτους, ἅπαντα ἡ ὀμλήγυρις χειροκρότησε, καὶ ἕκαστος ἐπίστευσεν ὅτι ὁ σοφός αὐτός Λέσβιος ἐμελλε νὰ κερδήσῃ τὸ βραβεῖον. Ἐρωτηθεὶς δὲ καὶ γὰρ ἀπεκρίθη κατὰ τὰ παραγγέλματα τοῦ Μέντορος. Ὁ δυστυχέστερος πάντων τῶν ἀνθρώπων εἶναι βασιλεὺς τις, ὅστις νομίζει ἑαυτὸν εὐτυχῆ καθιστῶν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀθλίους· καὶ εἶναι διττῶς δυστυχῆς, καὶ διὰ τὴν τυφλότητά του, ἐπειδὴ μὴ γινώσκων τὴν δυστυχίαν του δὲν δύναται νὰ τὴν θεραπεύσῃ, μάλιστα δὲ καὶ φοβεῖται νὰ τὴν γνωρίσῃ, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια δὲν δύναται νὰ διέλθῃ τὸ πλῆθος τῶν περιστοιχιζόντων αὐτὸν κολάκων ἵνα ρηθῇ μέχρι αὐτοῦ, ὁ τοιοῦτος τυραννεῖται ὑπὸ τῶν παθῶν του· ἀγνοεῖ τὰ καθήκοντά του· δὲν αἰσθάνεται τὴν ἡδονὴν τῆς ἀγαθοεργίας οὐδὲ τὰ θελγητρα τῆς ἀγνῆς ἀρετῆς· εἶναι ἄρα δυστυχῆς καὶ ἄξιος δυστυχίας. Ἡ δυστυχία του δὲ αὐξάνει ἡμέρας, τρέχει εἰς τὴν ἀπώλειάν του καὶ οἱ θεοὶ εἶναι ἐτοιμοὶ νὰ τὸν τιμωρήσωσι δι' αἰώνιων βασάνων. Ἀπασα ἡ ὀμλήγυρις ὁμοφώνως ἀνέκραξεν ὅτι ἐνίκησα τὸν σοφὸν Λέσβιον, οἱ δὲ γέροντες ἐκήρυξαν ὅτι ἐπέτυχον τὸ ἀληθὲς νόημα τῶν νόμων τοῦ Μίνωος.

Ὡς πρὸς τὸ τρίτον πρόβλημα προὔταθον. Πότερον βασιλεὺς κατακτητῆς καὶ ἀήττητος εἰς τὸν πόλεμον, ἢ βασιλεὺς ἀπειρος μὲν πολέμου, ἄξιος δὲ νὰ κυβερνᾷ σοφῶς καὶ εἰρηνικῶς τοὺς λαοὺς εἶναι προτιμητέος; οἱ πλείοντες ἀπεκρίναντο ὅτι ὁ ἀήττητος εἰς τὸν πόλεμον βασιλεὺς. Τί ὀφείλει, ἔλεγον νὰ ἔχωμεν βασιλέα γινώσκοντα μὲν καλῶς νὰ κυβερνᾷ ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἀγνοοῦντα δ' ἐν καιρῷ πολέμου νὰ ὑπερασπίζεται ἄξίως τὴν ἐπικράτειαν; οἱ ἐχθροὶ του θέλουσι τὸν νικῆσαι καὶ ὑποδουλώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ἄλλοι ἀπεναντίας δι´σχυρίζοντο ὅτι ὁ εἰρηνικός βασιλεὺς εἶναι προκριτότερος, ἐπειδὴ φοβούμενος τὸν πόλεμον τὸν ἀπομακρύνει ἐμφρόνως. Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι ὁ κατακτητῆς βασιλεὺς ἐργάζεται πρὸς

(ΤΥΧΑΙ ΘΗΑΕΜΑΧΟΥ)

8

δόξαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καθὼς καὶ πρὸς δόξαν ἑαυτοῦ ἰδίαν, καὶ ὅτι καθιστᾷ αὐτῷ τοὺς ὑπηκόους του κυρίου τῶν ἄλλων ἔθνων, ἐνῷ ὁ εἰρηνικὸς βασιλεὺς τοὺς διατρεῖ πρὸς αἰσχρὰν δουλείαν.

Ἐρωτηθεὶς δὲ κἀγὼ ἀπεκρίθην. Βασιλεὺς, ὅστις γινώσκει νὰ κυβερνᾷ μόνον ἐν καιρῷ πολέμου ἢ μόνον ἐν καιρῷ εἰρήνης, καὶ ὅστις δὲν εἶναι ἀξίος νὰ διοικήσῃ τὸν λαόν του καὶ εἰς τὰς δύο περιστάσεις, εἶναι ἡμιβασιλεὺς· ἀλλ' ἐὰν παραβάλλῃ βασιλέα μόνον ἐμπειροπόλεμον πρὸς βασιλέα σοφὸν ὅστις χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὰ τοῦ πολέμου, εἶναι ὅμως ἱκανὸς διὰ τῶν στρατηγῶν του νὰ ὑποστηρίξῃ πόλεμον ἐν ἀνάγκῃ, ἐγὼ νομίζω τοῦτον προτιμώτερον ἐκείνου. Βασιλεὺς ὅλως ἐκδοτος εἰς τὸν πόλεμον, ἀγαπᾷ πάντοτε νὰ πολεμᾷ, καὶ θέλων νὰ ἐκτείνῃ τὴν δεσποτείαν του καὶ τὴν δόξαν του καταστρέφει τοὺς λαοὺς του. Τί τὸ ὄφελος εἰς τι ἔθνος, ἐὰν ὁ βασιλεὺς αὐτοῦ ὑποτάξῃ ἕτερα ἔθνη, ὅταν αὐτὸ τοῦτο εἶνε δυστυχὲς ὑπὸ τὸ σκῆπτρον του; ἄλλως τε οἱ μακροχρόνιοι πόλεμοι συνεπισπῶνται αἰείποτε τὴν ἀταξίαν. Ὁ νικητὴς ἐκκλίνει πάντοτε τῆς εὐθείας κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους τῆς συγκρίσεως. "Ἰδετε πόσον ἐξημιώθη ἡ Ἑλλάς ὅτε ἐνίκησε τὴν Τροίαν! ἔστερήθη τῶν βασιλέων τῆς ἐπὶ δέκα ἔτη καὶ ἐπέκεινα· ὅτε τὸ πᾶν φλέγεται ὑπὸ τοῦ πολέμου, οἱ νόμοι, ἡ γεωργία, αἱ τέχναι, παρακυᾶζουσιν. Οἱ καλλίτεροι ἡγεμόνες, διατρεφόντες τὸν πόλεμον, ἀναγκάζονται νὰ υποκύψωσιν εἰς τὸ μέγιστον τῶν κακῶν, τὴν ἀνοχὴν τῆς ἀκολασίας καὶ νὰ μεταχειρίζωνται φαύλους ἀνθρώπους. Πόσοι κακοῦργοι ἐμελλον νὰ τιμωρηθῶσιν ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἐνῷ ἀνταμείβονται διὰ τὴν θρασύτητά των εἰς τὰς ἀνωμαλίας τοῦ πολέμου! Οὐδεὶς ποτε λαὸς ἔσχε βασιλέα κατακτητὴν χωρὶς νὰ ζημιωθῇ ἐκ τῆς φιλοδοξίας αὐτοῦ· ὁ κατακτητὴς, μεθυσκόμενος ὑπὸ τῆς δόξης του, καταστρέφει ἐπίσης καὶ τὸ νικῆσαν καὶ τὸ νικηθὲν ἔθνος. Ἡγεμῶν, μὴ ἔχων τ' ἀπαιτούμενα προσόντα πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης, δὲν δύναται νὰ εὐφράνῃ τοὺς ὑπηκόους του διὰ τῆς ἀπολαύσεως τῶν καρπῶν πολέμου εὐτυχῶς περατωθέντος, ἀλλ' ὁμοιάζει πρὸς ἀνθρώπον, ὅστις ὑπερα-

πιζέται μὲν τὸν ἀγρόν του κατὰ τοῦ γείτονός του, μάλιστα
 ἀρπάζει τὸν τοῦ γείτονός του, χωρὶς ὅμως νὰ γινώσκῃ νὰ
 γεωργήσῃ, οὔτε νὰ σπεύρῃ, ἵνα δρέψῃτε ἐξ αὐτοῦ καρπούς.
 Ἄνθρωπος τοιοῦτος φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη ἵνα καταστρέφῃ,
 λεηλατῇ, ἀναστατώνῃ τὸν κόσμον καὶ οὐχὶ ἵνα καθιστᾷ λαὸν
 εὐτυχῇ διὰ τῆς φρονίμου κυβερνήσεώς του¹.

Ἐλθωμεν νῦν εἰς τὸν εἰρηνικὸν βασιλέα· ἀληθῶς οὗτος μὲν
 δὲν εἶναι μὲν ἐπιτήδειος εἰς μεγάλας κατακτήσεις, τούτέστι
 δὲν ἐγεννήθη διὰ νὰ διαταράττῃ τὴν εἰρήνην καὶ εὐτυχίαν
 τοῦ λαοῦ του ζητῶν νὰ νικήσῃ ἄλλους λαοὺς, οὓς ἡ δικαιο-
 σύνη εἰς αὐτὸν δὲν ὑπέβαλεν, ἀλλ' εἶναι, τῷ ὄντι ἐπιτήδειος
 ἵνα κυβερνήσῃ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἔχει πάντα τὰ προσόντα ἵνα
 ὑπερασπίσῃ τὸν λαὸν του κατὰ τῶν ἐχθρῶν του· καὶ ἰδοὺ
 πῶς. Εἶναι δίκαιος, μετρίφρων καὶ περιποιητικὸς πρὸς τοὺς
 γείτονάς του· δὲν ἐπιχειρεῖ τι κατ' αὐτὸν δυνάμενον νὰ δια-
 τάρῃ τὴν εἰρήνην του· εἶναι πιστὸς εἰς τὰς συνθήκας του·
 οἱ σύμμαχοί του τὸν ἀγαπῶσι, δὲν τὸν φοβοῦνται καὶ ἔχου-
 σι τελείαν πίστιν εἰς αὐτόν· Ἐάν οὗτος ἔχῃ γείτονα ταραχο-
 ποιόν, ὑπερήφανον καὶ φιλόδοξον, ἐκείνοι ἐνδύνονται μετὰ τοῦ
 ἀγαθοῦ τούτου βασιλέως, ὅπως ἐμποδίσωσιν αὐτὸν τοῦ νὰ
 τὸν καταδυναστεύσῃ. Ἡ τιμιότης του, ἡ εὐλικρίνειά του, ἡ
 μετριοπάθειά του τὸν καθιστῶσι διαιτητὴν πασῶν τῶν ἐπι-
 κρατειῶν, αἵτινες περικυκλοῦσι τὴν ἰδικήν του, καὶ ἐνῷ ὁ ду-
 νάστης βασιλεὺς μισεῖται ὑπὸ τῶν ἄλλων καὶ ῥεῖποτε ἐστὶν
 ἀντικείμενον τῶν συμμαχιῶν των, ὁ εἰρηνικὸς ἀπολαμβάνει
 τὴν δόξαν ὅτι εἶναι πατὴρ καὶ κηδεμὼν ὅλων τῶν ἄλλων
 ἔσων· καὶ ταῦτα μὲ τὰ ἐξωτερικὰ ὠφελήματά του· τὰ
 πωτερικὰ ἐτι βεβαιότερα, διότι ἐπιτήδειος ὢν νὰ κυβερνᾷ
 εἰρήνῃ, ὑποτίθεται ὅτι κυβερνᾷ διὰ νόμων σοφῶν, ἀπα-
 ρεῦει τὴν πολυτέλειαν, τὴν τρυφὴν καὶ πᾶσαν τέχνην χρη-
 μεύουσιν εἰς διατήρησιν τῶν ἐλαττωμάτων, ἐπιμελεῖται καὶ

¹ Ἀπρῆτωρ ἀβέμιστος, ἀνάστης ἐστὶν ἐκείντος,

Ἄς πολέμου ἔραται ἐπιδημίου ὀκρυόντος.

βελτιοῖ πάσας τὰς τέχνας τὰς ἐπωφελεῖς εἰς τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τοῦ βίου, καὶ προτρέπει τοὺς ὑπηκόους του εἰς τὴν γεωργίαν ἥτις χορηγεῖ αὐτοῖς ἀφθόνως τὰ πρὸς ζωάρκειαν. Ὁ φιλόπονος αὐτὸς λαὸς ἀπλοῦς τὰ ἔθνη, συνειθισμένος εἰς τὴν ὀλιγάρκειαν καὶ ποριζόμενος εὐκόλως τὰ πρὸς διατροφήν του ἕνεκα τῆς καλλιιεργείας τῶν γαιῶν του πολλαπλασιάζεται ἐπ' ἀπειρον. Ἰδοὺ εἰς τὸ βασίλειον αὐτοῦ λαὸς ἀπειράριθμος, ἀλλὰ λαὸς ὑγιής, εὐτραφής, ῥωμαλέος, οὐδόλως ἐκθηλυθηῖς ὑπὸ τῆς τρυφῆς, ἐξησκημένος εἰς τὴν ἀρετὴν, οὐχὶ προσηλωμένος εἰς τὰς ἡδονὰς ἐκλελυμένου βίου, δυνάμενος νὰ καταφρονῇ τὸν θάνατον, καὶ ὅστις προτιμᾷ ν' ἀποθάνῃ μᾶλλον ἢ ν' ἀποβάλλῃ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ἀπολαμβάνει ὑπὸ σοφὸν βασιλέα, προσπαθοῦντα, οὐχὶ νὰ βασιλεύῃ αὐτός, ἀλλ' οἱ νόμοι καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος. Ἀς προσβάλλῃ τώρα οἰοσδήποτε κατακτητὴς τὸν λαὸν αὐτὸν καὶ θέλει τὸν εὔρει, ἂν οὐχὶ ἀρκούντως συνειθισμένον νὰ στρατοπεδεύῃ, νὰ παρατάττηται εἰς μάχην ἢ νὰ στήνῃ μηχανὰς πρὸς πολιορκίαν πόλεως τινος, ὅπως ἀήττητον διὰ τὸ πλῆθος τοῦ διὰ τὴν ἀνδρίαν του, διὰ τὴν καρτερίαν του εἰς τοὺς καμάτους, διὰ τὴν ἑξίν του εἰς τὴν πενίαν, διὰ τὴν εὐτολμίαν του εἰς τὰς μάχας, καὶ συνελόντι εἶπεν, διὰ τὴν ἀρετὴν του ἦν αἱ ἀποτυχίαι αὐταὶ δὲν δύνανται νὰ κλονήσωσιν. Ἐὰν δὲ βασιλεὺς τις δὲν εἶναι ἀρκούντως ἐμπειρὸς εἰς τὸ διοικεῖν τοὺς στρατοὺς του, θέλει εὔρει ἀνθρώπους ἀξιόους νὰ τοὺς διοικήσωσιν, ὅς δύνανται νὰ μεταχειρισθῇ χωρὶς ν' ἀποβάλλῃ τὴν ἐξουσίαν του· ἐν τοσοῦτῳ ὁ τοιοῦτος θέλει ἔχει καὶ τὴν βοήθειαν τῶν συμμάχων του· οἱ ὑπηκοοὶ του θέλουσι προτιμῆσαι κἄλλιον ν' ἀποθάνωσιν ἢ νὰ ὑποπέσωσιν εἰς τὴν δεσποτείαν ἄλλου ἀδίκου καὶ ἀνόμου βασιλέως· οἱ θεοὶ αὐτοὶ θέλουσι τὸν συνδράμει. Ἰδετε ἤδη ὅποια βοηθήματα ἔχει ἐν μέσῳ τῶν μεγαλητέρων κινδύνων. Συμπεραίνω λοιπὸν ὅτι ὁ εἰρηνικὸς βασιλεὺς ὁ ἀγνοῶν μὲν τὸν πόλεμον, εἶναι βασιλεὺς ἀτελής, ἐπειδὴ εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐκπληρώσῃ ἐν τῶν μεγαλητέρων καθηκόντων του τοῦτέστι νὰ νικᾷ τοὺς ἐχθρούς του, ἀλλὰ προσθέτω συγχρόνως ὅτι εἶναι ἀνώτερος ὅπως δῆποτε τοῦ φιλοπολέμου βασιλέως τοῦ στε-

ρουμένου τῶν ἀναγκαίων πρὸς εἰρήνην προσόντων καὶ μόνον ἐπιτηδεύει πρὸς πόλεμον.

Παρατήρησα εἰς τὴν ὁμήγουριν ταύτην πολλοὺς ἀπαρεσκευασμένους εἰς τὴν γνώμην μου, διότι οἱ περισσότεροι τῶν ἀνθρώπων ἐκθαμβούμενοι ὑπὸ τῆς λάμψεως τῶν πραγμάτων ἦτοι τῶν νικῶν καὶ τῶν κατακτήσεων, προτιμῶσιν αὐτάς ἀπὸ τὸ ἀπλοῦν, ἥσυχον καὶ βέβαιον χρῆμα, λέγω τὴν εἰρήνην καὶ τὴν καλὴν διοίκησιν τῶν λαῶν. Ὅλοι ὅμως οἱ γέροντες ἀνέκραζαν ὅτι ἐλάλησα σύμφωνα πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Μίνως.

Τότε ὁ πρεσβύτερος τῶν γερόντων ἀνεβόησε. Βλέπω τὴν ἐκπλήρωσιν χρημοῦ τινος τοῦ Ἀπόλλωνος διαθρυλλουμένου πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν νῆσόν μας. Ὁ Μίνως ἠρώτησέ ποτε τὸν θεὸν αὐτόν, θέλων νὰ μάθῃ μέχρι πόσου ἡ γενεὰ του ἐμελλε νὰ βασιλεύῃ κατὰ τοὺς νόμους, οὓς ἐθέσπισεν, ὁ δὲ θεὸς ἐχρησεν. Ἡ γενεὰ σου θέλει παύσει τοῦ νὰ βασιλεύῃ, ἀμα ξένος τις ἔλθῃ εἰς τὴν νῆσον ταύτην καὶ συντελέσῃ ἵνα βασιλεύσωσιν οἱ νόμοι σου. Ἡμεῖς φοβούμεθα μήπως ξένος τις ἔλθῃ καὶ κατακτήσῃ τὴν νῆσόν μας Κρήτην· ἀλλ' ἡ δυστυχία τοῦ Ἰδομενέως καὶ ἡ φρόνησις τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεώς, ὅστις συνήλπι· κάλλιον παντὸς ἄλλου τοὺς νόμους τοῦ Μίνως, μᾶς ἐξηγουσιν ἀρκούντως τὴν ἔννοιαν τοῦ χρημοῦ. Τί βραδύνομεν λοιπὸν καὶ δὲν ἀνακηρύττομεν βασιλεῖα ἡμῶν τὸν ἄνδρα τοῦτον, ὃν ὁ θεὸς μᾶς προώρισε;

Λυθείσης τῆς ὁμηγύρεως ἐξῆλθον οἱ γέροντες ἐκ τοῦ περιβάλλου τοῦ ἱεροῦ ἐκείνου ἄλσους, καὶ ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν λαβὼν με ἐκ τῆς χειρὸς ἐκήρυξεν εἰς τὸν λαόν, ἀνυπόμονον ὄντα ν' ἀκούσῃ τὴν ἀπόφασιν, ὅτι ἐκέρδησα τὸ βραβεῖον. Μόλις εἶπε, καὶ κράτος συγκεχυμένος ἠκούσθη σύμπαντος τοῦ λαοῦ· πανταχόθεν ἀλλαλαγμοὶ χαρᾶς· τὸ παραθαλάσσιον καὶ ὕλα τὰ πλησιόχωρα ὄρη ἀντήχησαν ἐκ τῶν κραυγῶν αὐτοῦ. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεώς, ὅμοιος πρὸς τὸν Μίνωα, ἔστω βασιλεὺς τῶν Κρητῶν! Ἀνέμεινα μικρὸν, ἔπειτα ἔνευσα διὰ τῆς χειρὸς, ὅπως μὲ ἀκροασθῶσιν. Ὁ Μέντωρ τότε μοι εἶπεν εἰς τὸ οὖς· ἀπαρνεῖσαι λοιπὸν τὴν πατρίδα σου, καὶ χάριν τῆς βα-

σιλείας ἐπιλανθάνεσαι τῆς Πηνελόπης, ἥτις σὲ ἀναμένει ὡς τελευταίαν αὐτῆς ἀγκυραν, καὶ τοῦ μεγάλου Ὀδυσσέως, ὃν οἱ θεοὶ σοὶ διαφυλάττουσιν; Οἱ λόγοι οὗτοι διεπέρασαν τὴν καρδίαν μου καὶ ἑματαίωσαν πάντα πόθον τοῦ νὰ βασιλεύσω.

Ἐν τούτοις βαθεῖα σιγὴ ἀπάσης τῆς Θουρυδῶδους ἐκείνης ἐμνηύρεως μοι ἔδωκε καιρὸν νὰ λαλήσω, ὡς ἐφεξῆς. Ὡ ἐνδοξοὶ Κρήτες, ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ σᾶς κυβερνήσω· ὁ χρησμὸς, ὃν πρὸ μικροῦ ἀνεφέρετε δηλοῖ σαφῶς ὅτι ἡ γενεὰ τοῦ Μίνως θέλει παύσει τοῦ νὰ βασιλεύῃ, ἅμα ξένος τις ἔλθῃ εἰς τὴν νῆσον ταύτην, καὶ συντελέσῃ ἵνα βασιλεύσωσιν οἱ νόμοι τοῦ σοφοῦ ἐκείνου βασιλέως· ἀλλὰ δὲν ἐρρήθη διὰ τοῦ χρησμοῦ ὅτι ὁ ξένος αὐτὸς θέλει βασιλεύσει. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ χρησμοῦ δηλούμενος ξένος εἶμαι ἐγὼ, καὶ ἐξεπλήρωσα αὐτὸν ἔλθων εἰς ταύτην τὴν νῆσον. Ἐξήγησα τὴν ἀληθῆ ἐννοίαν τῶν νόμων, καὶ εὐχομαι ἵνα ἡ ἐξήγησίς μου χρησιμεύσῃ, ὅπως αὐτοὶ βασιλεύσωσι μετὰ τοῦ ἀνδρός, ὃν ὑμεῖς θέλετ' ἐκλέξει. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, προτιμῶ τὴν πατρίδα μου, τὴν πτωχὴν, τὴν μικρὰν νῆσον Ἰθάκην¹, ἀπὸ τὰς ἑκατὸν πόλεις τῆς Κρήτης, ἀπὸ τὴν δόξαν καὶ τὸν πλοῦτον τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ βασιλείου. Ἀφετέ μου ν' ἀκολουθήσω τὸ πεπρωμένον μου· ἐὰν ᾔθλησα εἰς τοὺς ἀγωνάς σας, ἔπραξα τοῦτο οὐχὶ ἐπ' ἐλπίδι νὰ βασιλεύσω ἐνταῦθα, ἀλλ' ἵν' ἀξιοῦθῃ τῆς τιμῆς σας καὶ τῆς συμπαθείας σας, ἔπραξα τοῦτο ἵνα μὲ βοηθήσητε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸν τόπον τῆς γεννησεώς μου. Προτιμῶ κάλλιον νὰ ἦμαι ὑπήκοος τοῦ πατρός μου Ὀδυσσεως, καὶ παραμυθία τῆς μητρός μου Πηνελόπης, παρὰ νὰ βασιλεύσω ἐφ' ὅλων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς. Ὡ Κρήτες, βλέπετε καθαρώς τὸ φρόνημά μου· πρέπει νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω, ἀλλὰ μόνον ὁ θάνατος δύναται νὰ σβέσῃ τὴν πρὸς σᾶς εὐγνω-

¹ Ἐν δ' Ἰθάκῃ οὗτ' ἄρ' ὁρόμοι εὐρέες, οὔτε τι λειμῶν.

Λιγίβοτος, καὶ μᾶλλον ἐπήρετος ἱπποδότιο.

Οὗ γάρ τις νήσων ἱππῆλατος, οὐδ' εὐλείμων,

Λίθ' ἄλλ' κακλίεται. Ἰθάκῃ δέτε καὶ περὶ πασείων.

Ὅμ. Ὀδυσ. Δ. Στίχ. 603.

μοσύνην μου. Ναί, μέχρι τελευταίας του ἀναπνοῆς ὁ Τηλέμαχος θέλει ἀγαπᾶ τοὺς Κρήτας, καὶ θέλει εὐχεται ὑπὲρ τῆς δόξης των, ὡς ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ.

Μόλις ἔπαυσα λέγων, καὶ ἀμέσως ἠγέρθη μέγας θόρυβος ἀπάσης τῆς ὀμηγύρεως, ὅμοιος πρὸς τὸν τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, ὁπότεν αὐτὰ συγκρούονται πρὸς ἀλλήλα κατὰ τινα τρικυμίαν¹. Καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, μήπως οὗτος εἶνε θεὸς τις ὑπὸ μορφῇν ἀνθρώπου; οἱ δὲ ἐθεβαίνον ὅτι μὲ εἶδον εἰς ἄλλους τόπους καὶ μὲ ἐγνώριζον, ἄλλοι δὲ ἀνεβόουν· πρέπει νὰ τὸν ἀναγκάσωμεν νὰ βασιλεύσῃ ἐνταῦθα. Τέλος, ἐπανελάθον τὸν λόγον καὶ ἕκαστος ἐσιώπησεν ἐπ' ἐλπίδι ἴσως δεχθῶ ὅ,τι κατ' ἀρχὰς ἀπεποιήθην. Ἰδοὺ δὲ τί εἶπον αὐτοῖς.

Ἵπομείνατε, ὦ Κρήτες, νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν γνώμην μου. Σεῖς εἰσθε ὁ νουνεχέστερος λαὸς πάντων τῶν ἄλλων· ἀλλ' ἢ ἔχεφροσύνη ἁπαιτεῖ, κατ' ἐμὲ, προφύλαξιν τινα, ἦν ἴσως ἀγνοεῖτε· ὀφείλετε νὰ ἐκλέξητε βασιλέα οὐχὶ τὸν ὅστις κάλλιον παντός ἄλλου, λαλεῖ περὶ νόμων, ἀλλ' ἐκείνον, ὅστις δύναται νὰ τοὺς ἐκτελῇ μετὰ τῆς πλέον φιλονηότητος ἀρετῆς. Ἐγὼ εἶμαι νέος καὶ ἄπειρος πραγμάτων, ὑποκείμενός εἰς τὰς ὀρμὰς τῶν παθῶν καὶ χρεῖζων διδασχῆς μᾶλλον ἵνα μάθω νὰ ὑπακούω ὅπως κυβερνήσω ἡμέραν τινὰ ἢ νὰ κυβερνῶ σήμερον. Μὴ ζητεῖτε λοιπὸν ἄνδρα, ὅστις ἐνίκησε τοὺς ἄλλους εἰς τοὺς ἀγῶνας τούτους τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοός, ἀλλ' ὅστις ἐνίκησεν ἑαυτόν. Ζητήσατε ἄνδρα φέροντα τοὺς νόμους σας ἐγκεχαραγμένους εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ οὐ τινος ὁ βίης ἅπας διήλθεν εἰς τὴν εκπλήρωσιν τῶν νόμων αὐτῶν· τὰ δὲ ἔργα του μᾶλλον ἢ οἱ λόγοι του ἅς σᾶς πείσωσι νὰ τὸν ἐκλέξητε.

Πάντες οἱ γέροντες κατανυγέντες ἐκ τῶν λόγων τούτων, καὶ βλέποντες ὅτι περισσότερον νύξανον αἱ χειροκροτήσεις τῆς ὀμηγύρεως, εἶπον. Ἐπειδὴ οἱ θεοὶ μᾶς ἀφαιροῦσι τὴν ἐλπίδα

¹ Ἡ δ' ἄνθρωποι δύο πόντον ὀρίνετον ἰχθυόεντα,

Βιρρεῖς καὶ Ζέφυρος, τοῖσι θρήκηθεν ἄητον,

Ἐλθόντ' ἐξαπίνης· ἀμυδίς δέτε κύμα πελανόν

Κοιθιέται, πολλὸν δὲ παρὲξ ἄλλα φύκος ἔχευαν. Ὅμ. Ἰλ. Ι. στίχ. 4

ταῦ νὰ σὲ ἴδωμεν βασιλεύοντα μεταξὺ ἡμῶν, τοῦλάχιστον βοήθησον ἡμῖν ἵνα εὕρωμεν βασιλέα, ὅστις νὰ συντελέσῃ ἵνα βασιλεύσωσιν οἱ νόμοι ἡμῶν. Γινώσκεις ἄνδρα ἱκανὸν νὰ κυβερνήσῃ ἡμᾶς μετὰ τσαύτης μετριοφροσύνης; Γινώσκω, εἶπον εὐθύς, ἄνδρα, πρὸς ὃν ὀφείλω πᾶν ὅ,τι εἰς ἐμὲ ἐξετιμήσατε· ἡ σοφία του, καὶ οὐχὶ ἡ ἰδική μου, ἐλάλησε διὰ στόματός μου· αὐτὸς μὲ ἐνέπνευσεν ὅλας τὰς ἀποκρίσεις ἃς ἤκούσατε.

Συγχρόνως ἅπανα ἡ δουήγυρις ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Μέντορα, ὃν ἐγὼ ἐδείκνυσαν αὐτοῖς κρατῶν ἐκ τῆς χειρός· διηγήθην ὅσας φροντίδας ἔσχε δι' ἐμὲ ἐτι βρέφος ὄντα, τοὺς κινδύνους ἐξ ὧν μὲ ἀπῆλλάξε, τὰς ἐπελθούσας μοι δυστυχίας, ἅμα ἔπαυσα τοῦ ν' ἀκούω τὰς συμβουλὰς του.

Κατ' ἄρχας οἱ Κρήτες δὲν εἶχον θεωρήσει αὐτὸν ἕνεκα τῆς πενιχρᾶς καὶ εὐτελοῦς ἐνδυμασίας του, τῆς πολλῆς σεμνότητός του, τῆς διηνεκοῦς σιωπῆς του καὶ τοῦ ψυχροῦ καὶ συνεσταλμένου ἥθους του· ἀλλ' ὅτε ἤρχισαν νὰ τὸν βλέπωσι περιέργως, ἀνεκάλυψαν ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἡγεμονικόν τι καὶ ἔσχατον παρετήρησαν τὴν ζωηρότητα τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ τὴν ἀνδρίαν δι' ἧς ἐξετέλει ἐτι καὶ τὰ ἐλάχιστα ἔργα. Τὸν εἰήτησαν, τὸν ἐθαύμασαν καὶ ἀπεσάσισαν νὰ τὸν ἀναγορεύσωσι βασιλέα· αὐτὸς ἀπεποιήθη τὸ ἀξίωμα τοῦτο χωρὶς νὰ ταραχθῇ· εἶπεν ὅτι προέκρινε τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου ἀπὸ τὰς λαμπρότητας τῆς βασιλείας, ὅτι οἱ καλλίτεροι τῶν βασιλέων εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δυστυχεῖς, διότι δὲν δύνανται νὰ πράξωσι τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ἐπιθυμοῦσι, τούναντίον μάλιστα πράττουσι πολλάκις ἐξαπατῶμενοι ὑπὸ τῶν κολάκων τὸ κακόν, ὅπερ μισοῦσι· προσέθηκεν ὅτι, ἂν καὶ ἡ δουλεία εἶναι ἀξία οἴκτου, ἡ βασιλεία ὅμως εἶναι οὐκ ἔλαττον, διότι εἶναι δουλεία λαμπρῶς μετρημισμένη· ὅταν τις εἶναι βασιλεὺς, ἔλεγεν, ἐξαρτᾶται παρ' ἐκείνων, οὓς ἔχει ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῇ, ἵνα κρατῇ εἰς ὑποταγὴν τοὺς λοιπούς. Εὐτυχὴς ὁ μὴ ὑπόχρεος νὰ βασιλεύσῃ! Ἡμεῖς ὀφείλομεν εἰς μὲν τὴν πατρίδα, ὅποτε αὕτη μᾶς ἐμπιστεύεται τὴν ἀρχήν, νὰ θυσιάζωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ κοινὴν συμφέρον.

Τότε οἱ Κρήτες θαυμάζοντες ὅσα ἤκουσαν νὰ λέγῃ, ἤρω-

τήσαν αὐτῷ, τίνα ἄνδρα ἔκρινεν ἄξιον ἵνα βασιλεύσῃ ἐπ' αὐ-
τῶν ἄνδρα, εἶπεν, ὅστις νᾶ σᾶς γνωρίζῃ καλῶς, ἐπειδὴ μέλ-
λει νᾶ σᾶς κυβερνήσῃ, καὶ ὅστις νᾶ φοβῆται τὴν Ἀρχήν. Ὁ
ποθὼν τὴν βασιλείαν δὲν τὴν γνωρίζει, καὶ μὴ γινώσκων αὐ-
τὴν, πῶς δύναται νᾶ ἐκπληρώσῃ τὰ καθήκοντά του; Ἄρα τὴν
ζητεῖ δι' ἑαυτὸν· ἐνῷ σεῖς ὀφείλετε νᾶ ζητήσητε ἄνθρωπον
δεχόμενον αὐτὴν διὰ τὴν πρὸς σᾶς ἀγάπην του.

Ὅλοι οἱ Κρήτες ἠπόρησαν μεγάλως βλέποντες δύο ξένους
ἀποποιουμένους τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν τὴν τοσοῦτον περιμά-
χητον καὶ περιπόθητον ὑπὸ πολλῶν ἄλλων. Ἡθέλησαν λοι-
πὸν νᾶ μάθωσι μετὰ τίνων ἦλθον εἰς αὐτὸν τὸν τόπον. Ὁ
Ναυσικράτης, ὅστις τοὺς ὠδήγησεν ἐκ τοῦ λιμένος εἰς τὸ ἀμ-
φιθέατρον, ἐνθα ἐτελοῦντο οἱ ἀγῶνες, τοὺς ἐδειξε τὸν Ἀζαήλ
μεθ' οὗ ὁ Μέντωρ καὶ ἐγὼ ἦλθομεν ἐκ τῆς Κύπρου· ἀλλ' ἠ-
πόρησαν ἔτι μάλλον μαθόντες παρ' αὐτοῦ ὅτι ὁ Μέντωρ ἦτο
δούλος τοῦ Ἀζαήλ, ὅτι ὁ Ἀζαήλ καταγοητευθεὶς ὑπὸ τῆς
φρονήσεως καὶ τῆς ἀρετῆς τοῦ δούλου τούτου τὸν ἀνέδειξε
σύμβουλόν του καὶ τὸν ἐθεώρει, ὡς πιστάτατον φίλον του·
ὅτι ὁ δούλος αὐτός, ὁ ἤδη ἀπελεύθερος, ἦτο ὁ ἀποποιηθεὶς
τὴν βασιλείαν ἔρωτι σοφίας φλεγόμενος, καὶ ὅτι ὁ Ἀζαήλ
ἦλθεν ἐπίτηδες ἐκ Δαρμασκοῦ τῆς Συρίας ἵνα σπουδάσῃ τοὺς
νόμους τοῦ Μίνως. Τότε οἱ γέροντες εἶπον τῷ Ἀζαήλ. Δὲν
τολμῶμεν νᾶ παρακαλέσωμεν σὲ ἵνα μᾶς κυβερνήσῃς, ἐπειδὴ
στοχαζόμεθα ὅτι τρέφεις καὶ σὺ τὰ αὐτὰ μετὰ τοῦ Μέντορος
φρονήματα. Δὲν ἔχεις καὶ σὺ πολλὴν πίστιν εἰς τοὺς ἀνθρώ-
πους, καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλεις ἀναδεχθῆ τὴν κυβερνήσιν
τῶν ἄλλως τε, δὲν τιμᾷς πολὺ τὸν πλοῦτον, οὐδὲ τὴν λαμ-
πρότητα τῆς βασιλείας, ὅπως ἐξαγοράσῃς αὐτὴν διὰ τηλι-
κούτων φροντίδων καὶ μόχθων, ἀπ' αὐτῆς ἀχωρίστων. πρὸς
κυβέρνησιν τῶν λαῶν. Ὁ Ἀζαήλ ἀπεκρίθη. Μὴ νομίσητε, ὦ
Κρήτες, ὅτι δὲν ἔχω πίστιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους· οὐχί, οὐχί·
γινώσκω πόσον ἔνδοξον εἶνε νᾶ ἐργάζεται τις ἵνα τοὺς κα-
ταστήσῃ τιμίους, ἀγαθοὺς, εὐτυχεῖς, ἀλλ' ἡ ἐργασία αὕτη
εἶναι πλήρης πόνων καὶ κινδύνων· ἡ προσητημένη εἰς αὐτὴν
λαμπρότης εἶναι ψευδής, καὶ μόνον τὰς κενοδόξους καὶ ἀσθε-

νεῖς ψυχὰς δύναται νὰ θαμβώσῃ, ὁ δὲ βίος βραχύς. Αἱ δόξαι καὶ αἱ τιμαὶ διεγείρουσι μᾶλλον τὰ πάθη ἢ τὰ δυσωποῦσιν ἵνα μάθω λοιπὸν νὰ καταφρονῶ τὰ ψευδῆ ταῦτα ἀγαθὰ, καὶ οὐχὶ νὰ τ' ἀπολαύσω, ἦλθον ἐν τόπου τσοῦτον ἀπέχοντος τούτου. Χαίρετε λοιπὸν· οὐδὲν ἄλλο συλλογίζομαι ἢ νὰ ἐπανεέλθω εἰς βίον εἰρηνικὸν καὶ μονήρη, ἐνθα ἡ σοφία δύναται νὰ διαθρέψῃ τὴν καρδίαν μου, καὶ ἐνθα αἱ ἐλπίδες, ἃς χορηγεῖ ἡ ἀρετὴ πρὸς βίον μετὰ θάνατον κρείττονα, νὰ μὲ παρηγορῶσιν εἰς τὰς θλίψεις τοῦ γήρατος. Ἐὰν εἶχόν τι νὰ ἐπιθυμήσω, αὐτὸ δὲν ἤθελεν εἶναι νὰ γίνω βασιλεὺς, ἀλλὰ νὰ μὴ ἀποχωρισθῶ ποτε τῶν δύο τούτων ἀνδρῶν, οὓς βλέπετε ἐνταῦθα.

Τελευταῖον οἱ Κρητες, στραφέντες πρὸς τὸν Μέντορα, ἀνεβόησαν· εἶπε ἡμῖν, ὦ σοφώτατε καὶ βέλτιστε πάντων ἀνθρώπων, εἶπε ἡμῖν, τίνα λοιπὸν πρέπει νὰ ἐκλέξωμεν βασιλέα; Δὲν θέλομεν σὲ ἀρῆσαι ν' ἀπέλθῃς πρὶν ἢ εἶπῃς τὴν γνώμην σου. Ἐκείνος τοῖς ἀπεκρίθη. Ἐνῶ ἤμην μετὰ τοῦ πλήθους τῶν θεατῶν παρετήρησα ἀνθρώπον, ὅστις ἐφαίνετο πάντῃ ἀδιάφορος εἰς τὰ γινόμενα· αὐτὸς εἶναι γέρον τις ἀκροῦντως εὐρωστός. Ἠρώτησα τίς ἦτο, καὶ μοὶ ἀπεκρίθησαν, ὁ Ἀριστόδημος· ἐπομένως ἤκουσα νὰ τῷ λέγωσιν ὅτι οἱ δύο υἱοὶ τοῦ συμμετέσχον τῶν ἀγώνων, ὁ δὲ αὐδεμίαν ἔδειξε χαρὰν, μάλιστα εἶπεν ὅτι, ὡς πρὸς τὸν ἕνα, δὲν τῷ εὐχεται τοὺς κινδύνους τῆς βασιλείας, καὶ ὅτι, ὡς πρὸς τὸν ἄλλον, διὰ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτά του, δὲν ἤθελέ ποτε συγκατανεύσει ἵνα τὸν ἴδῃ βασιλεύοντα. Ξεντεῦθεν ἐνόησα ὅτι ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἡγάπα μετ' εὐλόγου στοργῆς τὸν ἕνα υἱόν, ἐνάρετον ὄντα, καὶ ὅτι δὲν ἐθώπευε τὰ ἐλαττώματα τοῦ ἑτέρου Λυξούσης δὲ τῆς περιουσίας μου ἠρώτησα, ὅποιος ἐγένετο ὁ βίος αὐτοῦ τοῦ γέροντος. Εἰς τῶν συμπολιτῶν σας μοὶ ἀπεκρίθη· αὐτὸς ἐδάσταξε πολὺν καιρὸν τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ δειγμάτων τῆς ἀνδρείας του φέρει τὰς οὐλὰς ἐξ ὧν τὸ σῶμά του εἶναι κεκαλυμμένον· ἀλλ' ἡ ἀκαμπτὸς ἀρετὴ του, καὶ πολέμιος τῇ κολακείᾳ τὴν κατέστησε μισητὸν εἰς τὸν Ἰθρμενέα· καὶ αὕτη ἡ αἰτία, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς δὲν τὸν μετεχειρίσθη εἰς τὴν

πολιορκίαν τῆς Τροίας· ἐφοβήθη ἄνθρωπον τοιοῦτον, ὅστις τῷ ἔδιδε σοφὰς συμβουλὰς, ἃς ἐκείνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσῃ· ἐφοβήθησε μάλιστα τὴν δούξαν, ἣν ὁ Ἀριστόδημος ἐμελλεν ἐν τὸς ὀλίγου ν' ἀποκτήσῃ· ἐπελάθετο ὅλων τῶν ὑπηρεσιῶν του· τὸν ἀρῆκεν ἐνταῦθα πτωχὸν, καταπεφρονημένον ὑπὸ τῶν χυδαίων καὶ βαναύσων ἀνθρώπων, οἵτινες τιμῶσι μόνον τὸν πλοῦτον· αὐτὸς ὅμως, εὐχαριστοῦμενος εἰς τὴν πενίαν του, ζῇ εὐαρέστως εἰς ἄκραν τινὰ τῆς νήσου ταύτης, ὅπου γεωργεῖ τὸν ἀγρόν του ἰδίαις αὐτοῦ χερσίν. Εἰς τῶν υἱῶν του συνεργάζεται μετ' αὐτοῦ· ἀγαπῶνται φιλοστόργως, καὶ ζωσιν εὐδαιμόνως. Διὰ τῆς λιτότητος καὶ φιλοπονίας των ἄγουσι βίαν ἀπλοῦν ἔχοντες ἄρθρα πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὁ σοφὸς γέρον μετὰδίδει εἰς τοὺς πτωχοὺς γείτονάς του πᾶν τὸ πλεονάζον τῶν καρπῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· προτρέπει τοὺς νέους εἰς τὴν ἐργασίαν, τοὺς διδάσκει, δικάζει πᾶσαν διαφοράν τῶν περιούκων καὶ εἶναι, ὡς εἰπεῖν, πατὴρ ἐκάστης οἰκογενείας· τὸ δυστύχημά του δὲν εἶναι ὅτι ἔχει υἱὸν δευτερότοκον, ὅστις οὐδέποτε ᾔθελήσε ν' ἀκούσῃ τὰς σοφὰς συμβουλὰς του. Ὁ πατήρ, ἀφοῦ τὸν ὑπέφερε πολὺν χρόνον ἐπ' ἐλπίδι ἴσως διαρθωθῆ, εἰς τέλος τὸν ἀπέβαλεν, ὁ δὲ ἐκδοτός εἰς τὴν ἀλαζονίαν καὶ τὴν ἀσωτείαν, ἐγένετο ἐλεεινὸν παίγνιον τῶν ἡδονῶν.

Ἰδοῦ, ὦ Κρήτες, ὅσα περὶ αὐτοῦ μοὶ διηγήθη ὁ ὑμέτερος συμπολίτης, καὶ σεις πρέπει νὰ γινώσκητε ἂν ἡ διήγησις αὐτῇ εἶναι ἀληθινή. Ἀλλ' ἐὰν ὁ Ἀριστόδημος εἶναι τοιοῦτος, οἶον τὸν περιγράφουσι, πρὸς τί ἡ συγκρότησις τῶν ἀγώνων τούτων; πρὸς τί ἡ συναγωγὴ τσοῦτῶν ἀνθρώπων; ἔχετε μετὰξὺ ὑμῶν ἄνδρα γινώσκοντα ὑμᾶς καὶ γινωσκόμενον ὑφ' ὑμῶν, εἰδήμονα τοῦ πολέμου, ἐπειδὴ εἶδεξε τὴν γενναιοψυχίαν του οὐ μόνον ἐναντίον τῶν βελῶν καὶ τῶν δοράτων, ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῆς φοβερᾶς πενίας· ὅστις κατεφρόνησε τὰ διὰ τῆς κολακείας ἀποκτώμενα πλούτη, ὅστις ἀγαπᾷ τὴν ἐργασίαν, γινώσκει πόσον ἡ γεωργία εἶναι ὠφέλιμος εἰς πάντα λαόν, μισεῖ τὴν πολυτέλειαν, δὲν νικᾶται ὑπὸ τυφλῆς πρὸς τὰ τέχνα του πατριῆς· στοργῆς, ὅστις ἀσπάζεται τὴν ἀρετὴν τούτου καὶ ἀποδοκιμάζει τὴν κακίαν ἐκείνου, ἐνὶ λόγῳ, ἔχετε ἄνδρα,

ὅστις εἶναι ὁ πατήρ τοῦ λαοῦ. Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς ὑμῶν, ἐάν τῳ ᾄντι ἐπιθυμήτε νὰ βασιλεύσωσιν εἰς τὴν πατρίδα σας οἱ νόμοι τοῦ σοφοῦ Μίνως.

Ὁ λαὸς ἀνεβόησεν. Ἀληθῶς ὁ Ἀριστοδῆμος εἶναι τοιοῦτος, οἷον τὸν ἐξεικόνισας· αὐτὸς καὶ μόνος εἶναι ἄξιος νὰ βασιλεύσῃ. Οἱ γέροντες διέταξαν λοιπὸν νὰ προσέλθῃ, καὶ ἐξητήθῃ μετὰ τοῦ ὄχλου, ὅπου ἦτο ἀναμειγμένος μετὰ τῶν ἐλαχίστων πολιτῶν· παρουσιάσθη ἀτάραχος· οἱ γέροντες τῷ ἐδήλωσαν ὅτι ἀνηγορεύθη βασιλεὺς· ἐκεῖνος ἀπεκρίθη. Δὲν δύναμαι νὰ συναινέσω εἰς τοῦτο εἰμὶ ὑπὸ τρεῖς ὅρους τοὺς ἐξῆς· ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι θέλω παραιτήσῃ τὴν βασιλείαν ἐντὸς δύο ἐτῶν, ἐάν δὲν σὰς καταστήσω βελτίονα ἀφ' ὅ,τι εἴσθε, καὶ ἐάν ἐναντιώσθε εἰς τοὺς νόμους· ὁ δεῦτερος, ὅτι βασιλεὺς ὢν, εἶμαι ἐλεύθερος νὰ ἄγω βίον ἀπλοῦν καὶ λιτόν· ὁ τρίτος, ὅτι οἱ υἱοί μου δὲν θέλουν λάβει κλῆρον ἀξίωμα, καὶ ὅτι μετὰ τὸν θάνατόν μου θέλετε τοὺς θεορεῖ ἴσους πρὸς τοὺς λοιποὺς πολίτας καὶ τιμωμένους κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ ἑαστος.

Ἐν τῷ λέγειν οὕτως, ἡγέρθησαν μυρία φωναὶ ἀγαλλιᾶσθαι· τότε ὁ πρεσβύτερος τῶν γερόντων, ὅστις ἦτο φύλαξ τῶν νόμων, ἔθηκε τὸ διάδημα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀριστοδήμου, εἴτα ἐγένοντο πολλαὶ θυσίαι εἰς τὸν Δία καὶ τοὺς λοιποὺς μεγάλους θεοὺς. Ὁ Ἀριστοδῆμος τότε μᾶς ἔδωκε πολλὰ δῶρα μετὰ εὐγενοῦς τινας ἀπλότητος. Ἐχάρισεν εἰς τὸν Ἀζαὴλ τοὺς νόμους τοῦ Μίνως γεγραμμένους διὰ χειρὸς αὐτοῦ τοῦ ἰδίου· τῷ ἐδῶρσεν ἐπιτομὴν ἀπάσης τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης ἀπὸ τοῦ Κρόνου καὶ τοῦ χρυσοῦ Αἰῶνος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἔπεμψεν εἰς τὸ πλοῖόν του παντοδαπὰς καὶ ἐλεγκτὰς ὀπώρας τῆς Κρήτης, ἀγνώστους εἰς τὴν Συρίαν, καὶ τῷ ἐχορήγησε πᾶσαν βοήθειαν, ἥς εἶχεν ἀνάγκην.

Ἡμεῖς, ἐπιθυμοῦντες ν' ἀναχωρήσωμεν τὴν ταχίστην, ἐλάβομεν παρ' αὐτοῦ πλοῖον μετὰ πολυαριθμῶν καὶ ἐπιλέκτων κωπηλατῶν καὶ ἄλλων ἐνόπλων ἀνδρῶν, φορεμάτων τε καὶ ζωοτροφιῶν. Παραχρῆμα οὐρίας ἀνεμος ἤρχισε νὰ πνέῃ διὰ τὸν εἰς Ἰθάκην πλοῦν ἡμῶν, ἐναντίας δὲ ὢν τῷ Ἀζαὴλ τὸν ἠνάγκασε νὰ περιμεῖνῃ ἐκεῖ. Ὁ Ἀζαὴλ μᾶς εἶδεν ἀναχωροῦν-

τας, μᾶς ἡσπᾶσθη ὡς οἴλους, οὐς οὐδέποτε πλέον ἐμελλε νὰ μεταίδη. Οἱ θεοὶ εἶναι δίκαιοι, ἔλεγε· βλέπουσι τὴν φιλίαν ἡμῶν τεθεμελιωμένην ἐπὶ τῆς ἀρετῆς· ἡμέραν τινὰ θέλουσι μᾶς ἐνώσει εἰς τὰ εὐδαίμονα ἐκεῖνα Πεδία, ὅπου, ὡς λέγουσιν, αἱ δίκαιοι ἀπολαμβάνουσι μετὰ θάνατον αἰώνιον εἰρήνην· αὐτοὶ θέλουσιν ἰδεῖν τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἡνωμένας καὶ διὰ παντός ἀχωρίστους· ὦ! εἴθε καὶ ἡ σποδὸς αὐτῇ τοῦ σώματός μου νὰ ἡγοῦτο μετὰ τῆς τέφρας τῶν ἰδικῶν σας σωματίων! Λέγων αὐτοὺς τοὺς λόγους ἔχεε δάκρυα ποταμυδόν, αἱ δὲ οἰμωγαὶ τοῦ ἀπέπνιγον τὴν φωνὴν του· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐκλαίμεν ἐπίσης, καὶ οὕτω μᾶς συνώδευσε μέχρι τοῦ πλοίου.

Ὁ δὲ Ἀριστόδημος εἶπεν ἡμῖν. Σεῖς εἰσθε οἱ παραίτιοι τοῦ νὰ γίνω βασιλεὺς· σκέφθητε εἰς ποίους κινδύνους μὲ ἐβάλετε· ἱκετεύσατε τοὺς θεοὺς ἵνα μοι καταπέμψωσιν ἀληθινὴν σοφίαν, ὅπως ὑπερβάλω τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων κατὰ τε τὴν μετριότητα καὶ τὴν φρόνησιν, ὅσον ὑπερτερῶ αὐτοὺς κατὰ τὴν ἐξουσίαν· ἐγὼ δὲ καθικετεύω αὐτοὺς ἵνα εὐοδώσωσιν ὑμᾶς ἀσφαλῶς εἰς τὴν πατρίδα ὑμῶν, τιμωρήσωσι τὴν ὕβριν τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ ἀξιώσωσιν ὑμᾶς νὰ ἴδῃτε τὸν Ὀδυσσεᾶ εἰρηνικῶς βασιλεύοντα μετὰ τῆς ἀγαπητῆς αὐτοῦ Πηνελόπης. Τηλέμαχε, σοὶ δίδω σκάφος ὠκύπορον· πλήρες κοιπηλατῶν, καὶ ἀνδρῶν πολεμιστῶν· αὐτοὶ θέλουν σὲ συνδράμει ἐναντίον τῶν ὕβριστῶν ἐκείνων τῶν παρενοχλούντων τὴν μητέρα σου. Ὡ Μέντορ, ἡ ἀρετὴ σου καὶ ἡ σοφία σου, καθὼς ἀνενδραεῖς, δὲν γρήζουσι τῶν ἐμῶν εὐχῶν· ἀπέλθετε ἀμφότεροι, ζήσατε ὁμοῦ εὐτυχεῖς καὶ ἐνθυμεῖσθε τὸν Ἀριστόδημον· καὶ ἐάν ποτὲ οἱ Ἰθακήσιοι λάβωσιν ἀνάγκην τῶν Κρητῶν, ἔστωσαν βέβαιαι ὅτι θέλω τοὺς βοηθήσει ὅλαις μου δυνάμεις. Μᾶς ἡσπᾶσθη, καὶ ἀντησπᾶσθημεν αὐτὸν χέοντες θαλερὰ δάκρυα.

Ἐν τούτοις, ὁ ἀνεμος κοιλαίνων τὰ ἱστία τοῦ πλοίου μας ὑπέσχετο ἡμῖν αἶσιον πλοῦν. Τὸ ὄρος τῆς Ἰδης ἐφαίνετο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς μας, ὡς λοφίσκος, καὶ πάντες· οἱ αἰγιαλοὶ τῆς Κρήτης ἐγένοντο ἄφαντοι ἐνώπιόν μας· αἱ ἄκται τῆς Πελοποννήσου ὁμοιάζον ἐρχόμεναι εἰς προὔπαντῃσίν μας, ἀλλ' αἰφνίς ζοφερὰ καταιγὶς ἐσκότισε τὸν οὐρανὸν καὶ ἐτάραξε τὸν πόντον·

ἡ ἡμέρα μετεβλήθη εἰς νύκτα καὶ ὁ θάνατος παρουσιάσθη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας. Σὺ, ὦ Πόσειδον, διὰ τῆς ἀρχήκου τριαίνης σου, ἐτάραξας πάντα τὰ ὕδατα τοῦ βασιλείου σου. Ἡ Ἀφροδίτη, θέλουσα νὰ ἐκδικηθῇ τὴν περιφρόνησιν, ἣν ἐδείξαμεν πρὸς αὐτὴν ἀπαπονηθέντες νὰ τὴν λατρεύσωμεν εἰς τὸν ναὸν τῆς, ἐδράμε πρὸς τὸν θεὸν αὐτόν· τῷ ἐλάλησε δι' ἐπαγωγῶν λόγων· οἱ καλοὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐπληρώθησαν δακρύων, ὥς ὁ Μέντωρ, πιστὸς διερμηνεὺς τῶν θεῶν βουλῶν, μοι ἐδήλωσε. Θέλεις ἀνεχθῇ ὦ Πόσειδον, εἶπεν αὕτη, ἵνα οἱ ἀσεβεῖς οὗτοι περιφρονήσωσιν ἀτιμωρητὶ τὸ κράτος μου, ὅπερ καὶ οἱ θεοὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσιν; οἱ θρασεῖς οὗτοι θνητοὶ ἐτόλμησαν νὰ κατακρίνωσι τὰ πραττόμενα εἰς τὴν νῆσόν μου, καυχῶνται εἰς τὴν πολλὴν σοφίαν των καὶ ὀνομάζουσι τὸν Ἐρωτα, μανίαν. Ἐπελάθου, ὦ Πόσειδον, ὅτι ἐγεννήθην εἰς τὸ βασιλείόν σου; Τί βραδύνεις λοιπὸν καὶ δὲν ἐνταφιάζεις εἰς τὰς ἀβύσσους σου τοὺς δύο αὐτοὺς βρωτοὺς, οὓς δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω;

Ἔφη, καὶ συνάμα ὁ Ποσειδῶν διήγειρε τὰ κύματα μέχρι οὐρανοῦ. Ἡ Ἀφροδίτη ἐμειδίασε νομίζουσα ἄφρευκτον τὸ ναυάγιόν μας· ὁ ναυκλῆρός μας συνταρχθεὶς ἀνέκραξεν ὅτι δὲν ἔδυνατο πλέον νὰ παλαίσῃ πρὸς τοὺς ἀνέμους, οἵτινες βιαίως ἤλαυνον τὸ πλοῖόν μας κατὰ τῶν σκοπέλων· σφοδρὰ πνοὴ ἀνέμου συντρίβει τὸν ἱστόν μας, καὶ μετ' ὀλίγον ἀίσθανόμεθα τὴν τροπίδα τοῦ πλοίου διαρραγεῖσαν ἐπὶ τῶν ὑφάλων. Τὸ ὕδωρ εἰσπηδᾷ, τὸ πλοῖον ἀρχίζει νὰ βυθίζεται, πάντες οἱ κωπηλάται ἡμῶν ἀναπέμπουσι φωνὰς ὀδυνηρὰς πρὸς τὸν οὐρανόν. Τότε ἐγὼ ἐναγκαλισθεὶς τὸν Μέντορα λέγω αὐτῷ. Ἴδου ὁ θάνατος· ἀνάγκη νὰ τὸν δεχθῶμεν εὐτόλμως· οἱ θεοὶ πρὸς οὐδὲν ἄλλο ἔσωσαν ἡμᾶς ἐκ τοσούτων κινδύνων ἢ πρὸς τὸ ἀπολέσαι ἡμᾶς σήμερον· ἄς ἀποθάνωμεν, ὦ Μέντορ, ἄς ἀποθάνωμεν· εἶναι μεγάλη εἰς ἐμὲ παραμυθία ν' ἀποθάνω μετὰ σοῦ· ἀδύνατον ν' ἀνθέξωμεν εἰς τὸν φοβερόν τοῦτον κλύδωνα.

Ὁ Μέντωρ μοι ἀπεκρίθη· ὁ ἀληθὺς ἀνδρεῖος οὐδέποτε ἀπελπίζεται εἰς τὰ δεινὰ. Δὲν ἀρκεῖ νὰ δέχηται τις ἀταράχως καὶ εὐθαρσῶς τὸν θάνατον, ἀλλὰ δεόν καὶ νὰ προσπαθῇ ὅλως δυνάμεσι, χωρὶς νὰ τὸν φοβῆται, ἵνα τὸν ἀποσπῇ· ἄς λά-

ἔωμεν ἐκότερος ἡμῶν ἐν ἐκ τῶν μεγάλων τούτων ἐδωλίων (καθισμάτων) τῶν κωπηλατῶν, καὶ ἐνῷ ὁ ὄχλος οὗτος τῶν δειλῶν καὶ τρομαλέων ἀνθρώπων θρηνοῦσι τὴν ζωὴν των, χωρὶς νὰ ἐπιζητήσωσι καὶ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας των, μὴ ἀναβάλλωμεν ἡμεῖς οὐδὲ στιγμήν, ὅπως σώσωμεν τὴν ἰδικήν μας· ἐν τῷ ἄμα δρᾶττεται πελέκεως, ἀποκόπτει τὸν κεκλασμένον ἱστὸν, ὅστις νεύων πρὸς τὴν θάλασσαν ἤνάγκασε τὸ πλοῖον νὰ κλίνη πρὸς τὴν ἐπέραν πλευράν· τὸν ῥίπτει ἔξω τοῦ πλοίου, πηδᾷ ἐπ' αὐτοῦ μεταξὺ τῶν παφλαζόντων κυμάτων, μὲ καλεῖ ὀνομαστί καὶ μ' ἐγκαρδιᾷ ἵνα τὸν ἀκολουθήσω. Καθὼς δὲ ὑψήκομος δρῦς, ἣν οἱ ἄνθρωποι πάντοθεν πολεμοῦσιν, ἡ δὲ μένει ἀκλόνητος ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν ριζῶν τῆς καταφρονοῦσα τὴν καταιγίδα, ἣτις ταραττεῖ μόνους τοὺς κλάδους τῆς¹, οὕτω καὶ ὁ Μέντωρ μένει οὐ νόνον καρτερὸς καὶ γενναῖος, ἀλλὰ πρῶτος καὶ ἀτάραχος καὶ ὡς προστάσων τὰ κύματα καὶ τὴν θάλασσαν· ἐγὼ τὸν ἐμιμήθην, καὶ τίς ἠδύνατο νὰ μὴ τὸν μιμηθῇ ἐμφυχούμενος ὑπὸ τοῦ παραδείγματός του;

Διεπλέομεν κυβερνῶντες τὸν κυριατιζόμενον αὐτὸν ἱστὸν, ὅστις ἦτο μέγα βοήθημα εἰς ἡμᾶς, διότι ἐὰν ἐκλυμβοῦμεν ἀκαταπαύστως, αἱ δυνάμεις μας ταχέως ἤθελον ἐκλείψει ἀλλ' ἡ τρικυμία περιέστρεψε συχνάκις τὴν μεγάλην ταύτην δοκὸν καὶ μᾶς ἐβύθιζεν εἰς τὰ ὕδατα. Τότε ἐπίνομεν ἄλμυρόν ὕδωρ, ὅπερ διέρρεεν ἐκ τοῦ στόματος, τῶν μυκτῆρων καὶ τῶν ὤτων μας, καὶ ἵνα ἐπαναλάβωμεν τὴν ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ θέσιν μας ἠναγκαζόμεθα νὰ παλαίωμεν πρὸς τὰ κύματα· ἐνίοτε μάλιστα μέγα κύμα, ὡς ὄρος, ὑπερῆλθε τὰς κεφαλὰς μας, ἡμεῖς δὲ ἐκρατοῦμεν ἰσχυρῶς τὸν ἱστὸν μὴ τυχόν, ἐν τῷ βιαίῳ ἐκείνῳ τιναγμῷ, ἡ τελευταία αὕτη ἄγκυρα μᾶς διαφύγη.

Εἰς τοιαύτην φοικῶδη κατάστασιν ὄντες ὁ Μέντωρ ἀτάραχος, ὡς διατελεῖ τὴν ὥραν ταύτην ἐπὶ τῆς χλόης καθήμενος μοι ἔλεγε. Πιστεύεις, ὦ Τηλέμαχε, ὅτι ἡ ζωὴ σου ἀφῆθη εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀνέμων καὶ ὑδάτων; Πιστεύεις ὅτι δύνανται

¹ Τὸ μὲν ἄρα προτῆραιθε θυράων ὑψηλῶν.

² Ἔστασαν, ὡς ὅτε τε ἄρνες οὔρῃσιν ὑψηλῶν.

ταῦτα νὰ σοῦ ἀρραπαῶσι τὴν ζωὴν ἀνευ τῆς θελήσεως τῶν θεῶν; Οὐχί, οὐχί· Οἱ θεοὶ διατάττουσι τὰ γινόμενα πάντα· τοὺς θεοὺς λοιπὸν, καὶ οὐχί τὴν θάλασσαν, ὀφείλεις νὰ φοβήσαι. Ἐάν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης ἤθελες βυθισθῇ, ἡ χεὶρ τοῦ Διὸς δύνανται νὰ σὲ ἀνασώσῃ· καὶ πάλιν ἐάν εἰς τὸν Ὀλυμπον αὐτὸν ἤθελες ἀναβῇ βλέπων τοὺς ἀστέρας ὑπὸ τοὺς πόδας σου ὁ Ζεὺς ἡδύνατα νὰ σὲ ρίψῃ, εἰς τὰ βάθη τῆς ἀβύσσου ἢ εἰς τὰς φλόγας τοῦ Ταρτάρου¹. Ἐγὼ ἤκουον τοὺς λόγους αὐτοὺς, οἵτινες μοὶ ἐδίδον μικρὰν τινα παρηγορίαν καὶ ἐθαυμάζον· ἀλλὰ δὲν εἶχον τὸ λογικὸν ἀπηλλαγμένου φόβου ἵνα τῷ ἀποκριθῶ· αὐτὸς δὲν μ' ἐβλεπεν, οὐτ' ἐγὼ αὐτόν. Διήλθομεν ὅλην τὴν νύκτα τρέμοντες ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ σχεδὸν ἡμιθανεῖς, χωρὶς νὰ γινώσκωμεν παῦ ἢ τρικυμία ἐμελλε νὰ μᾶς ρίψῃ. Τελευταῖον οἱ ἄνεμοι ἐκόπασαν, καὶ ἡ θάλασσα ὁμοία πρὸς ἄνθρωπον, ὅστις ὀργισμένος ἐπὶ πολὺν χρόνον φέρεῖ ἐν ἑαυτῷ (καίτοι παυσάσης τῆς ὀργῆς του) λείψανα παραχῆς καὶ θυροῦ, ἐρχόθαι εἰσέτι ὑποκώφως καὶ τὰ μακρὰ κύματά της ἦσαν, ὡς αὐλακὲς ἀγροῦ νεωστὶ ἀροτριωθέντος.

Ἐν τούτοις, ἐπῆλθεν ἡ Αὐγὴ ἀνοιξασα τὰς χρυσὰς πύλας τῆς εἰς τὸν ἥλιον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ μᾶς ἀνήγγειλε λαμπρὰν ἡμέραν. Ἡ ἀνατολὴ ἦτο πλήρης φωτὸς οἱ δὲ ἀστέρες, οἱ πρὸ πολλοῦ κεκυρμένον, ἀνεφάνησαν εἰς τὸ στερέωμα καὶ ἐντ' αὐτῷ ἐξηφανίσθησαν ἐνώπιον τοῦ Φαίβου· παρεττήρησαμεν δὲ πόρρωτον τὴν γῆν, πρὸς ἣν οἱ ἄνεμοι ὥθουν ἡμᾶς, (τότε ἐγὼ ἤσθάνθην ἀναπτερουμένην τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν καρδίαν μου) ἀλλ' οὐδένα ἐκ τῶν συντρόφων μας εἶδομεν, ἐπειδὴ κατὰ τὰ

Α' ὁ ἄνεμον μίμνουσι καὶ ὑπὸ τὸν ἡματι πάντα,
Ῥίξουσιν μεγάλῃσιν διηνεκέεσσ' ἀραιαί.

Ὅμ. Ἰλ. Μ. Στίχ. 434.

¹ Ἐάν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐάν καταβῶ εἰς τὸν Ἄδην, πάρεῖ. Ἐάν ἀναλάβωμαι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χεὶρ σου ὀδηγήσει με καὶ καθίξει με ἡ δεξιὰ σου.

Ψαλμ. Δαβ. σελ. 438 στίχ. 40.

Τοιοῦτορ' ὡς ἀποφυγόντις τοῦς φρικτοῦς ἐκείνους σκοπέλους
(ὅρα Σελ. 429.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φαινόμενα, ἀποδειλιάσαντες καὶ ἀποκαμύντες εἰς τηλικούτον
κλύδωνα κατεποντίσθησαν μετὰ τοῦ πλοίου. Ὅτε δ' ἐπλη-
σιάσαμεν πρὸς τὴν ξηρὰν, ἡ θάλασσα ἤλαυνεν ἡμᾶς βιαίως
κατὰ τῶν βράχων, ὅπου ἐκινδυνεύομεν νὰ συντριβῶμεν, ἀλλ'
ἡμεῖς ἐστρέφομεν τὸ ἐν ἄκρον τοῦ ἰστού κατ' αὐτῶν, ὁ δὲ
Μέντωρ μετεχειρίζετο τὸν ἰστόν, ὡς ὁ ἔμπειρος ναύτης τὸ πη-
δάλιον. Τοιουτοτρόπως ἀποφυγόντες τοὺς φοβεροὺς ἐκείνους
σκοπέλους εὗρομεν τελευταῖον ἀκροθαλασσίαν τινὰ λείαν καὶ
χθαμαλὴν, πρὸς ἣν πλέοντες ἀκωλύτως ἐσώθημεν ἐπὶ τῆς
ἅμμου. Ἐκεῖ μᾶς εἶδες, ὦ κραταῖα Θεά, ἡ κατοικοῦσα τὴν νῆ-
σον ταύτην, καὶ ἡζήσας νὰ μᾶς δεχθῇς φιλανθρώπως.

BIBLION EKTON

Ἦ' πύθεσις

Ἡ Καλυψὼ καταβελθεῖσα ἐκ τῆς διηγῆσεως τοῦ Τηλεμάχου ἔρᾳται αὐτοῦ περιπαθῶς, καὶ ζητεῖ παντοιοτρόπως νὰ μεταδώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν του τὸ πάθος, ὅπερ αὐτὴ αἰσθάνεται. Ἡ Ἀφροδίτη, θέλουσα νὰ συνδράμῃ αὐτὴν κομίζει εἰς τὴν νῆσόν της τὸν υἱὸν αὐτῆς Ἐρώτα, ὃν διατάττει νὰ τοξεύσῃ διὰ τῶν βελῶν του τὴν καρδίαν τοῦ Τηλεμάχου.— Οὗτος ἔρᾳται μετ' ὀλίγον ἐμμανῶς τῆς νύμφης Εὐχάρειας, ἣτις διεγείρει τὴν ὀργὴν καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς Καλυψῆος.— Αὕτη ὁμνύει εἰς τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς ὅτι θέλει ἐκδιώξῃ τὸν Τηλέμαχον ἀπὸ τὴν νῆσόν της, καὶ προτρέπει τὸν Μέντωρα νὰ κατασκευάσῃ πλοῖον ἵνα τὸν μετακομίσῃ εἰς τὴν Ἰθάκην.— Ὁ Ἐρὼς πείθει τὰς Νύμφας νὰ καύσωσι τὸ πλοῖον.— Ὁ Τηλέμαχος βλέπων τὰς φλόγας, αἰσθάνεται κρυφίαν χαρὰν, ἀλλ' ὁ σφοδρὸς Μέντωρ τὸν ῥίπτει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ῥίπτεται συνάμα καὶ αὐτός· κολυμβῶντες δ' ἀμφοτέροι ἀναβαλόνουσιν εἰς ἕτερον πλοῖον, ὅπερ τότε παρέπλεε τὴν νῆσον τῆς Καλυψῆος.

Ἀφοῦ ὁ Τηλέμαχος ἐτελείωσε τὴν διήγησιν ταύτην αἱ Νύμφαι ἅπασαι, ἀκίνητοι ἕως τότε καὶ προσηλωμένα ἔχουσαι τὰ βλέμματα πρὸς αὐτόν, ἐθεώρησαν ἀλλήλας καὶ εἶπον. Τίνες ἄραγε εἰσὶν οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες οἱ τοσοῦτον προσφιλεῖς τοῖς θεοῖς; Ἦκουσέ τις ποτὲ διήγησιν τοσοῦτων ἐξαισίων συμβεβηκότων; Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεὺς ὑπερβαίνει τὸν πατέρα του κατὰ τὴν εὐγλωττίαν, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀνδρίαν. Ὁποῖον πρόσωπον! ὅποια! καλλονή! ὅποια πρᾶξις! ὅποια σωφροσύνη! ἀλλ' ἐνταυτῷ καὶ ὅποια εὐγένεια! καὶ ὅποιον μεγαλείον εἰς αὐτόν! Ἐὰν δὲν ἐγινώσκομεν ὅτι ἦτο υἱὸς θνητοῦ εὐκόλως ἠθέλομεν πιστεῦσαι ὅτι εἶναι ὁ Διονύσιος ἢ ὁ Ἑρμῆς ἢ ὁ μέγας Ἀπόλλων. Ἀλλὰ, τίς ποτε ὁ Μέντωρ αὐτὸς ὅστις ἐκ πρώτης ὁψεως φαίνεται μὲν ἀνὴρ ἀπλοῦκός, ἀσήμεντος καὶ εὐτελοῦς καταστάσεως, ἀλλ' ὅταν τὸν παρατηρήσῃ τις πλησιέστερον ἀνακαλύπτει εἰς αὐτόν θεῖόν τι καὶ ὑπερφυσικόν;

Ἡ Καλυψὼ ἤκουε τοὺς λόγους τούτους μετὰ πολλῆς τα-

ραχῆς ἦν δὲν ἡδύνατο νὰ κρύψῃ. Τὰ ἀνήσυχα βλέμματά της ἐπλανῶντο ἀπὸ τοῦ Μέντορος πρὸς τὸν Τηλέμαχον καὶ ἀπὸ τούτου πρὸς ἐκεῖνον· καὶ ὅτε μὲν ἐπιθύμει ἵνα ὁ Τηλέμαχος ἐπαναλάβῃ τὴν μακρὰν αὐτὴν διήγησιν τῶν συμβάντων του, ὅτε δὲ πάλιν μετενόει. Τελευταῖον δὲ ἀναστὰσα μετὰ σπουδῆς ἤγαγε τὸν Τηλέμαχον εἰς τι δάσος μύρτων, ὅπου μετεχειρίσθη πάντα τρόπον ἵνα μάθῃ παρ' αὐτοῦ ἔάν ὁ Μέντωρ ἦτο Θεός τις ὑπὸ ἀνθρωπίνῃ μορφῇ. Ὁ Τηλέμαχος ὅμως δὲν ἡδύνατο νὰ τῇ φανερώσῃ τ' ἀλήθες, ἐπειδὴ ἡ Ἀθηνᾶ, ἡ συνοδεύουσα αὐτὸν μὲ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος δὲν ἤθελε ν' ἀποκαλυφθῇ εἰς αὐτὸν ὡς πολλὰ νέον καὶ δὲν τὸν ἐνόμιζεν ἱκανὸν νὰ φυλάξῃ μυστικόν, ὅπερ ἤθελε νὰ τῇ ἐμπιστευθῇ· ἄλλως τε ἤθελε νὰ τὸν δοκιμάσῃ διὰ μεγαλητέρων κινδύνων προσέτι, ἐάν αὐτὸς ἐγίνωσκεν ὅτι ἡ θεὰ τὸν συνόδευε, τοιαύτη βοήθεια ἤθελε τὸν καταστήσει ἀλαζύνα καὶ θρασὺν, ὥστε νὰ κταφρονῇ καὶ τὰ φοβερώτερα συμβάντα. Ἦγνάει λοιπὸν ὅτι ὁ Μέντωρ ἦτο ἡ Ἀθηνᾶ αὐτή, καὶ οὕτως ὅλα τὰ τεχνήσματα τῆς Καλυψοῦς πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας ἀπέβησαν μάταια.

Ἐν τούτοις αἱ Νύμφαι ἄπασαι, συνηγμέναι περὶ τὸν Μέντορα, ἔχαιρον συνδιαλεγόμεναι μετ' αὐτοῦ· καὶ ἡ μὲν τὸν ἡρώτα τὰ περιστατικὰ τῆς ὁδοιπορίας του εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, ἡ δὲ ἤθελε νὰ μάθῃ τὰ ὅσα εἶδεν εἰς τὴν Λαμασκὸν, ἑτέρα τις, ἐάν ἐγνώρισε τὸν Ὀδυσσεά πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου· ὁ δὲ ἀπεκρίνετο πρὸς πᾶσαν μίαν φιλανθρώπως, καὶ οἱ λόγοι του εἰ καὶ ἀπλοῖ, ἦσαν ὅμως χαριέστατοι.

Ἡ Καλυψὼ δὲν τὰς ἀφῆκεν ἐπὶ πολὺν χρόνον οὕτω συνδιαλεγόμενας, ἀλλ' ἐπανελθοῦσα μετὰ τοῦ Τηλεμάχου, ἐνῶ αἱ Νύμφαι τῆς συνέλεγον ἄνθη καὶ ἔψαλλον ἵνα τὸν τέρψωσιν, ἔλαβε κατὰ μόνας τὸν Μέντορα καὶ τὸν προέτρεπεν ἵνα λαλήσῃ, ἴσως τοῦ ἀφαρπάσῃ ἀπόκρυφόν τι. Οὐδέποτε ἡ νάρκη τοῦ ὕπνου εἰσδύει γλυκύτερον εἰς τὰ βεβαρυμένα βλέφαρα καὶ εἰς πάντα τὰ κεκηνηκότα μέλη λελυπημένου ἀνθρώπου, ὅσον αἱ θεληκτικὸι λόγοι τῆς θεᾶς εἰσέδουν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Μέντορος ἵνα τὸν γοητεύσωσιν. Ἀλλ' ὅμως ἡσθάνετό τι εἰς αὐτὸν, ὅπερ ἐμα-

ταίου ὅλας τὰς προσπαθείας της καὶ ἀπέκρουεν ὅλας τὰς χάριτάς της. Ὁ Μέντωρ ὡς βράχυν ἐπὶ κορυφῆς ὄρους, ὅστις κρύπτει τὸ μέτωπόν του εἰς τὰ νέφη καὶ περιφρονεῖ τὰς ὁρμαῖς τῶν ἀνέμων, ἵστατο ἐμπέδος εἰς τὰ σορὰ σκέδιά του καὶ ἄφινε τὴν Καλυψὼ μάτην νὰ τὸν προτρέπη. Ἐνίοτε μάλιστα τῇ ἐδίδεν ἐλπίδας ὅτι αἱ ἐρωτήσεις της καὶ αἱ προτροπαὶ της ἡδύναντο νὰ τὸν θαρσύνωσι, καὶ ὅτι οὕτως ἤθελεν ἐξάξει τὴν ἀλήθειαν ἐκ βάθους τῆς καρδίας του, ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμήν ἤλπιζεν ὅτι θέλει εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειάν της, αἱ ἐλπίδες της ἐψεύδονται. Πάν ὅ,τι ἐφαντάζετο ὅτι κατέχει, τὴν διέφευγεν αἴφνης, καὶ βραχεία τις ἀπήκρισις τοῦ Μέντορος τὴν μετεβύβιζεν εἰς περισσότερας ἀβεβαιότητας. Οὕτω διήγε τὰς ἡμέρας, ὅτε μὲν θωπεύουσα τὸν Τηλέμαχον, ὅτε δὲ ζητοῦσα νὰ εὔρη τρόπον ἵνα τὸν ἀποχωρίσῃ τοῦ Μέντορος· μετεχειρίσθη λοιπὸν τὰς ὥραιστερας Νύμφας της, ὅπως ἀνάψῃ τὸ πῦρ τοῦ ἔρωτος εἰς τὴν καρδίαν τοῦ νέου Τηλεμάχου, καὶ θεά τις ἰσχυροτέρα αὐτῆς, ἔδραμεν εἰς βοήθειάν της ἵνα τὸ ἐπιτύχῃ.

Ἡ Ἀφροδίτη, ὀργισμένη πάντοτε διὰ τὴν καταφρόνησιν, ἣν ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Τηλέμαχος ἐδειξαν πρὸς αὐτὴν εἰς τὴν Κύπρον, ἥτο ἀπαρηγόρητος, καὶ ἐβλεπε μετὰ λύπης ὅτι οἱ δύο οὗτοι αὐθάδεις θνητοὶ διεσώθησαν ἀπὸ τὰς τρικυμίας τῆς θαλάσσης, ἃς ὁ Ποσειδῶν διήγειρε κατ' αὐτῶν. Προσεκλάβθη λοιπὸν πικρῶς εἰς τὸν Δία, ἀλλ' ὁ πατὴρ τῶν θεῶν μειδιῶν, καὶ μὴ θέλων νὰ τῇ φανερώσῃ ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος ἐβοήθει τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς, ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Ἀφροδίτῃ ἵνα εὔρῃ τρόπον νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνθρώπους. Ἀναχωρεῖ λοιπὸν ἐν τῷ ἅμα ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου, οὐδόλως φροντίζουσα περὶ τῶν εὐόσμων θυμιαμάτων, ὅσα καλοῦσιν οἱ λάτραι της ἐπὶ τῶν βωμῶν της εἰς τὴν Πάφον, τὴν Κυθῆρην καὶ τὴν Ἰδαλίαν. Ἰπταται ἐπὶ τοῦ ἁρματός της τοῦ συρομένου ὑπὸ δύο περιστερῶν προσκαλεῖ τὸν υἱὸν της Ἑρώτα, καὶ πλήρης νέων χαρίτων, ἃς τῇ ἐδίδαν τὰ ἐπὶ τῶν παρειῶν της χεόμενα δάκρυα, τῷ εἶπεν οὕτω. Βλέπεις, υἱέ μου, τοὺς δύο ἐκείνους θνητοὺς, αἵτινες περιφρονοῦσι τὸ κράτος σου καὶ τὸ ἐμόν· ἐὰν αὐτοὶ μείνωσιν ἀτιμώρητοι, τίς θέλει

τοῦ λοιποῦ μᾶς λατρεύσει ; ἴθι, τόξευσον διὰ τῶν βελῶν σου τὰς δύο ἐκείνας ἀναισθητοὺς καρδίας· κατάρθῃ μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην, ὅπου ἐγὼ ἡ ἰδία θέλω λαλήσει πρὸς τὴν Καλυψώ. Εἶπε, καὶ διαπτάσα τὸν αἰθέρα, ὡς χρυσὴ νεφέλῃ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Καλυψώ, ἥτις τὴν ὥραν ἐκείνην ἦτο μόνῃ εἰς τὸ χεῖλος πηγῆς, οὐ πολὺ ἀπεχούσης τοῦ σπηλαιου τῆς.

Τάλαινα Θεά ! τῇ λέγει ὁ ἀγνώμων Ὀδυσσεὺς σὲ κατεφρόνησεν· ἀλλὰ καὶ ὁ υἱὸς του, ἐτι ἀπηνέστερος ἐκείνου, αὐτὸς ἐτοιμάζει, ὅμοιαν καταφρόνησιν. Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ Ἑρως, ὅστις ἦλθε πρὸς ἐκδίκησιν καὶ ὑπεράσπισίν σου· Δεξοῦ αὐτόν· θέλει μείνει μετὰ τῶν Νυμφῶν σου, ὡς ἄλλοτε ὁ παῖς Βάκχος μετὰ τῶν Νυμφῶν, αἵτινες τὸν ἀνέθρεψαν εἰς τὴν νῆσον Νάξον. Ὁ Τηλέμαχος θέλει τὸν θεωρήσει ὡς βρέφος κοινόν· δὲν θέλει δυσπιστήσῃ εἰς αὐτόν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θέλει αἰσθανθῇ τὸ κράτος του. Εἶπε, καὶ ἐπιβᾶσα εἰς τὴν χρυσὴν νεφέλῃν, ἐξ ἧς κατέβη, ἀφῆκε κατόπιν τῆς εὐωδίας ἀμβροσίας, ἥτις διεσπάρη εἰς ὅλα τὰ δάση τῆς Καλυψοῦς.

Ὁ Ἑρως ἔμεινεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς Καλυψοῦς. Αὐτῇ, καίτοι Θεά, ἡσθάνθη τὴν φλόγα, ἣν ἐκεῖνος ἦναψεν εἰς τὰ στήθη τῆς· θέλουσα δὲ ν' ἀνακουφίσῃ τὴν ὀδύνην τῆς, τὴν παρέδωκεν εὐθὺς εἰς τὴν πλησίαν τῆς ἱσταμένην νύμφην Εὐχαριν· Ἀλλ' οἱμοὶ ! ποσάκις μετενόησεν ἔπειτα διὰ τὴν πράξιν τῆς ταύτης! Ἐκ πρώτης ὥσεως βρέφος ἁθώτερον, γλυκύτερον, ἐρασμιώτερον, ἀφελέστερον καὶ χαριέστερον τούτου, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἴδῃ τις· ὁ βλέπων αὐτὸ τοσοῦτον φαιδρὸν, θωπευτικόν, αἰεποτε ἱλαρὸν, ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο παραίτιον χάρις, ἀλλὰ μύλις ἐπίστυεν εἰς τὰς θωπείας του καὶ ἡσθάνετο δηλητηριώδες τι ἐν αὐτῷ. Τὸ κακοποιὸν καὶ ἐπίβουλόν αὐτὸ βρέφος ἐθώπευεν ἵνα προδώσῃ, καὶ ἐγέλα ἵνα θανατηφόρως τραυματίσῃ. Δὲν ἐτόλμα δὲ νὰ πλησιάσῃ τὸν Μέντορα, οὐ τινος ἡ σοβαρότης τὸ ἐφόβιζεν, καὶ ἡσθάνετο ὅτι ὁ ἀγνωστος οὗτος ἀνὴρ ἦτο ἄτρωτος, καὶ ὅτι τὰ βέλη του δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν διαπεράσωσιν. Ἀλλ' αἱ νύμφαι ἡσθάνθησαν παρעוθὺς τὴν φλόγα, ἣν τὰ δολερὸν αὐτὸ βρέφος ἦναψεν εἰς τὰ στήθη των, ἔκρυπτον ὁμῶς

ἐπιμελῶς τὴν βαθείαν πληγὴν, ἥτις ἤρξανεν ὁσημέραι εἰς τὴν καρδίαν των.

Ἐν τούτοις ὁ Τηλέμαχος, βλέπων αὐτὸ παῖζον μετὰ τῶν Νυμφῶν, ἐθαύμαζε τὴν ἡμερότητα καὶ τὴν καλλονὴν του. Τὸ ἐναγκαλίζεται λοιπὸν, καὶ ὅτε μὲν τὸ θέτει εἰς τὰ γόνατά του ὅτε δὲ τὸ βαστᾷ εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἀλλ' αἰσθάνεται καὶ αὐτὸς ἀνησυχίαν τινα, ἧς ἀγνοεῖ τὸ αἴτιον· καὶ ὅσω περισσότερον ζητεῖ νὰ παίξῃ μετ' αὐτοῦ, τόσω πλέον θορυβεῖται καὶ ἐκθηλύνεται ἡ καρδία του. Βλέπεις τὰς νύμφας αὐτάς; ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα. Πόσον διαφέρουσιν αὐταὶ ἀπὸ τὰς γυναικας ἐκείνας τῆς νήσου Κύπρου, ὧν ἡ καλλονὴ προὔξινει βδελυγμὸν ἐνεκα τῆς ἀναιδεΐας των! Αἱ ἀθάνατοι ὁμῶς αὐταὶ καλλοναὶ ἐμφαίνουσιν ἀθωότητα, σωφροσύνην καὶ ἀπλότητα, αἵτινες θέλγουσι τοὺς ὀρώντας· λαλῶν δὲ οὕτως ἡρυθρία, χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὴν αἰτίαν· δὲν ἐδυσκολεύετο μὲν νὰ λαλήσῃ, ἀλλὰ μάλισ' ἤρχιζε τὴν λόγον καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τὸν ἐξακολουθήσῃ· αἱ λέξεις του ἦσαν διακεκομμέναι, ἀσφεῖς καὶ ἄνευ ἐννοίας.

Ὁ Μέντωρ τότε τῷ λέγει· Τηλέμαχε, οἱ κίνδυνοι τῆς νήσου Κύπρου ἦσαν μὴδὲν παραβαλλόμενοι πρὸς τούτους, οὓς σὺ δὲν φοβεῖσαι. Ἡ φανερὰ κακία προξενεῖ ἀποστροφὴν, ἡ δὲ κτηνώδης ἀναιδεΐα βδελυγμὸν, ἀλλ' ἡ σεμνὴ καλλονὴ εἶναι ἀμφοτέρων τούτων κινδυνωδέστερα· ἀγαπῶν τις αὐτὴν νομίζει ὅτι ἀγαπᾷ τὴν ἀρετὴν καὶ ἀνεπαισθήτως δελεάζεται ἀπὸ τὸ γλυκὺ θέλγητρον τοῦ πάθους, ὅπερ τότε μόνον ἐννοεῖ, ὅτε δὲν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ τὸ σῆσῃ. Φύγε! ὦ ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, φύγε τὰς νύμφας αὐτάς, αἵτινες δι' οὐδὲν ἄλλο εἰσὶ τοσοῦτον σεμναὶ εἰμὴ ἵνα εὐκολώτερον σὲ δελεάσωσι. Φύγε τοὺς κινδύνους τῆς νεότητός σου, ἀλλὰ πρὸ πάντων φύγε τὸ βρέφος αὐτὸ, ὅπερ ἀγνοεῖς. Αὐτὸ εἶναι ὁ Ἔρως! ἂν ἡ Ἀφροδίτῃ ἡ μήτηρ του, ἦλθε φέρουσα εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ἵνα ἐκδικηθῇ τὴν περιφρόνησιν, ἣν ἐδειξας πρὸς τὴν ἀποδιδομένην αὐτῇ λατρείαν εἰς τὴν Κυθῆρην. Αὐτὸ ἐτραυμάτισε τὴν καρδίαν τῆς θεᾶς Καλυψοῦς, ἥτις σὲ ἀγαπᾷ ἐμμανῶς· αὐτὸ ἐξέκαυσεν ὅλας τὰς Νύμφας, αἵτινες τὴν περικυκλοῦσι. Σὺ δ' ἴδιος φλέγεται ταλαίπωρε νέε, σχεδὸν χωρὶς νὰ τὸ γινώσκῃς.

Ὁ Τηλέμαχος διέκοπτε συχνάκις τὸν Μέντορα λέγων αὐτῷ·
 διατί νὰ μὴ κατοικήσωμεν εἰς τὴν νῆσον ταύτην ; Ὁ Ὀδυσ-
 σεύς δὲν ζῇ πλέον· ἴσως πρὸ πολλοῦ ἐτάφη εἰς τὰ ὕδατα τῆς
 θαλάσσης· ἢ Πηνελόπη, μὴ βλέπουσα οὐτ' αὐτὸν οὐτ' ἐμὲ
 ἐπιστρέφοντας, πιθανὸν δὲν ἀντέσχεν εἰς τοὺς μνηστῆρας τῆς.
 Ὁ πατὴρ αὐτῆς Ἰκαρος ἐνδεχόμενον νὰ τὴν ἠνάγκασε νὰ
 λάβῃ νέον σύζυγον. Δύναμ' ἐγὼ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Ἰθάκην!
 καὶ νὰ τὴν ἴδω συζευγθεῖσαν μετ' ἄλλου ἀνδρός καὶ παρα-
 ῥῆσαν τὴν πίστιν, ἣν ἔδωκεν εἰς τὸν πατέρα μου ; Οἱ Ἰθακή-
 σιοι ἐτέρωθεν ἐπελάθοντο ἀναμφιβόλως τοῦ Ὀδυσσεύς, καὶ
 ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπανέλθωμεν ἐκεῖσε χωρὶς νὰ ζητή-
 σωμεν βέβαιον θάνατον, ἐπεὶδὴ οἱ μνηστῆρες, θηρεύοντες τὴν
 ἀπώλειάν μας, κατέλαβον ἥδη ὅλας τὰς εἰσόδους τοῦ λιμένος.

Ὁ Μέντωρ εἰς ταῦτα ἀπεκρίνετο. Ἴδου ὁ καρπὸς τυφλοῦ
 πάθους ! ἕκαστος ζητεῖ μετὰ πάσης ἀγγινοίας λόγους, δι' ὧν
 νὰ τὸ δικαιολογήσῃ, καὶ ἀποστρέφει τὸ πρόσωπόν του ἀπ' ἐ-
 κείνων, οἵτινες θέλουσι νὰ τὸ καταδικάσωσι· δὲν γίνεται δέ
 τις ἀγγινούτερος εἰμὴ ἵνα κάλλιον ἀπατηθῇ καὶ ἀποπνέξῃ
 τοὺς ἐλέγχους τοῦ ἑαυτοῦ συνειδότος. Ἀλλ' ἐπελάθου, ὦ Τη-
 λέμαχε, τῶν θαυμασίων, ἅτινα οἱ θεοὶ ἐποίησαν χάριν τῆς εἰς
 τὴν πατρίδα καθόδου σου ; ἐπελάθου τῆς ἐξόδου σου ἐκ τῆς
 Σικελίας ; ἐπελάθου τῶν δυστυγιῶν, ἃς ὑπέφερες εἰς Αἴγυ-
 πτον καὶ αἵτινες ἐτράπησαν πρὸς εὐτυχίαν σου ; καὶ τίς Ἀλ-
 φρατος χεῖρ σὲ ἀφῆρπασεν ἐκ πάντων τῶν κινδύνων τῶν ἐπα-
 πειλούντων τὴν κεφαλὴν σου εἰς Τύρον ; Μετὰ τσαῦτα λοι-
 πὸν θαυμάσια ἀγνοεῖς ἔτι ὅσα ἡ εἰμαρμένη σοὶ παρεσκεύασε ;
 Πλὴν τί λέγω ; Σὺ εἶσαι ἀνάξιος τούτων ἀπάντων. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ
 ἀναχωρῶ καὶ δύναμαι κάλλιστα νὰ ἐξέλθω τῆς νῆσου ταύ-
 της· σὺ ὅμως, ἀνάνδρε υἱὲ πατρὸς τοσοῦτον γενναίου, σὺ, ζῆσ'
 ἐνταῦθα βίον μαλθακὸν καὶ ἄδοξον μετὰξὺ γυναικῶν ! Πράττε
 ἐναντίον τῆς βουλῆς τῶν θεῶν ὅ,τι ἡ πατὴρ σου ἔκρινεν ἀνά-
 ξιον ἑαυτοῦ νὰ πράξῃ !

Οἱ δηκτικοὶ οὗτοι λόγοι ἐτραυμάτισαν καιρίως τὴν καρδίαν
 τοῦ Τηλεμάχου, ὅστις ἡγάπα φιλοστόργως τὸν Μέντορα, καὶ
 λυπούμενος ἤσχυνετο συνάμα· ἐφοβεῖτο δὲ τὴν ὀργὴν καὶ τὴν

ἀναχωρῶσιν τοῦ τοσοῦτον ἔμφρονος αὐτοῦ ἀνδρός, πρὸς ὃν ἦτο
μεγάλως ὑπόχρεως, ἀλλὰ πάθος ἀρτιγέννητον, καὶ ἄγνωστον
εἰς αὐτὸν, τὸν καθίστα ἀνθρώπον ὅλως διαφορετικὸν ἀφ' ὅτου
ἦτο πρότερον. Καὶ πῶς! ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντωρα δακρυχέων
ὥς οὐδὲν λογιζέσθαι τὴν παρὰ τῆς θεᾶς προσφερθεῖσάν μοι ἀ-
θανασίαν; Ὡς οὐδὲν λογιζομαι, ἀπεκρίνετο ὁ Μέντωρ, πᾶν
ὅ,τι ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ εἰς τὰς βουλὰς τῶν θεῶν.
Ἡ ἀρετὴ σὲ καλεῖ εἰς τὴν πατρίδα σου, ἵνα ἐπανίδῃς τὸν
Ὀδυσσεᾶ καὶ τὴν Πηνελόπην· ἡ ἀρετὴ σοῦ ἀπαγορεύει νὰ πα-
ραδοῇς εἰς οὐτιδανὸν πάθος. Οἱ θεοὶ, οὔτινες σὲ διεφύλαξαν
ἐκ τοσοῦτων κινδύνων, ὅπως σοὶ χορηγήσωσι δόξαν ἑμοίαν
πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς σου, σὲ προστατάσουσι ν' ἀναχωρήσῃς ἐκ
τῆς νήσου ταύτης. Μόνος ὁ Ἔρως ὁ αἰσχροὺς αὐτὸς τύραννος,
δύναται ἐνταῦθα νὰ σὲ παρακρατήσῃ. Αἱ! καὶ τί ᾔθελε σοὶ
χρησιμεύσει ἡ ἀθανασία τῆς ζωῆς ἀνευ ἐλευθερίας, ἀνευ ἀρε-
τῆς, ἀνευ δόξης; Ζωὴ τοιαύτη ᾔθελεν εἶναι ἀθλιωτέρα τῆς
μέχρι τοῦδε, καθὼ ἀτελεύτητος.

Ὁ Τηλέμαχος δὲν ἀπεκρίνετο εἰς τοὺς λόγους τούτους εἰμὴ
δι' ἀναστεναγμῶν. Ἐνίοτε μὲν ἐπεθύμει ἵνα ὁ Μέντωρ τὸν ἀ-
ποσπάσῃ, καὶ μὴ θέλοντα, ἐκ τῆς νήσου ταύτης· ἐνίοτε δὲ
πάλιν ᾔσχετο ἵνα ὁ Μέντωρ ἐκ ποδῶν γένηται, ὅπως μὴ ἔχῃ
ἐνώπιόν του τοσοῦτον αὐστηρόν φίλον, ὅστις ἤλεγχε τὴν ἀδυ-
ναμίαν του· ἡ καρδία του ἦτο ὡς θάλασσα, ἥτις γίνεται παίγιον
διαμαχομένων ἀνέμων. Πολλάκις ἔκειτο ἐξηπλωμένος καὶ ἀ-
κίνητος ἐπὶ τῆς παραλίας, καὶ ἄλλοτε πάλιν ἐντὸς κατασπίου
δάσους, χέων πικρὰ δάκρυα καὶ ἐκπέμπων οἰμωγὰς, ὁμοίας
πρὸς τὰ βρυγήματα λέοντος· κατέστη ἰσχνός, οἱ ὀφθαλμοὶ του
ἐγένοντο κοῖλοι καὶ ἦσαν πλήρεις ἀδηφάγου πυρός. Βλέπων
τις αὐτὸν οὕτως ὠχρὸν κατηφῆ καὶ ἡλλοιωμένον, ἐνόμιζεν
ὅτι δὲν ἦτο ὁ Τηλέμαχος. Ἡ καλλονὴ του, ἡ φαιδρότης του,
ἡ εὐγενὴς ὑπερηφάνειά του, ἐξέλειπον ἀπ' αὐτοῦ ὡς ἄνθος,
ὅπερ ἀνοίγων τὴν πρωΐαν διαδίδει τὴν εὐωδίαν του εἰς τὸν
ἀγρὸν, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον μαραίνεται, πρὸς τὸ ἐσπέρας
τὰ ζωηρὰ χρώματά του ἐξαλείφονται, ἐξασθενεῖ, ξηραίνεται
καὶ ἡ ὠραία κορυφή του νεύει πρὸς τὰ κάτω μὴ δυναμένη

τοῦ λοιποῦ νὰ ἔρθωθῃ· αὐτῷ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος διέ-
κειτο πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ἄδου.

Ὁ Μέντωρ βλέπων ὅτι ὁ Τηλέμαχος δὲν ἠδύνατο πλεόν
ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν σφοδρότητα τοῦ πάθους του, συνέλαβε σχέ-
διον πολλὰ ἐπιτήδειον ἵνα τὸν ἀπαλλάξῃ τοσούτον μεγάλου
κινδύνου. Παρετήρησεν ὅτι ἡ Καλυψὼ ἡγάπα ὑπερφυῶς τὸν
Τηλέμαχον, ὃ δὲ ἐξ ἐναντίας τὴν νόμφην Εὐχарιν· (ἐπειδὴ ὁ
ἀσπλαγγὸς Ἑρως, θέλων νὰ βασανίζῃ τοὺς ἀνθρώπους, πρᾶτ-
ται παλλάκις οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἀγαπᾷ τις τὸ πρόσωπον ὅφ'
οὐ ἀγαπᾶται.) Ὁ Μέντωρ λοιπὸν ἀπεφάσκει νὰ διεγείρῃ τὴν
ζήλοτυπίαν τῆς Καλυψίδος. Ἡ Εὐχάρις ἐμελλε νὰ συνοδεύσῃ
τὸν Τηλέμαχον εἰς τι κυνηγέσιον· ὁ Μέντωρ τότε λέγει πρὸς
τὴν Καλυψὼ· παρετήρησα εἰς τὸν Τηλέμαχον παλὺν πόθον
διὰ τὸ κυνηγέσιον, ὃν οὐδέποτε εἶδον εἰς αὐτόν. Ἡ ἡδονὴ αὐ-
τῇ τὸν καθιστᾷ ἀναισθητὸν πρὸς πᾶσαν ἄλλην· αὐτὸς δὲν ἀ-
γαπᾷ πλεόν εἰμὴ δάση καὶ ὄρη τὰ πλεόν δύσθεατα. Σὺ, ὦ θεά,
τῷ ἐνέπνευσας τὸν μέγαν τοῦτον πόθον;

Ἡ Καλυψὼ ἀκούσασα τοὺς λόγους τοῦτους ἠγανάκτησε
σφόδρα καὶ δὲν ἀντέσχεν. Αὐτὸς ὁ Τηλέμαχος, ἀπεκρίθη, ὅστις
κατεφρόνησεν ὅλας τὰς ἡδονὰς τῆς νήσου Κύπρου δὲν δύνα-
ται ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν μετρίαν καλλονὴν μιᾶς τῶν νυμφῶν μου;
καὶ πῶς τολμᾷ νὰ καυχᾶται ὅτι ἔπραξε τοσαῦτα κατορθώ-
ματα, αὐτὸς, οὗτινος ἡ καρδία τοσούτον ἀγενῶς μαλθακοῦται
ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καὶ ὅστις φαίνεται ὅτι ἐγεννήθη ἵνα διαγῇ
βίῃν ἄδοξον μετὰ γυναικῶν; Ὁ Μέντωρ βλέπων μετὰ χα-
ρᾶς πόσον ἡ ζήλοτυπία κατετάραξε τὴν καρδίαν τῆς Καλυψίδος
δὲν εἶπε περισσότερον, ἐπειδὴ ἐφοβείτο μὴ τὴν καταστήσῃ
δύστηστον πρὸς ἑαυτόν, καὶ ἐδείκνυνεν ἀπλῶς πρόσωπον σκυ-
θροπὸν καὶ λελυπημένον. Ἡ θεὰ τότε τῷ ἐξέφρασε τὰς ὀλί-
φες τῆς δι' ὅσα ἐβλεπε, καὶ τῷ παρεπονείτο ἀκαταπαύστως.
Τὸ δὲ κυνηγέσιον αὐτὸ περὶ οὗ ὁ Μέντωρ τὴν ἐπληροφόρησε,
τὴν ἔφερεν ἐπὶ τέλους εἰς θηριώδη μανίαν· αὐτὴ ἔμαθεν ὅτι ὁ
Τηλέμαχος ἐζήτησε νὰ κρυφθῇ ἀπὸ τὰς ἄλλας νύμφας, ἵνα
λαλήτῃ μόνος πρὸς μόνην τὴν Εὐχάριν. Προέτεινε λοιπὸν δεύ-
τερον κυνηγέσιον, εἰς ὃ προέβλεπεν ὅτι αὐτὸς ἐμελλε τὸ ἴδιον

νὰ πράξῃ· ἵνα δὲ συνταράξῃ τὰ σχέδιά του ἐδήλωσεν αὐτῷ ὅτι ᾔθελε καὶ αὕτη νὰ συμμετάσχη· ἀλλ' αἰφνης μὴ δυναμμένη πλέον νὰ χαλινώσῃ τὴν ὀργὴν της, τῷ εἶπεν.

Διὰ τοῦτο λοιπόν, ὦ θρασυτάτε νέε, ἦλθες εἰς τὴν νῆσόν μου ἀποφυγὼν τὸ δίκαιον ναυάγιον, ὅπερ ὁ Ποσειδῶν σοὶ παρασκευάζει, καὶ τὴν ἐκδίκησιν τῶν θεῶν; εἰσῆλθες εἰς τὴν νῆσον ταύτην, ὅπου οὐδεὶς θνητὸς εἰσέρχεται, ἵνα καταφρονήσῃς τὸ κράτος μου καὶ τὴν ἀγάπην, ἣν σοὶ ἐδείξα; ὦ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Στυγός! εἰσακούσατε τῶν δεήσεων τλήμονος θεᾶς, καὶ τιμωρήσατε τάχιστα τὸν ἐπιβούλον, τὸν ἀχάριστον, τὸν ἀσεβῆ αὐτὰν νέον· ἀλλ' ἐπειδὴ σὺ εἶσαι ἔτι σκληρότερος καὶ ἀδικιώτερος τοῦ πατρός σου, ἱκετεύω τοὺς θεοὺς ἵνα ὑποπέσῃς εἰς μεγαλύτερα καὶ σκληρότερα δεινὰ ἀπὸ τὰ ἐκείνου. Ναὶ! ναὶ! ποτὲ νὰ μὴ ἀξιωθῇς νὰ ἴδῃς τὴν πατρίδα σου τὴν πτωχὴν, τὴν ἀθλίαν Ἰθάκην, ἣν δὲν ἤτχυνθης νὰ προτιμήσῃς ἀπὸ τὴν ἐνθάδε ἀθανασίαν! ἢ μάλλον εἴθε ν' ἀπολεσθῇς ἐν μέσῳ τῶν θαλασσῶν βλέπων αὐτὴν πόρρωθεν, τὸ δὲ σῶμά σου, παίγνιον γενόμενον τῶν κυμάτων, νὰ ἐκδρασθῇ εἰς τὴν ἄμμον τῆς παραλίας ταύτης ἄνευ ἐλπίδος ταφῆς. Εἴθε οἱ ὀφθαλμοί μου νὰ ἴδωσιν αὐτὸ κειρόμενον ἀπὸ τοὺς γυπας, νὰ τὸ ἴδῃ δὲ καὶ ἐκείνη, ἣν σὺ ἀγαπᾷς. Ναὶ! θέλει τὸ ἴδει καὶ ἐσεῖνη ἐπίσης· θέλει τὸ ἴδει, ἡ καρδίᾳ της θέλει σπαρχοῦν καὶ ἡ ἀπελπισία της θέλ' εἶναι ὁ θρίαμβός μου.

Οὕτω λέγουσα ἡ Καλυψὼ εἶχε βλοσυροὺς καὶ λαμπετῶνας τοὺς ὀφθαλμούς· τὰ βλέμματά της περιεπλανῶντο τῇδε κῆκῃσε καὶ ἐνέρρινον ἄγριόν τι καὶ θηριώδες· αἱ παρειαὶ της ἐκαλύπτοντο ἀπὸ μελανὰς κηλίδας· μετέλλασσε χροίαν κατὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ πολλάκις ὠχρότης θανάτου διεχέετο ἐπὶ τοῦ προσώπου της· τὰ δάκρυά της δὲν ἔρρεον, ὥς ἄλλοτε, ἀφθονα, ἀλλ' ἐφαίνετο ὅτι ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἀπελπισία ἐξήρταν τὰς πηγὰς των καὶ μόλις ὀλίγα τινὰ ἐστάλαζον ἐκ τῶν παρειῶν της· ἡ φωνὴ της ἦτο βραγχυνώδης, τρομαλέα καὶ διακεκομμένη. Ὁ Μέντωρ παρστήρει ταῦτα πάντα τὰ συμπτώματα καὶ δὲν ἐλάλει πλέον πρὸς τὸν Τηλέμαχον, ἀλλὰ τὸν

ἐθεώρει ὡς ἀσθενῆ ἀπειγνωσμένον καὶ ἐγκαταλειμμένον, καὶ μόνον ἐξετόξευεν ἐνίοτ' ἐπ' αὐτοῦ βλέμματα συμπαθείας.

Ὁ Τηλέμαχος ἠπθάνετο πόσον ἦτο ἐνοχος καὶ ἀνάξιος τῆς ἀγάπης τοῦ Μέντορος, καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ ἄρῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ φοβούμενου μὴ συναντήσῃ τοὺς τοῦ φίλου του, οὗ ἡ σιωπὴ τὸν κατεδίκαζε. Πολλάκις ἐπεθύμει νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸν τράχηλόν του, καὶ νὰ τῷ φανερώσῃ πόσον μετεμελήθη διὰ τὸ ἀμάρτημά του, ἀλλὰ συνεστέλλετο νῦν μὲν ὑπ' αἰσχύνῃς, νῦν δ' ὑπὸ φόβου μὴ ἐκτεθῇ περισσύτερον ἅψ' ὅ,τι ἤλπιζε, καὶ τυχὸν ἀπαλλαχθῇ τοῦ κινδύνου, ἐπειδὴ τοιαῦτος κίνδυνος τῷ ἐφαίνετο γλυκὺς καὶ δὲν ἀπεφάσιζεν εἰσέτι νὰ δαμάσῃ τὸ μανιώδες πάθος του.

Οἱ θεοὶ καὶ αἱ θεαὶ τοῦ Ὀλύμπου, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένοι, ἔτταντο μετὰ βαθείας σιωπῆς, καὶ εἶχον προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, ἵνα ἴδωσι τίς τῶν δύο ἐμελλε νὰ νικήσῃ, ἡ Ἀθηνᾶ ἢ ὁ Ἔρως. Ὁ Ἔρως, παίζων μετὰ τῶν νυμφῶν, ἐνέβαλε πῦρ εἰς ὅλας. Ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Μέντορος, μετεχειρίζετο τὴν ζηλοτυπίαν (ἥτις εἶναι ἀχώριστος ἀπὸ τὸν Ἔρωτα) ἐναντίον τοῦ ἰδίου Ἑρωτος· ὁ δὲ Ζεὺς ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ θεατὴς τῆς μάχης ταύτης καὶ νὰ μείνῃ οὐδέτερος.

Ἐν τούτοις ἡ Εὐχάρις, ἥτις ἐφοβεῖτο μὴ τὴν διαφύγῃ ὁ Τηλέμαχος, ἐμηχανᾶτο πάντα τρόπον ὅπως τὸν κρατῇ εἰς τὰ δεσμά της. Ἡ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ ἐξέλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ δεύτερον κυνηγέσιον, καὶ ἦτο ἐνδεδυμένη ὡς ἡ Ἀρτεμις¹. Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἔρως ἐκόσμησαν αὐτὴν διὰ νέων χαρίτων² οὕτως, ὥστε τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ καλλονὴ τῆς ἡμάρου τὴν τῆς θεᾶς Καλυψοῦς. Ἡ Καλυψὼ θεασαμένη πόρρωθεν αὐτὴν, ἐθεάσατο συγχρόνως τὸ πρόσωπόν της εἰς τὴν διαυγεστέραν κρήνην της, καὶ ἠσγύνθη ὅθεν κρυβεῖσα εἰς τὸ ἐνδότερον τοῦ σπηλαίου της ἔλεγε καθ' ἑαυτήν.

¹ Ἡ Ἀρτεμις ἦτα ἀδελφὴ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ θεὰ τῶν δασῶν.

² Τῷ δ' ἄρ' Ἀθήνη
Θεσπεσίην κατέχει χάριν, κεφαλῇ τε καὶ ὤμοις.

Ὁμ. Ὀδ. Ζ. Στιχ. 235.

Μάττην λοιπόν ἐκοπίασα ἵνα διαταράξω τοὺς δύο αὐτοὺς ἐραστάς; μάττην ἐδήλωσα αὐτοῖς ὅτι θέλω νὰ συμμετάσχω τοῦ κυνηγεσίου; Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπάγω πρὸς θρίαμβόν της, ἡ δὲ καλλονή μου νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἰδικῆς της· πρέπει ὁ Τηλέμαχος βλέπων με νὰ γίνῃ περιπαθέστερος πρὸς τὴν Εὐχαρίν του· ἄφρων ἐγώ! τί ἐπραξά; Οὐχί! δὲν θέλω ὑπάγει, ἀλλ' οὐδ' αὐτοὶ θέλουσιν ὑπάγει· θέλω τοὺς ἐμποδίσαι. "Ἄς ὑπάγω νὰ εὕρω τὸν Μέντορα καὶ τὸν παρακαλέσω ἵν' ἄρῃ ἐντευθεὶν τὸν Τηλέμαχον καὶ τὸν ἐπαναγάγῃ εἰς Ἰθάκην· πλὴν τί λέγω; Τί θέλω γίνεῖ ἀναχωρήσαντος αὐτοῦ; ποῦ εὕρισκομαι; Τί μέλλω νὰ πράξω; "Ω Ἀφροδίτη! κακὴν τρεχῆς Ἀφροδίτη! σὺ μὲ ἠπάτησας· ὅποιον ὀλέθριον δῶρον μοι προσέφερες! Βρέφος ἄσπλαγχνον! "Ερως κατηραμένε! ἐγὼ σοὶ ἤνοιξα τὴν καρδίαν μου ἐπ' ἐλπίδι νὰ ζήσω εὐτυχῆς μετὰ τοῦ Τηλεμάχου, καὶ σὺ τὴν ἐπλήρωσας ταραχῆς καὶ ἀπελπισίας! Αἱ νύμφαι μου ἐξανέστησαν κατ' ἐμοῦ, καὶ ἡ θεότης μου δὲν χρησιμεύει πλέον εἰμὴ πρὸς αἰώνιον δυστυχίαν μου. "Ω! ἐὰν ἤμην κἂν ἐλευθέρα νὰ λάβω τὸν θάνατον πρὸς παύσιν τῶν δεινῶν μου. Τηλέμαχε, πρέπει σὺ ν' ἀποθάνῃς, ἐπεὶδὴ ἐγὼ δὲν δύναμαι ν' ἀποθάνω· θέλω ἐκδικηθῇ τὴν ἀχαριστίαν σου· ἡ νύμφη σου θέλει τὸ ἶδει, θέλω σὲ φονεύσει ἐνώπιόν της. Ἀλλὰ παρακαλῶ· ἀθλία Καλυψώ! τί ζητεῖς; Ν' ἀπολέσῃς ἐν ἁθῶν, ὃν σὺ αὐτὴ ἐνέβαλες εἰς τὴν ἄβυσσον ταύτην τῶν συμφορῶν; Ἐγὼ ἤναψα, ναί. ἐγὼ, τὸ θανατηφόρον πῦρ εἰς τοὺς ἀγνοοὺς κόλπους τοῦ Τηλεμάχου. Ὅποια ἀθωότης! ὅποια ἀρετὴ! ὅποια ἀποστροφή κακίας! ὅποια εὐτολμία κατὰ τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν! ἐπρεπεν ἄρά γε νὰ φαρμακεύσω τὴν καρδίαν του; αὐτὸς ἤθελε μ' ἐγκαταλείψει, ἐπειδὴ τὸν εἶδον περιφρονούντά με καὶ ζῶντα μόνον διὰ τὴν ἀντιζήλῶν μου. Οὐχί, οὐχί, δέον νὰ ὑποφέρω ὅ,τι ἐγενόμην ἀξία νὰ ὑποφέρω. Ἀλλ' ἀναχώρησον, ὦ Τηλέμαχε· ὑπάγε πέραν τῶν θαλασσῶν· ἄφες τὴν Καλυψώ ἀπαρηγόρητον καὶ μὴ δυναμένην οὔτε νὰ βαστάσῃ τὴν ζῶην, οὔτε νὰ εὕρῃ τὸν θάνατον· ἄφες αὐτὴν ἀπαραμύθητον, κατὰσχυμένην, ἀπεγνωσμένην, μετὰ τῆς ὑπερηφάνου σου Εὐχάρως.

Ταῦτα ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν ἐν τῷ σπλήνῳ τῆς· ἀλλ' αἴφνης ἐξορμήσασα, ποῦ εἶσαι ; ὦ Μέντωρ ! φωνάζει· αὐτῷ πῶς ὑπερασπίζεσαι τὸν Τηλέμαχον ἐναντίον τῆς κακίας ὕφ' ἧς νικᾶται ; σὺ κοιμᾶσαι, καὶ ὁ Ἔρως τὸν ἐπιβουλεύεται ! Ἐγὼ δὲν δύναμαι πλέον νὰ ὑποφέρω τὴν ἀξιοκατάκριτον ταῦτην ἀδιαφορίαν σου· θέλεις ἰδεῖν λοιπὸν ἀπαθῶς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεὺς ἀτιμάζοντα τὸν πατέρα του, καὶ ὀλιγορῶντα τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμόν ; Εἰς τίνα, εἰς ἐμὲ ἢ εἰς σέ, οἱ γεννητορές του ἐνεπιστεύθησαν τὴν ἀγωγὴν του ; Ἐγὼ ζητῶ τρόπον ἵνα ἱατρεύσω τὴν καρδίαν του, καὶ σὺ οὐδόλως μὲ συνδράμεις ; Ὑπάρχουσιν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δάσους τούτου μεγάλαι λεῦκαι πρὸς κατασκευὴν πλοίου. Ἐκεῖ ὁ Ὀδυσσεὺς κατεσκεύασεν ἄλλοτε ἐκεῖνο, δι' οὗ ἐξῆλθε τῆς νήσου ταύτης. Ἐκεῖ θέλεις εὗρεῖ βαθύ σπήλαιον, ἐνθ' ἀπόκεινται ὅλα τ' ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα πρὸς ἀποκοπὴν καὶ συναρμυγὴν ξύλων διὰ τὴν κατασκευὴν πλοίου. Μάλις εἶπε τοὺς λόγους τούτους καὶ παρρηθὺς μετεμελήθη· ὁ δὲ Μέντωρ δὲν ἀνέβαλεν οὐδὲ στιγμὴν ἔδραμεν εἰς τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο, εὔρε τὰ ἐργαλεῖα κατέβαλε τὰς λεύκας καὶ κατεσκεύασεν, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ πλοῖον ἱκανὸν πρὸς πλοῦν, ἐπειδὴ ἡ δύναμις καὶ ἡ φιλοτεχνία τῆς Ἀθηνᾶς δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην πολλοῦ χρόνου πρὸς κατασκευὴν μεγάλων ἔργων.

Ἡ Καλυψὼ εὗρέθη εἰς μέγαν ψυχικὸν ἀγῶνα· ἔνθεν μὲν ἤθελε νὰ ἰδῇ, ἐάν ἡ ἐργασία τοῦ Μέντορος προὔχῳρει· ἔνθεν δὲ δὲν ἠδύνατο ν' ἀμελήσῃ τὸ κυνηγέσιον, ὅπου ἡ Εὐχάρις ἐμελλε νὰ εἶναι εἰς πληρεστάτην ἐλευθερίαν μετὰ τοῦ Τηλεμάχου· ἄλλως τε ἡ ζηλοτυπία οὐδόλως τῇ ἐπέτρεπε νὰ παραβλέψῃ τοὺς δύο ἐραστάς· ὅθεν προσεπάθει νὰ στρέψῃ τὸ κυνηγέσιον πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπου ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ Μέντωρ ἐναυπήγη τὸ πλοῖον. Πήκουεν ἤδη τοὺς κτύπους τοῦ πελέκειος καὶ τῆς σφύρας, ἐδίδε πολλὴν προσοχὴν, καὶ ἕκαστος κτύπος τῇ προὔξεναι φρίκην· ἀλλὰ συγχρόνως ἐφοβέιτο μὴ ἡ φαντασία αὐτῇ ἤθελε τὴν στερήσει νεύματός τινος ἢ βλέμματος τοῦ Τηλεμάχου πρὸς τὴν νέαν Νύμφην.

Ἐν τούτοις ἡ Εὐχάρις ἔλεγε πρὸς τὸν Τηλέμαχον εἰρωνι-

κῶς. Δὲν φοβεῖσαι μὴ ὁ Μέντωρ σὲ κατηγορήσῃ ὅτι ἥλθες εἰς τὸ κυνηγέσιον χωρὶς αὐτοῦ; ὦ! πόσον ἀξιοθρήνητος εἶσαι ζῶν ὑπὸ τοιοῦτον αὖστηρόν δεσπότην· οὐδὲν δύναται νὰ μαλάξῃ τὴν σκληρότητά του, φαίνεται ἄσπονδος ἐχθρὸς πασῶν τῶν ἡδυνῶν, δὲν θέλει ν' ἀπολαύσῃ κἄμμίαν καὶ θεωρεῖ ὡς ἀμάρτημα καὶ τὰ ἁθώτερα κινήματά σου. Ἦ δύνασα νὰ ἐξαρτᾷσαι ἀπ' αὐτοῦ ἐνόσω ἦσουν παῖς, καὶ ἀνίκανος νὰ κυβερνήσῃς σεαυτὸν, ἀλλὰ νῦν, ἄφου ἔδειξας τοσαύτην φρόνησιν, δὲν χρεωστεῖς πλέον νὰ τὸν ἀφῇσῃς νὰ σὲ μεταχειρίζεται ὡς παιδάριον.

Οἱ δηκτικοὶ οὗτοι λόγοι ἐτραυματίζουν κυρίως τὴν καρδίαν τοῦ Τηλέμαχου, καὶ ἐπλήρουν αὐτὴν ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ Μέντορος, οὗ τὸν ζυγὸν ἐπεθύμει τὸ ταχύτερον ν' ἀποσεῖσῃ, ἀλλ' ὅμως ἐφοβεῖτο νὰ τὸν ἐπανακίδῃ, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνετο εἰς τὴν Εὐχαρίν· τοσοῦτον ἦτο τεταραγμένος! Τέλος, ἀφου τὸ κυνηγέσιον ἐτελείωσε μετ' ἀδιακόπου στενωχωρίας ἐκατέρου αὐτῶν, ἐπέστρεψαν πάλιν διὰ τινος στενωποῦ εἰς τὸ μέρος, ὅπου ὁ Μέντωρ εἰργάσθη δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Ἡ Καλυψὼ ἐθεώρησεν ἄποθεν τὸ ναυπηγηθὲν πλοῖον· οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐκαλύφθησαν παρευθὺς ὑπὸ βαθέως σκότους, ὡς τὸ τοῦ θανάτου· τὰ γόνατά της τρέμοντα δὲν τὴν ἐδάσταζον πλέον· ψυχρὸς ἰδρὼς περιεχύθη εἰς ὅλον τὸ σῶμά της· ἠναγκάσθη νὰ στηριχθῇ εἰς τοὺς βραχίονας τῶν Νυμφῶν τῆς αἵτινες τὴν περιεκύκλουν καὶ ἡ Εὐχαρίς προθύμως ὥρεξεν αὐτῇ χεῖρα ἵνα τὴν βοηθήσῃ, ἀλλ' ἐκείνη τὴν ἀπέκρουσεν ἐξακοντίσασα κατ' αὐτῆς φοβερόν βλέμμα.

Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις εἶδε μὲν τὸ πλοῖον, ἀλλὰ δὲν εἶδε καὶ τὸν Μέντορα, διότι οὗτος εἶχεν ἀποχωρήσει ἅμα ἐτελείωσε τὴν ἐργασίαν, ἠρώτησε τὴν θεάν, τίνας ἦτο ἐκεῖνο τὸ πλοῖον καὶ εἰς τί ἐμελλε νὰ χρησιμεύσῃ· ἐκείνη ἀμέσως δὲν ἡδυνήθη ν' ἀποκριθῇ, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον εἶπεν αὐτὸ ἡτοιμάσθη διὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀναχώρησιν τοῦ Μέντορος, ἵνα μὴ τοῦ λοιποῦ σὺ ἐνοχλῇσαι ὑπὸ τοῦ αὖστηροῦ αὐτοῦ φίλου, ὅστις ἐναντιοῦται εἰς τὴν εὐτυχίαν σου καὶ θέλει σὲ ζηλεύσει ἂν γίνῃς ἀθάνατος.

Ὁ Μέντωρ ἀναχωρεῖ! ἀπόλωλα! ἀνέκραξεν ὁ Τηλέμαχος. Ἐάν ὁ Μέντωρ μὲ ἐγκαταλείψῃ δὲν ἔχω ἄλλον ἐκτὸς σοῦ, ὦ

Εὐχαρι. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐξέφυγον τοῦ στόματός του ἐν τῇ παραφορᾷ τοῦ πάθους του· ἐνόησε δὲ παρευθὺς τὸ ἄτοπον αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἐλεύθερος νὰ τοὺς σκεφθῇ πρὶν. Ἄπανα ἡ ὁμήγουρις ἐκστατικὴ ἐτήρει βαθεῖαν σιωπὴν. Ἡ Εὐχαρις ἐρυθρῶσα καὶ κάτω νεύουσα, ἔμενεν ὀπισθεν αὐτῶν ἄφωνος καὶ μὴ τολμῶσα νὰ ἐμφανισθῇ· ἀλλ' ἐνῶ τὸ πρόσωπόν της ἠρυθρία ἡ καρδιά της ἐσκήρτα· ὁ δὲ Τηλέμαχος ἦτο ἐκτὸς ἑαυτοῦ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεῦσῃ ὅτι ἐλάλησε τοσοῦτον ἀφρόνως· ὅτι δ' ἐπραξε τῷ ἐφαίνετο ἄναρ, ὅπερ τὸν ἐτάραττε καὶ τὸν ἐλύπει.

Ἡ Καλυψὼ ἀγριοτέρᾳ λεαίνης, ἥς ἤρπασαν τοὺς σκύμνους, ἔτρεχε τυφλῷ ποδὶ μεταξὺ τοῦ δάσους μὴ γινώσκουσα ποῦ ὑπάγει¹. Τέλος εὐρέθη εἰς τὴν εἰσόδον τοῦ σπηλαίου της, ὅπου ὁ Μέντωρ τὴν περιέμενεν· ἰδοῦσα δ' αὐτὸν ἀνέκραξε. Φύγετε ἐκ τῆς νήσου μου, ξένοι, οἵτινες ἤλθετε νὰ διαταράξῃτε τὴν ἡσυχίαν μου! Μακρὰν ἀπ' ἐδῶ ὁ ἄσύνετος αὐτὸς νέος! Καὶ σὺ δὲ ἀνόητε γέρον, θέλεις μάθει τί δύναται ἡ ὀργὴ θεᾶς, ἐὰν δὲν τὸν ἀπαγάγῃς τὴν ταχίστην. Δὲν θέλω πλέον νὰ τὸν ἰδῶ, δὲν θέλω οὐδεμίαν ἐκ τῶν Νυμφῶν μου νὰ τῷ λαλήσῃ ἢ νὰ τὸν θεωρήσῃ. Ὁμνῶ εἰς τὸ ὕδωρ τῆς Στυγᾶς ὄρκον φρικτὸν, ὃν καὶ οἱ θεοὶ αὐτοὶ τρέμουσιν ἀκούοντες². Ἀλλὰ γίνωσκε, ὦ Τηλέμαχε, ὅτι τὰ δεινὰ σου δὲν ἐτελείωσαν. Ἀχάριστε! δὲν θέλεις ἐξέλθαι τῆς νήσου μου εἰμὴ ἵνα γίνῃς ἐρμαιὸν νέων συμφορῶν· θέλω σ' ἐκδικηθῇ· θέλεις λυπεῖσαι διὰ τὴν Καλυψὼ, ἀλλ' ἐξώρας. Ὁ Ποσειδῶν, ὠργισμένος εἰσέτι κατὰ τοῦ πατρὸς σου τοῦ ἀσεβήσαντος πρὸς αὐτὸν ἐν Σικελίᾳ, καὶ παροξυνόμενος ὑπὸ τῆς Ἀφροδίτης, ἣν σὺ περιεφρόνησας εἰς Κύ-

1

ἵνατε τις ἡυγένειος

Ἔρᾳ δ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφροβόλος ἀρπάσει ἄνδρ,

Ἵλῃς ἐκ πικίνης, ὃ δὲ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθών.

Πολλὰ δὲ τ' ἄγχε' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος ἔχνε' ἔρευνών

Εἴπσθεν ἐξεύροι· μάλα γὰρ θριμύς χόλος αἰρεῖ. Ὅμ. Π. Σ. Στ. 348.

2 Ἰστώ νῦν ὅδε Γαῖα καὶ Οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν

Καὶ τὸ κατεβύμενον Στυγᾶς ὕδωρ, ὅσα μέγιστος

Ὅρκος, δεινότητάς τε πύλει μακάρεσι θεοῖσιν. Ὅμ. Π. Ο. Στιχ. 32.

προν, σοὶ ἐτοιμάζει νέας τρικυμίας· θέλεις ἰδεῖ τὸν πατέρα σου, ὅστις δὲν ἀπέθανεν εἰσέτει, ἀλλὰ θέλεις τὸν ἰδεῖ χωρὶς νὰ τὸν γνωρίσῃς; θέλεις τὸν εὐρεῖ εἰς τὴν Ἰθάκην μετὰ σκληροτάτας καταδρομᾶς τῆς τύχης. Ἄπιθι! ἱκετεύω τοὺς οὐρανίους θεοὺς ἵνα μὲ διεκδικήσωσιν. Εἰσθε ἐν τῷ μέσῳ τῶν θαλασσῶν κρεμάμενος¹ ἀπὸ τὰ ἄκρα σκοπέλων, ἢ βληθεὶς ὑπὸ κεραυνοῦ, νὰ ἐπικαλεσθῇς εἰς βοήθειάν σου τὴν Καλυψῶ, ἥτις θέλει χαρῇ μεγάλως διὰ τὴν τιμωρίαν σου!

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα, ὁ τεταραγμένος νοῦς τῆς Ἥτο ἔτσιμος ν' ἀποφασίσῃ τῆς ἀνταντία. Ὁ Ἔρως ἀνεζωπύρησεν εἰς τὴν καρδίαν τῆς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ παρακρατήσῃ πάλιν τὸν Τηλέμαχον· ὡς ζήσῃ, ἔλεγε καθ' ἑαυτὴν, ὡς κατοικήσῃ ἐν ταῦθα, ἴσως αἰσθανθῇ ἐπὶ τέλους, πᾶν ὅ,τι ὑπὲρ αὐτοῦ ἔπραξα. Ἡ Εὐχὰρις δὲν δύναται νὰ τῷ δώσῃ τὴν ἀθανασίαν. Ἀλλ' ὦ τυφλὴ Καλυψῶ! σὺ διὰ τοῦ ὄρκου σου προὔδωκας σεαυτήν. Τὰ ὕδατα τῆς Στυγῆς, εἰς ᾧ ὤμωσας, οὐδεμίαν σοὶ δίδουσιν ἐλπίδα διὰ τὸν Τηλέμαχον. Ἡ Καλυψῶ ἔλεγε ταῦτα χωρὶς κἀνείναι νὰ τὴν ἀκούῃ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ἦσαν ἐζωγραφημέναι αἱ Ἑρινύες τοῦ Ἄδου, καὶ ἅπαν τὰ θανατηφόρον δῆλητήριον τοῦ ζωφεροῦ Κωκυτοῦ ἐφαίνετο ὑπερεκχειλίζον ἐκ τῆς καρδίας τῆς.

Ἐφρίξεν εἰς ταῦτα ὁ Τηλέμαχος· ἡ θεὰ τὸ ἐνόησε (καὶ τί δὲν μαντεύει ὁ ζηλότυπος Ἔρως;) ἡ δὲ φρίκη τοῦ Τηλεμάχου ἐδιπλασίασε τὴν μανίαν τῆς. Ὁμοία πρὸς μεθυσμένην Βάκχην¹ ἥτις πληροῖ τὸν ἄερα ἀπὸ ὀλοχυγμῶν, ἐξ ὧν ἀντηχοῦσι τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Θράκης, τρέχει μετὰ τῶν δασῶν τόξον ἔχουσα εἰς τὴν χεῖρα, καλοῦσα πάσας τὰς νύμφας τῆς καὶ ἀπειλοῦσα νὰ φονεύσῃ ἐκείνην, ἥτις δὲν ἤθελε τὴν ἀκολουθήσει. Ἡ Εὐχὰρις προβαίνει ἐνδακρυς, καὶ θεωρεῖ πόρρωθεν τὸν Τηλέμαχον, πρὸς ὃν δὲν τολμᾷ πλέον νὰ λαλήσῃ. Ἡ θεὰ φρυάττει βλέπουσα αὐτὴν πλησίον τῆς, καὶ ἀντὶ νὰ πραῦνθῃ διὰ τῆς ὑποκλίσεώς τῆς, παροργίζεται ἔτι μᾶλλον βλέπουσα ὅτι ἡ θλίψις τῆς ἐπαυξάνει τὴν καλλονὴν τῆς.

¹ Αἱ Βάκχαι ἢ Μαινάδες ἦσαν αἱ ἀκολουθοῦσαι τὸν Διόνυσον γυναῖκες μετὰ κρυγῶν, ὀλοχυγμῶν καὶ παραφροσύνης.

Ἡ θεότης μου δὲν χρησιμεύει πλέον εἰμὶ πρὸς αἰώνιον δυστυχίαν μου
(ὅρα Σελ. 440.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐν τούτοις ὁ Τηλέμαχος ἔμεινε μόνος μετὰ τοῦ Μέντορος·
ἐναγκαλιζέται τὰ γόνατά του, διότι δὲν ἐτόλμα ἄλλως πῶς
νὰ τὸν πλησιάσῃ, οὐδὲ ν' ἀτενίσῃ τοὺς ὀρθόχλμους εἰς τὸ πρᾶ-
σωπόν του· χέει ποταμούς δακρύων· θέλει νὰ τῷ λαλήσῃ, ἀλλ'
ἡ φωνή του ἐκλείπει, ὡς καὶ οἱ λόγοι του. Δὲν γινώσκει οὔτε
τί πράττει, οὔτε τί φρονεῖ, οὔτε τί ἐπιθυμεῖ· τελευταῖον ἀνα-
βοᾷ. Ὁ Μέντωρ, ὦ σεβαστὲ Πάτερ μου, ἀπάλλαξόν με ἐκ
τῶν συμφορῶν τούτων· δὲν δύναμαι οὔτε νὰ σὲ ἀφήσω, οὔτε
νὰ σὲ ἀκολουθήσω· ἐλευθέρωσόν με ἐκ τῶν παρόντων δεινῶν,
λύτρωσόν με ἀπὸ τοῦ ἑαυτοῦ μου, δός μοι τὸν θάνατον!

Ὁ Μέντωρ περιπτύσσεται αὐτόν, τὴν παρκαμύει, τὸν ἐν-
θαρρύνει, τὸν διδάσκει ν' ἀντέχῃ εἰς τὰς ἑρμῆς τῶν παθῶν,
χωρὶς ὅμως νὰ τὸν κολακεύσῃ, καὶ εἶτα τῷ λέγει. Γιὰ τοῦ σο-
φοῦ Ὀδυσσέως, ὅν οἱ θεοὶ τοσοῦτον ἠγάπησαν, καὶ ἔτι καὶ νῦν
ἀγαπῶσι. Τὸ νὰ πάσχῃς τοσαῦτα δεινὰ εἶναι ἀπόδειξις τῆς
πρὸς σὲ εὐμενείας τῶν ὅστις δὲν ἤρθάνθη τὴν ἀδυναμίαν του
καὶ τὴν ἑρμὴν τῶν παθῶν του, δὲν εἶναι σοφός, διότι δὲν γι-
νώσκει ἑαυτόν, καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ δυσηπιστῇ εἰς
ἑαυτόν. Οἱ θεοὶ σὲ ὠδήγησαν μέχρι χεῖλους τῆς ἐβύσσου, ἵνα
σοὶ δείξωσιν ἅπαν τὸ χάος αὐτῆς, ἀλλὰ δὲν σὲ ἀφήκαν νὰ ἐμ-
πέσῃς. Ἐνόησον νῦν ὅ,τι ποτὲ δὲν ἤθελες ἐννοῆσαι ἂν δὲν τὰ
ἐδοκίμαζες. Μάτην ἤθελον σοὶ διηγηθῇ τὰς ἐπιβουλὰς τοῦ Ἑ-
ρωτος, ὅστις θωπεύει ἵν' ἀπολέσει, καὶ ὑπὸ πρόσχημα γλυ-
κύτητος κρύπτει τὰς δριμυτέρας πικρίας. Τὸ βρέφος αὐτὸ ἦλθε
πλήρες θελγῆτρων, μεταξὺ γελώτων, παιγνίων καὶ χαρίτων·
σὺ τὸ εἶδες· ἤρπασε τὴν καρδίαν σου καὶ σὺ ἐχάρης ἀπίνων
νὰ σοῦ τὴν ἀρπάξῃ. Ἐζήτηεις προφάσεις ἵνα κρύψῃς τὸ τραυ-
μά σου· ἐζήτηι νὰ μὲ ἀπατήσῃς, καὶ ν' ἀπατήσῃς σεαυτόν,
μὴ φοβούμενος οὐδέν· εἶδε νῦν τὰ ὀψώνια τῆς αὐθαδεΐας σου!
Ζητεῖς τὸν θάνατον ὡς τελευταίαν ἐλπίδα σου. Ἡ θεὰ τετα-
ραγμένη ὁμοιάζει πρὸς Ἑρινὺν τοῦ Ἄδου. Ἡ Εὐχάρις φλέγε-
ται ὑπὸ φλογὸς δριμυτέρας πασῶν τῶν ὀδυνῶν τοῦ θανάτου.
Αἱ νόμφοι ἅπασαι, πρὸς ἀλλήλας ζηλότυποι, εἰσὶν ἐτοιμοὶ νὰ
διασπαρχθῶσι, καὶ τοιαῦτα τὰ κατορθώματα τοῦ ἐπιβούλου
Ἑρωτος, ὅστις φαίνεται τοσοῦτον γλυκὺς! Ἀνάλαβε πάσαν

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

10

τὴν γενναιοφυλίαν σου ! "Ω ! πόσον σὲ ἀγαπῶσιν οἱ θεοί, ἐπειδὴ σοὶ ἀνοίγουνσι τοιαύτην ἀπλουστάτην ὁδόν, ἢ ἀποφύγῃς τὰς παγίδας τοῦ "Ερωτος καὶ ἐπαναίδῃς τὴν ποθητὴν σου πατρίδα ! Ἡ Καλυψὼ αὐτὴ εἶναι ἡναγκασμένη νὰ σὲ ἐκδιώξῃ· τὰ πλοῖον εἶναι ἕτοιμον· τί βραδύνομεν καὶ δὲν ἀναχωροῦμεν ἐκ τῆς νήσου ταύτης, ὅθεν ἡ ἀρετὴ ἀπέδρα ;

Ταῦτα λέγων ὁ Μέντωρ ἔλαβεν αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ τὸν ἔσυρεν εἰς τὴν παραλίαν. Ὁ Τηλέμαχος μόλις ἐβιάζετο βλέπων πάντα εἰς τὰ ὀπίσω· ἰδὼν δὲ τὴν Εὐχαριν, ἧς ἀπεχορίζετο, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ θεωρήσῃ τὸ πρόσωπόν της, ἐθεώρει τὴν πεπλεγμένην κόμην της, τὰ κυματίζοντα φορέματά της καὶ τὸ εὐγενὲς βᾶδισμά της, καὶ ἐπεθύμει, ἂν ἦτο δυνατόν, ν' ἀσπασθῇ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν της· ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ πλέον δὲν τὴν ἔβλεπε, παρείχετο τὸ οὖς πρὸς ἀκρόασιν καὶ ἐφαντάζετο ὅτι ἀκούει τὴν φωνὴν της. Ἐνόμιζε δὲ ὅτι, καὶ τοὶ ἀποῦσαν, τὴν βλέπει, καὶ ὅτι ζωηρῶς παρίσταται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του· ἐφαντάζετο μάλιστα ὅτι συνομιλεῖ μετ' αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἡγνῶει ποῦ εὐρίσκεται καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀκούῃ τὸν Μέντορα.

Τέλος συνελθὼν ὡς ἐκ βαθέως ὕπνου, λέγει πρὸς τὸν Μέντορα· ἀπεφάσισα νὰ σὲ ἀκολουθήσω, ἀλλὰ δὲν ἀπεχαιρέτησα εἰσέτι τὴν Εὐχαριν· κρεῖττον ν' ἀποθάνω ἢ νὰ τὴν ἐγκαταλείψω τοσοῦτον ἀγνωμόνως. Ἀνάμειναν ἔτι ὀλίγον ἵνα τὴν ἐπαναίδω, καὶ τὴν ἀποχαιρέτησω ἅπαξ διὰ παντός· ὑπόμεινον νὰ τῇ εἴπω· ὦ Νύμφη, οἱ ἀσπλαγχνοὶ θεοί, οἱ ζῆλοτυποὶ τῆς εὐτυχίας μου θεοί, μὲ ἀναγκάζουσι ν' ἀναχωρήσω. ἀλλὰ τὴν μὲν ζῶντα δύναμαι νὰ μοῦ ἀφαιρέσωσιν, οὐδέποτε ὅμως νὰ μ' ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ σὲ ἐνθυμοῦμαι ἑσσεῖ. Πάτερ μου, ἢ ἐπίτρεψόν μοι τὴν τελευταίαν ταύτην παραμυθίαν, ἢ δός μοι παρυσία τὸν θάνατον· οὐχί, δὲν θελω νὰ ἐνδιατρίψω εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον, οὐδὲ ν' ἀφθῶ εἰς τὸν "Ερωτα. Ἐρως δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν καρδίαν μου, αἰσθάνομαι μόνον φιλίαν τινὰ καὶ εὐγνωμοσύνην πρὸς τὴν Εὐχαριν· ἀρκεῖ μοι νὰ τῇ εἴπω τοῦτο ἅπαξ, καὶ ἀναχωρῶ μετὰ σοῦ ἀνυπερθέτως.

Πόσον σὲ οἰκτείρω ! ἀπεκρίνετο ὁ Μέντωρ· τὸ πάθος σου

τοσούτον σ' ἐξίσταξ', ὥστε δὲν τὸ αἰσθάνεσθαι νομίζεις ὅτι εἶ-
 σαι ἥσυχος, ἐνῷ ζητεῖς τὸν θάνατον! λέγεις ὅτι δὲν ἐνική-
 θης ὑπὸ τοῦ Ἑρωτος, καὶ ὁμῶς δὲν δύνασαι ν' ἀποσπασθῇς
 ἀπὸ τῆς Νύμφης, ἣν ἀγαπᾷς! δὲν βλέπεις, δὲν ἀκούεις,
 εἰμὴ αὐτήν· πρὸς ὅλα τ' ἄλλα πράγματα ἦσαι τυφλός,
 καὶ κωφός· ἄνθρωπος, ὃν ὁ πυρετός καθιστᾷ παράφρο-
 να, λέγει· δὲν εἶναι ἀθηνῆς. Ὡ τυχλὲ Τηλέμαχε, σὺ ἦσουν
 ἔτοίμος ν' ἀρνηθῇς τὴν Πηνελόπην, ἣτις σέ ἀναμενεῖ τὸν Ὀ-
 δυσσεά, ὃν θέλεις ἰδεῖν· τὴν Ἰθάκην, ἐνθα μέλλεις νὰ βασι-
 λεύησῃ· τὴν δόξαν καὶ τὸν ὑψηλὸν προσορισμόν, ὃν οἱ θεοὶ σοὶ
 προανήγγειλαν διὰ τοσούτων θαυμασίων, ἅτινα ἐποίησαν
 ὑπὲρ σοῦ· σὺ ἀρνείσαι ταῦτα πάντα ἵνα ζήσης ἄδοξος πλησίον
 τῆς Εὐχάρως, καὶ τολμᾷς ἔτι νὰ λέγῃς ὅτι ὁ Ἑρως δὲν σέ
 συνδέει μετ' αὐτῆς! τί λοιπὸν σέ ταραττει; ἵνα τί θέλεις νὰ
 ἀποθάνῃς; ἵνα τί ἐλάλησας ἐνώπιον τῆς θεᾶς μετὰ τοσαύτης
 παραφοράς; δὲν σέ κατηγορῶ ὡς ἄπιστον ἀλλ' ἐλεεινολογῶ
 τὴν τυφλότητά σου. Φύγε! Τηλέμαχε φύγε! δὲν νικᾷται ὁ
 Ἑρως εἰμὴ διὰ τῆς φυγῆς. Κατὰ τοιούτου ἐχθροῦ ἡ ἀληθινὴ
 γεναιοψυχία συνίσταται εἰς τὸ νὰ φοβῇται τις καὶ νὰ φεύγῃ,
 ἀλλὰ νὰ φεύγῃ χωρὶς νὰ ἐνθυμεῖται τίποτε, καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ
 καιρὸν νὰ βλέπῃ ὀπίσω του. Γινώσκεις πόσον ὑπὲρ σοῦ ἐφρόν-
 τισα ἔτι νέου ἄντρος, καὶ ἐκ ποίων κινδύνων αἱ συμβουλαὶ μου
 σέ διέσωσαν· ἢ πιστεύσάν μοι λοιπὸν, ἢ ὑπόμενον νὰ σέ ἐγκα-
 ταλείψω. Ἐὰν ῥησθάνου πόσον μὲ εἶναι λυπηρὸν νὰ σέ βλέπω
 σπεύδοντα εἰς τὴν ἀπώλειάν σου! Ἐὰν ἐγίνωσκας τὸ τί ὑπέ-
 φερα καθ' ὃν καιρὸν δὲν ἐτόλμων νὰ σοὶ λαλήσω! Ἡ μὲν ἡττῇ,
 ἣτις σέ ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον ὑπέφερεν ὀλιγωντέρας ὠδύνας
 κατὰ τὸν τοκετόν. Ἐσιώπησα, κατέπιον τὴν θλίψιν μου, κα-
 τέπνιξα τοὺς στεναγμούς μου, ἀναμένων ἵνα σέ ἴδω ἐπανα-
 κάμπτοντα ὡς ἐμέ. Ὡ υἱέ μου, ὦ φίλτατέ μου υἱέ· ἀνακού-
 φισον τὴν καρδίαν μου, ἀπόδος μοι ἅ,τι ἔχω προσφιλέστερον
 τῶν σπλάγχχνων μου· ἀπόδος μοι τὸν Τηλέμαχον, ὃν ἀπώλε-
 σα, ἐπάνελθε εἰς σεαυτόν· ἐὰν ἡ ἀρετὴ σου ὑπερνικήσῃ τὸν Ἑ-
 ρωτα, ζῶ, καὶ ζῶ εὐτυχής· ἀλλ' ἐὰν ὁ Ἑρως ὑπερνικήσῃ τὴν

ἀρετήν σου καὶ σὲ συμπαρασύρη, ὁ Μέντωρ ὄχλητο καταλιπὼν
τὸν κόσμον τοῦτον.

Οὕτω λέγων ὁ Μέντωρ ἐβάδιζε πρὸς τὴν θάλασσαν, ὁ δὲ Τη-
λέμαχος, μὴ δυνάμενος νὰ τὸν ἀκολουθῇ, ἐσύρετο, ὡς εἶπεν
ὑπ' αὐτοῦ οὐκ ἄνευ ἀντιστάσεως. Ἡ Ἀθηναῖα κεκρυμμένη πάν-
τοτε ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος, καὶ προστατεύουσα ἀσ-
ράτως τὸν Τηλέμαχον διὰ τῆς Αἰγίδος τῆς¹ διέχεε περὶ αὐτὸν
θεῖαν τινὰ ἀκτῖνα, καὶ τῷ ἐνέπνευσεν ἀνδρίαν, ἣν οὐδέποτε ᾔ-
σθάνθη, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς αὐτὴν τὴν νῆσον. Τέλος ἀφίκοντο εἰς
τιν' ἀπότομον ἀκτὴν τῆς νήσου ἡείποτε προσβαλλομένην ὑπὸ
τῆς πολυφλοίσβου θαλάσσης· ἐκείθεν παρετήρησαν ἂν τὸ
πλοῖον, ὅπερ ὁ Μέντωρ κατασκεύασεν, ἦτο εἰσέτι εἰς τὴν αὐ-
τὴν θέσιν· ἀλλ' εἶδον θέαμα ὀδυνηρόν.

Ὁ Ἔρως σρόδρ' ἀγανακτῶν ὅτι εἶδε τὸν ἄγνωστον ἐκεῖνον
γέριντα οὐ μόνον ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ βέλη του, ἀλλ' ὅτι τοῦ ἄ-
φηρει καὶ τὸν Τηλέμαχον, ἐκλαυσεν ὑπὸ ὀργῆς καὶ ὑπῆγε νὰ
εὑρῇ τὴν Καλυψῶ πλανιομένην εἰς σκιερὰ δάση. Αὕτη δὲν ᾔ-
δυνήθη νὰ τὸν ἴδῃ χωρὶς ν' ἀναστενάξῃ, καὶ ᾔσθάνθη ὅτι ἄ-
νέξεσεν ὅλας τὰς πληγὰς τῆς καρδίας τῆς. Ὁ Ἔρως τῇ εἶπε·
εἴτα ἦσθ, καὶ ἄρῃεις νὰ σὲ νικήσῃ ἀσθενὴς τις θνητός, αἰχ-
μάλωτος εἰς τὴν νῆσον σου! διατὶ τῷ συγχωρεῖς νὰ ἐξέλθῃ
ἐντεῦθεν; Σχέτλιε Ἔρως! τῷ ἀπεκρίθη ἐκαίνη· δὲν θέλω πλέον
ν' ἀκούω τὰς ὀλεθρίας συμβουλὰς σου. Σὺ μὲ ἀπέσπασας
ἐκ τῆς γλυκειᾶς καὶ βαθείας εἰρήνης, ἐν ᾗ διῆγον, ἵνα μὲ ἐμ-
βάλλῃς εἰς ἄβυσσον συμφορῶν. Ἀλλ' ὁ κύβος ἐρρίφθη! ὦ-
μωσα εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγὸς ὅτι θέλω ἀφήσει τὸν Τηλέ-
μαχον ν' ἀναχωρήσῃ. Ὁ ἴδιος Ζεὺς, ὁ πατὴρ τῶν θεῶν καὶ
παντοκράτωρ, δὲν θέλει ἰσχύσει νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὸν φρικτὸν
τοῦτον ὄρκον. Τηλέμαχε, ἐξέλθε τῆς νήσου μου· ἐξέλθε καὶ

¹ Ἀμφὶ δ' ἄρ ὤμοισιν βάλλετ' Αἰγὶδ' θυσπνόεσσαν,

Δεινὴν, ἣν πέρι μιν πάντῃ φόβος ἐσπεφάνωται,

Ἐν δ' Ἐρις, ἐν δ' Ἀλκῇ, ἐν δὲ κριόεσσα Ἰωκὴ,

Ἐν δὲ τε Γοργεῖη κεφαλῇ δινοῖτο πελώρου,

Δεινῆτε, σμερδνήτε, Διὸς τέρας αἰγίοχοιο. Ὅμ. Ἰ. Ε. στίχ. 738,

σύ ὡσαύτως, ἐπιβούλον βρέφος, καὶ σύ, ὅπερ μ' ἐβλαψας
περισσότερον ἐκείνου.

Ὁ Ἔρως ἐν τοσούτῳ, ἀπομάσσων τὰ δάκρυά του, ἐγέλασε
πικρῶς· τῷ ὄντι, εἶπε, αὐτὴ εἶναι φρικτὴ ἀμνηχανία! Ἄλλ'
ἄφες με ἥσυχον· ἐπίμεινον εἰς τὸν ὄρκον σου, καὶ μὴ ἐναντιοῦ
εἰς τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Τηλεμάχου. Γινώσκεις δὲ ὅτι οὔτε
αἱ νύμφαι, οὔτ' ἐγὼ, ὠρτίσθημεν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγός,
ἵνα τὸν ἀφήσωμεν ν' ἀναχωρήσῃ· ἐγὼ λοιπὸν θέλω συμβου-
λεύσει αὐτὰς ἵνα καύσωσι τὸ πλοῖον, ὅπερ ὁ Μέντωρ κατε-
σκεύασε μετὰ τοσαύτης σπουδῆς· ἡ φιλατεχνία του, ἥτις μᾶς
ἐξέπληξε, θέλει ματαιωθῆ, καὶ ὁ ἴδιος δὲ θέλει ἀπορήσει, καὶ
δὲν θέλει ἔχει τρόπον τοῦ λοιποῦ νὰ σοῦ ἀποσπάσῃ τὸν Τη-
λέμαχον.

Οἱ κολακευτικοὶ αὗτοι λόγοι ἐπλήρωσαν χαρὰς καὶ ἐλπι-
δος τὴν καρδίαν τῆς Καλυψοῦς. Καθὼς δὲ ξέφυροι τερπνοί,
διὰ τῆς δροσερᾶς πνοῆς των ἐπὶ τῆς ὄχθης ῥύακος, ἀναψύ-
χουσι τὰ πρόβατα, ἅτινα μαστίζονται ὑπὸ τῶν θερμῶν τοῦ
Ἡλίου ἀκτίνων, οὕτω καὶ οἱ λόγοι αὗτοι ἀνέψυξαν καὶ κα-
τεπράυναν τὴν ἀπελπισίαν τῆς θεᾶς. Τὸ πρόσωπὸν τῆς ἐγέ-
νετο γαλήνην· οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἔλαβον τὴν πρατέραν αὐτῶν
ἡμερότητα· αἱ θυμοδόροι μέριμναι ἐξέλιπον ἀπὸ τὴν καρδίαν
τῆς ἐν ἀκαρεῖ· ὅθεν καθητυχάσασα ἤρχισε νὰ μειδιᾷ, νὰ θω-
πεύῃ τὸν παλίμβουλον Ἐρωτα καὶ θωπεύουσα αὐτὸν νὰ πα-
ρασκευάζῃ εἰς ἑαυτὴν νέας θλίψεις.

Ὁ Ἔρως χαίρων ὅτι τὴν ἐδυσώπησεν, ὑπῆγε νὰ δυσωπήσῃ
ὁμοίως καὶ τὰς νύμφας, αἵτινες περιεπλανῶντο διασκορπισμέ-
ναι εἰς τὰ ὄρη, ὡς ποιμνιον προβάτων, ἐπτόταν ἡ λύσσα λύκων
πειναλέων καταδιώξῃ, καὶ διασκορπίσῃ αὐτὸ μακρὰν τοῦ ποι-
μένου. Τὰς συνήγαγε λοιπὸν, καὶ εἶπεν αὐταῖς. Ὁ Τηλέμαχος
εἶναι εἰσέτι εἰς τὴν ἐξουσίαν σας καὶ σπεύσατε νὰ καύσητε τὸ
πλοῖον, ὅπερ ὁ Μέντωρ κατεσκεύασε πρὸς ἀναχώρησιν. Παρα-
χρῆμα ἐκείναι ἀνάπτουσι δάδας, τρέχουσιν εἰς τὴν παραλίαν
ἐμμανεῖς, καὶ λυτὴν ἔχουσαι τὴν κόμην εἰς τὸν ἄερα, ὀλοό-
ζουσιν, ὡς αἱ Βάκχαι. Ἡ φλόξ ἀναλάμπει αἰῶνης καταφλί-
γει τὸ πλοῖον, ὅπερ συνέκειτο ἐκ ξηρῶν ὕλων ἀλληλεμμένων

ρήτινῃν· θάλλει καπνοῦ καὶ φλογὸς ἀναβαίνουσιν ἐπὶ πτερυγῶν ἀνέμων. ὡς νέρη.

Ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ βλέπουνι τὰς φλόγας ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ ἀκούουσι τὴν ἰαχὴν (χοῦγιασμα) τῶν νυμφῶν· ὁ Τηλέμαχος σχεδὸν ἔχαιρε, διότι ἡ καρδία του δὲν εἶχεν εἰσέτι ὀλοσχερῶς ἰαθῆ. Ὁ δὲ Μέντωρ παρεγγίρει ὅτι τὸ πάθος του ἦτο ὡς πῦρ, μήπω τέλεον σβεσθὲν, ὅπερ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σπινθηροβολεῖ ὑπὸ τὴν στάχτην. Ἰδοὺ πάλιν ἐγὼ, εἶπεν ὁ Τηλέμαχος, συνειλημένα· εἰς τὰς ἄρκυς μου! οὐδενίᾳ ἐλπίς μᾶς ὑπολείπεται πλέον ὅτι θέλομεν ἀναχωρήσει ἐκ τῆς νήσου ταύτης.

Ὁ Μέντωρ εἶδεν ὅτι ὁ Τηλέμαχος ἐμελλε νὰ μεταπέτῃ εἰς ἕλας τὰς προτέρας αὐτοῦ ἀδυναμίας, ὅθεν οὐδὲ στιγμὴν ἠθέλησε ν' ἀναβάλῃ· παρετήρησεν εἰς τὸ πέλαγος πλοῖον ὀρμαῖνον καὶ μὴ ταλμῶν νὰ πλησιάσῃ τὴν νῆσον, ἐπειδὴ πάντες οἱ θαλασσοπόροι ἐγίνωσκον ὅτι ἡ νῆσος τῆς Καλυψούς ἦτο ἀπρόσιτος εἰς τοὺς θνητοὺς. Ἐν τῷ ἄρα ὁ σοφὸς Μέντωρ ὠθῶν τὸν Τηλέμαχον, ὅστις ἐκάθητο παρὰ τὸ χεῖλος βράχου, τὸν ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ συνερρίφθη ὁμοῦ. Ὁ Τηλέμαχος ἐμπλαγείς διὰ τὴν βίαιαν καὶ ἀπροσδόκητον ταύτην πτώσιν, ἔπιεν ἄλμυρὸν ὕδωρ καὶ ἐγένετο παίγιον τῶν κυμάτων, ἀλλὰ συνελθὼν εἰς σεαυτὸν, καὶ ἰδὼν τὸν Μέντορα, ὅστις τῷ ὤρεγε χεῖρα ἵνα τὸν βοηθήσῃ νὰ κολυμβᾷ, οὐδὲν ἄλλο ἐσκέφθη πλέον ἢ ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς θληθρίας ἐκείνης νήσου.

Αἱ νύμφαι, αἵτινες ἐνόμιζον ὅτι κρατοῦσιν ἀμφοτέρους ἐκεῖ περιωρισμένους ἐξέπεμψαν μαυινῶδεις κρυγὰς, μὴ δυνηθεῖσαι νὰ ἐμποδίσωσι τὴν φυγὴν των. Ἡ Καλυψὼ ἀπαρηγόρητος ὑπέστρεψεν εἰς τὸ σπήλαιόν της, ὅπερ ἀντήλγει ἐκ τῶν ὀλοθυγμῶν της· ὁ Ἔρως ἰδὼν τὸν θρίαμβόν του τραπέντα εἰς αἰσχρὰν ἤτταν, ἀπέπτη εἰς τὸν ἄερα τινάσσων τὰς πτέρυγας καὶ κατηνύονθη εἰς τὸ ὄρος τῆς Ἰδαλλίας, ὅπου ἡ ἄδυσώπητος μήτηρ του τὸν ἀνέμενεν· ὁ υἱὸς της, ὠμότερος ἐκείνης, ἤρχισεν νὰ γελᾷ δι' ὅσα κακὰ προὔξενησεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψούς· ὅσῳ δὲ περισσώτερον ὁ Τηλέμαχος ἀπεμακρύνετο τῆς νήσου, τόσῳ μᾶλλον ἡσθάνετο ἀναγεννώμενον εἰς τὴν καρδίαν

του τὸν πόθον καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἀρετῆς. Ἐγὼ παθαίνω, ἔλεγε μεγαλοφώνως πρὸς τὸν Μέντορα, ἐκείνο, ὅπερ μοὶ ἔλεγε, καὶ ὅπερ δὲν ἡδυνάμην νὰ πιστεύσω, ἔνεκα τῆς ἀπειρίας μου· ἀλλὰ πόσον οἱ θεοὶ μὲ ἡγάπουν διότι μοὶ παρέσχον τὴν βοήθειάν σου! δικαίως δ' ἔπρεπε νὰ στερηθῶ ταύτης, καὶ ν' ἀφεθῶ εἰς τὴν ὀρμὴν τῶν παθῶν μου. Τοῦ λοιποῦ δὲν φοβοῦμαι οὔτε θάλασσαν, οὔτ' ἀνέμους, οὔτε τρικυμίας, ἀλλὰ μόνον τὰ πάθη μου.

Ὁ Ἔρως μόνος εἶναι φοβερώτερος πάντων ὁμοῦ τῶν ναυαγίων!

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Τ' Π' Θ' ε' σ' ε' ς

Ἄδωμ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ναρθάλλ, διοικεῖ τὸ Τύριον πλοῖον, πρὸς ὃ ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Τηλέμαχος ἀπευθύνονται, ὡς δεξιούται φιλικῶς· ὁ πλοίαρχος αὐτὸς ἀναγνωρίσας τὸν Τηλέμαχον, ὑπόσχεται νὰ τὸν μετακομίτῃ εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ τὸν διηγείται τὸν τραγικὸν θάνατον τοῦ Πυγμαλίωνος καὶ τῆς Αστιάδης, καὶ τὴν εἰς τὸν ἠρόνον ἀνάβασιν τοῦ Βαιεάζαρ. — Ὁ Τηλέμαχος διηγεῖται προσέτι τί τῷ συνέβη μετὰ τὴν ἐκ Τύρου ἀναχώρησίν του. — Ἐν τινι δείπνῳ, ὅπερ ὁ Ἄδωμ προσέφερεν εἰς τὸν Τηλέμαχον καὶ εἰς τὸν Μέντορα, ὁ Ἀρχιθόας διὰ τῆς ἀρμονικῆς λύρας του καὶ τοῦ ἥσματος του, συναθροίζει περὶ τὸ πλοῖον τοῦ Τρίτονα, τὰς Νηρηίδας, καὶ τὰς ἄλλας θαλασσίους θεότητας. — Ὁ Μέντωρ λαμβάνει ὡσαύτως λύραν καὶ κρούει αὐτὴν τοσοῦτον τεχνηέντως, ὥστε ὁ Ἀρχιθόας, ζηλοτυπῶν ἀπορρίπτει τὴν ἰδικήν του μετ' ἀγανακτήσεως. — Ὁ Ἄδωμ διηγείται μετὰ ταῦτα τὰ θουμάσια τῆς Βαιτινῆς. — Περιγράφει τὸ εὐκαρὲς κλίμα καὶ ὅλας τὰς ὀρειότητας τοῦ τόπου ἐκείνου, οὗ οἱ κάτοικοι διάγουσι βίον εἰρηνικόν μετὰ μεγάλης ἀπλότητος ἡ θ' ω ν.

Τὸ ὀρμαίνον πλοῖον, πρὸς ὃ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ κολυμβῶντες κατθυθύνοντο, ἦτο φοινίκιον, καὶ ἔπλεε πρὸς τὴν Ἥπειρον. Οἱ φοῖνικες οὗτοι εἶδον ἄλλοτε τὸν Τηλέμαχον κατὰ τὸν εἰς Αἴγυπτον πλοῦν του, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀναγνωρίσωσιν ἐν μέσῳ τῶν ὑδάτων. Ὅτε ὁ Μέντωρ ἐπλησίασεν ἀκούωντως τὸ πλοῖον, ὥστε ν' ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ του, ἔκραξε μεγαλοφώνως ὑψὼν τὴν κεφαλὴν ὑπεράνω τῆς θαλάσσης Ὡ φοῖνικες, οἱ τοσοῦτον ἐπιεικεῖς πρὸς πάντα τὰ ἔθνη! μὴ ἀρνεῖσθε τὴν ζωὴν εἰς δύο ἀνθρώπους, οἵτινες προσδοκῶσιν αὐτὴν ἐκ τῆς φιλανθρωπίας σας. Ἐὰν σέβησθε τοὺς θεοὺς, δέχητέ μας εἰς τὸ πλοῖόν σας· θέλομεν σὰς ἀκολουθήσει, ὅπου καὶ ἂν ὑπάγητε. Ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου ἀπεκρίθη. Σᾶς δεχόμεθα μετὰ χαρᾶς· γινώσκομεν καλῶς τί ὀφείλομεν

πρὸς ἀνθρώπους ἀγνώστους μὲν, ἀλλὰ τοσοῦτον δυστυχεῖν
καὶ παρευθὺς ἀνέλαβον αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ.

Μόλις ἐμβῆκαν, καὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀναπνεύσωσιν, ἔπεσαν
ἀκίνητοι ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ἐπειδὴ εἶχον κολιμῆσαι
πολλὰς ὥρας, καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου, παλαίοντες πρὸς τὰ
κύματα· ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως ἀνέλαβον δυνάμεις· τοῖς ἐ-
δόθησαν ἄλλα φορέματα, ἐπειδὴ τὰ ἰδικὰ τῶν ἦσαν βεβρεγ-
μένα· καὶ τὸ ὕδωρ ἔρρεε πανταχόθεν. Ὅτε ἦλθον εἰς κατὰ-
στασιν νὰ λαλήσωσι, πάντες οἱ Φοίνικες, περιστοχίζαντες
αὐτοὺς, ἤθελον νὰ μάθωσι τὰ συμβάντα τῶν. Ὁ κυβερνήτης
τοὺς ἠρώτησε. Πῶς ἡδυνήθητε νὰ ἐμβῆτε εἰς αὐτὴν τὴν νῆ-
σον, ὅθεν ἐξέρχεσθε; αὕτη, ὡς λέγουσι, καταικείται ὑπὸ θεᾶς
ἀσπλάγχχου, ἥτις δὲν ἀνέχεται νὰ τὴν πλησιάσῃ τις, μάλι-
στα περιφρουρεῖται ὑπὸ φοβερῶν σκοπέλων, πρὸς οὓς ἡ θαλασ-
σα ἀγρίως μάχεται, καὶ δὲν δύναται τις νὰ τὴν προσπελάσῃ
χωρὶς νὰ ναυαγίῃ. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ,
διὰ ναυαγίου ἐξεβρίσθημεν εἰς αὐτὴν. Εἰρμένα δὲ Ἕλληνας,
καὶ πατρίς ἡμῶν εἶναι ἡ Ἰθάκη, γείτων τῆς Ἠπείρου, ὅπου
ὑμεῖς εὐδοοῦσθε· ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν προσεγγίστητε εἰς τὴν Ἰθά-
κην, ὅθεν εἶναι ὁ δρόμος σας, ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεθα νὰ μᾶς
κομίσητε εἰς τὴν Ἠπειρον. Εἰσθε φίλοι, οὔτινες ἐλέτε φρον-
τίσει ἵνα μᾶς διευκολύνητε τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἄφιξίν μας,
ἐπειδὴ εἶναι πλησίον καὶ ἐσόμεθα διὰ παντός εὐγνώμονες ὑ-
μῖν ὅτι ἤξιώσατε ἡμᾶς νὰ ἐπανίδωμεν ὅ,τι ἔχομεν προσφιλέ-
στερον ἐν τῷ κόσμῳ.

Οὕτως ἐλάλει μόνος ὁ Μέντωρ, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐσιώπα,
ἐπειδὴ τὰ σφάλματα, ἅτινα ἔπραξεν εἰς τὴν νῆσον τῆς Κα-
λυψῆς, ἀρχοῦντως τὸν συνέτισαν· αὐτὸς ἠπίσται εἰς ἑαυτὸν,
καὶ ἠιθάνετο τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀκούειν πάντοτε τῶν συμβου-
λῶν τοῦ Μέντορος· καὶ ὅσάκις δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ, ἵνα
ζητήσῃ τὴν γνώμην του, συνεβουλεύετο τοὺς ὀφθαλμοὺς του
καὶ ἐσπούδαζε νὰ μαντεύσῃ τοὺς διαλογισμοὺς του.

Ὁ Φοῖνιξ πλοίαρχος παρελθὼν, καὶ θεωρήσας προσεκτικῶς
τὸν Τηλέμαχον, ἐφαντάσθη ὅτι τὸν εἶχεν ἰδεῖ ἄλλατε, ἀλλ' ἡ
φαντασία του ἦτο λίαν ἀμυδρὰ καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εἰπῇ ῥη-

τῶς ποῦ τὸν εἶδε. Συγχώρησόν μοι νὰ σ' ἐρωτήσω, τῷ λέγει, εἰάν ἐ-θυμείται ὅτι μὲ εἶδες πούποτε, καθὼς ἐγὼ φαντάζομαι ὅτι σὲ εἶδον. Τὸ πρόσωπόν σου δὲν μοι εἶναι ἀγνωστον, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμούμαι καλῶς ποῦ σὲ εἶδον· ἴσως ἡ μνήμη σου βοηθήσῃ τὴν ἰδικήν μου.

Τότε ὁ Τηλέμαχος τῷ ἀπεκρίθη μετὰ θαυμασμοῦ καὶ χαρᾶς ἐντ' αὐτῷ. Συμβάλει καὶ εἰς ἐμέ ὅ,τι καὶ εἰς σέ. Σὲ εἶδον· σὲ ἀναγνωρίζω, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ἐνθυμηθῶ, εἰάν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἢ εἰς τὴν Τύρον.

Τότε ὁ Φοῖνιξ, ὅμοιος ἀνθρώπῳ ἐξεγχειρομένῳ τὴν πρῶταν τοῦ ὕπνου, καὶ ἀναμνηστικόμενῳ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ἀμυδρὸν ὄνειρον, ὅπερ ἀπέπτη ἀπὸ τοῦ νοός του, ἀνέκραζεν. Εἰσαι ὁ Τηλέμαχος μεθ' οὗ ὁ Ναρθάλ, ὅτ' ἐπεστρέφετ' ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἐφίλιώθη· ἐγὼ δὲ εἶμαι ὁ ἀδελφός του, περὶ οὗ ἀναμνησθῶς σοὶ ἐλάλησε πολλάκις· ἐγὼ σὲ ἀφῆκα εἰς χεῖρας του, ὅτε, μετὰ τὴν ἐκστρατεῖαν τῆς Αἰγύπτου, ἠναγκάσθην νὰ θαλασσοπορήσω μέχρι τῆς Βαυτικῆς¹ τῆς καίμενης πλησίον τῶν Πρακλείων σπηλῶν· ὅθεν ἐπειδὴ μόλις σε εἶδον τότε, δὲν πρέπει ν' ἀπορῆς, εἰάν τοσοῦτον ἐδυσκολεύθην νῦν νὰ σὲ ἀναγνωρίσω εὐθύς.

Βλέπω καλῶς, ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος, ὅτι εἶσαι ὁ Ἀδοάμ. Καὶ ἐγὼ τότε στιγμιαίως σὲ εἶδον, ἀλλὰ σὲ γνωρίζω ἐξ ὧτων ὁ Ναρθάλ μοι διηγήθη· ὦ! πότον χαίρω δυνάμενος νὰ λάβω παρὰ σοῦ πληρ φορέας περὶ ἀνθρώπου ἀείποτε ἐμοὶ προσφιλοῦς. Εἶναι πάντοτε εἰς τὴν Τύρον; Δὲν τὸν κκομαεταχειρίζεται ὁ φιλύποπος καὶ ἀπάνθρωπος Πυγμαλίων; Ὁ Ἀδοάμ ἀποκριθεὶς εἶπε· Μάθε, Τηλέμαχε, ὅτι ἡ εὐνοϊκὴ τύχη σὲ παραδίδει εἰς ἀνθρώπον, ὅστις θέλει φροντίσει περὶ σοῦ· θέλω σὲ ἐπαναγάγει εἰς τὴν Ἰθάκην πρὶν ἢ ὑπάγω εἰς τὴν Ἥπειρον, καὶ ὁ ἀδελφός τοῦ Ναρθάλ δὲν θέλ' εἶναι ὀλιγώτερον φίλος σου ἀπὸ τὸν Ναρθάλ αὐτόν.

Οὕτω λέγων παρετήρησεν ὅτι ὁ ἄνεμος, ὃν προσεδόκα, ἤρ-

¹ Τῆς Ἰσπανίας δηλ. Ταύτην Στέφανος ὁ Ἑρρίκος Τουρδιτανίαν καλεῖ, ἀπὸ τοῦ ἔθνους τῶν Τουρδιτανῶν.

λίτε νὰ πνέῃ· διέταξε λοιπὸν ν' ἀνασπάσῃ τὰς ἀγκύρας,
ν' ἀναπετάσῃ τὰ ἱστία καὶ νὰ διαπλεύσῃ τὰ ὕδατα δυ-
νάμει τῶν κωπίων· καὶ παρευθὺς λαβὼν κατὰ μέρος τὸν Τη-
λέμαχον καὶ τὸν Μέντορα ἤρχισε νὰ συνδιαλέγῃται μετ' αὐτῶν.

Ἀτενίσας δὲ πρὸς τὸν Τηλέμαχον εἶπε· θέλω εὐχαριστή-
σαι τὴν περιέργειάν σου. Ὁ Πυγμαλίων δὲν ζῇ πλέον· οἱ δι-
καιοὶ θεοὶ ἀπῆλλαξαν τὴν γῆν ἐκ τῶν ἀνόμων αὐτοῦ χειρῶν·
ἐπειδὴ αὐτὸς εἰς οὐδένα ἐνεπιστεύετο, οὐδεὶς ἠδύνετο νὰ ἐμ-
πιστευθῇ εἰς αὐτόν· οἱ ἀγαθοὶ ἤρκαυντο ἀπλῶς νὰ στεναζῶσι
καὶ ν' ἀπορῦγῳσι τὰς ὀμότητάς του, χωρὶς νὰ ζητῶσι νὰ
τὸν κακοποιήσωσιν· ἀλλ' οἱ φαῦλοι ἐφοβούντο ὅτι δὲν θέλου-
σιν ἔχει ἀσφάλειαν ζωῆς εἰμὴ συντέμνοντες τὴν ἰδικήν του·
οὐδεὶς Τυρίος ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀσφαλῆ ἕνεκα τῆς δυσπιστίας
του· οἱ δορυφόροι του αὐτοὶ ἐτρεμον περιττότερον παντὸς ἄλ-
λου· ἐπειδὴ ἡ ζωὴ του ἦτο εἰς χεῖρας τῶν, διὰ τοῦτο τοὺς ἐ-
φοβεῖτο περιττότερον, καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην ὑπόνοιαν τοὺς
ἐσφάζε πρὸς ἀσφάλειάν του. Οὕτω, ζητῶν πάντοτε τὴν ἑαυ-
τοῦ σωτηρίαν, δὲν ἠδύνετο ποτὲ νὰ τὴν εὕρῃ· οἱ ταμίαι τῆς
ζωῆς του ἐκινδύνευον διηγεκῶς ἕνεκα τῶν ὑπονοιῶν του, καὶ
δὲν ἠδύναντο ν' ἀπαλλυχθῶσι ἐκ τοιαύτης φιδεράς καταστά-
σεως, εἰμὴ προλαμβάνοντες διὰ βιαίου θανάτου τοῦ τυράννου
τὰς ἀπανθρώπους αὐτοῦ ὑπονοίας.

Ἡ ἀπίστος Ἀστάρβη, περὶ ἧς ἤκουσα· τοσάκις νὰ λέγωσιν
ἦτο πρώτη, ἥτις ἐμνηστεύθη τὸν ἕλεθρόν του· αὐτὴ ἤρξαθη
περιπαθῶς νεανίου τινὸς Τυρίου, πλουσιωτάτου, ἐνόματι Ἰοά-
ζαρ· ἤλπιζεν ὅτι θέλει τὸν ἀναθιβάσει εἰς τὸν θρόνον, καὶ ἵνα
ἐπιτύχῃ τοῦ ποθυομένου, ἐπεισε τὸν βασιλέα ὅτι ὁ πρεσβύτερος
τῶν δύο αὐτοῦ υἱῶν, Φαδαῆλ, καλούμενος, ἀνυπόμονος ὢν νὰ
διαδεχθῇ τὸν θρόνον του, συνώμωσε κατ' αὐτοῦ· εὖρε δὲ ψευ-
δομάρτυρας ἡ Ἀστάρβη εἰς βεβαίωσιν τῆς συνωμοσίας ταύτης.
Ὁ μικρὸς βασιλεὺς λοιπὸν ἐθανάτισε τὸν ἀθῶον υἱὸν αὐτοῦ·
ὁ δὲ δευτερότοκος, ἐνομαζόμενος Βελεάζαρ, ἀπεστάλη εἰς
Σάμον, λόγῳ μὲν, ἵνα διδαχθῇ τὰ ἔθνη καὶ τὰς ἐπιστήμας
τῆς Ἑλλάδος, ἔργῳ δὲ, διότι ἡ Ἀστάρβη ἐδωκεν εἰς τὸν βα-
σιλέα νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸν ἀποπέμψῃ, μὴ τυχόν ἡ-

θελεν ἐνωθῇ μετὰ τινων κακοβούλων. Ἀλλὰ μόλις ὁ υἱὸς ἀνέχωρησε, καὶ οἱ κυβερνῶντες τὸ πλοῖον, προδιαφθαρέντες ὑπὸ τῆς δολοπλόκου ταύτης γυναικὸς, ἀπεφάσισαν καὶ ἐβύθισαν τὸ πλοῖον νύκτωρ· καὶ οὗτοι μὲν διασώθησαν κολυμβῶντες ἐπὶ τινων ξένων λέμβων, αἵτινες τοὺς περιέμενον, τὸν δὲ νέον ἡγεμόνα κατεποντισαν εἰς τὰς ἀβύσσους τῆς θαλάσσης.

Ἐν ταύτοις, οἱ ἔρωτες τῆς Ἀστάρθης ἦσαν ἄγνωστοι εἰς μόνον τὸν Πυγμαλίωνα, ὅστις ἐραντάζετο ὅτι αὐτῇ οὐδέν' ἄλλον ἡγάπα ἐκτὸς αὐτοῦ. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὁ τοσοῦτον δίσπιστος τοῖς πᾶσιν, ἦτο πλήρης τυφλῆς ἐμπιστοσύνης πρὸς τὴν κακότροπον ταύτην γυναῖκα, ἐπειδὴ ὁ ἔρωσ τὸν ἐτίφλου εἰς ὑπερβολὴν. Συγχρόνως ἡ πλεονεξία του τὸν ἐφερε νὰ ζητῇ ἀφορμὰς, ὅπως θανατώσῃ τὸν Ἰοάζαρ, ὃν ἡ Ἀστάρθῃ ἡγάπα ἐμμανέστατα, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐσυλλογίζετο ἢ ν' ἀρπάσῃ τὸν πλοῦτον τοῦ νέου αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἐνῷ ὁ Πυγμαλίων ἤγατο καὶ ἐφέρετο ὑπὸ τῆς δυσπιστίας του, ὑπὸ τοῦ ἔρωτός του καὶ τῆς πλεονεξίας του, ἡ Ἀστάρθῃ ἔφθη προαρπάσασα τὴν ζωὴν του. Αὐτῇ ἐνόμισεν ὅτι ἐκεῖνος ἀνεκάλυψε τοὺς μετὰ τοῦ νέου αὐτοῦ αἰσχροὺς ἔρωτάς της· ἄλλως τε δ' ἐγίνωσκεν ὅτι μόνῃ ἡ πλεονεξία ἤρκει νὰ κινήσῃ τὸν βασιλέα εἰς ἔργον τοσοῦτον ἀπάνθρωπον κατὰ τοῦ Ἰοάζαρ· ἐσυμπέρανε λοιπὸν ὅτι δὲν ἔπρεπε ν' ἀναβάλῃ οὐδὲ στιγμήν, ὅπως τὸν προκαταλάβῃ· προσέτι ἐβλέπε τοὺς πρῶτους ἀξιοματικούς του παλατίου ἐτοιμοὺς νὰ βάψωσι τὰς χεῖράς των εἰς τὸ αἷμα τοῦ τυράννου, καὶ ἤκουσεν αὐτοὺς ὑποτονθροῦζοντας περὶ τοιαύτης δέ τινος πράξεως, ἀλλ' ἐφοβείτο νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ὅποιονδήποτε, μὴ τυχὸν προδοθῇ· ὅθεν ἔκρινεν ἀσφαλέστερον νὰ δηλητηριάσῃ τὸν Πυγμαλίωνα.

Οὗτος ἐδείπνει συνήθως μετὰ τῆς Ἀστάρθης μόνης, καὶ παρεσκευάζεν ὁ ἴδιος τὰ φαγητά του, μὴ πιστεύων εἰμὴ εἰς τὰς ἰδίας του χεῖρας. Ἐκλείετο εἰς τὰ ἐνδύτατα τοῦ παλατίου του, ἵνα κάλλιον κρύψῃ τὴν δυσπιστίαν του καὶ ἵνα μή τις τὸν βλέπῃ, ὁπότε παρασκευάζε τὰ δεῖπνά του. Δὲν ἐτόλμα δὲ ν' ἀπολαύσῃ οὐδεμιᾶς ἡδονῆς τῆς τραπέζης· δὲν ἀπεφάσιζε νὰ γευθῇ τίποτε ὕπερ ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ ἴδιος δὲν πα-

ρεσκεύασεν. Οὕτως, οὐ μόνον τὸ ὀπτὸν κρέας, μετὰ καρυκευ-
μάτων ὑπὸ τῶν μαγείρων παρασκευασθὲν, ἦτο εἰς αὐτὸν ἀχρη-
στον, ἀλλ' ἐτι καὶ ὁ οἶνος, ὁ ἄρτος, τὸ ἄλας, τὸ ἐλαιον, τὸ γά-
λα καὶ πᾶσα ἄλλη συνήθη τροφή· ἔτρωγε δὲ μόνον καρ-οὺς,
οὓς ἰδίαις αὐτοῦ χερσὶν ἔδρεπεν ἐκ τοῦ κήπου του, ἢ ὀσπρια,
αἵτινα αὐτὸς ἔσπειρε καὶ ἔδρασε πρὸς τροφήν του. Πρὸς τοῦτοις
δὲν ἔπινεν ἄλλο ὕδωρ εἰμὴ ἐκεῖνο, ὅπερ α- τὸς ἤντλει ἐκ τινος
πηγῆς κειμένης ἐντὸς τοῦ παλατίου ἧς ἐκράτει ἀείποτε τὴν
κλειῖδα. Καὶ τοι δὲ τοσαύτην ἔχων πίστιν εἰς τὴν Ἀστάρ-
την, ὅμως προϋφυλάττετο ἀπ' αὐτῆς τὴν διαέταττε, πρώτη
πάντοτε νὰ τρώγῃ καὶ νὰ πίνῃ ἐκ πάντων τῶν παρατιθεμέ-
νων τῇ τραπέζῃ, μὴ τυχὸν ἤθελε δηλητηριασθῇ χωρὶς αὐτῆς
καὶ ἵνα μὴ ἔχῃ αὕτη οὐδεμίαν ἐλπίδα νὰ ἐπιζήσῃ μετ' αὐτόν.
Ἐκεῖνη ὅμως ἔπιεν ἀντιφάρμακόν, ὅπερ γραῖά τις, κικεντρε-
χστέον· αὐτῆς καὶ μαστροπὸς τῶν ἐρώτων της, τῇ εἶχε προ-
μηθεύσει· ὅθεν οὐδόλως ἐφοβείτο θέλουσα νὰ δηλητηριάσῃ
τὴν Πυγμαλίωνα, καὶ ἰδοὺ πῶς τὸ κατώρθωσεν. Ἐνῶ ἤρχι-
σάν ποτε νὰ τρώγωσιν, ἡ γραῖα, περὶ ἧς εἴρηται, ἐποιήσεν
αἰφνίης φόρον εἰς τινὰ τῶν θυρῶν· ὁ βασιλεὺς ὅστις ἐφύκειτο
πάντοτε μὴ τὸν φανεύσωσιν, ἐταράχθη σφόδρα, καὶ ἔδραμεν
εἰς τὴν θύραν αὐτήν, ἵνα ἴδῃ ἐὰν ἦναι καλῶς κεκλεισμένη· ἡ
γραῖα φεύγει τότε, ὁ δὲ βασιλεὺς μένει ἐκστασιακός· καὶ μὴ
γινώσκων τί νὰ πιστεύσῃ εἰς ὅτι ἤκουσε, δὲν τολμᾷ ν' ἀνοιξῇ
τὴν θύραν ἵνα βεβαιωθῇ. Ἡ Ἀστάρτη τὸν παραμυθεῖ, τὸν
θωπεύει, τὸν προτρέπει νὰ φάγῃ· ἀλλ' ἡδὴ ἔρριψε τὸ δηλη-
τήριον εἰς τὸ χρυσοῦν ποτήριόν του, ὅτ' ἐκεῖνος ὑπῆγε πρὸς
τὴν θύραν· ὁ Πυγμαλίων, κατὰ τὴν συνήθειάν του, τὴν ἡνάγ-
κασε νὰ πῇ πρώτη· ἐκεῖνη ἔπιεν ἀφόβως πιστεύουσα εἰς τὴν
ἐνέργειαν τοῦ ἀντιφαρμάκου· ὁ Πυγμαλίων ἔπιεν ὡσαύτως,
ἀλλὰ παρευθὺς ἐλειποθύμησεν.

Ἡ Ἀστάρτη ἤτις ἐγίνωσκεν ὅτι ἦτο ἱκανὸς νὰ τὴν θανα-
τώσῃ εἰς τὴν ἐλαχίστην ὑποψίαν, ἤρχισε νὰ διαρρηγνύῃ τὰ
ἱμάτιά της, νὰ ἐκτίλλῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της νὰ ἐκ-
πέμπῃ ὀξυτάτας κραυγὰς· καὶ νῦν μὲ ἐνηγκαλιζέτο τὸν ψυ-
χορραγούντα βασιλέα, νῦν δὲ τὸν περιέσφιγγεν ἰσχυρῶς με-

ταῦτ' ὅντων βραχιόνων της, καὶ νῦν τὸν κατέδρεχε διὰ τῶν δακρύων της, ἐπειδὴ τὰ δάκρυα ἦσαν πρόχειρα εἰς τὴν ὕπουλον ταύτην γυναῖκα. Τελευταῖον αὐτοῦ εἶδε τὸν βασιλέα ἐξασθενήσαντα καὶ ἀγωνιῶντα, φοβηθεῖσα μὴ τυχὸν ἀναρρώσῃ καὶ ὁρμήσῃ νὰ τὴν θανατώσῃ, μετέβη ἀπὸ τὰς θωπείας καὶ τὰ τρυφερότερα δείγματα τῆς ἀγάπης εἰς τὴν θηριωδεστέραν μηχανήν· ἐφορμᾷ εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ τὸν πνίγει. Τοῦτον πραχθέντος ἀποσπᾷ ἐκ τοῦ δακτύλου του τὸν βασιλικὸν δακτύλιον· αἶρει ἐκ τῆς κεφαλῆς του τὸ διάδημα καὶ προσκαλεῖ τὸν Ἰσαάκ, πρὸς ὃν ἐγκειρίζει ἀμφοτέρω. Ἐνόμισε δὲ αὕτη ὅτι πάντες οἱ φίλοι της ἐμελλον ν' ἀποδεχθῶσι τὴν πράξιν της, καὶ ὅτι ὁ ἐραστὴς της ἀνηγορεύετο βασιλεὺς· ἀλλ' οἱ προθυμότεροι εἰς τὰ θελήματά της ἦσαν ἄνθρωποι οὐτιδανοὶ καὶ διερχομένοι ἀνάξιοι φιλικῆς εὐλικρινούς, πρὸς δὲ καὶ ἄνανδροι, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τοὺς ἐχθροὺς, οὓς ἡ Ἀστάρβη προσεκλήσατο· ἐφοβοῦντο τὴν ὑπεροψίαν, τὴν ὑπόκρισιν καὶ τὴν ὁμότητα τῆς ἀσεβοῦς ταύτης γυναικός· ὅθεν ἕκαστος, πρὸς τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἐπεπόθει τὴν ἀπώλειάν της.

Ἐν τούτοις, τὸ παλάτιον σὺμπαν πληροῦται φρικτοῦ θορύβου. Πανταχόθεν ἀκούεται φωνή. Ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε! καὶ οἱ μὲν ἐξίστανται, οἱ δὲ σπεύδουσιν εἰς τὰ ὄπλα, πάντες δὲ φοβοῦνται τὰς συνεπείας καὶ ἐκπλήττονται εἰς τὴν εἰδησιν ταύτην. Ἡ ταχύπτερος φήμη τὴν διασπλίζει ἀπὸ στόματος εἰς στόμα καθ' ἅπασαν τὴν πόλιν τῆς Τύρου, καὶ δὲν ὑπάρχει εἰς καὶ μόνος ἄνθρωπος, ὅστις νὰ κλαύσῃ τὸν βασιλέα· ὁ θάνατός του νομίζεται ἀπαλλαγὴ καὶ παραμυθία ἔθνους ὀλοκλήρου.

Ὁ Ναρθάλ, ἐκπλαγεὶς εἰς ταςαὐτὸν φοβερόν δυστύχημα, ἐθρήνησεν, ὡς ἀγαθὸς ἀνὴρ τὴν συμφορὰν τοῦ Πυγμαλίωνος ὅστις προὔδωθ' οἰκοθεν, καθὼ ἐμπιστευθεὶς εἰς τὴν ἀσεβῆ Ἀστάρβην καὶ ὅστις προὔτιμα νὰ ᾔναι ἄγριος τύραννος ἢ, κατὰ βασιλικὸν καθήκον, πατὴρ τοῦ λαοῦ του. Ἐφρόντισε λοιπὸν περὶ τοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας καὶ συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἀγαθοὺς πολίτας ὅπως ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν Ἀστάρβην, ἥς ἡ βασιλεῖα ἐμελλε νὰ ᾔναι χείρων τῆς ἡδὴ

καταλυθείσης. Ὁ Ναρθάλ ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ Βαλεάζαρ δὲν ἐπνίγη, ὅτ' ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὅτι ἐκείνοι, οἵτινες ἐδεδαίωσαν τὴν Ἀστάρθην περὶ τοῦ θανάτου του, ἐλάλησαν οὕτως, ἐπειδὴ τὸ ἐπίστευσαν· ἀλλ' ὅτι, ἕνεκα τοῦ σκότους τῆς νυκτός, ἐκεῖνος διεσάθη κολυμβῶν. Κρήτες δὲ τινες ἔμποροι εὐσπλαγχνιθέντες αὐτὸν τὸν ἀνέλαβαν εἰς τὰ πλοιάριά των· δὲν ἐτόλμηεν ὅμως νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ πατρὸς του φοβούμενος μὴ θανατωθῇ καὶ τρέμων τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ Πυγμαλίωνος καὶ τὰς δολοπλοκίας τῆς Ἀστάρθης. Διετέλεσεν οὖν ἐπὶ πολὺν χρόνον πλάνης καὶ ἀγνώστος εἰς τὰ παρὰ τῆς Συρίας, ὅπου οἱ Κρήτες ἔμποροι τὸν ἀφῆκαν· ἤναγκάσθη μάλιστα νὰ ποιμαίνῃ πρόβατα, ὅπως κερδαίνῃ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον του· τέλος, εὔρε τρόπον νὰ γινιστοποιήσῃ εἰς τὸν Ναρθάλ τὴν κατὰστασίν του, καὶ ἐστοχάζετο ὅτι δύναται νὰ ἐμπιστευθῇ τὸ μυστικόν του καὶ τὴν ζωὴν του αὐτὴν, εἰς ἀνθρωπινὸν δεδωκενίαν ἡρετῆς.

Ὁ Ναρθάλ, καίτοι ἐδικηθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἡγάπα ὅμως τὸν υἱὸν καὶ ἐπαγρύπνει εἰς τὰ συμφέροντά του· τὸν συνεβούλευε λοιπὸν ἵνα ἐκπληρώσῃ τὰ πρὸς τὸν πατέρα του νονομισμένα, καὶ τὸν προέτρεψεν ἵνα ὑποφέρῃ γενναίως τὴν συμφορὰν του.

Ὁ δὲ Βαλεάζαρ ἔγραψε πρὸς τὸν Ναρθάλ. Ἐὰν κρίνης ὀρθὴν νὰ ἔλθῃ πρὸς σέ· πέμψον μοι χρυσοῦν δακτυλίδιον καὶ θέλω ἐννοήσῃ παρευθὺς ὅτι εἶναι κυριός. Ὁ Ναρθάλ δὲν ἐνόμισε πρέπον, ζῶντος τοῦ Πυγμαλίωνος, νὰ προσκαλέσῃ πλῆσιον του τὸν Βαλεάζαρ, διότι οὕτως ἔθελε βάλῃ εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν τοῦ νέου ἡγεμόνος καὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ ἦτο δύσκολον νὰ προφυλαχθῇ τις ἀπὸ τὰς αὐστηράς ἐρεύνας τοῦ Πυγμαλίωνος. Ἀλλ' ἅμα ὁ οἰκτρός αὗτος βασιλεὺς κατέστρεψε τὸ ζῆν ἐπαξίως τῶν ἀντισυνεργημάτων του, ὁ Ναρθάλ ἐπέμψεν παρευθὺς τὸν χρυσοῦν δακτύλιον εἰς τὸν Βαλεάζαρ, ὁ δὲ ἀνεχώρησε κατὰ τάχος καὶ ἦλθεν εἰς Τύρον, ὅτε σύμπασα ἡ πόλις ἐαράσσετο ζητοῦσα νὰ μάθῃ, τίς ὁ διαδεχόμενος τὸν Πυγμαλίωνα. Ὁ Βαλεάζαρ εὐκόλως ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῶν προκρίτων τῆς Τύρου, καθὼς καὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ· τὸν ἡγάπουν

ἀπαξάπαντες διὰ τὴν πρὸς τὸν καταστρέψαντα βασιλέα εὐπειθειάν του, ὅστις κοινῶς ἐμισεῖτο· ἕνεκα δὲ τῆς προάφτης καὶ μετριοφροσύνης του, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν μακρῶν δυστυχιμάτων του, ἔσχε δόξαν ἐμολογουμένην περὶ τῶν ἀγαθῶν προτερημάτων του, καὶ προσεῖλκυσε εἰς ἑαυτὸν τὴν συμπάθειαν πάντων τῶν Τυρίων.

Ὅθεν ὁ Ναρθάλ συνήγαγε τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ τοὺς συγκροτοῦντας τὸ συνέδριον γέροντας καὶ τοὺς ἱερεῖς τῆς θεᾶς τῶν Φινίκων. Πάντες οὗτοι προσεκύνησαν τῷ Βαλεάζαρ, ὡς βασιλεῖ αὐτῶν, καὶ τὸν ἀνηγόρευσαν τοιοῦτον διὰ δημοσίων κηρύκων. Ὁ λαὸς ἐδέξατο τὸ κήρυγμα δι' ἐμοφώνων ἀνευφημιῶν ἢ Ἀστάρβη ἤκουσε ταῦτα πάντα ἐκ τοῦ βάθους τοῦ παλατίου της· ἔνθα ἦτο κεκλεισμένη μετὰ τοῦ αἰσχροῦ καὶ ἀτίμου Ἰοάζαρ. Ὅλοι οἱ ἄχρειοι ἄνθρωποι, εἴτινες, ζῶντες τοῦ Πυγμαλίωνος, τὴν ὑπηρετοῦν, τὴν ἐγκατελιπον ἐν ἀκαρεῖ, ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι φοβοῦνται τοὺς ὁμίλους των, δυσπιστοῦσιν εἰς αὐτοὺς καὶ δὲν ἐπιθυμοῦσι νὰ τοὺς ὕδωσι τιμωμένους. Αὐτοὶ γινώσκουσι πόσον οἱ τοιοῦτοι εἰσὶ βίαιοι· τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἀνέχονται, ἐπειδὴ ἐλπίζουσιν ὅτι θέλουσιν εὐρεῖ εἰς αὐτοὺς φιλανθρωπίαν καὶ ἐπιείκειαν· ὅθεν δὲν ἔμειναν περὶ τὴν Ἀστάρβην εἰμὴ συνέναχοί τινες εἰς τὰ φρικωδέστερα αὐτῆς ἐγκλήματα, ἅξιοι ἀγχόνης.

Ἐξεβιάσθη λοιπὸν τὸ παλάτιον, οἱ κακοῦργοι αὐτοὶ δὲν ἐτόλμησαν ἐπὶ πολὺ ν' ἀντισταθῶσι καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Ἡ Ἀστάρβη μετρημμένη, ὡς θεραπαινίς, ἐζήτησε νὰ ὑπεκρύβῃ μετὰ τοῦ πλήθους, ἀλλὰ στρατιώτης τις τὴν ἐγνώρισε. Συνελήφθη καὶ μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἀπέφυγε τὸν σπαραγμὸν τοῦ ἐξηγριωμένου ὄχλου. Ἦδη ἐτόλμησέ τις νὰ τὴν σύρῃ εἰς τὸν βόρβορον, ἀλλ' ὁ Ναρθάλ τὴν ἀπέσπασεν ἐκ τῶν χειρῶν του· τότε αὕτη ἐζήτησε νὰ λαλήσῃ πρὸς τὸν Βαλεάζαρ ἐλπίζοντα οὕτως ὅτι θέλει τὸν ἐκθαμβώσῃ διὰ τῶν θελημάτων της, καὶ τῷ δώσει ἐλπίδας ὅτι ἐμελλε νὰ τῷ φανερώσῃ σπουδαία πράγματα. Ὁ Βαλεάζαρ τὴν ἤκουσεν. Κατὰ πρῶτον ἔδειξεν αὕτη διὰ τῆς καλλονῆς, καὶ τῆς στρυμυλίας της, ὅτι εἶναι πράξει καὶ σώφρων τοσοῦ-

Ἐν τῷ ἔμα ὁ σοφὸς Μίντωρ ὠθῶν τὸν Τηλέμαχον
(ἔρα Σελ. 480.)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τον, ὥστε νὰ μὴ λῆξῃ καὶ τὰς πλέον παρωργισμένας ψυχάς.
 Ἐθώπευσε τὸν Βαλεάξαρ δι' ἐπαίνων λίαν ἐπαγωγῶν καὶ
 πειστικῶν· τῷ παρέστησε πόσον ὁ Πυγμαλίων τὴν ἡγάπησεν·
 τὸν ἐξώρκεισεν εἰς τὴν ψυχὴν ἐκείνου, ἵνα τὴν εὐσπλαγχνισθῇ· ἐ-
 μαρτύρετο τοῦς θεοὺς, ὥσπερ εἶχεν αὐτοὺς ποτε εἰλικρινῶς λα-
 τρεύσει· ἔχυσε θερμὰ δάκρυα, ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ νέου βα-
 σιλέως, καὶ ἐν αὐτῷ μηχανᾶται πάντα τρόπον, ὅπως κατα-
 στήσῃ αὐτῷ ὑπόπτος καὶ μισητὸς τοὺς θερμοτέρους λει-
 τουργοὺς του· κατηγόρησε τὸν Ναοβάλ ὅτι συμμετέσχεεν εἰς
 συνωμοσίαν τινὰ κατὰ τοῦ Πυγμαλίωνος, καὶ ὅτι ἐπειράθη
 νὰ διαφθείρῃ τοὺς πολλοὺς, ἵνα ἀναγορευθῇ ἀντ' αὐτοῦ βα-
 σιλεὺς· προσέθηκε μάλιστα ὅτι αὐτὸς ἐμελέτα νὰ δηλητηριά-
 σῃ τὸν νέον τοῦτον ἡγεμόνα· ἐπενόησεν ὁμοίως συκοφαντίας
 καὶ ὅλων τῶν ἄλλων Τυρίων τῶν οἰκῶν καὶ ἐραστῶν τῆς ἀ-
 ρετῆς· ἤλπιζε δὲ λέγουσα ταῦτα ὅτι θέλει εὐρεῖ εἰς τὴν καρ-
 δίαν τοῦ Βαλεάξαρ τὴν αὐτὴν δυσπιστίαν καὶ τὰς αὐτὰς ὑ-
 πονοίας, ἃς ἐγέννησεν εἰς τὴν τοῦ βασιλέως πατρός του.
 Ἀλλ' ὁ Βαλεάξαρ, μὴ δυνάμενος περισσότερον νὰ υποφέρῃ
 τὴν κακοντρέχειαν τῆς γυναικὸς αὐτῆς, τὴν διέκοψεν αἰφνης
 καὶ ἔκραξε τοὺς δορυφόρους· οὗτοι τὴν ἐφυλάκισαν παρευθὺς·
 οἱ δὲ ἐπιστημότεροι τῶν γερόντων διατάχθησαν ν' ἀνακρίνουσιν
 ὅλας τὰς πράξεις της· ὅθεν ἀνεκάλυψαν μετὰ φρίκης ὅτι αὐτὴ
 ἐδηλητηρίασε πρῶτον, εἶτα ἐπνίξε τὸν Πυγμαλίωνα· ἅπας ὁ
 βίος της ἐφωράθη ὦν ἀδιάρρηκτος ἄλυσσις φρικαλέων κα-
 κουρηγμάτων· ἐδέησε λοιπὸν νὰ καταδικασθῇ εἰς τὴν διὰ τὰ
 δεινότερα κακουρηγμάτων ὠρισμένην ποινὴν ἐν Φοινίκῃ· ἦτοι
 νὰ κατὰ μικρὸν ζῶσθ' ἄλλ' ὅτ' ἐνόησεν ὅτι δὲν τῇ ἔμεινε
 πλέον οὐδὲμία σωτηρίας· ἔλπις ἐγένετο ὁμοία πρὸς ἐρινύων ἐξελ-
 θυῶσαν τοῦ Ἰδίου, ἐπὶ δηλαδὴ φάρμακον, ὅπερ ἔφερε πάν-
 τοτε μεθ' ἑαυτῆς παρεσκευασμένον, ἵνα θανατωθῇ ἐν περι-
 πτώσει καθ' ἣν ἐμελλον νὰ τὴν ἐξολοθρεύσωσι διὰ μακροτέ-
 ρων βασάνων. Οἱ φυλάσσοντες αὐτὴν παρεθήρησαν ὅτι ὑπέφερε
 ὀρμητάτης ὀδύνας, καὶ ἔδραμον εἰς βοήθειάν της· ἀλλ' αὐτὴ
 οὐδὲν τοῖς ἀπεκρίνατο, ἔνευσε μάλιστα ὅτι οὐδεμίαν ἀνακου-
 φίσεως δαίται. Τῇ ὑπέμνησαν τοὺς δικαίους θεοὺς, οὓς πα-

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

11

ρώργισεν· ἐκείνη δὲ, ἀντὶ νὰ δείξῃ ταραχὴν καὶ μεταμέλειαν διὰ τὰ ἁμαρτήματά της, ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ περιφρονήσεως καὶ θρασυτέρας, ὡς θέλουσα νὰ περιυβρίσῃ τοὺς θεοὺς. Ἡ λύσσα καὶ ἡ ἀσέβειά της ἦσαν ἐξωγραφημέναι ἐπὶ τοῦ ψυχorroαγούντος προσώπου της· οὐδὲν λείψανον τῇ ἐναπέμεινεν ἐκείνης τῆς καλλονῆς, ἥτις προὔξενησε τὰς συμφορὰς πλείστων ἀνθρώπων. "Ολα τὰ θέλητρά της ἐξέλιπον· οἱ νεναρκωμένοι ὀφθαλμοὶ της περιστρέφοντο βλοσυρῶς ὑπὸ τὸ μέτωπόν της, καὶ ἐξηκόντιζον θηριώδη βλέμματα. Σπασμωδική τις κίνησις ἐτάραττε τὰ χεῖλη της καὶ τὸ στήμα της τὸ χαῖνον ὡς τάφον. Ἄπαν τὸ πρόσωπόν της συστελλόμενον καὶ διαστελλόμενον, ἐποίει μορφασμὸς εἰδεχθεὶς· ὠχρότης πελιδνὴ, καὶ ψυχρότης θανάσιμος, κατεκυρίευν ἅπαν τὸ σῶμά της. Ἐνίοτε ἐφαίνετο λαμβάνουσα πνοήν, ἀλλὰ τοῦτο ἐγίνετο ἵνα ἐκπέμψῃ ὀδυτέρους ὀλολυγμούς. Τέλος ἐξέπνευσεν ἐμπαιήσασα φρίκην καὶ τρόμον εἰς πάντας τοὺς περιστῶτας. Ἡ ἀσεβὴς ψυχὴ της κατεκρημνίσθη εἰς τοὺς ὑποχθονίους ἐκείνους χώρους, ἐνθα αἱ κατὰδικοι Ἀναΐδες¹ ἀντλοῦσιν αἰωνίως ὕδωρ εἰς πύλους τετρημένους· ἐνθα ὁ Ἰξίων² ἀδιαλείπτως περιστρέφεται εἰς τροχόν· ἐνθα ὁ Τάνταλος³ φλεγόμενος ὑπὸ δίψης

¹ Αἱ Ἀναΐδες ἦσαν πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν· εἶχον πάμπαν τὸν Βῆλον καὶ πατέρα τὸν Δανάον, ὅστις μαθὼν παρὰ τοῦ χρητμοῦ ὅτι θέλει φανευθῇ ὑπὸ τινος τῶν συγγενῶν του, συνεβούλευσε τὰς θυγατέρας του ἵνα θανατώσῃ ἐκάστη τὸν ἄνδρα της ἐν τῇ πρώτῃ νυκτὶ τῶν γάμων της.

² Ὁ Ἰξίων ἦτο υἱὸς τοῦ Φλεγείου· καυχώμενος δὲ ὅτι συνευρέθη μετὰ τῆς βασιλείσεως τῶν θεῶν Ἑρας (ἣν ὁμοίως ὁ Ζεὺς εἶχε μεταμορφώσει εἰς νεφέλην) ἐκεραυνοβολήθη ὑπὸ τοῦ Διὸς, καὶ κατεδικάσθη θεοὶς εἰς ἀεικίνητον τροχὸν πρὸς τιμωρίαν.

³ Ὁ Τάνταλος ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς νύμφης Πλωτῆς· αὐτὸς ἐκάλεσέ ποτε εἰς εὐωχίαν πάντας τοὺς θεοὺς θέλων νὰ δοκιμάσῃ τὴν θεότητά των, ὅθεν κατακόψας μεληδὸν τὸν υἱὸν τοῦ Πέλοπα, τὸν ἐψησεν καὶ τὸν παρίθηκε τῇ τραπέζῃ πρὸς τροφήν των. (Οἱ θεοὶ ἐπεισα ἐπιμύσαν τὸν Ἔρμην εἰς τὸν Ἄδην, ἵν' ἀναλομίσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ παιδός, καὶ συναγαγόντες πάντα τὰ μέλη του, πλην τοῦ ὤμου, ὃν κατέφαγεν ἡ Δημήτηρ, ἐπλασαν ἄλλον ὦμον ἐξ ἐλεφαντόδοντος, καὶ οὕτω τὸν ἐζωοποίησαν· διὸ καὶ οἱ Πηλοπίδαι, ὅσοι δηλαδὴ κατήγοντο ἐκ τοῦ γένους του, ἐλάμβανον ἐξαίρετον τιμὴν παρὰ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων.)

δὲν δύναται νὰ πῇ ὕδωρ, διότι αὐτὸ ρεύγει ἀπὸ τῶν χειλέων του· ἐνθα ὁ Σίσυφος ἠ ἀνακυκλοῖ μάτην λίθον ἀκαταπαύστως καταπίπτοντα καὶ ἐνθα ὁ Τιτυὸς¹ αἰσθάνεται διηνεκῶς τοὺς γύπας κείροντας τὸ ἀνανεούμενον ἥπαρ αὐτοῦ.

Ὁ Βελεάζαρ ἀπαλλαγείς τοῦ τέρατος τούτου ἐξιλάσατο τοὺς θεοὺς δι' ἀτρίων θυσιῶν. Ἦρξατο τῆς βασιλείας τηρῶν διαγωγὴν ἐκ διαμέτρου ἀντικειμένην εἰς τὴν τοῦ Πυγμαλίωνος. ἐφρόντισε περὶ βελτιώσεως τοῦ ἐμπορίου, ὅπερ ἐχώρει ὁσημέραι εἰς τὰ χεῖρα· συμβουλευεται τὸν Ναρθάλ εἰς ὅλας τὰς σπουδαίας ὑποθέσεις, χωρὶς ὅμως νὰ κυβερνᾶται ὑπ' αὐτοῦ, ἐπειδὴ θέλει ἵνα τὰ πάντα ἐπιβλέπῃ ὁ ἴδιος· ἀκούει διαφύρων γνώμας, καὶ παραδεχόμενος τὴν κρατίστην ἀποφασίζει· ἀγαπᾶται ὑπὸ τοῦ πλήθους· ὦν δὲ κύριος πασῶν τῶν καρδιῶν ἔχει κρείττονα· θησαυροὺς ἢ ὅσους ὁ πατήρ του διὰ τῆς αἰσχρᾶς φιλαργυρίας του ἡδυνήθη ποτὲ γ' ἀποκτήσῃ, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχει οἰκογένεια εἰς Τύρον, ἥτις νὰ μὴ τῇ προσφέρῃ πᾶν ὅ,τι ἔχει ἀγαθόν, ἐὰν εὕρισκετο εἰς κατεπειγουσαν ἀνάγκην.

Οἱ θεοὶ λοιπὸν, ἵνα τιμωρήσωσι τὸν Τάνταλον διὰ τὴν ἀσθεῖάν του, τὸν κατεδίκασαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἀσβεστον δίψαν· καὶ ὁσάκις ἐπλησίαζε τὰ χεῖλη του, ἵνα πῇ ὕδωρ ἐκ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ῥέοντος ἐνώπιόν του, τὸ ὕδωρ ἔφευγε καὶ τὸν ἄφινε χαίνοντα καὶ μᾶλλον διψῶντα.

¹ Ὁ Σίσυφος ἦτο υἱὸς τοῦ Αἰόλου· ἐ χρημάτισεν ἐπὶ Θησείως ληστῆς διαβόητος, ἀλλ' ὁ Θησεύς τὸν θανάτωσεν, οἱ θεοὶ διὰ τὰς μεγάλας αὐτοῦ κακουργίας, τὸν κατεδίδασαν ἐν τῇ Ἀθῇ γ' ἀναβιβάζειν κατὰ τὸ ἀναντὶς ὅρους τινὸς λίθον ὑπερμεγέθη, ὅστις πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν πάλιν ἐπιπτεν εἰς τὰ κάτω, καὶ οὕτως αἰωνίως ὁ Σίσυφος ἐτιμωρεῖτο κόπιζων.

² Ὁ Τιτυὸς ἦτο υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥλένης, ἣν ὁ Ζεὺς διαφθείρας, καὶ μὴ θέλων ἵνα ἡ παῖς φωρᾷ εἰς τὴν Ζηλῆτυπον γυναῖκα του Ἦραν, τὴν ἐκρυψεν εἰς ὑπόγειον σπήλαιον, ὅπου ἐκείνη ἔτεκε τὸν Τιτυόν, παῖδα ὑπερμεγέθη, ὅστις ἡλικιωθεὶς ἐνομίζετο υἱὸς τῆς Ἥρας· τὸ μέγεθος τοῦ σώματός του, ὅτ' ἐξηπλοῦτο χαμαὶ ἐκάλυπτεν ἑννεὰ πλέθρα γῆς· αὐτὸς ἐφανεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπειδὴ ἐζήτησε νὰ μοιχεύσῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ Κητώ, καὶ κατεδικάσθη ἐν τῇ Ἀθῇ νὰ κηται δεδεμένος ὑπτιος, οἱ δὲ γύπες νὰ κατακτείνωσι τὸ ἥπαρ αὐτοῦ, ὅπερ ἀδιαλείπτως ἀνεπιστο.

οὕτως, ὅ,τι κέκτηται ἐκάστη ἀνήκει μᾶλλον εἰς αὐτὸν ἢ εἰς αὐτήν. Δὲν ἔχει χρεῖαν φυλάκων περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ζωῆς του, διότι ἔχει πάντοτε περὶ ἑαυτὸν τὴν ἀσφαλεστέραν φυλάκην, τοῦτέστι τὴν ἀγάπην τῶν λαῶν του· οὐκ ἔστιν ὑπὲρ-κοος, ὅστις νὰ μὴ φοβῆται μὴ τὸν ἀποβάλλῃ, ὅστις νὰ μὴ ριψοκινδυνεύῃ τὴν ζωὴν του ἵνα διασώσῃ τὴν τοῦ βασιλείως τοῦ τσαοῦτον ποθεινοῦ. Αὐτὸς ζῇ εὐδαίμων, καὶ ἅπας ὁ λαὸς του εἶναι ὡσαύτως εὐδαίμων· φοβεῖται μὴ ἐπιβαρύνῃ διὰ πολ-λῶν φόρων τοὺς ὑπηκόους. οἱ δὲ ὑπῆκοοι φοβοῦνται μὴ δὲν τῷ προσφέρωσιν ἀρκούντα ἔρανον ἐκ τῶν ἀγαθῶν των. Τοὺς ἀφίνει νὰ ζῶσιν ἐν εὐπορίᾳ, ἀλλ' ἡ εὐπορία αὕτη δὲν τοὺς καθιστᾷ ἀπειθεῖς καὶ ὑβριστὰς, δυνάμιτι εἰσὶ φιλόπονοι, ἐκδοτοὶ εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ ζηλωταὶ τῆς διατηρήσεως καὶ ἰσχύος τῶν ἀρχαίων νόμων των. Ἡ φοινίκη σήμερον ὑψώθη εἰς ὑπέρ-τατον βαθμὸν μεγαλείου καὶ δόξης, καὶ εἰς τὸν νέον αὐτὸν βασιλεῖα ὁρεῖται ἅπασαν τὴν εὐτυχίαν τῆς.

Ὁ Ναρθάλ διοικεῖ ὑπὸ τὰς διαταγὰς του Ὡ! πόσον ᾔθελε χαρῇ ἔαν σὲ ἐόλεπε σήμερον, ὦ Τηλέμαχε, καὶ πόσα δῶρα ᾔθε-λε σοὶ χαρίσῃ! Ὅποιαν δὲ ἡδονὴν ᾔθελεν αἰσθανθῇ εὐεργετῶν σε, καὶ ἀποπέμπων σε εἰς τὴν πατρίδα σου. Δὲν εἶμαι ἀραγ' εὐτυχὴς πρᾶττων ἐγὼ ὅ,τι ἐκεῖνος ἐπεθύμει νὰ πράξῃ, ταῦτέ-στι πορευόμενος εἰς Ἰθάκην ἵνα θέσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς τὸν μέλλοντα νὰ βασιλεύσῃ ἐκεῖ ἐξίσου σοφῶς, ὡς ὁ Βαλεάζαρ εἰς Τύρον :

Ἀποῦ ὁ Ἀδοάμ ἐλάλησεν οὕτως, ὁ Τηλέμαχος, κατανυγὼς ἐκ τῆς ἱστορίας, ἣν ὁ φοινίξ οὗτος τῷ διηγήθη, καὶ ἐτι μᾶλ-λον ἐκ τῶν ἐνδείξεων τῆς φιλίας, ἣν ἐλάβανε παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν δυστυχίαν του, τὸν ἡσπάσθη περιπαθῶς. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀδοάμ τὸν ἠρώτησε, τίνι τρόπῳ παρεγένετο εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς. Ὁ Τηλέμαχος τότε τῷ διηγήθη τὴν ἱστορίαν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἐκ Τύρου, τῆς διαβάσεώς του εἰς Κύπρον, πῶς ἐπανέυρε τὸν Μέντορα, τὸν πλοῦν του εἰς Κρήτην, τοὺς δημοσίους ἀγῶνας διὰ τὴν ἐκλογὴν βασιλείως μετὰ τὴν ἐκείθεν φυγὴν τοῦ Ἰδομενέως, τὴν ὀργὴν τῆς Ἀφροδίτης, τὸ ναυάγι-όν των, τὴν χαρὰν μεθ' ἧς ἡ Καλυψὼ τοὺς ὑπεδέχθη, τὴν ζή-

λοτυπίαν τῆς θεᾶς ταύτης κατὰ τινος τῶν νυμφῶν τῆς καὶ τὴν πρᾶξιν τοῦ Μέντορος, ὅστις ἔρριψε τὸν φίλον του εἰς τὴν θάλασσαν ἅμα ἰδὼν τὸ φοινίκειον πλοῖον.

Μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην ὁ Ἄσος κῦτρεπίσει πλουσίαν τράπεζαν. καὶ πρὸς περισσotέραν εὐθυμίαν συνεκρότησε θιάσον διαφόρων ψυχαγωγίων. Διαρκούντος τοῦ δείπνου, ἐν ᾧ ὑπῆρτον νέοι φοίνικες λευκὰ ἐνδεδυμένοι ἱμάτια καὶ ἐστεμμένοι ἄνθη, ἔκαυαν τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματα τῆς Ἀσίας. Ἄπαντα τὰ ἐδώλια (θρανία) τῶν κωπηλατῶν ἦσαν πλήρη αὐλητῶν. Ὁ Ἀγχιθῶς τοὺς διέκοπτεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν διὰ τῆς μελωδικῆς φωνῆς του καὶ τῆς ἁρμονίας τῆς λύρας του, ἄξιον νὰ ἀκούωνται καὶ εἰς τὴν τράπεζαν αὐτὴν τῶν θεῶν, καὶ νὰ κατακλήσῃσι τὰς ἀκοὰς καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Οἱ Τρίτονες, αἱ Νηριίδες, ἅπασαι αἱ θεότητες αἱ εἰς τὸν Ποσειδῶνα ὑποτασσόμεναι, τὰ θαλάσσια αὐτὰ τέρατα, ἐξήρχοντο τῶν ὑγρῶν καὶ βαθέων σπηλαίων των, ὅπως συναχθῶσι περὶ τὸ πλοῖον ὡς ἐλγόμενα ὑπὸ τῆς μελωδίας αὐτῆς. Ὁμιλος νέων φοινίκων θαυμαστῆς καλλονῆς, ἐνδεδυμένων λευκὰ ἱμάτια λευκότερα τῆς χιόνος, ὠρχοῦντο ἐπὶ πολὺν χρόνον ὀρχηθμοὺς τῆς πατρίδος των, εἴτα τῆς Αἰγύπτου καὶ τελευταῖον τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σάλπιγγες ἀντήχουν ἐπὶ τῶν κυμάτων μέχρις ἀπωπτάτων τόπων. Ἡ σιγὴ τῆς νυκτός, ἡ γαλήνη τῆς θαλάσσης, τὸ τρομαλέον τῆς Σελήνης φῶς τὸ διαχεόμενον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, τὸ κυανόχρουν τοῦ οὐρανοῦ τὸ κατεσπαρμένον ἐκ λαμπρῶν ἀστέρων, συνετέλουν ὅμοιον ἵνα καταστήσωσι τὸ θέαμα αὐτὸ ἐτι λαμπρότερον.

Ὁ Τηλέμαχος, φύσει ζωηρὸς καὶ εὐαίσθητος, ἀπέλαυνεν ὅλων αὐτῶν τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ δὲν παρέδιδεν εἰς αὐτὰς τὴν καρδίαν του, διότι ἀφοῦ ἐδοκίμασε μετὰ τοσαύτης αἰσχύνης εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς πόσον ἡ νεότης εἶναι εὐφλεκτος, ὅλαι αἱ ἡδοναί, ἐτι καὶ αἱ ἀβιώταται, τὸν ἐτρόμαζον, καὶ τὰ πάντα ὑπώπτευσεν, ὅθεν ἐθεώρει τὸν Μέντορα, καὶ συμβουλευέτο τὸ πρόσωπόν του καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς του, τί ἄρα γε νὰ στοχάζηται περὶ ὅλων αὐτῶν τῶν ἡδονῶν.

Ὁ Μέντωρ ἔχαιρε βλέπων τὴν ἀμηχανίαν του, καὶ προσε-

ποιεῖτο ὅτι δὲν τὸν παρατηρεῖ τελευταῖον, θελχθεὶς ἐκ τῆς μετριοφροσύνης τοῦ Τηλεμάχου, τῷ εἶπε μειδιῶν. Ἐννοῶ δια-
τί φοβεῖσαι, καὶ εἶσαι ἀξιάπαινος διὰ τὸν φόβον σου, ἀλλὰ δὲν
πρέπει νὰ πίπτῃς εἰς ὑπερβολάς. Οὐδὲς εὐχεταὶ περισσότερον
ἐμοῦ ν' ἀπολαύσῃς ἡδονῶν, ἀλλ' ἡδονῶν, αἵτινες νὰ μὴ σὲ λυ-
ριεύωσιν, οὐδὲ νὰ σ' ἐκθηλύνωσιν. Ἐχεις ἀνάγκην ἡδονῶν,
αἵτινες νὰ σὲ ψυχαγωγῶσι, καὶ ὣν ν' ἀπολαύσῃς κύριος γε-
νόμενος σεαυτοῦ, ἀλλ' οὐχὶ ἡδονῶν, αἵτινες νὰ σὲ ἐκτρέπωσι
τῆς εὐθείας· σοὶ εὐχομαι λοιπὸν ἡδονάς ἀγνάς καὶ μετριοπα-
θεῖς, αἵτινες νὰ μὴ σὲ καθιστῶσι ποτε ὄμοιον πρὸς κτῆνος.
Τώρα εἶναι καιρὸς νὰ λάβῃς ἀναψυχὴν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων
σου· ἀπόλαυσον, χάριν τοῦ Ἀδοάμ, τῶν ἡδονῶν, ἃς σοι χο-
ρηγεῖ. Εὐθύμησον, ὦ Τηλέμαχε, εὐθύμησον¹· ἡ σοφία δὲν ἔχει
τι πικρὸν ἢ ἐπιτετηδευμένον· αὕτη μόνη παρέχει τὰς ἀλη-
θεῖς ἡδονάς, αὕτη μόνη δύναται νὰ τὰς χορηγῇ εὐκαίρως κα-
θιστῶσ' αὐτάς ἀγνάς καὶ διαρκεῖς, αὕτη δύναται ν' ἀναμιγ-
νύῃ τὰ παίγνια καὶ τοὺς γέλωτας μετὰ τῶν σπουδαίων καὶ
ἐμβριθῶν ἐνασχολήσεων· αὕτη παρασκευάζει τὴν ἡδονὴν διὰ
ἐργασίας, καὶ μετὰγει τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ἐργασίας εἰς τὴν
ἡδονήν. Ἡ σοφία δὲν αἰσχύνεται φαινομένη παιδρὰ ἐν καιρῷ
τῷ δέοντι.

Ταῦτα λέγων ὁ Μέντωρ ἔλαβε λύραν καὶ ἔκραυσεν αὐτὴν
μετὰ τοσαύτης τέχνης, ὥστε ὁ Ἀγχιλλεύς ζηλοτυπήσας ἀπέ-
ριψε τὴν ἰδικὴν τοῦ· οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἥστραψαν, τὸ δὲ τετα-
ραγμένον πρόσωπόν του ἠλλοιώθη· πάντες οἱ παρестῶτες ἤ-
θελον ἰδεῖν τὴν λύρην καὶ τὴν αἰσχύνην του, ἐὰν ἡ λύρα τοῦ
Μέντορος δὲν ἐγοήτευσεν τὰς ψυχὰς τῶν· μόλις ἐτόλμων ν' ἀνα-
πνεύσωσιν ὑπὸ τοῦ φόβου μὴ διαταράζωσι τὴν σιωπὴν καὶ
στερηθῶσι τι ἐκ τοῦ θείου ἐκείνου ἄσματος, καὶ ἐροβοῦντο
πάντα μὴ ταχέως τελειώσῃ. Ἡ φωνὴ τοῦ Μέντορος δὲν
εἶχε γυναικεῖαν τινὰ θελκτικότητα, ἀλλ' ἦτο ἀρρενωπὴ, εὐ-
στροφος καὶ ἐμπαθὴς, ἐτι καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας αὐτῆς κι-
νήσεις.

¹ Ἐνίοτε ταῖς χάρισι. Πλάτ.

Κατ' ἀρχάς ἐψάλεν ὕμνους πρὸς τιμὴν τοῦ Διὸς, πατρὸς καὶ βασιλέως θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων, ὅστις δι' ἐνὸς νεύματος τῆς κεφαλῆς σείει τὴν γῆν· ἔπειτα ἐξιστόρησε τὴν Ἀθηνᾶν, ἐξερχομένην ἐκ τῆς κεφαλῆς του, τοῦτέστι τὴν σοφίαν ἧτις ἐγκυμονεῖται ἐν αὐτῇ καὶ ἐξερχεται ἀπ' αὐτῆς, ὅπως φωτίσῃ τοὺς εὐαγῶγους ἀνθρώπους· ἐψαλε δὲ τὰς ἀληθείας ταύτας διὰ φωνῆς τοσοῦτω λιγυρᾶς, καὶ τοσοῦτω περιπαθοῦς, ὥστε ἅπανα ἢ ὀμῆγυρις ἐνόμισεν ὅτι μετέστη εἰς τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ Ὀλύμπου, ἐνώπιον τοῦ Διός, οὗ τὰ βλέμματα εἰσὶν ὀξύτερα τοῦ κεραυνοῦ. Εἶτα ἐψαλε τὸ δυστύχημα τοῦ νέου Ναρκίσου, ὅστις ἐρασθεὶς ἀνοήτως τοῦ ἰδίου αὐτοῦ κάλλους, ὅπερ ἐθεώρει ἀκαταπαύστως εἰς τὰ ὕδατα πηγῆς τινος, ἐτάκη ὑπὸ λύπης καὶ μετεβλήθη εἰς ἄνθος φέρον τὸ ὄνομά του. Τελευταῖον ἐψαλε τὸν ὀδυνηρὸν θάνατον τοῦ καλοῦ Ἀδωνίδος¹, ὃν ἀγριόχοιρός τις, διέσπασε, καὶ ὃν ἡ Ἀφροδίτη περιπαθῶς ἀγαπῶσα δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναστήσῃ καίτοι πικρῶς προσκλαυθεῖσα εἰς τοὺς θεοὺς.

Ἄπαν τὸ ἀκρατῆριον δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, καὶ ἕκαστος ἡσθάνετο ἀγαλλίαςιν τινα κλαίων. Πανσάσης τῆς ψαλμωδίας, αἱ Φοίνικες ἐκπεπληγμένοι ἐθεώρουν ἀλλήλους, καὶ ὁ μὲν ἔλεγεν αὐτὸς εἶναι ὁ Ὀρφεὺς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκεῖνος ἐξημέρου διὰ τῆς λύρας του τ' ἀγρία θηρία καὶ εἴλκυε κατόπιν του τὰ δένδρα καὶ τοὺς λίθους· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγαύτησε τὸν Κέρβερον². ἀνέστειλε τὰς

¹ Ὁ ἐπιβλέπων ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποιεῖν αὐτὴν τρέμειν. Λαβ. ψαλ. 403.

² Ὁ Ἀδωνις ἦτο υἱὸς τοῦ Κυνήρου, βασιλέως τῆς Κύπρου, καὶ τῆς Μύρας, ὡραιότατος εἰς ὑπερβολὴν, ὅθεν ἡ Ἀφροδίτη τὸν ἡγάπησε μεγάλως καὶ τὸν προσέλαβεν ὑπερέμνησεν· αὐτὸς ἐθανατώθη ὑπὸ ἀγριοχοίρου. Ἡ Ἀφροδίτη μὴ δυνηθεῖσα νὰ τὸν ἀναστήσῃ ἐκλαυσε πικρῶς διὰ τὸν θάνατόν του καὶ χάριν του μετέβαλε τὸ εἰς τὴν γῆν ἐκχυθὲν αἷμά του εἰς ἄνθος καλλύμενον Ἀνεμώνην ὅπερ ἐστὶν αἱματόχορον.

³ Ὁ Κέρβερος, κατὰ τὴν τῶν ποιητῶν γνώμην, ἦτο Κῶων τρικέφαλος, γεννηθεὶς ἐκ τοῦ Τυφῶνος καὶ τῆς Νύμφης Ἐχιδνῆς, καὶ ἀνείτριχον ἦτο ὅλος ἐσκεπασμένος ἐκ δρακόντων· ἦτο κυλιωρὸς τοῦ Ἀδου, καὶ ἐδέχετο μὲν μετὰ χαρᾶς τοὺς εἰσρχομένους, εἰς οὐδὲνα ὁμῶς ἐπίτρεπε τὴν ἐξόδον.

βασάνους τῷ Ἰξίωνα καὶ τῶν Δαναίδων καὶ ἐκίνησεν εἰς εὐσπλαγχνίαν τὸν ἄδυσώπητον Πλούτωνα¹, ὅπως ἐξαγάγῃ ἐκ τοῦ Ἄδου τὴν καλὴν του Εὐρυδίκην. Ἄλλος τις ἀνεφώνει, οὐχί! αὐτὸς εἶναι ὁ Αἴνως, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος· ἕτερος ἀπεκρίνεται, ἀπατάσαι, εἶναι ὁ Ἀπόλλων αὐτός· ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐξεπλήττετο οὕχ' ἤττον τῶν ἄλλων, διότι ποτὲ δὲν ἐπίστευεν ὅτι ὁ Μέντωρ ἐγίνωσκεν εἰς τοσαύτην τελειότητα νὰ ψάλλῃ καὶ νὰ κρούῃ τὴν λύραν.

Ὁ Ἀγχιθέας, ὅστις ἔλαβε καιρὸν ἵνα κρούῃ τὴν ζήλοτυπίαν του, ἤρπισε νὰ ἐπαινῇ καὶ αὐτὸς τὸν Μέντορα, ἀλλ' ἡ ρυθρίασεν ἐπαινῶν αὐτόν, καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ τειλιώσῃ τὸν ἐπαινόν του, ὅτε ὁ Μέντωρ, ὅστις ἐβλέπε τὴν ταραχὴν του, ἔλαβε τὸν λόγον, ὡς θέλων νὰ τὸν διακλύσῃ, καὶ ἐξήτησε νὰ τὸν παρηγορήσῃ ἀποδίδων αὐτῷ τοὺς ἐπαινούς, ὧν ἦτο ἄξιος. Ὁ Ἀγχιθέας ὅμως οὐδ' ἄλλως παρηγορήθη, διότι ᾤετο ὅτι ὁ Μέντωρ τὸν ὑπερέβαινεν ἔτι μᾶλλον διὰ τῆς μετριοφροσύνης του ἢ διὰ τῆς γλυκύτητος τῆς φωνῆς του.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Τηλέμαχος εἶπεν εἰς τὸν Ἀδοάμ. Ἐνθυμούμαι ὅτι μοὶ ἐλάλησάς ποτε περὶ τινος περιηγήσεώς σου εἰς τὴν Βαιτικὴν, ἀπὸ ἡνεχωρήσαμεν ἐξ Αἰγύπτου. Ἡ Βαιτικὴ εἶναι τόπος περὶ οὗ διηγοῦνται τοσαῦτα θαυμάσια, ὥστε μόλις δύναται τις νὰ τὰ πιστεύσῃ. Ἀξίωσον νὰ με πληροφο-

¹ Ὁ Πλούτων ἦτο ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν τοῦ Κρόνου καὶ τῆς Ρέας· ἔλαβε τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας τοῦ πατρικοῦ βασιλείου εἰς κληρονομίαν, δι' ἃ μετέγαγε πολλὰς ἀποικίας εἰς τὴν Ἰθρηίαν ἢ Ἰσπανίαν, καὶ ἔστησε τὸν θρόνον του εἰς τὰ Γάδειρα, πόλιν παρὰ μὲν τοῦ Στράβωνος Ἐρυθρίαν καλουμένην, παρὰ δὲ τῶν Λατίνων Gadir, πλούσιαν εἰς μετολιεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Τοῦτο φαίνεται ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους νὰ τὸν πιστεύσωσιν ὡς Θεὸν τοῦ πλούτου, δι' ἃ καὶ Πλούτων ὠνομάσθη, πρότερον Ἀγησίλαος ἢ Ἀγέλαστος καλούμενος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις τοῦ κλίματος τῆς Ἰσπανίας, παραβαλλομένη πρὸς τὴν τῆς Ἑλλάδος, εἶναι πολὺ χειμωλωτέρη, ἐντεύθεν ἔλαβον ἀφορμὴν οἱ ποιηταὶ νὰ τὸν ὀνομάσωσι Θεὸν τοῦ Ἄδου, καὶ προσέτι διότι ὁ ἀργυρὸς καὶ ὁ χρυσὸς ἀνιχνεύονται εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς, καὶ κατὰ τὸν Πλίνιον (βιβλ. 33 κεφ. 4). Ζητοῦμεν τὰ πλούτη εἰς τὰς κατοικίας τῶν υποχθονίων, ὅθεν μᾶς φέρουσιν εἰς τὸν Ἄδην κλ.

ρήσης ἂν ὅσα περὶ αὐτῆς διηγοῦνται εἰσὶν ἀληθινά. Εὐχαρί-
στως ἀπεκρίθη ὁ Ἀδοάμ, θέλω σοὶ περιγράψει τὸν περίφημον
αὐτὸν τόπον, ἄξιον τῆς περιεργείας σου καὶ ὑπερβαίνοντα πᾶν
ὅ,τι ἡ ψῆμη περὶ αὐτοῦ κηρύττει· καὶ παρευθὺς ἤρχισεν οὕτως.
Ὁ ποταμὸς Βαίτης¹ ῥέει εἰς εὐφορον χώραν καὶ ὑπὸ εὐκρα-
τον κλίμα οὐρανοῦ ἀείποτε γαληνίου. Ὁ τόπος ἔσχε τι ὄνομα
ἐκ τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ, ὅστις ἐμβάλλει εἰς τὸν μέγαν Ὀκεα-
νὸν πλησιαιτάτα τῶν Πρακλειῶν στήλων, καὶ πρὸς τὸ μέρος
ἐκεῖνο, ὅπου ἡ ἄγρια θάλασσα ὑπερπηδήσασά ποτε τὰ ὄριά
της, διεχώρισε τὴν Θαρτίδα γῆν ἀπὸ τῆς μεγάλης Λυβίας. Ὁ
τόπος αὐτὸς φαίνεται ὅτι διετέρησε τὰς χάριτας τοῦ χρυσοῦ
αἵωνος· ὁ χειμὼν ἐκεῖ δὲν εἶναι δριμύς, καὶ ὁ σφοδρὸς βορρᾶς
ποτὲ δὲν πνέει·² ὁ καύσων τοῦ θεοῦ συγκαίρῃται μετὰ τῶν
δροσερῶν ζεφύρων, οἵτινες πνέουσι περὶ τὴν μεσημβρίαν παύ-
νοντες τὸν ὄρεα. Ὅθεν ὅλον τὸ ἔτος εἶναι εὐτυχὲς συζυγία
ἥαρος καὶ φθινοπώρου· ἡ γῆ, κατὰ τὰς κοιλοὺς καὶ τὰς ὀ-
μαλὰς πεδιάδας, φέρει καθ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν θέρος διπλοῦν·
καὶ ὁδοὶ εἶναι κατὰφυται ἐκ Λαφνῶν, Ροιῶν, Ὑακίνθων καὶ
ἄλλων δένδρων χειθαλῶν. Τὰ ὄρη καλύπτονται ἐκ παιμνίων
προβάτων, φερόντων τὸ λεπτόν ἔριον τὸ τασσοῦτον ἐπι-
ζήτητον παρ' ὅλων τῶν γνωστῶν ἔθνων. Ὑπάρχουσι πολ-
λὰ μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου εἰς τὸν ὡραῖον αὐτὸν τόπον.
ἀλλ' οἱ κάτοικοι λιτοδίαται ὄντες καὶ εὐτυχεῖς διὰ τὴν λι-
τότητά των, δὲν θεωροῦσι τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἀργυρον, ὡς
τὸν μόνον πλοῦτον αὐτῶν, διότι τιμᾶσι κυρίως ὅ,τι χρησί-
μεύει εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου. Ὅτε ἡμεῖς ἤρχισαμεν
νὰ ἐμπορευώμεθα μετὰ τῶν λαῶν αὐτῶν, εὖρομεν τὸν χρυσὸν

¹ Ὁ ποταμὸς Βαίτης τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τοῦ Σ-ράθωνος καλεῖται
Ταχσάσας, ὑπ' ἄλλων δὲ Ταρτήσιος καὶ κοινῶς Γουαδαλκίβρ, ὅπερ
σημαίνει, κατὰ τὴν τῶν Μαυρητανῶν διάλεκτον, χρυσορρῆαν ἀπὸ τοῦ
ἐν αὐτῇ ἀργυρεῖον.

² Οὐ νικητὸς, οὔτ' ἄρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος,
'Αλλ' αἰεὶ Ζεφύροισι λιγυπνύοντες ἄήτας
Ἰκεανὸς ἀνίσχιν, ἀναφύχειν ἀνθρώπους.

Ὁμ. Ὀδ. Δ. στιχ. 566.

καὶ τὸν ἄργυρον χρησιμεύοντας ἐκεῖ εἰς τὰς αὐτὰς ἀνάγκας, εἰς ἃς καὶ ὁ σίδηρος, δηλαδὴ εἰς κατασκευὴν ὕψιδος ἀρότρου. Ἐπειδὴ δὲ αὐτοὶ δὲν ἐμπορεύοντο εἰς τὸν ἔξω κόσμον, δὲν ἐχρηιάζοντο καὶ οὐδενὸς εἶδους νομίσματος· εἶναι ὅλοι σχεδὸν ποιμένες ἢ γεωργοί, καὶ ὀλίγοι τεχνῖται, καὶ δὲν ἀγαπῶσι τὰς τέχνας δι' ἄλλο εἰμὴ διότι χρησιμεύουσιν εἰς τὰς ἀληθινὰς ἀνάγκας τοῦ βίου· μάλιστα αἱ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων τοῦ τόπου αὐτοῦ ἐνασχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν ἢ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν ἐπιτηδεύονται καλῶς τὰς ἀναγκαίους τέχνας εἰς τὸν ἅπλοῦν καὶ λιτὸν βίον των.

Αἱ γυναῖκες νήθουσι τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο ἔριον, δι' οὗ κατασκευάζουσιν ἱμάτια θυμαστῆς λευκότητος. Μάττουςι (ζυμώνουσι) τὴν ἄρτον, παρασκευάζουσι πᾶν φαγητὸν, καὶ ἡ ἐργασία αὕτη ταῖς εἶναι εὐκόλος, διότι εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ζῶσιν ἐκ καρπῶν ἢ ἐκ γάλακτος καὶ σπανίως ἐκ κρατίων. Μεταχειρίζονται τὸ δέρμα τῶν προβάτων πρὸς ἐλαφρὰ ὑποδήματα ἑαυτῶν τε, τῶν συζύγων καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. Πηγνύουσι σκηνὰς ἐκ διφθερῶν ἢ φλοιῶν δένδρων· ὑφαίνουνσι καὶ πλύνουσιν ὅλα τὰ φορέματα τῆς οἰκογενείας, καὶ διατηροῦσι τὰς οἰκίας εἰς θυμαστὴν καθαρύτητα καὶ τάξιν. Τὰ ἐνδύματά των εἰσὶν εὐκατασκευάστα, διότι εἰς τὴν εὐκρατον ἐκεῖνον κλίμα φοροῦσιν ἓνα μόνον ἐλαφρὸν χιτῶνα, ὅστις δὲν ἔχει πολλὰς ῥεφάς, καὶ ὃν ἕκαστος φορεῖ μετὰ μεγάλων πτυχῶν περὶ τὸ σῶμα χάριν αἰδημοσύνης, δίδων εἰς αὐτὸν τὸ ἀρέσκον αὐτῷ σχῆμα.

Οἱ ἄνδρες, ἐξαιρέσει τῆς γεωργίας καὶ τῆς ποιμαντικῆς, δὲν ἐπιτηδεύονται ἄλλας τέχνας εἰμὴ τὴν ξυλουργίαν καὶ τὴν σιδηρουργίαν· μάλιστα δὲν μεταχειρίζονται συνήθως τὸν σίδηρον εἰμὴ διὰ τ' ἀναγκαῖα εἰς τὴν γεωργίαν ἐργαλεία. Ὅλοι αἱ τέχναι αἱ ἀφορώσαι τὴν ἀρχιτεκτονικὴν εἶναι εἰς αὐτοὺς ἀνωφελεῖς, διότι ποτὲ δὲν κτίζουσιν οἰκίαν ἢ οἰκοδομὴν οἰκίας, διαρκούσης πλείοτερον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν, συνδέει, λέγουσιν, ἡμᾶς μετὰ τῆς γῆς· ἐνῶ διὰ τῆς σκηνοπηγίας εἴμεθα μὲν ἐξησφαλισμένοι ἀπὸ τὰς ἐπηρείας τῆς ἀτμοσφαίρας, μεταβαίνομεν δ' εὐκόλως, ὅπου ἂν θελήσωμεν. Ὅλας τὰς

λοιπὰς τέχνας τὰς τιμωμένας παρὰ τοῖς Ἕλλησι, τοῖς Αἰγυπτίοις καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς πολιτισμένοις λαοῖς, αὐτοὶ τὰς ἀποστρέφονται, ὡς ἐφευρέσεις ματαιότητος καὶ ἡδυπαθείας.

Ὅταν τῷτε διηγῇται τις περὶ λαῶν γινωσκόντων νὰ οἰκοδομῶσι λαμπρὰ κτίρια, νὰ κατασκευάζωσι χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ ἐπιπλα, νὰ ὑφαίνωσιν ἱμάτια χρυσοκέντητα μετὰ λίθων πολυτίμων, νὰ ἐπιζητῶσιν εὐώδη ἀρώματα, σπάνια φαγητὰ, μουσικὰ ὄργανα, ὧν ἡ ἁρμονία θέλγει τὴν καρδίαν καὶ κατακληῖ τὰς χροᾶς, ἀποκρίνονται οὕτως. Οἱ λαοὶ αὐτοὶ εἰσὶν ἀθλιέστατοι, ἐπεὶ δὲ κατέβαλον τασαύτην ἐργασίαν καὶ φιλοτεχνίαν, ὅπως διαφθάρωσι. Πᾶν τὸ περιττὸν ἐκθηλύνει, μεθύσκει, βασανίζει, τοὺς κατέχοντας αὐτό· ἐλκύει δ' ἐτέρωθεν ἐκείνους, οἵτινες τὸ στεροῦνται καὶ θέλουν νὰ τὸ ἀπακτήσωσι διὰ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς βίβης. Δύναται τις νὰ εἴπῃ μὴ περιττὸν πᾶν τὸ συντελοῦν ἵνα καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀχρεῖους; Οἱ ἀνθρώποι τῶν τοιούτων τόπων εἶναι τάχα ὑγιέστεροι ἡμῶν; Ζῶσι μακρότερον χρόνον; εἰσὶ πλέον ἡμάνοες; ἄγουσι βίον μᾶλλον ἐλεύθερον, ἡσυχαιότερον, εὐθυμότερον; Ἐξ ἐναντίας, εἰσὶ ζηλότυποι πρὸς ἀλλήλους καταβιβρωσκόμενοι ὑπὸ ἀγενοῦς καὶ κρυφίου φθόνου, πάντοτε ἐλαυνόμενοι ὑπὸ κενοδοξίας, ὑπὸ φόβου, ὑπὸ φιλαργυρίας, ἀνάξιοι τῶν ἁγνῶν καὶ ἀπλῶν ἡδονῶν, ἐπεὶ δὲ εἰσὶ δούλοι τοσούτων ἐπεισάκτων ἀναγκῶν. Ἐξ ὧν ἐξαρτῶσιν ἀπασαν τὴν εὐδαιμονίαν των.

Οὕτως, ἔλεγεν ὁ Ἀδοάμ, λαλοῦσιν οἱ φρόνιμοι αὐτοὶ ἄνθρωποι, οἵτινες ἀπέκτησαν τὴν φρόνησιν μελετῶντες τὴν ἀπλὴν φύσιν· φράττουσι δὲ εἰς τὸν πολιτισμὸν μας, καὶ πρόπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ ἰδικὸς των εἶναι μέγας, ἔνεκα τῆς ἐρασμίας αὐτῶν ἀπλότητος. Ζῶσι πάντες ὁμοῦ, χωρὶς νὰ διανείμωσι μεταξὺ των τὰς γαίας· ἐκάστη οἰκογένεια διοικεῖται ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὅστις εἶναι ὁ ἀληθινὸς βασιλεὺς. Ὁ πατὴρ τῆς οἰκογενείας ἔχει δικαίωμα νὰ τιμωρῇ ἕκαστον τῶν υἱῶν καὶ υἱανῶν αὐτοῦ, ὅστις ἐπραξεν ἁμάρτημά τι· ἀλλὰ πρὶν ἢ τὸν τιμωρήσῃ λαμβάνει τὴν γνώμην τῆς λοιπῆς οἰκογενείας· τιμωρίαι δὲ τοιαύται δὲν συμβαίνουσι σχεδόν

ποτε ἐπειδὴ ἡ ἀπλότης τῶν ἡθῶν, ἡ εἰλικρίνεια, ἡ ὑπακοή καὶ ἡ φρίκη πρὸς τὴν καλίαν, ἐδρεῦουσιν ὁμοῦ εἰς τὴν εὐδαίμονα ταύτην χώραν. Φαίνεται ὅτι ἡ Ἀστραία¹, περὶ ἧς ἐρρέθη ὅτι ἡρπάγη εἰς οὐρανοὺς, ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον τοῦτον κεκρυμμένη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν· αὐτοὶ δὲ ἔχουσι χρεῖαν δικαστῶν, διότι ἡ ἰδία τῶν συνειδησὶς τοὺς διλάζει· ἔχουσι πάντα τὰ κτήματα κοινά· οἱ καρποὶ τῶν δένδρων, τὰ ὄσπρια τῆς γῆς, τὰ γάλα τῶν ποιμνίων, εἶναι τοσούτῳ ἄφθονα, ὥστε λαοὶ οὕτω πως ἐγκρατεῖς καὶ μετριοπαθεῖς, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκη νὰ τὰ διανεμήωσιν. Ἐκάστη οἰκογένεια, πλανωμένη εἰς τὴν ὠραίαν ταύτην γῆν, μεπαφέρει τὰς σικνὴς τῆς ἐξ ἐνὸς τόπου εἰς ἄλλον, ἀφοῦ κατηνάλωσε τοὺς καρποὺς, καὶ ἐτελείωσε τὰς νομάς τοῦ μέρους ἐκείνου, ἐνθα ἐσκήνου. Οὕτως, οὐδεὶς ἔχει συμφέρον μεταξὺ αὐτῶν νὰ βοηθῇ τοῦτον κατ' ἐκείνου, ἀλλ' ἀγαπῶνται πρὸς ἀλλήλους μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης, ἣν οὐδὲν ἰσχύει νὰ διαταράξῃ· ἡ εἰρήνη, ἡ ἁμόνοια, ἡ ἐλευθερία, διατηροῦνται ἐνεκα τῆς ἀποκαπῆς τοῦ περὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν ἐπεισάκτων ἡδονῶν· ἅπαντες εἰσὶν ἐλεύθεροι καὶ ἴσοι πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὐδεμία διάκρισις ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν, πλὴν τῆς προερχομένης ἐκ τῆς ἐμπειρίας τῶν συνετῶν γερόντων ἢ ἐκ τῆς σπανίας φρονήσεως νέων τινῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἰσοφαρίζουσι πρὸς τοὺς γέροντας τοὺς ἐναρέτους βεβιωκότας. Ὁ δόλος, ἡ βία, ἡ ἐπιτορκία, αἱ δίκαι, οἱ πόλεμοι, οὐδ' ἀκούονται ποτε εἰς τὸν εὐδαίμονα αὐτὸν τόπον. Ποτὲ τὸ ἀνθρώπινον αἷμα δὲν ἔβαψε τὴν γῆν αὐτήν, καὶ μόλις βλέπει τις αὐτῇ ἐκχέμενον τὸ τῶν προβάτων· ὅσakis ἤθελε διηγηθῇ τις εἰς τοὺς λαοὺς αὐτοὺς περὶ αἱματηρῶν μαχῶν, περὶ βιαιῶν κατακτήσεων, περὶ ἀνατροπῆς καθεστώτων, ἅτινα συμβαίνουσιν εἰς ἕτερα ἔθνη, ἐκπλήττονται μεγάλως! Καὶ πῶς! λέγουσιν. Οἱ ἄνθρωποι δὲν μέλλουσιν ἄρά γε ν' ἀποθάνωσι χωρὶς νὰ δώσωσι πρὸς ἀλλήλους

¹ Ἡ Ἀστραία ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κρείου καὶ τῆς Εὐρυβίας, νέα παρθένος, φύλαξ τῆς εἰρήνης, τῆς εὐνομίας καὶ τῆς δικαιοσύνης, διὰ δὲ τὰς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸ ζώδιον, ὅπερ καλεῖται Παρθένος.

θάνατον ἀναγκαστικόν; ἡ ζωὴ, ἣτις εἶναι τοσοῦτον βραχεία, φαίνεται ἄρά γε εἰς τοὺς τοιούτους πολλὰ μικρά; ἤλθον οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα κατασπαρχθῶσι πρὸς ἀλλήλους, καὶ γίνωσιν ὁ εἰς τοῦ ἄλλου βορά;

Ἐν συντόμῳ οἱ λαοὶ αὐτοὶ τῆς Βαιτικῆς δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσι, πῶς οἱ κατακτητῆται οἱ ὑποδουλοῦντες μεγάλα βασίλεια θαυμάζονται τοσοῦτον ὅποια μωρία! ὅποια ἀφροσύνη! λέγουσι, νὰ νομίζῃ τις εὐτυχίαν τοῦ τὸ νὰ κυβερνᾷ ἄλλους ἀνθρώπους, ὡν ἡ κυβέρνησις παρέχει τοσαύτας δυσκολίας, ἐάν θελῇ τις μετὰ ὀρθοῦ λόγου καὶ δικαιοσύνης νὰ τοὺς κυβερνήσῃ· ἀλλὰ, διατὶ νὰ τέρπηται τις κυβερνῶν αὐτοὺς ἐναντίον τῆς θελήσεώς των; τὸ μόνον ἔργον, ὅπερ σοφὸς ἀνὴρ δύναται νὰ πράξῃ, εἶναι τὸ ν' ἀναδεχθῇ τὴν κυβέρνησιν λαοῦ πειθηνίου, ἢν οἱ θεοὶ τῷ ἀνέθηκαν, ἢ λαοῦ, ὅστις νὰ τὸν παρκαλέσῃ νὰ ᾔηται, ὡς πατὴρ ἢ ποιμὴν αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ νὰ κυβερνᾷ λαοὺς, ἐναντίον τῆς θελήσεώς των, εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡς νὰ γίνῃ ἀθλιέστατος, ἵνα ἔχῃ τὴν ψευδῇ τιμὴν νὰ κατακρατῇ αὐτοὺς εἰς δουλείαν· ὁ κατακτητὴς εἶναι ἀνθρωπος, ὃν οἱ θεοὶ, ἐν τῇ κατὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δικαίᾳ ὀργῇ των, ἐθήκαν ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα ἐκπορθῇ τὰ βασίλεια καὶ διαχῇ πανταχοῦ τὸν τρόμον, τὴν ἀθλιότητα καὶ τὴν ἀπελπισίαν ἵνα καθιστᾷ τοσοῦτους δούλους, ὅσοι εἰσὶν οἱ ἐλεύθεροι ἄνθρωποι· ἀνὴρ διψῶν δόξαν, δὲν τὴν εὐρίσκει ἄρά γε ἀρκούντως κυβερνῶν σοφῶς καὶ πατρικῶς ἐκείνους, οὓς οἱ θεοὶ ἐθήκαν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν του; νομίζει ἄρά γε ὅτι δὲν εἶναι ἄξιός ἐπαίνου εἰμὴ γινόμενος βίσιος, ἀδίκος, ἀλαζὼν ἄρπαξ καὶ τύραννος πάντων τῶν γειτόνων του; Οὐδέποτε πρέπει νὰ σκέπτηται τις περὶ πολέμου, εἰμὴ ὅσakis πρόκειται νὰ ὑπερσπύσῃ τὴν ἐλευθερίαν του. Εὐτυχὴς ὅστις, μὴ ὡν δούλος εἰς ἄλλον, δὲν ἔχει τὴν μωρὰν φιλοδοξίαν νὰ καταστήσῃ τὸν ἄλλον δούλόν του· οἱ μεγάλοι ἐκείνοι κατακτητῆται, οὓς μᾶς περιγράφουσι μετὰ τοσοῦτου στόμφου, ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους πλημμυρίζοντας ποταμοὺς, οἵτινες φαίνονται μὲν ἐξαίσιτοι καὶ θαυμαστοὶ, καταπνίγουσι δὲ τὰς εὐφόρους πεδιάδας, ἃς ἔδει μόνον νὰ ποτίσωσιν. Ἀφοῦ ὁ Ἀδοάμ

περιέγραψεν οὕτω τὴν Βαιτικὴν, ὁ Τηλέμαχος καταγοητεύ-
θεις, τῷ προέτεινε διάφορ' ἄλλα περίεργα ζητήματα. Οἱ λαοὶ
αὐτοί, τὸν ἠρώτησε, πίνουσιν οἶνον; οὐχί, ἀπεκρίθη ὁ Ἀδσάμ,
διότι ποτὲ δὲν ἠθέλησαν νὰ φυτεύωσιν ἀμπέλους ἂν καὶ ἔ-
χωσι σταφυλάς· οὐδεμίᾳ ἄλλῃ γῇ φέρει γλυκυτέρας αὐτῆς·
ἀλλ' αὐτοὶ εὐχαριστοῦνται μόνον νὰ τρώωσι τὴν σταφυλὴν,
ὡς τοὺς λοιποὺς καρποὺς, καὶ φοβοῦνται τὸν οἶνον, ὡς λυμεῖ-
να τῶν ἀνθρώπων· αὐτὸς εἶναι εἰδός τι δηλητηρίου ποτοῦ,
λέγουσιν ὅπερ καθιστᾷ τὸν ἀνθρώπον μανιώδη· δὲν τὸν θανα-
τώνει μὲν, ἀλλὰ τὸν καταντᾷ κτῆνος· οἱ ἄνθρωποι δύνανται
νὰ διατηρῶσι τὴν ὑγίαν των καὶ τὰς δυνάμεις των ἀνευ οἶνου,
πίνοντες δ' αὐτὸν κινδυνεύουσι νὰ βλάψωσι τὴν ὑγίαν των
καὶ νὰ φθειρωσι τὰ χρυστὰ ἦθη των¹.

Ὁ Τηλέμαχος εἶπεν ἀκολούθως· ἐπεθύμουν πολὺ νὰ μάθω
τίνι τρόπῳ κανονίζονται τὰ συναικίσια ὑπὸ τῶν νόμων εἰς
τὸ ἔθνος αὐτό. Πᾶς ἀνὴρ, ἀπεκρίθη ὁ Ἀδσάμ, ἐρχόμενος εἰς
γάμον, ὀφείλει νὰ ἔχῃ μίαν μόνην γυναῖκα, ἢν, ἀνάγκη πᾶσα,
νὰ διατηρήσῃ ἐφ' ὅρου ζωῆς αὐτοῦ. Ἡ τιμὴ τῶν ἀνδρῶν εἰς
τὸν τόπον τοῦτον ἐξαεῖται τοσοῦτω ἀπὸ τὴν πρὸς τὰς ἐαυ-
τῶν γυναῖκας πίστιν, ὅσῳ ἡ τιμὴ τῶν γυναικῶν ἐξαεῖται
μεταξὺ τῶν ἄλλων ἔθνων ἀπὸ τὴν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἀνδρας
πίστιν. Ποτὲ λαὸς ἐν τῷ κόσμῳ δὲν ἐγένετο τοσοῦτω τίμιος
καὶ τοσοῦτω ζήλωτῆς τῆς ἀγνότητος τῶν ἡθῶν ὅσῳ αὐτός.
Αἱ γυναῖκες εἰς τὸν τόπον αὐτὸν εἶναι καλαὶ, εὐάρεστοι, ἀ-
πλᾶι, σώφρονες καὶ φιλόπονοι· τὰ συναικίσια εἰρηνικά, γόνι-
μα, ἀμίαντα. Ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ φαίνονται ὅτι εἶναι μία
καὶ μόνη ψυχὴ εἰς δύο σώματα ἐνοικοῦσα· ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ
συμμερίζονται ὁμοῦ ὅλας τὰς οἰκιακὰς φροντίδας, καὶ ὁ μὲν

¹ Ἐκ τούτων δὴ Ἀστυάγῃς ἐπισκώπτειν. Καὶ τί, δὴ ἔφη, ὦ Κύριε,
τὸ ἄλλα μιμούμενος τὸν Σάκκαν, οὐκ ἀπερρόφησας τοῦ οἶνου; Ὅτι
νὴ Δι', ἔφη, ἐδεδοίκεν μὴ ἐν τῷ κρατῆρ' φάρμακα μεμιγμένα εἶη!...
Λέγων δὲ ἕκαστος ὑμῶν τὴν ἑαυτοῦ βώμην, ἐπεὶ ἀνασταίει τε ὀρχη-
σόμενοι, μὴ ὅπως ὀρχεῖσθε ἐν βῶμῳ, ἀλλ' οὐδ' ὀρθοῦσθε ἐδύνασθε γλ.

μεριμνᾷ περὶ πασῶν τῶν ἐξωτερικῶν ὑπαθέσεων, ἡ δὲ περιο-
ρίζεται εἰς τὴν οἰκιακὴν οἰκονομίαν. παραμυθεῖ τὸν σύζυγόν
τῆς καὶ φαίνεται δημιουργηθεῖσα ἵνα ἀρεσκῇ αὐτῷ· χαίρει
δὲ τὴν ἐμπιστοσύνην του, καὶ τὸν θέλγει ὀλιγώτερον διὰ τῆς
καλλονῆς τῆς ἥ διὰ τῆς ἀρετῆς τῆς· τὸ δ' ἄλλοις θελγντῶν
τοῦ συνδέσμου τῶν διαρκεῖ, ὅσῃν καὶ ἡ ζωὴ τῶν. Ἡ ἐγκρά-
τεια, ἡ σωφροσύνη, ἡ ἀγνότης τῶν ἡθῶν, τοῖς δίδουσι μακρὰν
καὶ ἄνοσον ζωὴν· ἐκεῖ βλέπει τις πρεσβύτας ἑκατὸν ἐτῶν καὶ
ἐπέκεινα. φαιδρὺς εἰσέτι καὶ εὐρώστους.

· Αἰπεταί μοι προσέθηκεν ὁ Τηλέμαχος, νὰ μάθω τίνι
τρόπῳ ἀποφεύγουσι τὸν πρὸς τοὺς ἐμάρους λαοὺς πόλεμον.
Ἡ φύσις, εἶπεν ὁ Ἀδσᾶμ, τοὺς διεχώρισεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους
λαοὺς ἐντεῦθεν μὲν διὰ τῆς θαλάσσης, ἐκείθεν δὲ δι' ὑψηλῶν
καὶ δυσβάτων ὁρέων ἄλλως τε οἱ ἥμοροι λαοὶ σέβονται αὐ-
τοὺς, ἕνεκα τῆς ἀρετῆς τῶν. Πολλάκις μάλιστα ἄλλοι λαοί,
διγασσάμενοι μεταξὺ τῶν, τοὺς παρέλαβον δικαστὰς τῶν
διενέξεων τῶν, καὶ τοὶ ἐνεπιστεύθησαν τὰς γαῖας καὶ τὰς
πόλεις, ἅς πρὸς ἀλλήλους διεφιλονείκουν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔμ-
φρον αὐτὸ ἔθνος οὐδέποτε μετεχειρίσθη τὴν βίαν, διὰ ταῦτα
οὐδεὶς δυσπιστεῖ εἰς αὐτό. Γελῶσιν οὗτοι ὅταν ἀκούωσιν ὅτι
οἱ βασιλεῖς δὲν δύνανται ποτε, νὰ κανονίσωσι πρὸς ἀλλήλους
τὰ ὅρια τῶν ἐπικρατειῶν τῶν. Εἶναι δυνατόν, λέγουσι, νὰ
φοβῶνται οἱ ἄνθρωποι μὴ δὲν εὕρωσι γῆν; Αὕτη θέλει ὑπάρ-
χει ἡμίποτε τοσαύτη, ὅσῃν αὐτοὶ δὲν δύνανται νὰ γεωργή-
σωσιν· ἐνὸςω κείνται γαῖαι ἀδέσποτοι καὶ ἀγεώργητοι, ἡμεῖς
δὲν θέλομεν κἄν νὰ ὑπερασπίσωμεν τὰς ἰδικὰς μας ἐναντίον
γείτονων, οὔτινες ἤθελον ἔλθει νὰ τὰς κατὰσχωσι. Δὲν εὐρί-
σκει τις μεταξὺ πάντων τῶν κατοίκων τῆς Βαιτικῆς οὔτε
ὑπερηφάνειαν, οὔτε δολιότητα, οὔτε ἐπιθυμίαν νὰ ἐκτείνωσι
τὴν δεσποτείαν τῶν· ὅθεν οἱ γείτονές τῶν δὲν φοβοῦνται ὑπὸ
τοιούτου λαοῦ, καὶ δὲν εἶναι κίνδυνός ποτε νὰ φοβηθῶσι,
δι' ὃ τοὺς ἀφίνουσιν ἡσύχους. Ὁ λαὸς αὐτός προτιμᾷ νὰ ἐγ-
καταλείψῃ τὸν τόπον του καὶ νὰ θανατωθῇ, ἢ νὰ δεχθῇ ζυ-
γόν. Ὅθεν εἶναι τοσοῦτῳ δύσκολον νὰ ὑποδουλωθῇ εἰς ἄλλον,
ὅσῳ εἶναι δύσκολον νὰ θελήσῃ νὰ ὑποδουλώσῃ ἄλλους, καὶ

τοῦτο φέρεי τὴν ἐπικρατοῦσαν μεταξύ αὐτῶν, καὶ τῶν γειτόνων αὐτῶν εἰρήνην.

Ὁ Ἀδοάμ. συνεπλήρωσε τὴν ὁμιλίαν ταύτην διηγηθεὶς τίνι τρόπῳ οἱ Φοίνικες μετήρχοντο τὸ ἐμπορίον των εἰς τὴν Βαυτικὴν. Οἱ λαοὶ αὐτοὶ, εἶπεν, ἐξεπλάγησαν ἰδόντες ξένους ἀνθρώπους ἔλθοντας ἐξ ἀπωτάτων τόπων, καὶ διαπλεύσαντας τασαύτην θάλασσαν. Μᾶς ἀφῆκαν νὰ κτίσωμεν πόλιν εἰς τὴν νῆσον τῶν Γαδεΐρων, μᾶς ἐδέχθησαν μάλιστα εἰς τὸν τόπον των φιλανθρώποις, καὶ μετέδωκαν ἡμῖν πᾶν ἀγαθόν, χωρὶς νὰ ζητήσωσι πληρωμὴν. Προσέτι ἠθέλησαν νὰ μᾶς προσφέρωσιν ἐλευθερίως πᾶν τὸ πλεονάζον των ἐρίων των, ἀφοῦ ἐκράτησαν ὅ,τι τοῖς ἐχρειάζετο πρὸς χρῆσιν των· καὶ τῷ ὄντι μᾶς ἐστειλαν ἐξ αὐτῶν πλούσιόν τι δῶρον· χαίρουσι δὲ δωρούμενοι εἰς τοὺς ξένους πᾶν τὸ πλεονάζον εἰς αὐτούς.

Οἱ πρὸς τὰ μεταλλεῖά των οὐδόλως ἐδυτοκαλεύθησαν νὰ μᾶς τὰ παρχωρήσωσι, διότι τοῖς ἦσαν πάντῃ ἀνωφελῆ· τοῖς ἐφαίνετο δὲ ὅτι οἱ ἀνθρώποι ἦσαν ὅλως ἀσύνητοι ζητούντες, διὰ τηλικούτων μύθων, εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς χρῆμα, ὅπερ δὲν δύναται νὰ τοὺς καταστήσῃ εὐδαίμονας οὐδὲ ν' ἀναπληρώσῃ κίμριαν ἀληθινὴν ἀνάγκην των. Μὴ σκάπτετε, μᾶς ἔλεγον, πολὺ βαθέως τὴν γῆν· εὐχαριστήθητε νὰ τὴν γεωργήτε ἀπλῶς, καὶ αὕτῃ θέλει σᾶς δώσῃ ἀληθινὰ ἀγαθὰ, ἅτινα θέλουν σᾶς διαθρέψῃ, καὶ θέλετε δρέψῃ καρπούς ἐξ αὐτῆς τιμιωτέρους χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ, διότι οἱ ἀνθρώποι δὲν ζητοῦσι χρυτὸν καὶ ἀργυρον εἰμὴ διὰ ν' ἀγοράσωσι τροφὰς πρὸς συντήρησιν τῆς ζωῆς των.

Πολλάκις ἠθελήσαμεν νὰ τοὺς διδάξωμεν τὴν ναυτικὴν, καὶ νὰ μεταγάρωμεν τοὺς νέους τῶν συμπολιτῶν των εἰς τὴν Φοινίκην, ἀλλ' οὐδέποτε ἔστρεξαν ἵνα οἱ υἱοὶ των μάθωσι νὰ ζῶσιν, ὡς ἡμεῖς. Τοιουτοτρόπως ἤθελον μάθει, μᾶς ἔλεγον, νὰ ἔχωσι χρεῖαν ὅλων τῶν πραγμάτων ἐκείνων. ἅτινα εἰς σᾶς κατέστησαν ἀναγκαῖα· ἤθελον ἐπιθυμεῖν νὰ τὰ ἔχωσιν· ἤθελον παραβλέψῃ τὴν ἀρετὴν ἵνα τ' ἀπολαύσωσι δι' ἀτίμων τρόπων, ἤθελον εἶναι ὡς ἄνθρωπος ἔχων μὲν καλὰς κινήμας, ἀλλ' ἀφήσας τὴν συνήθειαν τοῦ περιπατεῖν, ἠναγκάσθῃ

νά φέρηται πάντοτε ὡς ἀσθενής. Ὡς πρὸς τὴν ναυτιλίαν, τὴν θαυμάζουσιν, ἔνεκα τῆς σοφίας τοῦ ἐπιτηδεύματος αὐτοῦ, ἀλλὰ τὴν νομίζουσιν ἐπιτήδευμα βλαβερώτατον. Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι, λέγουσιν αὐτοῖς, ἔχουσιν ἀρκούντως τὰ πρὸς διατροφὴν τῶν εἰς τὸν τόπον τῶν, πρὸς τί ἀπέρχονται ζητήσοντες αὐτὰ εἰς ξένους τόπους; Ὅ, τι, ἐξαρκεῖ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν τῶν, δὲν τοῖς εἶναι ἄρά γε ἱκανόν; λοιπὸν εἰσὶν ἄξιοι ναυαγίου, ἐπειδὴ ζητοῦσι τὸν θάνατον μεταξὺ τρικυμιῶν, ἵνα κορέσωσι τὴν πλεονεξίαν τῶν ἐμπόρων, καὶ γαργαλίσωσι τὰ πάθη τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Τηλέμαχος ἐθαύμαζεν ἀκούων τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Ἀδοάμ, καὶ ἔχαιρε βλέπων ὅτι μέχρι τῆς σήμερον ὑπάρχει λαὸς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅστις ἀκολουθῶν τὴν ἀλάνθαστον φύσιν, εἶναι τοσοῦτον σοφὸς καὶ συγχρόνως τοσοῦτον εὐδαίμων. ὦ! πόσον τὰ ἦθη αὐτὰ, ἔλεγε, διαφέρουσι τῶν ματαίων καὶ φιλοδόξων ἡθῶν τῶν λαῶν ἐκείνων, οἵτινες νομίζονται οἱ πλέον σοφοί. Ἡμεῖς εἴμεθα τοσοῦτω διεσθαρμένοι, ὥστε μόλις δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἡ ἀπλότης αὐτῇ, ἡ τοσοῦτον φυσικῇ, εἶναι ἀληθινή. Ἡμεῖς θεωροῦμεν τὰ ἦθη τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ὡς λαμπρὸν μῦθον, ὃ δε, ἀπεναντίας, θεωρεῖ τὰ ἰδικά μας, ὡς τερατῶδες ὄνειρον.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Τ' πόθεσις

Ἡ Ἀφροδίτη παρωργισμένη ἱκετεύει τὸν Δία ν' ἀπολέσῃ τὸν Τηλέμαχον, ἀλλ' ἡ ἔμφορμένη δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἀπώλειάν του· ἡ θεὰ λοιπὸν προσφεύγει εἰς τὸν Ποσειδῶνα προτρέπουσα αὐτὸν ἵν' ἀποπλάνησῃ τὸν Τηλέμαχον τῆς Ἰθάκης, ὅπου ὁ Ἀδοάμ τὸν φέρει. — Ὁ Ποσειδῶν πέμπει παραχρῆμα πρὸς τὸν ναύκληρον Ἀκάμαντον ἀπατηλὴν τινα θεάν, ἣτις μαγεύει τὰς αἰσθήσεις του διὰ τῶν γοητειῶν τῆς, καὶ οὕτω τὸν πλανᾷ ἵνα ἔμβῃ πλησίτιος εἰς τὸν λιμένα τοῦ Σαλέντου, καθ' ὃν καιρὸν ὁ ναύκληρος ἐνόμιζεν ὅτι ἀφικνεῖται εἰς Ἰθάκην. — Ὁ Ἰδομενεύς, βασιλεὺς τῶν Σαλεντίνων, δέχεται φιλοφρονέστατα τὸν Μέντορα καὶ τὸν Τηλέμαχον. — Τοὺς εὐχεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διὸς, ὅπου διέταξε νὰ τελεσθῇ θυσία πρὸς αἰσίαν ἐκδοσὶν πολέμου τινὸς κατὰ τῶν Μανδουρίων. — Ὁ ἱεροδότης, θεωρήσας τὰ σπλάγχνα τοῦ ἱερείου δίδει χαριστὰς ἐλπίδας εἰς τὸν Ἰδομενεά, καὶ τὸν βεβαίαι ὅτι ἡ ἐπιτυχία του κρέμαται ἐκ τῶν δύο αὐτῶν ξένων.

Ἐνῶς ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Ἀδοάμ συνδιελέγοντο οὕτως ἐπιλανθανόμενοι τοῦ ὕπνου, καὶ μὴ προσέχοντες ὅτι ἡ νύξ ἦτο ἤδη ἐν τῷ μέσῳ τῆς παρείας τῆς, ἐχθρὰ τις καὶ ἀπατηλὴ θεότης τοὺς ἀπεπλάνησε τῆς Ἰθάκης, ἣν ὁ ναύκληρός των Ἀκάμας μάτην ἐζήτει. Ὁ Ποσειδῶν, καὶ τοι εὐμενὴς πρὸς τοὺς φοίνικας, δὲν ἡδύνατο νὰ βλέπῃ τὸν Τηλέμαχον μακρότερον χρόνον ἀποφεύγοντα τὴν τρικυμίαν, ἣτις τὸν ἔρριψεν ἐπὶ τῶν σκοπέλων τῆς νήσου τῆς Καλυψούς. Ἡ δὲ Ἀφροδίτη ἔτι μᾶλλον ὠργίζετο βλέπουσα τὸν νέον αὐτὸν θριαμβεῶντα, ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν Ἑρωτα καὶ ὅλ' αὐτοῦ τὰ θέλγητρα, καὶ ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς ὀργῆς τῆς κατέλιπε τὴν Κυθήρην, τὴν Πάφον καὶ τὴν Ἰδαλίαν, καὶ ὅλας τὰς προσφερομένας αὐτῇ τιμὰς ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ. Δὲν ἡδύνατο πλέον νὰ διημερεύῃ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν, ἐνθα ὁ Τηλέμαχος περισφρόννησε τὸ κράτος τῆς. Ὅθεν ἀναβαίνει εἰς τὸν ἀστερόεντα Ὀλύμπον, ὅπου οἱ θεοὶ ἦσαν συνηγμένοι περὶ τὸν θρόνον τοῦ Διὸς. Ἐκεῖθεν

βλέπουνσι τοὺς ἀστέρας περιπολοῦντας ὑπὸ τοὺς πόδας των, καὶ καθορῶσι τὴν γῆν, ὡς κηλὶδα πηλοῦ· τὰς εὐρυχώρους θαλάσσας, ὡς σταγῶνας ὕδατος, ἐξ ὧν τὸ μῦριον αὐτὸ τοῦ πηλοῦ περιβρέχεται ὀλίγον. Τὰ μεγαλήτερα βασίλεια εἰσὶν ἐνώπιόν των, ὡς ὀλίγοι κόκκοι ἄμμου, οἵτινες καλύπτουσι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πηλοῦ αὐτοῦ. Οἱ ἀναρίθμητοι λαοί, καὶ οἱ ἰσχυρότεροι στρατοί, εἰσὶν ὡς μύρμηκες, οἵτινες διαφιλονεικοῦσι μετὰ τῶν ἐν κάρφῳ χόρτου ἐπὶ τοῦ μορίου αὐτοῦ τοῦ πηλοῦ. Οἱ ἀθάνατοι γελῶσιν εἰς τὰς σπουδαιοτέρας ὑποθέσεις, αἵτινες ταράττουσι τοὺς τλήμονας θνητοῦς, καὶ φαίνονται εἰς αὐτοὺς, ὡς παίγνια παιδίων ὅ,τι δὲ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι μεγαλείον, δόξαν, κράτος, σύνεσιν, πολιτικὴν, δὲν φαίνονται εἰς τοὺς ὑπάτους θεοὺς εἰμὴ ἀθλιότης, μωρία, ἀσθένεια.

Εἰς τὴν ὑψηλοτάτην ἐκείνην κατοικίαν, τὴν τοσοῦτον ὑπερθεν τῆς γῆς, ὃ Ζεὺς ἔστησε τὸν ἀκλόνητον θρόνον του. Οἱ ὀφθαλμοὶ του εἰσδύουσι μέχρι τῆς ἀβύσσου, καὶ φωτίζουσιν ἔτι καὶ τὰς ἐλαχίστας πτυχὰς τῶν καρδιῶν οἱ γλυκεῖς καὶ γαλήνιοι ὀφθαλμοὶ του διαχέουσι τὴν εἰρήνην καὶ τὴν χαρὰν εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα. Ἐξ ἐναντίας δὲ, ὅταν σείῃ τὴν χαίτην του ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ κλονεῖται¹. Οἱ θεοὶ αὐτοί, ἐκθαμβοὶ ἀπὸ τὰς ἀκτίνας τῆς περικυκλόυσης αὐτὸν δόξης, τὸν πλησιάζουσιν ἑντρομοί.

Ἄπαντες οἱ οὐρανίονες τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦσαν πλησίον του. Ἡ Ἀφροδίτῃ παρουσιάσθη μ' ὅλα τὰ θέληγτρα τὰ ἐκπηγάζοντα ἐκ τοῦ κόλπου της. Τὸ κυματίζον φόρεμά της ἔλαμπε περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ χρώματα, ἐξ ὧν κοσμεῖται ἡ Ἴρις μετὰ τῶν σκιερῶν νεφελῶν, ὅποτε ἔρχεται ἀγγέλουσα εἰς τοὺς δειλαίους θνητοὺς τὸ τέλος τῶν τρικυμιῶν, καὶ τὴν ἐπάνοδον τῆς αἰθρίας. Ἡ ἐσθὴς της ἦτο δεδεμένη ἐκ τοῦ περιφήμου ἐκείνου κεστοῦ, ἐφ' οὗ εἰσὶν ἐξωγραφημένα αἱ

¹ Ἡ, καὶ κυνέησιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε. Κρονίων.

Ἀμβρόσια· ὃ ἄρα χαίται ἐπερρώσαντο ἄνακτος.

Κρατὴς ἀπ' ἀθανάτοιο· μέγαν δὲ ἐλλείξεν Ὀλυμπον.

Ὅμ. Τλ. Α. στιχ. 528.

χάριτες. Ἡ κόμη της ὑπὸ χρυσοῦς ταινίας καὶ ἀτμηλῶς ὀπισθεν ἐρριμένη. Ὅλοι οἱ Θεοὶ ἐξεπλάγησαν εἰς τὴν ὠραϊότητά της, ὥς νὰ μὴ τὴν εἶχόν ποτε ἰδεῖ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἐξεθαμβώθησαν, ὥς οἱ τῶν θνητῶν, ὅτε ὁ φοβὸς μετὰ μακρὰν νύκτα ἔρχεται φωτίσων αὐτοὺς διὰ τῶν ἀκτίνων του. Ἐθεώρουν ἀλλήλους ἀμνηχανοῦντες, καὶ τὰ βλέμματά των ἐστρέφοντο πάντα πρὸς τὴν Ἀφροδίτην, ἀλλὰ παρετήρησαν ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς Θεᾶς ἦσαν ἐνδακρυς, καὶ ὅτι λύπη βαθεῖα ἐξωγραφεῖτο ἐπὶ τοῦ προσώπου της.

Ἐν τούτοις αὕτη ἐβάδιζε πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Διὸς, βήματι πρῶτον καὶ καύρῳ, ὁμοίῳ πρὸς τὴν πτήσιν πτηνοῦ, ὅπερ διέρχεται τὸν ἀπειρον αἰθέρα. Ὁ Ζεὺς τὴν θεώρῃσεν εὐμενῶς, ἐμειδίασε καὶ ἀναστὰς τὴν ἡσπάσθη. Ἀγαπητὴ μου θυγατερ, τῇ εἶπε, πόθεν ἡ Ὀλῖφίς σου; δὲν δύναμαι νὰ σὲ βλέπω δακρυρροῦσαν χωρὶς νὰ κινηθῶ εἰς οἶκτόν· μὴ φοβοῦ νὰ μοὶ ἀνοίξης τὴν καρδίαν σου· γινώσκεις τὴν στοργὴν μου, καὶ τὴν συμπάθειάν μου πρὸς σέ.

Ἡ Ἀφροδίτη τῷ ἀπεκρίθη πρᾶξι τῇ φωνῇ, καὶ διακεκομμένη ὑπὸ βαθέων στεναγμῶν. Πάτερ θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων. Σὺ ὁ τὰ πάντ' ἐφορῶν καὶ ἐπακούων, ἀγνοεῖς ἄρα γε πόθεν ἡ Ὀλῖφίς μου; Ἡ Ἀθηνᾶ δὲν ἠρέσθη ὅτι κατηδάρισε τὴν ἐνδοξον πόλιν τῆς Τροίας, ἣν ἐγὼ προῦστάτευον, καὶ ὅτι ἐξεδικήθη τὸν Πάριν, ὅστις προέκρινε τὸ κάλλος μου ἀπὸ τὸ ἰδικόν της, ἀλλὰ συνοδεύει εἰς πᾶσαν γῆν καὶ θάλασσαν τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς, τοῦ ἀσπλάγχχου ἐκείνου παρθητοῦ τῆς Τροίας. Ὁ Τηλέμαχος συνοδεύεται ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τούτου ἕνεκα αὕτη δὲν φαίνεται ἐνταῦθα κατὰ τὴν τάξιν μετὰ τῶν ἄλλων Θεῶν· αὐτὴ ὠδήγησε τὸν αὐθάδη αὐτὸν νέον εἰς τὴν νῆσον Κύπρον ἵνα μὲ περιυβρίσῃ· αὐτὸς περιεπρόνῃσεν τὸ κράτος μου, καὶ οὔτε ἤξιώσε κἄν νὰ καύσῃ λιθανωτὸν ἐπὶ τῶν βωμῶν μου. Ἐδειξεν ὅτι ἀποστρέφεται τὰς προσφερομένας εἰς ἐμὲ τιμᾶς· ἐκλείσσε τὴν καρδίαν του εἰς ὅλα τὰ θέλγητρά μου· μάτην ὁ Ποσειδῶν, θέλων νὰ τὸν τιμωρήσῃ κατὰ παράκλησίν μου, διήγειρε τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς θαλάσσας κατ' αὐτοῦ. Ὁ Τηλέμαχος, ἐκβρασθεὶς ὑπὸ τρομεροῦ ναυαγίου εἰς

τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς, ἐνίκησε τὸν Ἑρωτα αὐτόν, ὃν ἐγὼ
 ἔπεμψα εἰς τὴν νῆσον ἐκείνην ἵνα μαλάξῃ τὴν καρδίαν τοῦ
 νέου Ἑλλήνος· ἀλλ' οὔτε ἡ νεότης αὐτοῦ, οὔτε τὰ θέληγτρα
 τῆς Καλυψοῦς καὶ τῶν νυμφῶν τῆς, οὔτε τὰ πεπυρωμένα βέλη
 τοῦ Ἑρωτος, ἡδυνήθησαν νὰ ὑπερникήσωσι τὰς μηχανορρα-
 φίας τῆς Ἀθηνᾶς. Αὕτη τὸν ἀπέσπασεν ἐκ τῆς νήσου· καὶ
 ἰδοὺ ἐγὼ μὲν συντεταραγμένη, ὃ δὲ νεανίσκος αὐτὸς θριαμ-
 βεύων κατ' ἐμοῦ. Ὁ Ζεὺς θέλων νὰ παραμυθῇ τὴν Ἀφροδί-
 την, τῇ λέγει· ἀληθῶς, ὦ θύγατερ, ἡ Ἀθηνᾶ ὑπερασπίζει τὴν
 καρδίαν τοῦ νέου αὐτοῦ Ἑλλήνος ἐναντίον πάντων τῶν βελῶν
 τοῦ υἱοῦ σου, καὶ τῷ ἐταιμάζει δόξαν. ἥς πώποτε νέος δὲν
 ἡξιώθη. Λυποῦμαι ὅτι περιεφρόνησε τοὺς βωμούς σου, ἀλλὰ
 δὲν δύναμαι νὰ τὸν ὑποβάλω εἰς τὴν ἐξουσίαν σου· συναινῶ δὲ
 μόνον, διὰ τὴν πρὸς σὲ ἀγάπην μου, ἵνα ἔτι πλανηθῇ κατὰ
 ξηρὰν καὶ θάλασσαν, καὶ ζήσῃ πόρρω τῆς πατρίδος τοῦ, ὑπο-
 κείμενος εἰς παντοῖα δεινὰ καὶ κινδύνους, ἀλλ' ἡ εἰμαρμένη
 δὲν ἐπιτρέπει οὔτε ν' ἀπολεσθῇ, οὔτε ἡ ἀρετὴ τοῦ νὰ νικηθῇ
 ὑπὸ τῶν ἡδονῶν δι' ὧν καταγοητεύεις τοὺς ἀνθρώπους. Πα-
 ρηγορήθητι λοιπόν, ὦ θύγατερ· ἀρχέσθητι ὅτι κατέχεις εἰς
 τὸ βασιλείον σου τοσοῦτους ἄλλους ἥρωας, καὶ τοσοῦτους ἄ-
 θανάτους.

Ταῦτά λέγων ἐμειδίασε πρὸς τὴν Ἀφροδίτην μετὰ πολλῆς
 χάριτος καὶ μεγαλοπρεπείας. Λάμπρις φωτὸς, ἐμῖα πρὸς τὰς
 ὀξυτέρας ἀστράπας, ἤκτινοβόλησεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ,
 καὶ ἀσπασθεῖς τὴν Ἀφροδίτην φιλοστόργως διέχυνεν ὀσμὴν ἀμ-
 βροσίας, ὑφ' ἧς ἅπας ὁ Ὀλύμπος εὐωδίασεν. Ἡ θεὰ κῆρυ-
 μόνησεν εἰς τὴν θωπεϊάν ταύτην τοῦ Ὑπάτου τῶν θεῶν· ἂν
 καὶ ἔνδακρος δὲ καὶ τεθλιμμένη, χαρὰ ὅμως διεχύθη ἐπὶ τοῦ
 προσώπου τῆς· ὅθεν εἴλκυσε τὸν πέπλον τῆς ἵνα κρύψῃ τὸ ἐ-
 ρύθημα τῶν παρειῶν τῆς, καὶ τὴν ταραχὴν, εἰς τὴν εὐρίσκετο·
 ἅπασα ἡ ἐμῆγυρις τῶν θεῶν ἐπεφύχησεν εἰς τοὺς λόγους τοῦ
 Διὸς. ἡ δὲ Ἀφροδίτη ἐν ἀκαρεῖ ἀπῆλθεν, ἵνα εὕρῃ τὸν Ποσει-
 δῶνα καὶ συνεννοηθῇ μετ' αὐτοῦ περὶ τοῦ τρόπου τοῦ νὰ ἐκ-
 δικηθῇ τὸν Τηλέμαχον.

Διηγήθη εἰς τὸν Ποσειδῶνα πᾶν ὅ,τι ὁ Ζεὺς τῇ εἶπεν. Ἐ-

γίνωσκον, ἀπεκρίθη ὁ Ποσειδῶν, τὴν ἀμετάτρεπτον βουλὴν τῆς εἰμαρμένης, ἀλλ' ἐὰν δὲν δυνάμεθα νὰ καταποντίσωμεν τὸν Τηλέμαχον εἰς τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, τοῦλάχιστον μὴ ἐπιλησθῶμεν οὐδενὸς τρόπου ἵνα τὸν καταστήσωμεν δυστυχῆ, καὶ βραδύνωμεν τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς Ἰθάκην. Δὲν δύναμαι νὰ συναινέσω ἵν' ἀπολεσθῇ τὸ φοινίκειον πλοῖον, εἰς ὃ ἐπεδιδάσθη· ἀγαπῶ τοὺς φοίνικας· εἶναι λαὸς μου· οὐδὲν ἄλλο ἔθνος τοῦ κόσμου ὑπηρετεῖ, ὡς αὐτοί, τὸ βασιλείον μου· δι' αὐτῶν ἡ θάλασσα κατέστη δεσμός συγκοινωνίας ἀπάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς. Μὲ τιμῶσι δι' ἀκαταπαύστων ἐπὶ τῶν βωμῶν μου θυσιῶν· εἶναι δίκαιοι, φρόνιμοι καὶ ἐπιμελεῖς εἰς τὸ ἐμπόριον, φέρουσι πάντα τοῦ τῆν ἄνεσιν καὶ τῆν εὐπορίαν. Οὐχί, θεά· δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω ἵνα ἐν ἑκ τῶν πλοίων των ναυαγήσῃ, ἀλλὰ θέλω ἐπιτρέφει ἵνα ὁ ναυκλῆρος ἀποπλανηθῇ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀποτύχῃ τῆς Ἰθάκης, ὅπου ἐπιθυμεῖ νὰ ὑπάγῃ. Ἡ Ἀφροδίτῃ, εὐχαριστηθεῖσα διὰ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην, ἐγέλασεν εἰρωνικῶς, καὶ ἐπανῆλθεν, ὀχουμένη ἐπὶ τοῦ ἱπταμένου ἄρματος τῆς, εἰς τοὺς ἀνθηροὺς λειμῶνας τῆς Ἰδαλίας, ὅπου αἱ χάριτες, τὰ παῖγνια καὶ οἱ γέλωτες, ἐδειξαν πολλὴν ἀγαλλίασιν ἰδόντες αὐτὴν, καὶ ἐγόρευσαν κύκλῳ αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀνθέων, ἅτινα εὐωδιῶσιν εἰς τὴν εὐφρόσυνον ἐκείνην γῆν.

Ὁ Ποσειδῶν ἐπεμψε παραχρῆμα ἀπατηλὸν τινα θεὸν ὁμοῖον πρὸς ὕπαρ¹ καὶ οὐκ ὄναρ, διότι τὰ ὄνειρ² ἀπατᾷ τοὺς ἀνθρώπους μόνον κοιμωμένους. ἐνθ' ὁ θεὸς αὐτὸς γοητεύει τὰς αἰσθήσεις τῶν ἐγρηγορότων. Ὁ κακοποιὸς αὐτὸς θεὸς περικυκλούμενος ὑπ' ἀναριθμήτου πλήθους περωτῶν ὀνείρων, οἵτινες περιέπτανται γύρωθεν του, ἦλθε νὰ ἐπιχύτῃ λεπτὸν τι γοητευτικὸν ῥευστὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ναυκλήρου Ἀκάμαντος, ὅστις ἐθεώρει μετὰ προσοχῆς, ἐν τῷ φωτὶ τῆς σελήνης, τὴν πορείαν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν παραλίαν τῆς Ἰθάκης, ἥς διέκρινεν ἤδη τοὺς ἀποτόμους σκοπέλους ἐγγεγερμένους πολλὰ πλησίον του· ἀλλὰ συγχρόνως οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ

¹ Οὐκ ἐφάμην ὄναρ ἔμμεναι, ἀλλ' ὕπαρ ἦδη. Ὁμ' Ὀδυσ. Υ. στ. 90.

ναυκλήρου δὲν τῷ ὑπεδείκνυσαν πλέον οὐδὲν ἀληθές. Ψευδής τις οὐρανός, καὶ γῆ τις πεπλασμένη, παρουσιάσθησαν εἰς τὰς ὄψεις του. Οἱ ἀστέρες ἐφαίνοντο ὥσπερ ἡλλαξαν δρόμον, καὶ ὅτι ἐστρέφοντο εἰς τὰ ὀπίσω. Ἄπας ὁ Ὀλύμπος ἐφαίνετο κινούμενος ὑπὸ νέων νόμων· ἡ γῆ αὐτὴ μετεδύθη, καὶ ψευδής τις ἰθάκη παρουσιάζετο εἰς τὸν ναύκληρον ἵνα τὸν ψυχαγωγῇ, ἐνῷ αὐτὸς ἀπεμακρύνετο τῆς ἀληθινῆς. Καὶ ὅσω μᾶλλον προὔχωρει πρὸς τὴν ἀπατηλὴν ταύτην εἰκόνα τῆς παραλίας τῆς νῆσου, τοσούτῳ πλέον ἡ εἰκὼν αὐτῇ ὀπισθοχώρει καὶ ἔφρευγε πάντοτε ἐνώπιόν του, ὥστε δὲν ἤξευρε τί νὰ πιστεύσῃ περὶ τῆς φυγῆς ταύτης. Καὶ νῦν μὲν ἐρραντάζετο ὅτι ἀκούει τὸν θόρυβον τὸν γινόμενον εἰς τὸν λιμένα· νῦν δ' ἠτοιμάζετο, καθ' ἣν ἔσχε διαταγὴν, νὰ ὑπάγῃ νὰ προσορμισθῇ λαθραίως εἰς νησιδριὸν τι παρακείμενον τῇ μεγάλῃ νήσῳ, ὅπως ἀποκρύψῃ ἐκ τῶν μνηστήριον τῆς Πηνελόπης, τῶν συνομωσάντων κατὰ τοῦ Τηλεμάχου, τὴν κάθοδόν του· νῦν δὲ πάλιν ἐφοβεῖτο τοὺς σκοπέλους, ἐξ ὧν ἡ παραλία ἐκείνη περιφρουρεῖται, καὶ τῷ ἐφαίνετο ὅτι ἀκούει τὸν τρομερὸν ῥόχθον τῶν κυμάτων, ἅτινα ἐρχόνται συντριβόμενα κατὰ τῶν σκοπέλων αὐτῶν. Τὰ ὄρη ἀπεικονίζοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, κατὰ τὴν ἀπόστασιν ταύτην, ὡς μικρὰ νέφη, ἅτινα ἐπισκιάζουσιν ἐνίοτε τὸν ὁρίζοντα δυνάτως τοῦ ἡλίου. Ὄθεν ὁ Ἀκάμας ἐξεπλήττετο, καὶ ἡ ἐντύπωσις τοῦ ἀπατηλοῦ θεοῦ, ὅστις ἐγόητευσεν τὰς αἰσθήσεις του, τῷ ἐδίδε νὰ αἰσθανθῇ φρίκην τινα ἕως τότε ἀγνωστον εἰς αὐτόν. Ἐκλινε μάλιστα νὰ πιστεύσῃ ὅτι δὲν ἐγρηγόρει, ἀλλ' ὅτι ὠνειρεύετο. Ἐν τούτοις ὁ Ποσειδὼν προσέταξε τὸν Ἀπηλιώτην ἀνεμον ἵνα πνεύσῃ σφοδρῶς, καὶ ῥίψῃ τὰ πλοῖον πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑσπερίας. Ὁ ἀνεμος ὑπήκουσε, καὶ ἐπνευσε μετὰ τοσαύτης σφοδρότητος, ὥστε τὸ πλοῖον ἀφίχθη μετ' οὐ πολὺ εἰς τὴν παραλίαν, ἣν ὁ Ποσειδὼν ὥρισεν.

Ἦδη ἡ αὐγὴ ἀνήγγελλε τὴν ἡμέραν· ἦδη οἱ ἀστέρες, οἱ φοβούμενοι τὰς ἀκτίνας τοῦ Ἥλιου καὶ φθονοῦντες αὐτόν, ἀπέρχοντο ἵνα κρύψωσιν εἰς τὸν Ὠκεανόν τὰ ἀμυδρὰ φῶτά των, ὅτε ὁ ναύκληρος ἀνέκραξε. Τέλος πάντων δὲν ἀμφιβάλλω πλέον ὅτι ἡγγίσαμεν σχεδὸν τὴν νῆσον τῆς Ἰθάκης!

Χαῖρε, ὦ Τηλέμαχε· ἐντὸς μιᾶς ὥρας θέλεις ἶδει τὴν Πηνελόπην, καὶ θέλεις εὖρει ἴσως τὸν Ὀδυσσεῖα ἀναβάντα εἰς τὸν θρόνον του. Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, ὁ Τηλέμαχος, ὅστις ἐκεῖ-
 τα παραδεδομένος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὕπνου, ἐξεγείρεται,
 ὀρθοῦται, λαμβάνει εἰς χεῖρας τὸ πηδάλιον, ἐναγκαλιζέται
 τὸν ναύκληρον καὶ διὰ τῶν μόλις ἀνοιχθέντων ὀφθαλμῶν του
 θεωρεῖ ἀσκαρδαμυκτὴ τὴν πλησίον ἀκτὴν. Στενάζει μὴ δυνά-
 μενος νὰ γνωρίσῃ τὴν παραλίαν τῆς πατρίδος του. Οἶμοι !
 ποῦ εἶμεθα ; ἀναβοᾷ· δὲν εἶναι αὕτη ἡ προσφιλές μου Ἰθάκη·
 ἡπατήθης ὦ Ἀκάμαντε· δὲν γνωρίζεις καλῶς τὴν παραλίαν
 ταύτην τὴν τοσοῦτον ἀπέχουσιν τῆς πατρίδος σου. Οὐχί !
 Οὐχί ! ἀπεκρίθη ὁ Ἀκάμας· δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀπατηθῶ
 βλέπων τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου ταύτης. Ποσάκις ἐμβῆκα εἰς τὸν
 λιμένα σας ! γνωρίζω σχεδὸν καὶ τοὺς ἐλαχίστους αὐτοῦ σκό-
 πέλους· οὐδὲ εἶναι περισσώτερόν ἐντετυπωμένα εἰς τὴν μνήμην
 μου ἢ παραλία τῆς Τύρου. Θεώρησαν τὸ ὄρος ἐκεῖνο, ὅπερ ἐ-
 ξέχει τῶν ἄλλων· ἶδε τὸν βράχον ἐκεῖνον τὸν ἱστάμενον ὡς
 πύργον· καὶ δὲν ἀκούεις τὸ κύμα τὸ συντριβόμενον κατὰ τῶν
 ἄλλων ἐκείνων σκοπέλων, οἵτινες φαίνονται ὅτι ἀπειλοῦσι τὴν
 θάλασσαν διὰ ταχείας πτώσεώς των ; δὲν παρατηρεῖς τὸν
 ναὸν τῆς Ἀθηναῶς ὑψούμενον μέχρι οὐρανοῦ ; ἀλλ' ἰδοὺ τὸ
 φρούριον καὶ ἡ οἰκία τοῦ πατρός σου Ὀδυσσεῶς !

Ἀπατᾶσαι, ὦ Ἀκάμαντε, ἀπεκρίθη ἐκ νέου ὁ Τηλέμαχος·
 βλέπω ἐξ ἐναντίας παραλίαν πολλὰ ὑψηλὴν, ἀλλ' ὁμαλὴν·
 βλέπω πόλιν, ἥτις δὲν εἶναι ἡ Ἰθάκη· ὦ θεοί ! οὕτω πως ἐμ-
 παίζετε τοὺς ἀνθρώπους ;

Ταῦτα λέγοντος τοῦ Τηλεμάχου, αἰφνης οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ
 Ἀκάμαντος ἐφωτίσθησαν, ἡ γοητεία ἐξηφανίσθη, εἶδε τὴν
 παραλίαν τοιαύτην, ὅποια ἦτο ἀληθῶς, καὶ ἐγνώρισε τὴν πλά-
 νην του. Τὸ ὁμολογῶ, ὦ Τηλέμαχε, ἀνέκραξεν· ἐχθρὸς τις θεὸς
 ἐμάχησε τοὺς ὀφθαλμούς μου· ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι βλέπω τὴν
 Ἰθάκην, καὶ ὀλόκληρος ἡ εἰκὼν αὐτῆς παρίστατο εἰς τοὺς
 ὀφθαλμούς μου· ἀλλὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐξηφανίσθη, ὡς
 ὄναρ· βλέπω τώρα ἄλλην πόλιν, καὶ αὕτη εἶναι ἀναμφιβόλως
 τὸ Σάλενταν, ὅπερ ὁ Ἰδομενεύς, ἐλθὼν ἐκ Κρήτης, ἐθεμελίω-

σεν εἰς τὴν Ἑσπερίαν· βλέπω τεῖχῃ ἀνοψούμενα καὶ μήπω συντελεσθέντα· βλέπω λιμένα μήπω ἐντελῶς ὀχυρωθέντα.

Ἐνῷ δὲ ὁ Ἀκάμας ἐθεώρει ἔργα ἀρτίως τελεσθέντα εἰς τὴν νεόδητον ταύτην πόλιν, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐθρήνει τὴν ἀτυχίαν του, ὁ ἄνεμος, ὃν ὁ Ποσειδῶν προσέταξε νὰ πνέῃ, τοὺς ἔφερε πλησιastiους εἰς ὄρμον τινά, ἐνθα ἡγκυροβόλησαν, κείμενον πολλὰ πλησίον τοῦ λιμένας.

Ὁ Μέντωρ, ὅστις δὲν ἡγνῶει οὔτε τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Ποσειδῶνος, οὔτε τὴν σκληρὰν κακορραφίαν τῆς Ἀφροδίτης, ἐγέλασε διὰ τὴν ἀπάτην τοῦ Ἀκάμαντος· ὅτε δὲ ἦλθον εἰς τὸν ὄρμον αὐτόν, ὁ Μέντωρ εἶπεν εἰς τὸν Τηλέμαχον· ὁ Ζεὺς σὲ πειράζει, ἀλλὰ δὲν θέλει νὰ σὲ ἀπολέσῃ· ἐξ ἐναντίας σὲ πειράζει ἵνα σοὶ δείξῃ τὴν ὁδὸν τῆς δόξης. Ἐνθυμοῦ τοὺς ἀθλοὺς τοῦ Πρακλέους· ἔχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς τοῦ πατρός σου· ὅστις δὲν ἐδιδάχθη νὰ ὑποφέρῃ τὰ δεινὰ, δὲν ἔχει ψυχὴν γενναίαν. Πρέπει διὰ τῆς ὑπομονῆς σου καὶ τῆς καρτεροψυχίας σου, νὰ καταπονέσῃς τὴν βάσκανον τύχην, ἥτις σὲ κατατρέχει. Φαβοῦμαι ὀλιγώτερον τὰς πρὸς σὲ φοβερὰς καταδρομὰς τοῦ Ποσειδῶνος, παρ' ὅ,τι ἐφοβοῦμένην τοὺς θωπευτικούς τρόπους τῆς Θεᾶς, ἥτις σὲ κατεκράτει εἰς τὴν νῆσόν της. Τί βραδύνομεν λοιπόν; ἄς ἐμβῶμεν εἰς αὐτὸν τὸν λιμένα. Ἰδοὺ φίλος λαός· πορευόμεθα πρὸς Ἑλλήνας· ὁ Ἰδομενεύς, ὁ τοσοῦτον ὑπὸ τῆς τύχης ἀδικηθεὶς, θέλει οἰκτερεῖν τοὺς δυστυχεῖς ἡμᾶς. Παραυτίκα εἰσῆλθον εἰς τὸν λιμένα τοῦ Σαλέντου, ὅπου τὰ φοινίκειον πλοῖον ἐγένετο δεκτὸν ἀκωλύτως, διότι οἱ φοινίκες διατελοῦσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐμπορίᾳ πρὸς πάντους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Ὁ Τηλέμαχος ἐθεώρει μετὰ θαυμασμοῦ τὴν ἀρτισύστατον ταύτην πόλιν, ὁμοίαν πρὸς νέον φυτὸν, ὅπερ, τραφὲν ὑπὸ τῆς γλυκεῖας δρόσου τῆς νυκτός, αἰσθάνεται ἀπὸ πρωίας τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἥλιου, αἵτινες ἐρχονται νὰ τὸ καλλύνωσιν· αὐξάνει, ἀνοίγει τοὺς τρυφεροὺς κάλυκας του, ἀπλάνει τὰ χλοερὰ φύλλα του καὶ διαγέει τὰ εὐώδη ἄνθη του μετὰ παικιρίας νέων χρωμάτων· ἐν οἰαδῇ ποτε στιγμῇ καὶ ἂν τὸ θεωρήσῃ τις, εὕρισκε εἰς αὐτὸ νέαν λαμπρότητα· οὕτως ἦνθαι καὶ ἡ νέα πόλις τοῦ Ἰδομενεὺς

παρά τὴν Ἠϊῶνα. Ἐκάστην ὥραν, ἐκάστην ἡμέραν, ἤϋκανε μεγαλοπρεπῶς καὶ ἐδείκνυε πόρρωθεν εἰς τοὺς θαλασσοπόρους νέα κοσμήματα ἀρχιτεκτονικῆς, ἅτινα ὑψοῦντο μέχρι οὐρανῶν ἅπανα ἢ ἀκτὴ ἀντήγει ὑπὸ τῶν κραυγῶν τῶν ἐργατῶν, καὶ τῶν κτύπων τῶν σφυρῶν· οἱ λίθοι ἀπχωροῦντο εἰς τὸν ἀέρα ἐκ γεράνων διὰ σχοινίων. Πάντες οἱ πρωτομάστορες προσέτρεπον τὸν λαὸν εἰς ἐργασίαν, ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῆς αὐγῆς, ὃ δὲ βασιλεὺς Ἰδομενεὺς, δίδων αὐτοπροσώπως πανταχοῦ προσταγὰς, συντελεῖ ἵνα προχωρῶσι τὰ ἔργα μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος.

Μόλις τὸ φοινίκειον πλοῖον κατέπλευσε, καὶ οἱ Κρήτες ἐδείξαν πρὸς τὸν Τηλέμαχον καὶ τὸν Μέντορα εἰλικρινεστάτην φιλίαν. Ἔσπευσαν νὰ εἰδοποιήσωσι τὸν Ἰδομενέα περὶ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεως. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεως! ἀνέκραζεν ἐκεῖνος τοῦ Ὀδυσσεως, τοῦ ἀγαπητοῦ μου φίλου! τοῦ σοφοῦ ἐκείνου ἥρωος, δι' οὗ κατορθώσαμεν νὰ πέσῃ ἡ πόλις τῆς Τροίας! Προσελθέτω, ἵνα δείξω αὐτῷ πόσον ἤμην φίλος τοῦ πατρὸς του. Παράχρημα τῇ παρουσιάῳ του τὸν Τηλέμαχον, ὅστις τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν δεχθῇ φιλανθρώπως.

Ὁ Ἰδομενεὺς τότε τῷ ἀποκρίνεται, παιδρῶ καὶ ἱλαρῶ τῷ προσώπῳ. Καὶ ἂν δὲν μοὶ ἔλεγον ὅτι σὺ εἶσαι ὁ Τηλέμαχος, ἐγὼ πάλιν ἤθελον σὲ γνωρίσει. Ἰδοὺ ὁ Ὀδυσσεὺς αὐτός! Ἰδοὺ οἱ ἀκτινοδῶλοι ὀφθαλμοὶ του, ὧν τὸ βλέμμα ἦν ἀτενὲς καὶ καὶ ἀκλόνητον. Ἰδοὺ τὸ ἦθος του, κατ' ἀρχὰς μὲν ψυχρὸν καὶ συνεσταλμένον, εἶτα δὲ πλήρες ζωηρότητος καὶ χάριτος· ἀναγνωρίζω μάλιστα τὸ λεπτόν ἐκεῖνο μειδίαμα, τὸ ἀνεπιτήδευτον ἐκεῖνο σχῆμα, τὴν εὐφράδειαν ἐκείνην τὴν ἀφελῆ καὶ πειστικὴν, ἥτις ἐπέβη πρὶν ἢ δῶσῃ καιρὸν εἰς τὸν ἄκροατὴν νὰ δυσπιστήσῃ. Ναί, σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεως, ἀλλὰ

Ἄλλ' ὅτε δὴ πολύμητις ἀναΐξειεν Ὀδυσσεύς,
 Στάσκειν, ὑπαὶ δὲ ἰδεσκε κατὰ χλοῆος ὄμματα πῆξας,
 Σκῆπτρον δ' οὐτ' ὀπίσω οὔτε προπρηνὲς ἐνώμα,
 Ἄλλ' ἀστεμφὲς ἔχεσκεν, ἀτρεῖ φάει λαϊκῶς·
 Φαίης κελύκτον τέ τιν' ἔμμεναι ἄφρονά τ' αὐταῖς·
 Ἄλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὤπατε μεγάλην ἐκτεθήκεις ἴει

συγχρόνως καὶ ἰδικός μου· ὦ υἱέ μου, ἀγαπητέ μου υἱέ! ποία τύχη σ' ἔφερεν εἰς τὴν ἀκτὴν ταύτην; μήπως ζητῆς τὸν πατέρα σου; Οἴμοι οὐδεμίαν εἰδήσιν ἔχω νὰ σοὶ δώσω περὶ αὐτοῦ· φθονερὰ τύχη κατέτρεξεν ἐκάτερον ἡμῶν, καὶ ὁ μὲν ἐγένετο δυστυχὴς μὴ δυνήθεις νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ἐγὼ δὲ ὅτι ἐπανῆλθον ἐν πληρεστάτῃ ὀργῇ τῶν θεῶν κατ' ἐμοῦ. Ταῦτα λέγων ὁ Ἰδομενεὺς ἐθεώρει συγχρόνως τὸν Μέντορα ἀσκαρδαμικτὶ, ὡς ἄνθρωπον, οὗ τὸ πρόσωπον δὲν ἦτο εἰς αὐτὸν ἀγνωστον, ἀλλ' οὗτινος τὸ ὄνομα δὲν ἤδύνατο νὰ ἐνθυμηθῇ.

Ἐν τούτοις ὁ Τηλέμαχος τῷ ἀπεκρίθη δακρυχέων· ὦ βασιλεῦ! συγχώρησον τὴν θλίψιν μου, ἣν δὲν δόναμαι νὰ κρύψω εἰς περίστασιν καθ' ἣν ὀφείλω νὰ δεῖξω εἰς σέ χαράν μᾶλλον καὶ εὐγνωμοσύνην διὰ τὰς πρὸς με φιλοφρονήσεις σου. Διὰ τῆς λύπης, ἣν φανερώσεις περὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ Ὀδυσσεῦς, μὲ διδάσκεις ὁ ἴδιος νὰ αἰσθάνωμαι τὴν δυστυχίαν, ὅτι δὲν θέλω δυνηθῇ ποτε νὰ τὸν εὕρω. Οἱ παρωργισμένοι θεοὶ δὲν μοὶ ἐπιτρέπουσιν οὔτε νὰ τὸν ἐπαναῖδω, οὔτε νὰ μάθω ἐάν ἐναυάγησεν, οὔτε νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν Ἰθάκην, ὅπου ἡ Πανελόπη τήκεται φροντίζουσα πῶς ν' ἀπαλλαχθῇ ἐκ τῶν μνηστήρων τῆς. Ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι θέλω σέ εὑρεῖ εἰς τὴν Κρήτην, ἀλλ' ἔκει ἔμαθον τὴν σκληρὰν τύχην σου, καὶ ποτὲ δὲν ἐπίστευον ὅτι θέλω προσεγγίσει τὴν Ἑσπερίαν, ὅπου ἐθεμελίωσας νέον βασιλείον· ἡ τύχη ὅμως, ἥτις περιπαίζει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μὲ διατηρεῖ ἀλύτῃν καὶ πλάνητα εἰς πάντα τόπον, πόρρω δὲ τῆς Ἰθάκης, μὲ ἔρριψε τελευταῖον εἰς τὰς ἀκτὰς σου. Ἀλλὰ μεταξύ ὅλων τῶν κακῶν, ἅτινα μοὶ προὔξεν ἡσ, τοῦτο εἶνε, ὅπερ εὐχαρίστως ὑποφέρω· ἂν καὶ μὲ ἀπεμάκρυνε τῆς πατρίδος μου, τοῦλάχιστον μὲ ἤξιωσε νὰ γνωρίσω τὸν πλέον γενναῖόφυγον μεταξύ πάντων τῶν βασιλέων.

Εἰς τοὺς λόγους ταύτους ὁ Ἰδομενεὺς ἐνηγκαλίσθη φιλο-

Καὶ ἔπειτα νιφάδισεν ἱοικότα χεῖμαίρησιν,
οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσσεὶ γ' ἱρίσσει βροτὸς ἄλλος.

Ὅμ. Ἰλ. Γ. στιχ. 246.

στόργως τὸν Τηλέμαχον, καὶ ἐδηγῆσας αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιόν του, τῷ εἶπε. Τίς εἶναι ὁ συνετὸς αὐτός γέρον, ὅστις σέ συνοδεύει; μοὶ φαίνεται ὅτι τὸν εἶδον ἄλλοτε. Εἶναι ὁ Μέντωρ, ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος· ὁ Μέντωρ, ὁ φίλος τοῦ Ὀδυσσεως, εἰς ὃν μὲ παρέδωκεν ἔτι νήπιον ὄντα. Τίς δύναται νὰ εἴπῃ τὸ τί ὀφείλω εἰς αὐτόν!

Παραυτίκα ὁ Ἰδομενεὺς προχωρεῖ, καὶ ὀρέγει τὴν χεῖρα εἰς τὸν Μέντορα. "Ἰδομεν ἄλλοτε ἀλλήλους νομίζω. Ἐνθυμῆσαι τὸν εἰς Κρήτην πλοῦν μας καὶ τὰς καλὰς συμβουλάς, ἃς μοὶ ἔδωκας; Ἀλλὰ τότε ἡ ζέσις τῆς νεότητος, καὶ ἡ ἀπόλαυσις ψευδῶν ἡδονῶν, μὲ παρέσυρον· ἀκολούθως ὅμως ἐδέησεν ἵνα αἱ δυστυχίαι μου μὲ συνετίσωσι καὶ μάθω, ὅτι δὲν ἤθελον νὰ πιστεύσω. Εἶθε νὰ σέ ἤκουον τότε, ὦ σοφὲ γέρον! ἀλλὰ βλέπω μετὰ θαυμασμοῦ μου ὅτι ὕστερον ἀπὸ τὰς αὐτὰς ἔτη δὲν ἥλλαξας σχεδὸν παντελῶς· ἡ αὐτὴ τρυφερότης τοῦ προσώπου, τὸ αὐτὸ ὀρθὸν ἀνάστημα, ἡ αὐτὴ εὐρωστία, μόνη δὲ ἡ κόμη σου ἐλευκάθνη ὀλίγον.

Κράτιστε βασιλεῦ! ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ· ἂν ἤμην κόλαξ, ἤθελον σοὶ εἶπει τὰ ἴσα· ὅτι καὶ σὺ διετήρησας τὸ ἄνθος ἐκεῖνο τῆς νεότητος, ὅπερ ἔλαμπεν ἐπὶ τοῦ προσώπου σου πρὸ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας· ἀλλὰ προτιμῶ κάλλιον νὰ σοὶ δυσχεραστήσω ἢ νὰ παραβῶ τὴν ἰεράν ἀλήθειαν. "Ἀλλῶς τε παρατηρῶ, ἐκ τῆς σοφῆς ὁμιλίας σου, ὅτι δὲν ἀγαπᾷς τὴν κολακείαν, καὶ ὅτι οὐδόλως κινδυνεύει τις λαλῶν σοὶ εἰλικρινῶς. Σὺ ὅμως ἥλλαξας πολὺ, καὶ δυσκολεύομαι νὰ σέ γνωρίσω. Ἐννοῶ προφανῶς τὸν λόγον· ὑπέφερες πολὺ ἔνεκα τῶν δυστυχημάτων σου, ἀλλ' ἐκέρδησας πολὺ ὑποφέρων, ἐπεὶ δὲ ἐγένου σοφός. Πρέπει νὰ παραμυθῇται τις διὰ τὰς εἰς τὸ πρόσωπόν του γενομένας ρυτίδας, ὅπότεν ἡ καρδία του ἀσκήται καὶ κρατύνεται διὰ τῆς ἀρετῆς· πρὸς δὲ γίνωσκε ὅτι οἱ βασιλεῖς γηράσκουσι ταχύτερον πάντοτε ἢ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι. Ἐν μὲν τῇ ἀτυχίᾳ αἱ λύπαι τῆς ψυχῆς, καὶ οἱ μόχοι τοῦ σώματος, τοὺς φέρουσιν εἰς τὸ γέλλος τοῦ τάφου πρόωρα· ἐν δὲ τῇ εὐτυχίᾳ, ἡ ἡδυπάθεια καὶ ἡ τρυφή, ὀλεθριώτεραι πάσης πολεμικῆς σκληραγωγίας, ταχύτερον

τοὺς καταναλίσκουσιν. Οὐδὲν βλαβερώτερον εἰς τὴν ὑγείαν ὅσω αἱ ἡδοναί, ὅταν γένηται τούτων κατάχρησις. Ἐντεῦθεν προκύπτει ὅτι οἱ βασιλεῖς, ἐν εἰρήνῃ ἐξίσου ὡς ἐν πολέμῳ, ἔχουσιν ἁεὶποτε ἡδονάς καὶ λύπας, αἵτινες ἐπιταχύνουσι τὸ γῆρας πρὸ τῆς ἡλικίας, καθ' ἣν φυσικῶς ἔμελλε νὰ ἔλθῃ. Βίος σώφρων, μετριοπαθὴς, λιτός, ἀππλλαγμένος μεριμνῶν καὶ ἀνιών, κοινωνικός καὶ ἐργατικός, διατηρεῖ εἰς τὰ μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἀκμαίαν τὴν νεότητα, ἥτις, ἀνευ τῶν προφυλάξεων τούτων, ἐτοίμη εἶναι πάντοτε νὰ πετασθῇ ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων.

Ὁ Ἰδομενεὺς, καταγοητευθεὶς ἐκ τῆς ὁμιλίας τοῦ Μέντορος, ἐπεθύμει ν' ἀκροασθῇ αὐτὸν περισσότερον χρόνον, ἀλλ' ἦλθον νὰ τῷ ὑπενθυμίσωσι περὶ τινος θυσίας, ἣν ἔμελλε νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Δία. Ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ τὸν παρηκολούθησαν περικυκλωμένοι ὑπὸ πλῆθους λαοῦ, ὅσους ἐθεώρει μετὰ σπουδῆς καὶ περιεργίας τοὺς δύο αὐτοὺς ξένους. Οἱ Σαλεντῖνοι ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους· οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες διαφέρουσι πολὺ ἀπ' ἀλλήλων. Ὁ μὲν νέος ἔχει τι ζωνάρην καὶ ἐράσιμιον· ἀπαντα τὰ θέλγητρα τῆς καλλονῆς καὶ τῆς νεότητος εἰσὶ διακεχυμένα ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ τοῦ σώματός του· ἡ δὲ καλλονὴ αὕτη δὲν ἔχει τι μελθακόν καὶ ἐκτεθηλυμένον· καίτοι δὲ τοσοῦτον ἄνθρωπος τὴν ἡλικίαν, φαίνεται ὅμως ῥωμαλέος, ἰσχυρὸς, κατεσκευασμένος εἰς τοὺς πόνους· ὁ δὲ ἔτερος οὗτος, καίτοι πολλῶ πλεον προβεβηκώς, οὐδεμίαν ἀπώλυσεν τῶν δυνάμεών του· ἡ φυσιογνωμία του φαίνεται μὲν κατὰ πρῶτον ὀλιγώτερον υπερήφανος, καὶ τὸ πρόσωπον ὀλιγώτερον χαρίεν, ἀλλ' ὅταν τὸν παρατηρήσῃ τις ἐκ τοῦ πλησίον, εὐρίσκει, ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτοῦ, τεκμήρια σοφίας καὶ ἀρετῆς μετὰ σπανίας εὐγενείας. Ὅτε οἱ θεοὶ κατέβησαν εἰς τὴν γῆν ἵνα συγκαινωνήσωσι μετὰ τῶν θνητῶν, ἀναμφιβόλως τοιαύτας ἔλαβον μορφὰς ξένων καὶ ὁδοιπόρων.

Ἐν ταῦτοις ἀφικνοῦνται εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Διὸς, ὅπερ ὁ Ἰδομενεὺς, ἀπόγονος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἐκόσμησε μεγαλοπρεπῶς. Τὸ ἱερὸν περιεκυκλούτο ὑπὸ διπλῆς σειρᾶς στηλῶν ἐξ ἰάσπιδος λίθου· τὰ ἐπιστύλια αὐτῶν ἦσαν ἀργυρεῖ· ἅπας δὲ

ὁ ναὸς ὠκοδόμητο ἐκ μαρμάρου μετ' ἀναγλύφων παριστάν-
των τὸν Δία, μεταμορφωθέντα εἰς ταῦρον· τὴν ἄρπαγ' ἦν τῆς
Εὐρώπης καὶ τὴν εἰς Κρήτην διαπεραίωσιν τῆς· ἐφαίνετο δὲ
ὅτι τὰ κύματα πύλαβουντο τὸν Δία καὶ τοὶ παραδόξως με-
ταμορφωθέντα. Ἐξεικονίζετο ἐπομένως ἡ γέννησις, καὶ ἡ
νεότης τοῦ Μίνως, καὶ τελευταῖον ὁ σοφὸς αὐτὸς βασιλεὺς
δίδων εἰς ἡλικίαν μάλλον προβεβηκυῖαν νόμους εἰς ἅπασαν
τὴν νῆσον, ἵνα τὴν καταστήσῃ διὰ παντὸς εὐδαίμονα. Ὁ
Τηλέμαχος παρετήρησε προσέτι τὰ κυριώτερα συμβάντα τῆς
πολιορκίας τῆς Τροίας, ὅπου ὁ Ἰδομενεὺς ἀπέκτησε δόξαν
μεγάλου στρατηγοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν παραστάσεων ἐκείνων
τῶν μαχῶν ἐζήτησε τὸν πατέρα του· τὸν ἀνεγνώρισεν ἔρ-
ατοῦντα ἐκ τῆς κόμης· τὸν Ῥῆσαν, ὃν ὁ Διομήδης ἐθανάτωσεν,
εἴτα διαφιλονεικοῦντα πρὸς τὸν Αἴαντα τὰ ὄπλα τοῦ Ἀχιλ-
λέως ἐνώπιον πάντων τῶν ἐκεῖ συνηγμένων ἀρχηγῶν τοῦ
Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, καὶ τελευταῖον ἐξερχόμενον τοῦ ὀλεθρίου
ἐκείνου Δουρίου ἵππου, ἵνα χύσῃ τὸ αἷμα τσοσούτων Τρώων.

Ὁ Τηλέμαχος τὸν ἀνεγνώρισεν ἐν πρώτοις ἐκ τῶν λαμ-
πρῶν ἐκείνων κατορθωμάτων, περὶ ὧν ἤκουσε πολλάκις νᾶ
ὁμιλῶσι, καὶ ἅτινα ὁ Νέστωρ αὐτὸς πολλάκις τῷ διηγῆθη.
Δάκρυα χαρᾶς ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἡ χροιά του
ἡλλοιώθη καὶ τὸ πρόσωπόν του ἐφάνη τεταραγμένον. Ὁ Ἰδο-
μενεὺς τὸν παρετήρησεν, ἂν καὶ ὁ Τηλέμαχος ἀπέστρεψε τὸ
πρόσωπον ἵνα κρύψῃ τὴν ταραχὴν του. Μὴ ἐντρέπου, τῷ
λέγει ὁ Ἰδομενεὺς, ἵνα δείξῃς εἰς ἡμᾶς πόσον κατανύγεσαι
ὑπὸ τῆς δόξης καὶ τῶν δυστυχιῶν τοῦ πατρός σου.

Ἐν τσοσούτῳ ὁ λαὸς συνέρρεε παμπληθὴ ὑπὸ τὰς εὐρυχώ-
ρους στοάς, τὰς σχηματιζομένας ἐκ δύο στοιχῶν τῶν στηλῶν
τῶν περικυκλουσῶν τὸν ναόν· ὑπῆρχον αὐτόθι δύο χοροὶ, ὁ
μὲν νεανίσκων, ὁ δὲ νεανίδων, ψαλλόντων ὕμνους εἰς δόξαν

¹ Ὁρθότερον, ἐκ τοῦ παδός, διότι ὁ Ὅμηρος, Ἰλ. Κ. στίχ.
488, ῥητῶς λέγει·

Ἄτὰρ πολὺμητις Ὀδυσσεύς,

Ὅντινα Τυδείδης ἄσφι πλήξειε παραστάς,

Τόν δ' Ὀδυσσεύς μετόπισθε λαβὼν ποδὸς ἐξεύρασκεν. Σ. Μ.

τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὸν κεραυνόν· οἱ παῖδες οὗτοι, ἐκλε-
λεγμένοι μεταξὺ τῶν ὠραιωτέρων, ἔφερον κόμην μακράν κυ-
ματίζουσαν ἐπὶ τῶν ὤμων των· εἶχον τὴν κεφαλὴν ἐστεμ-
μένην ἀπὸ ῥόδα καὶ ἀλληλεμμένην μύρα, καὶ ἦσαν ἐνδεδυμένοι
λυκὰ ἱμάτια. Ὁ Ἰδομενεὺς προσήνεγκε θυσίαν εἰς τὸν Δία
ἐκτόμωσιν, ὅπως τῷ γένει ἴλεως εἰς τινὰ πόλεμον, ὃν ἐπεχείρει
αὐτῷ ὁμόρων λαῶν. Τὸ αἷμα τῶν θυμάτων ἐνεθυμία πανταχοῦ·
πᾶς τις ἐβλεπεν αὐτὸ ρέον εἰς βαθεῖς χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς
κύλικας.

Ὁ πρεσβύτερος Θεοφάνης, ἀνὴρ θεοφίλης καὶ ἱερεὺς τοῦ
ναοῦ, διαρκούσης τῆς θυσίας εἶχε τὴν κεφαλὴν τοῦ κεκαλυμ-
μένην τοῦ ἄκρου τῆς πορφυρᾶς ἐσθῆτός του, εἴτα ἐξήτασε
τὰ σπλάγχνα τῶν θυμάτων, ἅτινα ἐσπαιρον εἰσέτι· ἐπομένως
ἀναβὰς εἰς τὸν ἱερὸν Τρίποδα, ὦ θεοί, ἀνέκραξε, καὶ τίνες
ἀράγε εἰσὶν οἱ δύο αὐτοὶ ξένοι εἰς τούτους τοὺς τόπους;
χωρὶς αὐτῶν ὁ πόλεμος, ὃν ἐπιχειροῦμεν, ἦθε. Λέν εἶναι εἰς
ἡμᾶς ὀλέθριος, τὸ δὲ Σάλεντον ἤθελε καταστραφῇ πρὶν ἢ
ἐγερθῇ ἐπὶ τῶν θεμελίων του. Βλέπω νέον ἥρωα χειραγωγού-
μενον ὑπὸ τῆς σοφίας· δὲν εἶναι ὅμως συγκεχωρημένον εἰς
γλώσσαν θνητοῦ νᾶ εἶπῃ περισσότερα.

Ταῦτα λέγων εἶχε τὸ βλέμμα ἄγριον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
σπινθηροβολούντας. Ἐφαίνετο ὅτι ἐβλεπεν ἄλλ' ἀντικείμενα
παρὰ τὰ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του· τὸ πρόσωπόν του ἦτο πε-
φλωγισμένον, ὅλος συντεταραγμένος καὶ ἐξεστηκώς· αἱ τρίχες
τῆς κεφαλῆς του ἀνωρθαῖντο· ἐκ τοῦ στόματός του ἐξεπέμ-
ποντο ἀφροί· εἶχε τὰς χεῖρας ἀνατεταμένας καὶ ἀκινήτους· ἡ
γοερὰ φωνὴ του ἦτο τραχυτέρα πάσης ἀνθρωπίνης φωνῆς. Ἰ-
στατο δὲ ὡς ἀνδρίας, καὶ δὲν ἠδύνατο νᾶ καθέξῃ ἐν ἑαυτῷ
τὸ θεῖον πνεῦμα τὸ συνταράκτον αὐτόν.

Ὡ μακάριε Ἰδομενεῦ! ἀνεβόησεν ἐκ νέου· τί βλέπω! ὅποια
δεινὰ ἀποσοδηθέντα! ὅποια γλυκεῖα εἰρήνη ἐσωτερικῶς! ἄλλ'
ὅποια μάχαι ἐξωτερικῶς! ὅποια δὲ νίκαι! ὦ Τηλέμαχε, τὰ
ἀνδραγαθήματά σου ὑπερβαίνουν τὰ τοῦ πατρός σου. Ὁ ὑπε-
ρήφανος ἔχθρός σου στε ἄξει ὑπὸ τὴν μάχαιράν σου· αἱ χαλκαὶ
πύλαι, τὰ ἀνυπέρβαρα τεῖχη, πίπτουσι πρὸ τῶν ποδῶν σου.

ὦ χρητίστη θεά, πόσον ὁ πατήρ μου... ὦ νῆς, θέλεις ἰδεῖ τε-
λευταίαν... ἐν τῇ λέγειν ταῦτα ἐδεσμεύθη ἡ γλῶσσά του, καὶ
ἵσταται ἄκων ἐν σιωπῇ πλήρει θάμβους· ἅπας δὲ ὁ λαὸς ἐνέ-
κρωσεν ὑπὸ φόβου· ὁ Ἰδομενεὺς τρέμων δὲν τολμᾷ νὰ τὸν πα-
ρακαλέσῃ ἵνα τελειώσῃ τὴν μαντείαν, ὁ δὲ Τηλέμαχος ἐκ-
πληγμένος μὸλις ἐννοεῖ ὅ,τι ἤκουσε, μὸλις δύναται νὰ πιπ-
τῇ τὰς μεγάλας αὐτὰς προρρήσεις· μόνος δὲ ὁ Μέντωρ δα-
κρύλλεται ὑπὸ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ πνεύματος· ἤκουσας, λέγει
εἰς τὸν Ἰδομενέα, τὴν βουλὴν τῶν θεῶν; καθ' οἷον δὴ ποτε ἐ-
θνους κηρύττεις πόλεμον; ἡ νίκη ἔσται ὑπὲρ σοῦ, καὶ σφερίλεις
εἰς τὸν νεανίαν, υἱὸν τοῦ φίλου σου, τὴν εὐτυχίαν ἐκβαλὼν τῶν
ὅπλων σου. Μὴ φθόνοι αὐτῷ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ὡς ἐλπίσῃς ὅτι
ἔσων οἱ θεοὶ σοὶ χορηγοῦσι δι' αὐτοῦ.

Ὁ Ἰδομενεὺς, μὴ δυνάμενος εἰσέτι νὰ...
βουὶς του, ἐξήτει μάτην λόγους· ἡ γλῶ...
τος· ὁ δὲ Τη...
Εὐκλείου στρατάρχου ἐπὶ τοῦτον ἐκείνου, εἶπεν εἰς τὸν Μέν-
τορα· τοσαύτη προμηνυμένη δόξα παντελῶς δὲν μὲ θέλγει·
ἀλλὰ, τί ἄρα γε σημαίνουσιν οἱ τελευταῖοι ἐκεῖνοι λόγοι; Σὺ
θέλεις ἰδεῖ· μήπως τὸν πατέρα μου;... ἢ μόνον τὴν Ἰθάκην;
Οἴμοι! διατί δὲν ἐτελείωσε τὴν φράσιν του; οὕτω μὲ ἀφῆκεν
εἰς περισσοτέραν ἀμφιβολίαν ἢ πρὶν· ὦ Ὀδυσσεῦ! ὦ πάτερ μου!
ἄρα γε σὺ εἶσαι; σὺ, ὃν μέλλω νὰ ἴδω; εἶναι τοῦτο ἀληθές;
ἀλλ' ἀπατώμαι ἴσως· πλὴν τίς ὁ χρησμός; Σὺ ἀρέσκεισαι, ὦ
γέρον, νὰ ἐμπαιζῇς ἐμὲ τὸν δυστυχῆ. Ἔτι μίαν λέξιν καὶ ἡ-
θελὸν εἶσθαι πληρόστατα εὐτυχής.

Ὁ Μέντωρ τῷ λέγει... Σέβου πᾶν ὅ,τι οἱ θεοὶ προσμήνυσαν,
καὶ μὴ ζήτησιν ν' ἀποκαλύψῃς ὅτι ἐκεῖνοι ἀπέκρυψαν. Ὁρασεῖα
πολυπραγμοσύνη εἶναι ἀξία συγχύσεως· ἐνεκα σοφίας, πλή-
ρους ἀγαθότητος, οἱ θεοὶ ἐκάλυψαν εἰς τοὺς δειλαίους θνητοὺς
τὸ πεπρωμένον των ὑπὸ βαθείας ἀχλὺος. Εἶναι συμφέρον εἰς
ἡμᾶς νὰ προβλέπωμεν ὅ,τι παρ' ἡμῶν ἐξαρτᾶται, ἵνα καλῶς
πράττωμεν αὐτό, ἀλλ' οὐχ ἥττον συμφέρον εἰς ἡμᾶς εἶναι ν'
ἀγνοῶμεν ὅ,τι παρ' ἡμῶν δὲν ἐξαρτᾶται, καὶ ὅ,τι οἱ θεοὶ βού-
λονται ἵνα συμβῇ εἰς ἡμᾶς. Ὁ Τηλέμαχος καταναυγίζει ἐκ τῶν
λόγων τούτων ἐσιώπησε μὸλις.

λε
ἐκ
ν

Ἡ Ἀφροδίτη ἀπεκρίθη πρὸς τὴν φωνήν
(ὅρα Σελ. 480.)

ὦ
λευ
ἴστι
κρε

ἡ γένεός, ὅστις συνῆλθεν ἐκ τῆς ἐκστάσεώς του ἤρχισεν
 νῆας νά ὑμνῇ τὸν μέγαν Δία, τὸν πέριψαντα αὐτῷ τὸν
 Τηλέμαχον καὶ τὸν σφόν Μέντορα, ὅπως νικήσῃ τοὺς ἐχ-
 θρούς. Μετὰ δὲ τὴν θυσίαν, δείπνου μεγαλοπρεποῦς εὐ-
 έντος, ἐλάλησεν ὡς ἑφεξῆς.

Λογῶ ὅτι δὲν ἐγίνωσκον ἀρκούντως τὴν τέχνην τοῦ
 ν, ὅτε, μετὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ὑπέστρεψα
 Κρήτην· οἶδατε ὑμεῖς, ἀγαπητοὶ φίλοι, διὰ ποίων
 ὧν ἐστερήθην τῆς βασιλείας τῆς μεγάλης ἐκείνης νῆ-
 ειδῇ μοι βεβαιοῖτε ὅτι ἐπορεύθητε ἐκεῖ μετὰ τὴν ἀνα-
 κητὴν μου· ἀλλ' εὐτυχῆς ἤθελον λογιζέσθαι ἐὰν αἱ κατα-
 μά τῆς τύχης ἐχρησίμευον νά μὲ διδάξωσι, καὶ μὲ κατα-
 πύσι νοουγέστερον. Διέπλευσα τὰς θαλάσσας, ὡς δραπε-
 ῖν ἡ ὄργῃ τῶν θεῶν καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων καταδιώκει·
 ἂν τὸ παρελθὸν μεγαλειόν μου ἐχρησίμευσε κυρίως ἵνα κα-
 τήσῃ τὴν πτωσίαν μου θλιβερωτέραν καὶ μᾶλλον ἀφόρητον.
 ἄνιν εἰς τὴν ἔρτην ταύτην ἐγκαταλιπὼν τοὺς Ἑφεστίους
 ὡς μου, ἐνθα εὗρον γαίας κεχερσωμένας καὶ κεκαλυμμένας
 ἀνθῶν καὶ βάτων· δάση πανάρχαια, ὅσον ἡ γῆ· βρά-
 ριστίτους, ὅπου ἐνεφώλευον ἄγρια θηρία. Ἦναγκάσθην
 ἵππον νά εὐχαριστήθω κυριεύσας μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν
 καὶ συνοδοιπύρων, οἵτινες ἠθέλησαν νά μοι ἀκολουθήσωσιν
 εἰς τὰς δυστυχίας μου, τὴν ἀγρίαν ταύτην γῆν, καὶ ν' ἀπο-
 κτασθῶ, ὡς εἰς ἐέν πατρίδα μου, μὴ δυνάμενος τοῦ λοιποῦ
 ἐλπίσω ὅτι θέλω ἐπαναῖδει τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην νῆσον,
 νῆα κητύχησα νά γεννηθῶ, ὅπως βασιλεύω. Οἴμοι! ἔλεγον
 κατ' ἐμαυτόν· ὅποια μεταβολή, ὅποῖον φοβερόν παράδειγμα
 γενόμην εἰς τοὺς βασιλεῖς! Ἐπρεπε δὲ νά φανῶ τοιοῦτος
 τῆς πάντας τοὺς κυβερνῶντας τὸν κόσμον, ἵνα διδάξω αὐ-
 τοὺς διὰ τοῦ παραδείγματός μου. Αὐτοὶ φαντάζονται ὅτι οὐ-
 δὲν ἔχουσι νά φοβῶνται, ἔνεκα τῆς ὑπεροχῆς τῶν ἐπὶ τῶν
 λοιπῶν ἀνθρώπων. Αἶ! ἀλλ' ἡ ὑπεραγὴ τῶν αὐτῇ κυρίως πρέ-
 πει νά τοὺς καθιστᾷ δειλοὺς· ἐγὼ ἤμην ἐπίφοδος εἰς τοὺς ἐχ-
 θρούς μου, καὶ ἀγαπητὸς εἰς τοὺς ὑπηκόους μου· ἐκυβέρνηον
 ἔθνος ἰσχυρόν καὶ μάχιμον· ἡ φήμη διεσάλλπει τὸ ὄνομά μου

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

13

καὶ εἰς τὰ ἀπώτατα ἔθνη· ἐδασείλευαν εἰς νῆσον εὐφορον καὶ
τερπνὴν. Ἐκατὸν πόλεις μοι ἔδιδον καθ' ἑκάστην ἐνιαυτὸν τὸν
φόρον τῶν προϊόντων τῶν· οἱ λαοὶ αὐτοὶ ὠμολόγουν ὅτι εἶμαι
ἀπόγονος τοῦ Διὸς τοῦ γεννηθέντος ἐν τῷ τόπῳ αὐτῶν· μὲ
ἡγάπουν ὥς ἔγγονον τοῦ σοφοῦ Μίνως, οὗ οἱ νόμοι καθιστά-
σιν αὐτοὺς τοσοῦτον ἰσχυροὺς, καὶ τοσοῦτον εὐτυχεῖς. Τί ἄλ-
λο ἀπελείπετο εἰς τὴν εὐτυχίαν μου ἢ ν' ἀπολαμβάνω αὐτὴν
μετριοπαθῶς; ἀλλ' ἡ ἀλαζονεία μου καὶ ἡ κολακεία, εἰς ἣν
ἔδιδον ἀκρόασι, ἀνέτρεψαν τὸν θρόνον μου· οὕτω θέλουσιν ἀ-
νατραπῆ καὶ οἱ θρόνοι πάντων τῶν βασιλείων, τῶν ἐκδοτῶν
εἰς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ὀλεθρίαν συμβουλὴν αἰσχυρῶν κολάκων.

Καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσεπάθουν νὰ δεικνύω πρόσωπον
φαιδρὸν καὶ πλῆρες ἐλπίδων, ὅπως ἐνθαρρύνω τοὺς παρακα-
λουθήσαντάς μοι. Ἄς κτίσωμεν, ἔλεγον αὐτοῖς, νέαν πόλιν,
ἣτις θέλει μᾶς παραμυθῆσαι περὶ παντός, οὗτινος ἔστειλθη-
μεν· περικυκλιώμεθα ὑπὸ λαῶν, οἵτινες μᾶς ἔδωκαν ἄξιόλογον
παράδειγμα εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν ταύτην. Βλέπομεν τὸ Τάραν-
τον ἐγερθὲν πλησιαίτατα ἡμῶν· τὸ βασίλειον αὐτὸ ἔθεμελιώ-
θη ὑπὸ τοῦ Φυλάντου μετὰ τῶν παρακολουθησάντων αὐτῷ
Λακεδαιμονίων. Ὁ Φιλοκτῆτης ὠνόμασε Πιτηλίαν μεγάλην
τινὰ πόλιν, ἣν κτίζει ἐπὶ τῆς αὐτῆς παραλίας. Τὸ Μεταπόν-
τιον εἶναι ὡσαύτως ἑτέρα τις ἀποικία· θέλομεν φανῇ ἄρα γε
κατώτεροι ἡμεῖς τῶν ξένων αὐτῶν τῶν ἐξίσου πλανωμένων;
Ἢ τύχη δὲν εἶναι βεβαίως πρὸς ἡμᾶς δυσμενεστέρα.

Ἐνῶ διὰ τοιαύτων λόγων προσεπάθουν νὰ παραμυθῇσιν τὴν
λύπην τῶν συνοδοιπόρων μου, ἔκρυπτον ἐν τῷ μυθῷ τῆς καρ-
δίας μου θανάσιμον ὀδύνην· ἐνόμιζον μεγάλην μου παρηγο-
ρίαν νὰ μὴ βλέπω τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ νὰ μὲ κατακα-
λύπτῃ νύξ, ἵνα ἀνετώτερον κλαύσω τὴν ἀθλίαν τύχην μου.
Δύο ῥύακες· πικρῶν δακρύων ἔρρεον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ
ὁ γλυκὺς ὕπνος ἀπέπτη ἀπ' ἐμοῦ. Τῇ ἐπαύριον ἐπανελάμβα-
νον τὰς ἐργασίας μου μετὰ νέου ζήλου. Ἰδοὺ, ὦ Μέντωρ, διατὶ
μὲ εὖρες τοσοῦτον γεγηρακότα.

Ἀφοῦ δ' Ἰδαμενεὺς ἐτελείωσε τὴν διήγησιν τῶν θλίψεων
του, ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τοῦ Τηλεμάχου καὶ τοῦ Μέντο-

ρος εἰς τὸν πόλεμον ὃν ἐπεχείρει. Θέλω σὰς ἀποπέμψει, ἔλε-
γεν αὐτοῖς, εἰς Ἰθάκην, ἅμα ὁ πόλεμος τελειώσῃ, καὶ θέλω
ἀποστείλει πλοῖον εἰς τοὺς ἀπωτάτους αἰγιαλοὺς ἵνα λάθωσιν
εἰδῆσαι περὶ τοῦ Ὀδυσσεύος· εἰς οἷον δὴ ποτε τόλῃον τοῦ γνω-
στοῦ κόσμου καὶ ἂν τὸν ἔρριψεν ἡ τρικυμία ἢ ἡ ὀργὴ θεοῦ τι-
νος, θέλω κατορθώσαι νὰ τὸν τώσω. Εἶθε μόνον νὰ ζῇ μέχρι
τοῦ νῦν· ὡς πρὸς σὰς δὲ, θέλω σὰς ἀποπέμψει διὰ τῶν ἀξιο-
λογωτέρων πλοίων, ἅτινά ποτε κατεσκευάσθησαν εἰς τὴν νῆ-
σον Κρήτην· αὐτὰ ἐναυπηγήθησαν ἐκ ξύλου κοπέντος ἐπὶ τοῦ
ἄρου τῆς Ἰδῆς, ἅπου ὁ Ζεὺς ἐγεννήθη. Τὸ ἱερὸν αὐτὸ ξύλον
δὲν ἀπόλλυται ὑπὸ τῶν κυμάτων· οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ σκάπελοι
τὸ φοβοῦνται καὶ τὸ σέβονται. Ὁ Ποσειδῶν αὐτῆς, καίτοι ὥρ-
γισμένος, δὲν θέλει τολμήσαι νὰ διεγείρῃ τὰ κύματα κατ' αὐ-
τοῦ. Ἐλπίσατε λοιπὸν ὅτι εὐτυχῶς θέλει· ἐπιστρέφει εἰς τὴν
Ἰθάκην, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς δυσμενὴς θέλει σὰς ἀποτλανῆσαι
εἰς ἀχανὴ πελάγη· ἡ διάβασις εἶναι βραχεῖα καὶ εὐκόλος· ἀ-
ποστείλατε τὸ φοινίκειον πλοῖον, ὕπερ σὰς ἔφερον εἰδῶ, καὶ
μὴ σκέπτησθε ἄλλο ἢ ν' ἀποκτήσῃτε τὴν δόξαν ὅτι συνετε-
λέσατε εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰδομενέως πρὸς
ἐπανόρθωσιν τῶν δυστυχημάτων του. Ὑπὸ τοῦτον καὶ μόνον
τὸν ἄρον, ὃ νῆς τοῦ Ὀδυσσεύος, θέλεις κριθῇ ἄξιος τοῦ πατρός
σου· καὶ ἂν ἡ ἀδυσώπητος εἰσαρμένῃ τὸν κατεβίβῃ σεν ἤδη
εἰς τὸ ζοφερὸν τοῦ Πλούτωνος βασιλείου, ἢ Ἕλλας ἅπασα
χαιρουσα θέλει νομίσαι ὅτι βλέπει αὐτὸν εἰς σέ.

Ἐνταῦθα ὁ Τηλέμαχος διέκοψε τὸν Ἰδομενέα, ὃς ἀποπέμ-
ψωμεν, εἶπε, τὸ φοινίκειον πλοῖον. Τί βραδύνωμεν, ἵνα λά-
θωμεν τὰ ὅπλα καὶ νικήσωμεν τοὺς ἐχθρούς σου; Αὐτοὶ σή-
μερον εἶναι καὶ ἰδικοί μας. Ἀφοῦ ἐγενόμεθα νικηταὶ μαχόμε-
νοι ἐν Σικελίᾳ ὑπὲρ τοῦ Ἀχέστου, Τρωὸς καὶ ἐχθροὶ τῶν Ἑλ-
λήνων, δὲν εἴμεθα ἄρᾳ γε προθυμότεροι. καὶ τοῖς θεοῖς προσ-
φιλέστεροι, πολεμοῦντες ὑπὲρ Ἕλληνας ἥρωας τὰ μάλιστα
συντελέσαντος εἰς τὴν ἐκπόρθωσιν τῆς πόλεως τοῦ Πριάμου·
ὁ χρηστός, ὃν ἤκούσαμεν, οὐδ' ὅλως μᾶς ἐπιτρέπει ν' ἀμφι-
βάλωμεν.

BIBΛION ENNATON

Ἑπόθεσις

Ὁ Ἰδομενεὺς ἐξιστορεῖ εἰς τὸν Μέντορα τὰ αἷτια τοῦ κατὰ τῶν Μανδουρίων πολέμου. — Κατὰ τὴν ἐξιστόρησιν ταύτην οἱ Μανδούριοι παρουσιάζονται εἰς τὰς πύλας τοῦ Σαλέντου μετὰ στρατοῦ συγκειμένου ἐξ ὁμάρων λαῶν, οὓς προσέλαβον ἐπικυόρουσι. — Ὁ Μέντωρ ἐξέρχεται μετὰ σπουδῆς, καὶ ὑπάγει αὐτοκλήτως ἵνα προτείνῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν ὕμους, δι' ὧν νὰ τελειώσῃ ὁ πόλεμος ἀμαχῆτι. — Ὁ Τηλέμαχος ἀνυπόμονος ἵνα μάθῃ τὴν ἔλθασιν τῆς διαπραγματεύσεως ταύτης, πορεύεται εἰς τὴν Μέντορα, καὶ ἀμφότεροι ὁμοῦ προσφέρονται ὁμηροὶ εἰς τοὺς Μανδουρίους καὶ ἐγγυῶνται τὴν παρὰ τοῦ Ἰδομενεύος πιστὴν ἐκπλήρωσιν τῆς περὶ τῆς εἰρήνης συνθήκης, ἣν προτείνουσιν. Οἱ Μανδούριοι δέχονται τὰς προτάσεις, καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Ἰδομενεὺς ἐρχόμενος αὐτοπροσώπως πρὸς αὐτοὺς, κατὰ γνώμην τοῦ Μέντορος, ἐπικυροῖ, διὰ τῆς συναινέσεώς του, πᾶν τὸ ὑπ' ἐκείνου πραχθέν· δίδουσι λοιπὸν ἀμοιβαίους ὁμήρους, τελοῦσι κοινὰς θυσίας πρὸς ἐπισφράγισιν τῆς συμμαχίας καὶ ὁ Ἰδομενεὺς ἐπιτρέπει εἰς τὴν πόλιν τοῦ Σαλέντου μετὰ τῶν ἡγεμόνων συμμάχων τῶν Μανδουρίων.

Ὁ Μέντωρ θεωρῶν, βλέμματι ἱλαρῷ καὶ ἀταράχῳ, τὸν Τηλέμαχον, ὅστις ἤτο ἤδη πλήρης ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὰς μάχας, ἤρξατο λέγειν οὕτω. Χαίρω, ὦ υἱὲ τοῦ Ὀδυσσεύς, βλέπων σε ὀργῶντα πρὸς δόξαν· ἀλλ' ἐνθυμήθητι ὅτι ὁ πατήρ σου δὲν ἀπέκτησε τηλικαύτην μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, εἰμὴ δεικνύμενος ὁ συνετώτερος καὶ μετριοφρονέστερος πάντων. Ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ τοὶ ἀήττητος καὶ ἀτρωτος, καὶ τοὶ βέβαιοι ὅτι διέσπειρε τὸν τρόπον καὶ τὸν θάνατον πανταχοῦ, ὅπου ἐμάχετο, δὲν ἠδυνήθη ὁμως νὰ κυριεύσῃ τὴν πόλιν τῆς Τροίας, ἀλλ' ἔπρεπε θῦμα πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς, θριαμβεύσας κατὰ τοῦ νικητοῦ Ἑκτορος· ὁ δὲ Ὀδυσσεύς, οὐτινος τὴν ἀνδρίαν συνώδευεν ἡ φρόνησις, ἔβαλε τὸ πῦρ καὶ τὸν σίδηρον μεταξὺ τῶν Τρώων, καὶ εἰς τὸν

βραχίονα αὐτοῦ ὀφείλεται ἡ πτώσις τῶν ὑψηλῶν καὶ ὑπερφάνων αὐτῆς πύργων, οἵτινες ἠπείλουν ἐπὶ δέκα ἔτη σύμπαν τὴν κατ' αὐτῆς συνομώσασαν Ἑλλάδα. Ὅσα δὲ ἡ Ἄθηνα ὑπερτερεῖ κατὰ τὴν σοφίαν τὸν Ἄρην, τοσούτω ἡ ἔμφρων καὶ προνοητικὴ ἀνδρία ὑπερτερεῖ τὴν ζέουσαν μὲν, ἀλλὰ παράτολμον γενναιοψυχίαν. Ἄς ἀρχίσωμεν λοιπὸν νὰ ἐξετάσωμεν τὰς περιστάσεις τοῦ πολέμου τούτου, ὃν μέλλομεν νὰ ἐπιχειρήσωμεν. Οὐδένα κίνδυνον ποιῶμαι νομίζω ὁμῶς, ὡς ἴδομεν, ὅτι ὀφείλεις ἐν πρώτοις νὰ μᾶς ἐξηγήσης, ἐάν ὁ πόλεμος, ὃν ἀναλαμβάνεις, εἶναι δίκαιος· ἔπειτα ἐναντίον τίνος πολεμεῖς, καὶ τελευταῖον, ὑποίαι αἱ δυνάμεις σου, ἵνα ἐλπίσης αἰσίαν ἔκθασιν αὐτοῦ.

Ὁ Ἰδομενεὺς τῷ ἀπεκρίθη· ὅτε ἦλθομεν εἰς τὴν παραλίαν ταύτην εὗρομεν λαοὺς ἀγρίους πλανωμένους εἰς τὰ δάση, ζῶντας δ' ἐκ τοῦ κυνηγίου καὶ τῶν καρπῶν, οὓς τὰ δένδρα αὐτομάτως παράγουσιν. Οἱ λαοὶ αὗτοί, Μανδούριοι καλούμενοι, ἐξεπλάγησαν ἰδόντες τὰ πλοῖα καὶ τὰ ὅπλα μᾶς, καὶ ἀπεχώρησαν εἰς τὰ ὄρη. Ἐπειδὴ δὲ οἱ στρατιῶταί μᾶς ἦσαν περίεργοι ἵνα ἐπισκερθῶσι τὸν τόπον, καὶ ᾔθελήσαν νὰ κυνηγήσωσιν ἐλάφους, συνήντησαν τοὺς φυγάδας αὐτοὺς ἀγρίους. Τότε οἱ ἀρχηγοὶ τούτων εἶπον αὐτοῖς· Ἡμεῖς ἐγκατελείψαμεν τὰ τερπνὰ παρὰλία, ἅτινα παρεχώρησαμεν εἰς σᾶς, καὶ ἐτηρήσαμεν ὑπὲρ ἡμῶν τὰ σχεδὸν ἀπρόσβατα ταῦτα ὄρη· εἶναι δίκαιον λοιπὸν νὰ μᾶς ἀφήσητε καὶ ἐν εἰρηνικοῦς καὶ ἐλευθέρους· ἀλλ' ἐπειδὴ σᾶς εὕρισκομεν ἐνταῦθα πλανωμένους, δεισπαρμένους καὶ ἀσθενεστέρους ἡμῶν, εἰς χεῖρας ἡμῶν εἶναι νὰ σᾶς σφάζωμεν ὅλους, καὶ νὰ χρύψωμεν μάλιστα ἀπὸ τοὺς συντρόφους σᾶς τὴν γνώσιν τοῦ δυστυχήματός σας· πλὴν δὲν θέλομεν νὰ βιάσωμεν τὰς χεῖράς μᾶς εἰς τὸ αἷμα ἐκείνων, οἵτινες εἰσὶν ἄνθρωποι, ὡς ἡμεῖς. Ἀπέλθετε λοιπὸν, καὶ ἐνθυμήθητε ὅτι ὀφείλετε τὴν ζωὴν σας εἰς τὰ φίλανθρωπα ἡμῶν αἰσθήματα· μὴ ἐπιλάβησθ' ὅτε παρὰ λαοῦ, ὃν σεῖς καλεῖτε ἄγριον καὶ ἀπολίτευτον, λαμβάνετε τὸ μάθημα τοῦτο τῆς μετριοφροσύνης καὶ τῆς γενναιοψυχίας.

Ἐκεῖνοι ἐκ τῶν ἡμετέρων, οἵτινες ἀπεπέμφθησαν οὕτως ὑπὸ

τῶν βραδύρων αὐτῶν, ἐπέστρεψάν εἰς τὸ στρατόπεδον ἡμῶν καὶ διηγήθησαν ὅ,τι τοῖς συνέβη· οἱ στρατιῶταί μας ἐταράχθησαν σφόδρα· ἤσυχόνθησαν ἰδόντες ὅτι Κρήτες ἄνδρες ὤφειλον τὴν ζωὴν των εἰς μίαν σπείραν φυγᾶδων, οἵτινες τοῖς ἐφαίνοντο ὅτιοι πρὸς ἄρκτους μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους. Ἐξήλθον λοιπὸν εἰς Θήραν πλειότεροι τὸν ἀριθμὸν ἢ οἱ πρῶτοι, καὶ ἐφωδιαζόμενοι ἐκ παντὸς εἵδους ὀπλίων. Μετ' ὀλίγον συνήντησαν τοὺς ἄγριους καὶ ἐπέθεντο αὐτοῖς· ἡ μάχη ἐγένετο κρατερὰ· τὰ βέλη ἐπιπτον ἐκατέρωθεν, ὡς ἡ χάλαζα εἰς τὴν πεδιάδα, καταιγίδος ἐπεληύσεως. Οἱ ἄγριοι ἠναγκασθήσαν ν' ἀπογοιρήσωσιν εἰς τὰ ἀπόκορημα ὄρη των, ὅπου οἱ ἡμέτεροι δὲν ἐτόλμησαν ν' ἵναβῶσιν.

Μικρὴν ὑπερὸν οἱ λαοὶ αὐτοὶ ἔπεμψαν πρὸς με δύο ἐκ τῶν φρονιμωτέρων γερόντων των προτείνοντες εἰρήνην· αὐτοὶ μοι προέφεραν δῶρα δύο δορὰς ἀγρίων ζώων, παρ' αὐτῶν φονευθέντων, καὶ τινὰς ὀπώρας τοῦ τύπου των καὶ μοι ἐλάλησαν οὕτως.

«Ὁ βασιλεῦ, φέρωμεν, ὡς βλέπεις, εἰς τὴν μίαν χεῖρα τὸ ξίφος καὶ εἰς τὴν ἑτέραν κλάδον ἐλαίας· (καὶ ἀληθῶς ἐκράτου, ἐκάτερον εἰς τὰς χεῖρας) Ἰδοὺ ὁ πόλεμος ἡ εἰρήνη· ἐκλεξὸν ἡμεῖς κλίνομεν πρὸς τὴν εἰρήνην· χάριν αὐτῆς δὲ ἡσυχύθημεν νὰ σοὶ παραχωρήσωμεν τὰ τερπνά παράλια μας, ὅπου ὁ ἥλιος ζωογονεῖ τὴν γῆν, τὴν παράγυσαν τοσοῦτον γλυκεῖς καρπούς· ἀλλ' ἡ εἰρήνη εἶναι γλυκυτέρα πάντων αὐτῶν τῶν καρπῶν. Δι' αὐτὴν καὶ μόνην ἀπεχωρήσαμεν εἰς τὰ ὑψηλὰ ταῦτα ὄρη τὰ ἀέποτε γινοσχεπῇ καὶ παγετώδη, ὅπου δὲν βλέπει τις ποτὲ οὔτε τὰ ἄνθη τοῦ ἔαρος, οὔτε τοὺς θαυσιεῖς καρπούς τοῦ φθινοπώρου. Φρίττομεν ἀναλογιζόμενοι τὴν θηριωδίαν ἐκεῖνην ἥτις, ὑπὸ τὰ στυμνὰ ἐνόματα τῆς φιλοτιμίας καὶ τῆς δόξης, ἔρχεται μανιωδῶς καταστρέφουσα τὰς ἐπαρχίας, καὶ ἐκχέουσα τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων οἵτινες εἰσὶ πάντες ἀδελφοί. Ἐὰν ἡ ψευδὴς αὕτη δόξα σὲ γαργαλίζῃ, δὲν σοὶ φθονοῦμεν αὐτὴν, σὲ οἰκτείρομεν μάλιστα καὶ ἱκετεύομεν τοὺς θεοὺς ἵνα μᾶς διαφυλάξωσιν ἀπὸ παρομοίαν μανίαν. Ἐὰν αἱ ἐπιστήμαι, ἃς οἱ Ἕλληνες μανθάνουσι μετὰ τσαύτης σπουδῆς, καὶ ἐὰν ὁ

ἔξευγενισμός των, δι' ὃν τοσοῦτον κομπάζουσι, τοῖς ἐμπνέουσι
τὴν ἀποτρόπαιον ταύτην ἀδικίαν, ἡμεῖς λογιζόμεθα εὐτυχεῖς,
ὅτι στερούμεθα τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῶν, ἡμεῖς θέλομεν
νομίζει δόξαν μας νὰ ὦμεν πάντοτε μὲν ἀμαθείς καὶ βάρ-
βαροι, ἀλλὰ δίκαιοι, φιλόανθρωποι, εἰλικρινεῖς, ἀφιλοκερδεῖς,
ὀλιγαρκεῖς καὶ ὀλίγωροι τῶν ματαίων ἐκείνων ἀπολαύσεων
αἵτινες φέρουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητῶσι
τὰ περιττά· ὅ,τι δὲ ἡμεῖς τιμῶμεν, εἶναι ἡ ὑγεία, ἡ λιτότης,
ἡ ἐλευθερία, ἡ δύναμις τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦς, ὁ ἔρος τῆς
ἀρετῆς, ὁ φόβος τῶν θεῶν, ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον, ἡ ἀδελ-
φότης τῶν φίλων, ἡ πίστις πρὸς πάντας, ἡ μετριοφροσύνη
εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἡ ὑπομονὴ εἰς τὴν ἀτυχίαν, τὰ εὐπαρησία-
στον καὶ ἡ ἀποστροφή τῆς κολακείας. Ἰδοὺ τίνες οἱ λαοί,
οὓς σοὶ προτείνωμεν γείτονας καὶ συμμάχους. Ἐάν οἱ θεοὶ σὲ
ἀποτυφλῶσι τοσοῦτον, ὥστε ν' ἀποποιηθῇς τὴν εἰρήνην, θέ-
λεις μάθει, ἀλλὰ λίαν βραδέως, ὅτι οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαπῶντες
ἐνεκα μετριοφροσύνης, τὴν εἰρήνην, εἰσὶν οἱ θαρραλεώτεροι εἰς
τὸν πόλεμον».

Ἐνῷ οἱ γέροντες οὕτω μοι ἐλάλουν, ἐγὼ δὲν ἐβαρυνόμην
ἀκούων αὐτούς· ἔφερον πῶγωνα βαθὺν καὶ ἀτμώμενον κόμην,
βραχεῖαν καὶ λευκὴν καὶ ὀφρὺς λαοίας· εἶχον ὀφθαλμοὺς ζωη-
ροὺς, βλέμμα καὶ ἦθος καθεστηκός, λέξις σοβαρὰν καὶ
πλήρη πεποιθήσεως, τρόπους ἀπλοϊκοὺς καὶ χαριεντας· αἱ
μῆλωταί, ἃς ἦσαν ἐνδεδυμένοι, οὔσαι δεδεμέναι ἐπὶ τῶν
ῶμων των, ἐπέτρεπον νὰ βλέπῃ τις βραχίονας νεῦρα καὶ μυῶ-
νας, εὐτραφεστέρους τῶν ἀθλητῶν μας· ἀπεκρίθην λοιπὸν εἰς
τοὺς δύο αὐτοὺς ἀπεσταλμένους, ὅτι ἐπεθύμουν τὴν εἰρήνην·
ἐκανονίσαμεν ὁμοῦ, ἐν εἰλικρινείᾳ, πᾶσαν διαφορὰν· ἐπεκαλε-
σάμεθα μάρτυρας τοὺς θεοὺς, καὶ οὕτω τοὺς ἀπέπεμψα μετὰ
δώρων εἰς τὰ ἴδια.

Ἄλλ' οἱ θεοὶ οἱ ἐκδιώξαντές με ἀπὸ τῆς βασιλείας τῶν
προγόνων μου δὲν ἐκαρέσθησαν εἰσέτι καταδιώκοντές με. Οἱ
κυνήγοί μας οἵτινες δὲν ἠδύναντο αὐθωρεῖ νὰ πληροφορηθῶσι
περὶ τῆς διομολογηθείσης εἰρήνης, συνήντησαν τὴν αὐτὴν ἡμέ-
ραν σπεῖραν τινὰ τῶν βαρβάρων αὐτῶν, οἵτινες συνάδδυσον τοὺς

ἀπεσταλμένους των ἐπιστρέφοντας ἐκ τοῦ στρατοπέδου μας, ἐπέθεντο αὐταῖς μακρινῶς· ἐφόνευσάν τινας αὐτῶν καὶ κατεδίωξαν τοὺς λοιποὺς ἕως εἰς τὰ δάση. Ἴδού ὁ πόλεμος ἐξαφθείς ! Οἱ βάρβαροι αὐτοὶ νομίζουν νῦν ὅτι δὲν δύνανται εἰς τὸ ἐξῆς νὰ δώσωσι πίστιν οὔτε εἰς ὑποσχέσεις μας, οὔτε εἰς τοὺς ὅρκους μας.

Ἵνα δὲ ὥσιν ἰσχυρότεροι ἡμῶν ἐπεκαλέσαντο εἰς βοήθειαν αὐτῶν τοὺς Λακρούς, τοὺς Ἀπουλίους, τοὺς Λευκανοὺς, τοὺς Βρεντίους, τοὺς Κροτωνιάτας, τοὺς Νηρίτας, τοὺς Μεσσαπίους καὶ τοὺς Γρηνησίους. Καὶ οἱ μὲν Λευκανοὶ ὄχλυνται ἐφ' ἀρμάτων ὠπλισμένοι διὰ κοπτερῶν δρεπάνων· τῶν δὲ Ἀπουλίων ἕκαστος εἶναι περιπεφραγμένος ἐκ δρυὸς θηρίου, ὑπὲρ ἐφόνευσ· κρατοῦσι δὲ ῥόπαλα εἰς χεῖρας ὠπλισμένα δι' ἡλῶν· ἔχουσιν ἀνάστημα γιγάντειον καὶ τὰ σώματά των εἶναι τοσούτω ῥωμαλέα, ἕνεκα τῶν μεγάλων ἀσκήσεων, εἰς ἃς ὑποβάλλονται, ὥστε καὶ μόνη ἡ θεία των ἐκπλήττει. Οἱ δὲ Λακροὶ, ὡς μετανάσται ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἐνθυμοῦνται εἰσεῖν τὴν καταγωγὴν των, καὶ φιλανθρωπότεροι τῶν ἄλλων τυγχάνοντες ἐκτίσαντο, πρὸς τῇ τελείᾳ πειθαρχίᾳ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, τὴν ῥώμην τῶν βαρβάρων καὶ τὴν ἐξὸν τοῦ διάγειν βίον τραχύν, ἥτις καθιστᾷ αὐτοὺς ἀητήτους· φέρουσι δ' ἀσπίδας ἐλαφρὰς κατεσκευασμένας ἐκ πλέγματος λίγου, καὶ κεκαλυμμένας ἐκ διφθερῶν τὰ ξίφη των εἶσι μακρά. Οἱ δὲ Βρεντίοι εἰσὶν ὠκύποδες, ὡς αἱ ἔλαροι καὶ αἱ δορκάδες, καὶ βαίνουνσιν, οὕτως εἰπεῖν, ἄκρων ἐπ' ἀνθερίκων (εἰς τὸ νύχι) τοὺς βλέπεις ἐφορμῶντας κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὡς βέλος, καὶ πάλιν ἀνακάμπτοντας, ὡς ἀστραπὴν. Οἱ δὲ Κροτωνιάται εἰσὶν εὐστοχοὶ τοξόται. Ὁ καλλίτερος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων δὲν δύναται νὰ ἐντείνῃ τὸ τόξον τοσούτω ἐπιδεξίως, ὅσοι ἐντείνουσι κοινῶς αὐτὸ οἱ Κροτωνιάται· καὶ ἂν ποτε μετὰσχῶσι τῶν ἀγώνων μας, αὐτοὶ βεβαίως λαμβάνουσι τὸ γέρας. Τὰ βέλη των εἶσι βεβαμμένα εἰς τὸν χυμὸν δηλητηριωδῶν βοτανῶν φυομένων, ὡς λέγεται, εἰς τὰς ὄχθας τῆς Ἀθέρνης, ἥς τὸ δηλητηριον εἶναι θανατηφόρον. Ὡς πρὸς τοὺς Νηρίτας δὲ, τοὺς Βριντησίους καὶ τοὺς Μεσσαπίους, οὗτοι ἔχουσι μόνον πλεο-

νεκτῆματα τὴν βώμην τοῦ σώματος καὶ τὴν ἀνδρείαν τῆς ψυχῆς ἀνευ τέχνης· οἱ ἀλλաλαχοὶ, οὗς ἀναπέμπουσι μέχρι οὐρανῶν κατέναντι τῶν ἐχθρῶν τῶν, εἰσι φρικαῆσαι. Μεταχειρίζονται δὲ τεχνικώτατα τὴν σφενδόνην, καὶ σκοτίζουσι τὸν ἥλιον ὑπὸ χαλάζης λίθων ἐσφενδοιζομένων, ἀλλὰ μάχονται ἀτάκτως· ἰδοὺ, ὦ Μέντωρ, πᾶν ὅ,τι ἐπιθυμεῖς νὰ μάθῃς· ἤδη γινώσκεις τὰ αἷτια τοῦ πολέμου τούτου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἐχθροὶ μας.

Μετὰ τὴν διασάφησιν ταύτην ὁ Τηλέμαχος, ὀργῶν πρὸς πόλεμον, ἐνόμιζεν ὅτι δὲν τῷ ὑπελείπετο ἄλλο ἢ νὰ δράξῃται τῶν ὅπλων· ὁ Μέντωρ ὁμως τὸν ἐμπόδισεν ἐτι, καὶ ἐλάλησεν οὕτω πρὸς τὸν Ἰδομενέα. Τίνος ἕνεκεν οἱ Λοκροὶ, λαὸς μετανάστης ἐκ τῆς Ἑλλάδος, ἠνώθησαν μετὰ τῶν βαρβάρων κατὰ τῶν Ἑλλήνων; Τίνος ἕνεκεν τσαῦται Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἀκμάζουσιν, εἰς τοὺς τόπους τούτους, ἀνευ ἀνάγκης νὰ προσδράμωσιν εἰς τὰ ὅπλα, ὡς σεῖς; ὦ Ἰδομενεῦ, σὺ λέγεις ὅτι οἱ θεοὶ δὲν ἐκορέσθησαν μέχρι τοῦ νῦν καταδιώκοντές σε, καὶ ἐγὼ λέγω ὅτι δὲν ἐκορέσθησαν μέχρι τοῦ νῦν διδάσκοντές σε. Τσαῦτα δυστυχήματα, ἅτινα ὑπέφερες, δὲν ἐπ' ἐδίδαξαν σε. Τσαῦτα διηγεῖσαι σὺ αὐτὸς περὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν βαρβάρων τούτων, ἱκανῶς ἀποδεικνύει ὅτι ἡδύνασο νὰ ζήσῃς εἰρηνικῶς μετ' αὐτῶν· ἀλλ' ἀγνοεῖς, ὡς φαίνεται, ὅτι ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ὑπερηφανία ἐπισπῶνται τοὺς κινδυνωδεστέρους πολέμους, σὺ ἡδύνασο νὰ δώσῃς ἐμῆρους καὶ λάβῃς παρ' αὐτῶν τοιούτους. Εὐκόλόν σοι ἦτο νὰ συνεκπέμψῃς μετὰ τῶν ἀπεσταλμένων τινὰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν σου, ἵτινες ἡδύναντο νὰ τοὺς συνοδεύουσι πρὸς ἀσφάλειαν. Μετὰ δὲ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ πολέμου τούτου, ἡδύνασο προσέτι νὰ τοὺς καταπραΐνῃς, λέγων αὐτοῖς ὅτι προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν σου μὴ γινωσκόντων τὴν διομολογηθεῖσαν συνθήκην· ὥφειλες νὰ τοὺς χορηγήσῃς πᾶσαν ἀσφάλειαν, ἢν ἡδύναντο νὰ ἐκζητήσωσι, καὶ νὰ ἐπιβάλῃς αὐστηροτάτας ποινὰς εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν ὑπηκόων σου, οἵτινες ἤθελον παραβῇ τὴν συνθήκην αὐτὴν. Ἀλλὰ τί συνέβη μετὰ τὴν ἐπανάληψιν ταύτην τοῦ πολέμου;

Ἐνόμισα ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς, ὅτι δὲν ἡδυνόμην πλέον, ἄνευ ταπεινώσεως, νὰ ἐλθω εἰς συνδιαλέξεις μετὰ τῶν βαρβάρων αὐτῶν, οἵτινες συνήγαγον ἐν τάχει πάντας τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὄπλα, καὶ ἐπεκατέσταντο εἰς ἐπικουρίαν τῶν πάντας τοὺς ἑσθλοὺς λαοὺς, πρὸς οὓς μᾶς κατέστησαν ὑπὸ πτοῦς καὶ μισητοῦ. Μοι ἐφάνη λοιπὸν ὅτι τὸ φρονιμώτερον ἦτο νὰ καταλάβω ἐξ ἐφόδου παρόδους τινὰς τῶν ὁρέων, αἵτινες δὲν ἐφυλάσσοντο καλῶς. Τὰς κατελάβομεν εὐχερῶς· ἐντεῦθεν ἡλπίζομεν ὅτι θέλομεν καταστρέφει τοὺς βαρβάρους αὐτοὺς· ἀντὶ τούτου αὐτόθι πύργους, ὅθεν τὰ στρατεύματά μας δύνανται νὰ καταταξέωσι πάντα πολέμιον διαβαίνοντα ἐκ τῶν ὁρέων εἰς τὴν χώραν μας· δυνάμεθα δὲ νὰ εἰσβάλωμεν εἰς τὴν ἰδικήν των καὶ νὰ λεηλατήσωμεν, κατὰ βούλησιν, τὰς κώμας καὶ τὰ χωρία των. Οὕτως εἰμεθα ἱκανοὶ ν' ἀντιστῶμεν μετὰ δυνάμεων πολλῶν ὑποδεσπτόρων εἰς τ' ἀναριθμητὰ στίφη τοῦ ἐχθροῦ. ἅτινα μᾶς περικυκλοῦσιν· ἄλλως τε ἡ εἰρήνη μετὰ αὐτῶν καὶ ἡμῶν κατέστη τοῦ λοιποῦ δυσχερεστάτη. Ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ τοῖς παραχωρήσωμεν τοὺς πύργους αὐτοὺς χωρὶς νὰ ὑπακείμεθα εἰς τὰς ἐπιδρομὰς των· αὐτοὶ δὲν τοὺς θεωροῦσιν ὡς ἀκροπόλεις, αἵτινες μᾶς χρησιμεύουσιν ἵνα τοὺς ὑποδουλώσωμεν.

Ὁ Μέντωρ ἀπεκρίθη οὕτως εἰς τὸν Ἰδομενέα. Σὺ εἶσαι δίκαιος βασιλεὺς, καὶ θέλεις ἵνα σοὶ λέγωσι τὴν ἀλήθειαν γυμνήν. Δὲν εἶσαι, ὥς οἱ ἀσθενεῖς ἐκείνοι ἄνθρωποι, οἵτινες φοβοῦνται νὰ τὴν ἰδῶσι, καὶ οἵτινες μὴ ἔχοντες τὴν γενναίουψυχίαν νὰ διορθωθῶσι, μεταχειρίζονται τὴν ἐξουσίαν των ἵνα ὑπερασπίσωσι τὰ ἁμαρτήματα, εἰς ἃ ὑπέπεσαν. Μάθε λοιπὸν ὅτι ὁ βάρβαρος αὐτὸς λαὸς σοὶ ἔδωκε θαυμαστὸν παράδειγμα φρονήσεως, ὅτε ἤλθε νὰ σοὶ προτείνῃ τὴν εἰρήνην· ἀρὰ γε ἐξ ἀσθενείας τὴν προέτεινε ; δὲν εἶχε τόλμην ἢ βοηθήματα ἵνα σὲ πολεμήσῃ ; βλέπεις ὅτι εἶχε, διότι καὶ καλῶς ἐξησχημένος εἶναι εἰς τὰ ὄπλα, καὶ ὑπὸ ἰσχυρῶν γειτόνων βοηθεῖται. Διατί δὲν μισεῖσαι τὴν μετριφροσύνην του ! ἀλλὰ παράλογός τις αἰσχύνῃ καὶ ψευδής τις δόξα πὲρ ῥριψαν εἰς τὸ δυστύχημα αὐτό. Φοβεῖσαι μὴ ὑψώσῃς τὸν ἐχθρόν σου εἰς ὑπερηφανίαν,

καὶ δὲν φοβεῖσαι μὴ τὸν καταστήσης λίαν ἰσχυρὸν ἐνόντα
 τοσοῦτους λαοὺς ἐναντίον σου, ἔνεκα τῆς ἀλαζωνείας σου, καὶ
 τῆς ἀδίκου διαγωγῆς σου ; Εἰς τί χρησιμεύουσιν οἱ πύργοι
 αὗτοι, εἰς οὓς καυχᾶσαι, εἰμὴ ἵνα φέρωσιν εἰς τὴν ἀνάγκην
 πάντας τοὺς γείτονάς σου ἢ ν' ἀπολεσθῶσιν ἢ νὰ σὲ ἀπολέσω-
 σιν ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ ἐπικειμένης δουλείας ! Σὺ ὥκο-
 δόμησας τοὺς πύργους αὐτοὺς πρὸς ἰδίαν σου ἀσφάλειαν, ἐνῶ
 διὰ τῶν πύργων αὐτῶν κινδυνεύεις καιρίως. Τὸ ἀσφαλέστερον
 τεῖχος τοῦ Κράτους σου εἶναι ἡ δικαιοσύνη, ἡ μετριοφροσύνη,
 ἡ εἰλικρίνεια, καὶ ἐτέρωθεν ἡ βεβαιότης τῶν ἐσθίων λαῶν,
 ὅτι δὲν θέλεις ζητήσει νὰ τοὺς ἀρπάξῃς τὰς γαίας των. Τὰ
 ἰσχυρότερα τεῖχη δύνανται νὰ πέσωσιν ὑπὸ διαφόρων ἀπροσ-
 δοκῆτων συμβεβηκότων· ἡ τύχη τοῦ πολέμου εἶναι ἰδιότροπος
 καὶ ἄστατος· ἀλλ' ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστις τῶν γειτόνων σου,
 ἅμα οὗτοι κατενόησαν τὴν μετριοφροσύνην σου, διατηροῦσι τὸ
 Κράτος σου ἀήττητον καὶ ἀσφαλές· καὶ ἂν ποτε ἀδίκῳ τις
 γείτων ἤθελε τολμήσει νὰ προσβάλῃ αὐτὸ, πάντες οἱ λοιποὶ,
 ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὴν συντήρησίν του, θέλουσι λάβει τὰ ὄπλα
 ἵνα τὸ ὑπερασπίσωσιν ἢ συνδρομῇ αὕτη τοσοῦτων λαῶν, ὅ-
 τινες εὐρίσκουσι τ' ἀληθῆ συμφέροντά των ὑποστηρίζοντες τὰ
 ἰδικά σου, δύναται νὰ σὲ καταστήσῃ πολλῶ ἰσχυρότερον ἢ
 ὅλοι αὗτοι οἱ πύργοι οἱ καθιστῶντες τὰ δεινὰ σου ἀνεπαύρ-
 θωτα. Ἐάν κατ' ἀρχὰς ἐσκέπτεσθαι πῶς ν' ἀποφύγῃς τὴν ἔλα-
 τυρίαν πάντων τῶν γειτόνων σου, ἡ ἄρτισύστατος πόλις σου
 ἤθελεν ἀκμάσει ἐν βαθείᾳ εἰρήνῃ, καὶ σὺ ἤθελες εἶσαι ὁ δικαι-
 οῦς πάντων τῶν τῆς Ἑσπερίας λαῶν.

"Ας ἐξετάσωμεν νῦν τίνι τρόπῳ δύναται τις νὰ ἐπανορ-
 θῶσιν τὸ παρελθὸν χάριν τοῦ μέλλοντος. Μοὶ διηγήθης ὅτι
 ὑπάρχουσιν εἰς τοὺς τόπους τούτους διάφοροι Ἑλληνικαὶ
 ἀποικίαι. Οἱ λαοὶ οὗτοι εἰσὶ πιθανῶς εὐδιάθετοι νὰ σὲ συν-
 δράμωσιν· αὗτοι ἐνθυμοῦνται βεβαίως τὸ μέγα ὄνομα τοῦ
 Μίνως, ἀπογόνου τοῦ Διὸς, τὰς ἀριστείας σου κατὰ τὴν
 πολιορκίαν τῆς Τροίας, ὅπου τασάκεις διέπρεψας μεταξὺ τῶν
 Ἑλλήνων ἡγεμόνων, τῶν πολεμησάντων ὑπὲρ τοῦ συμφέρον-

τος ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τί δὲν φροντίζεις νὰ προσέλ-
κυσῃς εἰς σεαυτὸν τὰς ἀποικίας ταύτας;

Αὐταὶ, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς, ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν
οὐδέτεραι, οὐχὶ ὅτι δὲν ἔχουσι κλίσιν τινὰ ἵνα μὲ συνδρά-
μωσιν, ἀλλὰ διότι ἡ πολλὰ μεγάλη λαμπρότης τῆς πόλεως
ταύτης, ἅμα θεμελιωθείσης τοὺς ἐξέπληξεν· οἱ Ἕλληνες οὖ-
τοι (καθὼς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ λαοὶ) φοβοῦνται μὴ δια-
νοώμεθα νὰ τοὺς στερήσωμεν τῆς ἐλευθερίας των· αὐτοὶ
ἐφαντάσθησαν ὅτι ἀφοῦ ὑπεδουλώσαμεν τοὺς ἐν τοῖς ὅρεσι
βαρβάρους θέλωμεν ἐπεκτείνειν πόρρω ἐτι τὴν δεσποτίαν μας·
ἐν ἐνὶ λόγῳ πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐξανέστησαν καθ' ἡμῶν.
Ἐτι δὲ καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν μᾶς ἐκήρυξαν εἰσέτι φανερά
τὸν πόλεμον, ἐπιθυμοῦσι τὴν ταπεινώσιν μας, καὶ ἡ ζήλο-
τυπία πάντων δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ἔχωμεν οὐδένα σύμμαχον.

Παράδοξος ἀνάγκη! ἐπανελάβεν ὁ Μέντωρ· θέλοντες νὰ
φανῇτε πολλὰ ἰσχυροὶ καταστρέφετε τὴν ἰσχύν σας· καὶ ἐνῶ
ἐξωτερικῶς εἰσθε ἀντικείμενον φόβου καὶ φθόνου παρὰ τῶν
γειτόνων σας, ἐσωτερικῶς ἐξαντλεῖσθε μεριμνῶντες πῶς νὰ
ὑποστήριξτε τὴν ἡλικούτην πόλεμον· ὦ ἄθλιε καὶ τρισάθλιε
Ἰδομενεῦ! σὺ, ὃν ἡ δυστυχία αὐτὴ δὲν ἡδυνήθη ἐντελῶς νὰ
διδάξῃ, ἔχεις ἀνάγκην λοιπὸν νέας τινὸς μεταπτώσεως, ὅπως
μάθῃς νὰ προβλέπῃς τὰς συμφοράς, αἵτινες ἀπειλοῦσι τοὺς
μεγαλητέρους βασιλεῖς; Ἀλλ' ἄφες με νὰ σκεφθῶ ὀλίγον,
καὶ διηγήθητί μοι μόνον, τίνες εἰσὶν αἱ Ἑλληνίδες αὐταὶ
πόλεις, αἱ ἀποποιούμεναι τὴν συμμαχίαν σου.

Πρώτη αὐτῶν, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς, εἶναι ἡ πόλις τοῦ
Ταράντου, ἣν ὁ Φάλαντος ἔκτισε πρὸ τριῶν ἐνιαυτῶν. Αὐτὸς
συνήγαγεν ἐν Λακωνίᾳ μέγαν ἀριθμὸν νεανιῶν γεννηθέντων
ἐκ γυναικῶν, αἵτινες ἐπελάθοντο τῶν ἀπάντων εἰς τὸν πό-
λεμον τῆς Τροίας συζύγων των· ἐπιστρεψάντων δ' ἐκείνων αἱ
γυναῖκες αὐταὶ προσεπάθησαν νὰ τοὺς καταπραΰνωσιν ὁμο-
λογοῦσαι τὸ ἁμάρτημά των· ἡ πολυἀριθμος αὐτῇ νεότης, ἡ
γεννηθεῖσα ἄνευ νομίμου γάμου, μὴ γινώσκουσα πλεον οὔτε
πατέρα, οὔτε μητέρα, ἔζησεν εἰς πλήρη ἀκολασίαν. ἀλλ' ἡ
αὐστηρότης τῶν νόμων ἐκόλαζε τὰς ἀταξίας τῆς. Συνήχθη-

σαν λοιπὸν οὗτοι πάντες περὶ τὸν Φάλανταν, ἡγεμόνα τολμήρον, ἀτρήμητον, φιλόδοξον καὶ ἱκανὸν νὰ δελεάσῃ τὰς καρδίας τῶν διὰ τῶν τεχνασμάτων του. Οὗτος ἦλθεν εἰς τὰ παράλια ταῦτα μετὰ τῶν νέων αὐτῶν Λακκώνων, καὶ ἔκτισε τὸ Τάραντον, νέαν Λακεδαιμόνα. Ὁ Φιλοκτῆτης ἐτέρωθεν, ὅστις ἀπέκτισε μεγάλην φήμην εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, καθὼ κομίσας ἐκείσε τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλέους, ἤγειρεν εἰς τὴν περίχωρον ταύτην τὰ τεῖχη τῆς Πιτηλίας, πόλεως ἥττον ἰσχυρᾶς ἀληθῶς, ἀλλὰ σοφώτερον κυβερνωμένης ἢ τὸ Τάραντον. Τελευταίον ἔχομεν ἐνταῦθα πλησίον ἡμῶν τὸ Μεταπόντιον, ὅπερ ὁ σοφὸς Νέστωρ ἐθεμελίωσε μετὰ τῶν Πυλίων αὐτοῦ.

Πῶς! ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, ἔχετε τὸν Νέστορα εἰς τὴν Ἑσπερίαν καὶ δὲν ἠδυνήθητε νὰ τὸν προσλάβητε βοηθὸν εἰς τὰ συμφέροντά σας! τὸν Νέστορα, ὅστις σὰς εἶδε τσοῦκις μαχομένους κατὰ τῶν Τρώων, καὶ οὐτινος εἶσθε φίλος! Ἀπώλεσε τὴν φιλίαν του, ἐπὶ νέλαθεν ὁ Ἰδομενεύς, διὰ τὴν δῆυναιαν τῶν λαῶν τούτων, οἵτινες κατ' ὄνομα μόνον εἰσὶ βάρβαροι· αὐτοὶ ἐγέναντο ἐπιτήδεια νὰ τὸν πείσωσιν ὅτι ἤθελα νὰ γένω τύραννος εἰς τὴν Ἑσπερίαν! Θέλομεν τὸν ἐξάξει τῆς ἀπάτης, εἶπεν ὁ Μέντωρ. Ὁ Τηλέμαχος τὸν εἶδεν εἰς τὴν Πύλον πρὶν ἢ ἐλθόντα νὰ κτίσῃ τὴν ἀποικίαν του, καὶ πρὶν ἢ ἡμεῖς ἀναλάβωμεν τὰς μακρὰς θαλασσοπορίας ἀναζητοῦντες τὸν Ὀδυσσεά· αὐτὸς οὐκ ἐπελάθετο βεβαίως τοῦ Ἡρώος τούτου, οὔτε τῶν ἐνδείξεων τῆς φιλίας ἣν ἐφάνέρωσε πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Τηλέμαχον. Ἀλλὰ πρωτίστη φροντίς ἡμῶν ἔστω νὰ θεραπεύσωμεν τὴν δυσπιστίαν του. Ὁ παρὼν πόλεμος ἡγήθη ἔνεκα τῶν παρὰ σοῦ δοθεισῶν ὑπονομιῶν πρὸς πάντας τοὺς γείτονάς σου, καὶ δὲν θέλει σθεσθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ἀποσθέσεως αὐτῶν. Καὶ κάλιν ἄφες με νὰ σκεφθῶ.

Εἰς τούτους τοὺς λόγους ὁ Ἰδομενεύς ἐναγκαλισθεὶς τὸν Μέντορα συνετρίβη τὴν καρδίαν καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ. Τέλος ἐπρόφερε μόλις τὰς λέξεις ταύτας. Ὡς σοφὸς γέρον, οὐράνιαι πεμπτε, πρὸς θεραπείαν πάντων ἡμῶν τῶν παραπτωμάτων! ὁμολογῶ ὅτι ἤθελον παροξυνθῇ καθ' οἵουδ' ἦποτε, ὅστις ἤθελε

τολμήσει νὰ μοὶ λαλήσῃ μετὰ τσσαύτης παρρησίας, ὅσῃς σὺ ἄλλ' ὁμολογῶ ὅτι σὺ μόνος δύνασαι νὰ μὲ ὑποχρεώσῃς νὰ ἐκζητήσω τὴν εἰρήνην· ἐγὼ εἶχον ἀποφασίσει δυοῖν θάτερον, ἢ νὰ νικήσω πάντας τοὺς ἐχθρούς μου ἢ ν' ἀπολεσθῶ· ἀλλὰ νομίζω δίκαιον ν' ἀκούσω τὰς σοφὰς συμβουλὰς σου μᾶλλον ἢ τὸ πάθος μου· ὦ εὐδαίμων Τηλέμαχε, ὅστις δὲν δύνασαι ν' ἀποπλανηθῇς, ὡς ἐγὼ, ἔχων τοιοῦτον ὁδηγόν! Μέντωρ, σὺ εἶσαι ὁ δεσπότης, κύριος καὶ διαιτητὴς τῆς προκειμένης διαφορᾶς· εἰς σὲ ἐνοικεῖ ἅπασα ἡ σοφία τῶν θεῶν· ἡ Ἀθηνᾶ αὐτῇ δὲν ἤθελε δώσῃ σωτηριωδέστερας συμβουλὰς· ὕπαγε, ὑπασχέθητι, διομολόγησον, δὸς πᾶν ὅ,τι κατέχω· ἔ'ἰδομενεὺς θέλει ἀποδεχθῇ πᾶν ὅ,τι σοὶ φανῇ ἀρεστόν καὶ δίκαιον νὰ γένῃ. Ἐνῶ οὕτω πρὸς ἀλλήλους ἡγόρευον, αἰφνης ἠκούσθη κρότος συγκεχυμένους ἀρμάτων, ἵππων χρεμετιζόντων, ἀνδρῶν ἀλαλλάζοντων, σαλπίγγων πληρουσῶν τὸν ἀέρα ἐκ πολέμι στήριων ἀσμάτων καὶ ἡ φωνή. Ἰδοὺ οἱ ἐχθροί, οἵτινες περιεκύλωσαν ἡμᾶς ὑπερβάντες τὰς φυλαττομένας κλεισιωρίας. Ἰδοὺ, ἐρχόμενοι νὰ πολιορκήσωσι τὸ Σάλεντον! οἱ γέροντες καὶ αἱ γυναῖκες ἐφαίνοντο βεθυθισμένοι εἰς βαθυτάτην ὀλῖψιν. Οἴροι! ἀνέκραζον· ἐμέλλομεν λοιπὸν, ἐγκαταλείποντες τὴν ἀγαπητὴν ἡμῶν πατρίδα, τὴν εὐφορον Κρήτην, καὶ ἀκολουθοῦντες τὸν δυστυχῇ τοῦτον βασιλέα διὰ τηλικούτων θαλασσῶν, νὰ κτίσωμεν πόλιν, ἥτις κινδυνεύει νὰ πυρποληθῇ, ὡς ἡ Τροία! Ἀπὸ δὲ τῶν νεοδητῶν τειχῶν ἐφαίνοντο εἰς τὸ εὐρύχωρον πεδῖον λάμπουσαι ὑπὸ τοῦ ἡλίου αἱ περικεφαλαῖαι, οἱ θώρακες καὶ αἱ ἀσπίδες τῶν ἐχθρῶν, ἐξ ὧν οἱ ὀρθαλμοὶ ἐξεθαμβοῦντο. Ἐφαίνοντο παρομοίως ἐρθὰ τὰ δόρατα, ἅτινα ἐκάλυπτον τὴν γῆν, ὡς καλύπτει αὐτὴν ἀπλετον λῆϊον, ὅπερ ἡ Δημήτηρ παρασκευάζει εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Αἴτνης ἐν Σικελίᾳ, κατὰ τοὺς καύσωνας τοῦ θέρους ἵνα ἀνταμείψῃ τοὺς κόπους τοῦ γεωργοῦ· ἤδη παρετηροῦντο τὰ ἐκ κοπτεριῶν δρεπάνων καθωπλισμένα ἄρματα, καὶ διεκρίνετο εὐκόλως ἕκαστος λαὸς ἐρχόμενος εἰς τὸν πόλεμον τοῦτον.

· Ὁ Μέντωρ ἀνέβη ἐφ' ὑψηλοῦ πύργου ἵνα κάλλιον τοὺς θεω-

ρήσῃ· ὁ δὲ Ἰδομενεὺς καὶ ὁ Τηλέμαχος τὸν παρηκολούθουν ἐκ τοῦ πλησίον. Μόλις δὲ ἀνέβη καὶ παρετήρησεν ἔνθεν μὲν τὸν Φιλοκτήτην ἔνθεν δὲ τὸν Νέστωρα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Πεισιππράτου· ἦτο εὐδιάγνωστος ὁ Νέστωρ ἕνεκα τοῦ σεβαστοῦ γήρατός του. Καὶ πῶς! ἀνέκραξεν ὁ Μέντωρ· σὺ ἐνόμισας, ὦ Ἰδομενεῦ, ὅτι ὁ Φιλοκτήτης καὶ ὁ Νέστωρ πύχαριστοῦντο ἀπλῶς νὰ μὴ σὲ συνδράμωσιν, ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι ἔλαβον μάλιστα τὰ ὄπλα κατὰ σοῦ καὶ, ἂν δὲν σφάλλω, τ' ἄλλ' αὐτὰ στρατεύματα ἅτινα βαδίζουσιν ἐν καλλίστῃ τάξει καὶ μετὰ μεγάλης βραδυτῆτος, εἰσὶ τὰ Λακωνικά τὰ ὑπὸ τοῦ Φαλάντου διοικούμενα. Τὸ πᾶν λοιπὸν συνώμωσε κατὰ σοῦ· οὐδεὶς γείτων ὑπάρχει ἐν τῇ παραλίᾳ ταύτῃ ὅστις νὰ μὴ ἦναι ἐχθρὸς σου ἀκουσίως ἑαυτοῦ.

Ταῦτα λέγων ὁ Μέντωρ καταβαίνει ταχέως ἐκ τοῦ πύργου βαδίζει εἰς τινὰ πύλην τῆς πόλεως, ὅπου οἱ ἐχθροὶ κατευθύνοντο, διατάττει ν' ἀνοιχθῇ ἡ πύλη. Ὁ Ἰδομενεὺς, ἐκστατικός διὰ τὸν ἡγεμονικὸν τρόπον μετ' οὗ ἐκτελεῖ ταῦτα πάντα, δὲν τολμᾷ νὰ τὸν ἐρωτήσῃ, τίς ὁ σκοπὸς του. Ὁ Μέντωρ νεύει διὰ τῆς χειρὸς ἵνα μὴδεὶς τὸν ἰκολουθήσῃ πορεύεσθαι εἰς προὔπαντησιν τῶν ἐχθρῶν, αἵτινες θαυμάζουσιν βλέποντες ἕνα μόνον ἀνθρώπον ἐμφανιζόμενον αὐτοῖς· ἐκεῖνος τοῖς δεικνύει πόρρωθεν κλάδον ἐλαίας, ὡς σύμβολον εἰρήνης, καὶ ὅτ' ἐπλησίασεν ὅσον ῥῥόναντο νὰ τὸν ἀκούσωσι, τοῖς λέγει νὰ συναχθῶσι πάντες οἱ στρατηγοὶ των. Παρὰ χερσὶν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἐλάλησεν αὐτῷ.

«Γενναῖοι ἄνδρες οἱ ἐνταῦθα συνελθόντες ἐκ τοσούτων ἰσχυρῶν τῆς εὐδαίμονος Ἑσπερίας ἐθνῶν· γινώσκω ὅτι συνήλθετε πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κοινῆς ὑμῶν ἐλευθερίας· ἐπαινῶ τὸν ζῆλόν σας· ἀλλ' ὑπομείνατε νὰ σᾶς δεῖξω εὐκόλον τρόπον νὰ διατηρήσητε τὴν ἐλευθερίαν ταύτην καὶ τὴν δόξαν πάντων τῶν ὑμετέρων λαῶν, χωρὶς νὰ χύσητε οὐδὲ ράνιδα ἀνθρώπινου αἵματος. Ὁ Νέστωρ, σοφὲ Νέστωρ, ὃν βλέπω εἰς τὴν ὀμήγουριν ταύτην. Δὲν ἄγνοεῖς πόσον ὁ πόλεμος εἶναι ὀλέθριος· ἔτι καὶ εἰς ἐκείνους, αἵτινες δικαίως τὸν ἐπιχειροῦσι, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν θεῶν. Ὁ πόλεμος εἶναι ἡ ὁδυ-

νηροτέρα μᾶστιξ, δι' ἧς οἱ θεοὶ κολάζουσι τοὺς θνητούς· οὐδέποτε θέλεις ἐπιλησθῇ τῶν κακῶν, ὅσα ὑπέφερον οἱ Ἕλληνας ἐπὶ δέκα ἔτη ἐνώπιον τῆς παναθλίας Τροίας. Ὅποιαί διχόνοιαι μεταξὺ τῶν ἡγεμόνων, ὅποιαί ἰδιοτροπίαί τῆς τύχης, ὅποιαί συμφοραὶ εἰς ὅλας τὰς πόλεις, ἔτι καὶ τὰς πλέον ἰσχυράς, προξενηθεῖσαι ἐκ τοῦ πολέμου κατὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην ἀπουσίαν τῶν βασιλέων τῶν! ἐν δὲ τῇ ἐπιστροφῇ τούτων πάλιν αἱ μὲν ἐναυάγησαν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Καφηρέως, αἱ δὲ ἐσφάγησαν οἰκτρῶς ἐν τῷ κόλπῳ τῶν συζύγων τῶν. Ὡ θεοί, ἐν τῇ ἐκκαύσει τοῦ θυμοῦ ὑμῶν ἐξωπλίσατε βεβαίως τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν περιώνυμον ἐκείνην ἐκστρατείαν! ὦ λαοὶ τῆς Ἑσπερίας! εὐχομαι τοῖς θεοῖς ἵνα οὐδέποτε χορηγήσωσιν ὑμῖν νίκην τοσοῦτον ὀλεθρίαν. Ἡ Τροία ἀληθῶς ἐξεπορθήθη, ἀλλὰ συμπερώτερον ἦτο εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑπῆρχεν ἔτι καὶ νῦν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτῆς, καὶ ὁ ἄτιμος Πάρις νὰ ἔχαιρεν εἰσέτι ἀνενοχλήτως τοὺς μετὰ τῆς Ἑλένης αἰσχροὺς ἔρωτάς του· ὦ Φιλοκτήτηα, σὺ ὁ τοσοῦτον χρόνον ταλαιπωρηθεὶς καὶ ἐγκαταληθθεὶς εἰς τὴν νῆσον Λήμνον, δὲν φοβεῖσαι μὴ εὗρης παρομοίας ταλαιπωρίας εἰς παρόμοιον πόλεμον; ἀλλὰ γινώσκω ὅτι καὶ οἱ λαοὶ τῆς Λακωνίας ἠσθάνθησαν ὡσαύτως τὰ ἐκ τῆς μακρᾶς ἀπουσίας τῶν ἡγεμόνων, τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν τῶν ἐκστρατευσάντων εἰς Τροίαν, προξενηθέντα δυστυχήματα· ὦ Ἕλληνες, ὅτοι μετέβητε εἰς τὴν Ἑσπερίαν ἤλθετε ἐνταῦθα ἕνεκα συμφορῶν, ἅς ὁ πόλεμος τῆς Τροίας ἐγέννησεν».

Ἄφου ἐλάλησεν οὕτως ὁ Μέντωρ πρέβη πρὸς τοὺς Πυλῖους· ὁ δὲ Νέστωρ, ὅστις τὸν ἐγνώρισεν εὐθὺς, πρέβη καὶ οὗτος εἰς συνάντησίν του ἵνα τὸν ἀσπασθῇ· ὦ Μέντωρ, τῷ λέγει, μετὰ χαρᾶς σὲ ἀπαντῶ· παρῆλθον πολλὰ ἔτη ἀφου σὲ εἶδον τὸ πρῶτον εἰς τὴν Φωκίδα· τότε εἶγες ἡλικίαν δεκαπέντε ἔτων, καὶ ἔκτοτε προεῖδον ὅτι ἐμελλες νὰ γίνῃς σοφός, οἷος ἐγένου ἀκολούθως. Ἀλλὰ διὰ τίνων περιπετειῶν τῆς τύχης ἦλθες εἰς τούτους τοὺς τόπους; τίνες οἱ τρόποι δι' ὧν ἐλπίζεις ὅτι θέλεις καταπαύσει τὸν πόλεμον τοῦτον; Ὁ Ἰδομενεὺς μᾶλλον ἠνάγκασε νὰ κινήσωμεν ὅπλα κατ' αὐτοῦ· ἡμεῖς

ἐζητοῦμεν τὴν εἰρήνην· ἕκαστος ἡμῶν εἶχε μέγα συμφέρον νὰ τὴν ἐπιθυμῇ, ἀλλ' οὐδεμίαν ἀσφάλειαν ἠδυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν παρ' αὐτοῦ· αὐτὸς ἠθέτησεν ὅλας τὰς ὑποσχέσεις του πρὸς τοὺς ἐγγυτέρους γείτονάς του· εἰρήνη μετ' αὐτοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι εἰρήνη, ἀλλ' ἤθελε τῷ χρησιμεύσῃ μόνον ἵνα διαλύσῃ τὸν σύνδεσμόν μας, ὅστις εἶναι ἡ τελευταία ἡμῶν ἀγκυρα. Ἐδείξεν εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς του ζητῶν νὰ τοὺς ὑποβάλλῃ εἰς τὴν δουλείαν, καὶ δὲν μᾶς ἀφῆκε κανένα τρόπον ἵνα ὑπερασπίσωμεν τὴν ἐλευθερίαν μας, ἀλλὰ προσπαθεῖ ν' ἀνατρέψῃ τὸ νέον τοῦτο βασιλεῖον· ἕνεκα τῆς ἀπιστίας του λοιπὸν ἀναγκαζόμεθα ἢ νὰ τὸν ἀπολέσωμεν ἢ νὰ λάβωμεν παρ' αὐτοῦ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. Ἐὰν ἔχῃς τρόπους, δι' ὧν δύναται τις νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐτὸν καὶ ἐξασφαλισθῇ δι' ἐντίμου εἰρήνης, πάντες οἱ λαοί, οὗς βλέπεις ὧδε συνηγμένους, θέλουσιν ἀφήσει ἐκουσίως τὰ ὄπλα, καὶ ἡμεῖς θέλομεν ὁμολογήσει, εὐχαρίστως ὅτι μᾶς ὑπερβαίνεις κατὰ τὴν σοφίαν.

Ὁ Μέντωρ τῷ ἀπεκρίθη· σοφὲ Νέστωρ, γινώσκεις ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς μοὶ ἐνεπιστεύθη τὸν υἱὸν τοῦ Τηλέμαχου. Ὁ νέος οὗτος ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τὰς τύχας τοῦ πατρὸς του μετέβη παρὰ σοὶ εἰς Πύλον, σὺ δὲ τὸν ὑπεδέχθης μετὰ πάσης φιλοφροσύνης, ἣν ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ παρὰ πιστοῦ φίλου πατρικοῦ. Τῷ παρέσχες μάλιστα τὸν υἱόν σου, ἵνα τὸν συνοδεύσῃ. Ἐπεχείρησεν ἐπομένως μακρὰς θαλασσοπορίας· ἐπεσεκέσθη τὴν Σικελίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν νῆπτον Κύπρον καὶ τὴν Κρήτην· οἱ ἄνεμοι ἢ μᾶλλον οἱ θεοὶ τὸν ἔρριψαν εἰς ταύτην τὴν ἀκτὴν ἐνῶ ἤτομαζετο νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Ἰθάκην· ἡμεῖς ἀφίχθημεν ἐνταῦθα εἰς ἀρμοδιώτατον καιρὸν ἵνα σὲ διασώσωμεν ἐκ τῶν δεινῶν ὀλεθριοτάτου πολέμου. Οὐχὶ πλέον ὁ Ἰδομενεὺς, ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσέως, ἀλλ' ἐγὼ αὐτὸς, σοὶ ἐγγνώμεθα περὶ παντὸς πράγματος, ὅπερ ἐκεῖνος ἤθελε σοὶ ὑποσχεθῇ.

Ἐνῶ ὁ Μέντωρ συνδιελέγετο οὕτω μετὰ τοῦ Νέστορος ἐν τῷ μέσῳ τῶν συμμάχων στρατῶν, ὁ Ἰδομενεὺς καὶ ὁ Τηλέμαχος μεθ' ἀπάντων τῶν ἐνόπλων Κρητῶν ἐθεώρουν αὐτοὺς

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

ἀπὸ τῶν τειχῶν τοῦ Σαλέντου, ἐπειδὴ προσεῖχον καλῶς νὰ ἴδωσι τίνι τρόπῳ οἱ λόγοι τοῦ Μέντορος ἔμελλον νὰ γίνωσι δεκτοί, καὶ ἐπεθύμουν, εἰ δυνατόν, ν' ἀκούσωσι τὰς σαφῆς συνδιαλέξεις τῶν δύο αὐτῶν γερόντων. Ὁ Νέστωρ ἐνομιζέτο καινῶς ὡς ὁ πλέον ἐμπειρὸς καὶ ὁ πλέον εὐγλωττος μεταξὺ πάντων τῶν βασιλέων τῆς Ἑλλάδος· αὐτὸς ἦτο, ὅστις ἐκόλαζε, διαρκούσης τῆς παλιοκρίας τῆς Τροίας, τὴν μῆνιν τοῦ Ἀχιλλεύως, τὸ ἀγέρωχον τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὴν μεγαλορρημοσύνην τοῦ Αἴαντος καὶ τὴν ἀχαλίνωτον τάλμην τοῦ Διομήδου. Ἡ γλυκεῖα πειθὴ ἔρρεεν ἐκ τῶν χειλέων του, ὡς ῥύαξ μέλιτος·¹ μόνη ἡ φωνὴ του ἤκούετο εἰς πάντας αὐτοὺς τοὺς Ἥρωας, πάντες δ' ἐσιώπων, ἅμα ἤνοιγε τὸ στόμα, καὶ μόνος αὐτὸς ἠδύνατο νὰ καταπραΰνῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἀγρίαν διχόνοιαν. Ἦρχισε μὲν νὰ αἰσθάνηται τὰς ἐπηρείας τοῦ ψυχροῦ γήρατος, ἀλλ' οἱ λόγοι του ἦσαν ἔτι πλήρεις δυνάμεως καὶ γλυκύτητας· διηγεῖτο τὰ παρελθόντα πράγματα, ἵνα διδάξῃ τὴν νεότητα διὰ τῆς ἐμπειρίας του· τὰ διηγεῖτο δὲ μετὰ χάριτος, ἂν καὶ μετὰ τινος βραδύτητος· ὁ γέρον οὗτος, καὶ τοι θαυμαζόμενος ὑπ' ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος, ἐφάνη ὅτι ἀπέβαλεν ἅπασαν τὴν εὐγλωττίαν του καὶ ἅπαν τὸ ἡγεμονικόν του, ἅμα ὁ Μέντωρ ἐφάνη πλησίον του. Τὸ γῆρας του ἐφαίνετο μὲν ἐξησθενημένον καὶ καταβεβλημένον, ὡς πρὸς τὸ τοῦ Μέντορος, ἀλλὰ τὰ ἔτη ἐφαίνοντο ὅτι ἐσεβάσθησαν τὴν δύναμιν καὶ ῥώμην τῆς ἰδιοσύγκρασις του. Οἱ λόγοι τοῦ Μέντορος, καὶ τοι ἄπλοοι καὶ σοβαροί, εἶχον ζωηρότητα καὶ κῦρος, ἅτινα ἤρχίζον νὰ ἐκλείπωσιν εἰς τὸν ἕτερον. Πᾶν ὅ,τι ἔλεγεν ἦτο βραχὺ, ἀποφθεγματικὸν καὶ νευρῶδες· οὐδέποτε ἐπανελάμβανε τὰ ἀπαξ λεχθέντα· οὐδέποτε διηγεῖτο ἕτερόν τι ἢ τὸ ἀναγκαῖον εἰς τὴν ὑπόθεσιν, περὶ ἧς ἔμελλε ν' ἀποφανθῇ. Ἐὰν ὑπεχρεοῦτο νὰ λαλήσῃ πολλάκις περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου, ἵνα ἐντυπώσῃ αὐτὸ εἰς τοὺς ἄλλους, ἢ ἵνα πείσῃ τοὺς ἄλλους, ἐπραττε τοῦτο πάντοτε διὰ νέων περιφράσεων καὶ διὰ ζωη-

¹ Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης· μέλιτος γλυκίων ῥίεν αὐδῇ.

Ὅμ. Ἰλ. Α. στιχ. 249.

ροτάτων παραβολῶν. Εἶχε μάλιστα εὐάρεστόν τι καὶ κομψόν, ὥσπερ ἤθελε νὰ ἐξεικονίσῃ τὰς ἀνάγκας τῶν ἄλλων, καὶ νὰ ταῖς ἐμπνεύσῃ ἀληθείαν τινα· οἱ τοσοῦτον σεβασμιοὶ δύο αὐτοὶ ἄνδρες ἐγένοντο θεῶμα κατανοκτικώτατον εἰς τοσοῦτους συνηγμένους λαούς.

Ἐνῶ δὲ πάντες οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Σαλέντου σύμμαχοι ἀφροὶ συνέρρεον ἵνα τοὺς ἴδωσιν ἐγγύτερον καὶ ἀκούσωσι τοὺς σοφοὺς λόγους τῶν, ὃ Ἰδομενεὺς καὶ πάντες οἱ περὶ αὐτὸν προσεπάθουν νὰ κατανοήσωσι, διὰ τῶν ἀκορέστων καὶ ἀξυδερκῶν βλεμμάτων τῶν, τί ἐστήμαινον αἱ χειρονομίαι καὶ τὸ ἦθος τοῦ προσώπου αὐτῶν.

Ἐν τούτοις ὁ Τηλέμαχος, ἀνυπόμονος ὢν, γίνεται ἄφαντος εἰς τὸ περικυκλοῦν αὐτὸν πλῆθος· τρέχει πρὸς τὴν πύλην, ὅθεν ὁ Μέντωρ εἶχεν ἐξέλθει· διαττάττει αὐτεπαγγέλτως ν' ἀνιχθῇ. Μετ' ὀλίγον ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις ἐνόμιζεν αὐτὸν πλησίον του, ἀπορεῖ βλέπων αὐτὸν θέοντα διὰ τοῦ πεδίου, καὶ ἤδη γενομένον ἐγγὺς τοῦ Νέστορος. Ὁ Νέστωρ τὸν ἀναγνωρίζει καὶ ἔρχεται, βήματι βραδεῖ, εἰς προὔπαντήσιν του. Ὁ Τηλέμαχος ῥίπτεται εἰς τὸν τράχηλόν του καὶ τὸν κρατεῖ σφιγνὰ, χωρὶς νὰ λαλήσῃ. Τέλος ἀναβοᾷ· ὦ πάτερ μου! δὲν φοβούμαι νὰ σὲ ὀνομάσω οὕτως· ἡ δυστυχία τοῦ νὰ μὴ δυνηθῶ νὰ ἀνύρω τὸν γνησίόν μου πατέρα, καὶ ἡ φιλοστοργία, ἣν πρὸς ἐμὲ ἔδειξας, μοὶ δίδουσι τὸ δικαίωμα νὰ μεταχειρισθῶ ὄνομα τοσοῦτον σεβαστόν. Πάτερ μου, ἀγαπητέ μου πάτερ, σὲ ἀναβλέπω! εἴθε νὰ ἔβλεπον οὕτω καὶ τὸν πατέρα μου Ὀδυσσεύα! Ἐὰν ἡδυνάτῃ τι νὰ μὲ παραμυθίσῃ διὰ τὴν στέρησίν του, εἶναι τὸ ὅτι ἔχω σὲ ἄλλον πατέρα.

Ὁ Νέστωρ δὲν ἡδυνήθη εἰς τοὺς λόγους τούτους, νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα, καὶ ἐχάρη ἐνδομύχως ἰδὼν τὰ μετὰ θαυμάστῃς χάριτος καταρρεύσαντα ἐκ τῶν παρειῶν τοῦ Τηλεμάχου. Ἡ καλλονή, ἡ ἡμερότης καὶ ἡ εὐγενὴς τόλμη τοῦ νέου τούτου ἀγνώστου, ὅστις διήρχετο, ἄνευ τινὸς προφυλάξεως, τοσαῦτα ἔχθρικά στρατεύματα, ἐξέπληξαν ἅπαντας τοὺς συμμάχους. Δὲν εἶναι ἄρά γε, ἔλεγον, ὁ υἱὸς τοῦ γέροντος αὐτοῦ, ὅστις ἤλθε νὰ συνομιλήσῃ μετὰ τοῦ Νέστορος; ἀναμφιβόλως· ἡ αὕτη

σοφία δαίκνυται καὶ εἰς τὰς δύο τὰς πλέον ἀντιθέτους ἡλικίας τῆς ζωῆς. Εἰς ταύτην μὲν μόλις ἀνθεῖ, εἰς ἐκείνην δὲ φέρει ἀφθόνους καὶ ὠριμοτέρους καρπούς.

Ὁ Μέντωρ, ὅστις ἐχάρη ἰδὼν μετὰ πόσης στοργῆς ὁ Νέστωρ ὑπεδέχθη τὸν Τηλέμαχον, ὠφελήθη ἐκ τῆς καλῆς ταύτης διαθέσεως. Ἰδοῦ, τῷ λέγει, ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς τοῦ τοσοῦτον προσφιλοῦς εἰς ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοσοῦτον ποθεινοῦ εἰς σέ. Ὡ σοφὲ Νέστωρ ! Ἰδοῦ αὐτός· σοὶ τὸν παραδίδω, ὡς ὁμηρον, ὡς τὸ πολυτιμώτερον ἐνέχυρον, ὅπερ δύναται νὰ σοὶ δοῶ ἡ περὶ τῆς πιστῆς ἐκπληρώσεως τῶν ὑποσχέσεων τοῦ Ἰδομενέως· ἐννοεῖς κάλλιστα ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ ἵνα ἡ ἀπώλεια τοῦ υἱοῦ παρακολουθήσῃ τὴν τοῦ πατρὸς, καὶ ἵνα ἡ ἀτυχὴς Πηνελόπη ἐλέγξῃ ποτὲ τὸν Μέντορα, ὅτι ἐθυσίασε τὸν υἱὸν τῆς χάρις τῆς φιλοδοξίας τοῦ νέου βασιλέως τοῦ Σαλέντου. Μετὰ τοῦ ὁμήρου τούτου, τοῦ κατὰ θεῖαν βούλησιν ὑμῖν προσφερομένου, ἀρχίζω, ὦ λαοί, συνηγμένοι ἐνταῦθα ἐκ τοσαύτων ἐθνῶν καὶ σὰς προτείνω ὅρους εἰρήνης ἐσχαί βαβαίως καὶ ἀκλονήτου.

Εἰς τὸ ἀκουσμα τοῦτο τῆς εἰρήνης, μέγας θόρυβος ἡγήρεθ' ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν. Πάντες οἱ διάφοροι οὗτοι λαοὶ ἐφρόνουν ὑπὸ ὀργῆς καὶ ἐνόμιζον ὅτι πᾶσα ἀναβολὴ μάχης ἦτο μεγίστη εἰς αὐτοὺς βλάβη· ἐφαντάζοντο ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ λόγοι ἐγένοντο, ὅπως ψυχράνωσι τὸν ζῆλόν των, καὶ οὕτως ἀποβάλλωσι τὸ θήραμά των. Πρὸ πάντων δὲ οἱ Μανδούριοι δυσκόλως ὑπέφερον ἵνα ὁ Ἰδομενέως ἐλπίσῃ νὰ τοὺς ἀπατήσῃ ἐκ νέου. Πολλὰκις ἠθέλησαν νὰ διακόψωσι τὸν Μέντορα ὁμιηγοροῦντα, διότι ἐφοβοῦντο μήπως οἱ πλήρεις συνέσεως λόγοι τοῦ τοῦς ἀποσπᾶσιν τοὺς συμμάχους των· ἤρχισαν λοιπὸν νὰ δυσπιστῶσι πρὸς πάντας τοὺς ἐν τῇ ὁμηγύρει ταύτῃ παρόντας Ἑλληνας. Ὁ Μέντωρ, ὅστις τὸ ἐννόησεν, ἐζήτησε νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν δυσπιστίαν ἐμπνέων τὴν διχόνοιαν εἰς τὰς ψυχὰς πάντων τῶν λαῶν αὐτῶν.

Ὁμολογῶ, ἔλεγεν, ὅτι οἱ Μανδούριοι ἔχουσι δίκαιον νὰ παραπονῶνται καὶ νὰ ζητῶσιν ἱκανοποίησιν διὰ τὰ ἄδικα, ἅτινα ἐπαθον· ἀλλὰ δὲν εἶναι δίκαιον ἐτέρωθεν οἱ Ἑλληνες, οἵτινες κτίζουσιν ἀποικίας εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, νὰ γί-

νούνται ὑποπτοι καὶ μισητοὶ πρὸς τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τοῦ
τόπου· ἐξ ἐναντίας ἀφείλουσιν νὰ ὦσιν ἡνωμένοι μεταξὺ των,
καὶ εὐπρόσδεκτοι παρὰ ταῖς ἄλλοις· ἀφείλουσιν νὰ ὦσι μετρίο-
φρονες καὶ νὰ μὴ ζητῶσι ποτε ν' ἀρπάσωσι τὰς γαίας τῶν
γειτόνων των· γινώσκω ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς ἔσχε τὸ ἀτύχημα
νὰ καταστῇ ὑποπτος πρὸς σᾶς, ἀλλ' εὐκολον εἶναι νὰ θερα-
πεύσῃτε πᾶσαν δυσπιστίαν σας. Ὁ Τηλέμαχος καὶ ἐγὼ προ-
σφερόμεθα ὁμηροί, καὶ σᾶς ἐγγυώμεθα περὶ τῆς εἰλικρινείας
τοῦ Ἰδομενεως. Θέλομεν δὲ μείνει εἰς χεῖρας σας ἄχρις ὅτου
αἱ ὑποσχέσεις του πιστῶς ἐκπληρωθῶσιν. Ὅ,τι σᾶς παροξύνει
ὁ Μανδουρίου, ἀνέκραξεν, εἶναι ὅτι τὰ Κρητικὰ στρατεύματα
κατέλαβον ἀπρασδοκῆτως τὰς παρόδους τῶν ὁρέων σας, καὶ
τούτου ἕνεκα δύνανται νὰ εἰσβάλωσιν, ἐναντίον τῆς θελήσεώς
σας, καὶ ὁσάκις ταῖς ἀρέσκει, εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἀπεχωρήσατε
ἵνα τοῖς ἀφῆσθε τὴν ὁμαλὴν γῆν τὴν παρὰ τὴν θάλασσαν
κειμένην. Αἱ παροδοὶ αὗται, ἅς οἱ Κρῆτες ὠχύρωσαν δι' ὑ-
ψηλῶν πύργων πεπληρωμένων ἀνδρῶν ἐνόπλιων, εἰσι λοιπὸν
ἢ ἀληθῶς αἰτίαι τοῦ πολέμου· ἀποκρίθητέ μοι, ὑπάρχει ἐτέρη
τις αἰτία;

Τότε ὁ ἡγεμὼν τῶν Μανδουρίων ἐγένετο ἐν τῷ μέσῳ αὐ-
τῶν, καὶ ἐλάλησεν οὕτω. Τί δὲν μετεχειρίσθημεν ὥπως ἀ-
ποφύγωμεν τὸν πόλεμον! Ἰστορεῖς οἱ θεοὶ ὅτι δὲν ἀπεποιή-
θημεν τὴν εἰρήνην εἰμὴ ὅτι ἡ εἰρήνη μᾶς ἀπεποιήθη ἐπιμόνως
διὰ τὴν ἀμετρον φιλοδοξίαν τῶν Κρητῶν, καὶ τὴν δυσκο-
λίαν τοῦ νὰ δώσωμεν πίστιν τοῦ λοιποῦ εἰς τοὺς ἄρκους των·
λαὸς ἄφρων! ἐπεὶ δὲ μᾶς ἠνάγκασεν ἀέκοντας ν' ἀποφασί-
σωμεν τὸν ὀλεθρὸν του, καὶ νὰ ζητήσωμεν τὴν σωτηρίαν μας
εἰς τὴν ἀπώλειάν του. Ἐνόσω αὐτοὶ κατέχουσι τὰς παρό-
δους, ἡμεῖς θέλομεν πιστεῦει πάντοτε ὅτι ζητοῦσι νὰ κυριεύ-
σωσι τὰς γαίας μας, καὶ νὰ μᾶς ὑποβάλωσιν εἰς δουλείαν.
Ἐὰν ἀληθῶς ἐμελέτων νὰ ζήσωσιν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν γει-
τόνων των, ἤθελον εὐχαριστηθῇ εἰς ὅ,τι τοῖς παρεχωρήσαμεν
ἄνευ δυσκολίας, καὶ δὲν ἤθελον ἐπιμένει κατέχοντες τὰς πα-
ρόδους τόπου, καθ' οὗ δὲν συνέλαβον φιλόδοξα σχέδια. Ἀλλὰ
σύ, σοφὲ γέρον, δὲν τοὺς ἐγνώρισας· ἡμεῖς ὁμῶς, διὰ μεγάλου

τινός δυστυχήματος, ἐμάθομεν καλῶς νὰ τοὺς γνωρίζωμεν. Παῦσαι, ὦ θεοφιλῆ ἀνερ, ἀναβάλλων δίκαιον καὶ ἀναγκαῖον πόλεμον, οὐ ἄνευ ἢ ἱσπερία ἀδύνατόν ποτε νὰ ἐλπίσῃ βεβαίαν εἰρήνην. Ὡς ἔθνος ἀγνώμον, ἀπιστον καὶ ὤμόν, ὅπερ οἱ θεοί, ἐν τῇ ὀργῇ αὐτῶν, ἐπεμψαν πλησίον ἡμῶν θελόντες νὰ διαταράξωσι τὴν εἰρήνην ἡμῶν, καὶ μᾶς παιδεύσωσι διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν! ἄλλ' ἀφοῦ ὦ θεοί, μᾶς παιδεύσετε, θέλετε καὶ μᾶς δικαιώσει. Δὲν θέλατε εἶσθε ὀλιγώτερον ἐπιεικέως πρὸς ἡμᾶς ἢ πρὸς τοὺς ἐχθρούς ἡμῶν.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ἅπανα ἡ δημήγυρις κατενύγη. Ἐφαίνετο ὅτι ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἐνυῶ ἐβάδιζον ἀπὸ τάξεως εἰς τὰς ψυχὰς τὸ πῦρ τῶν μαχῶν, ὅπερ ὁ Μέντωρ προσεπάθει νὰ σβέσῃ· ἐπανελάβε δὲ οὕτω τὸν λόγον. Ἐὰν εἶχον ἀπλὰς μόνον ὑποσχέσεις νὰ σᾶς δώσω, ἡδύνασθε νὰ μὴ πιστεύσητε εἰς αὐτάς, ἀλλ' ἐγὼ σᾶς προσφέρω πράγματα βέβαια καὶ παρόντα. Ἐὰν δὲν εὐχαριστήσθε ἔχοντες δημήρους τὸν Τηλέμαχον καὶ ἐμὲ, θέλω προσπαθήσει νὰ σᾶς δοθῶσι δώδεκα ἐκ τῶν εὐγενεστέρων καὶ ἐπιφανεστέρων Κρητῶν. Ἀλλ' εἶναι δίκαιον ἐπίσης νὰ δώσητε καὶ σεῖς εἰς ἀντάλλαγμα δημήρους, διότι ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις εἰλικρινῶς ἐπιθυμεῖ τὴν εἰρήνην, τὴν ἐπιθυμεῖ ἄνευ φόβου καὶ ἄνευ ταπεινώσεως. Ἐπιθυμεῖ τὴν εἰρήνην, ὡς λέγετε καὶ σεῖς οἱ ἑῷοι, ὅτι τὴν ἐπιθυμεῖτε, ἀπὸ φρόνησιν καὶ μετριοπάθειαν, οὐχὶ δὲ ἀπὸ ἀγάπην ζωῆς ἡδυπαθοῦς, ἢ ἀπὸ φόβον ἐνώπιον κινδύνων, δι' ὧν ὁ πόλεμος ἀπειλεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτός ἐῖναι ἔτοιμος ἢ ν' ἀπολεσθῇ ἢ νὰ νικήσῃ, ἀλλ' ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην μᾶλλον ἢ τὴν λαμπροτέραν νίκη·ν ἥθελαν αἰσχυνθῇ μὲν εἰάν ἐροθεῖτο μὴ τυχόν νικηθῇ, ἀλλ' ὅμως φοβεῖται νὰ φανῇ ἄδικος, καὶ δὲν αἰσχύνεται θέλων νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ἁμαρτήματά του· διὰ τῶν ὅπλων εἰς τὰς χεῖρας σᾶς προσφέρει τὴν εἰρήνην· δὲν θέλει νὰ σᾶς ἐπιβάλλῃ ὄρους αὐτῆς ἐπιτακτικῶς, διότι ὡς οὐδὲν λογίζεται εἰρήνην ἀναγκαστικὴν. Θέλει εἰρήνην, δι' ἧς πάντες νὰ εὐχαριστηθῶσιν, ἥτις νὰ παύσῃ πᾶσαν ζηλοτυπίαν, νὰ ἐξαλείψῃ πᾶσαν μνησικακίαν καὶ νὰ θεραπεύσῃ πᾶσαν δυσπιστίαν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ Ἰδομενεὺς ἔχε

φρονήματα τοιαῦτα, ὅποια, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἐπιθυμεῖτε νὰ ἔχη ἄρκει μόνον νὰ πεισθῇτε εἰς ταῦτα. Ἢ πειθῶ δὲν θέλ' εἶναι δύσκολος, ὅταν θέλητε νὰ μοῦ ἀκούσητε ἐν πνεύματι ἀταράχῃ καὶ μὴ προκατεληγμένῳ.

Ἀκούσατε οὖν, ὦ λαοὶ ἀνδριώτατοι, καὶ σεῖς, ὦ Ἡγεμόνες, οἱ τοσοῦτον σοφοὶ καὶ τοσοῦτον ἐμόφρονες· ἀκούσατε τί σᾶς προτείνω παρὰ τοῦ Ἰδομενέως. Αὐτός μὲν δὲν εἶναι δίκαιον νὰ καταλάβῃ τὰς γαίας τῶν γειτόνων του, ἀλλ' οὐδὲ οἱ γείτονές του τὰς ἑαυτοῦ. Συναινεῖ ἵνα τὰ στενά, τὰ ὀχυρωθέντα δι' ὑψηλῶν πύργων, φυλάσσωνται ὑπὸ οὐδετέρων στρατευμάτων. Σὺ δὲ Νέστωρ, καὶ σὺ, Φιλοκτήτῃα, ἔχετε Ἑλληνικὴν καταγωγὴν, ἀλλ' εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐκηρύχθητε κατὰ τοῦ Ἰδομενέως, ὅθεν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἰσθε ὑποπτοὶ ὡς ὑπερασπιζόμενοι τὰ συμφέροντά του. Ὅ,τι σᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι τὸ κοινὴ συμφέρον τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑσπερίας. Ἔστε σεῖς αὐτοὶ ταμίαι καὶ φύλακες τῶν στενῶν αὐτῶν, ὧν ἐνεκα ἡγέρθη ὁ πόλεμος. Δὲν ἔχετε ὀλιγώτερον συμφέρον ἵνα ἐμποδίσητε τοὺς ἀρχαίους λαοὺς τῆς Ἑσπερίας τοῦ νὰ καταστρέψωσι τὸ Σάλέντον, νέαν Ἑλληνικὴν ἀποικίαν, ἁμοῖαν πρὸς ἣν ἐκτίσατε, ἢ νὰ ἐμποδίσητε τὸν Ἰδομενέα τοῦ νὰ καταλάβῃ τὰς γαίας τῶν γειτόνων του. Τηρήσατε τὴν ἰσσοροπίαν μεταξύ τούτων καὶ ἐκείνων, καὶ ἀντὶ νὰ βάλῃτε πῦρ καὶ σίδηρον εἰς λαόν, ὃν πρέπει ν' ἀγαπᾶτε, ἐπιφυλάξατε ὑπὲρ ὧν αὐτῶν τὴν δόξαν, ὅτι ὑπῆρξατε δίκαιοι καὶ μετῆται. Ἀλλ' ἴσως μοὶ εἴπητε ὅτι οἱ ὅροι οὗτοι σᾶς φαίνονται θαυμαστοί, ἐάν ἡδύνασθε νὰ βεβαιωθῇτε ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς μέλλει ἐλλικρινῶς νὰ τοὺς τηρήσῃ. Ἐγὼ περὶ τούτου θέλω πληρέστερα σᾶς πιστώσει.

Πρὸς ἀμοιβικὴν ἀσφάλειαν θέλουσι δοθῇ ἐκατέρωθεν ὁμηροί, περὶ ὧν σᾶς ἐλάλησα, ἀχρις ὅτου ὅλα τὰ στενά παραδοῶσιν εἰς χεῖρας σας. Ὅταν ἡ σωτηρία ἀπάσης τῆς Ἑσπερίας, ὅταν ἡ τοῦ Σαλέντου αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰδομενέως, εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν σας, εἰσθε εὐχαριστημένοι ; Εἰς τί δύνασθε τοῦ λοιποῦ νὰ δυσπιστῇτε ; μήπως εἰς τὸν ἑαυτὸν σας ;

Σαῖς μὲν δὲν τολμᾶτε νὰ ἐμπιστευθῆτε εἰς τὸν Ἰδομενέα, ὁ δὲ Ἰδομενεὺς ἀπέχει τοσοῦτον τοῦ νὰ σᾶς ἀπατήσῃ, ὥστε ἐμπιστεύεται εἰς σᾶς. Ναί, θέλει νὰ σᾶς ἐμπιστευθῇ τὴν ἡσυχίαν, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ζωὴν ὅλου τοῦ λαοῦ του καὶ τὴν ἑαυτοῦ. Ὡς ἴσως ἀληθὲς ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖτε ἄλλο εἰμὴ ἐντιμὴν εἰρήνην· ἰδοὺ ὅτι σᾶς προσφέρεται αὕτη, καὶ σᾶς ἀφαιρεῖ πάσαν πρόφασιν νὰ τὴν ἀρνήθητε. Καὶ πάλιν· μὴ φαντάζεσθε ὅτι ὁ φόβος ἀναγκάζει τὸν Ἰδομενέα νὰ σᾶς προτείνῃ ταῦτα, ἀλλ' ἡ φρόνησις καὶ ἡ δικαιοσύνη τὸν ὑποχρεοῦσι ν' ἀποφασίσῃ οὕτω, χωρὶς ν' ἀνησυχῇ ἐὰν καλέσητε ἀδυναμίαν ὅ,τι αὐτὸς πράττει ἀπὸ ἀρετῆς. Κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπέπεσεν εἰς τινὰ λάθην, ἀλλὰ νομίζει δόξαν τοῦ ἐμολογῶν αὐτὰ διὰ τῶν προτάσεων, ἃς σᾶς ἀπευθύνει. Ἀδυναμία, κενοδοξία, παχυλὴ ἄγνοια τῶν συμφερόντων τοῦ ἠθέλεν εἶναι νὰ ἐλπίζῃ ὅτι δύναται νὰ κρύψῃ τὰ λάθη τοῦ προσπαθῶν νὰ τὰ ὑποστηρίξῃ ἀλαζονικῶς καὶ ἀδίκως. Ὅστις ὅμως ὁμολογεῖ αὐτὰ εἰς τὸν ἐχθρόν του καὶ ζητεῖ τὴν θεραπείαν τῶν, δεικνύει ὅτι εἶναι ἀνάξιος τοῦ λοιποῦ νὰ τὰ πράξῃ, καὶ ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔχει τὸ πᾶν νὰ φοβῆται ὡς πρὸς διαγωγὴν τοσοῦτον φρόνιμον καὶ τοσοῦτον σταθεράν, ἐὰν δὲν ὁμολογήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν εἰρήνην. Προσέξατε καλῶς μὴ σᾶς φωράσῃ ἀδικοῦντας· ἐὰν ἀποποιηθῆτε τὴν εἰρήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀθαυρήτως ἐρχομένους πρὸς σᾶς, ἡ εἰρήνη καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀποχωροῦσαι θέλουν σᾶς ἐκδικηθῇ. Ὁ Ἰδομενεὺς ὅστις ἔπρεπε νὰ φοβῆται μὴ εὕρῃ τοὺς Θεοὺς παρωργισμένους ἐναντίον του, θέλει τοὺς στρέψῃ καθ' ὑμῶν καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ· ὁ Τηλέμαχος καὶ ἐγὼ θέλομεν πολεμήσῃ ὑπὲρ τοῦ δικαίου. Ἐπικαλοῦμαι δὲ πάντας τοὺς Θεοὺς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τοῦ Ἄδου μάρτυρας τῶν δικαίων προτάσεων, ἃς σᾶς ἀπηύθυνα.

Περαιῶν τὸν λόγον ὁ Μέντωρ ἀνέτεινε τὴν χεῖρα ἵνα δείξῃ εἰς τοσοῦτους λαοὺς τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας, ὃν ἐκράτει ὡς σύμβολον τῆς εἰρήνης. Οἱ ἡγεμόνες, οἵτινες τὸν ἐβλεπον ἐκ τοῦ πλησίον, ἐξεπλάγησαν καὶ ἐξεθαμβώθησαν ἐκ τοῦ θείου πυρός, ὃπερ ἔλαμπεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του· αὐτὸς ἐφάνη μετὰ ἡγεμονικοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς ἥθους τοιοῦτου, ὅποιον

δὲν ἐφάνη πώποτε μεταξύ τῶν ἐνδοξοτέρων θνητῶν. Ἡ χάρις τῶν θελητικῶν καὶ ἰσχυρῶν λόγων τοῦ ἐσαγγέλλευσεν τὰς καρδίας· αὐτοὶ ἦσαν ὅμοιοι πρὸς τοὺς γοητευτικούς ἐκείνους λόγους¹, αἵτινες ἐν ἀκαρεῖ, κατὰ τὴν βαθεῖαν σιγὴν τῆς νυκτός, ἐπίσχουσιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ὀλύμπου τὴν δρόμον τῆς Σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων, καταπραΰνουν τὴν ἐξηγριωμένην θάλασσαν, παύουσι τὴν ὀρμὴν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων καὶ ἀναστέλλουσι τὸν ροῦν τῶν λαύρων ποταμῶν. Ὁ Μέντωρ ἦτο μεταξύ τῶν σφαδάζόντων ἐκείνων λαῶν, ὡς ὁ Βάκχος, ὅτε περιεκυκλοῦτο ὑπὸ τίγρειν, αἵτινες ἀποβαλοῦσαι τὴν θηριωδίαν των, ἤρχοντο διὰ τὴν ἀρετὴν τῆς γλυκείας φωνῆς του νὰ λείψωσι τοὺς πόδας του καὶ νὰ ὑποτάσσωνται εἰς αὐτόν διὰ τῶν θωπευμάτων των. Ἐν πρώτοις ἐγένετο βαθεῖα σιωπὴ καθ' ἅπαν τὸ στρατόπεδον. Οἱ ἡγεμόνες ἐθεώρουν ἀλλήλους μὴ δυνάμενοι ν' ἀντιλέξωσι τι εἰς αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ νὰ ἐννοήσωσι τίς ἦτο. Ὅλος ὁ στρατὸς ἀκίνητος, ὡς εἰς ἄνθρωπος, εἶχεν ἀτενὲς τὸ βλέμμα πρὸς αὐτόν· οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ λαλήσῃ φοβούμενος μὴ ἐκεῖνος εἴχῃ τι ἐτι νὰ προσθέσῃ, καὶ μὴ ἤθελε τὸν ἐμποδίσῃ νὰ τὸν ἀκούσωσι πάντες· καίτοι δὲ μὴ ἔχοντες τί ν' ἀντιτάξωσιν εἰς ὅσα ἐκεῖνος εἶπεν, οἱ λόγοι του ὅπως τοῖς ἐφαίνοντο βραχεῖς, καὶ ἐπεθύμουν ἵνα ἐλάλῃ περισσότερον χρόνον· πᾶν ὅ,τι ἔλεγεν, ἔμενεν ἐγκεχαράγμενον εἰς τὰς καρδίας πάντων. Λαλῶν δὲ ἡγαπάτο καὶ ἐπιστεύετο καὶ ἕκαστος ἦτο ἀκόρεστος, καὶ οἶνει κεχηνώς, ἐπιθυμῶν ν' ἀθροίσῃ καὶ τὰς ἐλαχίστας συλλαβάς, αἵτινες ἐξήρχοντο ἀπὸ τοῦ στόματός του.

Τελευταῖον μετὰ μακρὰν σιωπὴν, ἠκούσθη ψυθιρισμὸς ὑπὸ καιφός, ὅστις διεδόθη μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον. Αὐτὸς δὲν ἦτο πλεόν· ὡς ὁ συγκεχυμένος ἐκεῖνος θροῦς τῶν λαῶν, αἵτινες ἐφρύαττον ἐν τῇ ἀγανακτήσει αὐτῶν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἦτο πρῶτος τις καὶ εὐήχους θροῦς. Ἐβλέπε τις ἐπὶ τοῦ προσώπου πάντων γαλήνιον τι καὶ παιδρὸν. Οἱ Μανδούριοι, οἱ τοσοῦτον παρωργισμένοι, ἤσθάνοντο ὅτι τὰ

¹ Ἡ ἔννοια τῆς περικοπῆς ταύτης εἶναι ἀμφιδύτης ἢ μάλλον ἀσφής. Σ. Μ.

ὅπλα ἐπιπτον ἀπὸ τῶν χειρῶν των. Ὁ ἄγριος Φάλλαντος μετὰ τῶν Λακωνίων του ἐξεπλάγη αἰσθόμενος τὰ σιδήρεα σπλάγχνα του καταγοητευθέντα· οἱ λοιποὶ ἡγεμόνες ἤρχιζον νὰ ἐπιποθῶσι τὴν εὐτυχὴ ταύτην εἰρήνην, ἥτις τοῖς ὑπεδείχθη. Ὁ δὲ Φιλοκτήτης, εὐαίσθητότερος παντὸς ἄλλου ἐννεκά τῆς πείρας τῶν μακρῶν παθημάτων του, δὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα· ὁ Νέστωρ αὐτὸς μὴ δυνάμενος νὰ λαλήσῃ ὑπὸ ἀμηχανίας εἰς ἣν ἡ ἀγόρευσις αὐτῇ τὸν ἔφερεν, ἐνηγκαλίσθη περιπαθέστατα τὸν Μέντορα· ἀλλὰ καὶ πάντες οὗτοι οἱ λαοὶ κοινῶς, ὡς ἐξ ἑνὸς παθήματος ἀνέκραξαν ὁμοφώνως, ὡς σοφὴ γέρων, σὺ μᾶς ἀφοπλίζεις τὴν εἰρήνην! τὴν εἰρήνην!

Ὁ Μέντωρ, μετὰ τινὰς στιγμὰς, ἠθέλησε ν' ἀρχίσῃ νέαν ἀγόρευσιν ἄλλ' ὅλα τὰ στρατεύματα, ἀνυπόμονα, ἐφοβήθησαν μὴ ἤθελε παρεμβάλει πρόσκομμά τι ὄθεν, τὴν εἰρήνην! τὴν εἰρήνην! πάλιν ἀνέκραξαν· ἀδύνατον δὲ ἦτο νὰ τοῖς ἐπιβάλλῃ τις σιωπὴν· συνανέκραξαν λοιπὸν ὁμοῦ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ· τὴν εἰρήνην! τὴν εἰρήνην!

Ὁ Νέστωρ τότε βλέπων ὅτι δὲν ἦτο ἐλεύθερος νὰ λαλήσῃ κατὰ συνέχειαν κτῆνιστήθη μόνον νὰ εἴπῃ. Βλέπεις, ὦ Μέντωρ, τί δύναται ὁ λόγος τιμίῳ ἀνδρὶ· ὅταν καὶ σοφία καὶ ἀρετὴ λαλῶσι καταπραΰνουν πάντα τὰ πάθη· αἱ δίκαιαι ἐργαὶ μᾶς μετεβλήθησαν εἰς φιλίαν καὶ πόθον διαρκoῦς εἰρήνης. Τὴν δεχόμεθα ταιαύτην, οἶαν μᾶς τὴν προσφέρεις. Συγχρόνως ἅπαντες οἱ ἡγεμόνες προέτειναν τὴν δεξιάν ὡς σημεῖον συναινέσεως.

Ὁ Μέντωρ ἔδραμε πρὸς τὴν πύλην τῆς πόλεως ἵνα ἀνοίξῃ αὐτὴν καὶ παραγγείλῃ εἰς τὸν Ἰδομενέα νὰ ἐξέλθῃ τοῦ Σαλέντου ἄνευ φρουρᾶς. Ἐν τούτοις ὁ Νέστωρ ἐνηγκαλίζετο τὸν Τηλέμαχον καὶ τῷ ἔλεγεν· ὦ ἀγαπητὲ υἱέ, τοῦ σωωτέρου πάντων τῶν Ἑλλήνων· εἴθε νὰ γίνῃς καὶ σὺ σοφός, ὡς ἐκεῖνος, εὐτυχέστερος δέ! Δὲν ἀνεκάλυψάς τι περὶ τῆς τύχης του; Ἡ μνήμη τοῦ πατρός σου, πρὸς ὃν ὁμοιάζεις, συντέλεσεν ἵνα σβέσῃ τὴν ἐργὴν μας. Ὁ Φάλλαντος, καὶ τοὶ τραχεῖς καὶ ἄγριοι, καὶ τοὶ οὐδέποτε ἰδὼν τὸν Ὀδυσσεά, κατενύγη ἀκούσας τὰ παθήματά του καὶ τὰ τοῦ υἱοῦ του. Ἦδη παρκαί-

λουν τὸν Τηλέμαχον νὰ διηγηθῇ τὰς τύχας του. ὅτε ὁ Μέντωρ ἐπανῆλθε μετὰ τοῦ Ἰδομενέως καὶ ἀπάσης τῆς Κρητικῆς νεότητος, ἥτις τὸν παρεκολούθει.

“Ἄμα οἱ σύμμαχοι εἶδον τὸν Ἰδομενέα ἠσθάνθησαν ὅτι ἡ ὀργή των ἐξεκαύθη, ἀλλ’ οἱ λόγοι τοῦ Μέντορος ἐσθῆσαν τὸ ἔτοιμον αὐτὸ ν’ ἀναλάμψη πῦρ. Τί βραδύνωμεν, εἶπε, καὶ δὲν συνομολογοῦμεν τὴν ἱερὰν ταύτην συμμαχίαν, ἥς οἱ θεοὶ ἔσονται μάρτυρες καὶ ὑπερασπισταί; αὐτοὶ ἄς κατακαύσωσι τὸν τολμητιᾶν καὶ ἀσεβῆ, ὅστις ἤθελε ζητήσῃ νὰ τὴν παραβιάσῃ· τὰ τρομερώτερα δεινὰ τοῦ πολέμου, ἀντὶ νὰ λυπησώσι τοὺς πιστοὺς καὶ ἀθώους λαοὺς, ἄς ἐπιπέσωσιν εἰς τὴν ἐπίορκον καὶ κατάρaton ἐκείνην κεφαλὴν τοῦ φιλοδόξου, ὅστις ἤθελε καταπατήσῃ τὰ ἱερὰ δίκαια τῆς συμμαχίας ταύτης· ὁ τοιοῦτος εἴη βδελυκτός, καὶ ἀποτρόπαιος παρὰ τε θεῶν καὶ ἀνθρώπων, καὶ οὐδέποτε ἀπολαῦσαι τοῦ καρποῦ τῆς ἐπίβουλης αὐτοῦ. Εἶθε αἱ Ἑρινύες τοῦ Ἄδου, ὑπὸ τὰς εἰδεχθεστέρας μορφάς, νὰ ἐξάψωσι τὴν λύσσαν καὶ τὴν ἀπελπισίαν του· εἶθε νὰ φονευθῇ ἄνευ ἐλπίδος ταφῆς· εἶθε τὸ σῶμα του νὰ γίνῃ ἐλώριον (σπάραγμα) τῶν κυνῶν καὶ τῶν γυπῶν καὶ εἶθε ἡ ψυχὴ του νὰ βασανίζηται ἐν τῷ Ἄδῃ, εἰς τὰ κατώτατα τοῦ Ταρτάρου, αἰωνίως καὶ αὐστηρότερον τοῦ Ταντάλου, τοῦ Ἰξίωνος καὶ τῶν Δαναϊδῶν· ἀλλ’ εἶθε ἡ εἰρήνη αὕτη νὰ ᾔναι ἀκλόνητος ὥς οἱ σκόπελοι τοῦ Ἀτλαντός τοῦ ὑπόβαστάζοντος τὸν Οὐρανόν· εἶθε πάντες οἱ λαοὶ νὰ τὴν σεβασθῶσι καὶ ἀπολαύσωσι τῶν καρπῶν αὐτῆς εἰς γενεάς γενεῶν· εἶθε τὰ ὀνόματα ἐκείνων οἵτινες θέλουσιν ὀμώσῃ εἰς αὐτήν, νὰ ᾤσιν ἀγαπητὰ καὶ αἰνετὰ εἰς τὸ στόμα τῶν ὑστάτων ἀπογόνων μας· εἶθε ἡ εἰρήνη αὕτη, τεθεμελιωμένη εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν, νὰ εἶναι ὁ τύπος πάσης μελλούσης εἰρήνης ἀπάντων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ εἶθε πάντες οἱ λαοὶ, οἱ θέλοντες νὰ ᾤσιν εὐτυχεῖς διὰ τῆς ὁμονοίας, νὰ μιμηθῶσι τὸ παράδειγμα τῆς Ἑσπερίας!

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι βασιλεῖς ὀμνύουσι τὴν εἰρήνην κατὰ τὰς ρηθείας συμφωνίας. Ἀνταλλάττουσι πρὸς ἀλλήλους ἀνὰ δώδεκα ὁμήρους. Ὁ Τη-

λέμαχος ζητεῖ νὰ συγκαταλεχθῇ μεταξύ τῶν παρὰ τοῦ Ἰδομενέως δοθέντων· ἀλλ' οὐδεὶς συναινεῖ ἵνα καὶ ὁ Μέντωρ συγκαταλεχθῇ ὡσαύτως, ἐπειδὴ οἱ σύμμαχοι θέλουσιν ἵνα οὗτος μένῃ πλησίον τοῦ Ἰδομενέως, ἐγγυώμενος περὶ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ τε καὶ τῶν συμβούλων του, μέχρι τελείας ἐκπληρώσεως τῶν βεβαιωθέντων ὅρων. Ἐσφαζάν ἔπειτα, μετὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου, ἑκατὸν δαμάλεις λευκοπέρας τῆς χιόνης, καὶ ἴσους ταύρους, ὧν τὰ κέρατα ἦσαν περιχρυσωμένα καὶ κεκοσμημένα ὑπὸ στεφάνων. Ἀκούοντο οἱ φρικώδεις μυκηθμοὶ τῶν σφαγίων, ἅτινα ἐπιπτον ὑπὸ τὴν ἱερὰν μάχαιραν, μέχρι τῶν πλησιοχώρων ὁρέων. Τὸ ἀτρίζον αἷμα ἔρρεε πανταχοῦ, καὶ οἶνος ἐκλεκτός ἐσπένδeto· οἱ μάντιες ἐξήταζον τὰ σπλάγχνα τῶν ἱερῶν, ἅτινα ἐσπαιρον εἰσέτι. Οἱ ἱεροῦνται ἔκαιον ἐπὶ τῶν βοιωτῶν λιθανωτῶν, ὅστις ἀπετέλει πυκνὸν νέφος, καὶ οὐτινος ἢ εὐωδία διεχέετο εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον.

Ἐν τούτοις οἱ στρατιῶται τῶν δύο ἀντιπάλων στρατῶν, παύσαντες τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐχθραν, ἤρχισαν νὰ συνομιλῶσι περὶ τῶν παρόντων πραγμάτων, ἀνεκουφίζοντο ἐκ τῶν κόπων των καὶ ἀπῆλκυον πρωΐμως τὰς γλυκύτητας τῆς εἰρήνης. Πολλοὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἠκολούθησαν τὸν Ἰδομενέα εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ἀνεγνώρισαν τοὺς ἀκολουθούσους τοῦ Νέστορος, οἵτινες ἐπολέμησαν ἐπίσης εἰς τὸν αὐτὸν πόλεμον. Ὑσπάζοντο ἀλλήλους φιλικῶς, καὶ διηγοῦντο ἀμοιβαίως πᾶν ὅ,τι συνέβη μετὰ τὴν ἐκπόρθειν τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης πόλεως, ἥτις ἦτο τὸ ἀγλάϊσμα ἀπάσης τῆς Ἀσίας. Ἦδη κατεκλίνοντο ἐπὶ τοῦ χόρτου, ἐστεφανοῦντο ἐξ ἀνθέων καὶ συνέπιον ὁμοῦ τὸν οἶνον, ὃν ἔφερον ἐκ τῆς πόλεως εἰς μεγάλους ἀμφορεῖς, ἵνα ἐορτάσωσι τοσοῦτον αἰσίαν ἡμέραν.

Ἀΐφνης ὁ Μέντωρ λέγει πρὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ στρατηγοὺς τοὺς αὐτόθι συνηγμένους. Εἰς τὸ ἐξῆς ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, καὶ ὑπὸ διαφόρους ἡγεμόνας, θέλετ' ἀπαρτίσει ἓνα καὶ μόνον λαόν· οὗτος οἱ δίκαιοι θεοὶ οἱ προστάται τῶν ἀνθρώπων, οὓς ἐδημιούργησαν, θέλουσιν ἵνα ἡ ἔνωσις τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἢ ὁ αἰώνιος δεσμός τῆς ἐντελοῦς ὁμονοίας του· σύμπαν

τὸ ἀνθρώπινον γένος· εἶναι μίᾳ οἰκογένειᾳ διεσπαρμένην εἰς ἅπαν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς· πάντες οἱ λαοὶ εἶναι ἀδελφοί, καὶ ὀφείλουσι ν' ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, ὡς τοιούτους. Συμφορὰ εἰς τοὺς ἀσεβεῖς ἐκείνους τοὺς ζητούντας ἀπάνθρωπον δόξαν εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀδελφῶν των, ὅπερ ἐστὶν αἱμά των! Ὁ πόλεμος ἐνίοτε εἶναι ἀναγκαῖος, ἀληθῶς, ἀλλ' εἶναι αἰσχος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὸ νὰ καθίσταται ἀπαραίτητος εἰς τινὰς περιστάσεις. Ἴδ βασιλεῖς, μὴ λέγετε ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἐπιθυμῇτε πρὸς ἀπόκτησιν δόξης· ἡ ἀληθινὴ δόξα δὲν εὐρίσκεται ἔξω τῆς ἀνθρωπότητος· ὅστις δῆποτε προτιμᾷ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ δόξαν ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῆς φιλάνθρωπιᾶς, εἶναι δαίμων ὑπερήφανος καὶ οὐχὶ ἄνθρωπος, καὶ δὲν θέλει ποτέ περιέλθαι εἰς ἄλλο ἢ εἰς ψευδῆ τινα δόξαν, διότι ἡ ἀληθινὴ εὐρίσκεται μόνον εἰς τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν χρηστότητα. Δυνατὸν νὰ καλακεύωσιν τινες τὸν τοιοῦτον, ἵνα εὐχαριστήσωσι τὴν φιλοδοξίαν του, ἀλλὰ θέλουσιν εἶπαι πάντοτε ἔνδομύχως περὶ αὐτοῦ, ὅσάκις θελήσωσι νὰ λαλήσωσιν εὐλακρινῶς· τοσοῦτω ἐγένετο ὑποδέεστερος τῆς δόξης, ὥσθ πλεόν ἄκορεστος καὶ ἀδίκως ἐζήτησεν αὐτήν. Οἱ ἄνθρωποι δὲν πρέπει νὰ τὸν τιμῶσιν, ἀφοῦ αὐτὸς τόσῳ ὀλίγον ἐξετίμησεν αὐτοὺς, καταστωεύσας τὸ αἷμά των εἰς τὴν σατανικὴν κενοδοξίαν του. Μακάριος ὁ βασιλεὺς ὁ ἀγαπῶν τὸν λαόν αὐτοῦ, καὶ ἀνταγαπώμενος ὑπ' αὐτοῦ· ὁ ἐμπιστευόμενος εἰς τοὺς γείτονάς του, καὶ ἀπολαμβάνων τὴν ἐμπιστοσύνην των· ὁ πόλεμος οὐ μόνον μὴ κηρύττων αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ ἀποτρέπων αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν πρὸς ἀλλήλους, καὶ τέλος μακάριος ὁ βασιλεὺς, οὗτινος τὸν λαόν ζηλεύουσιν οἱ ἄλλοι βασιλεῖς ὅτι ἔχει τοιοῦτον βασιλέα! Σκέψασθε λαιπὸν, ὦ σεῖς οἱ κυβερνῶντες τὰς ἰσχυράς πόλεις τῆς Ἑσπερίας, ἵνα συνέρχησθε ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰς κοινὴν συνέλευσιν. Συγκροτήσατε ἀνὰ πᾶν τρίτον ἔτος ἐθνικὴν ἐκδήγυριν, ἐνθα πάντες οἱ παρόντες ἐνταῦθα βασιλεῖς νὰ παρίστασθε ἀναγκαινίζοντες τὴν συμμαχίαν ταύτην διὰ νέας ὁρκομωσίας πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς συναφθείσης φιλίας, καὶ πρὸς σύσκεψιν πάντων περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων. Ἐνῶ οὕτως ἔσεσθε ἡνωμένοι, ἔξετε συγ-

χρόνως ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ εἰρήνην, δόξαν καὶ ἀφθονίαν· ἐξωτερικῶς δὲ ἔσσεσθε ἀήττητοι. Μόνη ἡ ἔρις, ἡ ἐξελθούσα ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ πρὸς τιμωρίαν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων, δύναται νὰ διαταράξῃ τὴν εὐδαιμονίαν, ἣν οἱ Θεοὶ σὰς ἐτοιμάζουσιν.

Ὁ Νέστωρ τότε τῷ ἀπεκρίθη. Βλέπεις, ἐκ τῆς εὐκολίας μεθ' ἧς βεβαιούμεν τὴν εἰρήνην, πόσον ἀπέχομεν τοῦ νὰ θελήσωμεν νὰ πολεμήσωμεν διὰ κενοδοξίαν, καὶ διὰ πλεονεξίαν τοῦ ν' αὐξηθῶμεν πρὸς βλάβην τῶν γειτόνων μας; Ἀλλὰ, τί δύναται τις νὰ πράξῃ, ὅταν εὐρίσκηται πλησίον ἡγεμόνος ἀδίκου μὴ γινώσκοντος ἕτερον νόμον ἢ τὸν τοῦ ἰδίου κέρδους, καὶ μὴ παραβλέποντος οὐδεμίαν περίστασιν ὅπως εἰσβάλῃ εἰς τὰς χώρας τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν; Μὴ νομίσητε δὲ ὅτι λαλῶ περὶ τοῦ Ἰδομενέως· οὐχί· δὲν φρονῶ πλέον οὕτω περὶ αὐτοῦ· ἀλλὰ περὶ τοῦ Ἀδράστου, βασιλέως τῶν Δαυνίων, ὃν περὶ πάντων ὀφείλομεν νὰ φοβώμεθα· αὐτὸς περιφρονεῖ τοὺς Θεοὺς καὶ πιστεύει ὅτι πάντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς ἄνθρωποι ἐγεννήθησαν ἵνα δουλεύωσιν εἰς μόνην τὴν δόξαν αὐτοῦ. Δὲν θέλει ὑπηκόους, ὧν νὰ λέγῃται βασιλεὺς καὶ πατήρ, ἀλλὰ δούλους καὶ λάτρως, καὶ ἀπαιτεῖ νὰ τῷ προσφέρωνται θεῖαι τιμαί· ἕως τῶρα ἡ τυφλὴ τύχη ἠνύχῃσε τὰ πλέον ἄδिका ἐπιχειρήματά του. Ἡμεῖς ἐσπεύσαμεν νὰ προσβάλωμεν τὸ Σάλεντον, ὅπως ἐξολοθρεύσωμεν τὸν ἀσθενέστερον τῶν ἐχθρῶν μας, ὅστις μόλις ἤρχισε νὰ ἐγκαθιδρύνῃται εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, ἵνα στρέψωμεν ἔπειτα τὰ ὄπλα μας κατὰ τοῦ ἰσχυροτέρου τούτου ἐχθροῦ· οὗτος ἐκυρίευσεν ἤδη πολλὰς πόλεις τῶν συμμάχων μας· οἱ Κροτωνιάται ἠττήθησαν δις ὑπ' αὐτοῦ· αὐτὸς μεταχειρίζεται πάντα τρόπον ἵνα κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν του· ἡ βία ἢ ἀπάτη, ὡς πρὸς αὐτόν, εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἀρκεῖ μόνον νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς του. Συνήθροισε μεγάλους θησαυροὺς· τὰ στρατεύματά του εἰσὶ πειθαρχικὰ καὶ ἐξησκημένα, οἱ στρατηγοὶ του ἐμπειροὶ καὶ ὑπηρετοῦντες πιστῶς αὐτῷ, ἐπαγρυπνεῖ δὲ ὁ ἴδιος ἀκαταπαύστως ἐφ' ὅλων τῶν ἐκτελούντων τὰς διαταγὰς του· τιμωρεῖ σύστηρως ἐτι καὶ τὰ ἐλάχιστα παραπτώματα, καὶ ἀνταμείβει δα-

ψελῶς τοὺς δουλεύοντας αὐτῷ. Ἡ ἀνδρία του ἐνθαρρύνει
καὶ κρατύνει ἅπαντα τὰ στρατεύματά του· αὐτὸς ἤθελεν εἶναι
τέλειος βασιλεὺς, εἰάν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀλήθεια ἐκόσμου-
ν τὴν διαγωγὴν του· ἀλλὰ δὲν φοβεῖται θεοὺς, οὔτε αἰσθάνε-
ται ἐλεγχοῦ συνειδήσεως· μάλιστα ὡς οὐδὲν λογίζεται τὴν
καλὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων θεωρῶν αὐτὴν ὡς φαντασίας
πλάσμα, ὅπερ ἐκφοβίζει μόνον τὰς ἀσθενεῖς ψυχάς. Νομί-
ζει δὲ ὡς βέβαιον καὶ ἀναμφισβήτητον ἀγαθὸν τὸ νὰ ἔχῃ
πολὺν πλοῦτον, νὰ εἶναι ἐπίφοβος καὶ νὰ καταφρονῇ ἅπαν τὸ
ἀνθρώπινον γένος, Ἐντὸς ὀλίγου οἱ στρατοὶ του θέλουσι φανεῖ-
εἰς τὰς χώρας μας· καὶ εἰάν ἡ ἔνωσις τσοσούτων λαῶν δὲν κα-
τορθώσῃ νὰ τῷ ἀντιστῇ, πᾶσα ἐλπίς ἐλευθερίας ἀπώλετο δι'
ἡμᾶς· συμφέρεи λοιπὸν εἰς τὸν Ἰδομενέα, ὡς καὶ εἰς ἡμᾶς αὐ-
τοὺς ν' ἀντιταχθῶμεν εἰς τὸν γείτονα τοῦτον, ὅστις δὲν ὑπο-
φέρει οὐδεμίαν ἐλευθερίαν τῶν πλησίων του. Ἐάν ἡμεῖς ἡττη-
θῶμεν, τὸ Σάλεντον θέλει ἀπειλῆσθαι ὑπὸ τῆς αὐτῆς συμφο-
ρᾶς. Ταχύνωμεν λοιπὸν πάντες ὁμοῦ ὅπως τὸν προκαταλά-
βωμεν.

Ἐνῷ ὁ Μέντωρ οὕτως ἐλάλει, ἐβιάδιζον ὁμοῦ πάντες πρὸς
τὴν πύλην, ἐπειδὴ ὁ Ἰδομενεὺς παρεκάλεσεν ὅλους τοὺς βα-
σιλεῖς, καὶ ὅλους τοὺς στρατηγοὺς, νὰ εἰσέλθωσι δι' αὐτῆς
καὶ καταλύσωσιν ἐντὸς τῆς πόλεως ἐκεῖνην τὴν νύκτα.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ

Ἦ' πόθεις

Ὁ Νέστωρ κατ' ἐντολὴν τῶν συμμάχων, ζητεῖ ἐπικουρίαν παρὰ τοῦ Ἰδομενέως ἐναντίον τῶν Δαυνίων. — Ὁ Ἰδομενεὺς τοῖς ὑπόσχεται στρατὸν· ὁ Μέντωρ ἀποδοκιμάζει τὴν πρᾶξίν του, νὰ ἐπιχειρήσῃ νέον πόλεμον. — Ἀφελήθεις ἐκ τῆς σφῆς ταύτης συμβουλῆς ὁ Ἰδομενεὺς πείθει τοὺς συμμάχους νὰ λάθωσιν εἰς τὸν στρατὸν τῶν τὸν Τηλέμαχον μετὰ ἑκατὸν Κρητῶν, καὶ τοῦτο ἄρχει αὐτοῖς. — Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Τηλέμαχου, ὁ Μέντωρ ἐξετάζει λεπτομερῶς τὴν πόλιν καὶ τὸ βασιλεῖον τοῦ Σαλέντου, τὴν κατὰστασιν τοῦ ἐμπορίου του καὶ πάντα κλάδον διοικήσεως. Λέγει τῷ Ἰδομενεὶ νὰ συντάξῃ νέους κανονισμοὺς περὶ ἐμπορίου καὶ ἐπιτηρήσεως αὐτοῦ. — Τὴν προτρέπει νὰ διαιρέσῃ εἰς ἑπτὰ τάξεις τὸν λαόν, καὶ νὰ διακρίνῃ τὸν βαθμὸν ἐκάστης τάξεως διὰ τῆς διαφορᾶς τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῆς· τὸν συμβουλεύει νὰ ἐξαρτῇ τὴν πολιτείαν καὶ τὰς περιττὰς τέχνας, ὅπως μεταστήσῃ τοὺς τέχνητας εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἰδίως εἰς τὴν γεωργίαν, ἣν περὶ πολλοῦ ποιεῖται. — Εὐ-οχῇ ἀποτελέσματα τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης.

Ἐν τούτοις ἅπας ὁ συμμαχικὸς στρατὸς παρεσκεύαζε τὰς σκηνάς του καὶ ἡ πεδιάς ἦτο κεκαλυμμένη ἐκ λαμπρῶν σιμαίων παντὸς χρώματος, ὅπου οἱ Ἑσπῆριοι ἤδη κεκοπιανό-τες ἀνέμενον τὸν ὕπνον. Ὅτε οἱ βασιλεῖς μετὰ τῆς θεραπείας τῶν εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἠπόρισαν πῶς οἱ περὶ τὸν Ἰδομενέα εἰς τοσοῦτον ὀλίγον καιρὸν ἡδυνήθησαν νὰ κτίσωσι τοσαύτας μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, καὶ πῶς αἱ δυσκολαὶ τοσοῦτον μεγάλου πολέμου δὲν ἐμπόδισαν τὴν ἀρτισύστατον ταύτην πόλιν ν' αὐξήσῃ καὶ ἐγκαλλωπισθῇ τάχιστα.

Ἐθαύμασαν δὲ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀγχνίαν τοῦ Ἰδομενέως, ὅστις ἐθεμελίωσε τοσοῦτον καλὸν βασιλεῖον, καὶ ἐσμ-πέραναν ὅτι εἰρήνης ὑπαρχούσης, οἱ σύμμαχοι ἔσονται ἰσχυρό-τεροι ἐὰν προσλάβωσιν αὐτὸν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν κατὰ τῶν Δαυνίων. Προέτειναν λοιπὸν εἰς τὸν Ἰδομενέα ἵνα συμμ-

τάσ' αὐτῆς, ὃ δὲ μὴ δυνήθεϊς ν' ἀπορρίψῃ τοσοῦτον εὖλογον
πρῶτον ὑποσχέθη αὐτοῖς ἐπικουρίαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ Μέν-
τωρ οὐδὲν ἠγνόει ἐξ ὅσων ἀπαιτοῦνται πρὸς καταρτισμὸν
τοῦ ἀκμαίου, ἐνόησεν ὅτι αἱ δυνάμεις τοῦ Ἰδομενεύος δὲν
ἔν τῷ μεγάλῳ, ὅσῳ ἐφαίνοντο, ὅθεν λαβὼν αὐτὸν κατὰ
ἴνας τῷ ἐλάλησεν οὕτω.

Βλέπεις ὅτι αἱ φροντίδες ἡμῶν δὲν ἀπέβησαν μάταιαι. Τὸ
ἔλεντον ἀπηλλάγη τῶν δυστυχημάτων, ἅτινα τὸ ἠπέλουν·
σὲ κεῖται νῦν νὰ ἀρῇς τὴν δόξαν του μέχρι ἀστέρων, καὶ
μὴ μὴθῇς τὸν σοφὸν πάππον σου Μίνωα ὡς πρὸς τὸ κυβερ-
νᾶν τοὺς λαούς. Διαιτέλω δὲ λαλῶν σοι μετὰ παρησίας, ἐπει-
δὴ ὑποθέτω ὅτι τὰ θέλεις καὶ ὅτι ἀποστρέφεσαι τὴν κολα-
κίαν. Ἐνῷ οἱ βασιλεῖς οὗτοι ἐπὶ ἡμῶν τὴν πολυτέλειάν σου,
ἐγὼ ἐσυλλογιζόμην τὴν τολμηρὰν διαγωγὴν σου. Εἰς τὴν λέ-
ξιν τολμηρὰν ὁ Ἰδομενεὺς ἥλλαξε γροῖαν, οἱ ὀφθαλμοὶ του
ἐταράχθησαν, ἠρυθρίασε καὶ παρ' ὀλίγον νὰ διακόψῃ τὸν Μέν-
τωρα θέλων νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ὀργὴν του· ἀλλ' ὁ
Μέντωρ, πραεὶα μὲν καὶ αἰδῆμονι, ἐλευθέρῳ δὲ καὶ γεγωνυῖα
τῇ φωνῇ, εἶπεν. Ἡ λέξις τόλμη σὲ ταραττεῖ, ὡς βλέπω· πᾶς
ἄλλος, πλὴν ἐμοῦ, ἤθελεν ἔχει ἄδικον μεταχειριζόμενος αὐ-
τὴν, διότι ἕκαστος ὀφείλει νὰ σέβηται τοὺς βασιλεῖς, καὶ νὰ
εὐλαβῇται τὴν ἐπιεικειάν των, καίτοι ἐξελέγχων αὐτούς. Ἡ
ἀλήθεια μόνη ἀρκούντως τοὺς τραυματίζει, χωρὶς νὰ ἔχῃ τις
ἀνάγκην νὰ προσθέσῃ λέξεις τραχείας· ἀλλ' ἐπίστευσα ὅτι
ἠδύνασο ν' ἀνεχθῇς ἵνα σοὶ λαλήσω ἀνευ θωπείας, καὶ κατα-
δείξω τὸ ἀμάρτημά σου· ὁ σκοπός μου δὲ ἦτο νὰ σὲ συνειδήσω
ν' ἀκούης, ὀνομαζόμενα τὰ πράγματα διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν
ὀνομάτων, καὶ νὰ σοὶ δώσω νὰ ἐννοήσῃς ὅτι, ὅποτα οἱ ἄλλοι
σοὶ λαλῶσι περὶ τῆς διαγωγῆς σου, δὲν τολμῶσι ποτὲ νὰ σοὶ
εἰπωσιν ὅτι φρανοῦσι. Πρέπει, ἐὰν δὲν θέλῃς ν' ἀπατάσῃς, νὰ
ἐννοῇς πάντοτε πλείότερα τῶν ὅσα σοὶ λέγουσι περὶ πραγμά-
των, ἅτινα σοὶ εἶναι ἀνωφελῆ. Τὸ ἐπ' ἐμοί, θέλω ρυθμίσει
τοὺς λόγους μου κατὰ τὴν ἀνάγκην σου· ἀλλὰ σοὶ εἶναι ὠφέ-
λιμον ἵνα ἀνθρωπὸς τις, ὡς ἐγώ, ἀνευ ἰδιοτελείας ἢ κρυψι-
νοίας, σοὶ λαλήσῃ κατὰ μόνας γλῶσσας τραχείαν. Οὐδεὶς ἔ-

τερός ποτε θέλει τολμήσει, βεβαίως, νά σοι λαλήσῃ τήν· ἀλλά σύ τότε δὲν θέλεις ἰδεῖ τὴν ἀλήθειαν εἰ νικησμένην ὑπὸ λαμπρὰ μὲν, ἀλλὰ ψευδῇ περικαλύμ-

εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς, ἤδη ἀναλὰ τῆς πρώτης αὐτοῦ ὀρμῆς, ἐφάνη αἰσχυρὴ καὶ ἐλπίς τριαφροσύνης. Βλέπεις, εἶπεν εἰς τὸν Μέντορα, τί ἀπεργὰ ἡ συνθήκη τοῦ κολακεύεσθαι; Ἐγὼ σοὶ ὀφείλω τὴν σωτ τοῦ νέου βασιλείου· δὲν ὑπάρχει ἀλήθεια, δι' ἣν νὰ μὴ ζῶμαι εὐτυχὴς ὅτι ἤκουσ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ στόματός σου οἰκτερον βασιλέα, ὃν ἡ κολακεία διέφθειρε, καὶ ὅστις ἰδυνήθη, καὶ εἰς τὰς δυστυχίας του αὐτὰς, νὰ εὖρῃ ἀνθ' ἀρκούντως θαρραλέους ἵνα τῷ εἴπωσι τὴν ἀλήθειαν. Νῦν εὖρον ποτὲ ἄνθρωπον τοσοῦτον ἀγαπήσαντά με, ὥστε λίσσῃ νὰ μὲ δυσαρεστήσῃ λέγων μοι γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν.

Ἐνῶ εἶλεγε ταῦτα δάκρυα ἔρρευσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἐνηγκαλίσθη περιπαθῶς τὸν Μέντορα. Τότε ὁ σοφὸς γέρον τῷ λέγει. Μετὰ λύπης ἀναγκάζομαι νὰ σοὶ εἴπω τι ματα δυσάρεστα· ἀλλὰ δύναμαι νὰ σὲ προδώσω ἀποκρύπτ σοι τὴν ἀλήθειαν; Ἐλθε εἰς τὴν θέσιν μου! Ἐὰν μέχρι τοῦ νῦν ἡπατήθης, τοῦτο ἐγένετο διότι τὸ ἠθέλησας, διότι ἐφοβήθης συμβούλους λίαν εἰλικρινεῖς. Ἐζήτησάς ποτε ἀνθρώπους τοὺς πλέον ἀφιλοκερδεῖς καὶ τοὺς πλέον εὐπαρησιαστούς ἵνα σοὶ ἀντιεξέωσιν; Ἐπέτρεψάς ποτε νὰ λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀλιγώτερον σπουδάζοντες νὰ σοὶ ἀρέσκουσιν, οἱ μάλιστα εἰλικρινεῖς εἰς τὴν διαγωγὴν των, οἱ ἀρροδιότεροι νὰ ψέξωσι τὰ πάθη σου καὶ τὰ ἄδικα φρονήματά σου; ὅταν εὐδὲς κόλακας τοὺς ἀπεσκορράκισας; ἐδυσπίστησας πρὸς αὐτούς; Οὐχί, οὐχί, δὲν ἐπραξας ὅτι πράττουσιν οἱ ἐρασταὶ τῆς ἀληθείας, καὶ οἱ ἄξιοι νὰ γνωρίσωσιν αὐτήν. Ἰδομεν νῦν ἐὰν ἔχῃς τὸ θάρρος νὰ ταπεινωθῇς ἐνώπιον τῆς ἀληθείας, ἥτις σὲ καταδικάζει.

Λέγω λοιπὸν ὅτι τὸ πρόξενον ἐπαίνων ὑπὲρ σοῦ εἶναι τὸ μάλιστα ἄξιον φόρου. Ἐνῶ ἔχεις ἐξωτερικῶς τοσοῦτους ἐχθρούς, οἵτινες ἀπειλοῦσι τὸ μόνον παγιωθὲν βασίλειόν σου, σὺ ἐφρόντισας ἐσωτερικῶς νὰ κτίσῃς ἀπλῶς πολυτελεῖς οἰκο-

ἴς τὴν νέαν πόλιν σου· καὶ ταῦτο σοὶ παρέσχε τοσαύ-
 τηράς νύκτας, καθὼς μοὶ ἐμολόγησας σὺ ὁ ἴδιος. Ἔ-
 στας τὸν πλοῦτόν σου· δὲν ἐσκέφθης οὔτε νὰ πληθύνῃς
 ὀν σου, οὔτε νὰ καλλιεργήσῃς τὰς εὐφόρους γαίαις τῆς
 ταύτης. Καὶ δὲν ἔχρεώστεις νὰ θεωρήσῃς τὰ δύο ταῦτα
 , ὡς δύο ἰσχυρά θεμέλια τοῦ κράτους σου; νὰ ἔχῃς δηλ.
 λους ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ ἀγροὺς καλλιεργημένους, οἵτινες
 οὓς θρέψωσιν; Ἐχρειάζετο μὲν μακρὰ εἰρήνη κατ' ἀρχὰς
 συντελέσῃ εἰς πληθυσμὸν τοῦ λαοῦ σου· ἀλλ' ἄφειλες νὰ
 ἦς περὶ τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἐγκαθιδρύσεως νόμων σα-
 πλὴν ἢ κενοδοξία σου σὲ ἔφερε μέχρι χείλους τῆς ἀβύσ-
 σελων νὰ φαίνεσαι μέγας ἐξήτησας νὰ καταστρέψῃς τὸ
 μεγαλεῖόν σου. Σπεῦσον λοιπὸν νὰ διορθώσῃς τὰ ἁ-
 ματὰ σου· ἀνάβαλε πάντα τὰ πολυδάπανα ἔργα σου·
 τὴν πολυτέλειαν, ἥτις θέλει φθείρει τὴν νέαν πόλιν σου·
 ἔννοσιν καὶ ἐλευθερίαν τῷ λαῷ σου· χορήγησον αὐτῷ εὐπο-
 ρίαν, ἵνα διευκολύνῃς τοὺς γάμους του. Ἰώωσκε δὲ ὅτι
 ἴτε μόνον εἶσαι βασιλεὺς, ὅταν ἔχῃς λαοὺς νὰ κυβερνήσῃς, ἢ
 δὲ κυβερνήσις σου πρέπει νὰ μετρηῇται οὐχὶ διὰ τῆς ἐκτάσεως
 τῶν γαιῶν, ἃς κέκτηται, ἀλλὰ διὰ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἄν-
 θρώπων, οἵτινες θέλουσι κατοικήσει εἰς αὐτάς καὶ θέλουσι
 πείθεσθαι προθύμως εἰς σέ. Ἐχε γαίαις καλὰς, εἰ καὶ μετρίαις
 τὴν ἔκτασιν· κάλυψον αὐτάς ὑπ' ἀναριθμήτων λαῶν, φιλοπό-
 νων τε καὶ ἐξησχημένων εἰς τὴν ἐργασίαν· θήρευσον τὴν ἀγά-
 πην τῶν λαῶν αὐτῶν καὶ ἔσῃ ἰσχυρότερος, εὐδαιμονεστερος,
 πληρέστερος δόξης, ἢ πάντες οἱ κατακτηταί, οἵτινες λεηλα-
 τοῦσι καὶ πορνοῦσι τὰ βασίλεια.

Τί δὲ θέλω πράξει, ὡς πρὸς τοὺς βασιλεῖς αὐτούς; ἀπε-
 κρίθη ὁ Ἰδομενεύς· θέλω ἄρ' γε ἐμολογήσει τὴν ἀδυναμίαν
 μου; ἀληθῶς ἡμέλῃσα τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ὅπερ
 μοὶ εἶναι τοσοῦτον εὐκόλυν εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, καὶ
 δὲν ἐσυλλογίσθην ἄλλο εἰμὶ νὰ κτίσω πόλιν μεγαλοπρεπῆ·
 πλὴν πρέπει, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, ν' ἀτιμασθῶ εἰς τὴν
 συνέλευσιν τοσαύτων βασιλείων, καὶ νὰ φανερώσω τὴν ἀφρο-
 σύνην μου; Ἐάν τοῦτο ἀρμόζει, τὸ δεῖχαι, θέλω τὸ πράξει

ἄνευ δισταγμοῦ καὶ ἄς ζημιωθῶ ὅ,τι δῆποτε, ἐπειδὴ σὺ μὲν ἐδίδαξας ὅτι βασιλεὺς ἀγαθὸς προωρισμένος νὰ ὠφελήσῃ τοὺς λαοὺς τοῦ καὶ ὀφείλων τὸ πᾶν εἰς αὐτοὺς, ἀντὶ νὰ ζητῇ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φήμην χρεώσται νὰ προτιμᾷ τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ τοῦ¹.

Τὸ αἶσθημα αὐτὸ εἶναι ἄξιον πατρὸς τῶν λαῶν, ἐπανέλαβεν ὁ Μέντωρ· διὰ τῆς ἀγαθότητος ταύτης, καὶ οὐχὶ διὰ ματαιᾶς πολυτελείας τῆς πόλεως σου, ἀναγνωρίζω εἰς αὐτὴν καρδίαν ἀγαθοῦ βασιλείως· ἀλλὰ πρέπει νὰ φειδῇσαι τῆς τιμῆς σου πρὸς τὸ συμφέρον αὐτὸ τοῦ βασιλείου σου. "Ἄφες ἐμὴ τὴν φροντίδα ταύτην· ἐγὼ θέλω δώσει νὰ ἐννοήσωσι πάντες οὗτοι οἱ βασιλεῖς ὅτι ἐδωκας ὑπόσχεσιν ν' ἀποκαταστήσῃ τὸν Ὀδυσσεά, ἐὰν ζῇ εἰσέτι, ἢ τοῦλάχιστον τὸν υἱὸν τοῦ εἶς τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν ἐν Ἰθάκῃ, καὶ ὅτι θέλεις διασκορπίσει κακὴν κακῶς πάντας τοὺς μνηστῆρας τῆς Πηνελόπης. Δὲν θέλουσι δὲ δυσκολευθῇ νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς ἀπαιτεῖ πολυάριθμα στρατεύματα, καὶ θέλουσι στέρξει ἵνα τοῖς δόσῃς κατ' ἀρχὰς μικράν τινα ἐπικουρίαν κατὰ τῶν Δαυνίων.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς ἐφάνη ὡς ἄνθρωπος ἀνακουφισθεὶς ἐκ βαρέως φορτίου. Σὺ σώζεις, ἀγαπητὲ φίλε, εἶπεν εἰς τὸν Μέντορα, τὴν τιμὴν μου καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς ἀρτίστυστάτου ταύτης πόλεως, ἧς θέλεις ἀποκρύψει τὴν ἀδυναμίαν πρὸς πάντας τοὺς γείτονάς μου. Ἀλλ' ἐν τίνι εὐλογοφανῇ αἰτία θέλω εἶπει ὅτι μέλλω νὰ πέμψω στρατεύματα εἰς Ἰθάκην ἵν' ἀποκαταστήσω τὸν Ὀδυσσεά ἢ τοῦλάχιστον τὸν υἱὸν τοῦ Τηλέμαχον, ἐνῶ ὁ Τηλέμαχος αὐτὸς ὑπεσχέθη ν' ἀπέλθῃ εἰς τὸν κατὰ τὸν Δαυνίων πόλεμον;

Μὴ ταράττου διὰ τοῦτο, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ· θέλω εἶπει τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν. Τὰ πλοῖα, ἅτινα θέλεις πέμψει πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ ἐμπορίου, θέλουσιν ὑπάγει εἰς τὰ παράλια τῆς Ἡπείρου, καὶ θέλουσι πράξει συγχρόνως δύο τινά, τὸ μὲν

¹ Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθῃσιν ὑπὲρ τῶν προβάτων. Εὐαγγέλ. κατὰ Ἰωάν. Κεφ. 15.

θέλουνσι προσελκύσει εἰς τὴν παραλίαν σου τοὺς ξένους ἐμ-
πόρου· οὐς τὰ μεγάλα τέλη ἀπεμάκρυναν τοῦ Σαλέντου, τὸ
δὲ θέλουνσι λάβει πληροφορίας περὶ τοῦ Ὀδυσσέως. Ἐάν οὗτος
ἦ εἰσέτι, δὲν πρέπει νὰ ᾔῃαι μακρὰν τῶν θαλασσῶν ἐκείνων
τῶν διαχωρίζουσων τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Ἰταλίας· καὶ βε-
βαιῶσι μάλιστα ὅτι τὸν εἶδον παρὰ ταῖς Φαίαξιν· ἀλλ' ἔτι
καὶ ὅταν ἐλπίς δὲν ᾔθελεν ὑπάρχει τοῦ νὰ τὸν ἐπανίδωμεν,
τὰ πλοῖά σου θέλουνσι χορηγήσει μεγάλην βοήθειαν εἰς τὸν
υἱόν σου. θέλουνσι διασπείρει εἰς τὴν ἰθάκην καὶ πάντας τοὺς
πλησιοχώρους τόπους τὸν τρόπον τοῦ ὀνόματος τοῦ νέου Τη-
λεμάχου, ὃν ἐνόμιζον ἀπολωλότα, ὡς τὸν πατέρα σου. Οἱ
μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης θέλουνσι ἐκπλαγῆ μανθάνοντες ὅτι
εἶναι ἔτοιμος νὰ ἐπανεέλθῃ, τῇ συνδρομῇ ἰσχυροῦ συμμάχου,
οἱ Ἰθακῆσιοι δὲν θέλουνσι τολμήσει ν' ἀποσείσωσι τὸν νόμι-
μον ζυγόν· ἡ Πηνελόπη θέλει παρηγορηθῇ καὶ δὲν θέλει
στέρξει νὰ λάβῃ νέον σύζυγον. Οὕτω θέλεις βοηθήσει τὸν
Τηλέμαχον, ἐνῷ αὐτὸς θέλ' εἶναι εἰς τὸν τόπον σου μετὰ τῶν
συμμάχων τῆς παραλίας ταύτης τῆς Ἰταλίας κατὰ τῶν
Δαυνίων.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς ἀνέκραξεν. Εὐδαίμων
ὁ βασιλεὺς ὁ προασπίζομενος ὑπὸ τοιούτων φρονίμων συμ-
βουλῶν! Νουεγῆς καὶ πιστὸς φίλος εἶναι κρείττων εἰς βασι-
λέα ἢ πολλοὶ νικηφόροι στρατοί· ἀλλὰ τρισευδαίμων ὁ βα-
σιλεὺς ὁ αἰσθανόμενος τὴν εὐτυχίαν ταύτην, καὶ δυνάμενος
νὰ ὠφεληθῇ ἐκ τῆς καλῆς χρήσεως τοιούτων συμβουλῶν! Ἐ-
πεὶδ' ἡ πολλὰκις συμβαίνει ὥστε οἱ βασιλεῖς ν' ἀπομακρύνωσι
τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν σοφοῦς καὶ τιμίους ἀνδρας, ὧν φο-
βοῦνται τὴν ἀρετὴν, ἵνα δώσωσιν ἀκρόασιν εἰς κόλακας, ὧν
δὲν φοβοῦνται τὴν προδοσίαν. Ἐγὼ αὐτὸς ὑπέπεσα εἰς τὸ
ἁμάρτημα τοῦτο, καὶ θέλω σοὶ διηγηθῆ ὅσα δυστυχήματα

¹ Οὗτος μὲν πανάριστος, ὡς αὐτῷ πάντα νοήσει,

² Ἐσθλὸς δ' αὖ κακῆϊνος, ὃς εὖ εἰπόντι πείθεται·

³ Ὃς δὲ κεν μὴθ' αὐτῷ νοήῃ μὴτ' ἄλλου ἀκούων·

⁴ Ἐν θυμῷ βάλῃται, ὅδ' αὖτ' ἀχρήσιος ἀνὴρ. (Ἡσιόδ. ἔργ. ἡμέρ.)

μοὶ συνέβησαν ἐνεκά τινος ψευδοῦς φίλου, ὅστις ἐκολάκευε τὰ πάθη μου ἐπ' ἐλπίδι ἵνα κολακεύσω καὶ γὰρ τὰ ἑαυτοῦ.

Ὁ Μέντωρ ἔδωκεν εἰς τοὺς συμμάχους βασιλεῖς νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς θέλει φροντίσει περὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ Τηλέμαχου, ἐνῷ αὐτὸς μέλλει νὰ συνεκστρατεύσῃ μετ' αὐτῶν ἡγχαριστήθησαν αὐτοὶ ὅτι ἔχουσιν εἰς τὸν στρατὸν τῶν τὸν νέον υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς μεθ' ἑκατὸν νέων Κρητῶν, οὓς ὁ Ἰδομενεὺς τῷ ἔδωκεν ὡς ἀκολούθους· οὗτοι ἦσαν τῇ ἁνθὸς τῶν εὐγενῶν, οὓς ὁ βασιλεὺς συνεπηγάγετο ἐκ Κρήτης, καὶ οὓς ὁ Μέντωρ τὸν συνεβούλευσε νὰ πέμψῃ εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν. Πρέπει, ἔλεγεν ὁ Μέντωρ, νὰ φροντίσωμεν, διαρκούντος τοῦ πολέμου νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὸν λαόν, ἀλλ' ἵνα μὴ ἅπαν τὸ ἔθνος μαλακυνθῇ καὶ περιέλθῃ εἰς ἀγνοίαν τοῦ πολέμου, πρέπει νὰ πέμψῃς εἰς ἐξωτερικοὺς πολέμους τὴν εὐγενῆ νεολαίαν. Αὕτῃ ἀρκεῖ νὰ διατηρήσῃ τὸ ἔθνος εἰς ἀμιλλάν τινα δόξης, εἰς τὸν ἔρωτα τῶν ὅπλων, εἰς τὴν κατασφόνησιν τῶν μόχθων καὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τελευταῖον εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῆς στρατιωτικῆς τέχνης.

Οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς ἀνεχώρησαν ἀπὸ τοῦ Σαλέντου εὐχαριστημένοι παρὰ τοῦ Ἰδομενεύς καὶ καταγοητευμένοι ὑπὸ τῆς σοφίας τοῦ Μέντορος. Ἦσαν πλήρεις χαρᾶς, διότι εἶχον μεθ' ἑαυτῶν τὸν Τηλέμαχον. Οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ κρύψῃ τὴν θλίψιν του ὅτ' ἐδέχσε ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ φίλου. Ἐνῷ δὲ οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς ἀπεχαιρέτουν ἀλλήλους καὶ ὠμνουν εἰς τὸν Ἰδομενεῆ ὅτι θέλουσι τηρήσει πρὸς αὐτὸν διηνεκῇ φιλίαν, ὁ Μέντωρ ἐκράτει σφιγγὰ ἐνῇγκαλισμένον τὸν Τηλέμαχον, καὶ ἡσθάνετο ὅτι κατεβρέγετο ὑπὸ τῶν δακρύων του. Εἶμαι ἀδιάφορος ἔλεγεν ὁ Τηλέμαχος, ὡς πρὸς τὴν χαρὰν τοῦ νὰ ὑπάγω ν' ἀπεικτίσω δόξαν, κατατρίβομαι δὲ ὅμως ὑπὸ τῆς θλίψεως τοῦ χωρισμοῦ μας. Μοὶ φαίνεται ὅτι βλέπω εἰσέτι τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον καιρὸν, ὅτε οἱ Αἰγύπτιοι μὲ ἀπέσπασαν τῶν βραχιόνων σου, καὶ μὲ ἀπεμάκρυναν ἀπὸ σοῦ ἄνευ ἐλπίδος τοῦ νὰ σε μετὰίδω.

Ὁ Μέντωρ ἀπεκρίνετο εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους μετὰ πραότητος θέλων νὰ τὸν παραμυθήσῃ. Ἴδού, τῷ ἔλεγε, χωρισμός

πάντῃ διαφορετικός· οὗτος εἶναι ἐκούσιος, θέλ' εἶναι βραχύς, σῆς ὑπάρχετε νὰ ζητήσετε νίκην. Πρέπει, υἱέ μου, νὰ μὲ ἀγαπᾷς ἑλαττοῦ φιλοστοργίῳς καὶ μᾶλλον γενναιοφρόνῳς· συνέιθισον εἰς τὴν ἀπουσίαν μου· δὲν θέλεις μ' ἔχει διὰ παντός· ἡ σοφία καὶ ἡ ἀρετὴ μᾶλλον ἢ ἡ παρούσα τοῦ Μέντορος πρέπει νὰ σοὶ ἐμπνέωσι πᾶν ὅ,τι ὀρεῖσαι νὰ πράξεις.

Λέγουσα ταῦτα ἡ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος κεκρυμμένη Θεὰ, ἐκάλυπτε τὸν Τηλέμαχον διὰ τῆς Αἰγίδος τῆς· Ἐνεφύσησεν εἰς αὐτὸν πνεῦμα συνέσεως καὶ προνοίας, ἀτρόμητον ἀνδρῖαν καὶ θαυμαστὴν μετριοπάθειαν, αἵτινα ὁμοῦ σπανιώτατα τυγχάνουσιν ὄντα. Ὑπαγε, ἔλεγεν ὁ Μέντωρ μετὰ τὸν τῶν φοβερωτέρων κινδύνων, ὁσάκις εἶναι ὠφέλιμον νὰ ὑπάρχῃς. Ὁ ἡγεμὼν ἀτιμάζεται πολλῷ πλέον ἀποφεύγων τοὺς κινδύνους τῶν μαχῶν ἢ ἐὰν δὲν ἐπαρεῖνέ τοι εἰς πόλεμον. Δὲν πρέπει ἡ γενναιοκαρδία τοῦ διοικοῦντος τοὺς ἄλλους νὰ ἦναι ἀμφίβολος. Ἐὰν ἦναι ἀναγκαῖον εἰς πάντα λαὸν νὰ διαφυλάττῃ σῶον τὸν ἀρχηγόν του ἢ τὸν βασιλέα του, τῷ εἶναι ἔτι ἀναγκαϊότερον νὰ μὴ ἀκούσῃ αὐτὸν ποτε ἀμφίβολον φέροντα φήμην περὶ τῆς ἀνδρίας του. Ἐνθυμοῦ ὅτι ἐκεῖνος, ὅστις κυβερνᾷ πρέπει νὰ ἦναι ἡ εἰκὼν πάντων τῶν ἀνθρώπων, τὸ δὲ παράδειγμα τοῦ ὧς νὰ ἐμψυχώνῃ ἅπαντα τὸν στρατόν. Μὴ φοβοῦ λοιπὸν κανένα κίνδυνον, ὦ Τηλέμαχε, καὶ ἀπαλλοῦ εἰς τὰς μάχας μᾶλλον ἢ νὰ δεῖξῃς ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τῆς γενναιοψυχίας σου. Οἱ κόλακες, αἵτινες εἰσὶ πρόθυμοι νὰ σ' ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ ἐκτεθῇς εἰς κίνδυνον, ἐν ἀνάγκῃ, ἐπονται οἱ πρῶτοι, οἵτινες θέλουσιν εἰπεῖ ἐνδομύχως ὅτι εἶσαι δειλός, ἐὰν σὲ εὕρωσιν εὐκολὸν νὰ παλινδρομήσῃς ἐν ταιαύτῃ ἀνάγκῃ.

Ἄλλ' ἐπίσης μὴ ζήτει ἀνωφελεῖς κινδύνους· ἡ ἀνδρία τότε μόνον λέγεται μία τῶν ἀρετῶν, ὅταν ἔγῃται ὑπὸ τῆς προνήσεως· ἄλλως εἶναι μωρὰ καταφρόνησις τῆς ζωῆς, καὶ θνητῶδης ὁρμή. Ἡ παράφορος ἀνδρία δὲν ἔχει τι βέβαιον· ὅστις δὲν εἶναι κύριος ἐαυτοῦ εἰς τοὺς κινδύνους, εἶναι μᾶλλον βίαιος ἢ γενναῖος. Ἀνάγκη δὲ νὰ ἦναι ἐκτὸς ἐαυτοῦ, ὅπως ὑπερνικήσῃ τὸν φόβον, διότι δὲν δύναται νὰ τὸν ὑπερνικήσῃ διὰ τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς καρδίας του. Ἐν ταιαύτῃ

περιπτώσει, ἐὰν δὲν φεύγῃ, τοῦλάχιστον ταρασσεται, ἀποβάλλει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νοῦς, ἥτις τῷ εἶναι ἀναγκαίη, ἵνα δώσῃ ὀρθὰς διαταγὰς, ἵνα ὠφεληθῇ ἐκ τῶν περιστάσεων, ἵνα ἀνατρέψῃ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ὑπερετήσῃ τὴν πατρίδα τοῦ· ἂν δὲ καὶ ἔχῃ ὅλην τὴν ζέσιν τοῦ στρατιώτου, δὲν ἔχει ὅμως τὸ διαγνωστικὸν τοῦ στρατηγοῦ. Μάλιστα δὲν ἔχει οὔτε τὴν ἀληθινὴν γενναιοφυσίαν τοῦ στρατιώτου, ἐπεὶ δὲ ὁ στρατιώτης ὀφείλει νὰ τηρῇ εἰς τὰς μάχας τὴν ἀγγίνουαν καὶ τὴν πρέπουσαν μετριοπάθειαν, ὅπως ὑπακούῃ· ὅστις δ' ἐφορμᾷ παρατόλμως διαταράττει μὲν τὴν τάξιν καὶ τὴν πειθαρχίαν τῶν στρατευμάτων, δίδει δὲ τὸ παράδειγμα τῆς θρασύτητος καὶ ἐμβάλλει πολλάκις ἅπαντα τὸν στρατὸν εἰς μεγάλας συμφοράς. Ὅσοι προτιμῶσι τὴν ματαίαν αὐτῶν δόξαν ἀπὸ τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν, εἰσὶν ἄξιοι τιμωρίας μᾶλλον ἢ ἀμειβῆς.

Ἄπερε λοιπὸν, ὦ υἱέ μου, τοῦ νὰ ζητῇς ἀνυπομόνως δόξαν· ὁ ἀθηρινὸς τρόπος τοῦ ἀποκτᾶν αὐτὴν εἶναι, τὸ νὰ περιμένῃς ἡσύχως εὐνοϊκὴν περίστασιν. Ἡ ἀρετὴ εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον σεβαστὴ, ὥστε μετριοφρονεστέρα δεικνύται, καὶ ἐχθρὰ πᾶσις ὑπερηφανείας. Καθόσον ἡ ἀνάγκη τοῦ κινδύνου αὐξάνει κατὰ τοσοῦτον ἡ πρόνοια καὶ ἡ γενναιοφυσία πρέπει νὰ συνανξάνωσιν· ἄλλως τε, ἐνθυμοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσελκύῃς τὸν φθόνον οὐδενός. Τὸ ἐπὶ σοί, μὴ φθόνει τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἄλλων, ἐπαίνει μάλιστα αὐτοὺς διὰ πᾶν ὅ,τι ἐπραξάν ἄξιον ἐπαίνου, ἀλλ' ἐπαίνει αὐτοὺς μετρίως, καὶ λέγε τὸ καλὸν μετὰ χαρᾶς, ἀπὸκρυπτε δὲ τὸ κακὸν καὶ συλλογίζου αὐτὸ μετὰ ὀλίψεως. Μὴ γνωμοδοτεῖς ἐνώπιον τῶν γεγενηκότων στρατηγῶν τῶν ἐχόντων πᾶσαν πολεμικὴν ἐμπειρίαν, ἣν σὺ δὲν ἔχεις· ἄκουε αὐτοὺς προσεκτικῶς, συμβουλεύου αὐτούς· παρακάλει τοὺς ἀξιοτέρους σου ἵνα σὲ διδάσκωσι καὶ μὴ αἰσχύνου ἀποδίδων εἰς τὰς νοουθεσίας τῶν πᾶν ὅ,τι ἐπιτυχῶς ἤθελες πράξει. Τελευταῖον μὴ δίδε ποτὲ προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους, δι' ὧν θέλει ζητήσῃ τις νὰ διεγείρῃ τὴν δυσπιστίαν σου ἢ τὴν ζήλοτυπίαν σου κατὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν. Λάλει πρὸς ταύτοις μετὰ παρρησίας καὶ ἀφελείας. Ἐὰν δὲ νομίζῃς ὅτι δὲν σοὶ ἀπέδωκάν τὸ ἀνήκον

πέδας, ἀνοίξον αὐτοῖς τὴν καρδίαν σου, ἐξήγησον αὐτοῖς ὅλα τὰ δικαιολογήματά σου. Ἐάν ᾖναι ἱκανοὶ νὰ αἰσθανθῶσι τὴν εὐγένειαν τῆς διαγωγῆς σου ταύτης, θέλεις τοὺς γοητεύσει καὶ θέλεις πορισθῇ ἐξ αὐτῶν πᾶν ὅ,τι ἔχεις ἀφορμὴν νὰ ἐλπίσῃς. Ἐάν ἐξ ἐναντίας δὲν εἶναι ἀρκούντως εὐσυλλόγιστοι, ὥστε νὰ κατανοήσωσι τὰ αἰσθήματά σου, θέλεις ὀδηγηθῇ οἴκοθεν τί ἄδικον ὀφείλεις παρ' αὐτῶν νὰ ὑπομείνῃς· θέλεις λάβει τὰ μέτρα σου ἵνα μὴ σὲ βλάβῃσι πάλιν, ἕως οὗ ὁ πόλεμος τελειώσῃ, καὶ δὲν θέλεις ἔχει τι νὰ μεμψῇς εἰς σεαυτόν. Ἀλλὰ πρὸ πάντων μὴ λέγε ποτὲ εἰς τινὰς κόλακας οἵτινες σπείρουσι τὴν διχόνοιαν, τὰ αἷτια τῆς δυσαρρεσκείας, ἅτινα νομίζεις ὅτι ἔχεις κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ εἰς ὃν εὐρίσκεισαι.

Ἐγὼ θέλω μείνει ἐνταῦθα, ἐξηκολούθησεν ὁ Μέντωρ, ἵνα βοηθήσω τὸν Ἰδομενέα ἐργαζόμενον ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τοῦ λαοῦ του, καὶ συντελέσω πρὸς διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων του, ἅτινα καὶ οἱ σύμβουλοι καὶ κόλακες τὸν ἐπεισαν νὰ πράξῃ κατὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ νέου βασιλείου του.

Τότε ὁ Τηλέμαχος ἔδειξεν εἰς τὸν Μέντορα ἀπορίαν τινά, καὶ μάλιστα δυσαρρεσκείαν, ὡς πρὸς τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἰδομενέως· ἀλλ' ὁ Μέντωρ τὸν ἤλεγξε διὰ τοῦτο αὐστηρᾶ τῇ φωνῇ. Ἀπορείς, τῷ εἶπεν, ὅτι καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ μᾶλλον εὐυπόληπτοι εἰσὶν ἄνθρωποι, καὶ ἐμφαίνουσιν ἐνίοτε λείψανά τινα ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως μετὰ τῶν ἀναριθμήτων παγίδων καὶ τῶν ἀχωρίστων τῆς βασιλείας δυσχερειῶν; Ὁ Ἰδομενεύς, τῷ ὄντι, ἀντεράφη εἰς ἰδέας πολυτελείας καὶ μεγαλοφροσύνης· ἀλλὰ τίς φιλόσοφος, εὐρισκόμενος εἰς τὴν θέσιν του, ἐδύνατο ν' ἀντιστῇ πρὸς τὴν κολακειάν; Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐπηρεάζετο πολὺ ὑπ' ἐκείνων, οἵτινες κατεῖχον τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ συνετώτεροι βασιλεῖς ἀπατῶνται πολλάκις, καὶ τοὶ πλείστους λαμβάνοντες προφυλάξεις ὅπως μὴ ἀπατηθῶσιν. Εἰς βασιλεὺς δὲν δύναται νὰ διαφύγῃ τοὺς ὑπουργούς του, οἵτινες τὸν ἀνακουφίζουν εἰς τὰς πράξεις του, καὶ εἰς τοὺς ὁποίους παρέχει πᾶσαν ἐμπιστοσύνην, διότι δὲν δύναται μόνος τὰ πάντα νὰ διεξά-

γάγγη. Ἄλλως τε πᾶς βασιλεὺς γνωρίζει πολὺ ὀλιγώτερον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἀνθρώπους, αἵτινες τὸν περικυκλοῦσι, διότι οἱ πάντες μετεμφερόνται πλησίον αὐτοῦ, οἱ πάντες ἐξαντλοῦσι πᾶν εἶδος μηχανημάτων ὅπως τὸν ἀπατήσωσι. Καὶ σὺ, φίλτατε Τηλέμαχε, θέλει κατὰ δυστυχίαν αἰσθανθῇ ἀρκούντως τοῦτο. Οὐδόλως εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπαντᾷ τις τὰς ἀρετὰς καὶ τὰ προτερήματα, ἅτινα ζητεῖ, καὶ ὅσον σπουδάζει καὶ ἐμβιβάζει εἰς αὐτοὺς, τόσον ἐννοεῖ τὴν ἀπάτην του. Οὐδὲ εἶνε δυνατόν διὰ τῶν ἀρίστων εἶναι ἀνθρώπων νὰ ἐπιτύχῃ ὅ,τι θέλει ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ, διότι καὶ ἐκεῖνοι ἔχουσι τὰς πηραφοράς, τὰς ἐλλείψεις, τὰς ζηλοτυπίας των, αἵτινες οὔτε διορθοῦνται, οὔτε περιστέλλονται.

Ὅσον περισσοτέρους λαοὺς ἔχει νὰ διοικήσῃ ὁ βασιλεὺς, τόσον περισσοτέρων ὑπουργῶν ἀνάγκην ἔχει διὰ νὰ πράξῃ δι' αὐτῶν ὅ,τι ὁ ἴδιος δὲν δύναται νὰ πράξῃ· καὶ ὅτων περισσοτέρων ἀνάγκην ἔχει ἵνα τοῖς ἐμπιστευθῇ τὴν ἐξουσίαν, τόσον ευκολώτερον δύναται νὰ ἐξαπατηθῇ εἰς τὴν ἐκλογὴν του. Μεμνημένα σήμερον ἀμειλίκτως τοὺς βασιλεῖς, ἐνῶ ἂν ἡμεῖς ἐκυθερνῶμεν αὐτοὺς. ἤθελομεν φανῇ πολὺ αὐτῶν ὑποδέεπτοι, καὶ ἤθελομεν διαπράξῃ τὰ αὐτὰ καὶ ἀσυγκρίτως τούτων μίζονα σφάλματα, ἂν μᾶς ἐνεπιστεύοντο τὴν ἐξουσίαν. Ὁ ἰδιωτικὸς βίος, ὅταν κέκτηται τις ὀλίγον πνεῦμα ὅπως ὁμιλῇ καλῶς, καλύπτει ὅλας τὰς φυσικὰς ἐλλείψεις καὶ δεικνύει εἰς τοὺς ἄλλους προτερήματα θαυμάσια, τὸν δὲ ἰδιώτην ἐκεῖνον, ἱκανὸν νὰ καθέξῃ ὅλας τὰς θέσεις, ὧν διατελεῖ μεμακροσμένος· ἀλλ' ἡ ἀρχὴ βασανίζει ὅλα ταῦτα τὰ προτερήματα, καὶ ἀποκαλύπτει γυμνὸν τὸν ἀνθρώπον.

Ἡ μεγαλειότης ὁμοιάζει πρὸς τινὰς ὑέλους, αἵτινες μεγαλύνουσιν ἕκαστον ἀντικείμενον. Πᾶν ἐλάττωμα δεικνύται ἐπαισητότερον εἰς τὰς ὑψηλὰς ταύτας θέσεις, εἰς ἃς τὰ ἐλάχιστα πράγματα ἔχουσι τοσοῦτον μεγάλας συνεπειάς, καὶ εἰς ἃς τὰ ἐλαφρότερα πταίσματα ἐπάγουσι τοσοῦτον σφοδρὰ ἀποτελέσματα. Ὁ κόσμος ὁλόκληρος ἀσχολεῖται νὰ ἐπιβλέπῃ ἀενάως τὸν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἀνθρώπον, καὶ μετὰ δριμύτητος νὰ ἐπικρίνῃ αὐτόν· ἐκεῖνοι δὲ αἵτινες τὸν ἐπικρίνουσιν, οὐδ'

ἐλαχίστην πείραν ἔχουσι τῆς ἐξουσίας, ἀγνοοῦσι τὰς δυσχερείας, αἵτινες ἐφίστανται ἐν αὐτῇ καὶ ἀπαιτοῦσιν ὑπεράνθρωπον τελειότητα. Καὶ ὁμῶς πᾶς βασιλεὺς, ὅσονδήποτε ἀγαθός καὶ φρόνιμος καὶ ἂν ὑποτεθῇ, εἶνε πάλιν ἄνθρωπος, τὸ πνεῦμά του εἶνε πεπερασμένον καὶ ἡ ἀρετὴ του ἔχει ἐπίσης ὅρια. "Ἐχει ὁρμᾶς, πάθῃ, ἐξεῖς, ἃς ἀδύνατον νὰ χαλιναγωγῇ, περικλοῦται ὑπὸ ἀνθρώπων ἐνδιαφερομένων καὶ πολυμηχάνων, εὐρίσκεται ἄνευ τῆς ἀπαιτουμένης συνδρομῆς. Περιπίπτει καθ' ἑκάστην, εἴτε ἐκ τῶν παθῶν αὐτοῦ, εἴτε ἐξ ἐλλείψεων τῶν ὑπουργῶν του, εἰς τι ἄτοπον, καὶ μόλις διορθοῖ αὐτὸ καὶ διαπράττει ἕτερον. Τοιαύτη εἶνε ἡ θέσις τῶν βασιλέων, καὶ αὐτῶν ἐτι τῶν μᾶλλον πεφωτισμένων, τῶν μᾶλλον ἐναρέτων.

Αἱ διαρκέστεραι καὶ καλλίτεραι βασιλεῖαι εἰσι λίαν βραχεῖς καὶ ἀτελεῖς ὅπως ἐπανορθώσωσιν ἐν τῷ τέλει ὅ,τι ἀκουσίως ἐν τῇ ἀρχῇ διέπραξεν ἐλλειπές. Ἡ βασιλεία φέρει μεθ' ἑαυτῆς ὅλας τὰς δυστυχίας ταύτας, καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ἀσθένεια ὑποκύπτει εἰς ἄχθος τοσούτον βαρὺ. Πρέπει λοιπὸν νὰ οἰκτείρωμεν τοὺς βασιλεῖς, καὶ νὰ τοὺς συγχωροῦμεν. Καὶ ὅντως δὲν εἶναι ἄξιοι οἴκτου, ὀφείλοντες νὰ κυβερνῶσι τοσούτους ἀνθρώπους, ὧν αἱ ἀνάγκαι εἰσὶν ἀπειροί, καὶ οἵτινες παρέχουσι τοσούτους κόπους εἰς ἐκείνους. οἵτινες θέλουσι καλῶς νὰ τοὺς κυβερνήτωσιν : Ἀληθῶς δ' εἰπεῖν, καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει εἰσὶν ἄξιοι οἴκτου, ὀφείλοντες νὰ κυβερνῶνται ὑπὸ ἐνὸς βασιλέως, ἀνθρώπου ὡς αὐτοὺς, ἐνῷ ἀπητύντο θεοὶ νὰ διέπωσι τὰς τύχας τῶν. Ἀλλὰ καὶ οἱ βασιλεῖς δὲν εἶνε ἥττον ἄξιοι οἴκτου, ὀφείλοντες νὰ κυβερνῶσι πλῆθος ἀναρίθμητον διεσθαρμένων καὶ ἀπατηλῶν ἀνθρώπων, ἐνῷ καὶ αὐτοὶ εἶνε ἄνθρωποι, τοτέστιν ἀσθενεῖς καὶ ἀτελεῖς.

Πρὸς ταῦτα ὁ Τηλέμαχος ἀπεκρίθη μετὰ ζωηρότητος· Ἀλλ' ὁ Ἰδομενεὺς ἑνακα ἰδίων του σφαλμάτων ἀπώλεσε τὸ ἐν Κρήτῃ βασιλείον του, καὶ ἄνευ τῶν συμβουλῶν σου ἤθελεν ἀπολέσει καὶ τὸ δεύτερον ἐν Σαλέντῳ.

Ὁμολογῶ, ὑπέλαβεν ὁ Μέντωρ, ὅτι ὑπέπεσεν εἰς μεγάλα λάθῃ· ἀλλ' εὐρὲ ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἢ καὶ τοῖς λοιποῖς ἥττον

πεπολιτισμένοις λαοῖς, βασιλέα, ὅστις δὲν ἐπραξεί ἔτι μεγα-
λείτερα καὶ ἀσύγγνωστα. Οἱ εὐφρόντεροι ἄνθρωποι, ἐν τῇ ἰ-
διοσυγγρασίᾳ καὶ τῷ χαρακτῆρι τοῦ πνεύματός των ἔχουσιν
ἐλλείψεις αἰτινες τοὺς παρασύρουσιν ἄξιόπαινοι δὲ εἶναι ἐκεῖ-
νοι, οἵτινες ἔχουσι τὴν γενναιότητα νὰ ἀναγνωρίζωσι καὶ ἐ-
πανορθώσι τὰ σφάλματά των. Νομίζεις ὅτι ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ
μέγας Ὀδυσσεύς, ὁ πατήρ σου, ὅστις εἶνε τὸ πρωτότυπον
τῶν βασιλέων τῆς Ἑλλάδος, δὲν ἔχει ἐπίσης τὰς ἀδυναμίας
καὶ τὰς ἐλλείψεις του; Ἄν ἡ Ἀθηνᾶ δὲν τὸν καθωδήγει
βῆμα πρὸς βῆμα, ποσάκις ἤθελεν ὑποκύψει εἰς τοὺς κινδύνους
καὶ εἰς τὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας ἡ εἰμαρμένη τῷ παρε-
νέβαλλε; Ποσάκις ἡ Ἀθηνᾶ τὸν ὑπεστήριξεν ἢ τὸν ἀνώρθω-
σεν, ὅπως τὸν ὁδηγήσῃ πάντοτε εἰς τὴν δόξαν διὰ τῆς ὁδοῦ
τῆς ἀρετῆς; Ἀλλὰ μὴ περιμένῃς, καὶ ὅταν τὸν ἴδῃς βασι-
λεύοντα μετὰ τασαύτης δόξης εἰς Ἰθάκην, νὰ τὸν εὖρξῃς ἀνευ
ἐλλείψεων ἕσα βέβαιος ὅτι τοιαύτας θέλεις εὑρεῖ ἐν αὐτῷ.
Ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἀσία καὶ ὅλαι αἱ ἐν ταῖς θαλάσσαις νῆσαι τὸν
ἐθαύμασαν καίτοι ἐλλείψεις ἔχοντα, διότι πλείστοι ἀρεταὶ
ἐκμηδενίζουσι τὰς ἐλλείψεις του. Καὶ σὺ δὲ θέλεις εἰσθαι λίαν
εὐτυχὴς ἂν δυνηθῇς νὰ τὸν θαυμάσῃς ἐπίσης, καὶ τὸν σπου-
δάσῃς ἀδιαλήπτως, ὡς πρωτότυπον μεταχειριζόμενον αὐτὸν.

Συνείθισε λοιπὸν, ὦ Τηλέμαχε, νὰ μὴ περιμένῃς παρὰ τῶν
μεγάλων ἀνθρώπων, εἰμὴ ὅ,τι ἡ ἀνθρωπότης δύναται νὰ
πράξῃ. Ἡ νεότης, ἄπειρος, παραδίδεται εἰς προκατειλημ-
μένας κρίσεις, ἐνεκα, τῶν ὁποίων ἀφίσταται ὅλων τῶν πα-
ραδειγμάτων, τὰ ὅποια ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ, καὶ ἐμπίπτει
εἰς σφάλματα ἀθεράπευτα. Οὐχὶ δὲ μόνον ὀφείλεις, ν' ἀγα-
πᾶς, νὰ σέβηται καὶ νὰ μιμῆσαι τὸν πατέρα σου, καὶ τοὶ
ἔχοντα ἀτελείας, ἀλλὰ προσέτι ὀφείλεις νὰ τρέφῃς μεγάλην
ὑπόληψιν πρὸς τὸν Ἰδομενέα, μὲ ὅλα τὰ λάθη τὰ ὅποια
ἔβλεπας εἰς αὐτόν. Εἶναι ἐκ φύσεως εὐλιχρινῆς, εὐθὺς, ἐλευθέρ-
ους, εὐεργετικὰς ἔχει ἀνδρίαν ἀδιαμφισβήτητον, μισεῖ τὴν
δολιότητα ὅταν τὴν ἐννοήσῃ, καὶ ἀκολουθεῖ ἐλευθέρως τὴν
ἀληθῆ ὁρμὴν τῆς καρδίας του. Ὅλα ταῦτα τὰ ἐξωτερικὰ
προτερήματά του εἰσὶ μεγάλα καὶ ἀντάξια τῆς θέσεώς του.

Ἡ ἀπλότης ἦν κέκτηται ὅπως διομολογῇ τὰς ἐλλείψεις του, ἢ γλυκύτης του, ἢ ὑπομονῇ μεθ' ἧς ἀκούει παρ' ἐμοῦ καὶ τὰ πικρότερα πράγματα, τὸ θάρρος ὅπερ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅπως ἐπανορθοί δημοσίως τὰ σφάλματά του, καὶ διασκεδάζῃ τοιοῦτοτρόπως τὰς ἐπι κρίσεις τῶν ἀνθρώπων, ταῦτα πάντα δεικνύουσι ψυχὴν ἀληθῶς μεγάλην. Ἡ εὐτυχία ἢ ἡ συμβουλὴ τοῦ ἄλλου δύνανται νὰ προφυλάξωσιν ἀπὸ τινος σφάλματος ἓνα μέτριον ἄνθρωπον· ἀλλ' ἀπαιτεῖται ἀρετὴ ἑκτακτος ὅπως ὑποχρέωση βασιλέα, τοσοῦτον ὑπὸ τῆς κυλακείας ἐξασθενήσαντα, νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα του. Ἦναι δὲ πολὺ ἐνδοξότερον νὰ ἀναγερθῇ τις οὕτω πεσών, ἢ νὰ μὴ πέσῃ ποτέ. Ὁ Ἰδομενεὺς διέπραξε τὰ σφάλματα, εἰς τὰ ὅποια ὅλοι σγεδόν οἱ βασιλεῖς ὑποπίπτουσιν· ἀλλ' οὐδεὶς σγεδὸν βασιλεὺς πράττει ὅπως διορθωθῇ ὅ,τι ἐκεῖνος ἐπραξε. Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν ἐδυνάμην νὰ μὴ τὸν θαυμάζω καὶ ὅταν ἀκόμη ὑπερχειομένην νὰ διατελῶ εἰς διχογνωμίαν πρὸς αὐτόν. Θαύμασέ τον καὶ σὺ ἐπίσης, φίλτατε Τηλέμαχε, καὶ τὴν συμβουλὴν ταύτην σοὶ δίδω μᾶλλον πρὸς ὠφελειάν σου ἢ διὰ τὴν φήμην ἐκείνου.

Ὁ Τηλέμαχος ἐνόησεν ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ Μέντορος πόσον εἶνε κινδυνώδης νὰ φαίνεται τις ἄδικος, ἐπι κρίνων αὐστηρῶς τοὺς ἄλλους ἄνθρώπους καὶ ἰδίως ἐκείνους, οἵτινες πανταχόθεν περικυκλοῦνται ὑπὸ δυσχερειῶν καὶ κυβερνητικῶν φροντίδων. Ἐπειτὰ δὲ ὁ Μέντωρ τῷ εἶπε. Καίρὸς εἶνε ἤδη νὰ ἀναχωρήσῃς. Χαίρει, καὶ σὲ περιμένω. Φίλτατε Τηλέμαχε, ἐνθυμοῦ ὅτι οἱ φοβούμενοι τοὺς θεοὺς οὐδὲν ἔχουσι νὰ φοβῶνται παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ θέλεις μὲν εὑρεθῇ εἰς τοὺς μεγαλειτέρους κινδύνους, ἀλλὰ γνώριζε ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ οὐδέ ποτε θέλει σὲ ἐγκαταλείψει.

Ταῦτα τοῦ Μέντορος λέγοντος, ὁ Τηλέμαχος ἐνόμισεν ὅτι αἰσθάνεται τὴν παρουσίαν τῆς θεᾶς, καὶ ᾔθελε μάλιστα ἐννοήσῃ ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδία τῷ ἐλάλει ὅπως τῷ ἐμπνεύσῃ θάρρος, ἂν ἡ θεὰ δὲν τῷ ἀνεκάλει τὴν ἰδέαν τοῦ Μέντορος, εἰπούσα αὐτῷ: Μὴ λησμονήσῃς, υἱέ μου, ὅλας τὰς φροντίδας, ἃς ἔλαβον κατὰ τὴν παιδικὴν σου ἡλικίαν, ὅπως σὲ καταστήσω συνετὸν καὶ γεναῖον ὡς τὸν πατέρα σου. Μὴ πράξῃς τί τὸ

ὅποιον νὰ ᾔη ἀνάξιον τῶν μεγάλων του παραδειγμάτων καὶ τῶν ἀξιομάτων τῆς ἀρετῆς, ἣν προσεπάθησα νὰ σοὶ ἐμπνεύσω.

Ἀνέτειλεν ἤδη ὁ ἥλιος, ἐπιχρυσῶν διὰ τῶν ἀκτίνων του τὴν κορυφὴν τῶν ὀρέων, ὅταν οἱ βασιλεῖς εἶχον ἐξέλθει τοῦ Σαλέντου ἵνα μεταβῶσι παρὰ τοῖς στρατοῖς των. Οἱ στρατοὶ οὗτοι ἐστρατοπεδευμένοι περὶ τῆς πόλεως, ἐτέθησαν εἰς πορείαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς των. Πανταχόθεν ἐλαμπεν ὁ σίδηρος τῶν ὑψωμένων λογγῶν, ἡ λάμψις τῶν ἀσπίδων ἐξεθάρβου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ νέφος κονιορτοῦ ὑψοῦτο μέχρι τῶν νεφῶν. Ὁ Ἰδομενεὺς μετὰ τοῦ Μέντορος ὠδήγει ἐν τῇ πεδιάδι τοὺς συμμάχους βασιλεῖς καὶ ἀπεμακρίνετο τῶν τειχῶν τῆς πόλεως. Τέλος ἀπεχωρίσθησαν, ἀφ' ἑκατέρωθεν παρέσχον δείγματα ἀληθοῦς ἀγάπης, καὶ οἱ σύμμαχοι δὲν ἀμφέβαλον πλέον ὅτι ἡ εἰρήνη ὑπάρχει διαρκής. ὅτε ἐγνώρισαν τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας τοῦ Ἰδομενεύς, τὸν ὅποιον τοῖς εἶχον παραστήσει πολὺ διαφορετικὸν ἀπ' ὅ, τι πραγματικῶς ἦτο, διότι εἶχον κρίνει περὶ αὐτοῦ ὅχι ἐκ τῶν φυσικῶν αἰσθημάτων του, ἀλλ' ἐκ τῶν ζολακευτικῶν καὶ ἀδίκων συμβουλῶν, εἰς τὰς ὁποίας εἶχεν ὑποκύψει.

Ἀφ' οὗ ὁ στρατὸς ἀνεχώρησεν, ὁ Ἰδομενεὺς ὠδήγησε τὸν Μέντορα εἰς ὅλας τὰς συνοικίας τῆς πόλεως. Ἄς ἰδῶμεν ἔλεγεν ὁ Μέντωρ, πόσους ἀνδρας ἔχετε καὶ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ ἄς ἀπαριθμήσωμεν αὐτοὺς. Ἐξετάσωμεν προσέτι πόσους ἔχετε γεωργοὺς μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τούτων, καὶ πόσους αἱ γαῖαι ὑμῶν κατὰ τὰ μετριώτερα ἔτη παράγουσι σίτους, οἶνον, ἐλαιον καὶ ἄλλα ὠφέλιμα πράγματα, ἐκ δὲ τούτου θέλωμεν μάθει ἂν ἡ γῆ παράγῃ τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς τροφὴν τῶν κατοίκων τῆς, καὶ ἂν ὁμοίως παράγῃ πλέον τῶν ἀπαιτουμένων, ὥστε ἐκ τοῦ περισσεύματος τούτου νὰ γείνηται συναλλαγὴ ἐπωφελὴς πρὸς ξένους τόπους. Ἄς ἐξετάσωμεν ἐπομένως πόσα πλοῖα καὶ πόσους ναύτας, διὰ νὰ κρίνωμεν ἐκ τούτου περὶ τῆς δυνάμεώς σας. Ἐπεσεκέρθη λοιπὸν τὸν λιμένα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἑκάστον πλοῖον ἡρώτης περὶ τῶν τόπων εἰς οὓς ἑκάστον πλοῖον κατέπλεε χάριν ἐμπορίου, ὅποια ἐμπορεύματα μετεκόμιζεν ἐκεῖ, ὅποια μετέφερεν ἐκείθεν, ὁ-

ποῖα ἦτον ἡ δαπάνη τοῦ πλοίου κατὰ τὸν διάπλουν, αἱ συνα-
λαγαὶ τῶν ἐμπόρων πρὸς ἀλλήλους, οἱ συνεταιρισμοὶ αὐτῶν
διὰ νὰ μάλῃ ἀν' αἱ συμφωνίαι τῶν εὐθέως καὶ ἀκριβῶς ἐτη-
ροῦντο, τέλος ἠρῶνθησε τὰς περιπετείας τῶν ναυαγίων, ὅπως
προλάβῃ τὸν ὄλεθρον τῶν ἐμπόρων, οὔτινες ἐκ πλεονεξίας κι-
νούμενοι, ἐπιχειροῦσι πράγματα ἀνώτερα τῶν δυνάμεων των.

Ἡθέλησε νὰ τιμωρηθῶσιν αὐστηρῶς ὅλοι οἱ χρεωκόποι,
διότι οἱ ἀπηλλαγμένοι ὄντες τῆς κακῆς πίστεως, δὲν ἔχουσι
ποτὲ τοῦτο ἐκ θρασύτητος. Ταῦτοχρόνως διὰ διατάξεων κα-
ταλλήλων παρεμπόδισε τὴν χρεωκοπίαν, ἐσύστησεν ἄρχοντας,
εἰς οὓς οἱ ἔμποροι ἐδίδον λόγον τῶν ἔργων αὐτῶν, τῶν κερ-
δῶν, τῆς δαπάνης καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων των, ἀπηγόρευεν εἰς
αὐτοὺς νὰ δικαίνδυνεύωσι τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων ἢ πλεόν
τοῦ ἡμίσεως τῆς περιουσίας ἑαυτῶν· προσέτι ἐν τοῖς γινεμέ-
νοις συνεταιρισμοῖς, κατέστησεν ἀπαραιτιάστους τὰς συμφω-
νίας τῶν συνεταιριζομένων, καὶ ἐπέβαλεν αὐστηρὰς ποινὰς εἰς
ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἠκολούθουν ἀκριβῶς τὰς γενομένας συμ-
φωνίας. Ἄλλως τε οὐ μόνον παρήτησεν ἐλευθέραν τὴν ἐξάσκη-
σιν τοῦ ἐμπορίου, ἀλλὰ τοῦναντίον ἀντὶ νὰ τὸ ἐπιβαρύνῃ διὰ
φόρων, ὑπεσχέθη ἀμοιβὴν εἰς ὅλους τοὺς ἔμπορους οὔτινες ἐ-
δύναντο νὰ προσελκύσωσιν εἰς Σάλεντον τὰ ἐμπόριον νέου τι-
νὸς ἔθνους.

Οὕτως οἱ λαοὶ ἐντὸς μικροῦ συνέρρευσαν ἐκεῖ πανταχόθεν,
τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως ταύτης ἦτο παρόμοιον πρὸς παλίρ-
ροιαν τῆς θαλάσσης, καὶ οἱ θησαυροὶ εἰσέγοντο ὡς κύματα
ἀλλεπάλληλα. Τὰ πάντα εἰσέγοντο καὶ τὰ πάντα ἐξήγοντο
ἐλευθέρως. Πᾶν ὅ,τι εἰσέχετο ἦτον ὠφέλιμον, πᾶν ὅ,τι ἐξήρ-
χετο, κατέλειπεν, ἐξαγόμενον, ἄλλα πλοῦτη εἰς τὴν θέσιν του.
Αὐστηρὰ δικαιοσύνη ἐπεκράτει εἰς τὸν λιμένα, ἐν μέτρῳ τῷ
ἔθνων. Ἡ εἰλικρίνεια, ἡ καλὴ πίστις, ἡ αἰδῶς ἐφαίνοντο ὅτι
ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν μεγαλοπρεπῶν ἐκείνων πύργων προσεκάλουν
τοὺς ἔμπορους τῶν μάλλον ἀπωκισμένων χωρῶν· ἕκαστος δὲ
τῶν ἐμπόρων τούτων, εἴτε ἀφικνούμενος ἐκ τῶν ἀνατολικῶν
παρχύων, ἐνθα ὁ ἥλιος ἐξέρχεται καθ' ἑκάστην ἐκ τοῦ βυ-
θοῦ τῶν κυμάτων, εἴτε ἀναχωρῶν ἐκ τῆς μεγάλης ἐκείνης

ὅποι αλάσσης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ ἥλιος, διανύσας τὸ στάδιόν του σβύ-
νει τὸ φῶς αὐτοῦ, εἴη εἰρηνικῶς καὶ ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ εἰς τὸ
Σάλευτον, ὡς ἂν ἦτο ἐν μέσῳ τῆς πατρίδος του.

Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς πόλεως ὁ Μέντωρ ἐπεσκέφθη ὅλας
τὰς ἀποθήκας, ὅλα τὰ ἐργαστήρια τῶν τεχνιτῶν καὶ ὅλας τὰς
δημοσίας θέσεις. Ἀπηγόρευσέν ὅλα τὰ ἐμπορεύματα τῶν ξέ-
νων τόπων, τὰ ὅποια ἐδύναντο νὰ εἰσαγάγῃσι τὴν πολιτέ-
λειαν καὶ τὴν ὀκνηρίαν. Ἐκάνονισε τὰ ἐνδύματα, τὴν τροφήν,
τὰ ἔπιπλα, τὸ μέγεθος καὶ τὸν στολισμὸν τῶν οἰκῶν δι' ὅλας
τὰς διαφόρους τάξεις τῶν ἀνθρώπων. Ἐξώρισεν ὅλα τὰ χρυσᾶ
καὶ ἀργυρᾶ κοσμήματα, καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰδομενέα: "Ἐν μέ-
σον μέσον ὑπάρχει διὰ νὰ καταστήσῃς τὸν λαόν σου μέτριον
εἰς τὴν δαπάνην, νὰ δώσῃς σὺ πρῶτος τὸ παράδειγμα. Εἶναι
ἀναγκαῖον νὰ ἔχῃς μεγαλοπρέπειάν τινα εἰς τὸ ἐξωτερικόν
σου, ἀλλ' ἡ ἐξουσία σου ἀρκούντως καταδείκνυται ἐν τοῖς φρου-
ροῖς καὶ τοῖς ἀξιωματικοῖς, οἵτινες σὲ περικυκλοῦσιν. Ἀρκέ-
σθητι εἰς ἓν ἐνδύμα ἐξ ἐρίου λεπτοῦ καὶ πορφυροχρόου, οἱ δὲ
πρώτιστοι τοῦ Κράτους, μετὰ σέ, ὡς ὧσιν ἐνδεδυμένοι διὰ
τοῦ αὐτοῦ ὑφάσματος, καὶ ἡ μόνη διαφορὰ τῆς ἐνδυμασίας σου
τε καὶ ἐκείνων, ὡς συνίσταται εἰς τὸ χρῶμα καὶ εἰς μικράν
τινα χρυσήν παρυφήν, τὴν ὁποίαν σὺ θέλεις φέρεи εἰς τὸ ἄκρον
τοῦ ἱματίου σου. Τὰ διάφορα χρώματα θέλουσι χρησιμεύει ὅ-
πως διακρίνωσι τὰς διαφόρους τάξεις, χωρὶς νὰ ἐφίσταται
ἀνάγκη χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου ἢ λίθων πολυτίμων.

Κανόνισον τὰς τάξεις ἐκ τῆς γεννήσεως. Εἰς τὴν πρώτην
τάξιν θές ἐκείνους, οἵτινες ἔχουσιν εὐγένειαν ἀρχαιοτέραν καὶ
περιφνεστέραν. Ἐκεῖνοι οἵτινες ἔχουσι τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ἐξά-
σκησιν τῶν ὑπουργειῶν, θέλουσιν εἶσθαι ἀρκούντως πύχριστοι
μένοι, ἂν ἔρχωνται κατόπιν τῶν ἀρχαίων καὶ περιδόξων οἰκο-
γενειῶν, αἵτινες ἀπὸ τοσοῦτου χρόνου κατέχουσι τὰς πρώτας
τιμὰς. Ὅσοι δὲ δὲν ἔχουσι τὴν αὐτὴν εὐγένειαν θέλουσιν εὐ-
κόλως ὑποχωρήσει εἰς ἐκείνους, ἀρκεῖ νὰ μὴ τοὺς συνεθίσῃς
νὰ παραγνωρίζωσιν ἑαυτοὺς ἐν τῇ φορᾷ τῆς εὐμεταβλήτου
τύχης. καὶ νὰ ἐπαινέσῃς ἐκείνους, οἵτινες φανῶσι μέτριοι ἐν
τῇ εὐδαιμονίᾳ. Ἡ ὀλιγώτερον ἐκτεθειμένη εἰς τὸν φθόνον ἀξία

εἶνε ἡ προερχομένη ἐκ μακρᾶς σειρᾶς προγόνων. Καθόσον δ' ἄφωρξ τὴν ἀρετὴν, αὕτη θέλει διενεργεῖται καὶ ὁ ἐνάρετος θέλει σπουδάζει ὅπως ὑπηρετήσῃ τὸ Κράτος, ὅταν σοὶ δώσῃς στεφάνους καὶ ἐγείρῃς ἀνδριάντας εἰς ἐκάστην ἀγαθὴν πράξιν, οἱ δὲ ἀνδριάντες καὶ στεφάνοι οὗτοι θέλουσιν εἶσθαι ἀρχὴ εὐγενείας εἰς τὰ τέκνα ἐκείνων, οἵτινες ἀπέκτησαν αὐτούς.

Οἱ πρώτιστοι μετὰ σὲ ἀξιωματικοί, ἃς ἐνδύονται λευκά, μὲ χρυσὴν παρυφὴν εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ἱματίου των ἃς φέρωσιν εἰς τὸν δακτύλον δακτύλιον χρυσοῦν καὶ περὶ τὸν τράχηλον μετὰλλιον χρυσοῦν μετὰ τῆς εἰκόνης σου. Οἱ τῆς δευτέρας τάξεως ἃς ἐνδύονται κυανὰ μετὰ παρυφῆς ἀργυρᾶς, φέροντες δακτύλιον ἀνευ μεταλλίου. Οἱ τῆς τρίτης πράσινα καὶ ἀνευ παρυφῆς, ἀλλὰ μετ' ἀργυροῦ μεταλλίου. Οἱ τῆς τετάρτης, κίτρινα. Οἱ τῆς πέμπτης ῥοδόχροα. Οἱ τῆς ἑκτῆς λινὰ λευκήφαια, καὶ οἱ τῆς ἐβδόμης τέλας, οἵτινες θέλουσιν εἶσθαι ἐκ τοῦ λαοῦ, ἃς φέρωσιν ἱμάτια μεταξὺ λευκοῦ καὶ κιτρίνου χρώματος. Ἰδοὺ τὰ χρώματα τῶν ἐπὶ τὰ διαφόρων τάξεων διὰ τοὺς ἐλευθέρους ἀνδρας· ὅλοι δὲ οἱ δοῦλοι ἃς φέρωσιν ἱμάτιον φαίόχρου. Τοιοῦτοτρόπως ἕκαστος, ἀνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης θέλει διακρίνεσθαι κατὰ τὴν κοινωνικὴν αὐτοῦ τάξιν, καὶ θέλει ἐξορισθῇ ἐκ τοῦ Σαλέιτου πᾶσα τέχνη συντείνουσα ὑπὲρ μόνῃς τῆς πολυτελείας, οἱ δὲ τεχνίται οἱ ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τῶν ματαίων δαπανῶν, θὰ χρησιμεύσωσιν εἴτε εἰς ἄλλας ἀναγκαίας τέχνας, αἱτινές εἰσιν πολυάριθμοι, εἴτε εἰς τὸ ἐμπόριον, εἴτε εἰς τὴν βιομηχανίαν. Οὐδέποτε μὴ ἀνεχθῇ μεταβολὴν τινα ἢ εἰς τὸ εἶδος τῶν ὑφασμάτων, ἢ εἰς τὸ σχῆμα τῶν ἱματίων, διότι εἶναι ἀνάξιον ἀνδρες προωρισμένοι εἰς βίον σπουδαιότερον καὶ εὐγενέστερον, νὰ δαπανῶνται ἐφευρίσκοντες κοσμήματα μάταια, ἢ νὰ ἐπιτρέπωσιν εἰς τὰς γυναῖκάς των, εἰς τὰς ὁποίας οἱ καλλωπισμοὶ οὗτοι εἰσιν ἥττον ἀξιόμημοι, νὰ περιπίπτωσιν εἰς παρόμοιον ἐξευτελισμόν.

Ὁ Μέντωρ, ὅμοιος πρὸς ἐπιδέξιον κηπουρόν, ὅστις ἀποσπᾷ ἀπὸ μέσου τῶν καρποφόρων δένδρων τοῦ πᾶν ξύλον ἀνωφελές, ἐπροσπάθῃ ὁμοίως νὰ ἐκρίζωσῃ τὴν ἀνωφελῆ πολυτέλειαν, ἥτις διαφθείρει τὰ ἥθη, καὶ νὰ ἐπαναγάγῃ τὰ πάντα

εἰς εὐγενῆ καὶ καλὰ ἀποτελέσματα ἔχουσιν ἀπλότητα. Ἐκάνονισεν ἐπίσης τὴν τροφὴν τῶν πολιτῶν καὶ τῶν δούλων, λέγων: Ὅποιον αἶσχος! οἱ μεγαθυμώτεροι ἄνθρωποι νὰ θεωρῶσιν ὡς μεγαλείον τὰς γαστρικὰς ὀρέξεις, δι' ὧν αἱ ψυχαὶ τῶν χαυνοῦνται, καὶ ἀνεπαισθήτως καταστρέφεται ἡ ὑγεία τοῦ σώματός των! Ἡ εὐδαιμονία των πρέπει νὰ σύγκειται εἰς τὴν μετριότητα ἐν πᾶσι, εἰς τὴν ἀγαθοεργίαν τῶν ἄλλων, καὶ εἰς τὴν φήμην, ἣν διὰ τῶν ἐναρέτιων πράξεων προσκτῶνται. Ἡ λιτότης καθίστησι τὴν ἀπλουστέραν τροφὴν λίαν εὐχάριστον, καὶ παρέχει μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ὑγείας, τὰς καθαρωτέρας καὶ διαριεστέρας ἡδονάς. Πρέπει λοιπὸν νὰ περιορίσῃς τὴν τροφὴν σου εἰς τὰ καλλίτερα κρέατα, ἀλλ' ἄνευ διεγερτικῶν καρικευμάτων παρασκευασμένα· διότι ἡ διεγερσις τοῦ στομάχου πέραν τῆς ἀληθοῦς ἀνάγκης, εἶνε δηλητηρίασις τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰδομενεὺς ἠννόησε καλῶς ὅτι δὲν ἔπρεπε ν' ἀρτῇ τοὺς κατοίκους τῆς νέας του πόλεως ἐκχαυνομένους καὶ διαφθειρομένους τὰ ἥθη, παρβαίνων τὰς περὶ λιτότητος διατάξεις τοῦ Μίνως· ἀλλ' ὁ σοφὸς Μέντωρ τῷ παρετήρησεν ὅτι οἱ ἴδιοι νόμοι, εἰ καὶ ἀνανεοῦμενοι, ἤθελον εἶσθαι ἀνωφελεῖς, ἂν τὸ παράδειγμα τοῦ βασιλέως, δὲν τοῖς ἐδίδε τὸ κύρος ἐκεῖνο, ὅπερ δὲν ἐδύνατο ἄλλοθεν νὰ προελθῇ. Πάρευτα ὁ Ἰδομενεὺς ἐρρύθμισε τὴν τράπεζάν του, ὥστε δὲν μετεχειρίζετο εἰμὴ ἄρτον ἐξαίρετον, οἶνον ἐγχώριον, ὅστις ἦτο δριμύς καὶ εὐάρεστος, ἀλλ' ἐν μικρᾷ δόσει, καὶ κρέατα ἀπλᾶ, ὅπως ἔτρωγε μετὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιτοικίαν τῆς Τροίας. Οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ μεμψιμοιρήσῃ κατὰ διατάξεως, εἰς ἣν καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὑπεβλήθη, καὶ ἕκαστος περιέστειλε, τὴν γαστριμαργίαν του καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν ἐδεσμάτων, τὰ ὅποια μετεχειρίζετο πρότερον εἰς τὴν τράπεζάν του.

Ὁ Μέντωρ περιώρισεν ἀκολούθως τὴν γαῦνον καὶ γυναικῶδη μουσικὴν ἥτις διέφθειρε σύμπασαν τὴν νεολαίαν, καταδικάσας συνάμα μεθ' ὁμοίας αὐστηρότητος τὴν βακχικὴν μουσικὴν, ἥτις οὐχ ἥττον τοῦ οἴνου μεθύσκει καὶ διαφθείρει τὰ ἥθη διὰ τῆς ἐκδιαιτήσεως καὶ τῆς ἀκολασίας. Περιώρισεν

ὅλην τὴν μουσικὴν κατὰ τὰς ἐορτάς ἐν τοῖς ναοῖς, ὅπως ἐξυμνῶσιν ἐν αὐτοῖς τοὺς θεοὺς, καὶ τοὺς παρασχόντας τὸ παράδειγμα τῶν σπανιωτέρων ἀρετῶν ἥρωος. Δὲν ἐπέτρεψεν ἐπίσης εἰμὴ εἰς τοὺς ναοὺς τοὺς μεγάλους καλλωπισμοὺς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, οἷον τοὺς κίονας, τὰ προμετώπια καὶ τὰς ἀψίδας καὶ ἔδωκε τὸ πρωτότυπον ἀπλῆς καὶ κομψῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἰς τὸν βουλόμενον νὰ οἰκοδομήσῃ ἐν μικρῷ χώρῳ οἰκίαν τερπνὴν καὶ εὐρύχωρον διὰ πολυάριθμον οἰκογένειαν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ᾔναι εὐάερος, νὰ ἔχῃ τὰ δωμάτια καταλλήλως κτισμένα, νὰ διατηρῆται ἐν αὐτῇ ἡ τάξις καὶ ἡ καθαριότης εὐκόλως, καὶ νὰ μὴ ἀπαιτῇ ἐνὶ λόγῳ μεγάλην δαπάνην.

Ἡθέλησεν ἕκαστος οἶκος, ὅπως οὖν μέγας, νὰ ἔχῃ μίαν αἰθουσαν καὶ ἐν μικρὸν περιστύλιον μετὰ μικρῶν δωματίων δι' ὅλους τοὺς ἐλευθέρους ἀνδρας· ἀλλ' ἀπηγόρευσεν αὐστηρότατα τὸ πολυάριθμον καὶ τὸ ἐκτενὲς τῶν δωματίων. Τὰ δὲ διάφορα ταῦτα πρότυπα τῶν οἰκιῶν ἀναλόγως πρὸς τὸ πολυπληθὲς τῆς οἰκογενείας ὠκοδομημένων, συνέτεινον ὅπως κατὰ μικρὸν καὶ διὰ μικρᾶς δαπάνης κοσμηθῇ καὶ τακτοποιηθῇ μέγα μέρος τῆς πόλεως, ἐνῷ τὸ ἐπίλοιπον μέρος τὸ ὅποιον ἦτο ὠκοδομημένον κατὰ τὰς ἰδιοτροπίας καὶ τὰ πλούτη τῶν ἰδιωτῶν, εἶχε, μὲ ὅλην τὴν ἐξωτερικὴν μεγαλοπρέπειαν, διάταξιν ἥττον εὐάρεστον καὶ κομψήν. Ἡ νέα αὕτη πόλις ὠκοδομήθη ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ, διότι ἡ γειτνιαζούσα παραλία τῆς Ἑλλάδος παρείχε καλοὺς ἀρχιτέκτονας, καὶ ἐκ τῆς Ἡπείρου καὶ τῶν ἄλλων τόπων τῆς Ἑλλάδος εἶχον προσκληθῇ τεχνίται, ἐπὶ τῷ ὅρῳ αἷμα ᾗθελον περατώσει τὰς ἐργασίας, νὰ τοῖς παραχωρηθῶσι γαῖαι πρὸς καλλιέργειαν καὶ τοιοῦτοτρόπως νὰ συνοικήσωσι τὴν πεδιάδα τοῦ Σαλέντου.

Ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ γλυπτικὴ ἐφάνησαν εἰς τὸν Μέντορα τέχναι, τὰς ὁποίας δὲν ἔπρεπε νὰ ἀμελήσῃ· ἀλλ' ἠθέλησε νὰ ὑπάρχωσιν εἰς Σάλεντον ὀλίγοι μόνον ἀνθρώποι ἀσχολούμενοι περὶ τὰς τέχνας ταύτας. Ἐβούστησε σχολεῖον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπῆρχον διδάσκαλοι ἱκανοί, οἵτινες ἐξήταζον τοὺς νέους μαθητάς. Δὲν ἀρμόζει, ἔλεγε, νὰ ἐκμάθωσι τὰς τέχνας ταύ-

τας, αἵτινες δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖαι, πνεύματα ἀσθε-
νῇ καὶ ταπεινόφρονι· κατὰ συνέπειαν πρέπει νὰ γείνωσι δε-
κτοὶ ἐν τῷ σχολεῖν νέοι, ὧν ἡ εὐφυΐα ὑπόσχεται μέλλον αἴ-
σιον, καὶ οἵτινες ἔχουσι κλίσιν πρὸς τὴν τέχνην. Ἐκεῖνοι δέ,
οἵτινες εἶναι γεννημένοι διὰ τέχνας ἥττον εὐγενεῖς, θέλουσιν
ὠφελιμώτερον ἀσχοληθῇ περὶ τὰς ἄλλας τῆς δημοκρατίας
ἀνάγκας. Δὲν πρέπει, προσέθετε, νὰ μεταχειρισθῶμεν τοὺς
λιθοζόους καὶ τοὺς ζωγράφους, εἰμὴ διὰ νὰ διατηρήσωμεν
τὴν μνήμην τῶν μεγάλων ἀνθρώπων καὶ τῶν μεγάλων πρά-
ξεων· ἐν τοῖς δημοσίοις δὲ κτιρίοις ἢ ἐν τοῖς τάφοις πρέπει
νὰ διατηρῇται ὅ,τι ἔзоχον διεπράχθη ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας
τῆς πατρίδος. Ἄλλως τε ἡ μετριοφροσύνη καὶ ἡ ἀπλότης τοῦ
Μέντορος δὲν ἐμπόδισαν ὅπως ἀπαγορεύσῃ τὰ διὰ τῆς ἵππο-
δρομίας καὶ τὰ ἄλλα γυμνάσια, οἷον τὴν πάλην, τὸν δίσκον
καὶ ὅσα συντελοῦσι πρὸς εὐεξίαν καὶ εὐκαμψίαν τοῦ σώμα-
τος, ἀναγκαιοῦντα οἰκοδομήματα.

Ἀπηγόρευσε τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγελματός των εἰς πο-
λυαριθμούς ἐμπόρους, αἵτινες ἐπώλουν ὑφάσματα πολυτελεῖ
ξένων χωρῶν, στολίσματα πολυτίμητα, ἀγγεῖα χρυσᾶ καὶ
ἀργυρᾶ μετὰ εἰκόνων θεῶν, ἀνθρώπων, καὶ ζώων, τέλος ποτὰ
πνευματώδη καὶ μῦρα. Διέταξεν ἀκόμη τὰ ἐπιπλά ἐκάστης
οἰκίας νὰ ὦσιν ἀπλᾶ καὶ διαρκῆ, ὥστε οἱ κάτοικοι τοῦ Σα-
λέντου οἵτινες πρότερον παρεπονοῦντο διὰ τὴν πτωχίαν των,
ἤρχισαν νὰ χισθάνωνται πόσα πλούτη εἶχον περιττὰ, καὶ ὅτι
καθίσταντο πτωχοὶ ἔνεκα τῆς ἐπιθυμίας πλούτου ἀπατη-
λοῦ, ἐγίνοντο δὲ πραγματικῶς πλούσιοι ἐφόσον εἶχον τὸ θάρ-
ρος ν' ἀπεκδυθῶσιν ἐκείνων. Καταφρονοῦντες τοιαῦτα πλούτη,
ἅτινα ἐξάντλοῦσι τὸ κράτος, ἔλεγον καθ' ἑαυτοὺς, πλουτοῦ-
μεν. ἐνῷ ἀφ' ἐτέρου ἐλαττοῦμεν τὰς ἀνάγκας μας, περιο-
ριζόμενοι εἰς μόνας τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τῆς φύσεως. Ὁ
Μέντωρ ἔαπευσε νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ νεώρια καὶ ὅλας τὰς ἀπα-
θήκας ὅπως ἴδῃ ἂν τὰ ὅπλα καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ ἀναγκαῖα
πράγματα τοῦ πολέμου εὕρισκονται ἐν καλῇ καταστάσει,
διότι πρέπει, ἔλεγε, νὰ ἦναι τις ἀείποτε παρασκευασμένος εἰς
πόλεμον, ἵνα μὴ περιέλθῃ εἰς τὴν δυστυχίαν νὰ κάμῃ αὐτόν.

Εὐρών δὲ ὅτι πολλὰ πράγματα ἔλειπον πανταχοῦ, συνήθροισεν ἐργάτας, ὅπως ἐργασθῶσιν ἐπὶ τοῦ σιδήρου, τοῦ χάλυβος καὶ τοῦ ὀρειχάλκου. Νέφη καπνοῦ ἐξερευγόμενου ὥς ἀπὸ ὑποχθόνιον πῦρ, τὸ ὁποῖον ἐξεμεί ἡ Αἴτην, ὑψοῦντο πανταχόθεν. Ἡ σοφία ἀντήχει ἐπὶ τοῦ ἀκμονος, ὅστις ἐγόγγυζεν οὕτως εἰπεῖν ὑπὸ τοὺς ἐπανειληγμένους κτύπους. Τὰ παρακείμενα ὄρη καὶ αἱ ὄχθαι τῆς θαλάσσης ἀντήχουν ἐξ αὐτῶν, ὥστε ἤθελέ τις ὑπολάβει ὅτι κατῴκει τὴν Λιπάραν, τὴν νῆσον δηλονότι ἐκείνην, ἐν τῇ ὁποῖα ὁ Ἥφαιστος, παροτρύνων τοὺς Κύκλωπας, κατασκευάζει τοὺς κεραυνούς διὰ τὸν πατέρα τῶν Θεῶν. Κατὰ φρόνιμον δὲ πρόβλεψιν, ὅλαι αὗται αἱ πολεμικαὶ προπαρασκευαὶ ἐτελοῦντο ἐν μεγίστῃ ἡσυχίᾳ.

Ἐξελθὼν ἔπειτα ὁ Μέντωρ τῆς πόλεως μετὰ τοῦ Ἰδομενέως, εὔρε μεγίστην ἔκτασιν γαιῶν, ὧν αἱ μὲν ἔμενον ἀκαλλιέργητοι, αἱ δὲ ἦσαν ἡμικαλλιεργημέναι ἔνεκεν ἀμελείας ἢ ἔνεκα τῆς πτωχίας τῶν γεωργῶν. οἵτινες στερούμενοι ἀνθρώπους καὶ βόας, ἔστεροῦντο ἐπίσης τὸ θάρρος καὶ τὰς σωματικὰς δυνάμεις διὰ νὰ τελειοποιήσωσι τὴν γεωργίαν. Ἰδὼν δὲ ὁ Μέντωρ τοσαύτας πεδιάδας μενούσας ἐρήμους, εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα. Ἡ γῆ δὲν ζητεῖ ἐνταῦθα εἰμὴ νὰ πλουτήσῃ τοὺς κατοίκους τῆς, ἀλλ' οἱ κάτοικοι λείπουσιν ἀπὸ τῆν γῆν, ὥς λάθωμεν λοιπὸν ὅλους ἐκείνους τοὺς περιττοὺς τεχνίτας. οἵτινες ὑπάρχουσιν εἰς τὴν πόλιν καὶ τῶν ὁποίων αἱ τέχναι δὲν συντελοῦσιν εἰς ἄλλο, εἰμὴ νὰ ἐκλύωσι τὰ ἔθνη, καὶ δι' αὐτῶν ἃς καλλιεργήσωμεν τὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας ταύτας. Δυστήχημα εἶνε βέβαια ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ γεγυμνασμένοι εἰς τέχνας ἀπαιτούσας βίον καθιστικόν, δὲν εἶνε ἐξησχημένοι εἰς τὸν κόπον· ἀλλ' ἰδοὺ ἐν μέσον, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ θεραπεύσωμεν τὸ κακόν. Πρέπει νὰ διανείμωμεν εἰς αὐτοὺς τὰς σχολαζούσας γαῖας, καὶ νὰ προσκαλέσωμεν εἰς βοήθειάν των τοὺς περιοικούντας λαοὺς, οἵτινες ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτῶν θέλουσιν ἐκτελεῖ τὰς κοπιωδესτέρας ἐργασίας. Οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι θέλουσι σπεύσει, ἀρκεῖ μόνον νὰ τοῖς ὑποσχεθῶσιν ἀνάλογοι ἀμοιβαὶ ἐπὶ τοῦ καρποῦ τῶν γαιῶν, ἃς θέλουσι καλλιεργήσει· νὰ δύνανται δηλαδὴ ἐν τῷ μέλλοντι

ὅπως καθέξωσι μέρος αὐτῶν καὶ τοιοῦτοτρόπως βαθμὴδὸν νὰ ἐνσωματωθῶσιν εἰς τὸν λαόν σου, ὅστις δὲν εἶναι πολυάριθμος. "Οντες δὲ φίλεργοι καὶ εὐπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους, θέλουσιν εἰσθαι οἱ καλλίτεροι ὑπῆκοοί σου, καὶ θέλουσιν ἐπαυξήσῃ τὴν δύναμίν σου. Οἱ ἐν τῇ πόλει σου καλλιτέχναι μεταφερόμενοι εἰς τὰς πεδιάδας, θέλουσιν ἐκθρέψῃ τὰ τέκνα των ἐν τῇ ὁρᾷ τῆς φιλεργίας καὶ τοῦ ἀγροτικοῦ βίου. "Αλλως τε, πάντες οἱ ἀλλοδαποὶ κτίσται, οἱ ἐργαζόμενοι νῦν ὅπως οἰκοδομῶσι τὴν πόλιν σου, ὑπεχρεώθησαν νὰ ἐκχερσώσῃ μέρος τῶν γαιῶν σου, καὶ νὰ γείνωσι γεωργοί. Παρίλαβε λοιπὸν αὐτοὺς ἐν τῷ λαῷ σου, ἅμα περατώσωσι τὰς ἐν τῇ πόλει οἰκοδομὰς, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι εὐχαρίστως θέλουσιν ἀποφασίσαι νὰ διέλθωσιν ὁλόκληρον τὸν βίον των ὑπὸ δεσποτείᾳ τασούτων γλυκεῖαν. Καὶ ἐπειδὴ εἶνε εὐρωστοὶ καὶ ἐργατικοί, τὸ παράδειγμα των θέλει χρησιμεύσῃ ὅπως διεγείρῃ εἰς τὴν ἐργασίαν τοὺς ἐκ τῆς πόλεως εἰς τοὺς ἀγροὺς μετακισθέντας κατοίκους, μεθ' ὧν θέλουσιν ἀναμιχθῇ. Ἐπομένως ὅλος ὁ τόπος θέλει οἰκισθῇ ἀπὸ οἰκογενείας ῥωμαλέας καὶ γεωργικὰς.

Καὶ μὴ φρονῆς ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ πολλαπλασιασθῇ ὁ λαός σου ἀρκεῖ νὰ διευκολύνῃς τοὺς γάμους, καὶ ἐντὸς μικροῦ ἔσεται ἀναριθμητός. Ὁ δὲ τρόπος τοῦ νὰ διευκολύνῃς αὐτοὺς εἶναι ἀπλούστατος. Ἐπειδὴ πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐκ φύσεως ἐπιθυμοῦσι νὰ νυμφευθῶσι, μόνῃ ἢ πενία δύναται νὰ παρεμποδίσῃ τὴν ἐπιθυμίαν των ταύτην. Ἄν δὲν τοὺς ἐπιβαρύνῃς μὲ φόρους, θέλουσι ζῇ ἀνέτως μὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα των, διότι ἡ γῆ οὐδέποτε εἶναι ἀχάριστος, καὶ τρέφει πάντα διὰ τῶν καρπῶν της ἐκείνους οἵτινες τὴν καλλιεργοῦσιν ἐπιμελῶς. δὲν ἀρνεῖται δὲ τὰ δῶρά της, εἰμὴ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ρεῖδονται κύπων ὅπως τὴν καλλιεργήσωσιν. Ὅσον πλείωτερα τέκνα ἔχουσιν οἱ γεωργοί, τόσον πλουσιώτεροι εἶνε, ἔαν ὁ ἡγεμὼν δὲν τοὺς πτωχεύσῃ, διότι τὰ τέκνα των ἀπὸ τῆς μικροτέρας ἡλικίας των ἀρχίζουσι νὰ τοὺς βοηθῶσι. Καὶ τὰ μὲν νεώτερα ὁδηγοῦσι τὰ πρόβατα πρὸς νομάς, τὰ δὲ πρεσβύτερα φυλάττουσι πολυαριθμότερα ποίμνια, τὰ

πλέον ἡλικιωμένα τέλος καλλιεργούσι τὴν γῆν μετὰ τοῦ πατρός των. Ἡ δὲ μήτηρ τῆς οἰκογενείας ἐτοιμάζει γεῦμα λιτὸν εἰς τὸν σύζυγον καὶ τὰ προσφιλῆ τέκνα τῆς, τὰ ὅποια θέλουσιν ἐπιστρέφει κεκοπιανότα ἐκ τῆς ἡμερινῆς ἐργασίας· πρὸς δὲ τούτοις φροντίζει νὰ ἀμέλῃ τοὺς βόας καὶ τὰ πρόβατα, ἀφ' ὧν τὸ γάλα ῥέει ποταμῆδόν. Ἀνάπτει μέγα πῦρ, πέριξ τοῦ ὁποίου ἡ ἁθῶα καὶ εἰρηνικὴ οἰκογένεια καθήμενη ψάλλει τὸ ἑσπέρας, μέχρις οὗ τὴν καταλάβῃ νήδυμος ὕπνος. Προπαρασκευάζει τυρόν, καὶ διατηρεῖ κάσταναν καὶ τοὺς ἄλλους καρπούς ἐν τοιαύτῃ νωπότητι, ὥστε νομίζει τις ὅτι τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐκόπησαν ἀπὸ τοῦ δένδρου. Ὁ ποιμὴν ἐπανέρχεται μετὰ τὸν αὐλὸν του καὶ ἄδει εἰς τὴν συνειλεγμένην περὶ αὐτὸν οἰκογενεϊάν του νέα ἄσματα, τὰ ὅποια ἔμαθεν εἰς τὰ πέριξ χωρία. Ὁ γεωργὸς ἐπιστρέφει μετὰ τὸ ἄροτρον του, καὶ οἱ βόες του, κεκοπιανότες βαδίζουσι μετὰ ἐσκυμμένην κεφαλὴν καὶ μετὰ βῆμα βραδύ, ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὸ βούκεντρον τὸ ὅποιον τοὺς κεντᾷ. Ὅλα τὰ δεινὰ τῆς ἐργασίας τελειώνουσι μετὰ τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ εἰρήνη, τὴν ὅποιαν ὁ Ὑπνος κατὰ διαταγὴν τῶν Θεῶν, ἐπιχέει ἐπὶ τῆς γῆς, καταπραΰνει ὅλας τὰς παραχῶδεις μερίμνας καὶ κρατεῖ τὴν φύσιν εἰς γλυκὺ γόητρον· ἕκαστος κοιμάται αὐθόρως προβλέπων τὰ δεινὰ τῆς ἐπιούσης.

Εὐτυχεῖς οἱ ἄνευ φιλοδοξίας, ἄνευ δυσπιστίας, ἄνευ δόλου ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, ὅσους μάλιστα οἱ Θεοὶ τοῖς δίδουσι ἀγαθὸν βασιλεῖα, ὅστις νὰ μὴ παράσῃ τὴν ἀθῶαν θυμηδίαν των. Ἄλλ' ὅποια σκληρὰ ἀπανθρωπία νὰ τοὺς ἀφαιρῇ τις ἕνεκα σκοπῶν πλήρη φιλοδοξίας καὶ ὑπερπροσύνης, τοὺς γλυκεῖς καρπούς τῆς γῆς των, τοὺς ὅποιους νέμονται τῷ ἰδρῶτι τοῦ προσώπου των ἐκ τῆς πλουσιοπαρόχου γῆς! Ἡ φύσις μόνη ἡδύνατο νὰ παραγάγῃ ἐκ τῶν κόλπων τῆς ὅτι ἀπῆταιτο εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων μετρίων καὶ ἐργατικῶν· ἀλλ' ἡ ἐπαρσις καὶ ἡ ἐκνηρία τινῶν, καθιστᾷ τοσούτους ἄλλους πέννητας.

Καὶ τί νὰ πράξω, ἡρώτησεν ὁ Ἰδομενεὺς, ἂν οἱ λαοὶ τοὺς ὅποιους θὰ διασκορπίσω εἰς τὰς γονίμους ταύτας πεδιάδας, ἀμελήσωσι τὴν καλλιέργειάν των;

Πράξον. ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, πᾶν ταῦναντίον ἐκείνου τὸ ὅποιον πράττουσι συνήθως. Οἱ ἀπληστοὶ καὶ ἀπρονόητοι ἡγεμόνες, εἰς ἓν μόνον ἀσχολοῦνται, πῶς νὰ ἐπιβαρύνωσι διὰ φόρων τοὺς μᾶλλον ἀγρύπνους καὶ βιομηχάνους ὑπηκόους των, αὐξάνοντες τὴν ἀξίαν τῶν κτημάτων των, καὶ ἐλπίζοντες ὅτι οὕτω θέλουσιν εἰσπράξει περισσότερον ἀργύριον παρ' αὐτῶν συγχρόνως δ' ἐπιφορτίζουσιν ὀλιγώτερον ἐκείνους, οὓς ἡ ὀκνηρία καθιστᾷ ἀθλιεστέρους. Ἀνὰ τρεῖς τὴν κακὴν αὐτὴν τάξιν, ἥτις ἐπιβαρύνει τοὺς ἀγαθοὺς, ἀνταμείβει τὴν κακίαν καὶ εἰσάγει τὴν ὀκνηρίαν τὴν τοσοῦτον ἐπιβλαβῆ εἰς τὸν βασιλέα καθὼς καὶ εἰς ἅπασαν τὴν ἐπικράτειαν. Ὅρισον τέλη, πρόστιμα, καὶ ἂν ᾖναι χρεῖα, ἄλλας αὐστηροτέρας ποινὰς, κατὰ τῶν ἀμελοῦντων τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν, καθὼς ἤθελες τιμωρήσει τοὺς λειποτάκτας στρατιώτας ἐν καιρῷ πολέμου. Ἐξ ἐναντίας δ' ἀπονειμον χάριτας καὶ ἀτελείας εἰς τὰς οἰκογενείας, αἵτινες πολλαπλασιαζόμεναι αὐξάνουσιν ἀναλόγως τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν των, καὶ μετ' οὐ πολὺ αἱ οἰκογενεαὶ αὗται θέλουσι πολλαπλασιασθῆ ἐπ' ἀπειρον καὶ ὅλος ὁ κόσμος θέλει προθυμοποιηθῆ νὰ ἐργάζηται, καὶ μάλιστα θέλει καταστῇ ἀξιοσέβαστος. Ὁ βίος τοῦ γεωργοῦ δὲν θέλει πλέον καταφρονεῖσθαι ἐπιβαρυνόμενος τοῦ λοιποῦ ἐκ τοσοῦτων κακῶν. Τὸ ἄροτρον θέλει τιμᾶσθαι ὃν εἰς χεῖρας νικηφόρων ἀνδρῶν, οἵτινες θέλουσιν ὑπερασπίζεσθαι τὴν πατρίδα. Δὲν θέλει εἶναι ὀλιγώτερον ἐντιμον νὰ γεωργῇ τις τὴν πατρικὴν αὐτοῦ κληρονομίαν, εἰρήνης ὑπαρχούσης, καθὼς καὶ νὰ ὑπερασπίζηται αὐτὴν γενναίως κατὰ τὰς ἀνωμαλίας τοῦ πολέμου. Ἀπασα ἡ πεδιάς θέλει ἀνθήσει. Ἡ Δημήτηρ θέλει στεφθῆ ἐκ χρυσῶν ἀσταχύων, καὶ ὁ Βάκχος πατῶν διὰ τῶν ποδῶν του τὰς σταφυλὰς θέλει χορηγήσει τοῖς ἀνθρώποις ρύακας οἴνου, γλυκυτέρου τοῦ νέκταρος.

Αἱ βαθεῖαι κοιλάδες θέλουσιν ἀντηχήσει ἐκ τῶν ᾠμάτων τῶν ποιμένων, οἵτινες παρὰ τὰς διαυγεῖς πηγὰς τῶν ὑδάτων θέλουσιν ἐνώσει τὰς φωνὰς των μετὰ τῶν ἤχων τῶν αὐλῶν των ἐν ᾧ τὰ σκιρτῶντα ποιμνιά των θέλουσι βόσκει ἐπὶ τῆς χλόης καὶ μετὰ τῶν ἀνθέων χωρὶς νὰ φοβῶνται τοὺς λύκους.

Δὲν θέλεις εἶσθαι εὐτυχέστερος, ὦ Ἰδομενεῦ, ὅτι καθίστασαι ἡ πηγὴ τοσούτων ἀγαθῶν, καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ὀνόματός σου θέλουσι ζῆσαι τοσαύτην ἐρασίαν ἡσυχίαν; Ἡ δόξα αὕτη δὲν εἶναι θελκτικωτέρα ἐκείνης τοῦ νὰ πορθῇς χώρας, νὰ ἐκχέῃς ἀλλαχοῦ, καθὼς καὶ εἰς τὸν τόπον σου αὐτόν, μεταξύ μάλιστα νικῶν, τὸ ἀνθρώπινον αἷμα, καὶ νὰ φέρῃς τὴν ταραχὴν, τὴν φρίκην, τὸ πένθος, τὴν σκληρὰν πείναν καὶ τὴν ἀπελπισίαν ἀπανταχοῦ;

Μακάριος ὁ βασιλεὺς ὁ εὐνοούμενος ὑπὸ τῶν θεῶν καὶ πολλὰ μεγαλόψυχος, ὅστις ἐπιχειρεῖ νὰ γείνη διὰ τοιούτου τρόπου ἡ χαρὰ τῶν λαῶν, καὶ νὰ δεῖξῃ εἰς ἅπαντας τοὺς αἰῶνας τὸ ἐπὶ τῆς βασιλείας του τοσούτον θελκτικὸν τοῦτο θέαμα! ἅπαντα ἡ γῆ, ἀντὶ νὰ ἀμύνηται κατὰ τῆς ἐξουσίας του διὰ μαχῶν, ἤθελε πέσει εἰς τοὺς πόδας του ἱκετεύουσα αὐτὸν ἵνα βασιλεύσῃ ἐπ' αὐτῆς.

Ὁ Ἰδομενεὺς τῷ ἀπεκρίθη πρὸς ταῦτα. Ἀλλ' ὅταν οἱ λαοὶ διατελῶσιν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀφθονίᾳ, ἡ ἀνέσις θέλει τοὺς διαφθείρει, καὶ τότε θὰ στρέψωσι κατ' ἐμοῦ τὰς δυνάμεις, ὥς τοῖς ἔδωκα.

Μὴ φοβοῦ, εἶπεν, ὁ Μέντωρ τὸ ἄτοπον τοῦτο· αὕτη εἶναι πρόφασις, ἣν προβάλλουσι πάντοτε οἱ θέλοντες νὰ κολακεύωσι τοὺς πλεονέκτας καὶ δαπανηροὺς ἡγεμόνας, οἵτινες ζητοῦσι νὰ ἐπιβαρύνωσι τοὺς λαοὺς τῶν διὰ φόρων. Ἡ θεραπεία εἶναι εὐκόλος· οἱ νόμοι, οὓς ἐθεσπίσαμεν περὶ γεωργίας θέλουσι καταστήσει τὸν βίον τῶν φιλόπονον, καὶ ἐν τῇ φιλοπονίᾳ τῶν θέλουσιν εὖρεϊ τὴν ἀφθονίαν τοῦ μόνου ἀναγκαίου, διότι ἡμεῖς ἀποκλείσαμεν ὅλας τὰς τέχνας, αἵτινες χορηγοῦσι τὸ περιττόν. Αὕτη ἡ ἀφθονία μάλιστα θέλει ἐλαττωθῇ διὰ τῆς εὐκολίας τῶν γάμων, καὶ διὰ τοῦ μεγάλου πολλαπλασιασμοῦ τῶν οἰκογενειῶν. Πᾶσα οἰκογένεια πολυάριθμος καὶ ὀλιγοκτήμων θέλει ἀναγκάζεσθαι νὰ καλλιεργῇ τὴν γῆν αὐτῆς μετ' ἀκαμάτου ζήλου. Ἡ τρυφὴ καὶ ἡ ὀκνηρία καθιστῶσι τοὺς λαοὺς ὑβριστὰς καὶ ἀπειθεῖς· θέλουσιν ἔχει ἄρτον ἀληθῶς ἀσπληῆ, ἀλλὰ μόνον ἄρτον καὶ καρποὺς τῶν ἀγρῶν τῶν, οὓς θέλουσι πορίζεσθαι ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου του.

ἵνα δὲ διατηρῇς τὸν λαόν σου εἰς αὐτὴν τὴν μετριοπάθειαν πρέπει νὰ ὀρίσῃς ἀπὸ τοῦδε τὴν ἔκτασιν τῆς γῆς, ἣν ἐκάστη οἰκογένεια θέλει κατέχει. Ἐνθυμεῖσαι ὅτι διηρέσαμεν ἅπαντα τὸν λαόν σου εἰς ἑπτὰ τάξεις κατὰ τὰς διαφοροὺς καταστάσεις τῶν πολιτῶν· δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπιτρέψῃς εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν ἐκάστης τάξεως νὰ κέκτῃται ἔκτασιν γῆς ἄλλην εἰμὴ τὴν ἀναγκαίαν πρὸς διατροφήν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσώπων ἐξ ὧν σύγκειται· τοῦ δὲ κανόνος τούτου ὄντος ἀπαράδεκτον, οἱ εὐγενεῖς δὲν θέλουσι δύνασθαι ν' ἀποκτώσι τοὺς ἀγροὺς τῶν πτωχῶν, πάντες δὲ θέλουσιν ἔχει γαίας, ἀλλ' ἕκαστος ἀπὸ ὀλίγην, ἵνα προθυμῇται καλῶς νὰ τὴν γεωργῇ. Ἐάν ὅμως μετὰ μακρὸν χρόνον αἱ γαῖαι ἐκλείψωσιν ἐνταῦθα, δυνατόν νὰ γίνωσιν ἀποικίαι, αἰτινες θέλουσιν ἀπαυξήσῃ τὴν δύναμιν τῆς ἐπικρατείας ταύτης.

Φρονῶ μάλιστα ὅτι πρέπει νὰ προσέξῃς καλῶς, ἵνα μὴ ὁ οἶνος γείνῃ λίαν κοινὸς εἰς τὸ βασίλειόν σου, καὶ ἐὰν ἐφύτευθῃσαν πολλαὶ ἄμπελοι, αὗται νὰ ἐκρίζωθωσιν. Ὁ οἶνος εἶναι ἡ πηγὴ τῶν περισσοτέρων ἐγκλημάτων μεταξὺ τῶν λαῶν· ἀφορμὴ νόσου, ἐρίδων, στάσεων, ἐκδηρίας, μισοπονίας καὶ ταρχῆς τῶν οἰκογενειῶν. Φυλαττέσθω λοιπὸν ὁ οἶνος ὡς εἶδος ἱατρικοῦ ἢ ὡς ποτὸν σπανιώτατον, χρήσιμον εἰς σπονδὰς καὶ θυσίας, κατὰ τῆς μεγάλης ἑορτᾶς· ἀλλὰ μὴ ἐλπίζε ὅτι θέλει τηρηθῇ κανὼν τοσούτω σπουδαῖος, ἐὰν δὲν δώσῃς σὺ πρῶτος τὸ παράδειγμα.

Ἄλλως τε πρέπει νὰ διατάξῃς ἵνα φυλάσσωνται ἀπαράβατως οἱ νόμοι τοῦ Μίνως, ὡς πρὸς τὴν ἀγωγὴν τῶν παίδων· πρέπει νὰ συστήσῃς δημόσια σχολεῖα, ἐν οἷς νὰ διδάσκηται ὁ φόβος τοῦ θεοῦ, ὁ ἔρως τῆς πατρίδος, ἡ εἰς τοὺς νόμους ὑποταγὴ, ἡ φιλοτιμία μᾶλλον ἢ ἡ φιληθονία καὶ φιλοψυχία. Πρέπει νὰ ἐγκαταστήσῃς ἀρχάς, αἰτινες νὰ ἐπιτηρῶσι τὰς οἰκογενείας καὶ τὰ ἥθη τῶν πολιτῶν· εὐδόκησον σὺ αὐτὸς, σὺ ὁ βασιλεύων, τοῦτέστι ὁ ποιμὴν τοῦ λαοῦ, ἵνα ἐπαγρυπνῇς, νυχθημερόν εἰς τὸ ποιμνιόν σου. Ἐντεῦθεν θέλεις προλαμβάνει πλῆθος παραπτωμάτων καὶ ἐγκλημάτων. Ὅσα δὲ δὲν δύνασαι νὰ προλάβῃς, τιμώρησον αὐτὰ ἐκ πρώτης

αὐστηρῶς· εἶναι ἐπιείκεια τὸ νὰ δώσῃς ἀνέκαθεν παραδείγματα ἀναχαιτίζοντα τὸν ῥοῦν τῆς ἀδικίας. Δι' ὀλίγου αἵματος, ἐν δέοντι ἐκχυνόμενου, προλαμβάνει τίς πολλὰ ἐπακόλουθα κακουργήματα καὶ γίνεται ἐπίφοβος χωρὶς νὰ μεταχειρίζηται συχνάκις αὐστηρότητα.

Ἄλλ' ὅποιον ἀποτρόπαιον ἀξίωμα τὸ νὰ νομίζῃ τις ὅτι δὲν εὐρίσκει τὴν ἀσφάλειάν του εἰ μὴ καταπιέζων τοὺς λαοὺς του. Εἶτα νὰ μὴ τοὺς διδάσκῃ ποτὲ, νὰ μὴ τοὺς χειραγωγῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, νὰ μὴν ἐλκύῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην των, νὰ τοὺς φέρῃ διὰ τοῦ τρόμου μέχρις ἀπελπισίας, νὰ τοὺς θέτῃ εἰς τὴν φρικτὴν ἀνάγκην ἢ νὰ μὴ δύνανται ποτε ν' ἀναπνεύσωσιν ἐλευθέρως ἢ ν' ἀποτεινάξωσι τὸν ζυγὸν τῆς τυραννίας του! Εἶναι τρόπος αὐτὸς δίκαιος ἵνα βασιλεύσῃ ἀταράχως; εἶναι ἡ ἀληθινὴ ὁδὸς ἡ ἀγούσα εἰς τὴν δόξαν;

Ἐνθυμοῦ ὅτι εἰς τόπους, ὅπου τὸ κράτος τοῦ ἡγεμόνος εἶναι ἀπεριόριστον, ἐκεῖ οἱ ἡγεμόνες εἰσὶν ἀσθενέστεροι, ἀρπάζουσι, καταστρέφουσι τὸ πᾶν, κατέχουσι τὰ πάντα ἐν τῷ Κράτει, ἀλλὰ καὶ τὸ Κράτος ἐπίσης μακραίνεται. Αἱ πεδιάδες χερσοῦνται καὶ ἐρημοῦνται, αἱ πόλεις σμικρύνονται καθ' ἑκάστην, καὶ τὸ ἐμπόριον ἐκλείπει. Ὁ βασιλεὺς, ὅστις δὲν δύναται νὰ ᾔνῃ μόνος βασιλεὺς, καὶ ὅστις διὰ τῶν λαῶν του ὑπάρχει μέγας, ἐκπίπτει βαθμηδὸν διὰ τῆς ἀνεπαισθήτου καταστροφῆς τῶν λαῶν του, ὧν ἀφαιρεῖ τὰ πλοῦτη καὶ τὴν δύναμιν. Τὸ βασίλειόν του ἐξαντλεῖται ἀπὸ χρήματα καὶ ἀνθρώπους καὶ ἡ τελευταία αὕτη ζημία εἶνε ἡ μεγαλειτέρα καὶ μᾶλλον ἀνεπανόρθωτος. Ἡ ἀπάλυτος ἰσχὺς του παρασκευάζει τοσούτους δούλους, ὅσους ἔχει ὑπηκόους. Τὸν κολακεύουσιν ἐκεῖνοι, προσποιῶνται ὅτι τὸν λατρεύουσι, τρέμουσιν εἰς τὸ ἐλάχιστον τῶν βλεμμάτων του, ἀλλὰ περιμένουσι τὴν ἐλαχίστην ἐπανάστασιν. Ἡ τερατώδης δύναμίς του, μέχρι τοῦ ἄκρου ὧτος τῆς τυραννίας φθάνουσα, δὲν θέλει διαρκέσει, διότι οὐδεμίαν ἔχει βᾶσιν εἰς τὴν καρδίαν τῶν λαῶν· τοῦναντίον ἐξεγείρει καὶ παροργίζει ὅλον τὸ σῶμα τοῦ Κράτους καὶ συνέχει ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἀπεκδεχομένου ἵνα ἀναπνεύσῃ μίαν μεταπολίτευσιν. Εἰς τὸν πρῶτον

κτύπον, ὃν τῷ καταφέρουσι, τὸ εἶδωλον ἀνατρέπεται, θραύεται, καὶ ὑπὸ τοὺς πόδας καταπατεῖται. Ἡ καταφρόνησις, ἡ ἀπέχθεια, ἡ δυσπιστία, ἐνὶ λόγῳ ὅλα τὰ πάθη συνεννοῦνται κατ' ἐξουσίας τοσοῦτον ἀπεχθοῦς, ὃ δὲ βασιλεὺς, ὅστις ἐν τῇ ματαιᾷ εὐτυχίᾳ του δὲν εὑρίσκει ἓνα μόνον ἄνθρωπον ἀρκούντως τολμηρὸν ὅπως τῷ εἶπῃ τὴν ἀλήθειαν, ἐν τῇ δυστυχίᾳ του δὲν θέλει εὑρεῖ ἓνα ἄνθρωπον ὅπως τῷ συγχωρήσῃ ἢ ὅπως τὸν ὑπερασπισθῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν του.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μέντορος ἔσπευσε νὰ διανεῖμῃ τὰς χέρσους γαίας, νὰ τὰς πληρώσῃ δι' ὅλων τῶν ἀνωφελῶν τεχνιτῶν καὶ ἐκτελέσῃ πᾶν ὅ,τι ἀπεφασίσθη. Ἐπεφύλαξε μόνον διὰ τοὺς κτίστας τὰς προωρισμένας αὐτοῖς γαίας, τὰς ὁποίας δὲν ἠδύναντο νὰ καλλιεργήσωσιν εἰμὴ μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐν τῇ πόλει ἐργασιῶν των.

Ἦδη ἡ φήμη τῆς πραείας καὶ ἀνενοχλήτου κυβερνήσεως τοῦ Ἰδομενεὺς προσελκύει πολυαριθμούς πανταχόθεν λαοὺς, οἵτινες ἔρχονται νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τοῦ ἰδικοῦ του καὶ ζητήσωσι τὴν εὐδαιμονίαν των ὑπὸ τοσοῦτον εὐχάριστον ἐξουσίαν. Ἦδη αἱ πεδιάδες αἱ ὑπὸ ἀκανθῶν καὶ τριβύλων τὸ πρὶν κεκαλυμμένα, ὑπόσχονται πλούσιον θεισμόν καὶ καρποὺς τέως ἀγνώστους. Ἡ γῆ ἀνοίγει τοὺς κόλπους αὐτῆς εἰς τὸν σίδηρον τοῦ ἀρότρου, καὶ ἐτοιμάζει τὰ πλούτη τῆς ὅπως ἀνταμείψῃ τὸν γεωργόν. Ἡ ἐλπίς διαλάμπει πανταχόθεν, ποίμνια προβάτων εἰς τὰ ὀροπέδια καὶ εἰς τὰς κοιλάδας πηδῶσι χαριέντως ἐπὶ τῆς χλόης, καὶ τὰ ὄρη ἀντηχοῦσιν ἐκ τῶν μυκηθμῶν ἀγγελῶν, βοῶν καὶ δαμάλεων. Τὸ δὲ μέσον ὅπως ἀποκτήσῃ ὁ Ἰδομενεὺς τὰ ποίμνια ταῦτα καὶ τὰς ἀγέλας εὔρεν ὁ Μέντωρ, συμβουλευσας αὐτὸν νὰ κάμῃ μετὰ τῶν Πευκῆτων, λαοῦ γειτνιαζόντος, ἀνταλλαγὴν ὅλων τῶν περιπτώων ἐν τῇ πόλει πραγμάτων, ἅτινα οὐδὲν ὕψους ἔφερον ἐν τοῖς κατοικοῖς, πρὸς τὰ ποίμνια ταῦτα, ὧν οἱ Σαλεντῖνοι εἶχον ἀνάγκην.

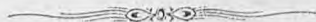
Ταυτοχρόνως ἡ πόλις καὶ τὰ περίχωρα περιελάμβανον ὠραίαν νεολαίαν, ἣτις ἐπὶ πολὺ ἐμαραίνετο ἐν τῇ δυστυχίᾳ,

καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ νυμφευθῇ ἐκ φόβου μὴ ἐπαυξήσῃ τὰ δεινὰ τῆς. Ὅταν εἶδον ὅτι ὁ Ἰδομενεὺς κατείχετο ὑπὸ πατρικῶν αἰσθημάτων, δὲν ἐφοβοῦντο πλέον τὴν πείναν καὶ τὰς μάστιγας, δι' ὧν ὁ οὐρανὸς μαστίζει τὴν γῆν. Δὲν ἠκούοντο πλέον, εἰμὴ κραυγαὶ χαρᾶς, ᾄσματα ποιμένων καὶ γεωργῶν πανηγυριζόντων τοὺς ὕμεναίους των. Ἐνόμιζέ τις ὅτι βλέπει τὸν θεὸν Πᾶνα μετὰ πολυαριθμῶν Σατύρων καὶ Φαύνων ἀναμῖξ καὶ Νυμφῶν χορεύοντας εἰς τὸν ἦχον τοῦ αὐλοῦ ἐν τῇ σκιᾷ τῶν δασῶν. Τὰ πάντα ἠρέμουν καὶ προσεμειδίων, ἀλλ' ἡ θυμηδία ἦτο φρόνιμος, καὶ αἱ ἡδοναὶ δὲν συνετέλουν εἰς ἄλλο ἢ πῶς νὰ διασκεδάζωσι τοὺς μόχθους τῶν ἐργασιῶν καὶ ὅμως ἦσαν ζωηρότεραι καὶ καθαρώτεραι.

Οἱ γέροντες βλέποντες μετ' ἐκπλήξεως ὅ,τι οὐδὲ νὰ φαντασθῶσι καὶ ἥλιπζον ἐν τῇ τοιαύτῃ των ἡλικίᾳ, ἐκλαίον ἐκ χαρᾶς καὶ ἀγάπης, καὶ ὑψοῦντες τὰς τρεμούσας ἐκ τοῦ γήρατος χεῖράς των πρὸς τὸν οὐρανόν, ἔλεγον: Εὐλόγησον, ὦ μέγα Ζεῦ, τὸν βασιλέα ὅστις σοὶ ὁμοιάζει, καὶ ὅστις εἶνε τὸ μεγαλειότερον χάρισμα, ἐξ ὧν μᾶς ἐπιδαψίλευσας. Ἐγεννήθη πρὸς εὐτυχίαν τῶν ἀνθρώπων, ἀπόδος λοιπὸν αὐτῷ ὅλα τὰ ἀγαθὰ, ὅσα αὐτὸς παρέχει ἡμῖν. Οἱ ἔκγονοι ἡμῶν γεννηθέντες ἀπὸ τοῦ γάμου τούτου, οὗς προστατεύει, τῷ ὀφείλουσι τὰ πάντα, μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς γεννήσεως, καὶ εἶνε τῷ ὄντι πατὴρ ὅλων τῶν ὑπηκόων του. Οἱ νέοι καὶ αἱ παρθένοι, ἃς ἐνυμφεύοντο, ἐφαλλον ὕμνους εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἦτον αἴτιος τῆς χαρμοσύνου ταύτης ἐνώσεώς των. Τὰ στόματα, καὶ τούτων κάλλιον αἱ καρδίαι, εἶχον πάντοτε ἐπ' αὐτῶν τὸ ὄνομα του, ἐνομιζόντο εὐτυχεῖς οἱ βλέποντες αὐτόν, ἐφοβοῦντο μὴ τὸν χάσωσι, καὶ ἡ ἀπώλειά του ἐθεωρεῖτο ὡς ἐρήμωσις ἐκείνης οἰκογενείας.

Τότε ὁ Ἰδομενεὺς ὡμολόγησεν εἰς τὸν Μέντορα ὅτι οὐδέποτε ἠσθάνθη ἡδονὴν μεγαλειτέραν ἐκείνης τοῦ νὰ ἀγαπᾶται καὶ νὰ καθιστᾷ τοσοῦτους ἀνθρώπους εὐτυχεῖς. Οὐδέποτε ἔλεγεν, ἐπίστευον τοῦτο. Ἐνόμιζον ὅτι τὸ μεγαλεῖον τῶν ἡγεμόνων συνίσταται εἰς τὸ νὰ ὦσιν ἐπιφοβοί, καὶ ὅτι οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἐπλάσθησαν μόνον δι' αὐτοὺς, πᾶν δ' ὅ,τι

ἤκουσα λεγόμενον περὶ βασιλέων, οἵτινες ἦσαν ὁ ἔρως καὶ ἡ
εὐφροσύνη τῶν λαῶν των, μοι ἐφαίνετο καθαρὸς μῦθος, τοῦ
ὁποίου ὅμως ἤδη ἀναγνωρίζω πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλὰ
πρέπει νὰ σοὶ διηγηθῶ πῶς ἐδηλητηρίασαν τὴν καρδίαν μου
ἀπὸ τῆς νηπιακῆς μου ἔτι ἡλικίας δι' ἰδεῶν παραλόγων περὶ
τῆς ἐξουσίας τῶν βασιλέων, τοῦτο δὲ ἐπροξένησεν ὅλας τὰς
δυστυχίας τῆς ζωῆς μου. Καὶ ὁ Ἰδομενεὺς ἤρξατο τὴν ἐ-
πομένην διήγησιν.

Τ' Πόθεις

Ὁ Ἰδομενεὺς διηγεῖται εἰς τὸν Μέντορα ὅτι ἡ τυφλὴ πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον ἐμπιστοσύνη του ὑπῆρξεν ἀφορμὴ ὅλων τῶν δυστυχιῶν του. — Οἱ ὁδοὶ τοῦ εὐνοουμένου τούτου ἐπέτυχον νὰ τὸν διεγείρῳσι κατὰ τοῦ συνετοῦ καὶ ἐναρέτου Φιλοκλέους, καὶ τῷ ἐμπνέσωσι τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐκεῖνος ἐξύφαινε συνωμοσίαν τινα κατ' αὐτοῦ. — Ὁ βασιλεὺς ἀπατηθεὶς, διατάσσει μυστικῶς νὰ φονεύσωσιν ἐκεῖνον εἰς ἐκστρατεῖαν τινά, τὴν ὁποίαν τῷ ἀνέθεσεν. — Ὁ Τιμοκράτης, ὅστις ᾤφειλε νὰ τὸν φονεύσῃ, ἀποτυχὼν τοῦ σκοποῦ του καὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλοκλέους, τῷ ἀποκαλύπτει τὴν προδοσίαν τοῦ Πρωτεσίλαου. — Ὁ Φιλοκλῆς ἀποσύρεται εἰς τὴν νῆσον Σάμον, ἀφού παρέδωκε τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου εἰς τὸν Πολυμένην. — Ὁ Ἰδομενεὺς ἐννεῖ ἐπὶ τέλους τοὺς δόλους τοῦ Πρωτεσίλαου, ἀλλὰ δὲν δύναται ν' ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ καὶ ἐξακολουθεῖ ὑπεῖκων αὐτῷ. — Ὁ Μέντωρ διανοίγει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Ἰδομενεὺς ἐπὶ τῆς ἀδικίας του καὶ τὸν ὑποχρεοῖ νὰ πέμψῃ τὸν Πρωτεσίλαον καὶ τὸν Τιμοκράτην εἰς Σάμον ἵνα ἀνακαλέσωσι τὸν Φιλοκλῆ παρ' ἐαυτῷ. — Ὁ Φιλοκλῆς εὐτυχῆς ἐν τῇ μοναξίᾳ του, μετὰ πολλῆς δυσκολίας συγκατατίθεται νὰ ἐπιστρέψῃ μεταξὺ τῶν οἰκείων του καὶ ἀναλάβῃ τὰς προτέρας τιμὰς. — Ἀποφασίζει τέλος, ἀφ' οὗ ἀναγνωρίζει ὅτι οἱ θεοὶ συνδέουσι μετὰ τῆς ἐπιστροφῆς του τὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος του. — Ἀφικνεῖται εἰς Σάλεντον, καὶ ὁ Ἰδομενεὺς, ὑπεῖκων εἰς τὰς συνετὰς συμβουλὰς τοῦ Μέντορος, τὸν ὑποδέχεται μετὰ τῶν μεγαλειτέρων τιμῶν καὶ συμφωνεῖ μετ' αὐτοῦ τὰ ἀρμόδια μέσα ὅπως παγιώσῃ τὴν ἐξουσίαν του.

Ὁ Πρωτεσίλαος, ὅστις εἶναι ὀλίγον ἐμοῦ πρεσβύτερος, ὑπῆρξεν ἐκεῖνος μεταξὺ τῶν λοιπῶν ὀμηλικῶν μοι, τὸν ὁποῖον ἡγάπων περισσότερο. Ἡ ζωὴ καὶ ταλμῆρά φύσις του ἦτον ὁλοσχερῶς τῆς ὀρέξεώς μου· συμμετέσχε λοιπὸν τῶν ἡδονῶν μου καὶ μοι κατέστησεν ὑποπτον ἕτερόν τινα νέον, ὃν ἡγάπων ἐπίσης, καὶ ὅστις ἐκαλεῖτο Φιλοκλῆς. Εἶχε δὲ ἐκεῖνος τὸν φόβον τῶν θεῶν, καὶ τὴν ψυχὴν μεγάλην, ἀλλὰ μετριόφρων· ἐθεώρει δὲ μεγαλεῖον οὐχὶ τὴν ἑπαρσιν, ἀλλὰ τὰ τὰ

πάντα νικάν, καὶ μὴ πράττειν τι εὐτελές. Μοὶ ἐλάλει ἔλευ-
 θέρως περὶ τῶν ἐλαττωμάτων μου, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν ἐτόλ-
 μα νὰ μοὶ ὁμιλήσῃ, ἡ σιωπὴ καὶ ἡ κατῆφεια τοῦ προσώπου
 του μοὶ ἐδίδε νὰ ἐννοήσω ὅ,τι εὗρισκεν ἄτοπον εἰς ἐμέ. Ἐν
 ἀρχῇ ἡ εἰλικρίνεια αὕτη μοὶ ἤρresκε, καὶ συνεχῶς τῷ ὑπε-
 σχέθην ὅτι διὰ βίου θέλω τὸν ἀκούει ὅπως ἀποφύγω τοὺς
 πειρασμοὺς τῶν κολάκων. Μοὶ ἔλεγεν ὅτι ὤφειλον νὰ πράξω
 ὅπως ἀκολουθήσω τὰ ἔγνη τοῦ προγόνου μου Μίνως, καὶ
 καταστήσω εὐτυχὲς τὸ βασίλειόν μου. Καὶ δὲν εἶχε μὲν τὴν
 σὴν βαθεῖαν σύνεσιν, ὡς Μέντωρ, ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ του ἦσαν καλαί,
 τὸ ἀναγνωρίζω ἥδη. Μικρὸν κατὰ μικρὸν αἱ πλεχτάται τοῦ
 Πρωτεσίλαου, ὅστις ἦτο ζήλοτυπος καὶ πλήρης φιλοδοξίας,
 μοὶ ἐγέννησαν δυσαρέσκεια κατὰ τοῦ Φιλοκλέους, ὅστις ἄνευ
 ὑπουλάτης ὦν, ἄφινε τὸν Πρωτεσίλαον νὰ ἰσχύῃ ἐπ' ἐμοῦ,
 ἐξακολουθῶν μόνον νὰ μὲ συμβουλεύῃ, ὅταν ἤθελον νὰ τὸν
 ἀκούω. Ἐξήτει βεβαίως τὸ καλὸν μου, καὶ ὅχι τὸ συμφέρον
 του ἐκεῖνος.

Ὁ Πρωτεσίλαος, μὲ ἐπεισεν ἀνεπαισθήτως ὅτι ἐκ πνεύμα-
 τος μεμψιμοιροῦ καὶ ἐπηρμένου ὁρμώμενος ἐπέκρινεν ὁ Φιλο-
 κλῆς ὅλας τὰς πράξεις μου, ὅτι δὲν μοῦ ἐξήτει τίποτε, διότι
 εἶχε τὴν ὑπερηφάνειαν οὐδὲν παρ' ἐμοῦ νὰ δεχθῇ, καὶ διότι
 ἤθελε νὰ ἀποκτήσῃ φήμην ἀνθρώπου, ὅστις εἶνε ἀνώτερος ὅ-
 λων τῶν τιμῶν. Προσέθετεν ὅτι ὁ νέος οὗτος ὅστις ὠμίλει
 πρὸς ἐμέ τοσοῦτον ἐλευθέρως περὶ τῶν ἐλαττωμάτων μου, ὠ-
 μίλει ἐπίσης περὶ αὐτῶν καὶ εἰς ἄλλους μετὰ τῆς αὐτῆς ἐ-
 λευθερίας, ὅτι συνεχῶς ἐκεῖνος ἐξέφερε τὴν ἰδέαν ὅτι οὐδό-
 λως μὲ ἐξετίμα, καὶ ὅτι ἐξευτελίζων τὴν ὑπόληψίν μου, ἤθε-
 λε δι' αὐστηρὰς κατὰ τὸ φαινόμενον ἡθικῆς, ν' ἀνοίξῃ ὁδὸν
 πρὸς τὴν βασιλείαν.

Ἐν πρώτοις οὐδόλως ἠδυνάμην νὰ πιστεύσω ὅτι ὁ Φιλο-
 κλῆς ἤθελε νὰ μὲ ἐκθρονίσῃ· διότι ἐν τῇ ἀληθεὶ ἀρετῇ ὑπάρ-
 χει ἀγνότης τίς καὶ ἀφέλεια τὴν ὁποίαν οὐδὲν ἰσχύει νὰ πα-
 ραμορφώσῃ, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν δύναται νὰ παραγνώρισῃ τίς,
 ἀρκεῖ νὰ ᾔνε προσεκτικός. Ἀλλ' ἡ σταθερότης τοῦ Φιλοκλέ-
 ος ὅπως ἐπικρίνῃ τὰ σφάλματά μου ἤρχιζε νὰ μὲ κλονίζῃ.

ἀφ' ἑτέρου δὲ αἱ φιλοφροσύναι τοῦ Πρωτεσίλαου καὶ τὰ ἀνεξάντλητα μηχανήματά του, ὅπως μοὶ ἐφευρὴ νέας ἡδονάς, μοὶ καθίστων ἐπαισθητοτέραν καὶ ἀνυποφορωτέραν τὴν αὐστηρότητα τοῦ ἄλλου.

Ἐν τούτοις ὁ Πρωτεσίλαος, δυσανασχετῶν διότι ἠπίσταντο εἰς ὅ,τι μοὶ ἔλεγε περὶ τοῦ ἐχθροῦ του, ἀπεφάσισε νὰ ἐκτανθῇ περισσότερον καὶ μὲ πείσῃ διὰ πράγματος παντὸς λόγου πειστικώτερου. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἐπέτυχε νὰ μὲ ἐξαπατήσῃ. Μὲ ἐσυμβούλευσε νὰ πέμψω τὸν φιλοκλῆ ἡγομόνα τῶν πλοίων, ἅτινα ἐστέλλοντο κατὰ τῶν πλοίων τῆς Καρπάθου καί, ὅπως μὲ πείσῃ, εἶπε. Γνωρίζεις ὅτι δὲν εἶμαι ὑποπτος εἰς τοὺς ἐπαίνους, οὓς τῷ παρέχω. Ὁμολογῶ ὅτι ἔχει ἀνδρίαν καὶ πολεμικὴν εὐφυίαν, ὥστε θέλει σὲ ὑπηρετῆται κάλλιον παντὸς ἄλλου, καὶ προτιμῶ τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας σου πάσης ἀτομικῆς μου ἀντιπαθείας.

Ἡ εὐθύτης αὕτη τὴν ὅποιαν ἀπῆντων εἰς τὸν Πρωτεσίλαον, ὃς εἶχον ἐμπειπιστευμένην τὴν διχαίρεισιν τῶν σπουδαιοτέρων μου ὑποθέσεων, μὲ συνεκίνησε λίαν. Ἐνηγαλίσθηεν λοιπὸν αὐτὸν ἐν παραφροσύνῃ χαρᾶς, καὶ ἐνόμισα ἑαυτὸν εὐτυχῇ διότι προσέφερον τὴν ἐμπιστοσύνην μου εἰς ἄνδρα ὑπέρτερον παντὸς πάθους καὶ παντὸς ἀτομικοῦ συμφέροντος. Ἀλλ' οἴμοι! πόσον οἱ βασιλεῖς εἰσὶν ἄξιοι οἴκου! Ὁ ἄνθρωπος οὗτος μὲ ἐγνώριζε κάλλιον παρ' ὅ,τι ἐγνώριζον αὐτὸς ἑαυτόν. Ἐγίνωσκεν ὅτι οἱ βασιλεῖς εἶνε συνήθως δόσπιστοι καὶ ἀμελεῖς· δόσπιστοι μὲν, ἐκ συνεχοῦς πείρας ὅτι περικυκλοῦνται ὑπὸ ἀνθρώπων διεφθαρμένων καὶ δολοπλόκων, ἀμελεῖς δὲ, διότι αἱ ἡδοναὶ τοὺς παρασύρουσι καὶ εἶνε συνειδητοί νὰ ἔχωσιν ἄλλους ἀνθρώπους, ὅπως σκέπτωνται περὶ τῶν υποθέσεων τῶν, αὐτοὶ δὲ οὐδεμίαν περὶ τούτου φροντίδα νὰ λαμβάνωσιν. Ἐνόμισε λοιπὸν ὅτι δὲν ἀπηντεῖτο μεγάλη προσπάθεια ὅπως διεγείρῃ τὴν δυσπιστίαν καὶ ζήλοτυπίαν μου κατ' ἄνδρός, ὅστις μεγίστας πράξεις ἠθελε κατορθώσει καὶ κατὰ τοῦ ὁποίου, ὡς ἐκ τῆς ἀπουσίας του, εὐκόλως ἡδύναντο νὰ στηθῶσι παγίδες.

Ὁ φιλοκλῆς, ἀναχωρῶν, προεῖδε τί ἐμελλε νὰ τῇ συμβῇ.

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

Ἐνθυμήθητι, μοι εἶπεν, ὅτι δὲν δύναμαι πλέον νὰ ὑπερ-
σπίσω ἑαυτὸν, ὅτι δὲν θ' ἀκούης πλέον εἰμὴ τὸν ἐχθρόν μου,
καὶ ὅτι ὑπηρετῶν σε μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς μου, ἴσως δὲν
λάβω ἄλλην ἀμοιβήν, εἰμὴ νὰ ὑποπέσω ὑπὸ τὴν δυσμένειάν
σου. Ἀπατάσαι, τῷ ἔλεγον ἐγώ· ἐκεῖνος σὲ ἐπαινεῖ, σὲ ἐκ-
τιμᾷ, καὶ σὲ νομίζει ἀξίον τῶν σπουδαιοτέρων θέσεων. Ἄν
ἤρχιζε νὰ μοι λαλήσῃ κατὰ σοῦ, ἤθελε χάσει τὴν ἐμπιστο-
σύνην μου. Μὴ φρόβῃσαι τίποτε, ὑπάγε, καὶ μὴ σκέπτου ἄλ-
λως ἢ πῶς νὰ μὲ ὑπηρετήσῃς. Ἀνεχώρησε λοιπὸν παραιτή-
σας με εἰς παράδοξον κατάστασιν.

Ἐβλεπον, πρέπει νὰ σοὶ τὸ ὁμολογήσω. Μέντωρ, κατα-
ρῶς πόσον μοι ἦτον ἀναγκαῖον νὰ ἔχω πολλοὺς ἀνθρώπους
ὅπως συμβουλευώμαι, καὶ ὅτι οὐδὲν ἦτο χειρότερον, τάσον
διὰ τὴν ὑπόληψίν μου, ὅσον καὶ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ
κράτους ἢ νὰ παραδοθῶ εἰς ἓνα μόνον. Ἦννόουν ὅτι αἱ συνε-
ταὶ συμβουλαὶ τοῦ Φιλοκλέους μὲ εἶχον προφυλάξει ἀπὸ πολ-
λὰ κινδυνώδη λάθη, εἰς τὰ ὅποια ὁ Πρωτεσίλαος μὲ κατε-
κρήμνιζεν. Ἡσθάνόμην ὅτι ἐν τῷ Φιλοκλεῖ ἐνυπῆρχον εὐθύ-
της καὶ ἀρχαὶ ἀγαθαί, τὰς ὁποίας οὐδόλως ἐν τῷ Πρωτεσι-
λάῳ· ἀλλ' οὗτος εἶχεν ἤδη λάθει ἐπ' ἐμοῦ ἐξουσίαν τινά,
πρὸς ἣν δὲν ἠδυνάμην νὰ συμβιβάσω, καὶ, ἐν τοιαύτῃ κατα-
στάσει, ἐπεθύμουν κάλλιον ἐξ ἀδυναμίας καὶ μὲ ζημίαν ἔτι
τῶν συμφερόντων τοῦ κράτους νὰ διακινδυνεύσω τί, ὅπως ἀ-
νεύρω τὴν ἐλευθερίαν. Τοιοῦτον αἰσχροὺν ἐξευτελισμὸν καὶ εἰς
ἐμὲ αὐτὸν δὲν ἐτόλμων νὰ ἐπιβάλω· ἀλλ' οὗτος μυστηριω-
δῶς ἐπεκράτει ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ διηύθυνε πάσας ἀνε-
ξαίρετως τὰς ἐνεργείας μου.

Ὁ Φιλοκλῆς, καταλαβὼν ἀπροόπτως τὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν
ἐκέρδιτε νίκην ὀριστικὴν καὶ ἐσπευσε νὰ ἐπιστρέψῃ ὅπως προ-
λάβῃ τὴν κακὴν ἀμοιβήν, ἣν ὑπώπτει· ἀλλ' ὁ Πρωτεσί-
λαος, ὅστις δὲν εἶχε λάθει εἰσέτι τὸν καιρὸν ὅπως μὲ ἀπα-
τήσῃ, τῷ ἔγραψεν ὅτι ἐπεθύμουν νὰ προσβάλῃ τὴν νῆσον
Κάρπαθον, ἵνα ὠφελῇ τῆς νίκης. Τῷ ὄντι, μὲ ἔπεισεν ὅτι
ἠδυνάμην εὐκόλως νὰ κατακτήσω τὴν νῆσον ἐκείνην, ἀλλ'
ὅμως ἐνήργησεν ὥστε πολλὰ ἀναγκαῖα πράγματα νὰ λείπω.

σιν ἀπὸ τὸν Φιλοκλῆ κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, καὶ τὸν καθυπέβαλεν εἰς τινὰς διατάξεις, αἵτινες ἀπῆρτησαν πολλοῦ χρόνου ἀπώλειαν εἰς ἐκτέλεσιν των.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν τοῦ μετεχειρίσθη ἓνα ὑπὲρ τὴν λίαν διεφθαρμένον, τὸν ὅποιον εἶχον παρ' ἐμοί, καὶ ὅστις κατεσκόπευε καὶ τὰς ἐλαχίστας πράξεις μου, ὅπως τὰς ἀναγγεῖλῃ εἰς ἐκεῖνον, καὶ τοὶ ἐφαίνοντο εἰς διάστασιν ἀμφοτέρω διατελοῦντες καὶ αὐθόρως βλεπόμενοι. Ὁ ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ καλούμενος Τιμοκράτης, μιᾷ ἡμέρᾳ ἦλθε κρυφίως καὶ μοι εἶπεν ὅτι ἀνεκάλυψε πρᾶγμα σπουδαιότατον. Ὁ Φιλοκλῆς, μοι εἶπε, μεταχειρίζεται τὸν στρατὸν σου καὶ τὰ πλοῖά σου ὡς ὄργανον ὅπως ἐνθρονισθῇ βασιλεὺς τῆς Καρπάθου· αἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ εἰσὶν ἠνωμένοι μετ' αὐτοῦ, ὅλοι οἱ στρατιῶται συνετάχθησαν αὐτῷ χάριν τῶν δώρων, ἅτινα, τοῖς ἔδωκε, καὶ ἔνεκα μᾶλλον τῆς ἀκολασίας ἐν ἣ τοὺς ἀφίνει νὰ ζῶσιν. Ἰδοὺ μία ἐπιστολὴ τὴν ὅποιαν γράφει πρὸς τινὰ φίλον του, καὶ δι' ἧς ἀναγγέλλει τὸ σχέδιόν του νὰ γείνη βασιλεὺς· ὥστε μετὰ ἀπόδειξιν τοσοῦτον πασιφανῆ δὲν ἐπιτρέπεται πλέον ν' ἀμφιβάλλῃ τις.

Ἀνέγνων τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, ἣτις μοι ἐφάνη γεγραμμένη διὰ χειρὸς τοῦ Φιλοκλέους, ἦτο δὲ ἐντελὴς ἀπομίμῃσις τοῦ γραψίματος τοῦ καὶ τὴν εἶχεν ὁ Πρωτεσίλαος μετὰ τοῦ Τιμοκράτους πλαστοουργήσει. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη μ' ἐνέβαλεν εἰς φρικτὴν ἀνησυχίαν· τὴν ἀνέγνων καὶ ἐπανέγνων κατ' ἐπανάληψιν, καὶ δὲν ἠδυνάμην σχεδὸν νὰ πεισθῶ ὅτι ἦτο τοῦ Φιλοκλέους, ἐπειδὴ ἀνεπόλουν εἰς τὸν τεταραγμένον νοῦν μου ὅλα τὰ φιλικὰ δείγματα, ἅτινα μοι ἔδειξεν, ὡς καὶ τὴν ἀφιλοκέρδειαν καὶ εἰλικρίνειάν του. Ἄλλ' ὁμως τί ἠδυνάμην νὰ πράξω; πῶς ν' ἀναιρέσω ἐπιστολὴν εἰς ἣν ἐπίστευον ὅτι ἀναγνωρίζω βεβαίως τὸν χαρακτῆρα τοῦ γραψίματος τοῦ Φιλοκλέους;

Ἄφ' οὗ ἡ Τιμοκράτης εἶδεν ὅτι, δὲν ἠδυνάμην πλέον ν' ἀποφύγω τὰς πλεκτάνας τοῦ προέβη προσωτέρω. Ἀρὰ γε νὰ τολμήσω, μοι εἶπε δισταζών, νὰ σοὶ δείξω λέξιν τινὰ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ; Ὁ Φιλοκλῆς γράφει πρὸς τὸν φίλον του

νὰ λαλήσῃ ἐμπιστευτικῶς πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον περὶ τινος ὑποθέσεως, ἣν σημειοῖ διὰ μονογραφίας· ἄρα ὁ Πρωτεσίλαος εἶναι συμμέτοχος εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Φιλοκλέους, καὶ οἱ δύο συνεφώνησαν ὁμοῦ πρὸς τὴν βλάβην σου. Γινώσκεις ὅτι ὁ Πρωτεσίλαος σὲ προέτρψε νὰ πέμψῃς τὸν Φιλοκλέα κατὰ τῶν Καρπαθίων· αὐτὸς ἀπὸ τινος καιροῦ ἔπαυσε νὰ σοὶ λαλή κατ' ἐκείνου, ὡς ἔπραττεν ἄλλοτε. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα τὸν ἐπαινεῖ καὶ τὸν δικαιολογεῖ εἰς πᾶσαν περίστασιν· αὐτοὶ ἀνταποκρίνοντο ἀπὸ τινος καιροῦ μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης. Ἀναμφιβόλως ὁ Πρωτεσίλαος συνεφώνησε μετὰ τοῦ Φιλοκλέους ἵνα διανείμωσι πρὸς ἀλλήλους τὴν κατὰκτησιν τῆς Καρπάθου. Παρατηρεῖς μάλιστα ὅτι ὁ πρῶτος ἠθέλησε νὰ γείνη ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἐναντίον πάντων τῶν κανόνων τῆς στρατιωτικῆς τέχνης, καὶ ὅτι κινδυνεύει νὰ ἀπολέσῃ τὸν ναυτικὸν στόλον σου ἵνα κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν του. Νομίζεις ὅτι ἤθελε συντελέσει οὗτος εἰς τὴν τοῦ Φιλοκλέους δόξαν ἐὰν ἦσαν εἰσέτι ἐχθροὶ πρὸς ἀλλήλους; Οὐχί, οὐχί, οὐδεὶς πλέον ἀμφιβάλλει ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ ἄνθρωποι ἠνώθησαν ὁμοῦ ἵνα ὑψωθῶσιν εἰς μέγιστα ἀξιώματα καὶ ἴσως ἵνα ἀνατρέψωσι τὸν θρόνον ἐφ' οὗ κάθесαι· λαλῶν δέ σοι οὕτως γινώσκω ὅτι ἐπισπῶμαι τὸ μισὸς των, ἐὰν ἐναντίον τῶν εἰλικρινῶν μου πληροφοριῶν τοὺς ἀφήσῃς περαιτέρω εἰς τὴν ἀρχήν· ἀλλὰ τί πρὸς ἐμέ; ἄρκει νὰ σοὶ λέγω τὴν ἀλήθειαν.

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι τοῦ Τιμοκράτους ἐνεποίησαν βαθεῖαν θλίψιν εἰς ἐμέ· δὲν ἀμφέβαλον πλέον περὶ τῆς προδοσίας τοῦ Φιλοκλέους, καὶ ἐδυσπίστουν εἰς τὸν Πρωτεσίλαον. Ἐν τούτοις ὁ Τιμοκράτης μοι ἔλεγεν ἀκαταπαύστως· ἐὰν περιμένῃς νὰ κατακτήσῃ ὁ Φιλοκλῆς τὴν Κάρπαθον δὲν θέλεις ἔχει πλέον καιρὸν νὰ ἐμποδίσῃς τὰ σχέδιά του· τάχυνον λοιπὸν νὰ ἐξασφαλισθῇς κατ' αὐτοῦ, ὅσῳ δύνασαι. Ἐγὼ ἀπεστρεφόμεν πολὺ τὴν βαθεῖαν ὑπόκρισιν τῶν ἀνθρώπων, ὅθεν ἠγνόουν εἰς τίνα νὰ ἐμπιστευθῶ. Καὶ ἀφ' οὗ ἀνεκάλυφα τὴν προδοσίαν τοῦ Φιλοκλέους δὲν ἔβλεπον πλέον ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς οὗ ἡ ἀρετὴ νὰ δύναται νὰ με καθησυχάσῃ. Ὅθεν ἀπεφάσισα νὰ ἐξαλοθρεύσω παραχρῆμα τὸν ἐπί-

βουλον αὐτὸν, ἀλλ' ἀφοβούμεν τὸν Πρωτεσίλαον, καὶ ἡγνόμεν
 πῶς νὰ τὸν μεταχειρισθῶ. Ἐφοβούμεν οὐ μόνον μὴ τὸν εὖρω
 ἔνοχον, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς αὐτόν. Τέλος ἐν τῇ α-
 μηχανίᾳ μου τῷ εἶπον, ὅτι ὁ Φιλοκλῆς ἐγένετό μοι ὑποπτος.
 Ἐξεπλάγη εἰς τοῦτο, μοὶ παρέστησε τὴν ὀρθὴν καὶ σώφρονα
 διαγωγὴν του, μοὶ ἐπήνεσε τὰς ὑπηρεσίας του, ἐν ἐνὶ λόγῳ,
 ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἔδει ἵνα μὲ πείσῃ ὅτι διέκειτο φιλικῶς πρὸς
 αὐτόν. Ἄφ' ἑτέρου ὁ Τιμοκράτης δὲν παρέλειπεν οὐδὲ στιγ-
 μὴν ὑποδεικνύων μοι τὴν συνεννόησιν ταύτην, καὶ ζητῶν νὰ
 μὲ ὑποχρεώσῃ νὰ ἀπολέσω τὸν Φιλοκλῆ ἑνόσω ἐτι ἡδυνάμην
 ν' ἀσφαλισθῶ κατ' αὐτοῦ. Ἴδε, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, πόσον
 οἱ βασιλεῖς εἶναι δυστυχεῖς καὶ ὑποκείμενοι νὰ γείνωσι παί-
 γνιον τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις, ἐν ᾧ μάλιστα οἱ λοιποὶ ἀν-
 θρωποι φαίνονται τρέμοντες ἐνώπιόν των.

Ἐνόμισα ὅτι πράττω ἔργον βαθείας πολιτικῆς, καὶ ὅτι
 συνταράσσω τὸν Πρωτεσίλαον πέμπων κρυφίως εἰς τὸν ναυ-
 τικὸν στόλον τὸν Τιμοκράτην νὰ θανατώσῃ τὸν Φιλοκλῆ. Ὁ
 Πρωτεσίλαος μετεχειρίσθη ἄκραν ὑπόκρισιν καὶ μὲ ἠπάτησε
 τοσοῦτ' εὐκολώτερον, ὅσῳ φυσικώτερον ἐφάνη ἀνθρώπος εὐα-
 πάτητος. Ὁ Τιμοκράτης λοιπὸν ἀνεχώρησε καὶ εὗρε τὸν Φι-
 λοκλῆ λίαν τεθορυβημένον διὰ τὴν ἀπόβασίν του. Ἐστερεῖτο
 παντὸς πράγματος, διότι ὁ Πρωτεσίλαος, μὴ γινώσκων ἂν ἡ
 πλαστὴ ἐκείνη ἐπιστολὴ ἡδύνατο νὰ ἀπολέσῃ τὸν ἐχθρόν του,
 ἤθελε συγχρόνως νὰ ἔχῃ ἄλλο βοήθημα πρόχειρον ἐν περι-
 πτώσει ἀποτυχίας τοῦ ἐπιχειρήματος, περὶ οὗ μοὶ ἔδωκε
 τοσαύτας ἐλπίδας, καὶ ὅπερ ἀποτυγχάνον ἐπρεπε νὰ μὲ πα-
 ροξύνῃ κατὰ τοῦ Φιλοκλέους. Οὗτος δὲ ἐνεκαρτέρει εἰς τοσοῦ-
 τον δυσχερῆ πόλεμον διὰ τῆς ἀνδρίας του, καὶ τῆς εὐφύτας
 του καὶ διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀφοσιώσεως τῶν στρατευμάτων.
 Ἄν καὶ πάντες ἐν τῷ στρατῷ ὡμολόγουν ὅτι ἡ ἀπόβασις
 αὕτη ἦτο τρομερὰ καὶ ἐπιβλαβὴς εἰς τοὺς Κρήτας, ἕκαστος
 ὅμως προσεπάθει ἵνα αὕτη ἐπιτύχῃ, ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν καλὴν
 ἐκβασιν αὐτῆς ἀντίθει τὴν ζωὴν του καὶ τὴν εὐτυχίαν του.
 Ἐκαστος ἡύχαριστετο νὰ ῥίψοικινδυνεύσῃ κατὰ πᾶσαν ὥραν

τὴν ὑπαρξίν του ὑπὸ ἀρχηγὸν τοσοῦτον νουνεχῇ καὶ τοσοῦτον ἐπιμελῇ ὥστε ν' ἀγαπᾶται ὑπὸ πάντων.

Ὁ Τιμοκράτης ἐφοβεῖτο πολὺ θέλων νὰ ἀπολέσῃ τὸν ἀρχηγὸν αὐτὸν μετὰ τὸν στρατοῦ, ὅστις τὸν ἠγάπα ἀπὸ καρδίας, ἀλλ' ἡ ἀκόρεστος φιλοδοξία εἶναι τυφλή. Ὁ Τιμοκράτης οὐδὲν εὗρισκε δύσκολον, ὅπως εὐχαριστήσῃ τὸν Πρωτεσίλαον, μεθ' οὗ ἐφαντάζετο ὅτι θέλει μὲ διοικεῖ θανόντος τοῦ φιλοκλέους· ὁ δὲ Πρωτεσίλαος δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τίμιον ἄνδρα, οὗτινος ἡ παρουσία μόνῃ ἦτο μυστικὸς ἐλεγχος τῶν ἀνουςιουργημάτων του καὶ ὅστις φωτίζων με ἠδύνατο ν' ἀνατρέψῃ τὰ σχέδιά του.

Ἐντοσούτῳ ὁ Τιμοκράτης εἰλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην δύο πλοιάρχων, οἵτινες ἀδιαλείπτως ἦσαν παρὰ τῷ Φιλοκλεῖ. Τοῖς ὑπεσχέθη μεγάλας ἀμοιβάς, καὶ μετὰ ταῦτα εἶπεν εἰς τὸν Φιλοκλέα ὅτι ἐστάλη παρ' ἐμοῦ ἵνα τῷ ἀναγγεῖλῃ μυστικὰς τινὰς ὑποθέσεις, ἃς ὥφειλε νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ παρόντων τῶν δύο ἐκείνων πλοιάρχων. Ὁ Φιλοκλῆς ἐκλείσθη εἰς τι δωμάτιον μετ' αὐτῶν καὶ τοῦ Τιμοκράτους. Τότε ὁ Τιμοκράτης κατέφερε διὰ μαχαίρας πληγὴν εἰς τὸν Φιλοκλῆ, ἀλλ' ἐκκλίναντος τούτου, ἡ πληγὴ ἀπέβη ματαία, χωρὶς δὲ νὰ τρομάξῃ οὗτος ἀφῆρπασεν εὐθὺς τὴν μάχαιραν, τὴν μετεχειρίσθη κατ' ἐκείνου καὶ κατὰ τῶν ἄλλων, καὶ συγχρόνως ἐκραύγασε. Προσέδραμον ἐξωθεν, ἐθραυσαν τὰς θύρας, καὶ ἀπῆλλαξαν τὸν Φιλοκλῆ ἐκ τῶν χειρῶν τῶν τριῶν ἐκείνων δημίων, οἵτινες ἐν τῇ ταραχῇ τῶν εἶχον τραυματίσει αὐτὸν ἀσθενῶς. Συνελήφθησαν λοιπὸν καὶ ἤθελον ἀμέσως διαμελισθῇ, (τοσοῦτον ἡ ὀργὴ τοῦ στρατοῦ ὑπῆρξε μεγάλη) ἐὰν ὁ Φιλοκλῆς δὲν ἐμπόδιζε τὸ πλῆθος· εἴτα οὗτος λαμβάνει κατὰ μέρος τὸν Τιμοκράτην καὶ τὸν ἐρωτᾷ ἡπίως πόθεν ὀρμώμενος ἠθέλησε νὰ πράξῃ ἔργον τοσοῦτον ἀπάνθρωπον. Ὁ Τιμοκράτης ὅστις ἐφοβεῖτο μὴ θανατωθῇ ἔδειξε τὴν διαταγὴν, ἣν ἐγγράφως τῷ ἔδωκαν ἵνα φονεύσῃ τὸν Φιλοκλῆ, καὶ ἐπειδὴ συνήθως οἱ προδύται εἶναι δειλοὶ καὶ ἀγενεῖς, δὲν ἐσυλλογίσθη ἄλλο εἰμὴ πῶς νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, καὶ ἐφανέρωσεν εἰς τὸν Φιλοκλῆ ἅπασαν τὴν σκευωρίαν τοῦ Πρω-

Τεσιλάου. Ὁ Φιλοκλῆς, καίτοι ἰδὼν μετὰ φρίκης τὴν τοιαύτην κακίαν τῶν ἀνθρώπων, ἔλαβεν ὅμως μέτρον λίαν ἐπεικὲς· διεκλήρυξεν εἰς ἅπαντα τὸν στρατὸν ὅτι ὁ Τιμοκράτης ἦτον ἀθῶος, τὸν ἐξησφάλισε, τὸν ἀπέπεμψεν εἰς Κρήτην, ἀνέθηκε τὴν διοίκησιν τοῦ στόλου εἰς τὸν Πολυμήνην, ὃν ἐγὼ εἶχον διορίσει ἐν τῇ παρ' ἐμοῦ γραφείῳ διαταγῇ διάδοχον μετὰ τὸν θάνατόν του. Τέλος, συνεβούλευσε τοῖς στρατιώταις ἵνα ᾧσι πιστοὶ εἰς ἐμὲ, καὶ ἐπεβιάσθῃ νύκτωρ εἰς τινα μικρὰν λέμβον, ἥτις ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὴν νῆσον Σάρον, ἔνθα διάγει βίον ἀπράγμονα, ἤρεμον καὶ μονήρη ἀσχολούμενος εἰς τὴν ἀνδριαντοποιίαν ὅπως κερδίσῃ τὸν ἄρτον του, καὶ μὴ θέλων τοῦ λοιποῦ ν' ἀκούῃ νὰ λαλῶσι περὶ δολίων καὶ ἀδίκων ἀνθρώπων, καὶ ἰδίως περὶ βασιλέων, οὓς νομίζει ἀθλιεστάτους καὶ πάντων ἀνθρώπων τυφλοτάτους.

Ἐνταῦθα ὁ Μέντωρ διέκοψε τὸν Ἰδομενέα. Λοιπὸν, τῷ λέγει, ἐβράδυνας πολὺ πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας· Οὐχί, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς· ἐνόησα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰ τεχνάσματα τοῦ Πρωτεσιλάου καὶ τοῦ Τιμοκράτους· αὐτοὶ διπνέχθησαν μάλιστα πρὸς ἀλλήλους, ἐπεὶ δὴ οἱ φαῦλοι δύσκολον εἶναι ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ ᾧσι σύμφωνοι ἢ διχνοῖά των, τέως μοι ἐφάνερώσε τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου εἰς ἣν ἤθελον νὰ μὲ ἐμβάλωσι. Λοιπὸν, ἐπανελάβεν ὁ Μέντωρ, δὲν ἀπεφάσισας νὰ ἐξολοθρεύσῃς ἐκάτερον; Οἶμοι! ἀπεκρίνατο ὁ Ἰδομενεύς, ἀγνοεῖς, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, τὴν ἀδυναμίαν καὶ τὴν ἀμηχανίαν τῶν ἡγεμόνων· ὅταν ἅπαξ αὐτοὶ παραδοθῶσιν εἰς χεῖρας ἀνθρώπων διεφθαρμένων καὶ θρασέων, οἵτινες ἔχουσι τὴν τέχνην τοῦ νὰ καθίστανται ἀναγκαῖοι, δὲν δύναται πλεόν νὰ ἐλπίσωσιν οὐδεμίαν ἐλευθερίαν. Ἐβδελυσσόμενην τὸν Πρωτεσίλαον, καὶ ὅμως τῷ ἄφινον πᾶσαν τὴν ἐξουσίαν. Παράδοξος πλάνη! ἔχαιρον ἐν ἐμαυτῇ ὅτι τὸν ἐγνώριζον, καὶ ὅμως δὲν εἶχον τὸ θάρρος νὰ ἐπαναλάβω τὴν ἐξουσίαν, ἣν τῷ παρεχώρησα. Ἄλλως τε, τὸν εὕρισκον εὐκαμπτον, φιλόφρονα, ἐπινοητικὸν εἰς τὸ γαργαλίζειν τὰ πάθη μου, πρόθυμον εἰς τὰ συμφέροντά μου· τέλος, εἶχον ἀφορμὴν νὰ δικαιολογῶ κατ' ἐμαυτὸν τὴν ἀδυναμίαν μου ὅτι δὲν εὕρισκον ἀληθινὴν ἀρε-

τήν· ἐπειδὴ, μὴ γινώσκων νὰ ἐκλέγω ἀνθρώπους τιμίους πρὸς οὓς νὰ ἐπιτρέπω τὴν διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεων μου, ἐνόμιζον ὅτι ἐνάρτετο ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ὅτι ἡ τιμιότης εἶναι λαμπρὸν φᾶσμα. Τί σημαίνει, ἔλεγον, νὰ προσπαθῶ νὰ ἐξέλθω τῶν χειρῶν ἀνθρώπου διεσφαρμένου, καὶ εἶτα νὰ μεταπέσω εἰς χείρας ἐτέρου, οὔτε ἑλαττον ἀφιλοκερδοῦς, οὔτε ἑλαττον αὐτοῦ εἰλικρινοῦς; Ἐν τούτοις ὁ παρὰ τοῦ Πολυμένου διοικούμενος στόλος ἐπέστρεψε. Δὲν ἐσυλλογιζόμην πλέον περὶ τῆς κατακτῆσεως τῆς νήσου Καρπάθου· ὁ δὲ Πρωτεσίλαος δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπακρίνηται τόσῳ πολῷ, ὥστε νὰ μὴ ἐννοήσω τὸ πόσον ἔλυπειτο ἀπ' οὗ ἔμαθεν ὅτι ὁ Φιλοκλῆς διεσώθη ἀσφαλῶς εἰς Σάμον.

Ὁ Μέντωρ διέκοψεν ἐκ νέου τὸν Ἰδομενέα ἐρωτῶν αὐτὸν, ἂν διετέλεσε μετὰ τοσοῦτον μιανὰν προδοσίαν ἐμπιστευόμενος ὅλας τὰς ὑποθέσεις του εἰς τὸν Πρωτεσίλαον. Ἦμην τῷ ἀπεκριθῆ, ἐχθρὸς τῶν ὑποθέσεων, καὶ λίαν ὀκνηρὸς ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐξέλθω τῶν χειρῶν του· ἤθελον δ' ἀναγκασθῆ, οὕτω πράττων, ν' ἀνατρέψω τὴν τάξιν, ἣν ἐσύστησα πρὸς εὐκολίαν μου, καὶ ἔμελλον νὰ διδάξω ἕτερον πρωτόπειρόν τινα ἄλλ' ἐγὼ δὲν εἶχόν ποτε τὴν δύναμιν νὰ ἐπιχειρήσω τὸ ταῖο οὗτον· ὅθεν ἐπροτίμησα νὰ κλείσω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἵνα μὴ βλέπω τὰ τεχνάσματα τοῦ Πρωτεσίλαου. Παρεμυθούμην δὲ μόνον διδὼν εἰς τινὰς ἀνθρώπους τῆς ἐμπιστοσύνης μου νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι δὲν ἠγνόουν τὴν ἀπιστίαν του· οὕτως ἐφανταζόμην ὅτι ἠπατώμην κατὰ τὸ ἥμισυ, ἐπειδὴ ἐγίνωσκον ὅτι ἠπατώμην. Μάλιστα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπεδείκνυνον εἰς τὸν Πρωτεσίλαον ὅτι δυσκόλως ὑπέφερον τὸν ζυγὸν του, καὶ ἠύχαριστοῦμην πολλάκις ἀντιλέγων αὐτῷ, φέγων δημοσίᾳ τὴν δεῖνα πράξιν του καὶ ἀποφασίζων ἐναντίον τῆς γνώμης του· ἄλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἐγίνωσκε τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὴν ῥαθυμίαν μου δὲν ἐθоруβεῖτο ὅτι ἠγανάκτων. Ἐπετίθετο μάλιστα κατ' ἐμοῦ θρασείας μετεχειρίζετο ὅτ' ἐμὲν τρόπους ἀναγκαστικούς, ὅτ' ἐμὲν ὑπόκλινιν καὶ πειθώ· πρὸ πάντων ὁμῶς, ὅταν κατελάμβανεν ὅτι ἤμην δυσπρεστημένος, ἐδιπλασίαζε τὰς προσπαθείας του ὅπως μοὶ παρέξῃ νέας τέρψεις, ἀρμολίας

νά μὲ μαλάξωσιν, ἢ νά μὲ εἰσαῇ εἰς ὑπόθεσιν τινα, εἰς ἣν εἶχε τὴν ἐπιτηδειότητα νά καταντᾷ ἀναγκαῖος καὶ νά ἐπιδεικνύῃ αὐτῷ τὸν ὑπὲρ τῆς δόξης μου ζῆλόν του.

Ἄν καὶ ἐπροφυλαττόμην ἀπ' αὐτοῦ ὁ τρόπος ὅμως αὐτὸς τοῦ γαργαλίζειν τὰ πάθη μου, μὲ παρέσυρε πάντοτε· ἐγίνωσκε τὰ μυστικά μου, μὲ ἀνεκούφιζεν εἰς τὰς ὀλίφεις μου, ἐγίνετο φοβητὸς εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα διὰ τῆς ἐξουσίας μου. Τελευταῖον δὲν ἀπεφάσισα τὸν ὀλεθρόν του, ἀλλὰ διατηρῶν αὐτὸν εἰς τὴν θέσιν του, ἀπέκλεισα πάντας τοὺς τιμίους ἄνδρας, οἵτινες ἠδύναντο νά μὴ εἴπωσι τ' ἀλήθινά συμφέροντά μου· ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης δὲν ἤκούσθη πλέον εἰς τὰ συμβούλιά μου οὐδεμία λέξις ἐλευθέρα. Ἡ ἀλήθεια ἀπέπτῃ ἀπ' ἐμοῦ, ἡ δὲ πλάνη, ἥτις παρασκευάζει τὴν πτώσιν τῶν βασιλέων, μὲ ἐτιμώρησεν ὅτι ἐθυσίασα τὸν φιλοκλῆ εἰς τὴν κακοῦργον φιλοδοξίαν τοῦ Πρωτεσίλαου· αὐτοὶ ἐκεῖνοι οἵτινες εἶχον πλείοτερον ζῆλον πρὸς ἐμὲ καὶ πρὸς τὴν ἐπικράτειαν, ἐνόμισα ὅτι δὲν ὀφείλουσι πλέον νά μὲ φωτίζωσιν εἰς πᾶσαν ὑπόθεσιν μετὰ τοσοῦτον φρικαλέον παράδειγμα. Ἐγὼ αὐτὸς, ἀγαπητέ μου ~~ἀνέστη~~ ἐφοβοῦμην μήπως ἡ ἀλήθεια διασκηδᾷ τὴν ἀχλὺν καὶ περιέλθῃ μὴ ἔχων πλέον δύναμιν νά τὴν ἴδω, τὸ φῶς αὐτῆς μοὶ ἐγένετο ὀχληρόν. Ἡσθάνόμην ὅτι ἤθελε μοὶ κάμει πικροὺς ἐλέγχους, χωρὶς νά δύναται ἀφ' ἐτέρου νά μὲ ἀπαλλάξῃ τῆς τοσοῦτον ὀλεθρίας περιπλοκῆς· ἡ ῥαθυμία μου ἄλλως, καὶ ἡ κυριότης ἦν ὁ Πρωτεσίλαος ἀνεπαισθήτως ἔλαθεν ἐπ' ἐμοῦ μὲ ἐβύβιζον εἰς εἶδος τι ἀπελπισίας, ἐξ ἧς ποτὲ δὲν ἤλπιζον ὅτι θέλω διασωθῆ. Δὲν ἤθελον οὔτε νά βλέπω τοσοῦτον οἰκτράν κατάστασιν, οὔτε ν' ἀφήσω ἄλλους νά τὴν βλέπωσι· γινώσκεις δὲ, ἀγαπητέ μου Μέντωρ μετὰ πόσης ἀλαζονείας καὶ κενοδοξίας ἀνατρέφονται οἱ βασιλεῖς· αὐτοὶ δὲν θέλουσι ποτε νά ὁμολογήσωσιν ὅτι ἔχουσιν ἄδικο· ἵνα δὲ καλύψωσιν ἐν ἀμάρτημά των, ἀνάγκη νά πράξωσιν ἑκατὸν ἄλλα, καὶ ἀντὶ νά ὁμολογήσωσιν ὅτι ἡπατήθησαν, καὶ ζητήσωσι νά διορθώσωσι τὴν ἀπάτην των, ἀφένται ἀπατῶμενοι ἐφ' ἑρῶς ζωῆς των. Ἰδοὺ ἡ κατάστασις τῶν ἀσθενῶν καὶ ῥαθυμῶν ἡγεμόνων· καὶ τοιαύτη ἦτον ἀκρι-

ὥς ἡ ἰδική μου, ὅτε ἡτοιμαζόμεν ν' ἀναχωρήσω εἰς Τροίαν.

Ἀναχωρῶν δὲ ἄφηκα τὸν Πρωτεσίλαον κύριον τῶν ὑπαθέσεων, ὅστις τὰς διεχειρίσθη κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου μετ' ἀλαζονείας καὶ ἀπανθρωπίας· ἅπαν τὸ βασίλειον τῆς Κρήτης ἐστéναξεν ὑπὸ τὴν τυραννίαν του, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ μοὶ γράψῃ τῶν γογγυσμὸν τῶν λαῶν. Πᾶς τις ἐγίνωσκεν ὅτι ἐφοβοῦμην νὰ μάθω τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅτι ἐγκατελίμπανον εἰς τὴν ὁμότητα τοῦ Πρωτεσίλαου πάντας τοὺς ἐπιχειροῦντας νὰ λαλήσωσι κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὅσῳ ὀλιγώτερον ἡδύναντο νὰ ἐκφρασθῶσι, τοσοῦτω μᾶλλον ἡγανάκτουν. Μετὰ ταῦτα ὁ Πρωτεσίλαος μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐκδιώξω ἀπὸ πλησίον μου τὸν ἀνδρείον Μηριόνην, ὅστις μὲ παρηκολούθησε τοσοῦτον ἐνδόξως εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας· ἐφθόνησεν αὐτὸν καθὼς καὶ πάντας, οὓς ἠγάπων, καὶ οἵτινες εἶχον ἀρετὴν τινα.

Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζης, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, ὅτι ὅλα μου τὰ δυστυχήματα προῆλθον, οὐχὶ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ μου, ὅστις ἔφερεν εἰς ἐπανάστασιν τοὺς Κρήτας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἐκδικήσεως τῶν παρωργισμένων θεῶν, διὰ τὰ ἁμαρτήματά μου καὶ διὰ τὸ μῖσος τῶν λαῶν, ὅπερ ὁ Πρωτεσίλαος διήγειρε κατ' ἐμοῦ. Ὅτε ἐξέχεον τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ μου, οἱ Κρήτες, ἥδη ἀπειρηκότες ὑπὸ δεσποτικὴν κυβέρνησιν εἶχον ἐξαντλήσει ἅπασαν τὴν ὑπομονὴν των· καὶ ἡ φρίκη τῆς τελευταίας αὐτῆς πράξεως ἀπέδειξεν εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα ὅτι κρύφιάν τι μῖσος ὑπεθάλπετο ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὸ βάθος τῶν καρδιῶν των.

Ὁ Τιμοκράτης μὲ παρηκολούθησεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, καὶ ἐπληρόφορε μυστικῶς δι' ἐπιστολῶν του τὸν Πρωτεσίλαον περὶ παντός πράγματος, ὅπερ ἡδύνατο ν' ἀνακαλύψῃ· ἥσθάνομην καλῶς ὅ,τι διετέλουν ὑπὸ δουλείαν καὶ προσεπάθουν νὰ μὴ τὴν συλλογίζωμαι, καθὼ ἀπελπισθεὶς νὰ ἐπιφέρω θεραπείαν· ὅτε δὲ οἱ Κρήτες, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου, ἐπανέστησαν, ὁ Πρωτεσίλαος καὶ ὁ Τιμοκράτης ἦσαν οἱ πρῶτοι ἀποδράντες· αὐτοὶ ἤθελαν ἀναμφιβόλως μ' ἐγκαταλείψει, ἐὰν συγχρόνως δὲν συναπεδιδρασκον καὶ γὰρ μετ' αὐτῶν. Ἐνθυμοῦ, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, ὅτι ἄνθρωποι θρασεῖς καὶ

ὑβρίζονται ἐν εὐπραγίᾳ, εἰσὶ δειλοὶ καὶ ἄνανδροι ἐν δυσπραγίᾳ· ἡ κεφαλὴ τῶν σκοτοδινιᾶ, ἅμα τὸ αὐθαίρετον διαφεύγει τῶν χειρῶν τῶν· τοὺς βλέπεις τότε τασούτῳ χαμερπεῖς, ὅσῳ πρὶν ἦσαν ἀγέρωχοι, καὶ ἡ μεταβολὴ αὕτη ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου εἰς τὸ ἄλλο γίνεται ἐν ἀκαρεῖ.

Ὁ Μέντωρ εἶπεν εἰς τὸν Ἰδομενέα. Λαιπὸν τίνος ἔνεκεν, ἄφ' οὗ γινώσκεις τοὺς δύο αὐτοὺς μοχθηροὺς ἀνθρώπους, τοὺς τηρεῖς ἔτι καὶ νῦν πλησίον σου, ὡς βλέπω; Δὲν θαυμάζω ὅτι σὲ παρηκολούθησαν, διότι συμφερώτερόν τινος ἄλλο δὲν εἶχον νὰ πράξωσιν· ὁμολογῶ μάλιστα ὅτι ἐπραξας ἔργον γενναῖον χορηγήσας αὐτοῖς ἄσυλον εἰς τὴν νέαν ἀποικίαν σου· ἀλλὰ διὰ τί νὰ παραδίδῃσαι ἔτι καὶ νῦν εἰς αὐτοὺς μετὰ τῶσαύτας σκληρὰς δοκιμασίας;

Ἄγνοεῖς, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς, πόσον αἱ δοκιμασίαι ἄπασαί εἰσιν ἀνωφελεῖς εἰς τοὺς μαλθακοὺς καὶ βαθύμους ἡγεμόνας, τοὺς ζῶντας ἀμερίμνως· αὐτοὶ δυσαρρεστοῦνται κατὰ πάντων καὶ δὲν τολμῶσι νὰ τὰ διορθώσωσι. Τασούτων ἑτῶν ἕξις ἐγένετο ἄλυσις σιδηρᾶ, ἥτις μὲ συνέδρε πρὸς τοὺς δύο αὐτοὺς ἀνθρώπους· αὐτοὶ μὲ ἠνώχλουν πάντοτε, καὶ ἄφ' οὗ ἔτι ἤλθον ἐνταῦθα, μὲ ὠθησαν εἰς τὰς ὑπερόγκους ταύτας δαπάνας, ἃς εἶδες. Ἐξήντηλσαν τὸ ἀρτισύστατον αὐτὸ κράτος, διήγειρον τὸν πόλεμον τοῦτον, ὥστε ἀνευ σοῦ ἐμελλον μετ' οὗ πολὺ νὰ δοκιμάσω καὶ εἰς τὸ Σάλενταν τὰ αὐτὰ δυστυχήματα, ἅτινα ἐπαθον καὶ εἰς τὴν Κρήτην· ἀλλὰ σὺ τέως μοῦ ἦνοιξας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μοι ἐνέπνευσας τὸ θάρρος, ὅπερ μοι ἔλειπεν, ἵν' ἀπαλλαχθῶ τῆς δουλείας τινος ἀγνοῶ τί ἐνήργησας ἐν ἐμοί, ἀλλ' ἄφ' οὗ εἶσαι ἐνταῦθα, αἰσθάνομαι πάντως ἄλλοιον ἐμαυτὸν.

Ὁ Μέντωρ ἠρώτησεν ἐπομένως τὸν Ἰδομενέα, ὅποια ὑπῆρξεν ἡ διαγωγὴ τοῦ Πρωτεσιλάου εἰς τὴν μεταβολὴν ταύτην τῶν πραγμάτων. Οὐδὲν τεχνικώτερον, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεύς, ἐκείνου, ὅπερ ἐπραξεν ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς σου. Ἐν πρώτοις οὐδὲν παρέλειπεν, ὅπως ἐμπνεύσῃ δυσπιστίαν τινὰ εἰς τὴν καρδίαν μου. Δὲν ἔλεγε μὲν τίποτε κατὰ σοῦ, ἀλλ' ἐγὼ ἐβλεπον διαφόρους ἀνθρώπους, οἵτινες ἤρχοντο λέγοντές

μοι ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ ξένοι ἦσαν λίαν ἐπίφοβοι· καὶ ὁ μὲν, ἔλεγον, εἶναι υἱὸς τοῦ πολυμηχάνου Ὀδυσσεύος· ὁ δὲ, ἀνὴρ κρυφίους καὶ διορατικὸς· ἀμφότεροι δὲ εἰθισμένοι νὰ πλανῶνται ἀπὸ βασιλείου εἰς βασιλείον. Τίς οἶδεν ἂν δὲν ἐσχεδιάσαν τι καὶ περὶ τοῦ βασιλείου τούτου; Οἱ τυχοδιώκται αὐτοὶ, ὡς ἄδεται, προϋξένησαν μεγάλας ταραχάς, εἰς πάντα τόπον, ὅθεν διέβησαν· ἰδοὺ δὲ κράτος ἀρτισύστατον καὶ μόλις παγιωθέν· αἱ μικρόταται ταραχαὶ δύνανται νὰ τὸ ἀνατρέψωσιν.

Ὁ Πρωτεσίλαος οὐδὲν ἔλεγεν· ἀλλὰ προσεπάθει νὰ μοι ὑποδείξῃ τὸν κίνδυνον καὶ τὴν ὑπερβολὴν πασῶν τῶν μεταρρυθμίσεων αὐτῶν, ἃς μὲ προσέτρεψας νὰ ἐπιχειρήσω· κατήρχετο δὲ ἐκ τοῦ συμφέροντός μου αὐτοῦ. Ἐὰν εἰ λαοὶ σου, μοι ἔλεγεν, εὐπορήσωσι, δὲν θέλουσιν ἐργάζεσθαι τοῦ λοιποῦ, ἀλλὰ θέλουσι γεῖναι ἀλαζόνες, ἀπειθεῖς καὶ ἔτοιμοι πρὸς ἐπανάστασιν. Μόνον ἡ ἀδυναμία καὶ ἡ πενία δύνανται νὰ τοὺς καταστήσωσιν ἐργατικούς καὶ νὰ τοὺς ἐμποδίσωσι τοῦ νὰ ἐναντιῶνται εἰς τὴν κυβέρνησίν σου· διηνεκῶς δὲ προσεπάθει νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀρχαίαν του ἐξουσίαν, καὶ ὅπως μὲ πείσῃ, ἐδείκνυε πρόσχημα ζήλου διὰ τὴν ὑπηρεσίαν μου. Θέλων νὰ ἀνακουφίσῃς τὸν λαόν σου, μοι ἔλεγε, ταπεινῶνεις τὴν βασιλικὴν σου ἀρχήν· ἐντεῦθεν πράττεις ἀθεράπευτον ἀδίκημα εἰς αὐτόν, διότι ἀνάγκη πᾶσα νὰ τὸν κρατῇς τεταπεινωμένον πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ ἡσυχίαν.

Εἰς ταῦτα πάντα ἀπεκρινόμην, ὅτι ἡδυνάμην νὰ κρατῶ τὸν λαόν εἰς ὑπαταγὴν γενόμενος συγχρόνως ἀγαπητὸς εἰς αὐτόν, οὐδόλως χαλαρῶν τὴν ἐξουσίαν μου ἐν τῷ ἀνακουφίζειν αὐτόν, τιμωρῶν ἀδυσωπῆτως πάντα ταραξίαν, δίδων εἰς τὰ τέκνα καλὴν ἀγωγὴν, διδάσκων τοὺς πάντας τὴν πειθαρχίαν, καὶ διατηρῶν αὐτοὺς εἰς βίον λιτόν, σώφρονα καὶ ἐργατικόν. Καὶ πῶς, ἔλεγον αὐτῷ, δὲν δύναται τις ἄραγε νὰ ὑποτάσῃ λαόν χωρὶς νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ λιμοκτονήσῃ; ὅποια ἀπανθρωπία! ὅποια ἀσυνειδήτος πολιτικὴ! Καὶ δὲν βλέπομεν τοσοῦτους λαοὺς φιλανθρωπῶς κυβερνωμένους, καὶ ὅμως πιστοτάτους εἰς τοὺς ἡγεμόνας των; Ὅ, τι προξενεῖ τὰς ἐπανα-

στάσεις εἶναι ἡ φιλιδοξία καὶ ἡ πλεονεξία τῶν μεγιστάνων κράτους τινός, ὅταν οὗτοι ἀφελῶσιν εἰς τὴν ἀκολασίαν, καὶ εἰς τὸ ἀχαλίνωτον τῶν παθῶν αὐτῶν. Ὁ ὄχλος τῶν πλοσίων, καθὼς καὶ τῶν πενήτων, οἵτινες ζῶσιν εἰς τὴν τρυφήν, εἰς τὴν ἀκολασίαν, καὶ εἰς τὴν ὀκνηρίαν, τὸ πλῆθος τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐκδότην πρὸς πόλεμον καὶ πᾶσαν μισούντων ἐπωφελῇ ἐργασίαν ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἡ ἀπελπισία ἐξουθενήθεντων λαῶν τελευταίον, ἡ ὁμότης, ἡ ὑπερηφανία καὶ ἡ τρυφή τῶν βασιλέων, αἵτινες τοὺς καθιστῶσιν ἀναξίους νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς ἐπικρατείας, ὅπως προλάβωσι πᾶσαν στάσιν, ἰδοὺ τί προξενεῖ τὰς ταραχάς, καὶ ὅχι ὁ ἄρτος, ὃν ἀφίησιν νὰ τρώγῃ ὁ γεωργός, ἀφ' οὗ ἐκέρδησεν αὐτὸν ἐν ἰδρώτι τοῦ προτώπου του.

Ἄμα ὁ Πρωτεσίλαος εἶδεν ὅτι ἤμην ἀκλόνητος εἰς τὰ ἀξιώματα ταῦτα, ἔλαβεν ἀπόφασιν πάντη ἐναντίαν εἰς τὴν προτέραν διαγωγὴν του, ἤρχισε δηλονότι ν' ἀκολουθεῖ αὐτά, ἐπειδὴ δὲν ἤδυνήθη νὰ τ' ἀναιρέσῃ, προσεποιήθη ὅτι ἀσπάζεται αὐτά, ὅτι ἐπείσθη εἰς αὐτά, ὅτι μοὶ ὁμολογεῖ χάριτας, διότι τὸν ἐφώτισα περὶ αὐτῶν· προκατάρχεται λοιπὸν παντός πράγματος, ὅπερ ἐπιζητῶ πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν· πρῶτος αὐτὸς μοὶ παριστὰ τὰς ἀνάγκας τῶν, καὶ κατακραυγάζει ἐναντίον τῶν ὑπερόγκων δαπανῶν μου. Γιγνώσκει μάλιστα καλῶς, ὅτι σ' ἐπαινεῖ, ὅτι σοὶ δεικνύει ἐμπιστοσύνην καὶ ὅτι οὐδὲν παραλείπει ὅπως σοὶ εὐαρεστήσῃ· ὁ δὲ Τιμοκράτης ἀρχίζει νὰ μὴ διάκειται φιλικῶς πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον· αὐτὸς ἐφαντάσθη νὰ γείνῃ ἀνεξάρτητος. Ὁ Πρωτεσίλαος διὰ τοῦτο ζηλοτυπεῖ καὶ ἐνεκα τῶν πρὸς ἀλλήλους ἐριδῶν ἐγὼ ἀνεκάλυψα τὴν ἐπιβουλὴν τῶν.

Ὁ Μέντωρ μειδιών ἀπεκρίθη εἰς τὸν Ἰδομενέα· καὶ πῶς! ἐγένου τοσοῦτον ἀδύνατος, ὥστε ν' ἀφελῇς τυραννούμενος ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη ὑπὸ δύο ἐπιβούλων ἀνθρώπων, ὧν τὴν ἐπιβουλὴν ἐγίνωσκες! Ἀ! ἀγνοεῖς, εἶπεν ὁ Ἰδομενεύς, τί δύνανται ἄνθρωποι πανούργοι πλησίον ἀδυνάτου καὶ ῥαθύμου βασιλέως, ὅστις ἀφῆκεν εἰς χεῖράς των ὅλας αὐτοῦ τὰς ὑποθέσεις· ἄλλως τε, σοὶ εἶπον ἤδη ὅτι ὁ Πρωτεσίλαος συμφωνεῖ πληρέ-

στατα εἰς τὰς περὶ κοινῆς ἀφελείας θεωρίας σου. Ὁ Μέντωρ τότε ἐπανελάθεν οὕτω τὸν λόγον, καθεστηκυῖα τῇ φωνῇ. Οἶδα καλῶς πόσον οἱ φαῦλοι κατισχύησι τῶν ἀγαθῶν παρὰ τοῖς βασιλευσὶν· σὺ εἶσαι τούτου τρομερὸν παράδειγμα· ἀλλὰ λέγεις ὅτι ἐγὼ σοῦ ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὥς πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον, ἐν ᾧ αὐτοὶ εἰσὶν ἔτι καὶ νῦν κεκλεισμένοι, ἐπειδὴ ἀφίνουσι τὴν διαχείρισιν τῶν ὑποθέσεων εἰς τὸν ἀνθρώπον τούτον τὸν μαστιγῖν. Γίνωσκε ὅτι οἱ φαῦλοι εἰσὶν ἄνθρωποι οὐχὶ ἀνάξιοι τοῦ καλῶς πράττειν, ἀλλὰ πράττουσι τὸ καλὸν ἐπίσης ὥς καὶ τὸ κακὸν, ἀρκεῖ νὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἑκάτερον εἰς τὴν φιλοδοξίαν τῶν καὶ τὸ μὲν κακὸν οὐδεμίαν ἔχουσι δυσκολίαν νὰ πράξωσιν, ἐπειδὴ οὐδὲν αἰσθημα χρηστότητος, καὶ οὐδεμίαν ἀρχὴν ἀρετῆς τοὺς ἀναγκαιτίζει· τὸ δὲ ἀγαθὸν παρομοίως πράττουσιν ἄνευ τινὸς δυσκολίας, ἐπειδὴ ἡ μοχθηρία τῶν τοὺς φέρει νὰ τὸ πράξωσιν ὅπως φαίνωνται καλοὶ καὶ ἐξαπατήσωσι τοὺς λοιποὺς τῶν ἀνθρώπων· ἵνα δὲ εἴπω κυριολεκτικῶς, εἰσὶν ἀνάξιοι τῆς ἀρετῆς, ἂν καὶ φαίνωνται ἐργαζόμενοι αὐτήν· ἐπιτήδεια δὲ νὰ προσλάβωσιν εἰς ὅλας αὐτῶν τὰς ἄλλας κακίας τὴν τρομερωτέραν πασῶν, ἥτοι τὴν ὑπόκρισιν. Ἐνόσω σὺ ἐπιθυμεῖς νὰ πράττῃς τὸ ἀγαθὸν ὁ Πρωτεσίλαος θέλ' εἶναι ἔτιμος μετὰ σοῦ νὰ τὸ πράξῃ, ἵνα διατηρήσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἅμα δείξῃς τὴν ἐλαχίστην ἀδιαφορίαν εἰς τοὺς λόγους μου, οὐδὲν θέλει παραλείψει ὅπως κατορθώσῃ νὰ σὲ ἀποπλανήσῃ ἐκ νέου καὶ ἐπαναλάβῃ οὕτως, ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ, τὴν φυσικὴν ἐπιβουλὴν τοῦ καὶ τὴν θηριωδίαν τοῦ. Δύνασαι λοιπὸν νὰ ζήσῃς τιμῶς καὶ εἰρηνικῶς, ἐνόσω τοιοῦτος ἀνθρώπος σ' ἐνοχλεῖ, σὺ δὲ γινώσκεις ὅτι ὁ συνετὸς καὶ πιστὸς φιλοκλῆς ζῇ πτωχὸς καὶ ἄτιμος ἐν Σάμῳ;

Ἀναγνωρίζεις εἰλικρινῶς, ὦ Ἰδομενεῦ, ὅτι οἱ ἀπατεῶνες καὶ τολμηταὶ αὐτοὶ παρακρούουσι τοὺς ἀδυνάτου χαρακτήρος ἡγεμόνας, ἀλλ' ὀφείλεις νὰ γινώσκῃς, ὅτι καὶ οἱ ἡγεμόνες ἔχουσιν ἕτερον οὐχὶ μικρότερον ἐλάττωμα, τὸ νὰ ἐπιλανθάνωνται εὐκόλως τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν ἀπόντων ἀνθρώπων. Ὁ ὄχλος τῶν περικυκλούντων τοὺς ἡγεμόνας κολλά-

κων εἶναι αἰτία τὸ νὰ μὴ ἐμπούῃ οὐδείς ἐξ ἐκείνων ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν εἰς αὐτούς· πάντες οἱ χρηστοὶ ἐξαλείφονται ταχέως ἐκ τῆς μνήμης των. Ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ ἀρετὴ τοὺς θέλγει ὀλίγον, ἐπεὶ δὴ, ἀντὶ τὰ τοὺς κολακεύῃ, τοῖς ἐναντιοῦται καὶ καταδικάζει τὰς ἀδυναμίας των. Εἶναι χρεῖα λοιπὸν ν' ἀπορῇ τίς διατὶ δὲν ἀγαπῶνται, διατὶ δὲν εἶναι ἄξιοι ἀγάπης καὶ διατὶ δὲν ἀγαπῶσιν οὐδένα πλὴν τῆς δόξης καὶ τῆς τρυφῆς των;

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Μέντωρ ἔπεισε τὸν Ἰδομενεά νὰ ἐκδιώξῃ τὴν ταχίστην τὸν Πρωτεσίλαον καὶ τὸν Τιμοκράτην, νὰ μετακαλέσῃ δὲ τὸν Φιλοκλῆ· ἡ μὲν δυσκολία ὅμως, ἣν ὁ βασιλεὺς, ἡσθάνετο ἦτον ὅτι ἐφοβεῖτο τὴν αὐστηρότητα τοῦ Φιλοκλέους. Ὁμολογῶ, ἔλεγεν, ὅτι δὲν δύναμαι ἢ νὰ φοβῶμαι τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Φιλοκλέους, ἂν καὶ τὸν ἀγαπῶ, καὶ τὸν τιμῶ· εἶμαι ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἰθισμένος εἰς ἐπαίνους, εἰς παρακλήσεις, εἰς χαριεντισμούς, οὗς δὲν δύναμαι νὰ ἐλπίσω ὅτι θέλω εὗρεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτόν· ἅμα ἔπραττον τι, ὅπερ ἐκεῖνος δὲν ἐνέκρινεν, ἐδείκνυνεν ἀρκούντως διὰ τοῦ σκυθρωποῦ ἥθους του ὅτι μὲ καταδικάζει. Ὅτε δὲ πάλιν κατὰ μόνας συνδιελεγόμεθα, ἦτο χρηστός μὲν καὶ ἐπιεικής τοὺς τρόπους, ἀλλ' ἀκομψός.

Δὲν βλέπεις, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, ὅτι οἱ διεφθαρμένοι ἡγεμόνες νομίζουσιν ἀκομψὸν καὶ σκαιόν, πᾶν τὸ ἐλεύθερον καὶ ἀφελές; Μάλιστα φαντάζονται ὅτι οὐδείς ζῆλος ὑπάρχει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των, καὶ ὅτι οὐδείς ἀγαπᾷ τὴν ἐξουσίαν των, ἅμα δὲν ἔχει ψυχὴν δουλικήν, καὶ δὲν δείκνυται πρόθυμος νὰ τοὺς κολακεύῃ διὰ τὰς ἀδικιωτέρας πράξεις τῆς ἐξουσίας των. Πᾶς λόγος ἐλεύθερος καὶ γενναῖος τοῖς φαίνεται ὑπεροπτικὸς, ὑβριστικὸς, στασιαστικὸς· εἰσὶ δὲ τοσούτοι περιφλαυτοὶ, ὥστε πᾶς ὅστις δὲν τοὺς κολακεύει, τοὺς προσβάλλει καὶ τοὺς παραξύνει· ἀλλ' ἂς προβῶμεν περαιτέρω. Ὑποθέτω ὅτι ὁ Φιλοκλῆς εἶναι τῶντι ἀκομψός καὶ σκαιός, ἀλλ' ἡ σκαιότης του δὲν εἶναι ἄρα γε προτιμητέα τῆς ὀλεθρίας κολακείας τῶν συμβούλων σου; Ποῦ θέλεις εὗρεῖ ἄνθρωπον ἄνευ ἐλαττωμάτων; τὸ δὲ ἐλάττωμα τοῦ

νά σοι λέγῃ τίς θαρραλέως τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ ἔλαττον ὀφείλεις νὰ φοβῇσαι ; Καὶ τί λέγω ! δὲν εἶναι ἀναγκαιὸν ἐλάττωμα πρὸς διόρθωσιν τῶν σὼν ἐλαττωμάτων, καὶ συντελεστικὸν πρὸς κατάπτυσιν τῆς πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀποστροφῆς ἐκείνης, ἣν ἡ κολακεία σοὶ ἐνέπνευσε ; Σοὶ ἀναγκαιοὶ λοιπὸν ἄνθρωποι, ὅστις ν' ἀγαπᾷ τὴν ἀλήθειαν καὶ σέ· ὅστις νὰ σέ ἀγαπᾷ μείζον τοῦ ὅ,τι δύναιτο ν' ἀγαπᾷ αὐτὸς σεαυτὸν· ὅστις νὰ σοὶ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν ἐναντίον τῆς θελήσεώς σου· ὅστις νὰ ὑπερπηδᾷ πάντα φραγμὸν σου, καὶ ὁ ἀναγκαιὸς αὐτὸς ἄνθρωπος εἶναι λοιπὸν ὁ φιλοκλήης. Ἐνθυμοῦ ὅτι ὁ ἡγεμὼν λογιζέται λίαν εὐτυχής, ὅταν γεννᾶται εἰς καὶ μόνος ἄνθρωπος ἐν τῷ βασιλείῳ του ἔχων τὴν γενναιοφροσύνην ταύτην, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι ὁ πολυτιμώτερος θησαυρὸς τῆς βασιλείας του, καὶ ὅτι ἡ μεγαλειτέρα τιμωρία, ἣν πρέπει νὰ φοβῇται παρὰ τῶν θεῶν, εἶναι τὸ ν' ἀποδῶλη τοιοῦτον ἄνδρα μὴ γινώσκων καλῶς νὰ τὸν μεταχειρισθῇ.

Ὡς πρὸς τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὀφείλεις νὰ προσπαθήσῃς νὰ τὰ διακρίνης, ὅπως τὰ ἀποφυγῇς. Διόρθωσον αὐτούς· μὴ παραδίδου τυφλῶς εἰς τὸν ἀδιάρκτιον ζήλόν των, ἀλλ' ἄκουε αὐτῶν εὐνοϊκῶς· τίμα τὴν ἀρετὴν των· δεῖξον εἰς τὸ κοινόν ὅτι γινώσκεις νὰ τὴν διακρίνης· πρὸ πάντων δὲ παῦσον τοῦ νὰ ἦσαι τοιοῦτος, οἷος ἐγένου μέχρι σήμερον· οἱ ῥάθυμοι ἡγεμόνες, ὡς ὑπῆρξε σύ, ἀρεσκόμενοι νὰ καταφρονῶσι τοὺς διεφθαρμένους ἀνθρώπους, οὐχ ἥττον μεταχειρίζονται αὐτούς μετ' ἐμπιστοσύνης, καὶ τοὺς πληροῦσιν εὐεργετημάτων· ἐτέρωθεν δὲ φιλοτιμῶνται νὰ γνωρίσωσιν ἐπίσης καὶ τοὺς ἐναρέτους ἀνδρας, ἀλλὰ δὲν ἀπονέμουςιν εἰς αὐτούς, εἰμὴ κενὸς ἐπαῖνον, μὴ τολμῶντες οὔτε νὰ τοῖς ἐμπιστευθῶσιν ἀξιώματα, οὔτε νὰ τοὺς παραδεχθῶσιν εἰς τὰς ἰδιαιτέρας συνεντεύξεις των, οὔτε νὰ τοῖς παρέξωσιν εὐεργεσίας.

Τότε ὁ Ἰδομενεὺς εἶπεν ὅτι ἤσχύετο διότι ἐβράδυνε τοσοῦτον ν' ἀνακουρίσῃ τὴν κατατεθλιμμένην ἀσθένειαν, καὶ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἀπατήσαντας αὐτόν· ὁ Μέντωρ μάλιστα δὲν ἐδίττασε νὰ προτρέψῃ τὸν βασιλέα ν' ἀπολέσῃ τὸν εὐνοού-

μενόν του· διότι ἄμα κατωρθώσῃ τίς νά καταστήσῃ τοὺς εὐνοουμένους ὑπάπτους καὶ ὀκληροὺς εἰς τοὺς ἡγεμόνας των, οὗτοι ἀγανακτοῦντες· ἤδη καὶ ἀμνημονοῦντες, ὡς πρὸς ἐκείνους, οὐδὲν ἄλλο ἐπιζητοῦσιν ἢ νά τοὺς ἐξολοθρεύσωσιν· ἡ φιλία των ἐξαφανίζεται, αἱ ὑπηρεσίαι των ἀμνημονοῦνται καὶ ἡ πτώσις των ὡς οὐδὲν λογίζεται· ἀρκεῖ νά γείνωσιν ἐκ ποδῶν τοῦ λοιποῦ.

Παραχρῆμα ὁ βασιλεὺς διέταξε τὸν Ἡγήσιππον, ἄνδρα ἐκ τῶν πρώτων ἀξιοματικῶν τῆς αὐλῆς του, ἵνα λάβῃ τὸν Πρωτεσίλαον καὶ Τιμοκράτην, τοὺς ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν Σάμον, τοὺς ἀρίστη ἐκεῖ καὶ ἐπαναγάγῃ τὸν Φιλοκλῆ ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου τῆς ἐξορίας του. Ὁ Ἡγήσιππος ἐκπλαγείς εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην, ἐκλαυσεν ὑπὸ χαρᾶς. Σήμερον, εἶπε, θέλεις εὐφράναι τοὺς ὑπηκόους σου· οἱ δύο αὐτοὶ ἄνθρωποι προὔξενησαν ὅλας τὰς δυστυχίας σου καὶ τὰς τῶν λαῶν σου· παρῆλθον ἤδη εἰκοσιν ἔτη ὅπ' ὅτω, ἔνεκα αὐτῶν, στενάζουσι πάντες οἱ ἀγαθοὶ καὶ τίμιοι ἄνθρωποι, καὶ οὐδὲ νά στενάζωσι τολμῶσιν ἐλευθέρως. Τοσοῦτον ἡ τυραννία αὐτῶν εἶναι σκληρὰ! βεσανίζουσι πάντας τοὺς πρὸς σέ ἐρχομένους δι' ἄλλης ὁδοῦ ἢ διὰ τῆς ἰδικῆς των· ἐπομένως ὁ Ἡγήσιππος ἐφάνερωσεν εἰς τὸν βασιλέα ἀπείρους ἐπιβουλὰς καὶ ἀνοσιουργίας, ἃς ἐπραξάν οἱ δύο αὐτοὶ ἄνθρωποι, ὧν ὁ βασιλεὺς οὐδεμίαν εἶχε γνῶσιν. ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐτόλμα νά τοὺς κατηγορήσῃ εἰς αὐτόν· τῷ διηγήθη μάλιστα πᾶν ὅ,τι ἀνεκάλυψε περὶ τινος μυστικῆς συννομίας κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ Μέντορος· ὁ βασιλεὺς τότε ἔφριξε δι' ὅσα ἤκουσεν.

Ὁ Ἡγήσιππος λοιπὸν ἔδραμεν ἵνα συλλάβῃ τὸν Πρωτεσίλαον ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· αὕτη ἦτο ἡ μικροτέρα μὲν τῆς τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καλλιτέρα καὶ πολλῷ φαιδροτέρα· ἡ ὀρχιτεκτονικὴ αὐτῆς εἶχε πολλὴν τὴν φιλοκαλίαν, διότι ὁ Πρωτεσίλαος τὴν ἐκκαλλώπισεν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν πτωγῶν· ἦτο δὲ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐν τινι αἰθούσῃ ἐκ μαρμάρου πλησίον τῶν λουτρῶν του, ἐξηπλωμένως ἀμερίμνως ἐπὶ κλίνης πορφύρας, χρυσοῦράντου, καὶ ἐφαίνετο ὡς ἀπειρηκὼς ὑπὸ τοῦ καμάτου· οἱ ὀφθαλμοὶ του καὶ αἱ ὀφρὺς του ἐνέφαινον ταραχὴν τινα, σκυ-

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

18

ὀρωπασμὸν καὶ ἀγριότητα· οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Κράτους ἐκάθη το κύκλῳ αὐτοῦ κατὰ τάξιν, ἐπὶ ταπήτων, ἀρμόζοντες τὰ πρόσωπά των πρὸς τὸ ἐκεῖνόν, οὐ παρετήρουν καὶ τὸ ἐλάχιστον βλέμμα. Μόλις ἤνοιγεν ἐκεῖνος τὸ στόμα καὶ πάντες κατέφασκαν, ὡς θαυμάζοντες πᾶν ὅ,τι ἐμελλε νὰ εἴπῃ· εἰς δὲ τῶν πρῶτων ἐκείνης τῆς ἐμψύρωσις ἀπηρίθμει μετὰ γελοίας κομπρημασύνῃς ἐν πρὸς ἐν ὅσα ὁ Πρωτεσίλαος ἔπραξεν ὑπὲρ τοῦ βασιλείως· ἕτερός τις τον διεβεβαίον ὅτι ὁ Ζεὺς ἐξαπατήσας τὴν μητέρα του, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὑπαρξιν, καὶ ἐπομένως ὅτι ἦτον υἱὸς τοῦ πατρὸς τῶν θεῶν. Ποιητὴς τις ἔψαλλεν αὐτῷ στίχους δι' ὧν ἀπεφαίνετο ὅτι ὁ Πρωτεσίλαος, ἐμπνευσθεὶς ὑπὸ τῶν Μουσῶν, ἐμιμήθη τὸν Ἀπόλλωνα εἰς πᾶσαν διανοητικὴν πράξιν· ἕτερός τις ποιητὴς, ἀγενέστερος καὶ ἀναιδέστερος τοῦ πρώτου, τὸν ὠνόμαζε διὰ τῶν ἐπῶν του ἐφευρέτην τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ πατέρα τῶν λαῶν, οὗς καθίστα εὐδαίμονας, καὶ τὸν περιέγραφεν ἔχοντα εἰς τὴν χεῖρα τὸ κέρας τῆς Ἀμάλθειας¹. Ὁ Πρωτεσίλαος ἤκουεν ὅλους αὐτοὺς τοὺς ἐπαίνους ἐν ἡβῇ ἀταράχῳ, σκεπτικῶ καὶ ὑπεροπτικῶ, ὡς ἄ ἄνθρωπος καλῶς γινώσκων ὅτι ἡξιούτο μειζόνων ἐπαίνων, καὶ ὡς χαριζόμενος δῆθεν τοῖς παρούσιν· ὑπῆρχε δὲ καὶ κόλαξ τις εἰς τὴν ἐμψύριν αὐτὴν ὅστις ἔσχε τὴν τὸλμην νὰ τῷ ψιθυρίσῃ εἰς τὸ οὖς χάριέν τι κατὰ τῆς ἀστυνομίας, ἦν ὁ Μέντωρ προσεπάθει νὰ συστήτῃ. Τότε ὁ Πρωτεσίλαος ὑπεμ. ἰδίᾳσε καὶ ἄπασα ἡ ἐμψύρις συνυπεμειδίᾳσε χωρὶς νὰ γινώσκῃ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν τὸ τί ἐρρέθη· ἀλλὰ τοῦ Πρωτεσίλαου παρελθὺς ἀναλαβόντος τὸ σοβαρὸν καὶ ὑπεροπτικόν ἦθος, ἕκαστος ἐπανῆλθεν εἰς φόβον καὶ τιωπήν. Πολλοὶ εὐγενεῖς ἐθάρρουν τὴν ὥραν, πότε ὁ Πρωτεσίλαος νὰ στραφῇ πρὸς αὐτούς καὶ νὰ τοῖς λαλήσῃ ἐφαίνοντο ἀνῆσυχοι καὶ τεταραγμένῃ· ἐπειδὴ προσεδόκουν χάριτάς τινας παρ' αὐτοῦ; Τὸ ἰκετευτικὸν σχῆμα τῶν ἐλάλει ἀρχαίντως ἀντ' αὐτῶν ἦσαν δὲ τοσαύτῃ εὐλαβεῖς ἐνώπιόν του ὅσῳ μήτηρ ἐμπροσθεν τῶν

¹ Ἀμάλθεια ἦτον ἡ Λῆξ, ἡ γαλατrophήσατα τὸν Δία, ὅστις εὐγνώμονων πρὸς αὐτὴν τῇ ἔδωκε τὸ κέρας ἐξ αὐτοῦ ἔρρειν οἶνος μέλι καὶ γάλα.

βαιμών, ἥτις ἱκετεύει τοὺς θεοὺς ὑπὲρ τῆς ἰατρείας τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τῆς· ὅθεν ἐφαίνοντο νύχταριστῆμένοι, καταγοητευμένοι καὶ πλήρεις θαυμασμοῦ πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον, ὃν καὶ ἰπαξάπαντες ἔτρεφον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν μίσος ἀδιάλλακτον πρὸς αὐτόν.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐμβαίνει ὁ Ἡγήσιππος· δράττεται τοῦ ξίφους τοῦ Πρωτεσίλαου καὶ τῷ λέγει ἐντολὴν ἔχω παρὰ τοῦ βασιλέως ἵνα σὲ ἀπαγάγω εἰς τὴν νῆσον Σάμον. Ἐν τῷ λέγειν, ἡ ὑπεροψία τοῦ εὐνοουμένου κατέπεσεν, ὡς καταπιπτει βράχος ἀποσπασθεὶς ἐκ τῆς κορυφῆς ὄρους ἀποτόμου. Ἰδοὺ αὐτὸς τρέμων, καὶ σφαδάζων, πίπτει εἰς τοὺς πόδες τοῦ Ἡγήσιππου· κλαίει, κόπτεται, τραυλίζει, ἐναγκαλίζεται τὰ γόνατα τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ὃν πρὸ μιᾶς ὥρας δὲν ἤξισα καὶ νὰ τιμήσῃ δι' ἐνὸς βλέμματος· πάντες αἱ περικυκλοῦντες αὐτόν, οἵτινες πρὸ ὀλίγων στιγμῶν τὸν ἐθαύμαζον, βλέποντες τὸν ἀπολωλότα ἀνεπιστρεπτί, μετέβαλλον παραχρῆμα τὰς κολακείας τῶν εἰς ἀπαθρόπους ὕδρεις.

Ὁ Ἡγήσιππος δὲν τῷ ἔδωκε καιρὸν καὶ ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴν οἰκογένειάν του, οὔτε νὰ λάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ μυστικά τινα ἔγγραφα· τὰ πάντα κατασχέθησαν καὶ ἐκομισθῆσαν τῷ βασιλεῖ· ὁ Τιμοκράτης συνελήφθη συγχρόνως πρὸς μεγίστην του ἐκπληξιν, ἐπειδὴ ἐνόμιζεν ὅτι διενεχθεὶς πρὶν πρὸς τὸν Πρωτεσίλαον, δὲν ἠδύνατο νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὸν ὄλεθρον ἐκείνου· ἐν τούτοις ἐπιβιβάζονται εἰς πλοῖον ἐπίτηδες ἐτοιμασθέν καὶ ἀπάγονται εἰς Σάμον. Ὁ Ἡγήσιππος ἀποβιβάζει ἐκεῖ τοὺς δύο αὐτοὺς καταράτους καὶ πρὸς ἐπιμετρον τῆς ἀθλιότητός των τοὺς ἀποβιβάζει ἑμοῦ. Ἐκεῖ ἐξελέγχονται πρὸς ἀλλήλους δηκτικώτατα τὰ ἐγκλήματα τῶν, ἅτινα ἐγένοντο αἰτία τῆς πτώσεώς των· διάγουσιν ἐν ἀπελπισίᾳ ὅτι οὐδέποτε θέλουσιν ἰδεῖν τὸ Σάλλοντον, καταδεδικασμένοι οὕτω νὰ ζῶσι πόρρω τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων των· δὲν λέγω δὲ πόρρω τῶν φίλων των, διότι τοιαύτους οὐδέποτε ἔχον. Ἡγοήσαν εἰς γῆν ἀγνωστον, ὅπου δὲν ἔχουσιν ἕτερον πόρον ζωῆς ἢ τὸν τῆς ἐργασίας των, αὐτοὶ, οἵτινες διήλθον τασαῦτα ἔτη ἐν ταῖς τρυφαῖς καὶ πολυτελείαις, νῦν ὄντες ὅμοιοι πρὸς

δύο ἄγρια θηρία, ἅτινα ὁρμῶσι νὰ κατασπαράξωσιν ἀλλήλα. Ἐν τοῦτοις ὁ Ἠγήσιππος ἠρώτησεν, εἰς τί μέρος τῆς νῆσου ἐμρωλεύει ὁ Φιλοκλῆς; τῷ λέγουσιν ὅτι ὡς πορρωτάτῳ τῆς πόλεως, ἐπὶ τινος ὄρους, ἐν τινι σπηλαίῳ, καὶ πάντες τῷ λαλοῦσι μετὰ θαυμασμοῦ ὑπὲρ τοῦ ξένου αὐτοῦ· ὅτι ἂφ' οὗ ἦλθεν εἰς ταύτην τὴν νῆσον, δὲν ἠνώχλησεν οὐδένα· ὅτι ἐκαστος θαυμάζει τὴν ὑπομονὴν τοῦ τὴν φιλοπονίαν τοῦ τὴν ἀταραξίαν ὅτι καὶ τοι μηδεμίαν ἔχων περιουσίαν, ὅμως φαίνεται αἰείποτε ὑψίστην ἡμετέραν· ὅτι βίον ἀπράγμονα διάγων, ἄνευ ἀγαθῶν, ἄνευ ἐξουσίας, ἐλεεῖ τοὺς ἐνδεεῖς καὶ πολλὰ ὡς παραμυθεῖ τοὺς πλησιάζοντας αὐτῷ.

Ὁ Ἠγήσιππος βαδίζει πρὸς τὸ σπήλαιον, τὸ εὗρίσκει κενὸν καὶ ἀνοικτὸν, ἐπειδὴ ἡ πτωχεία καὶ ἡ λιτότης τῆς διαίτης τοῦ Φιλοκλέους, δὲν ἀπῆλθον ὕψους καὶ κλειθρα, δσάκις ἐξήρχετο. Εὐτελὲς δὲ τις ψάθος ἐχρησίμευσεν αὐτῷ, ὡς στρωμνή. Σπανίως ἤναπτε πῦρ, διότι δὲν ἐτρωγε σχεδὸν ποτε ὁπτόν τι· ἐτρέφετο τὸ μὲν θέρος ἐκ καρπῶν προσφάτων, τὸν δὲ χειμῶνα ἐκ φοινίκων καὶ ἰσχάδων. Διαφυγὴς δὲ τις κρήνη, ἣτις ἐσχημάτιζε λεκάνην ὕδατος καταρρέοντος ἐκ πέτρας ἀποτόμου, ἀνέψυχεν αὐτόν· εἶχεν εἰς τὸ σπήλαιόν του τ' ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα τῆς ἀγαλματοποιίας, καὶ ὀλίγα βιβλία, ἅτιν' ἀνεγίνωσκεν εἰς προσδωρισμένας ὥρας, οὐχὶ πρὸς ψυχαγωγίαν ἢ χάριν περισργείας, ἀλλὰ πρὸς φωτισμὸν τοῦ δσάκις ἐπαύετο ἐργαζόμενος, καὶ πρὸς διδασκαλίαν τοῦ γίγνεσθαι ἀνδρ' ἀγαθόν· τὴν γλυπτικὴν μετεχειρίζετο πρὸς ἀσκήσιν τοῦ σώματος, πρὸς ἀπορυγὴν τῆς ἀργίας, καὶ πρὸς πορισμὸν τοῦ ζῆν ἀνευδεῶς.

Ὁ Ἠγήσιππος ἐμβὰς εἰς τὸ σπήλαιόν του ἐθαύμασε τὰ ἤδη ἀρξάμενα ἔργα του. Παρατήρησε τὸν Δία, οὗ τὸ γαλήνιον πρόσωπον ἦτο τοσούτῳ μεγαλοπρεπές, ὥστε εὐκόλως ἀνεγνώριζε τις τὸν πατέρα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων· ἐτέρωθεν ἐφαίνετο ὁ Ἄρης ἀπειλητικὸν καὶ ὑπερῆφανον βλέπων· ἀλλὰ τὸ θελκτικώτερον ἄγαλμα ἦτο τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐνισχυούσης τὰς τέχνας· τὸ πρόσωπόν της ἦτον εὐγενὲς καὶ πρᾶον, τὸ ἀνάστημά της μεγαλοπρεπές καὶ ἐλευθέριον, τὸ δὲ σχῆμα

εἶχε τοσούτῳ ζωηρόν, ὥστε ἐνόμιζέ τις ὅτι ἐμελλε νὰ βαδίσῃ.

Ὁ Ἡγήσιππος χαίρων ὅτι εἶδε τ' ἀγάλματα ταῦτα, ἐξήλθε τοῦ σπηλαίου καὶ παρετήρησε πόρῳ που, ὑπὸ τὴν σκιὰν ὑψηλοῦ δένδρου, τὸν φιλοκλῆ ἀναγινώσκοντα ἐπὶ τῆς χλόης· βαδίζει πρὸς αὐτόν, ὃ δὲ τὸν βλέπει, καὶ ἀγνοεῖ εἰς τί νὰ πιστεύσῃ. Δὲν εἶναι αὐτός, λέγει καθ' ἑαυτόν, ὁ Ἡγήσιππος μεθ' οὗ ἐζήσα τοσούτον χρόνον εἰς τὴν Κρήτην; ἢ μήπως εἶναι ἡ σκιά αὐτοῦ ἐπανελθούσα μετὰ τὸν θάνατόν του ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς Στυγῆς; Ἐν ᾧ οὕτως ἀμφεταλαντεύετο, ὁ Ἡγήσιππος τὸν πλησιάζει· ὃ δὲ τὸν ἀναγνωρίζει καὶ τὸν ἀσπάζεται. Σὺ λοιπὸν εἶσαι, εἶπεν, ἀγαπητὲ καὶ ἀρχαῖε φίλε; ποία τύχη, ἢ ποία τρικυμία, σ' ἔρριψεν εἰς τὴν ἀκτὴν ταύτην; Διατί ἀφῆκας τὴν Κρήτην; ἢ μήπως δυστύχημά τι, ὥς τὸ ἰδικόν μου, σέ ἐξώρισε τῆς πατρίδος μας;

Ὁ Ἡγήσιππος τῷ ἀπεκρίθη· οὐχί, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἡ νύκλειαι τῶν θεῶν μὲ φέρει ἐνταῦθα. Παραχρῆμα τῷ διηγεῖσθαι τὴν μακρὰν τυραννίαν τοῦ Πρωτεσίλαου, τὰς μετὰ τοῦ τῷ ἰσχυροῦ βασιλείᾳ του, τὰς συμφορὰς εἰς αἷς ἀμφοτέρωι Πέδραλον τὸν Ἰδομενέα, τὴν πτώσιν τοῦ ἡγεμόνος τούτου, τὴν φυγὴν του εἰς τὰς ἰταλικὰς χώρας· τὴν θεμελίωσιν τοῦ Σαλέντον, τὴν ἔλευσιν τοῦ Μέντορος καὶ τοῦ Τηλεμάχου, τὰ σοφὰ ἀξιώματα, δι' ὧν ὁ Μέντωρ ἐφώτισε τὸν νῆαν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν καθαιρέσιν τῶν δύο αὐτῶν προδοτῶν· προσέθηκε δὲ μάλιστα ὅτι ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς Σάμον, ἵνα ὑποστῶσιν αὐτόθι τὴν ἐξορίαν ἐκείνην ἣν αὐτοὶ ἐπέβαλον εἰς τὸν φιλοκλῆ, καὶ τελευταῖον τῷ λέγει ὅτι ἐντολὴν ἔχει νὰ τὸν ἐπαναγάγῃ εἰς τὸν Σάλεντον, ὅπου ὁ βασιλεὺς μαθὼν τὴν ἀθωότητά του θέλει νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ τὰς κοινὰς ὑποθέσεις καὶ τὸν πληρώσῃ εὐεργετημάτων καὶ τιμῶν.

Βλέπεις, τῷ εἶπεν ὁ φιλοκλῆς, τὸ σπηλαῖον τοῦτο, ἀρμυδιώτερον ἢ νὰ κρύπτη ἀγρία θηρία ἢ νὰ κατοικῆται ὑπὸ ἀνθρώπων· εἰς αὐτὸ εὖρον ἀπὸ πολλῶν ἐνιαυτῶν περισσοτέραν ἀνεσιν καὶ ἡσυχίαν ἢ εἰς τὰ διάχυσα μέγαλα τῆς Κρήτης· οἱ ἄνθρωποι δὲν μ' ἀπατῶσι πλέον, ἐπεὶ δὲ δὲν βλέπω πλέον ἄνθρωπους, δὲν ἀκούω πλέον τοὺς κολακευτικούς καὶ

ἀπατηλούς λόγους τῶν· δὲν ἔχω χρεῖαν πλέον αὐτῶν· αἱ χεῖρες μου, σκληρυνθεῖσαι ἤδη εἰς τὴν ἐργασίαν, μοὶ χορηγοῦσιν εὐκόλως τὴν λιτὴν τροφήν, ἥτις μοὶ αναγκαῖοι. Δὲν ἔχω δὲ χρεῖαν, ὥς βλέπεις, εἰμὶ τοῦ λεπτοῦ τούτου χιτῶνος, ἵνα σκεπασθῶ. Καὶ μὴ ἔχων ἀνάγκας, μάλιστα δ' ἀπολαμβάνων βαθεῖαν εἰρήνην καὶ γλυκεῖαν ἐλευθερίαν, ἧς ἡ σοφία τῶν βιβλίων μου με διδάσκει νὰ ποιήσω καλὴν χρῆσιν, τί θέλω ὑπάγει ζητήσων μεταξὺ φθονερῶν, δολίων καὶ παλιμβούλων ἀνθρώπων, οὐχί, οὐχί, ἀγαπητέ μου Ἠγήσιππε, μὴ φθόνοι τὴν εὐτυχίαν μου. Ὁ Πρωτεσίλαος θελήσας ν' ἀπαντήσῃ τὸν βασιλέα καὶ νὰ μὲ ἀπολέσῃ, ἀπώλεσεν ἑαυτόν· ἀλλ' εἰς ἐμὲ οὐδὲν κακὸν προῤῥένησεν· ἀπ' ἐναντίας μ' εὐηργέτησε, διότι με ἀπῆλλαξε τῆς ἀνησυχίας καὶ τῆς δουλείας τῶν κοινῶν πραγμάτων· εἰς αὐτὸν ὀφείλω τὴν προσφιλῇ μου μοναξίαν, καὶ πᾶσαν ἀθώαν ἡδονήν, ἧς ἐνταῦθ' ἀπολαύω.

Ἐπίστρεψον, ὦ Ἠγήσιππε, ἐπίστρεψον εἰς τὸν βασιλῆην, βοήθησον αὐτῷ ἵνα ὑποφέρῃ τὰς ἀθλιότητας τῆς βασιλείας καὶ σὺνδραμῇ αὐτόν εἰς ὅ,τι ἐπιθυμεῖς ἵνα ἐγὼ τὸν συνδράμαγ· Ἐπειδὴ δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ του, τοσοῦτον χρόνον κεκλεισμένον· εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀνεῳχθῇσαν τέως ὑπὸ τοῦ σοφοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου, ὃν καλεῖς Μέντορα, ἅς κρατήσῃ αὐτὸν πλησίον του· τὸ ἐπὶ ἐμοί, μετὰ τὸ ναυάγιόν μου, δὲν μοὶ συμφέρει ν' ἀφήσω τὸν λιμένα εἰς ὃν ἡ τρικυμία μ' ἐρριψεν, ἵνα ἀναχθῶ ἐκ νέου εἰς πέλαγος, ἀφιέμενος εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων. Ἄι, πόσον οἱ βασιλεῖς εἰσὶν ἀξιοὶ οἴκτου! ὦ, πόσον οἱ δουλεύοντες αὐτοῖς εἰσὶν ἐλκεῖνοι! Πόσον οἱ μὲν φαῦλοι κατατρύχουσι τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅποιαί βάσανοι εἰσὶν ἡταιμασμέναι αὐταῖς εἰς τὸν ζοφορὸν τάρταρον! οἱ δὲ ἀγαθοί, ὅποιας δυσκολίας ἔχουσι νὰ ὑπερνικήσωσιν! ὅποιας παγίδας νὰ ὑπερπηδήσωσιν! ὅποια δὲ δεινὰ νὰ ὑποστώσι! Καὶ πάλιν, Ἠγήσιππε, ἄφες με εἰς τὴν ἀγαπητὴν πτωχίαν μου.

Ἐν ᾧ ὁ Φιλοκλῆς μετὰ τοσοῦτου πάθους ἐλάλει, ὁ Ἠγήσιππος ἐθεώρει αὐτόν καὶ ἐθαύμαζεν· αὐτὸς τὸν εἶχεν ἰδεῖ ἄλλοτε εἰς τὴν Κρήτην, ὅτε δικύβυνε τὰς μεγαλειτέρας ὑπο-

θέσεις τοῦ Κράτους, ἀλλ' ἰσχνόν, ἀσθενῆ, κάτωχρον καὶ ἀπειρηκότα. Ἐπειδὴ φύσει ὦν αὐστηρὸς καὶ ζωηρός, κατετήκετο εἰς τοὺς μόχθους· αὐτὸς δὲ ἡδύνατο νὰ βλέπῃ ἀνευ ἀγανακτήσεως τὴν κακίαν ἀτιμώρητον· ἀπῆτει ἀκρίβειαν εἰς τὰς ὑποθέσεις, ἣν σπανίως εὐρίσκει τις οὕτως αἱ ἐργασίαι ἐβλαπτον τὴν ἐπισφαλῆ ὑγίαν του· εἰς Σάμον ὅμως ὁ Ἥγησιππος τὸν εἶδεν εὐτραυρῇ καὶ βρωμαλέον· διότι καὶ τοι προθεβηκότος τὴν ἡλικίαν τοῦ φιλοκλέους, ἡ ἀνθηρὰ νεότης ἔλαμπεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του, ἐπειδὴ βίος σιφρών, ἥσυχος καὶ φιλόπονος, ἀνακαίνιζεν ἅς σωματικάς, ὥς καὶ τὰς ψυχικάς δυνάμεις τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀπορεῖς βεβαίως βλέπων με τοσοῦτον ἐπὶ τῷ κρεῖττον μεταβληθέντα, εἶπεν ὁ φιλοκλῆς μειδιῶν, ἀλλ' ἡ μοναξία μοι παρέσχεν αὐτὴν τὴν ἡρόσπον καὶ αὐτὴν τὴν τελείαν ὑγίαν· οἱ ἐχθροὶ μοι ἐχορήγησαν ὅ,τι δὲν ἡδύναμην ποτὲ νὰ λήω ἐν τῇ μεγαλειτέρᾳ μοι εὐτυχίᾳ θέλεις λοιπὸν ν' ἀποτῶ σήμερον τ' ἀληθινὰ ταῦτα ἀγαθὰ, ἵνα τρέω κατόπιν τῶν ψευδῶν, καὶ μεταπέσω εἰς τὰς ὀρχαῖας ἀθλιότητάς μου; μὴ γίνου σκληρότερος τοῦ Πρωτεσίλαου, ἢ τοῦλάχιστον μὴ φθόνηι τὴν εὐτυχίαν, ἣν τῷ ὀφείλω.

Τότε ὁ Ἥγησιππος τῷ ἐξεκόνισε πλὴν εἰς μάτιν, πᾶν ὅ,τι ἐνόμιζε πρόσφατον ἵνα τὸν θέλῃ. Ἀμνημονεῖς, τῷ εἶπεν, τῶν οἰκείων καὶ τῶν φίλων σου, οἵτινες ποθοῦσι τὴν καθ' ὅσον σου, καὶ οὐς μόνῃ ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ σ' ἐναγκαλισθῶσι πληροὶ χαρᾶς; Σὺ δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς θεοὺς καὶ ἐκπληρῶν ἡκριτῶς τὸ καθήκον σου, ὥς οὐδὲν λογιζέσθαι, τὸ νὰ δουλεύῃς τῷ βασιλεῖ σου, νὰ τὸν συνδράμῃς εἰς πᾶν ἀγαθόν, ὅπερ θέλει πράξει καὶ καταστήσει οὕτω τοσοῦτους λαοὺς εὐτυχεῖν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ παραδίδηται τις εἰς αὐστηράν φιλοσοφίαν, νὰ προτιμᾷ ἑαυτὸν ἀντὶ πάντων ἑμοῦ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ ν' ἀγαπᾷ κάλλιον τὴν ἡσυχίαν του ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν τῶν συμπολιτῶν του; ἄλλως τε, θέλει πιστεύσει ἕκαστος ὅτι ἐνεκα μνησικακίας δὲν θέλει τοῦ λοιποῦ νὰ ἴδῃς τὸν βασιλέα. Ἐὰν ἐκεῖνος ἠθέλησε νὰ σέ ζημιώσῃ, τοῦτο ἐπράξεν ἐξ ἀγνοίας· οὐχὶ τὸν ἀληθινόν, τὸν ἀγαθόν, τὸν δίκαιον φιλοκλῆν

ἠθέλησε νὰ ἀπολέσῃ, ἀλλὰ τὸν πάντα διάφορον σοῦ ἐκείνον ἀνθρωπὸν ἠθέλησε νὰ παιδεύσῃ· σήμερον ὅμως, ὅτε καλῶς σὲ γινώσκει, καὶ δὲν σὲ ἐκλαμβάνει ἀλλοίον τοῦ ὅ,τι εἶσαι, αἰσθάνεται ἅπασαν τὴν πρὸς σὲ παλαιὰν φιλίαν τοῦ ἀναζωογονουμένην ἐν τῇ καρδίᾳ του· σὲ ἀναμένει ἤδη, διεπέτασε τὰς χεῖρας ὅπως σὲ ἐναγκαλισθῇ· ἐν τῇ ἀνυπομονῇ σου τοῦ ἀριθμεῖ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς ὥρας τῆς ἀφίξεώς σου. Ἔχεις ἄρα γε καρδίαν τοσοῦτω σκληράν, ὥστε νὰ ἦσαι ἀμείλικτος πρὸς τὸν βασιλέα σου καὶ πρὸς τοὺς στενωτάτους φίλους σου;

Ὁ Φιλοκλῆς, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐγοητεύθη ἀναγνωρίσας τὸν Ἡγήσιππον, ἐπανελάβε τὸ σοβαρὸν ἦθός του, ἅμα ἤκουσε τὸν λόγον τοῦτον. Καὶ ὅμοιος πρὸς βράχον, ὃν οἱ ἄνθρωποι μάτην προσβάλλουσι καὶ καθ' οὗ τὰ κύματα συντρίβονται βρυχώμενα, ἵστατο ἀκλόνητος. Αἱ παρακλήσεις καὶ οἱ ὀρθοὶ λόγοι οὐδεμίαν εἶχον εἴσηδον εἰς τὴν καρδίαν του· καθ' ἣν, δὲ στιγμήν ὁ Ἡγήσιππος ἤρχισε ν' ἀπελπίζεται ὅτι θέλει τᾶ-
 πείσει, ὁ Φιλοκλῆς συμβουλευθεὶς τοὺς θεοὺς ἀνεκάλυψεν, γ-
 τῆς πτήσεως τῶν ὀρνέων, ἐκ τῶν σπλάγγχνων τῶν σφαγί-
 ν' καὶ διαφόρων ἄλλων σημείων, ὅτι ὥρμιε ν' ἀκολουθήσῃ τὸν
 Ἡγήσιππον. Ὅθεν δὲν ἠναντιώθη πλέον, ἀλλ' ἠτοιμάσθη
 ν' ἀναχωρήσῃ, πλὴν οὐχὶ ἀνευ λύπης ὅτι ἐγκατελείμπανε τὴν
 μοναξίαν του, ἐνθα διέτριψε τοσαῦτα ἔτη. Οἱμοὶ! ἔλεγε· δέον
 νὰ σὲ ἀφήσω ἀγαπητὸν μου σπῆλαιον, ἐν ᾧ ὁ γλυκὺς ὕπνος
 ἤρχετο πᾶσαν νύκτα ἀνακουρίζων με ἐκ τῶν καμάτων τῆς
 ἡμέρας! Ἐνταῦθα αἱ Μοῖραι μοὶ ἔκλωθον, ἐν μέσῳ τῆς πτω-
 χίας μου, ἡμέρας χρυσοῦ καὶ μετὰξής· ἐγονυπέτησε λαιπὸν
 κλαῖων, καὶ ἐλάτρευσε τὴν νύμφην Νηϊάδα ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον
 χρόνον τὸν ἐπότισε διὰ τοῦ διαυγοῦς ὕδατός της, καὶ τὰς
 Νύμφας, αἰτινες κατῴκουν εἰς τὰ πλησίον ὄρη· ἡ Πῦλ' ἤ-

1 Ἡὐτε πέτρη,

Ἠλιδιότος, μεγάλη, πολὺς ἄλλος ἐγγὺς ἐοῦσα.

Ἡτε μένει λιγέων ἀνέμων λαιψήρᾳ κέλευθα,

Κύματά τε τρώφοντα, τάς προσερεύγεται αὐτήν.

(Ορμ. Ἰλ. Ο. στίχ. (48).

κουσε τοὺς θρήνους του, καὶ γοεῖα τῇ φωνῇ τοὺς διεβί-
 βασεν εἰς ἀπάσας τὰς ὀρεῖνας θεάς.

Ἐπομένως ὁ Φιλοκλῆς ἦλθεν εἰς τὴν πόλιν μετὰ τοῦ Ἡ-
 γησίππου ἵνα ἐπιβιβασθῇ εἰς τὰ πλοῖον. Ἐνόμιζε δὲ ὅτι ὁ
 πανούργος Πρωτεσίλαος, ἐμπλεὺς αἰσχύνης καὶ μνηστιακίας
 δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἰδῇ· ἀλλ' ἤπατάτο διότι οἱ διεφθαρμένοι
 ἄνθρωποι οὐδεμίαν ἔχουσιν αἰσχύνην· καὶ εἶναι πάντοτε ἑ-
 τοιμοὶ εἰς πᾶν εἶδος χαμερπείας· ὁ Φιλοκλῆς ἐκρύπτετο ὑπὸ
 συστολῆς, φοβούμενος μὴ τὸν ἰδῇ ὁ σχέτλιος ἐκεῖνος· ἐφοβείτο
 μὴν ἐπαυξήσῃ τὴν δυστυχίαν του δεικνύων αὐτῷ εὐτυχίαν
 ἔχου, ὅστις ἀνεγείρεται ἐπὶ τῶν ἐρείπιων ἀντιπάλου του·
 ἀλλ' ὁ Πρωτεσίλαος ἐζήτει μετὰ σπουδῆς τὸν Φιλοκλῆν. Ἦ-
 θελε νὰ τὸν συγχαρῇ καὶ τὸν παρακαλέσῃ ἵνα ζητήσῃ παρὰ
 τοῦ βασιλέως τὴν κάθοδόν του εἰς τὰ Σάλεντον· ὁ Φιλοκλῆς
 ἦτο σφόδρα εἰλικρινὴς καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ τῷ ὑποσχέθῃ ὅτι
 νύλλει κατορθώσει νὰ πείσῃ τὸν βασιλέα νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ·
 λήϊτι ἐγίνωσκε κάλλιστα πόσον ἡ κάθοδός του ἠδύνατο νὰ
 τῷ αἰσθῇ· ἀλλ' ὁμῶς τῷ ἐλάλησε φιλοφρόνως, τῷ ἔ-
 πειξε συμπάθειαν, τὸν παρεμύθησε, τὸν προέτρψε νὰ ἐξι-
 λεύσῃ τοὺς θεοὺς δι' ἀγνῶν ἡθῶν καὶ πολλῆς καρτερικότητος
 εἰς τὰ δεινὰ του. Ἐπειδὴ δὲ ἔμαθεν ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀφῆ-
 ρεσεν ἀπὸ τὸν Πρωτεσίλαον ὅλα τὰ ἀδίκως ἀποκτηθέντα
 ἀγαθὰ του, τῷ ὑποσχέθη δύο πράγματα, ἅτινα καὶ ἐξετέ-
 λεσε πιστῶς μετὰ ταῦτα· τὸ μὲν, νὰ ἐπιμεληθῇ τὴν γυναῖκά
 του καὶ τὰ τέκνα του, ἅτινα ἔμειναν εἰς τὸ Σάλεντον, εἰς
 φρικώδη πτωχίαν, ἀντικείμενα καινοῦ μίσους· τὸ δὲ νὰ πέμ-
 ψῃ εἰς τὸν Πρωτεσίλαον ἐν τῇ ἀπωτάτῃ αὐτῇ νήσῳ, χρη-
 ματικὴν τινα βοήθειαν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς ἐνδεείας του.

Ἐν τούτοις τὰ ἱστία τοῦ πλοίου ἀναπετάννυνται εἰς ἀνε-
 μον ἔξ οὐρίας· ὁ Ἡγήσιππος ἐπισπεύδει τὴν ἐπάνοδον τοῦ
 Φιλοκλέους καὶ ὁ Πρωτεσίλαος τοὺς βλέπει ἀναχωροῦντας· οἱ
 ὀφθαλμοὶ του προσκολλῶνται ἀτενῶς ἐπὶ τῆς παραλίας, πα-
 ρακολουθοῦσι τὸ διοδεῦον τὰ ὕδατα πλοῖον, ὅπερ ὁ ἀνεμος
 ἐλαύνει ἀκαταπαύστως εἰς τὰ πρόσω, ἀλλὰ καὶ ὅταν δὲν δύ-
 νηται πλέον νὰ τὸ ἰδῇ, ἀναπολεῖ ἔτι τὴν εἰκόνα του εἰς τὴν

νοῦν τοῦ τελευταίου τεταραγμένος, μηχανώδης, ὅλος ἀπηλπισμένος, ἐκτίλλει τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του, κυλίνεται εἰς τὴν ἄμμον. ὕβριζει τοὺς θεοὺς διὰ τὴν ὀμότητά των, ἐπικαλεῖται τὸν ἀδυσώπητον θάνατον, ἀλλ' οὗτος κωφεύων εἰς τὰς κραυγὰς του, δὲν ἀξιοῖ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ τῶν τοσούτων δεινῶν του, ὃ δὲ δὲν τολμᾷ νὰ τὸν λάβῃ διὰ χειρός του.

Ἐν τούτοις τὸ πλοῖον βοηθούμενον ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῶν ἀνέμων, ἀφικνεῖται μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ Σάλεντον· ἀναγγέλεται εἰς τὸν βασιλέα ὅτι ἐμβαίνει εἰς τὸν λιμένα· παρ' εὐθὺς ἐκεῖνος σπεύδει πρὸς συνάντησιν τοῦ φιλοκλέους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν Μέντορα· τὸν ἐναγκαλίζεται περιπαθῶς, τῷ δεικνύει πικροτάτην μεταμέλειαν ὅτι τὸν ἐξώρισε τοσούτον ἀδίκως· ἡ δὲ ὁμολογία αὕτη, ἀντὶ νὰ φανῇ ἀδυναμία βασιλέως, θεωρήθη παρὰ πάντων τῶν Σαλεντίνων, ὡς δύναμις γενναίας ψυχῆς, ὑπερτέρας τῶν ἰδίων αὐτῆς ἀμικτημάτων, καὶ ἐξομολογουμένης εὐλικρινῶς ταῦτα πρὸς διόρθωσιν τῆς. Πάντες ἔκλαιον ὑπὸ χαρᾶς ἀναβλέποντες τ' ἀγαθὸν ἄνδρα, ὅστις ῥεῖποτε ἡγάπησε τὸν λαόν, καὶ ἐκρύπτοντες τὸν βασιλέα λαλοῦντα μετὰ τοσαύτης μετανοίας καὶ φιλοστοργίας. Ὁ Φιλοκλῆς, ἐν ᾗθει ταπεινῷ καὶ συνεσταλμένῳ, ἐδέχετο τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως, καὶ προσεπάθει νὰ κρυφθῇ ἐκ τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν ἀνευφημιῶν τοῦ λαοῦ· παρεκκοιμήθη δὲ τὸν βασιλέα μέχρι τῶν ἀνακτόρων.

Μετ' ὀλίγον, ὁ Μέντωρ καὶ αὐτὸς ἔσχον τοιαύτην πρὸς ἀλλήλους ἐμπιστοσύνην, οἷαν ἤθελον ἔχει ἂν διήρχοντο ἑαυτοῦ ἅπαντα τὸν βίον των, ἂν καὶ πῶποτε εἶδον ἀλλήλους, ἐπειδὴ οἱ θεοὶ, οὔτινες ἡρνήθησαν ταῖς πονηροῖς ὀφθαλμοῖς τὴν διάγνωσιν τῶν χρηστῶν ἀνδρῶν, ἐχορήγησαν ταῖς ἀγαθοῖς τρόπους ἵνα διαγινώσκονται πρὸς ἀλλήλους· ὁ ἐνάρετος φίλος φιλεῖ τὸν ἐνάρετον.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Φιλοκλῆς ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως ἄδειαν γ' ἀποχωρήσῃ εἰς τινα ἐρημίαν πλησίον τοῦ Σαλέντου, ὅπου διεβίου πενιχρῶς ὡς καὶ ἐν Σάμῳ· ὁ βασιλεὺς ἤρχετο μετὰ τοῦ Μέντορος καὶ τὸν ἐπισκέπτετο καθ' ἑκάστην. Ἐκεῖ συνεζητοῦντο οἱ τρόποι τῆς ἐγκαθιδρύσεως ἀρίστων νόμων.

καὶ ἡ ἐγκατάστασις ἀναλλοιώτου εἵδους κυβερνήσεως πρὸς τὸ εὖ εἶναι τῶν πολιτῶν.

Τὰ δύο κυριώτερὰ ἀντικείμενα, ἅτινα συνεζητήθησαν αὐτό-
θι ἦσαν ἡ ἀγωγή τῶν παιδῶν, καὶ ὁ τρόπος τοῦ ζῆν ἐν εἰ-
ρήνῃ. Ὡς πρὸς τοὺς παῖδας, ὁ Μέντωρ ἔλεγεν αὐτοῖς ἀνήκου-
σιν ἑλαττον εἰς τοὺς γονεῖς τῶν ἢ εἰς τὴν ἐπικράτειαν εἶναι
τέκνα τοῦ λαοῦ, εἶναι ἡ ἐλπίς καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ, ὅθεν δὲν
ὑπάρχει πλέον καιρὸς διορθώσεως αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἄραξ διε-
φθάρησαν, καὶ δὲν ἀρκεῖ μόνον ν' ἀποκλεισθῶσι τῆς δημοσίας
ὑπηρεσίας, ἅμα ἐφ' ἣν ἦσαν ἀνάξια αὐτῆς, ἐπεὶ δὲ πολλῶ συμ-
φερώτερον εἶναι νὰ προλαμβάνηται τὸ κακόν. ἢ πρᾶχθέν νὰ
τιμωρῆται. Ὁ βασιλεὺς, ἐπέφερεν ὁ Μέντωρ, ὅστις εἶναι πα-
τὴρ τοῦ λαοῦ, εἶναι εἰδικώτερον πατὴρ ἀπάσης τῆς νεότητος,
ἥτις εἶναι τὸ ἄνθος τοῦ ἔθνους· ἐν καὶ ρῶ δὲ τοῦ ἀνθους μορ-
φοῦνται οἱ καρποί· ἄς μὴ ἐπαξιοὶ λοιπὸν νὰ ἐπαγρυπνῇ, καὶ
νὰ διατάττῃ νὰ ἐπαγρυπνώσιν οἱ ὑπουργοὶ τοῦ, εἰς τὴν κα-
λὴν ἀγωγὴν τῶν παιδῶν. Ἔστω ἀκλόνητος εἰς τὴν τήρησιν
τῶν νόμων τοῦ Μίνως, οἵτινες κελεύουσι ν' ἀνατρέφονται οἱ
παῖδες οὕτως, ὥστε νὰ καταρρνῶσι τὴν ὀδύνην καὶ τὸν θά-
νατον, νὰ θεωρῶσι τιμὴν τὴν ἐγκράτειν ἀπὸ πάσης ἡ-
δονῆς καὶ ἀπὸ τοῦ πλούτου, οἵτινες διδάσκουσιν ὅτι ἡ ἀδικία,
τὸ ψεῦδος, ἡ ἀχαριστία καὶ ἡ τρυφὴ πρέπει νὰ κατακρίνω-
ται ὡς αἰσχραὶ κακίαι, ὅτι ἐκ νεκρᾶς τῶν ἡλικίας τὰ τέκνα
ὀφείλουσι νὰ ψάλλουσιν ὕμνους εἰς τοὺς θεοφιλεῖς Ἱέρως τοὺς
ὑπὲρ πατρίδος ἀγαθὰ διαπράξαντας ἐργα, καὶ δεῖξαντας τὴν
ἀρετὴν τῶν εἰς τὰς μάχας· ὅτι τὸ θέλημα τῆς μουσικῆς
πρέπει νὰ κατακυριεύῃ τὰς ψυχὰς τῶν, ὅπως καταστήσῃ τὰ
ἦθη τῶν ἀγνὰ καὶ σώφρονα· ὅτι πρέπει νὰ γίνωσι πολῖται ἀ-
γαπητοὶ πρὸς τοὺς φίλους τῶν, πιστοὶ πρὸς τοὺς συμμάχους
τῶν, δίκαιοι πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους. ἔτι καὶ πρὸς τοὺς
ἀσπονδοτέρους ἐχθρούς τῶν. Τελευταῖον ὅτι νὰ φοβῶνται ὀλι-
γώτερον τὸν θάνατον καὶ τὰ βιολάνους ἢ τὸν ἐλάχιστον ἐ-
λεγχον τῆς συνειδήσεώς τῶν. Ἐάν προῖκτως ἐμπνεύσῃ τις
εἰς τὰς ψυχὰς τῶν παιδῶν τὰ μεγάλα ταῦτα παραγγέλματα
καὶ τὰ ἐγγαράξῃ εἰς τὴν καρδίαν τῶν διὰ τῆς γλυκύτητος

τῆς μουσικῆς, ὀλίγα ἐξ αὐτῶν θέλουσιν ὑπάρχει, ἅτινα νὰ μὴ φλογισθῶσιν ἀπὸ τὸν ἔρωτα τῆς δόξης καὶ τῆς ἀρετῆς.

Ὁ Μέντωρ προστίθει ὅτι ἦτον ἐπ'ἀνάγκης νὰ συστηθῶσι δημόσια γυμνάσια ἵνα συνειθίσωσι τὴν νεότητα εἰς τὰς ἐπιπονωτέρας ἀσκήσεις τοῦ σώματος, καὶ ἀπελάσωσι πόρρω αὐτῆς τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ὀκνηρίαν, αἵτινες φθείρουσι καὶ τὰς καλλιτέρας φύσεις· παρεδέχετο μεγάλην ποικιλίαν ἀγώνων καὶ θεαμάτων, οἵτινες νὰ ἐμψυχῶσιν ἅπαντα τὸν λαόν, καὶ πρὸ πάντων νὰ γυμνᾶζωσι τὰ σώματα, ὅπως καταστήσωσιν αὐτὰ ἐπιδείξια, εὐκαμπτα καὶ ῥωμαλέα, καὶ ὥριζε βραβεῖα πρὸς διέγερσιν εὐγενοῦς φιλοτιμίας· ἀλλ' ὅ,τι ἐπεύθει πρὸ πάντων διὰ τὰ χρυστὰ ἦθη, ἦτο νὰ νυμφεύωνται οἱ νέοι ἐν καταλλήλῳ ἡλικίᾳ, οἱ δὲ γονεῖς αὐτῶν, ἄνευ σκοποῦ κέρδους νὰ τοὺς ἀφίνωσι νὰ ἐκλέγωσιν αὐτοὶ γυναῖκας εὐαρέστους τὸ τε σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα, ὅπως ἀγαπῶσιν αὐτάς.

Ἐν ᾧ δὲ ἐπενόουν τρόπους, δι' ὧν νὰ διατηρήσωσι τὴν νεότητα ἀγνὴν, ἀθῶαν, φιλόπονον, εὐάγωνον καὶ πρὸς δόξαν ἐπιρροπῇ, ὁ Φιλοκτήτης, ὅστις ἠγάπα τὸν πόλεμον, ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα. Μάτην θέλεις ἐπασχολῆσαι τοὺς νέους εἰς ὅλας αὐτάς τὰς ἀσκήσεις, ἐὰν τοὺς ἀρτήσῃς νὰ μαραίνωνται εἰς διηνεκὴ εἰρήνην, καὶ ἦν οὐδεμίαν θέλουσι λάβει πείραν πολέμου καὶ οὐδεμίαν θέλουν ἔχει ἀνάγκην ὅπως δείξωσι τὴν ἀνδρίαν των. Ἐντεῦθεν θέλεις ἐξασθενήσαι ἀνεπαισθήτως τὸ ἔθνος· αἱ γενναιοψυχίαι θέλουσιν ἐκθληνθῆ· αἱ ἡδοναὶ θέλουσι διαφθεῖρει τὰ ἦθη· ἕτερα δὲ φιλοπόλεμα ἔνθη δὲν θέλουσι δυσκολευθῆ νὰ νικήσωσι τοὺς ὑπηκόους σου, καὶ ἐπειδὴ ἠθέλησας ν' ἀποφύγῃς τὰ δεινὰ, ἅτινα ὁ πόλεμος συνεπισπᾶται θέλουσιν ὑποπέσει εἰς φρικτὴν δουλείαν.

Ὁ Μέντωρ τῷ ἀπεκρίθη. Τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου εἰσὶ παλῶ φρικτωδέστερα ἅψ' ὅτι φαντάζεσαι· ὁ πόλεμος ἐξαντλεῖ τὴν ἐπικράτειαν, καὶ τὴν φέρει πάντοτε εἰς κίνδυνον ν' ἀπαλεσθῇ, ἔτι καὶ ὅταν αὕτη κερδαίνῃ τὰς μεγαλειτέρας νίκας· ὑπὸ οἷους δὴποτε οἰωνοὺς, καὶ ἂν τὸν ἀρχίσῃ τις δὲν εἶναι ποτὲ βέβαιος ὅτι θέλει τὸν ἀποπερατώσει, χωρὶς νὰ ἐκτεθῇ εἰς τὰς τραγικωτέρας παλιντροπίας τῆς τύχης. Δι' ὅσης δὴ-

ποτε ὑπεροχῆς δυνάμεων καὶ ἂν ἐμπλακῇ τις εἰς μάχην τὸ ἐλάχιστον πταίσμα, πανικός τις φόβος, σμικρά τις ἀφορμή, σοῦ ἀρπάζει τὴν νίκην ἐκ τῶν χειρῶν καὶ τὴν δίδει εἰς τὸν ἐχθρόν σου. Ἔτι καὶ ὅταν ἤθελες κρατῇ τὴν τύχην δέσμιον εἰς τὸ στρατόπεδόν του, καταστρέφεται ἐπίσης συγκαταστρέφων τὸν ἐχθρόν, ποιεῖς ἔρημον τὸν τόπον σου ἀνθρώπων, ἀφίνεις τὰς γαίας σου ἀγεωργήτους, συνταράττεις τὸ ἐμπόριον, καὶ τὸ χεῖριστον πάντων ἐξαπθενεῖς τοὺς καλλιτέρους νόμους, καὶ φέρεις εἰς διαφθοράν τὰ ἥθη· ἡ νεότης δὲν ὀργᾷ πλέον εἰς τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων· ἀνάγκη πᾶσα ἵνα γίνηται ἀνεκτὴ ἢ ὀλεθριωτέρα ἀκολασία εἰς τὸν στρατόν ἢ δικαιοσύνη, ἢ ἀστυνομία, τὰ πάντα παραλύουσιν ἕνεκα τῆς ἀταξίας ταύτης. Βασιλεὺς λοιπὸν ὅστις ἐκχέει τὸ αἷμα τοσούτων ἀνθρώπων, καὶ προξενεῖ τηλικαύτης συμφορᾶς, ἵν' ἀποκτήσῃ ὀλίγην δόξαν ἢ ἐκτείνῃ τὰ ὅρια τοῦ βασιλείου του, εἶναι ἀνάξιος τῆς δόξης ἣν ἐπιζητεῖ, ἄξιος δὲ ν' ἀπολέσῃ πᾶν ὅ,τι κέκτηται, ἐπειδὴ ἠθέλησε νὰ σφετερισθῇ ὅ,τι δὲν τῷ ἀνῆκεν.

Ἄλλ' ἰδοὺ ὁ τρόπος τοῦ νὰ ἐνισχύσῃς τὴν γενναιοψυχίαν τοῦ ἔθνους ἐν καιρῷ εἰρήνης· εἶδες τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις, ἃς ὠρίσαμεν· τὰ βραβεῖα ἅτινα θέλουσι διεγείρει τὴν ἀμιλλαν, τὰ παραγγέλματα τῆς δόξης καὶ τῆς ἀρετῆς ἐξ ὧν θέλουσι πληρωθῇ αἱ ψυχαὶ τῶν παιδῶν, σχεδὸν ἐκ τῆς κοιτίδος τοῦ αὐτοῦ, διὰ τῆς ἐξαμνήσεως τῶν λαμπρῶν κατορθωμάτων τῶν ἡρώων, πρόσθε εἰς ταῦτα πάντα τὰ τοῦ σώφρονος καὶ φιλοπόνου βίου· καὶ πάλιν δὲν ἄρκει. Ἄμα λαός τις σύμμαχος τοῦ ἔθνους σου ἔχει πόλεμον, πρέπει νὰ πέμπῃς εἰς αὐτόν τὸν ἄνθος τῆς νεότητός σου, πρὸ πάντων δ' ἐκείνους, εἰς οὓς ἠθέλεν ἀνακλυθῇ πνεῦμα ἀρρήϊον, καὶ οἵτινες ἔσονται οἱ καταλληλότεροι ἵνα ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς πείρας· ἐντεῦθεν θέλεις διατηρήσῃς μεγάλην φήμην μετὰ τῶν συμμάχων σου. Ἢ συμμαχία σου θέλ' εἶναι ἐπιζήτητος· θέλουν φοβεῖσθαι μὴ τὴν ἀποβάλλωσι, καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃς πόλεμον εἰς τὸν τόπον σου, οὐδὲ νὰ δαπανᾷς, θέλεις ἔχει πάντοτε νεότητα ἐξησχημένην εἰς τὸν πόλεμον καὶ ἀτρόμητον. Εἰδὲ καὶ ἔχῃς εἰρήνην εἰς τὴν ἐπικράτειάν σου, ὀφείλεις νὰ περιποιῇσαι μετὰ

μεγάλης τιμῆς τοὺς ἔχοντας πολεμικὸν πνεῦμα· διότι ὁ ἀληθινὸς τρόπος τοῦ ἀπελαύνειν τὸν ποίεμον. καὶ διατηρεῖν διαρκῆ εἰρήνην, εἶναι νὰ ἐπιμελῆσαι τὰ ὅπλα, τοῦτέστι νὰ τιμᾷς τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἐξέχοντας εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, νὰ ἔχῃς πάντοτε ἐξησκημένους τοιοῦτους εἰ. ξένους τόπους, αἵτινες νὰ γινώσκωσι τὰς δυνάμεις, τὴν στρατιωτικὴν περὶ θαρχίαν καὶ τοὺς τρόπους τοῦ μάχεσθαι τῶν ἐμῶν λαῶν, νὰ μὴ ζητῇς πόλεμον ἐρμώμενος ὑπὸ φιλοδοξίας, ἀλλὰ νὰ τὸν φοβῇσαι, φοβούμενος μὴ περιπέσῃς εἰς τρυφήν, ὧν δ' ἐτοιμος πάντοτε νὰ τὸν ἐπιχειρήσῃς ἐν ἀνάγκῃ, θέλεις κατορθώσῃς νὰ μὴ τὸν ἔχῃς σχεδὸν ποτέ.

Ὡς πρὸς τοὺς συμμάχους σου δέ, ἐτάίμους νὰ πολεμῶσι πρὸς ἀλλήλους, ἐν σοὶ κείται νὰ γείνης μεσίτης καὶ διαλλακτὴς αὐτῶν· ἐντεῦθεν ἀποκτᾷς δοξάν βεβαιωτέραν τῆς τῶν κατακτητῶν καὶ προσελκύεις τὴν ἀγάπην καὶ τὸ σέβας τῶν ξένων, διότι οὗτοι ἔχουσιν τὴν ἀνάγκην σου· Βασιλεύεις ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς πίστεώς σου, ὡς βασιλεύεις, εἰς τοὺς ὑπηκόους σου διὰ τῆς ἐξουσίας σου· καθίστασαι ταμίης τῶν μυστικῶν ἐκάστου, φύλαξ τῶν συνθηκῶν καὶ κύριος τῶν καρδιῶν· ἡ φήμη σου διασπλίζεται πανταχοῦ τῆς γῆς, καὶ τὸ ὄνομά σου, ὡς εὐδιδεστέρα ὄρεμα, διαχέεται ἐπὶ λαοῦ εἰς λαὸν μέχρι τῶν ἀπωτάτων ἐθνῶν. Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, ὡς τολμήσῃ νὰ σὲ προσβάλλῃ λαὸς τις γείτων, ἐναντίον τῶν ὄρων τῆς δικαιοσύνης καὶ θέλει σὲ εὐρεῖ ἐξησκημένον, καὶ ὅλως παρασκευασμένον πρὸς πόλεμον, οὐδὲν τὸ κυριώτερον θέλει σὲ εὐρεῖ παρὰ πάντων ἀγαπώμενον καὶ βιηθούμενον· πάντες οἱ γείτονές σου θέλουν φοβεῖσθαι ὑπὲρ σοῦ, καὶ ἔσονται πεπεισμένοι ὅτι ἡ διατήρησίς σου, θέλει διατηρεῖ πάντας αὐτούς. Ἰδοὺ τεῖχος ἀσφαλέστερον τῶν ἰσχυρωτέρων τειχῶν τῶν πόλεων, καὶ τῶν φρουρῶν· ἰδοὺ δόξα ἀληθινή· ἀλλὰ, πόσον ὀλίγοι βασιλεῖς εἰσὶν οἱ ἐκζητοῦντες αὐτὴν καὶ μὴ ἀφιστάμενοι αὐτῆς! τούναντίον δὲ οἱ πλείστοι αὐτῶν τρέγουσι κατὰ πιν σκιᾶς κενῆς, καὶ ἀπελαύνουσιν αὐτῶν τὴν ἀληθινὴν δοξάν καθὼ ἀγνοοῦντες αὐτήν.

Ἐνῶ ὁ Μέντωρ ἐλάλει οὕτως, ὁ Φιλοκλῆς ἐκστατικὸς τὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐθεώρει· εἴτα ἐτόξευσε βλέμμα πρὸς τὸν Ἰδομενέα καὶ ἔχαι
ρε βλέπων αὐτὸν μετὰ πόσης ἀπληστίας ἐθησαύριζεν εἰς τὸ
βάθος τῆς καρδίας του ὅλους τοὺς λόγους, οἵτινες ἐξήρχον-
το, ὡς ποταμοὶ σοφίας, ἐκ τῶν χειλέων τοῦ ξένου αὐτοῦ.

Ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Μέντορος αἰέποτε διατε-
λοῦσα, ἐγκαθίστα οὕτως εἰς τὸ Σάλεντον τοὺς ἀρίστους νό-
μους καὶ τὰ ὠφελιμώτατα κυβερνητικὰ παραγγέλματα, οὐχὶ
τόσον διότι ἤθελε ν' ἀκμάσῃ τὸ βασιλεῖον τοῦ Ἰδομενέως,
ὅσον ἵνα πρέξῃ εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὁψέποτε ἤθελεν ἐπα-
νέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ψηλαφητὸν παράδειγμα τοῦ τί
δύναται νὰ πράξῃ συνετὴ κυβέρνησις, ὅπως καταστήσῃ τοὺς
λαοὺς εὐτυχεῖς, καὶ χορηγήσῃ εἰς ἀγαθὸν βασιλέα δόξαν
ἀληθινήν.

Ἦ πόθεις

Ὁ Τηλέμαχος, κατὰ τὴν παρὰ τοῖς συμμάχοις διατριβὴν του, εἴλκυσε πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην τῶν ἀρίστων ἀρχηγῶν, καὶ μάλιστα τοῦ Φιλοκτήτου, τοῦ κατ' ἀρχὰς κακῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένου ἔνεκα τοῦ πρὸς τὸν πατέρα του Ὀδυσσεὶ μίσους του. — Ὁ Φιλοκτήτης τῷ διηγεῖται τὰς τύχας του, τῷ ἀποδεικνύει τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τοῦ ἔρωτος, διηγούμενος αὐτῷ τὴν τραγικὴν σκηνὴν τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλείους. — Τὸν διδάσκει τίνι τρόπῳ ἐτιμωρήθη ἐν τῇ νήσῳ Λήμνῳ, ἐπειδὴ προὔδωκε τὸ μυστικὸν τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλείους, καὶ τελευταίαν τίνι τρόπῳ ὁ Ὀδυσσεὺς περιποιήθη τὸν Νεοπτόλεμον, θέλων δι' αὐτοῦ νὰ πείσῃ τὴν Φιλοκτήτην ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, ὅπου ἱατρεύθῃ ἐκ τοῦ τραύματός του παρὰ τινος τῶν παιδῶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ.

Ἐν τούτοις ὁ Τηλέμαχος ἐδείκνυε τὴν τόλμην του εἰς τοὺς κινδύνους τοῦ πολέμου· ἀναχωρῶν ἀπὸ τοῦ Σαλέντου, ἐνησχολεῖται ἵνα ἐλκύσῃ πρὸς ἑαυτὸν τὴν ἀγάπην τῶν παλαιῶν στρατηγῶν, ὧν ἡ φήμη καὶ ἡ πολεμικὴ ἐμπειρία ἦσαν παντὸς ἐπαίνου ὑπέρτεροι. Ὁ Νέστωρ, ὅστις τὸν εἶγεν ἰδεῖ ἄλλοτε εἰς τὴν Πύλῳ, καὶ ἡγάπα πάντοτε τὸν Ὀδυσσεά, τὸν περιποιεῖτο ὡς υἱόν του τῷ ἐδίδε συμβουλὰς, ἅς ἐνίσχυε διὰ διαφόρων παραδειγμάτων· τῷ διηγεῖτο ὅλας τὰς τύχας τῆς νεότητός του, καὶ πᾶν ὅ,τι ἀξιόλογον εἶδεπραχθὲν ὑπὸ τῶν ἡρώων τῆς παρελθούσης γενεᾶς· τὸ δὲ μνημονικὸν τοῦ σοφοῦ τούτου γέροντος, ὅστις ἔζησε τρεῖς γενεαὶ ἀνθρώπων¹ ἦτον ὡς ἱστορία τις τῶν παλαιῶν χρόνων ἐγκεχαράγμένη εἰς μάρμαρον ἢ εἰς γυλκόν.

¹ Τῷ δι' ἡδὴ δύο μ'ν γενεὰς μερόπων ἀνθρώπων

Ἐρβίαθ', οἳ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφην ἡδ' ἐγένοντο

Ἐν Πύλῳ ἡγάθη, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἀνασσειν.

(Ὁμ. Ἰλ. Α. στίχ. 200)

Ὁ Φιλοκτήτης δὲν ἔλαβε κατ' ἀρχὰς τὴν αὐτὴν κλίσιν, ἣν ὁ Νέστωρ πρὸς τὸν Τηλέμαχον· τὸ μῖσος, ὅπερ ἔστρεψε πρὸ πολλοῦ χρόνου εἰς τὴν καρδίαν τοῦ κατὰ τοῦ Ὀδυσσεύς, τὸν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ, καὶ μετὰ δυσαρρεσκείας ἔβλεπε πᾶν ὅ,τι οἱ θεοὶ προεμήνουν ὑπὲρ τοῦ νέου τούτου, ὅπως τὸν ἀναδείξωσιν ὅμοιον πρὸς τοὺς ἥρωας, οἵτινες ἐξεπόρθησαν τὴν πόλιν τῆς Τροίας· ἀλλὰ, τελευταῖον, ἡ μετριοφροσύνη τοῦ Τηλεμάχου ὑπερένιχσε πᾶσαν μνησικακίαν τοῦ Φιλοκτήτου. Οὗτος δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴν ἀγαπήσῃ τὴν ἐρασίαν καὶ σώφρονα ἐκείνην ἀρετὴν· ὅθεν προσεκάλει συχνάκις τὸν Τηλέμαχον, καὶ τῷ ἔλεγε· τέκνον μου (διότι δὲν φοβοῦμαι τέλειον νὰ σὲ ὀνομάσω οὕτως) ὁ πατήρ σου καὶ ἐγὼ, ἀληθῶς, ὑπὴρξαμεν πολὺν καιρὸν ἐχθροὶ πρὸς ἀλλήλους· δημολογῶ μάλιστα ὅτι ἀφ' οὗ κατορθώσαμεν νὰ πέσῃ ἡ περίφημος πόλις τῆς Τροίας, ἡ καρδία μου δὲν εἶχεν ἐτι πρᾶυνθῇ, καὶ ὅτε σὲ εἶδον, ἠσθάνθην λύπην τινὰ ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀγαπῶ τὸν ἐνάρετον υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς. Μετεμελήθην πολλάκις διὰ τοῦτο ἀλλὰ, τέλος, ἡ ἀρετὴ ὅταν ᾖναι πράξις, ἀπλῆ, ἀθῶα καὶ εὐλαβής, ὑπερνικᾷ τὰ πάντα. Ἐπομένως ὁ Φιλοκτήτης ὑπεσχέθη ἀνεπαισθητῶς νὰ διηγηθῇ τί ἐξῆλθεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ τοσοῦτο μῖσος κατὰ τοῦ Ὀδυσσεύς.

Πρέπει, εἶπε, ν' ἀναλάβω τὴν ἱστορίαν μου ἐξ ἀρχῆς. Ἐγὼ ἠκολούθουν πανταχόσε τὸν μέγαν Ἡρακλῆ, ὅστις ἀπήλλαξε τὴν γῆν ἐκ τοσούτων κακούργων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ὁμοίου οἱ λοιποὶ ἥρωες ἦσαν, ὡς οἱ ἀσθενεῖς κάλαμοι ἀπέναντι μεγάλης δρυὸς, ἢ ὡς τὰ σκουθία ἐνώπιον αὐτοῦ. Αἱ συμφοραὶ τοῦ καὶ αἱ ἰδικαὶ μου προῆλθον ἐκ τινος πάθους, ὅπερ προξενεῖ τὰ φοικιδέστατα δυστυχήματα, ἦτοι τοῦ ἔρωτος. Ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις ἐδάμασε τοσοῦτους κακούργους δὲν ἠδύνατο νὰ δαμάσῃ τὸ αἰσχρὸν αὐτὸ πάθος, τὸ δὲ ἀσπλαγχνον παιδίον, ὁ Ἔρως, ἐμυκτήριζεν αὐτόν. Δὲν ἠδύνατο ν' ἀναμνησθῇ, χωρὶς νὰ ἐρυθριάσῃ ὑπὸ αἰσχύνῃς, ὅτι ἀπελάθετό ποτε τῆς δόξης τοῦ τοσοῦτω, ὥστε ἐνῆθε πλησίον τῆς Ὀμφάλης βασιλείας τῆς Λυδίας, ὡς ὁ ἀγενέστερος καὶ θηλυ-

ῥιπτερος πάντων τῶν ἀνθρώπων· τοσοῦτον ὁ τυφλὸς ἔρως

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

19

ἔξετραχίλισεν αὐτόν. Ἑκατοντάκις μοί ὁμολόγησεν ὅτι ἡ περίοδος αὐτῇ τῆς ζωῆς τοῦ ἡμαύρωσε τὴν ἀρετὴν του, καὶ σχεδὸν ἐξῆλειψε τὴν δόξαν πάντων τῶν ἄλλων του.

Ἐν τοῦτοις, ὦ θεοί, τοιαύτη ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ ἀστασία τῶν ἀνθρώπων· αὐτοὶ μεγαλαυχοῦσιν, ἀλλὰ δὲν ἀντέχουσιν εἰς τίποτε. Οἱμοι! ὁ μέγας Ἡρακλῆς μετέπεσεν εἰς τὰς παγίδας τοῦ ἔρωτος, ὃν τοσάκις ἀπεστράφη ἡγάπησε τὴν Δηϊάνειραν. Λίαν εὐτυχὴς ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν ἔμενε σταθερὸς εἰς τὸ πάθος τοῦτο ὑπὲρ γυναικὸς, ἣν ἡγάγετο σύζυγον· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἡ νεότης τῆς Ἰόλης, ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ὁπίας αἱ χάριτες ἦσαν ἐξωγραφημέναι, ἐσαγίνευσεν τὴν καρδίαν τοῦ. Ἡ Δηϊάνειρα ἐξεκαύθη ὑπὸ ζήλοτυπίας· ἀνεμνήσθη τοῦ θανατηφόρου ἐκείνου χιτῶνος, ὃν ὁ κένταυρος Νέσσος ἐδωρήσατο αὐτῇ ἀποθηγήσκων, ὡς φάρμακον ἀσφαλὲς τοῦ νὰ διεγείρῃ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἡρακλέους, ὃς ἔποτε οὕτως ἤθελε φανῇ ὅτι ὀλιγωρεῖ αὐτῆς, καὶ δείξει ὅτι ἀγαπᾷ ἄλλην τινά. Ὁ χιτῶν αὐτὸς, πλήρης αἵματος φαρμακεροῦ τοῦ κενταύρου, περιεῖχε τὸ δηλητήριον τῶν βελῶν, δι' ὧν τὸ τέρας τοῦτο κατετοξεύθη· οἴδατε δὲ ὅτι τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις ἐφόρνευσεν τὸν ἐπιβουλον κένταυρον, ἐβάφθησαν εἰς τὸ αἷμα τῆς Λερναίας Ὑδρας, καὶ ὅτι τὸ αἷμα αὐτὸ τὰ ἐδηλητηρίασε τοσοῦτον, ὥστε πᾶν τραῦμα, ὅπερ ἐνεποιοῦν, ἦτον ἀνίατον.

Ὁ Ἡρακλῆς λοιπὸν ἐνδύθεις τὸν χιτῶν' αὐτὸν ῥηθάνθη παρ' εὐθύς τὸ παμφάγον πῦρ, ὅπερ διῆνειτο μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων του¹. Ἐξέπεμπε φοβεροὺς ὀλολυγμούς, ἐξ ὧν ἀντήχει τὸ ὄρος τῆς Οἴτης, ὅπερ διεβίβαζε τὴν ἡγῶν αὐτῶν εἰς ἀπάσας τὰς κοιλάδας καὶ τὰς φάραγγας· ἡ ἡάλασσα αὐτῇ

¹ Ὁν (χιτῶνα) κείνος ἐνδύς, ὡς σὺ προὔξεφίσης, . . .

Ἰσθμὸς ἀνῆλθε χρωτὶ, καὶ προσετύσσεται

Πλευραῖσιν ἀσπίκολλος, ὥστε τέκτονος

Χιτῶν ἅπαν κατ' ὄρθρον' ἦλλε δ' ὀστέων

Ἀδαγμός ἀντίσπαστος.

(Σοφ. Τραχιν. στίχ. 769).

εφαίνετο συνταρασσομένη ἐξ αὐτῶν¹. Οἱ θυμειδέστεροι ταῦ-
ροι, εἵτινες μηλῶνται μαχόμενοι, δὲν δύνανται νὰ ποιήσωσι
κρότον φρικτόν· ὁ δυστυχὴς Λίχας, ὅστις τῷ ἔφερε παρὰ
τῆς Λιλανείρας τὸν χιτῶν' αὐτόν, ἐπειδὴ ἐτόλμησε νὰ τὸν
πλησιάζῃ, ὁ Ἡρακλῆς, ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς οἰκίας του, τὸν
ἤρπασε διὰ τῆς στιβαρᾶς αὐτοῦ χειρὸς, τὸν περιέστρεψεν, ὡς
ὁ σφενδονήτης περιστρέφει διὰ τῆς σφενδόνης του λίθον, ὃν
ρίπτει πορρωτάτῳ αὐτοῦ².

Οὕτως ὁ Λίχας, ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ῥιφθεὶς εἰς τὰ
ὕδατα τῆς θαλάσσης, μετεβλήθη παραδόξως εἰς σκόπελον,
ὅστις τηρεῖ ἔτι καὶ νῦν τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν· προσβαλλό-
μενος δὲ πάντοτε ὑπὸ τῶν ἀγρίων κυμάτων, ἐκπλήττει πέρ-
ρωθεν τοὺς ἐμπειροτέρους θαλασσοπόρους.

Μετὰ τὸ δυστύχημα τοῦτο τοῦ Λίχα, ἐσυλλογίσθηεν ὅτι
δὲν ἤδυνάμην πλέον νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὸν Ἡρακλῆ· ὅθεν
προσέβηκα νὰ κρυφθῶ εἰς τὰ βαθύτατα ἄντρα τῆς γῆς.
Τὸν ἴδιόν δ' ἐκρίζουντα, ἀνευ τινὸς δυσκολίας, διὰ μὲν τῆς
δεξιᾶς χειρὸς τὰς ὑψηλὰς πεύκας καὶ τὰς παλαιὰς δρύες, αἵ-
τινες ἀπὸ πολλῶν αἰώνων κατεσφράγγουν τοὺς ἀνέμους καὶ τὰς
θυέλλας· διὰ δὲ τῆς ἀριστερᾶς προσπαθούντα ἐπὶ ματαίῳ
ν' ἀποσπάσῃ ἐκ τῶν νώτων του τὸν θανατηφόρον ἐκείνῳ
χιτῶνα, ὅστις εἶχε κολλήσει εἰς τὸ δέρμα του καὶ σχεδὸν
συσσωματωθῇ μετὰ τῶν μελῶν του· ὅσω δὲ πλέον τὸν διερ-
ρήγνυε, τοσούτῳ μᾶλλον διερρήγνυε τὸ δέρμα του καὶ τὰς
σάρκας του· τὸ αἷμα του ἔρρεε κρουνηδόν καὶ ἔβαφε τὴν γῆν.
Τελευταῖον τῆς ἀρετῆς του κατισχυσάσης τῆς οἰκίας του,
ἐκείνος ἀνέκραξε. Βλέπεις, ὦ ἀγαπητέ μου Φιλοκτῆτα, τὰ
δεινὰ, εἰς ἃ οἱ θεοὶ μὲ ὑποβάλλουσιν· αὐτοὶ μὲν εἶναι δι-

¹ Ἐσπᾶτο γὰρ πέδονδε καὶ μετάρσιος,
βοῶν, ὠζών· ἀμφὶ δ' ἐκτύπουν πέτρας
Λοκρῶν ὄρεϊσι πρῶτες, Εὐβοίας τ' ἄκρον.

(Σοφ. Τραγίχ. στίχ. 788)

² Μάρψας ποδὸς νιν, ἄρθρον ἧ λυγίζεται.

ῥίπτει πρὸς ἀμφίκλυστον ἐν πόντου πέτρην.

(Σοφ. Τραγίχ. στίχ. 772).

καιοι, ἐγὼ δὲ τοὺς παρώργισα, παραβὰς τὸν συζυγικὸν ἔρωτα. Ἄφ' οὗ ἐνίκησα τοσοῦτους ἐχθροὺς, ἐνίκηθην ἀνάνδρως ὑπὸ τοῦ ἔρωτος γυναικὸς ἐξαισίας καλλονῆς. Ἀπόλωλα, καὶ χαίρω ἀπωλολῶς, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐξιλεώσω τοὺς θεοὺς· ἅλ' αἶμοι! ἀγαπητέ φίλε, σὺ φεύγεις. Ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἀλγηδόνος μου, μὲ ἔφερε τῷ ὄντι νὰ πράξω κατὰ τοῦ δυστυχοῦς αὐτοῦ Λίχα ἔργον ἀπάνθρωπον δι' ὃ νῦν μεταμέλομαι. Ἦγνόνει ὅποιον δηλητήριο μολ προσέφερε, καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ πάθῃ ὅ,τι παρ' ἐμοῦ ἔπαθεν· ἀλλὰ νομίζεις ὅτι δόναμαι νὰ ἐπιλησθῶ διὰ τοῦτο τῆς φιλίας, ἣν σοὶ ὀφείλω, καὶ ὅτι θέλω σοῦ ἀφαρπάσαι τὴν ζωὴν; οὐχί, οὐχί, δὲν θέλω παῦσαι ἀγαπῶν τὸν Φιλοκτῆτην. Ὁ Φιλοκτῆτης θέλει περιλαβεῖ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ τὸ πνεῦμα μου ἔτοιμον νὰ πετασθῇ αὐτὸς θέλει συνάξει τὰ ὀστέα μου. Ποῦ εἶσαι λοιπὸν, ὦ ἀγαπητέ μου Φιλοκτῆτα! Φιλοκτῆτα, ἡ μόνη μου ἐλπίς ἐν τῷδε τῇ κόσμῳ;

Ταῦτα βράωντος ἐκείνου προσέδραμον ἐγὼ· διεπέτασε τὰς χειράς του ἵνα μ' ἐναγκαλισθῇ ἄλλ' ἐπίσχεται φοβούμενος μὴ ἀνάψῃ εἰς τὰ στηθός μου τὸ θανατηφόρον πῦρ ἐξ οὗ αὐτὸς φλέγεται. Οἶμοι! ἀνέκραξε, καὶ αὐτῇ ἔτι ἡ παραμυθία δὲν μοι εἶναι πλέον θεμιτή. Οὕτω λέγων συναθροίζει παραχρῆμα πάντα τὰ δένδρα, ἅτινα πρὸ μικροῦ κατέλαβεν συγκροτεῖ ἐξ αὐτῶν μεγάλην πυρὰν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους· ἀναβαίνει ἐπ' αὐτῆς εὐτόλμως· ἐκτείνει τὴν δαράν τοῦ Νεμαίου λέοντος, ἥτις τοσοῦτον χρόνον ἐσκέπαζε τοὺς ὤμους του, ὅτε διεπορεύετο ἀπὸ περάτων ἕως περάτων τῆς γῆς ἐξολοθρεύων τοὺς κακούργους καὶ ἀπολυτρώων τοὺς ταλαιπώρους θνητοὺς, στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ῥοπάλου του, καὶ μὲ προσιτάσσει νὰ φέρῃ τὰ πῦρ εἰς ἐκείνην τὴν ξυλείαν. Αἱ χειρὲς μου καὶ τοὶ τρέμουσαι καὶ κυριευμένοι ὑπὸ φόβου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τῷ ἀρνηθῶσι τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην ὑπηρεσίαν· διότι ἡ ζωὴ, κατ' αὐτὸν δὲν ἦτο πλέον δῶρον τῶν θεῶν· τοσοῦτον ἦν αὐτῷ ἀφόρητος! Ἐροβήθη μάλιστα μὴ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὀδύνης τοῦ τὸν παραφέρει τοσοῦτον, ὥστε νὰ πράξῃ τί ἀνάξιον τῆς ἀρετῆς ἐκείνης, ἥτις ἐξέπληξε τὸν κόσμον ἅπαντα, ἅμα δὲ εἶδεν ὅτι ἡ φλόξ ἀνέλαμψεν ἐκ τῆς πυρᾶς:

Νῦν, ἀνέκραξεν· ἀγαπητέ μου Φιλοκτήτηα, αἰσθάνομαι τῷ ὄντι· ὅτι ἀγαπᾷς τὴν δόξαν μου μᾶλλον ἢ τὴν ζωὴν μου· οἱ θεοὶ ἄς σοὶ τὸ ἀνταμείψωσιν· ἐγὼ δωροῦμαι σοὶ ὅ,τι ἔχω τιμιώτερον ἐν τῷ κόσμῳ· τὰ ἐν τῷ αἵματι τῆς Λερναίας Ἰδρας βεθαμμένα ταῦτα βέλη. Γινώσκεις ὅτι τὰ τραύματα αὐτῶν εἰσὶν ἀνίατα· δι' αὐτῶν ἔσο ἀήττητος, ὡς ἐγώ, καὶ οὐδεὶς θνητὸς θέλει τολμήσει ποτὲ ν' ἀντιταχθῇ πρὸς σέ. Ἐνθυμοῦ ὅτι ἀποθνήσκω πιστὸς εἰς τὴν φιλίαν μας, καὶ μὴ ἐπιλάθου ποτὲ, ὅποσον σὲ ἠγάπησα· ἀλλ' ἐὰν ἀληθῶς λαμβάνῃς οἶκτον εἰς τὰ δεινά μου, δύνασαι νὰ μοὶ δόσῃς τὴν ὑστάτην παραμυθίαν. Ὑποσχέθητί μοι ὅτι δὲν θέλεις ποτὲ φανερώσει εἰς οὐδένα θνητὸν, οὔτε τὸν θάνατόν μου, οὔτε τὸν τόπον, ἐν ᾧ θέλεις θύψαι τὰ ὀστέα μου. Τῷ τὸ ὑπεσχέθην, φεῦ! Τῷ τὸ ὠρκίσθην μάλιστα, καταβρέξας τὴν πυράν του διὰ τῶν δακρύων μου λάμψις χαρᾶς ἐφάνη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του· ἀλλ' αἰφνης θύελλα φλογὸς περικλείσασα αὐτόν, ἀπέπνιξε τὴν φωνήν του καὶ τὸν ἀφήρπασεν ἀπὸ τῆς θέας μου· τὸν ἔβλεπον ἔτι μικρὸν ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν ἔχοντα πρόσωπον τοσοῦτον παιδρὸν, ὥσω, ὅτε ἑστέφαν' αὐτο εἰς ἀνθέων καὶ ἡλείφετο μῦρα ἐν τῇ εὐθυμίᾳ μεγάλης εὐωχίας μεταξὺ πάντων τῶν φίλων του. Τὸ πῦρ κατέφαγεν ἐντὸς ὀλίγου πᾶν τὸ ἐν αὐτῷ γῆινον καὶ φθαρτόν, καὶ οὐδὲν ὑπελείφθη αὐτῷ ἐξ ὅσων ἔλαθεν ἐν τῇ γεννήσει του παρὰ τῆς μητρός του Ἀλκμήνης· ἀλλὰ διετῆρσε, κατ' ἐντολήν τοῦ Διὸς, τὴν λεπτήν καὶ ἀθάνατον ἐκείνην φύσιν, τὴν οὐράνιαν ἐκείνην φλόγα, ἥτις εἶναι ἡ ἀληθινή ἀρχὴ τῆς ζωῆς, καὶ ἦν ἔσχε παρὰ τοῦ πατρός τῶν Θεῶν διὸ καὶ ἀπέπτη πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ τὴν χρυσὴν ἀψίδα τοῦ ἀστερόεντος Ὀλύμπου, ἵνα πίνῃ τὸ νέκταρ. Ἐκεῖ οἱ θεοὶ τῷ ἔδωκαν εἰς σύζυγον τὴν ἑρασμίαν Ἥθην, θεὰν τῆς νεότητος, ἥτις ἔχει τὸ νέκταρ εἰς τὸ τοῦ μεγάλου Διὸς κύπελλον πρὶν ἢ ὁ Γανυμήδης ἀξιώθῃ τῆς τιμῆς ταύτης.

Τὸ ἐπ' ἐμοί, εὗρον πηγὴν ἀνεξάντλητον ὁδυνῶν εἰς τὰ βέλη ταῦτα, ἅτινα μοὶ ἔδωκεν, ἵνα μὲ ἀνυψώσῃ ὑπεράνω πάντων τῶν ἥρώων. Μετ' ὀλίγον οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς ἀνέλαβον τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ Μενελάου ἐναντίον τοῦ ἀπίστου

Πάριδος, ὅστις ἤρπασε τὴν Ἑλένην καὶ συνεμάχησαν πρὸς καταστροφὴν τοῦ βασιλείου τοῦ Πριάμου· τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος ἐχρησιμοποίησεν ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐλπίσωσιν ὅτι θέλουσι φέροι εἰς αἴσιον πέρας τὸν πόλεμον αὐτὸν ἐὰν δὲν ἔχωσι μεθ' ἑαυτῶν βέλη τοῦ Ἡρακλέους.

Ὁ πατήρ σου Ὀδυσσεύς, ὅστις ὑπῆρξε πάντοτε ὁ συνεισφέρων καὶ πολυτροπώτερος εἰς πᾶν συνέδριον, ἐπετράπη νὰ με πείσῃ ἵνα συνεκστρατεύσω μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, καὶ φέρω ἐκείσε τὰ βέλη ταῦτα, ἅτινα ἐνόμιζεν ὅτι ἐγὼ εἶχον. Παρῆλθεν ἡδὴ καιρὸς πολὺς, ἀφ' οὗτο ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἐφαίνετο πλέον ἐπὶ τῆς γῆς· οὐδὲν νέον ἄθλον τοῦ ἥρωος αὐτοῦ ἠκούετο πλέον, οἱ δὲ λησταὶ καὶ οἱ κακοῦργοι ἤρχισαν πάλιν νὰ ἀναφαίνωνται ἀτιμωρήτως. Οἱ Ἕλληνες ἠγνόνουν τί νὰ πιστεύωσι περὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀπέθανεν, οἱ δὲ διεταίνοντο ὅτι προέβη μέχρι τῆς κατεφυγμένης ἄρκτου ἵνα δαμάσῃ τοὺς Σκύθας. Ὁ Ὀδυσσεύς ὁμως δι' ὑσχυρίζετο ὅτι ἀπέθανε, καὶ ἐξήτει νὰ με πείσῃ νὰ τὸ δημολογήσω· ἦλθε καὶ μ' εὔρεν εἰς κειρὸν, καθ' ὃν ἤμην ἀπαρηγόρητος διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μεγάλου Ἀλκείδου. Ἐδυσκολεῦθη πολὺ νὰ με πεισάσῃ, ἐπειδὴ δὲν ἤθελον πλέον νὰ βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, οὐδὲ ἤθελον νὰ τὸν ἀφήσω νὰ με ἀποσπάσῃ ἐκ τῆς ἐρημίας ἐκείνης τοῦ ὄρους τῆς Οἴτης, ὅπου εἶδον τὸν φίλον μου ἀπολωλῶτα. Δὲν ἔπρα-τον ἄλλο, ἢ ν' ἀναπολῶ εἰς τὸν νοῦν μου τὴν εἰκόνα τοῦ ἥρωος αὐτοῦ, καὶ νὰ κλαίω βλέπων τοὺς θλιβεροὺς ἐκείνους τόπους· ἀλλ' ἡ γλυκεῖα καὶ ἰσχυρὰ πειθὼ ἐπεκάθητο εἰς τὰ χεῖλη τοῦ πατρός σου. Αὐτὸς ἐράνη τοσοῦτω λελυπημένος, ὅσῳ ἐγὼ ἔχυσεν ἄρθονα δάκρυα· ἠδυνήθη νὰ σαγηνεύσῃ ἀνεπαισθήτως τὴν καρδίαν μου καὶ νὰ προσελκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν ἐμπιστοσύνην μου· με κατεγοήτευσεν ἐξαγγέλλων μοι τοὺς βασιλεῖς Ἕλληνας, οἵτινες ἐξεστράτευσον ἵνα πολεμήσωσιν ὑπὲρ δικαίας ὑποθέσεως, καὶ δὲν ἠδύναντο, ἄνευ ἐμοῦ, νὰ εὐδοκίμησωσιν· δὲν ἰσχυσεν ὁμως νὰ μοῦ ἀφαρπάσῃ τὸ μυστικὸν τοῦ θανάτου τοῦ Ἡρακλέους, ὅπερ ὠρκίσθηεν ποτὲ νὰ μὴ φανερώσω· ἀλλὰ δὲν ἀμφέβαλλε παντάπασιν ὅτι ἀπέθανε, καὶ με ὑπε-

χρέου νά τῷ δείξω τόν τόπον, ἐνθα ἐκρύψα τήν τέφραν του.

Οἱμοι! ἀπετροπιάζομην νά ἐπισηκῶσω, καί νά φανερώσω μυστικόν, ὅπερ κηξάμην τοῖς θεοῖς νά μοι εἶπω εἰς οὐδένα· ἀλλ' ἔσχον τήν ἀδυναμίαν νά παρερμηνεύσω τόν ὄρκον μου μή τολμῶν ἀντικρυς νά τόν ἀθετήσω, καί οἱ θεοὶ μ' ἐτιμώρησαν διά τοῦτο. Ἐκτύπησα διά τοῦ ποδός τήν γῆν, ἐνθα εἶχον κρύψει τήν τέφραν τοῦ Ἡρακλέους· εἶτα ἐπορεύθην εἰς συνάντησιν τῶν συμμάχων βασιλέων, οἵτινες μ' ἐδέχθησαν μετὰ τῆς αὐτῆς χαρᾶς, μεθ' ἧς ἤθελον ὑποδεχθῇ τόν Ἡρακλῆ αὐτόν. Ἐν τῷ δὲ διέβαινιν ἐκ τῆς νήσου Λήμνου, ἠθέλησα νά δείξω πᾶσι τοῖς Ἑλλήσι τί δύνανται τά βέλη μου νά κάμωσιν· ὅθεν παρσκειυαζόμενος νά φρονεύσω δορκάδα φεύγουσαν εἰς τι δάσος, ἀφῆκα, ἐξ ἀπροσεξίας, νά πέσῃ τὸ βέλος ἐκ τοῦ τόξου ἐπὶ τοῦ ποδός μου, καί τοῦτο μοι ἐπέφερε τραῦμα, ὅπερ ἔτι καί νῦν δάκνει με. Παραγρήμα ἡσθάνθην τὰς αὐτὰς ἀλγυθόνας, ἃς ἡσθάνθη ὁ Ἡρακλῆς αὐτός· ἐπλήρουν νυχθημερόν τήν νῆσον ὑπὸ τῶν κραυγῶν μου, μέλαν καί διεσθόρος αἷμα ρέον ἐκ τῆς πληγῆς μου ἐμόλυνε τόν αἶρα, καί διέχεεν εἰς ἅπαν τὸ ἑλληνικόν στρατόπεδον δυσωδιαν ἱκανήν· ἀποπνίξῃ καί τοὺς πλέον εὐρώστους ἀνδρας· ἅπας ὁ στρατός ἐφρίξε βλέπων με εἰς τοιοῦτον κίνδυνον, ἕκαστος δὲ εἰκάζεν ὅτι τοῦτο ἦτο τιμυρία ἐπιβληθεῖσά μοι παρά τῶν δικαίων θεῶν.

Ὁ Ὀδυσσεύς, ὅστις μὲ παρώρμησεν εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν, ἦτον ὁ πρῶτος, ὅστις μ' ἐγκατέλιπεν¹. Ἐγνώρις ἀκαλοῦθως ὅτι ἐπραξε τοῦτο, ἐπειδὴ προέκρινε τὸ κοινῇ συμφέρον τῆς Ἑλλάδος καί τῶν ἑλληνικῶν ὅπλων, παντός λόγου φιλίας καί ἀπομικτοῦ καθήκοντος. Δὲν ἠδύναντο πλέον νά προσφέρωσι θυσίας τοῖς θεοῖς ἐν τῇ στρατοπέδῳ· τοσούτον ἡ φρίκη τοῦ ἔλκουσ μου, ἡ δυσωδις αὐτοῦ καί ἡ οἰμωγὴ τῶν αἰμαυγῶν μου, διετάραττον ἅπαντα τὸν στρατόν! εἶδον δ' ἐμαυτὸν ἐγκαταλειφθέντα ὑπὸ πάντων τῶν Ἑλλήνων, εἰσκήγῃσει τοῦ Ὀδυσσεως. Ἡ διαγωγὴ αὕτη μοι ἐράνη ὅλως ἀπάνθρωπος καί ἐ-

¹ Ὁ τοῦ Πηλεΐδας παῖς φιλοκτήτης, ὃν εἶ.

Τισὶ στρατηγαῖς, γὰρ Κεφαλλήνων ἀνάξ.

Ἐρρίψαν αἰσχροῦς ὧδ' ἐρῆμον. (Σοφ. Φιλοκτ. στιχ. 263).

πίβουλος φρεῖ! ἐτύφλωτον ὁ τάλας, ἐπειδὴ δὲν ἐσυλλογι-
ζόμεν ὅτι καὶ οἱ δικαιοτέροι τῶν ἀνθρώπων ὤφειλον νὰ μ' ἀ-
ποστρέφονται, ὥς καὶ οἱ θεοὶ, οὓς παρώργισα.

Ἐμείνα λοιπόν, διαρκούσης τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας,
μόνος, ἀνευ βοηθείας, ἀνευ ἐλπίδος, ἀνευ ἀνακουφισεώς τινος,
κατάσχετος ὑπὸ ζευγάτης ὀδύνης, εἰς τὴν ἔρημον ἐκείνην καὶ
ἀγρίαν νῆσον, ὅπου δὲν ἤκουον ἄλλο εἰμὴ τὸν ῥόχλον τῶν κυ-
μάτων, ἅτινα συνετρίβοντο ἐπὶ τῶν σκοπέλων. Εὐρον ἐν τῇ
ἐρημίᾳ ταύτῃ σπήλαιον κενόν ὑπὸ τινα βράχον, ὅστις ἀνύψου
πρὸς οὐρανὸν δύο κορυφάς, ἐμύϊας πρὸς δύο κεφαλὰς ἀνθρώ-
πων· ἐκ τοῦ βράχου αὐτοῦ ἔρρεεν ὕδωρ διαυγές, τὸ δὲ σπή-
λαιον ἦτο χραμὸς (φωλεα) ἀγρίων θηρίων, ὧν τὰς ὀρμὰς ὤ-
φειλιν νὰ φοβῶμαι νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. Ἐστόρησα
φυλλάδα πρὸς κλίνην μου, καὶ δὲν εἶχον ἄλλην περιουσίαν
εἰμὴ ξυλίνην τινὰ ὑδρίαν ἀτέχνως ἐξεργασμένην, καὶ ὀλίγα
ῥάκη, δι' ὧν περιετύλισσον τὴν πληγὴν μου, καὶ ἅτινα μοι ἐ-
χρησίμευον νὰ τὴν καθαρίζω¹. Ἐκεῖ ἐγκαταλειμμένος ὑπὸ
τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐκτεθειμένος εἰς τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν,
διήγαγον τὸν βίον μου φονεύων διὰ τῶν βελῶν μου τὰς πε-
ριστεράς καὶ ἄλλα πτηνὰ, ἅτινα ἐπέτοντο περὶ τὸν βράχον
αὐτόν. ὅτ' ἐφόνευον δὲ πτηνόν τι πρὸς τροφήν μου, ἔδει νὰ
σύρωμαι χαμαὶ μετὰ πόνου, ὅπως ἔλθω νὰ ἄρω τὸ θήραμά
μου. Οὕτως αἱ χεῖρές μου μοι ἐπρομήθευον τὴν τροφήν μου.

Ἀληθῶς, οἱ Ἕλληνες ἀναχωροῦντες μοι ἀφῆκαν τροφάς
τινας, ἀλλ' αὗται διήρκεσαν ὀλίγον. Ἦναπτον πῦρ διὰ τῶν
πυρείων (χυδ. τσακμακόπετρας)· ὁ δὲ βίος οὗτος, καὶ τοι

¹ Ἦδε θαῦμ' ἔχειμε,

Πῶς ποτε, πῶς ποτ' ἀμφιπλή-

κτων ῥῥῖων μόνος κλύων,

Πῶς ἄρα πανόδκρυτον οὐ-

τοι βιοτὴν κάτεσχεν.

(Σοφ. Φιλ. στιχ. 687.)

² Αὐτόξυλον γ' ἐκπῶμα φλαουουργοῦ τινος

Τεχνήματ' ἀνδρῶν.

Ἰού, Ἰού καὶ ταῦτά γ' ἄλλα θάλλεται

Ῥάκη, βαρείας τοῦ νοσηλείας πλέα.

(Σοφ. Φιλ. στιχ. 35—38).

φρικώδης, ἤθελε μοὶ φαίνεσθαι τερπνὸς πόρρω τῶν ἀχαρί-
στων καὶ δολίων ἀνθρώπων διαβιῶντι, ἐὰν ἡ ὁδὺν δὲν μ'
ἔδακνε, καὶ ἐὰν ἀκαταπαύστως δὲν ἐνεπάλουν εἰς τὸν ναῦν
μου τὴν ἀθλίαν τύχην μου. Πῶς ! ἔλεγον, νὰ μὲ ἀποσπάσω-
σιν ἐκ τῆς πατρίδος μου, ὡς τὸν μόνον ἀνθρώπον, ὅστις ἡ-
δύνατο νὰ διεκδικήσῃ τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἶτα νὰ μ' ἐγκατα-
λείψωσιν εἰς τὴν ἔρημον ταύτην νῆσον κοιμώμενον ! διότι
κοιμώμενου μου οἱ Ἕλληνες ἀνεχώρησαν. Κρίνον, ὅποια ἐγέ-
νετο ἡ ἐκπληξίς μου, καὶ πόσα δάκρυα ἔχυσα εἰς τὴν ἐξέγερ-
σίν μου, ὅτε εἶδον τὰς ναῦς διαπλευούσας τὴν θάλασσαν. Οἴ-
μοι ! ζητῶν πανταχοῦ τῆς ἀγρίας καὶ πετρώδους αὐτῆς νή-
σου βοήθειαν, δὲν εὔρον ἄλλα ἢ τὴν ὁδύνην. Εἰς τὴν νῆσον
ταύτην οὔτε λιμὴν ὑπάρχει, οὔτε ἐμπόριον, οὔτε φιλοξενία,
οὔτε ἄνθρωποι, ἔτινες νὰ πλησιάζουσιν αὐτὴν ἐκαυσίως¹.
Αὐτόθι δὲν βλέπει τις εἰμὴ τοὺς δυστυχεῖς, εἴς ἡ τρικυμία
ἐξεβρασεν εἰς τὴν γῆν, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐλπίσῃ ἄλλην
κοινωνίαν ἀνθρώπων ἢ τὴν τῶν ναυαγῶν· ἀλλὰ καὶ ἂν ὀλί-
γοι τινὲς προσωρμίζοντο εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, δὲν ἐτόλμουν
νὰ μὲ πλησιάσωσι, καὶ δὲν ἤθελον νὰ μὲ ἐπαναγάγωσιν εἰς
τὴν πατρίδα μου, ἐπεὶ δὲ ἐφοβούντο τὴν ὄργην τῶν θεῶν, καὶ
τὴν τῶν Ἑλλήνων.

Ἀπὸ δέκα ἐτῶν καὶ ἐντεῦθεν ὑπέφερον τὴν αἰσχύνην, τὴν
ὁδύνην, τὴν πείναν· ἔτρεφον πληγὴν, ἣτις μὲ κατεβίβρω-
σκε, καὶ ἡ ἐλπίς τῆς σωτηρίας μου ἐσβέσθη ἐν τῇ καρδίᾳ
μου. Αἶφνης ἡμέραν τινὰ, ἐν ᾗ ἐπέστρεφον ἐκ τῆς ἐπιζητή-
σεως ἰατρικῆς βοτάνης διὰ τὴν πληγὴν μου², εὔρον εἰς τὸ
σπήλαιον νεανίαν τινὰ εὐεῖδῃ καὶ χαρίεντα, ἀλλ' ἀγέρωχον,
καὶ ἥρωϊκὸν ἔχοντ' ἀνάστημα. Νεὶ ἐφάνη ὅτι εἶδον τὸν Ἀ-
χιλλέα· τοσοῦτον τὰ χαρακτηριστικὰ του. τὰ βλέμματά του,
τὸ βάδισμά του, ὡμοίαζον πρὸς τὰ ἐκείνου ! μόνη ἡ ἡλικία

¹ Ταύτη πελάζει ναυδάτης αὐδαίς ἐκὼν,

(Σοφ. Φιλ. στιχ. 296)

² Ἀλλ' ἡ πὶ φορβῆς νόστον ἐξελλήλυθεν,

ἢ φύλλον ἔτι κώδυνον κάτον δέ που.

(αὐτ. στιχ. 43)

του μοι ἔδωκε γὰρ ἐννοήσω ὅτι δὲν ἦτον ἐκεῖνος. Παρετήρησα ἐπὶ τοῦ προσώπου του τὸν ἔλεον ἐνταυτῷ, καὶ τὴν ἀμνηχανίαν· ἐκινήθη εἰς οἶκτον βλέπων μετὰ πόσου κόπου, καὶ πόσης δυσκολίας ἐσυρόμην· αἱ ὀξεῖαι καὶ γοεραὶ κραυγαὶ μου, ἐξ ὧν ἀντήχει ἅπαντα ἡ παραλία ἐκεῖνη, κατέκλυσαν τὴν καρδίαν του¹.

¹ ὦ ξένε, τῷ λέγει πόρρωθεν, ποία κακὴ τύχη σ' ἔφερεν εἰς τὴν ἀοίκητον ταύτην νῆσον²; Ἐναγνωρίζω τὸ ἐλληνικὸν ἔνδυμα, τὸ ἔνδυμα ἐκεῖνο, ὅπερ μοι εἶναι εἰσέτι τοσοῦτον ποθητόν. ὦ! πόσον ἀνυπόμονος εἶμαι ν' ἀκούσω τὴν φωνήν σου, καὶ νὰ εὔρῃ εἰς τὰ χεῖλη σου τὴν γλῶσσαν ἐκείνην, ἣν παιδίσθεν ἐξέμαθον, καὶ ἣν δὲν δύναμαι πλέον νὰ λαλήσω πρὸς αὐδένα ἀπὸ πολλοῦ χρόνου εἰς τὴν ἐρημίαν ταύτην! Μὴ θαυμάζης βλέπων ἄνθρωπον τοσοῦτον δυστυχῆ, πρέπει νὰ τὸν οἰκτείρης.

Μῆλος ὁ Νεοπτόλεμος μοι εἶπεν, εἶμαι Ἕλλην, καὶ ἀνέκραξα· ὦ γλυκεῖς λόγοι, μετὰ τοσοῦτων ἐτῶν σιωπῆν καὶ ὀδύνην ἄνευ παραμυθίας³! ὦ υἱέ μου, ποία τύχη, ποία τρικυμία, ἢ μᾶλλον ποῖος οὐριος ἄνεμος σέ ἔφερεν ἐνταῦθα, ἵνα παύσης τὰ δεινὰ μου; Αὐτὸς δὲ μοι ἀπεκρίθη· εἶμαι ἐκ τῆς νήσου Σκύρου, καὶ ἐκεῖσε ἐπιστρέφω· λέγουσί με εἶναι υἱὸν

¹ Ἄ δ' ἀθροστόμεος

Ἄχῳ τηλεφανῆς πικρᾶς
οἰμωγᾶς ὑπακούει.

(αὐτ. στιχ. 187)

²

ὦ ξένοι,

Τίνες ποτ' ἐς γῆν τὴν δε ναυτίλω πλάτη
Κοτεῖχετ', οὗτ' εὐορμον, οὗτ' οἰκουμένην;
... Σχῆμα μὲν γὰρ Ἑλλάδος
Στολῆς ὑπάρχει προσφιλεστάτης ἐμοί·
Φωνῆς δ' ἀκοῦσαι βούλομαι.

(αὐτ. στιχ. 249)

³ ὦ φίλτατον φώνημα! Φεῦ, τὸ καὶ λαβεῖν

Πρόσφθεγμα τοιοῦδ' ἀνδρός ἐν χρόνῳ μακρῷ.

Τίς, ὦ τέκνον, προσέσχε, τίς προσήγαγε

Χρεῖα; τίς ὁρμή; τίς ἀνέμων ὁ φίλτατος; (αὐτ. στιχ. 234)

τοῦ Ἀχιλλέως· γινώσκεις τὰ περαιτέρω¹. Λόγοι τοσοῦτο βραχεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ κορετώσι τὴν περιέργειάν μου· ὅθεν τῷ λέγω. Ὡς υἱὲ πατρός, ὃν ὑπερηγάπησα! προσφιλὲς θρέμμα τοῦ Λυκομήδους. Πῶς ἤλθες ἐδῶ; πόθεν ἔρχεσαι; Ὁ δὲ μοι ἀπεκρίθη, ὅτι ἐπέστρεφεν ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας· ἀλλὰ σὺ δὲν ἦσο, τῷ λέγω, εἰς τὴν πρώτην ἐκστρατείαν; Σὺ δὲ ἦσο; μ' εἶπεν ἐκεῖνος. Τότε ἐγώ, ἀγνοεῖς, ὥς βλέπω, καὶ τοῦνομα τοῦ Φιλοκτήτου, καὶ τὰ παθήματά του ὑπέλαβον. Βεβαί! τῆς συμφορᾶς· οἱ διωκταί μου μὲ ὑβρίζουσιν ἐν τῇ δυστυχίᾳ μου· ἡ Ἑλλάς ἀγνοεῖ τί ὑπέφερον· ἡ ὀδύνη μου αὐξάνει· οἱ Ἀτρεΐδαι μ' ἔφερον εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν· οἱ θεοὶ νὰ τοὺς ἀνταποδώσωσι τὰ ἴσα!

Εἶτα τῷ διηγήθην τίνι τρόπῳ οἱ Ἕλληνες μ' ἐγκατέλιπον αὐτόθι. Ἀφ' οὗ δ' ἤκουσε τὰς κακουχίας μου, μοι ἐξίστόρησε τὰς ἐαυτοῦ. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως, μοι λέγει... Ἀμέσως ἐγὼ τὸν διέκοψα, εἰπὼν αὐτῷ. Πῶς! ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπέθανε! Συγχώρησόν μοι, ὦ υἱέ μου, ἐάν διακόπτω τὴν διήγησίν σου διὰ τῶν δακρύων μου, ἅτινα ὀφείλω πρὸς τὸν πατέρα σου. Ὁ Νεοπτόλεμος τότε μοι ἀπεκρίθη. Μὲ πικρηγορεῖς μάλιστα διυκόπτων με· ὦ, πόσον κατανύγμαι βλέπων τὸν Φιλοκτήτην θρηνοῦντα τὸν πατέρα μου!

Ὁ Νεοπτόλεμος ἀναλαμβάνων τὴν διήγησίν του μοι λέγει· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Φοῖνιξ ἤλθον ἐκζητήσοντές με, καὶ βεβαιώσαντές μοι, ὅτι ἄνευ ἐμοῦ οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδύναντο νὰ κυριεύσωσι τὴν πόλιν τῆς Τροίας· οὐδ' ὅπως δ' ἐδυσκολεύθησαν νὰ μὲ συνεπάγῃσι μεθ' ἐαυτῶν, διότι ἡ περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀχιλλέως λύπη μου, καὶ ὁ ὄϊλος τοῦ ν' ἀποκτήσω τὴν φῆμιν του εἰς τὸν

¹ Ἐγὼ γένος μὲν εἰμι τῆς περιρρέουτος
Σύρρου· πλέω δ' ἐς οἶκον· αὐδῶμαι δὲ παῖς
Ἀχιλλέως, Νεοπτόλεμος· οἶσθα δὴ τὸ πᾶν.

(αὐτ. στίχ. 239).

² Ὡς φιλάτου παῖ πατρός, ὦ φίλης χθονός,
Ὡς τοῦ γέροντος θρέμμα Λυκομήδους, τίνι
Στόλῳ προσέσχες τὴν δε γῆν, πόθεν πλείων;

(αὐτ. στίχ. 224).

ἐνδοξον αὐτὸν πόλεμον, ἀρκούντως μὲ ἡνάγκαζον νὰ τοὺς ἀκολουθήσω. Ἔρχομαι λοιπὸν εἰς τὸ Σίγειον¹.

Ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς συνάγεται περ ἐμέ· πᾶς τις ὀμνύει ὅτι ἀναβλέπει εἰς ἐμέ τὸν Ἀχιλλέα· ἀλλ' οἶμοι! ἐκεῖνος δὲν ὑπῆρχε. Νέος ἐγὼ καὶ ἄπειρος τοῦ κόσμου ἐνόμιζον ὅτι ἡδυνάμην τὰ πάντα νὰ ἐλπίσω παρ' ἐκείνων, οἵτινες μοὶ ἐπεδαψίλευον τοσοῦτους ἐπαίνους. Ἐν πρώτοις ἀπαιτῶ παρὰ τῶν Ἀτρειδῶν τὰ ὄπλα τοῦ πατρός μου· αὐτοὶ δὲ μοὶ ἀπορίνονται ἀγερῶχος. Θέλεις λάβει πᾶν τὸ ἐπίλοιπον τῶν εἰς αὐτὸν ἀνηκάντων, ἀλλ' ὦ, πρὸς τὰ ὄπλα του, αὐτὰ προωρίσθησαν διὰ τὸν Ὀδυσσεά. Παρευθὺς συνταράττομαι, κλαίω, Ἥρην· ἀλλ' ὁ Ὀδυσσεὺς ἀταράχως μοὶ λέγει. Νεανία, σὺ δὲν συνεμερίσθης μεθ' ἡμῶν τοὺς κινδύνους τῆς μακρᾶς ταύτης πόλιορκίας· ἄρα δὲν εἶσαι ἀξίος τοιούτων ὅπλων· λαλεῖς δὲ μετὰ τοσαύτης ἀλαζονείας! Ποτὲ δὲν θέλεις τὰ λάβει. Ἀπογυμνωθεὶς ἐγὼ οὕτως ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεῶς τῶν πατρικῶν μου ὅπλων, ἐπ' ἀνέκαμψα εἰς τὴν νῆσον Σκύρον, ἥττον παρωργισμένος κατὰ τοῦ Ὀδυσσεῶς ἢ κατὰ τῶν Ἀτρειδῶν. Ὁ ἐχθρὸς τῶν εἴη φίλος τοῖς θεοῖς· ὦ Φιλοκτήτα, σοὶ διηγήθην τὰ πάντα.

Τότε ἤρώτησα τὸν Νεοπτόλεμον· διατί Αἴας ὁ Τελαμωνιάδης δὲν ἀντέστη εἰς τὴν ἀδικίαν ταύτην; Ἀπέθανε, μοὶ ἀπεκρίθη. Ἀπέθανεν! ἀνέκραξα· ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς δὲν ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ζῇ καὶ ἀνθεὶ ἐν τῷ στρατῷ! Μετὰ ταῦτα τῷ ἐζήτησα πληροφορίας περὶ τοῦ Ἀντιλόχου, υἱοῦ τοῦ σοφοῦ Νέστορος, καὶ περὶ τοῦ Πατρόκλου, φίλου τοῦ Ἀχιλλέως. Ἀπέθανον ὡσαύτως, μοὶ λέγει. Παραχρῆμ' ἀνέκραξα πάλιν. Πῶς; Ἀπέθανον! οἶμοι! τί μοὶ λέγεις; Ὁ σκληρὸς πόλεμος θερίζει λοιπὸν τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ φεῖδεται τῶν κακῶν! Ὁ Ὀδυσσεὺς ζῇ· ἄρα καὶ ὁ Θερσίτης. Ἰδοὺ τὰ θαυμάσια τῶν θεῶν. καὶ ἡμεῖς ἔτι καὶ νῦν τοὺς λατρεύομεν!

Ἐν ᾧ δὲ τοιαύτη ὀργὴ μὲ κατέλαβεν ἐναντίον τοῦ πατρός σου, ὁ Νεοπτόλεμος διετέλει ἀπατῶν με, προσέθηκε δὲ μάλιστα τοὺς λόγους τούτους. Ἀποχωρήσας τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοπέδου, ἔνθα ἡ κακία πλεονάζει τῆς ἀρετῆς, πορεύο-

¹ Ἀκρωτήριον τῆς Τρωάδος πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον.

μαι εἰς τὴν ἀγρίαν νῆσον Σκύρον ἵνα ζήσω εἰρηνικῶς. Ὑγείαινε, ἀναχωρῶ, οἱ θεοὶ δ' σὲ ἱατρεύσωσι! Παρευθὺς τῷ λέγων υἱέ μου, σὲ ὀρκίζω, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός σου, τῆς μητρός σου, εἰς πᾶν ὅ,τι ἔχεις προσφιλές ἐπὶ τῆς γῆς· μὴ μὲ ἀφήσῃς ἔρμουν μεταξὺ τοσούτων δεινῶν, ἅτινα βλέπεις· γινώσκω πόσον ὀχληρὸς θέλω σοὶ εἶμαι· ἀλλ' αἰσχρὸν εἶναι νὰ μ' ἐγκαταλείψῃς ἐνταῦθα· ῥίψον με εἰς τὴν πρῶραν, εἰς τὴν πρύμνην, εἰς τὸν ἄντλον αὐτὸν, πανταχοῦ, ὅπου ὀλιγώτερον θέλω σ' ἐνοχλήσει. Μόνον αἱ γενναῖαι ψυχαὶ γινώσκουσι πόσον εἶναι ἔνδοξον νὰ ᾖναι τις ἀνὴρ ἀγαθός· μὴ μὲ ἀφήσῃς εἰς τὴν ἐρημίαν ταύτην, ὅπου δὲν ὑπάρχει ἔχνος ἀνθρώπου· ἀγαγέ με εἰς τὴν πατρίδα σου, ἢ εἰς τὴν Εὐβοίαν, ἥτις δὲν ἀπέχει πολὺ τοῦ ὄρους τῆς Οἴτης, τῆς Τραχίνας καὶ τῶν τερπνῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ Σπερχεῖοῦ· πέμψον με εἰς τὸν πατέρα μου, Οἴμοι! φοβοῦμαι μὴ ἀπέθανε! Τῷ ἐμήνυσα νὰ μοὶ πέμψῃ πλοῖον ἵνα μὲ παραλάβῃ· ἢ ἀπέθανεν, ἢ τοῦλάχιστον ἐκείνοι, οἵτινες μοὶ ὑπεσχέθησαν νὰ τῷ εἴπωσι τοῦτο, δὲν ἐξετέλεσαν τὴν ὑπόσχεσίν των. Πρὸς σὲ καταφεύγω, ὦ υἱέ μου! Ἐνθυμοῦ πάντοτε τὸ ἄσφατον τῶν ἀνθρωπίνων προγμμάτων· ὁ εὐημερῶν δὲ προσέχῃ μὴ καταχρασθῇ τῆς εὐημερίας του, καὶ δὲ συνδράμῃ τοὺς δυστυχεῖς.

Ἰδοὺ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὀδύνης μου τί μὲ ἠνάγκαζε νὰ λέγω πρὸς τὸν Νεοπτόλεμον, ὅστις μοὶ ὑπεσχέθη νὰ μὲ συνεπάγῃ μεθ' ἑαυτοῦ. Τότε ἀνέκραξα πάλιν ὦ λαμπρά ἡμέρα! ὦ ἀγαπητὲ Νεοπτόλεμε, ἀξίε τῆς δόξης τοῦ πατρός σου! προσφιλεῖ συνοδοιπόρε τοῦ πλοῦ τούτου. Ἀνέμεινον ὀλίγον, ἵν' ἀποχαιρετήσω τὴν Ὀλυβερὰν ταύτην κατωικίαν· ἴδε ποῦ ἐξῆτα, καὶ συλλογίσου τί ὑπέφερον. Οὐδεὶς ἄλλος βεβαίως ἤθελεν ὑποφέρει τοσαῦτα· ἀλλ' ἡ ἀνάγκη μὲ ἐδίδαξε, καὶ αὕτη διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους πᾶν ὅ,τι ἄλλως ἀδύνατον ἦτο νὰ διδᾶχθῶσιν. Ὅσοι δὲν ἐδοκίμασάν ποτε δυστυχίας, δὲν γινώσκουσι τίποτε· ἀγνοοῦσι τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν· ἀγνοοῦσι τοὺς ἀνθρώπους, ἀγνοοῦσιν ἑαυτοὺς. Ἀφ' οὗ ἐλάλησα οὕτως, ἔλαβον τὸ τόξον μου καὶ τὰ βέλη μου.

Ὁ Νεοπτόλεμος μὲ παρεκάλεσε νὰ τὸν ἀφήσω ν' ἀσπασθῇ

τὰ ὄπλα μου ταῦτα τὰ τοσοῦτον ἐνδοξα καὶ καθηγιασμένα ὑπὸ τοῦ ἀητήτου Ἡρακλέους. Ἐγὼ τῷ ἀπεκρίθην. Ἐν σοὶ κεῖται. Σὺ υἱέ μου, μοὶ δίδεις σήμερον τὸ φῶς, τὴν πατρίδα μου, τὸν γηραιὸν πατέρα μου, τοὺς φίλους μου, ἐμὲ αὐτόν· δύνασαι νὰ ψηλαφίσῃς τὰ ὄπλα ταῦτα, καὶ νὰ καυχῇς ὅτι εἶσαι ὁ μόνος μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ἤξιώθη νὰ τὰ ψηλαφήσῃ. Παραχρῆμα ὁ Νεοπτόλεμος ἐμβαίνει εἰς τὸ σπήλαιόν μου ἵνα θεωρήσῃ τὰ ὄπλα μου.

Ἐν τούτοις δριμυτάτη δόδυνή με κατακυριεύει, με καταταράττει· ἀγνοῶ τί πράττω· ζητῶ μάχαιραν κοπτερὰν ἵνα κόψω τὸν πόδα μου. Ἀναβοῶ ὦ θάνατε, θάνατε, τοσοῦτον ἐπιθυμητὴ! διατί βραδύνεις; ὦ νεανία, καυσὸν με παρευθὺς ὡς ἐγὼ ἔκαυσα τὸν υἱὸν τοῦ Διός. ὦ γῆ! ὦ γῆ! παράλαβε εἰς τοὺς κόλπους σου ἄνθρωπον ψυχροραγῶντα, ὅστις δὲν δύναται πλέον νὰ ἀνεγερθῇ ἐκ τῆς παραφορᾶς ἐκείνης τοῦ πάνου, ἔπεσα αἰφνης ὡς κατὰ τὴν συνήθειάν μου, εἰς βαθὺν λήθαργον· ἄφρονος ἰδρὼς ἤρχιζε νὰ με ἀνακυφίξῃ· μέλαν καὶ διεσθαρὸς αἶμα ἔρρευεν ἐκ τῆς πληγῆς μου· κοιμωμένου μου δὲ, εὐκόλῳ ἦτον εἰς τὸν Νεοπτόλεμον νὰ λάβῃ τὰ ὄπλα μου καὶ νὰ φύγῃ· ἀλλ' ἦτον υἱὸς τοῦ Ἀχιλλέως, γεννηθεὶς οὐχὶ νὰ ἀπατᾷ. Ἐξεγερθεὶς δὲ τοῦ ὕπνου ἐννόησα τὴν ταραχὴν τοῦ ἐστέναζεν ὡς ἄνθρωπος, μὴ γινώσκων νὰ ὑποκρίνηται, καὶ ἐνεργῶν ἐναντίον τῆς θελήσεώς του. Ζητεῖς νὰ μ' ἐπιβουλεύῃς; τῷ λέγω· τί πράττεῖς; Πρέπει, μοὶ ἀπεκρίθη, νὰ μοὶ ἀκολουθήσῃς εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας· ἐπανέλαβον ἐγὼ παραχρῆμα. Φεῦ! τί εἶπας, υἱέ μου; ἀπόδος μοι τὸ τόξον αὐτό. Ἐπροδόθην! Μὴ μοῦ ἄρπάξῃς τὴν ζωὴν. Οἶμοι! ἐκεῖνος δὲν ἀποκρίνεται, ἀλλὰ με θεωρεῖ ἀταράχως· οὐδὲν τὸν κινεῖ εἰς οἶκτον. ὦ παράλιον, ὦ ἀκρωτήριον τῆς νήσου ταύτης! ὦ ἄγρια ζῶα! ὦ ἀπότομοι βράχοι! εἰς σὰς προσκλαίωμαι, ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἄλλον ἔχω νὰ προσκλαυθῶ πλὴν σὰς· σεῖς συνειθίσατε εἰς τοὺς στεναγμούς μου. Πρέπει νὰ καταπροδοθῶ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως! αὐτὸς μοῦ ἀφαιρεῖ τὸ ἱερὸν τόξον τοῦ Ἡρακλέους· ζητεῖ νὰ με σύρῃ εἰς τὸ ἑλληνικὸν στρατόπεδον, ὅπως θριαμβεύσῃ κατ' ἐμοῦ, καὶ δὲν βλέπει ὅτι θρι-

αμβεύει κατὰ νεκροῦ, κατὰ σκιᾶς, κατ' ἀψύχου εἰκόνας, "ὦ ! ἐὰν ἐπετίθετό μοι, ὅτε ἴσχυον. . . ἄλλ' ἔτι καὶ σήμερον τοῦτο ποιεῖ δι' ἀπάτης. Τί θέλω πράξει ; ἀπόδος, ὦ τέκνον μου, ἀπόδος. . . ἔσο ὅμοιος τῷ πατρί σου, ὅμοιος σεαυτῷ. Τί λέγεις ; . . οὐδὲν ἀποκρίνεσαι ! ὦ ἀπόκρημνε βράχε ! εἰς σέ ἐπανέρχομαι· γυμνὰς, ἄθλιος, ἐγκαταλειμμένος, ἄνευ τροφῆς, θέλω ἀποθάνει ἔρημος εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο ! Μὴ ἔχοντα πλέον τὸ τόξον μου, ἵνα φονεύσω τὰ θηρία, τὰ θηρία θέλουν με καταφάγει. Ἔστω ! Ἀλλὰ σὺ, ὦ τέκνον μου, δὲν φαίνεσαι κακός· εἰσήγησίς τις ἀναμφιβόλως σέ παρέπειπεν εἰς τοῦτο· ἀπόδος μοι, τέκνον μου, τὰ ὄπλα μου· ἄγε δῆ.

Ὁ Νεοπτόλεμος ἑνδακρὺς ἔλεγε ταπεινῇ τῇ φωνῇ· εἶθε μὴ ἀνεχώρουν ποτὲ ἐκ τῆς νήσῳ Σκύρου ! Ἐν τούτοις ἐγὼ ἀναβῶ. "Αἷ ! τί βλέπω ; Δὲν εἶν' αὐτὸς ὁ Ὀδυσσεύς ; παραχρῆμ' ἀκούω τῆς φωνῆς του, ἥτις μοι λέγει. Ναὶ ἐγὼ αὐτὸς εἰμί. Ἐὰν τὸ ζοφερόν βασιλείον τοῦ Πλούτωνος διηναίγεται, καὶ ἔβλεπον τὸν σκοτεινὸν Τάρταρον, ἦν καὶ οἱ θεοὶ αὐτοὶ φοβοῦνται νὰ ἴδωσι, δὲν ἤθελον κατασχεθῇ ὑπὸ μεγαλειτέρας φρίκης. Ἀνέκραξα λοιπόν. Ὡ γῆ τῆς Αἴης ! ἐπικαλοῦμαι σε μάρτυρα. Ὡ Ἥλιε, τὸ βλέπεις καὶ τὸ ἀνέχεσαι ! Ὁ Ὀδυσσεύς μοι ἀποκρίνεται χωρὶς νὰ παραχθῇ. Ὁ Ζεὺς τὸ θέλει, καὶ ἐγὼ τὸ ἐκτελῶ ! Τολμᾷς, τῷ λέγω, νὰ προσφέρῃς τὸν Αἶα ; Βλέπεις τὸν νέον τοῦτον, ὅστις δὲν ἐγεννήθη ἵν' ἀπατᾷ, καὶ ὅστις ὑποφέρει ἐκτελῶν πᾶν ὅ,τι τὸν προστάσεις ; Οὐχί ! ἵνα σὲ ἀπατήσωμεν, μοι λέγει ὁ Ὀδυσσεύς, οὐδὲ νὰ σὲ κακοποιήσωμεν ἢ ληστέμεν ἐνταῦθα, ἀλλ' ἵνα σὲ ἀπαλλάξωμεν τῶν δεινῶν σου, ἵνα σὲ λατρεύωμεν, σοὶ χορηγήσωμεν τὴν δόξαν τοῦ πορθητοῦ τοῖς Τροίαις, καὶ σὲ ἐπαναγάγωμεν εἰς τὴν πατρίδα σου. Σὺ εἶσαι, καὶ οὐχί ὁ Ὀδυσσεύς, ἐχθρὸς τοῦ Φιλοκτήτου.

Τότε ἀπκύθυνα πρὸς τὸν πατέρα σου πᾶν ὅ,τι ὁ θυμὸς ἠδύνατο νὰ μοι ὑπαγορεύσῃ. Ἐπειδὴ μ' ἐγκατέλιπες, τῷ λέγω, εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, διατὶ δὲν με ἀφίνεις ἥσυχον ; Ὑπαγε, ζῆτει τὴν δόξαν τῶν μαχῶν, καὶ πᾶσαν εὐτυχίαν· ἀπόλαυσον τῶν ἀγαθῶν σου μετὰ τῶν Ἀτρείδων· ἀλλ'

ἄφες με εἰς τὴν ἀθλιότητά μου καὶ εἰς τὴν ὀδύνην μου. Διὰ τὴν νὰ με συνεπάγῃς μετὰ σοῦ; ἐγὼ εἶμαι μηδέν· εἶμαι νεκρός. Διὰ τὴν δὲν πιστεύεις ἔτι καὶ σήμερον, ὡς ἐπίστευες ἄλλοτε, ὅτι δὲν δύναμαι ν' ἀναχωρήσω ἐντεῦθεν; ὅτι αἱ κραυγαὶ μου καὶ ἡ δυσωδία τῆς πληγῆς μου δύνανται νὰ διαταράξωσι τὰς θυσίας; Ὡς Ὀδυσσεύ, αὐτοῦργε τῶν παθημάτων μου· εἴθε οἱ θεοὶ νὰ σέ . . . ἀλλ' οἱ θεοὶ δὲν μοῦ ἀκούουσιν ἐξ ἐναντίας, διεγείρουσι τὸν ἔχθρὸν μου κατ' ἐμοῦ. Ὡς γὰρ τῆς πατρίδος μου, ἣν ποτὲ πλέον δὲν θέλω ἰδεῖ . . . ὦ θεοὶ, ἐὰν ἔμεινέ τις ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἀκούοντως δίκαιος, ὅστις νὰ μὲ εὖσπλαγχνισθῇ, τιμωρήσατε, τιμωρήσατε δι' αὐτοῦ τὸν Ὀδυσσεά, καὶ τότε θέλω νομίσαι ἑαυτὸν ἰαθέντα.

Ἐν ᾧ τοιαῦτα ἔλεγον, ὁ πατήρ σου ἀτάραχος μ' ἐθεώρει ἐν ᾗθει εὖσπλαγχνικῶ, ὡς ἄνθρωπος, ὅστις, ἀντὶ νὰ ὀργισθῇ, ἀνέχεται καὶ συγχωρεῖ τὴν ἑξαψιν δυστυχούς, δι' ἣν τὴν εὐχὴν ἐξηγρίανει τὸν ἐβλεπόν δ' ὅμοιον πρὸς βράχον, ὅστις ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὅρους καταπρονεῖ τὰς ἐρμάς τῶν ἀνέμων, καὶ τοὺς ἀφίνει νὰ ἐξαντλήσωσι τὴν ἄλυσσάν των, διαμένον αὐτὰς ἀσάλευτος· οὕτω καὶ ὁ πατήρ σου σιωπῶν ἀνέμενον. ἵνα ἡ ὀργή μου παρέλθῃ, ἐπειδὴ καλῶς ἐγίνωσκεν ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀντιφέρηται τις εἰς τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων ζητῶν νὰ τὰ υποβάλλῃ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον πρὶν ἢ αὐτὰ ἀργίσωσι νὰ καταπραΰνωνται. Εἶτα μοι εἶπε τοὺς λόγους τούτους· ὦ φιλοκτῆτα, ποῦ εἶναι τὸ λογικόν σου καὶ ἡ γενναιοφυχία σου; ἰδοὺ ἡ ὥρα νὰ τὰ μεταχειρισθῇς. Ἐὰν ἀρνήσῃ νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν μεγάλων προορισμῶν τοῦ Διὸς ὑπὲρ σοῦ, ὑγίαινε· εἴσαι ἀνάξιος τοῦ νὰ κληθῇς προστάτης τῆς Ἑλλάδος, καὶ πορθητῆς τῆς Τροίας. Μείνον εἰς τὴν Λῆμνον, τὰ ὄπλα ταῦτα, ἧτινα φέρω μετ' ἐμοῦ θέλουσι μοὶ χορηγήσῃ δόξαν εἰς σέ ἀνήκοισαν· Νεοπτόλεμε, ἴωμεν πεπυττόν νὰ τῷ λαλῶμεν. Ἡ συμπάθεια πρὸς ἓνα μόνον ἄνθρωπον δὲν πρέπει νὰ μᾶς παρακινήσῃ ὥστε νὰ παραβλέψωμεν σὴν σωτηρίαν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Τότε ἡσθάνθη ἐμμετόν ὡς λέαιναν, ἧς ἀφῆρπασαν τοὺς σκύμνους καὶ ἦτις διὰ τῶν ζυγμῶν της πληροὶ τὰ δάση τρόμου. Ὡς σπῆλαιον, ἔλεγον·

ποτέ δὲν θέλω σέ ἀφήσει· σὺ ἔσῃ ὁ τάφος μου! ὦ διατριβὴ
τῆς ὀδύνης μου! ἀπώλετο πᾶσα ἐλπίς! ἀπώλετο πᾶσα τροφή!
Τίς δώσει μοι μάχαιραν ἵνα κόψω τὸν πόδα μου; ὦ! ἐὰν τὰ
σαρκοβόρα ἤρνεα ἡδύναντο νὰ μ' ἀναρπάσωσι!... Δὲν θέλω
τὰ φονεῦει πλέον διὰ τῶν βελῶν μου! Ὡ πολυτίμητον τό-
ξον, τόξον καθηγιασμένον ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ Διὸς!
Ὡ προσφιλεῖ Ἡράκλεις, ἐὰν σοὶ ἐναπέμεινεν αἰσθησίς τις,
δὲν ὀργίζεσαι, τὸ τόξον αὐτὸ δὲν εἶναι πλέον εἰς χεῖρας τοῦ
πιστοῦ σου φίλου. ἀλλ' εἰς τὰς βεβήλους καὶ δολίαις χεῖρας
τοῦ Ὀδυσσεύς, Γύπες σαρκοφάγοι! αἰμοβόρα θηρία! μὴ φεύ-
γετε πλέον τὸ σπῆλαιον τοῦτο; αἱ χεῖρες μου δὲν φέρουσιν
ὄπλα. Τάλα; ἐγώ! δὲν δύναμαι εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σᾶς κακο-
ποιήσω. Ἐλθετε νὰ μὲ καταφάγητε! ἢ μᾶλλον ὁ κεραυνὸς
τοῦ ἀνελεήμονος Διὸς κατακαύσάι με.

Ὁ πατὴρ σου ἀφ' οὗ μάτην ἐπειράθη νὰ μὲ πείσῃ, ἔκρινε
τελευταῖον, ὅτι τὸ καλλίτερον ἦτο νὰ μοὶ ἀποδώσῃ τὰ ὄπλα
μου· ἔνευσε λοιπὸν εἰς τὸν Νεοπτόλεμον, ὅστις μοὶ τὰ ἀπέ-
δωκεν εὐθύς. Τότε τῷ λέγω: ἄξιε τῷ ὄντι υἱὲ τοῦ Ἀχιλ-
λέως· ἄρξ με νὰ φονεύσω τὸν ἐχθρόν μου. Παρὰ χρῆμα ἐνέ-
τεινα τὸ τόξον μου κατὰ τοῦ πατρός σου, ἀλλ' ὁ Νεοπτόλε-
μος, ἐπέσχε τὴν χεῖρα μου καὶ μοὶ εἶπεν· ἡ ὀργὴ σὲ ταρατ-
τει, καὶ δὲν σ' ἀφίνει καθαρῶς νὰ ἴδῃς τὸ ἄτιμον ἔργον ὅπερ
μέλλεις νὰ πράξῃς. Ὡς πρὸς τὸν Ὀδυσσεά, αὐτὸς ἐφαίνετο
ἐξίσου ἰσάραχος εἰς τὰ βέλη μου, ὡς καὶ εἰς τὰς ὕβρεις μου.
Ἐθαύμασα τὸ ἀτρόμητον καὶ ἀόργητον αὐτοῦ· ἥσυχύνθην ὅτι
ἠθέλησα εἰς τὴν πρώτην ἐξαψίν μου, νὰ μεταχειρισθῶ τὰ
ὄπλα μου καὶ νὰ φονεύσω ἐκεῖνον, ὅστις διέταξε νὰ μοὶ ἀπο-
δοῶσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ὀργή μου δὲν εἶχεν εἰσέτι πρᾶνθῆ, ἡ-
μην ἀπαρηγόρητος ὅτι ὤφειλον τὰ ὄπλα μου εἰς ἄνθρωπον,
ὃν τοσοῦτον ἐμίσων. Ἐν τούτοις ὁ Νεοπτόλεμος μοὶ λέγει.
Μάθε ὅτι ὁ μάντις Ἐλενος υἱὸς τοῦ Πριάμου, ἐξελθὼν τῆς
πόλεως Τροίας, κατὰ θεῖαν ἔμπνευσιν καὶ προσταγὴν, μᾶς ἀπε-
κάλυψε τὸ μέλλον· ἡ τάλαινα Τροία θέλει καταστραφῇ, εἶπεν¹,

¹ Ἐτεταί ἡμαρ, ὅτε τε Πρίαμος, Πριάμοιό τε πόλεις ὀλεῖται.

Καὶ λαὸς εὐμελοῖτο Πριάμιον.

Ὁμ. Ἰλ. στίχ.

ἀλλὰ θέλει καταστραφῇ ὑπὸ τοῦ ἔχοντος τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλέους. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς δὲν θέλει ἰαθῇ εἰ μὴ ὁπότεν ἔλθῃ πρὸ τῶν τειχιῶν τῆς Τροίας· οἱ παῖδες τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἱατρεύουσιν αὐτόν.

Τὴν στιγμήν ἐκείνην ἠσθάνθη τὴν καρδίαν μου διάνδιχα μερμηρίζουσιν (διχαζομένην.) Ἐθελγόμεν ἔμην ὑπὸ τῆς ἀπλότητος τοῦ Νεοπτολέμου καὶ τῆς εἰλικρινείας μεθ' ἧς μοι ἀπέδωκε τὸ τόξον μου, δὲν ἠδυνάμην δὲ ν' ἀποφασίσω ἐάν ἔπρεπε νὰ ὑποχωρήσω εἰς τὸν Ὀδυσσεά, καὶ μεγάλη τίς αἰσχύνῃ μὲ ἀνεχάτιζεν· ὅθεν ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν, τί ἄρ' ἂν γέ θέλουσιν εἶπει βλέποντές με μετὰ τοῦ Ὀδυσσεως καὶ τῶν Ἀτρείδων;

Ἐν τοιαύτῃ ἀμφισβολῇ εὕρισκόμενος ἀκούω φωνὴν ὑπερανθρώπινον. Βλέπω τὸν Ἡρακλέα, ὡς φωτεινὴν νεφέλην, ὑπὸ ἀκτίνων δόξης περιλαμπόμενον· εὐκόλως ἀνεγνώρισα τὰ τραχέα χαρακτηριστικά του, τὸ ῥωμαλέον σῶμά του καὶ τοὺς ἀφελεῖς τρόπους του· εἶχε δ' ἐξοχόν τι καὶ μεγαλοπρεπὲς ἦθος, ὕπερ οὐδέ ποτ' ἐφάνη εἰς αὐτόν, ὅτ' ἐξολώθρευε τοὺς κακούργους. Μοὶ λέγει· ἀκούεις, βλέπεις τὸν Ἡρακλέα· ἀφῆκα τὸν ὑψηλὸν Ὀλύμπου καὶ ἦλθον νὰ σοὶ ἀναγγεῖλω τὰς προσταγὰς τοῦ Διὸς. Γινώσκεις διὰ ποίων ἀθλῶν ἀπέκτησα τὴν ἀθανασίαν· δέον καὶ σὺ νὰ συνεκστρατεύσῃς μετὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀχιλλέως ἵν' ἀκολουθήσῃς τὰ ἴχνη μου καὶ βαδίσῃς εἰς τὴν ἐδὸν τῆς δόξης· θέλεις δὲ ἰαθῇ. Θὰ φανεύσῃς διὰ τῶν βελῶν μου τὸν Πάριν τὸν πρωταίτιον τοσοῦτων κακῶν. Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας ὀφείλεις νὰ πέμψῃς πλοῦσινα σκύλα πρὸς τὸν πατέρα σου Ποιάντα εἰς τὰ ὄρη τῆς Οἴτης. Τὰ σκύλα ταῦτα θέλουσιν ἀνατεθῇ ἐπὶ τοῦ τάφου μου, ὡς μνημεῖον δόξης ὀφειλομένης εἰς τὰ βέλη μου. Σὺ δὲ, υἱὲ τοῦ Ἀχιλλέως, δὲν δύνασαι νὰ νικήσῃς βεβαίως ἄνευ τοῦ φιλοκτήτου, οὐδὲ ὁ φιλοκτῆτης ἄνευ σοῦ ἀπέλθετε ἀμφοτέρω, ὡς δύο πειναλέοι λέοντες ζητοῦντες βοράν· θέλω πέμψῃ τὸν Ἀσκληπιὸν εἰς τὴν Τροίαν ἵνα ἱατρεύῃ τὸν φιλοκτῆτην. Πρὸ πάντων, ὦ Ἕλληνες, σέβεσθε καὶ τηρεῖτε τὴν θεοσκεῖαν πάντα τὰ λοιπὰ θηήσκουσιν, ἐκείνη δὲ διαμένει ἀθάνατος.

Ἄφ' οὗ ἤκουσα τοὺς λόγους τούτους ἀνέκραξα· ὦ ποθει-
νὴ ἡμέρα! ὦ γλυκὺ φῶς! ἀναλάμπεις τέως μετὰ τοσαῦτα
ἔτη! Πειθوماί σοι, Ἡράκλεις· ἀναχωρῶ ἀφ' οὗ ἀποχαιρε-
τήσω τοὺς τόπους τούτους· χαῖρε, ὦ προσφιλὲς ἄντρον· χαί-
ρετε νύμφαι τῶν ὑγρῶν τούτων λειμώνων. Δὲν ἀκούω πλέον
τὸν ὑπόκωφον ῥόχθον τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης ταύτης.
Χαῖρε ἀκρωτήριον, ὅπου ἡ Ἥχῳ ἀντελάλησε τοσάκις τοὺς
στεναγμούς μου. Χαίρετε γλυκεῖαι πηγαί, αἵτινες ἐγένεσθέ
μοι τοσοῦτον πικραί. Χαῖρε, ὦ γῆ τῆς Δήμου· ἄφες με ν'
ἀναχωρήσω ἀκωλύτως, ἐπειδὴ πορεύομαι, ὅπου μὲ καλεῖ τὸ
θέλημα τῶν θεῶν καὶ τὸ τῶν φίλων μου!

Ἀνεχωρήσαμεν λοιπὸν καὶ ἤλθομεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς
Τροίας, ἔνθα ὁ Μαχάων καὶ ὁ Ποδαλείριος διὰ τῆς θείας ἐπι-
στήμης τοῦ πατρὸς τῶν Ἀσκληπιοῦ, μὲ ἰάτρευσαν, ἡ τοῦλά-
χιστον μ' ἔφερον εἰς ἣν μὲ βλέπεις κατὰστασιν. Δὲν πάσχω
πλέον· ἀνέλαβον ἅπασαν τὴν δύναμίν μου· ἀλλὰ χωλαίνω
ὀλίγον· κατώρθωσα δὲ νὰ πέσῃ ὁ Πάρις, ὡς δειλὸς τις νε-
βρὸς, ὃν ὁ κυνηγὸς φονεύει διὰ τῶν βελῶν του. Μετ' ὀλίγον
τὸ Ἴλιον ἀπετρεφθήτω. Γινώσκεις τὰ περαιτέρω· ἔτρεπον ὅμως
εἰσέτι μῖσός τι κατὰ τοῦ Ὀδυσσέως, ἀναμνησκόμενος τὰ
παθήματά μου, καὶ ἡ ἀρετὴ του δὲν ἴσχυε νὰ πρᾶνῃ τὴν
ὀργὴν μου· ἀλλ' ἡ θέα υἱοῦ, ὁμοίου ἐκείνῳ, ὃν ἀδύνατόν μοι
εἶναι νὰ μὴν ἀγαπῶ, εἴλκυσεν εἰς συμπάθειαν τὴν καρδίαν
μου καὶ ὑπὲρ τοῦ πατρὸς.

BIBLION ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ

Ἑπόθεσις

Διαφορά τις ἀναφύεται μεταξύ τοῦ Τηλεμάχου καὶ τοῦ Φαλάντου, ἡγεμόνος τῶν Λακεδαιμονίων, περὶ τινων αἰχμαλώτων. Δαυνίων, οὗς ἕκαστος ἀξιοῖ ὅτι τῶ ἀνήκουσι. — Συζητουμένης τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐν τῇ συνελεύσει τῶν συμμάχων βασιλέων, ὁ Ἰππίας ἀδελφὸς τοῦ Φαλάντου, λαμβάνει τοὺς αἰχμαλώτους, ἵνα τοὺς μεταγάγῃ εἰς τὸ Τάραντον. — Ὁ Τηλέμαχος ὀργισθεὶς διὰ τοῦτο ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Ἰππίου, μονομαχεῖ μετ' αὐτοῦ καὶ τὸν καταβάλλει. — Ὁ Ἀδραστός, βασιλεὺς τῶν Δαυνίων, ὠφειλούμενος ἐκ τῆς ὑπισταμένης ταραχῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν συμμάχων, καθ' ὃν καιρὸν ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Ἰππίας φιλονεικοῦσιν, ἐφορμᾷ ἀπροσδοκήτως. ἄλλοις ἑκατὸν ναῦς τῶν, καὶ δι' αὐτῶν μετακομίζει τὰ στρατεύματά του ἀπέναντι τοῦ συμμαχικοῦ στρατοπέδου. Ἐμβάλλει πῦρ εἰς αὐτὸ καὶ κατάρχεται τῆς σφαγῆς ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τοῦ Φαλάντου. — Φονεύει τὸν Ἰππίαν, ἀδελφὸν τοῦ Φαλάντου, τούτον δὲ τραυματίζει. — Ὁ Τηλέμαχος ἀναλαβὼν τὰ ἱερὰ ἑκείνα ὅπλα ὅμῃ ἐξω τοῦ στρατοπέδου κατὰ τὴν πρώτην ταραχὴν, συνάγει περὶ αὐτὸν τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων καὶ βεδίζει μετὰ τσαύτης περινοίας, ὥστε ἀποκρούει ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ τὸν νικητὴν ἐχθρόν. — Καταιγὶς ἐπελθοῦσα διαχωρίζει τοὺς δύο στρατοὺς καὶ θέτει πέρας εἰς τὸν ἀγῶνα. — Ὁ Τηλέμαχος διατάττει νὰ ἀρθῶσιν οἱ τραυματαῖαι, καὶ χορηγεῖ αὐτοῖς πᾶσαν βοήθειαν, ἰδίᾳ δὲ φροντίζει περὶ τοῦ Φαλάντου καὶ περὶ τῆς κηδείας τοῦ Ἰππίου.

Ἐν ᾧ ὁ Φιλοκτήτης οὕτω πως διηγείτο τὰ συμβατά του, ὁ Τηλέμαχος ἵστατο θαυμάζων καὶ ἀπορῶν. Οἱ ὀφθαλμοὶ του προσηλθούντο ἀτενῶς πρὸς τὸν μέγαν ἄνδρα, ὅστις ἐλάλει τὰ διάφορα πάθη, ἅτινα κατετάραξαν τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Φιλοκτιήτην, τὸν Ὀδυσσεά, τὸν Νεοπτόλεμον, ἐξωγραφούντο ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τοῦ ἀθώου προσώπου του κατὰ λόγον τῆς περιγραφῆς τῶν ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ τῆς διηγήσεως ταύτης. Καὶ ὅτε μὲν ἀνεστέναζε καὶ διέκοπτε τὸν Φιλοκτιήτην χωρὶς νὰ σκέπτηται, ὅτε δ' ἐφαίνετο ρεμβάζων, ὡς ἄνθρωπος, ὅστις σκέπτεται βαθέως περὶ δημοσίων ὑποθέσεων. Ὅτε δ' ὁ Φι-

λοκτῆτης περιέγραψε τὴν ἀμνηχανίαν τοῦ Νεοπτολέμου, ὅστις δὲν ἔμαθε νὰ ὑποκρίνηται, ὁ Τηλέμαχος ἐφάνη ὅτι εὗρεθῇ εἰς τὴν αὐτὴν ἀμνηχανίαν, καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην ἡδύνατό τις νὰ τὸν ἐκλάβῃ ὡς τὸν Νεοπτόλεμον αὐτόν.

Ἐν τούτοις ὁ συμμαχικὸς στρατὸς ἐβάδιζεν ἐν καλλίστῃ τάξει κατὰ τοῦ Ἀδράστου βασιλείως τῶν Δαυνίων, ὅστις ἡσέβει μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς, ἐδολιεύετο δὲ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Τηλέμαχος ἀπήντησε μεγάλας δυσκολίας, εἰς τὸ πῶς ἐμελλε νὰ φερθῇ μετὰ τῶν τοσούτων ἀντιζήλων βασιλέων· διότι ὤφειλε μὲν νὰ μὴ γείνῃ ὑποπτος εἰς οὐδέν, ν' ἀγαπᾶται δὲ παρὰ πάντων. Ἦτο φύσει ἀγαθὸς καὶ εὐκρινής, ἀλλ' ὀλίγον εὐπροσέγορος καὶ οὐδόλως ἐσυλλογιζέτο τί δύναται νὰ εὐαρεστήσῃ τοὺς ἄλλους. Δὲν ἡγάπα τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ δὲν ἔμαθε καὶ νὰ δωρῇται· ὅθεν καὶ τοὶ εὐγενῆ καὶ φιλοκᾶγαθον ἔχων καρδίαν, οὔτε περιποιητικὸς, οὔτε εὐαίσθητος ἦτο πρὸς τὴν φιλίαν, οὔτε ἐλευθέριος, αὐτὲ εὐγνώμων εἰς τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλλομένας τῶν ἄλλων φροντίδας, οὔτε προσεκτικὸς, ὅπως διακρίνῃ τὴν ἀρετὴν ἀπὸ τῆς κακίας· ἡκολούθει λοιπὸν τὰς ἐφέσεις τῆς καρδίας τοῦ ἀνεν οὐδεμιᾶς σκέψεως. Ἡ μήτηρ τοῦ Πηλεΐδῃ τὸν ἀνέθρεψε, καὶ τοὶ ἐπιστατούντος τοῦ Μέντορος, ἐν ὑψηλοφροσύνῃ καὶ ὑπερηφάνειᾳ, αἵτινες ἡμαυροῦν πᾶσαν αὐτοῦ ἀρετὴν. Ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ὡς ὄντα ἄλλοιᾶς φύσεως ἄνθρωπον ἢ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες τῷ ἐφαίνοντο ὅτι ἦλθον εἰς τὸν κόσμον ἵνα μάθον τῷ εὐαρεστῶσι, τῷ δουλεύωσι, προλαμβάνωσι πάσας τὰς ὀρέξεις τοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ προσδοκῶσι πᾶν ἀγαθόν, ὡς παρὰ θεοῦ. Ἡ εὐτυχία τοῦ νὰ τῷ ὑπηρετῇ τίς, κατ' αὐτόν, ἦτον ἰκανὴ ἀμοιβὴ τοῖς ὑπηρετοῦσιν αὐτῷ· οὐδὲν ἔπρεπε νὰ νομίζῃ τίς ἄδύνατον, ὅσάκις ἐπρόκειτο νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, καὶ ἡ ἐλαχίστη βραδύτης ἡρέθιζε τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ζωηρότητα.

Ὅσοι τὸν ἐβλεπον τοιοῦτον ὄντα, ἔκρινον ὅτι ἄδύνατον ἦτο ν' ἀγαπήσῃ αὐτὸς ἄλλον ἄνθρωπον ἐκτὸς ἑαυτοῦ· ὅτι δὲν ἐπόθει ἄλλο ἢ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ ἡδονήν· ἡ δὲ πρὸς τοὺς ἄλλους ὀλιγωρία του, καὶ ἡ ἀκαμπτος περιφιλαυτία του

προήρχετο ἐκ τῆς μεγάλης ὀξύτητος καὶ σφοδρότητος τῶν παθῶν του. Ἐθωπεύθη ὑπὲρ τὸ δέον ὑπὸ τῆς μητρὸς του ἐτι νήπιον ὦν καὶ ἐγένετο ἀξιοθρήνητον παράδειγμα τοῖς ἐξ ἐπιφανῶν οἰκῶν καταγομμένοις. Αἱ καταδρομαὶ τῆς τύχης, ἃς ὑπέστη ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας, δὲν ἴσχυσαν νὰ κατευνάσωσι τὸν βρασμὸν τῶν παθῶν του καὶ τὴν ὑπεροφίαν του· στερηθεὶς δὲ παντὸς ἀγαθοῦ, ἐγκαταλειφθεὶς παρὰ πάντων, ὑπακύβας εἰς τοσαῦτα δεινὰ, οὐδ' ὅλως ἀπέβαλε τὸ ἀγέρωχον αὐτοῦ, ὑπὲρ ἧς κεφαλὴν, ὡς ὑψίκωμος φοινῖξ.

Ἐν ὧσιν δὲ ὁ Τηλέμαχος ἦτο πλησίον τοῦ Μέντορος, αἱ κακίαι αὐταὶ δὲν ἐφαίνοντο, ἀλλ' ἐξέλειπον ὡσημέραι· ὁμοίως πρὸς ἵππον γενναῖον ἐλαύνοντα δι' εὐρυχώρου πεδίου, ὃν οὔτε βράχοι τραχεῖς, οὔτε κρηνοὶ βαθεῖς, οὔτε χεῖμαρροι λάβροι ἐμποδίζουσι, καὶ ὅστις οὐδὲν ἄλλο γινώσκει ἢ τὴν φωνὴν καὶ τὴν χεῖρα ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου ἱκανοῦ νὰ τὸν δαμάσῃ, οὕτω καὶ ὁ Τηλέμαχος πλήρως εὐγενοῦς τόλμης, οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπέθετο ἢ μόνῳ τῷ Μέντορι. Ἐν βλέμμα τούτου, ἔν νεῦμα τὸν ἀνεχαιτίζεν ἐκ τῆς σφοδροτέρας αὐτοῦ ὀργῆς, διότι ἐνόμι ἐν πρώτοις τί ἐσήμαινε τὸ βλέμμα ἢ νεῦμα ἐκεῖνο, καὶ ἀνεκάλει παρευθὺς εἰς τὴν καρδίαν του πᾶν αἰσθημα ἀρετῆς· ἡ δὲ φρόνησις ἀπεικαθίστα ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ τὸ πρόσωπόν του παιδρὸν καὶ γαλήνιον. Ὁ Ποσειδῶν, ὅταν αἶρεν τὴν τριαινάν του καὶ ἀπειλῇ τὰ ἄγρια κύματα, δὲν δαμάζει ταχύτερον τὰς φοβεράς τρικυμίας.

Ἀλλ' ὅταν ὁ Τηλέμαχος ἔμεινε μόνος, πάντα τὰ πάθη ταῦτα τὰ μάλιστα ἀνακοπέντα, ὡς χεῖμαρρος ἀναχιτιζόμενος ὑπὸ ἰσχυροῦ προχώματος, ἐπανελάβον αὐτὸς τὴν ὁρμὴν των· δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸ θράσος τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τοῦ Φαλάντου, ὅστις ἦτον ἐπὶ κεφαλῇς των. Ἡ ἀποικία αὐτῇ, ἥτις ἦλθε καὶ ἔκτισε τὸ Τάραντον, συνέκειτο ἐκ νέων γεννηθέντων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, οἵτινες οὐδεμίαν ἔσχον ἀγωγὴν· ἡ δὲ παράνομος γέννησίς των, ἡ ἀτακτος διαγωγὴ των, ἡ ἀκολασία εἰς τὴν ἀνετράφησαν, τοῖς ἐδίδον ἥθὺς τι ἄγριον καὶ θηριῶδες, ὥστ' ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν ληπτοικὴ συμμορία μᾶλλον ἢ ἀποικία ἑλληνικὴ.

Ὁ Φάλαντος, ἐν πάσῃ περιστάσει, ἤθελε ν' ἀντιπράττει εἰς τὸν Τηλέμαχον. Συχνάκις τὸν διέκοπτε δημηγοροῦντα περιφρονῶν τὰς γνώμας του, ὡς νέου ἀπείρου· τὸν ἐχλεύαζε καὶ τὸν μεταχειρίζετο ὡς ἀνάνδρον καὶ τρυφηλόν· κατεδείκνυεν εἰς τοὺς ἀρχηγούς τοῦ στρατοῦ καὶ τὰ ἐλάχιστα πταίσματά του, προσεπάθει ἐνὶ λόγῳ νὰ διεγείρῃ πανταχοῦ τὴν ζήλοτυπίαν, καὶ νὰ καταστήσῃ τὴν ὑψηλοφροσύνην τοῦ Τηλεμάχου μισητὴν εἰς τοὺς συμμάχους.

Ἐν τινι τῶν ἡμερῶν, τοῦ Τηλεμάχου αἰχμαλωτίσαντος Δαυνίους τινάς, ὁ Φάλαντος διΐσχυρίσθη ὅτι οἱ αἰχμαλῶται αὐτοὶ τῷ ἀνήκουσι, διότι αὐτὸς ἦτο, κατὰ τὴν κρίσιν του, ὅστις ἐπὶ κεφαλῇς τῶν Λακεδαιμονίων κατέστρεψε τὴν σπείραν ἐκείνην τῶν Δαυνίων, καὶ ὅτι ὁ Τηλέμαχος, εὐρὼν αὐτοὺς ἤδη ἡττηθέντας καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν, οὐδεμίαν ἔσχε δυσκολίαν ἵνα ζωγρήσῃ καὶ συνεπάγῃται αὐτοὺς εἰς τὸ στρατόπεδον. Ὁ Τηλέμαχος ἐξ ἐναντίας διετείνετο ὅτι αὐτὸς συνετέλεσεν ἵνα μὴ ἡττηθῇ ὁ Φάλαντος καὶ ὅτι αὐτὸς ἐνίκησε τοὺς Δαυνίους. Παρέστησαν λοιπὸν ἑκάτερος ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῶν συμμάχων βασιλέων ζητῶν νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς ἀξιώσεις του. Ὁ Τηλέμαχος τότε ἐξήφθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἠπειλῆσε τὸν Φάλαντον, καὶ ἤθελεν ἐν ἀκαρεῖ ἔλθει εἰς χεῖρας μετ' αὐτοῦ ἐὰν δὲν τὸν ἐμπόδιζον.

Ὁ δὲ Φάλαντος εἶχεν ἀδελφὸν καλούμενον Ἰππίαν, περίεμπτον διὰ τὴν ἀνδρίαν του ἐν ἅπαντι τῷ στρατῷ, ῥωμαλέον καὶ λίαν τεχνικόν. Ὁ Πολυδεύκης, ἔλεγον οἱ Ταραντῖνοι, δὲν ἡγωνίζετο τεχνικώτερον αὐτοῦ εἰς τὴν πυγμὴν, οὐτε ὁ Κάστωρ τὸν ὑπερέβαινεν εἰς τὴν σταδιοδρομίαν. Εἶχεν ἀνάστημα καὶ ἀλκὴν σχεδὸν Πράκλειον· ἅπας δ' ὁ στρατός τὸν ἐφοβεῖτο, διότι ἦτο μᾶλλον φιλόνηκος καὶ ἱταμός ἢ καρτερός καὶ ἀνδρείος. Ὁ Ἰππίας λοιπὸν βλέπων μετὰ πόσης προπετείας ὁ Τηλέμαχος ἠπειλῆσε τὸν ἀδελφόν του, ὑπάγει παρעוּת and λαμβάνει τοὺς αἰχμαλῶτας ἵνα τοὺς ἀπαγάγῃ εἰς τὸ Φάραντον, χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὴν ἀπόφασιν τῆς συνελεύσεως. Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις ἔλαβε μυστικῶς γινῶσιν τοῦ πράγματος, ἐξῆλθε φρυάττων ὑπὸ ὀργῆς. Ὁμοίως δὲ πρὸς

ἀγριόχοιρον ἀκοντισθέντα, ὅστις λυσσαλέος ἐπιζητεῖ τὸν ἀκοντίσαντα αὐτὸν κυνηγόν, ἵνα τὸν κατασπαράξῃ, ἐφαίνετο περιτρέχων καθ' ἅπαν τὸ στρατόπεδον, ἐπιζητῶν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν ἐχθρόν του καὶ πάλλων τὸ δόρυ δι' οὐ ἐμελλε νὰ τὸν διαπεράσῃ. Τελευταῖον τὸν συναντᾷ, καὶ βλέπων αὐτὸν, ἡ ὀργή του κορυφούται. Δὲν ἦτο πλέον ὁ Τηλέμαχος ἐκεῖνος, ὁ ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς (μορφήν Μέντορος λαβούσης) χειρῶν αἰσθάνομενος, ἀλλὰ παραπλήξ τις ἢ λέων μακιδῶν.

Στῆθι, τῷ λέγει, ὦ ἀγενέστατε πάντων ἀνθρώπων! στῆθι! θέλωμεν ἶδαι ἐὰν δύνασαι νὰ μοῦ ἀφαρπάσῃς τὴν λείαν τῶν αἰχμαλώτων, οὗς ἐνίκησα. Δὲν θέλεις βεβαίως ἀπαγάγει αὐτοὺς εἰς τὸ Τάραντον. Ἄγε· κατάβηθι τάχιστα εἰς τὰς Ζοφεράς ὄχθας τῆς Στυγός· εἶπε, καὶ ἐξηκόντισε τὸ δόρυ κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ τοσαύτης ἐρμῆς, ὥστε ὑπερέβη τὸν Ἰππίαν χωρὶς καὶ νὰ τὸν θίξῃ. Τότε ἔσυρε τὸ ἀργυρόηλον ξίφος του, ὅπερ Λαέρτης ὁ πάππος του ἐδωρήσατο αὐτῷ ἀναχωροῦντι ἐξ Ἰθάκης, ὡς τεκμήριον τῆς ἀγάπης του, ὁ δὲ Λαέρτης τὸ εἶχε μεταχειρισθῇ λίαν ἐνδοξῶς, νέος ὢν, ἐπειδὴ τὸ ἐβαψεν εἰς τὸ αἷμα πολλῶν τῆς Ἡπείρου ἡρώων κατὰ τινα μάχην, ἣν ἐνίκησε. Μόλις λοιπὸν ὁ Τηλέμαχος ἔσυρεν αὐτὸ, καὶ ὁ Ἰππίας, πεποιθὺς εἰς τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀλκὴν του, ὤρμηκε νὰ τὸ ἀρπάσῃ ἐκ τῶν χειρῶν του. Τὸ ξίφος συντρίβεται εἰς τὰς χειρὰς τῶν καὶ τότε συναρπάζονται καὶ συσφίγγονται ὁμοῦ.

Παρόμοιοι πρὸς δύο αἰμοδόρα θηρία, ἐπάλαιον ζητοῦντες νὰ κατασπαράξωσιν ἀλλήλους. Ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἐξαστράπτει πῦρ· συστέλλονται, διαστέλλονται, ταπεινοῦνται, ὑψοῦνται, ἀντωθοῦνται, διψῶσιν αἷμα. Ἀντερείδονται χεῖρα πρὸς χεῖρα, γόνυ πρὸς γόνυ, ζητοῦντες ἐκάτερος νὰ καταβάλῃ τὸν ἀντίπαλόν του, καὶ τὰ δύο ἐκεῖνα συμπεπλεγμένα σώματα φαίνονται ὡς ἓν καὶ μόνον· ἀλλ' ὁ Ἰππίας, πρεσβύτερος τὴν ἡλικίαν, φαίνεται ὅτι ἀπειλεῖ νὰ στρώσῃ χαμαὶ τὸν Τηλέμαχον, οὗ ἡ τρυφερά νεότης ἦτον ἑλαττον νευρώδης. Ἦδὴ ὁ Τηλέμαχος ἀσθμαίνων, καὶ πνευστιῶν, αἰσθάνεται τὰ γόνατά του παραλυόμενα, ὁ δὲ Ἰππίας, βλέπων αὐτὸν

κραδαινόμενον νὰ πέσῃ, διπλασιάζει τὰς δυνάμεις του. Πᾶσα δ' ἔλπις περὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεὺς ἀπώλετο, καὶ παρ' ὀλίγον ἐλάμβανε τὰ ἐπιχειρήματα τῆς θρασύτητος καὶ ἀφροσύνης του, ἐὰν ἡ Ἀθηναῖα, ἥτις πόρρωθεν ἐπ' αὐτοῦ ἐπηγρύπνει καὶ δὲν τὸν ἀφίνει μέχρις ἐσχάτου εἰμὴ ἵνα βέλτιον τὸν σωφρο- νίσῃ, δὲν ὥριζε τὴν νίκην ὑπὲρ αὐτοῦ.

Αὕτῃ μὲν οὐδόλως ἀπεχώρησε τῶν ἀνακτόρων τοῦ Σα- λέντου, ἀλλ' ἐπεμψε τὴν Ἰριδα, ὠκύπτερον ἄγγελον τῶν θεῶν, ἥτις πετάσασα διὰ τοῦ αἰθέρος εἰς ἀπεράντους ἀπο- στάσεις καὶ ἀφήσασα κατόπιν τῆς μακρὰν ταινίαν φωτὸς ποι- κιλοχρόου, ἐστήριξε τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν τῆς ἐπὶ τῆς πα- ραλίας· ὅπου ἦτο παρατεταγμένος ὁ ἀναρίθμητος στρατὸς τῶν συμμάχων. Εἶδε πόρρωθεν τὴν ἑξαψιν, τὸν βρασμὸν, καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν δύο μαχητῶν· ἐφριζεν ἀναλογιζομένη τὸν κίνδυνον τοῦ νέου Τηλεμάχου καὶ ἐπλησίασε κεκαλυμμένη ὑπὸ ριπτείνῃς νεφέλῃς, ἣν ἐμόρφωσεν ἐκ λεπτοτάτων ἀνα- θυμιάσεων. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ Ἰππίας ἀθροίσας ἅπασας τὰς δυνάμεις του ἐνόμιζεν ἑαυτὸν νικητὴν, ἐκεῖνη ἐσκέπασε τὸν ἀγλαὸν βλαστὸν τῆς Ἀθηναῖς διὰ τῆς Λίγιδος, ἣν ἡ σοφὴ αὕτη θεὰ τῇ ἐνεπιστεύθη. Παραχρῆμα ὁ Τηλέμαχος, οὐ τὰ κεκμηκότα μέλη ἔτρεμον, ἀναλαμβάνει ψυχὴν, καὶ ὅσω πε- ρισσότερον αὐτὸς ἀναψυχοῦται, τοσούτω πλέον ὁ Ἰππίας ἀπο- θάλλει γενναιοκαρδίαν· αἰσθάνεται ὑπερφυσικὴν τινα δύναμιν, ἥτις τὸν πιέζει καὶ τὸν καταναγκάζει νὰ κλίνη· ἐπειδὴ ὁ Τηλέμαχος νῦν μὲν τὸν σφίγγει καὶ τὸν κτυπᾷ ἰσχυρῶς, νῦν δὲ τὸν συστρέφει καὶ δὲν τὸν ἀφίνει κἄν ν' ἀναπνεύσῃ, ὅπως συνάψῃ τὰς δυνάμεις του. Τελευταῖον τὸν ῥίπτει χαμαὶ καὶ πίπτει ἐπάνω του. Καθὼς δὲ μεγάλη δρῦς ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἰδῆς, ἣν ὁ πέλεκυς τοῦ ξυλουργοῦ ἀπέκοψε διὰ χιλίων κτύ- πων, καταπίπτουσα ἀποτελεῖ μέγαν δούπον, καὶ τὰ μὲν πλη- σίον ὄρη ἀντηχοῦσιν, ἡ δὲ γῆ στενάζει καὶ ἅπας ὁ περίξ- τάσιος σείεται, οὕτω καὶ ὁ Ἰππίας καταπεσὼν ἐδόυπησεν¹.

¹ Οὐρανὸν δ' ἐστέριζε κέρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βάλλει. (Ὀμ. Ἰλ.).

² Ὁ δ' αὖτ' ἔπεσε, μελίη ὥς,

Ἦτ' ὄρεας κορυφὴν ἔκαθεν περιπαυομένοιο,

Χαλκῷ τεμνομένῃ, τέρενα χθονὶ φύλλα πελάσῃ (Ὀμ. Ἰλ. Ν. στ. 478)

Ἐν τούτοις ἡ φρόνησις ἐπανῆλθε μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὸν Τηλέμαχον. Μόλις ὁ Ἰππίας ἔπεσε πρὸ τῶν ποδῶν του καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς ἐνόησε τὸ λάθος, ὅπερ ἔπραξε θαλάσσης νὰ ἐπιτεθῇ ταιυυτατρόπως κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐκ τῶν συμμάχων βασιλέων, οὓς ἦλθε νὰ βαυθῇ. Ἀνεμνήσθη ἄμυδρῶς πῶς τῶν σοφῶν συμβουλῶν τοῦ Μέντορος, ἥσχύνθη ὅτι ἐνίκησε, καὶ μετεμελήθη διότι δὲν ἡττήθη. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ Φάλλαντος μέισα πνέων κατ' αὐτοῦ, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ παρ' ὀλίγον ἐφόρνευε τὸν Τηλέμαχον διὰ τοῦ δόρατός του, ἐὰν δὲν ἐφοβείτο μὴ φονεύσῃ ἐνταυτῷ τὸν Ἰππίαν, ὃν ὁ Τηλέμαχος ἐκράτει στερεὰ ὑποκάτω του εἰς τὴν κόνιν. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς ἡδύνατο μὲν ν' ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν τοῦ ἐχθροῦ του, ἀλλ' ἡ ὀργή του ἐπραῦνθη, καὶ δὲν ἐσυλλογίζετο ἄλλα εἰμὴ πῶς νὰ διορθώσῃ τὸ σφάλμα του, δεικνύων αὐτῷ φιλάνθρωπίαν. Ἀνίσταται λοιπὸν καὶ λέγει· ὦ Ἰππία! ἀρκοῦμαι ὅτι σὲ ἐδίδαξα νὰ μὴ καταφρονῇς τὴν νεότητά μου. Ζῆθι· θαυμάζω τὴν ῥώμην καὶ τὴν γενναιοσύνην σου, ἀλλ' οἱ θεοὶ ἦλθον εἰς βοήθειάν μου, ὑποχώρησον εἰς τὸ κράτος τῶν μὴ σκεπτώμεθα ἄλλο εἰμὴ πῶς νὰ κατατροπώσωμεν τοὺς Ἀχαιούς.

Ἐν τῷ ὁ Τηλέμαχος οὕτως ἐλάλει, ὁ Ἰππίας ἐγείρεται ἀνάπλεως αἵματος καὶ κονιορτοῦ, καὶ φρυάττων ὑπὸ ὀργῆς καὶ αἰσχύνῃς. Ὁ δὲ Φάλλαντος δὲν ἐτόλμα ν' ἀφαρπάσῃ τὴν ζωὴν ἐκείνου, ὅστις ἐχάρισεν αὐτὴν τοσοῦτον ἐλευθερίως εἰς τὸν ἀδελφόν του· ἵστατο λοιπὸν μετέωρος καὶ ἀμφίβολος. Πάντες οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς προσέδραμον, καὶ οἱ μὲν συνώδευσαν τὸν Τηλέμαχον, οἱ δὲ τὸν Φάλλαντον καὶ τὸν Ἰππίαν, ὅστις ἀποβαλὼν τὴν ἀλαζονείαν του, δὲν ἐτόλμα οὔτε νὰ ἄρῃ τοὺς ὀρθαλμούς· ἅπας ὁ στρατὸς ἐθαύμασε τὸν Τηλέμαχον, ὅστις καὶ τοὶ πολλὰ νέος τὴν ἡλικίαν, ἐνῷ εἰσέτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχρουσι τελείας τὰς σωματικὰς αὐτῶν δυνάμεις, ἡδυνήθη ὁμοίως νὰ καταβάλλῃ τὸν Ἰππίαν, ὅμοιον τὴν δύναμιν καὶ τὸ σῶμα πρὸς τοὺς Γίγαντας ἐκείνους, τοὺς υἱοὺς τῆς γῆς, αἰτινες ἐπειράθησάν ποτε νὰ ἐκδιώξωσι τοῦ Ὀλύμπου τοὺς ἀθανάτους.

Ἄλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος οὐδόλως ἔχαιρε διὰ τὴν νίκην ταύτην· καὶ ἐν ᾧ πάντες κοινῶς τὸν ἐπῆνον, αὐτὸς ἀπεχώρησεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ αἰσχυρόμενος ὅτι ἐνίκησε καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ ἑαυτόν. Ἐστέναξε διὰ τὴν ὀξυθυμίαν του, ὡμολόγησε πόσον ὑπάρχει ἄδικος καὶ παράλογος εἰς τὰς ὁρμὰς του, ἐκήρυξε ματαίαν, ἀπάνθρωπον καὶ μισητὴν τὴν ἄμετρον ἐκείνην ὑψηλοφροσύνην του, ἐβεβαίωσε ὅτι ἀληθὲς μεγαλοψυχία ὑπάρχει εἰς τὴν μετριοπάθειαν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν φιλάνθρωπίαν. Ἐγίνωσκε δὲ ταῦτα πάντα, ἀλλὰ δὲν ἤλπιζε νὰ διορθωθῇ μετὰ τασαύτας ὑποτροπὰς· ὅθεν ἐγνωσμάχει καὶ ὠρύετο ὡς ἄγριος λέων.

Ἐμεινεν ἐπὶ δύο ἡμέρας κατάκλειστος εἰς τὴν σκηνὴν του, μὴ δυνάμενος νὰ προσέλθῃ εἰς οὐδεμίαν κοινωνίαν ἀνθρώπων, καὶ τιμωρῶν αὐτὸς ἑαυτόν. Οἴμοι! ἀνεβόα· πῶς θέλω τολμήσει νὰ ἐπανιδῶ τὸν Μέντορα; Ἐγὼ εἶμαι υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος τοῦ σοφωτάτου καὶ ἀνεκτικωτάτου πάντων τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἤλθον νὰ φέρω τὸ σκάνδαλον καὶ τὴν διχόνοιαν εἰς τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων; Τὸ αἷμά των ἢ τὸ τῶν Λαυνίων, οἵτινες εἰσὶν ἐχθροὶ των, ὀφείλω νὰ χύσω; Ἀλλήθως ἐθρασύνθην, δὲν εἶδα ποῦ ἐξακοντίζω τὸ δόρυ μου, ἐτόλμησα ν' ἀγωνισθῶ πρὸς τὸν Ἰππίαν, ἀνίστοις δυνάμει, καὶ ἔπρεπε νὰ προσδοκῶ τὸν θάνατον μετὰ τῆς αἰσχύνης, ὅτι ἡττήθην· ἀλλ' ἡ τύχη δὲν ἔστρεψε. Δὲν θὰ ἤμην λοιπὸν, οὐχί, τοῦντεῦθεν ὁ θρασὺς ἐκεῖνος Τηλέμαχος, ὁ ἄφρων ἐκεῖνος νέος ὁ ὑπ' οὐδεμιᾶς νοουθεσίας ὠφελυθεὶς· ἡ αἰσχὺνὴ μου πρέπει νὰ τελειώσῃ μετὰ τῆς ζωῆς μου. Οἴμοι! Ἐὰν ἡδυνάμην τοῦλάχιστον νὰ ἐλπίσω ὅτι δὲν θέλω πράξει τι τοῦ λοιποῦ, ἅπερ λυποῦμαι ὅτι ἐπραξα, εὐδαίμων καὶ τρισευδαίμων ἦθελον λογισθῇ! ἀλλ' ἴσως πρὸ τῆς δόσεως τῆς ἡμέρας ταύτης θέλω πράξει ἢ ἐπιθυμᾷ νὰ πράξω τὰ αὐτὰ σφάλματα, δι' ἃ νῦν αἰσχύνομαι καὶ φρίττω. Ἴτι πικρὰ νίκη! ὦ ἐπαινοί, οὐς ἀδυνατῶ νὰ ὑποφέρω, καὶ οἵτινές εἰσι σκληροὶ ἔλεγχοι τῆς ἀφροσύνης μου!

Ἐν ᾧ δὲ οὕτω μένων ἐθλίβετο θανασίμως ὁ Νέστωρ, καὶ ὁ Φίλοκτῆτης ἤλθον εἰς ἐπίσκεψίν του. Ὁ Νέστωρ ἠθέλησε

νά τῷ εἶπῃ τὸ ἄδίκον, ὅπερ ἔπραξεν· ἀλλ' ὁ σοφὸς οὗτος γέ-
ρων ἐγνω παρευθὺς τὴν θλιψίν τοῦ νέου καὶ μετέβαλε τοὺς
αὐστηροὺς ἐλέγχους του εἰς γλυκεῖς λόγους, ἵνα τὸν κατα-
πραύνη.

Οἱ σύμμαχοι ἡγεμόνες ἐμποδισθέντες ἔνεκα τῆς ἐριδος
ταύτης, δὲν ἀπεφάσισαν νὰ βαδίσωσι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, πρὶν
ἢ συνδιαλλάξωσι τὸν Τηλέμαχον μετὰ τοῦ Φαλάντου καὶ τοῦ
Ἰππίου. Φόβος ὑπῆρχε κατὰ πᾶσαν ὥραν μὴ τοι τὰ στρατεύ-
ματα τῶν Ταραντίνων προσβάλωσι τοὺς ἑκατὸν νεανίας Κρή-
τας, αἵτινες ἠκολούθησαν τὸν Τηλέμαχον εἰς τοῦτον τὸν πό-
λεμον. Τὸ πᾶν ἦτον εἰς ταραχὴν ἔνεκα τοῦ σφάλματος τοῦ
Τηλεμάχου μόνου· ὁ δὲ, ἐπειδὴ ἐβλεπε τασαῦτα μὲν κακὰ
παρόντα, τήλικούτους δὲ κινδύνους εἰς τὸ μέλλον, ὧν ἐγένετο
παραίτιος, ἐβυθίζετο εἰς πικροτάτην θλιψίν. Πάντες οἱ σύμ-
μαχοι ἦσαν εἰς ἐσχάτην ἀμηχανίαν, καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ προ-
στάξωσι νὰ προχωρήσῃ ὁ στρατὸς, διὰ τὸν φόβον, κατὰ τὴν
πορείαν, μὴ οἱ Κρήτες τοῦ Τηλεμάχου καὶ οἱ Ταραντῖνοι τοῦ
Φαλάντου, ἤθελον ἔλθει εἰς χειράς πρὸς ἀλλήλους· ἀλλὰ καὶ
ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου, ὅπου ἐπετηροῦντο ἐκ τοῦ πλησίον,
δυσκόλως τοὺς περιέπτελλον. Ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Φιλοκτήτης
ἔτρεχον ἀκαταπαύστως ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Τηλεμάχου εἰς
τὴν τοῦ ἄδυσωπήτου Φαλάντου, ὅστις ἔπνεε φοβεράν ἐκδί-
κησιν. Ἡ γλυκεῖα εὐγλωττία τοῦ Νέστορος καὶ τὰ ἀξίωμα
τοῦ μεγάλου Φιλοκτήτου δὲν ἠδύναντο νὰ μαλάξωσι τὴν
θηριώδη ἐκείνην καρδίαν, ἥτις ὅμως ἀκαταπαύστως διηρεθί-
ζετο ὑπὸ τῶν παροξυντικῶν λόγων τοῦ Ἰππίου· ὁ Τηλέμαχος
ἦτο πολλῷ ἡμερώτερος τοῦ Φαλάντου, ἀλλὰ βεβαρυμένος ὑπὸ
λύπης, ἦν οὐδὲν ἴσχυε νὰ ἐξαλείψῃ.

Ἐν ᾧ οἱ ἡγεμόνες εἰς τοιαύτην ἦσαν ταραχὴν, ἅπαντα τὰ
στρατεύματα ἐθλίβοντο. Τὸ στρατόπεδον ἅπαν ἐφαίνετο ὡς
οἰκία βεβυθισμένη εἰς θρήνους, διότι ἀπώλεσε τὸν πατέρα
τῆς οἰκογενείας, τὸ στήριγμα πάντων τῶν οἰκείων καὶ συγ-
γενῶν καὶ τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα πάντων τῶν ἐκγόνων τῆς.
Εἰς τὴν σύγχυσιν δ' ἐκείνην καὶ θλιψίν τοῦ στρατοῦ, ἀκούον-
ται αἶφνης κρότοι ἀμαξῶν καὶ ὀπλων, χρεμετεσμαὶ ἵππων,

ἀλλաλαγμοὶ ἀνθρώπων, τῶν μὲν νικῶντων καὶ σφαδαζόντων
πρὸς σφαγὴν, τῶν δὲ φευγόντων τε, ἀποθνησκόντων ἢ τραυ-
ματιζομένων. Νέφος κονιορτοῦ σκοτίζει τὸν οὐρανὸν καὶ κα-
τακαλύπτει ἅπαν τὸ στρατόπεδον, μετὰ δὲ τὸν κονιορτὸν
ἐγείρεται θύελλα καπνοῦ, ὅστις ἀμαυροῖ τὸν ἀέρα καὶ ἐπέχει
τὴν ἀναπνοὴν τῶν ἀνθρώπων. Ἰκαύετο δ' ἅμα βρόμος πυρός,
ῥοιῶσι πρὸς τὸν τῶν φλογῶν, ἅς τὸ ὄρος τῆς Αἴτνης ἐξερεύγε-
ται ἐκ τοῦ μυχοῦ τῶν ἐγκάτων του, ὅποταν ὁ Ἥφαιστος μετὰ
τῶν Κυκλώπων του σφηνυλατῇ τοὺς κεραυνούς τοῦ πατρὸς τῶν
θεῶν. Τρόμος καὶ ἀπελπισία καταλαμβάνει πᾶσαν καρδίαν.

Ὁ Ἀδραστος ἄλειπε ἀγρυπνος, καὶ ἀνάματος, προκατέ-
λαβε τοὺς συμμάχους, οἵτινες ἠγνόουν τὴν πορείαν του, ἐν ᾗ
οὗτος εἶχε πληροφορηθῇ περὶ τῆς ἰδικῆς των. Ἐπὶ δύο νύ-
κτας κατέβαλεν ἀπίστευτον σπουδὴν ὅπως περιέλθῃ κύκλῳ
ὄρους τινὸς δυσβάτου, οὗ οἱ σύμμαχοι κατεῖχον πᾶσαν πᾶ-
ροδον. Τούτων δὲ κρατοῦντες ἐνόμιζον ἑαυτοὺς ἀσφαλεστά-
τους, καὶ ἤξιον μάλιστα ὅτι δύνανται διὰ τῶν παρόδων
αὐτῶν νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐστρατοπεδευμένου
ὄντος κατὰ τὰ νῶτα τοῦ ὄρους ἅμα ἐπικουρίαι τινὲς ἅς πε-
ριέμενον, ἤθελον ἔλθαι εἰς αὐτούς. Ὁ Ἀδραστος ὅστις ἀφθό-
νως ἔχε τὸ ἀργύριον ἔν' ἀνιχνεύῃ τὸ μυστικὸν τοῦ ἐχθροῦ,
ἔμαθε τὸν σκοπὸν των διότι ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Φιλοκτῆτης, οἱ
δύο οὗτοι στρατηγοί, ἄλλως λίαν νουνεγεῖς καὶ λίαν ἐμπειροί
δὲν ἐφύλαττον πολλὴν ἐχεμύθειαν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις των.
Καὶ ὁ μὲν Νέστωρ ἐν παρακμῇ ὦν τῆς ἡλικίας ἠρέσκετο πο-
λὺ νὰ διηγήται πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ περιάψῃ αὐτῷ ἐπαινόν
τινα, ὁ δὲ Φιλοκτῆτης, φύσει βραχυλόγος καὶ ὀξύς, ὅσω
ὀλίγον καὶ ἂν ἠρεθίζετο, ἠναγκάζετο νὰ λέγῃ πᾶν ὅτι ἀπε-
φάσισε νὰ φυλάττῃ μυστικόν· οἱ πονηροὶ λοιπὸν ἄνθρωποι
εὗρον τὴν κλεῖδα τῆς καρδίας του, ὁσάκις ἤθελον νὰ ἐξά-
ξωσιν ἀπ' αὐτῆς τὰ σπουδαιότερα μυστικά. Τὸν ἠρέθιζον διὰ
παροξυντικῶν λόγων· τότε δ' ἐκεῖνος βίαιος καὶ παράφορος
ἐξερρηγνύετο εἰς ἀπειλὰς· ἔκαυχᾶτο ὅτι ἔχει βεβαίους τρό-
πους ὅπως ἐκτελέσῃ πάντα σκοπὸν του, καὶ ὅσω ὀλίγον ἂν
ἀμφέβαλλέ τις περὶ τῶν τρόπων αὐτῶν, ἐκεῖνος ἔσπευδε νὰ

τοὺς ἐξηγήσῃ ἀπερισκέπτως, καὶ οὕτω τὸ πλεόν κρύφιον μυστικόν, διέφευγεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας του ἀπαρἀλάκτως ὡς διαφεύγει τὸ ὕδωρ ἐκ πολυτίμου, ἀλλὰ πορρώδους ἀγγείου. Οἱ προδότες χρήματα λαβάντες παρὰ τοῦ Ἀδράστου ἐξεμεταλλεύοντο τὴν ἀδυναμίαν τῶν δύο ἐκείνων βασιλέων. Καὶ τὸν μὲν Νέστορα ἐκολάκευον ἀκαταπαύστως διὰ κενῶν ἐπαίνων· τῷ ἀνεμίμησκον, φέρ' εἰπεῖν, τὰς παρελθούσας νίκας του· ἐθαύμαζον τὴν σύνεσίν του, δὲν ἔπαυον ἐπικροτοῦντες εἰς πᾶν ῥῆμα καὶ νεῦμά του. Ἐτέρωθεν δ' ἔστηνον παγίδας διηνεκῶς εἰς τὸ φύσει ζωηρὸν καὶ ἀνυπόμονον ἦθος τοῦ Φιλοκτήτου· τῷ ἀντέττατον δυσκολίας, χρόνου ἀκαταλληλίας, κινδύνους, πλάνας, λάθῃ ἀνεπανόρθωτα καὶ τὰ παρχλήσια. Ἄμα δὲ ἐξήπτετο, ἡ φράνησις τὸν παρήτει καὶ δὲν ἦτο πλεόν ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος.

Ὁ Τηλέμαχος ὁμοῦ καὶ τοὶ ἔχων ἐλαττώματά τινα, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἦτο πολὺ φρονιμώτερος πρὸς τήρησιν μυστικοῦ· συνείθισε δὲ εἰς τοῦτο ἕνεκα τῶν δυστυχημάτων του καὶ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν εὗρεθῃ παιδισθεν, θέλων νὰ κρύπτῃ τὰς βουλὰς του ἀπὸ τοὺς μνηστῆρας τῆς Πηνελόπης. Ἠδύνατο λοιπὸν νὰ φυλάττῃ τὸ μυστικὸν χωρὶς νὰ λέγῃ τὸ ψεῦδος. Δὲν εἶχεν ἦθος σύνοφρυ καὶ μυστηριώδες ὡς ἔχουσι κοινῶς αὐτὸ οἱ κρυψίνους ἄνθρωποι, αὐδ' ἐφαίνετ' ὅπως δῆποτε πεφορτισμένος βάρος μυστικόν, ὅπερ ἤθελε νὰ κρύψῃ· ἀλλ' ἦτο πάντοτε εὐπαρρησίαστος, ἀπλοῦς, ἐλεύθερος, ὡς ἄνθρωπος ἔχων τὴν καρδίαν εἰς τὰ χεῖλη, καὶ λέγων πᾶν ὅ,τι ὥρματο νὰ εἴπῃ ἄνευ προμελέτης καὶ σκέψεως. Ἠδύνατο δὲ πάλιν νὰ σιωπᾷ ἐν δέοντι, ἄνευ στενοχωρίας περὶ πραγμάτων, ἅτινα ἐνδέχετο νὰ δώσωσιν ὑπόνοιάν τινα, ἢ νὰ προδώσωσι τὸ μυστικόν του. Ἐντεῦθεν ἡ καρδία του ἦτο ἀνεξιχνίαστος καὶ ἀκατανόητος· οἱ καλλίτεροι φίλοι του δὲν ἐγίνωσκον ἄλλο εἰμὴ ὅ,τι ἐνόμιζε πρέπον νὰ τοῖς φανερώσῃ ἵνα λάβῃ παρ' αὐτῶν ὀρθὰς συμβουλὰς, καὶ μόνον πρὸς τὸν Μέντορα ἦνοιγεν ἅπασαν τὴν καρδίαν του. Ἐνεπιστεύετο δ' ἐνίοτε καὶ πρὸς ἄλλους τινὰς φίλους, ἀλλὰ κατὰ λόγον τῆς δεδοκιμασμένης φιλίας καὶ φρονήσεως ἐκάστου αὐτῶ.

Ὁ Τηλέμαχος λοιπὸν παρετήρησε πολλάκις ὅτι τὰ σχέδια τῆς συνελεύσεως διεδίδοντο ἐν ἀκαρεῖ εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον. Ἡθέλησε νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτου τὸν Νέστορα καὶ τὸν Φιλοκτήτην, ἀλλ' οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες οἱ τοσοῦτον πεπειραμένοι τοῦ κόσμου δὲν ἔδωκαν ἀκρόασιν εἰς εἶδῃσιν τοσοῦτον σωτήριον. Τὸ βαθύ γῆρας δὲν ἔχει πλέον τὴν εὐκαμψίαν τῆς νεότητος· ἡ μακρὰ ἔξις τὸ κρατεῖ δέσμιον, καὶ δὲν ὑπάρχει πλέον θεραπεία τῶν ἐλαττωμάτων του. Καθὼς παλαιὰ δένδρα, ὧν ὁ τραχὺς καὶ κομβώδης κορμὸς ἀπεσκληρύνθη ὑπὸ τῆς πολυετίας καὶ ἄτινα δὲν δύνανται πλέον νὰ ὀρθωθῶσιν, οὕτω καὶ οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες εἰς μακρὰν ἐλάσαντες ἡλικίαν δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ καμφθῶσιν οἰκοθεν ἐναντίων παλαιῶν κακῶν ἔξεων μεθ' ὧν συνεγήρασαν¹, καὶ αἰτινες εἰσέδυσαν μέχρι τοῦ μυελοῦ τῶν ὀστέων των. Καὶ ἐνίοτε μὲν ὁμολογοῦσιν αἱ γέροντες αὐτὰς, ἀλλὰ λίαν βραδέως, ὅθεν στενάζουσιν εἰς μάτην· μόνη δὲ ἡ τρυφερὰ νεότης εἶναι ἐπιδεκτικὴ πάσης διορθώσεως.

Ἵπῃργεν εἰς τὸν στρατὸν Δόλῳψ τις, Εὐρύμαχος ὀνομαζόμενος, κόλαξ ἀμίμητος, ὅστις ἐγίνωσκε τὸν τρόπον τοῦ συμμορφοῦσθαι πρὸς τὰς κλίσεις καὶ τὰς ἀρέξεις πάντων τῶν ἡγεμόνων, περιποιητικὸς ὅσον ἔνεστι ὧν καὶ πολυμήχανος εἰς τὸ ἐπινεῖν τρόπους καὶ περιστάσεις ἵνα ἀρέσκῃ. Ἀκούων τις αὐτὸν εὗρισκε τὰ πάντα λεία καὶ ὁμαλά. Τῷ ἐζήτουν τὴν γνώμην του· ἐμάντευε παρευθὺς τίς ἢ πλέον ἀρεστή· καὶ ἦτο μὲν κομψὸς μυκτηριστῆς τῶν ἀδυναμιῶν τοῦ ἄλλου, κόλαξ δὲ ταπεινότατος τῶν ἰσχυρῶν, οὓς ἐφοβεῖτο. Ἐπιτήδειος νὰ ἐξεύρῃ λεπτότητά τινα ἐπαινῶν εὐπροσδέκτων καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς πλέον σεμνοὺς ἀνθρώπους, ἦτο σκυθρωπὸς μετὰ τῶν σκυθρωπῶν, φαιδρὸς μετὰ τῶν φαιδρῶν, εὐτράπελος μετὰ τῶν εὐτραπέλων· οὐδόλως ἐδυσκολεύετο νὰ λάβῃ πᾶν σχῆμα

¹ Ἔστω συγκεχωρημένη ἡ ἀημώδης μὲν, ἀλλὰ κατάλληλος ἐν ταῦθα παροιμία·

Ὁ λύκος κί' ἂν ἐγήρασε κί' ἥλλαξε τὸ μαλλί του,

Οὐδέ τὴν γνώμην ἥλλαξεν, οὐδέ τὴν κεφαλὴν του.

καὶ πᾶσαν μορφήν¹. Οἱ εἰλικρινεῖς καὶ τίμιοι ἄνθρωποι, οἵτινες εἰσὶν ἀεὶ ποτε οἱ αὐτοί, καὶ ὑποβάλλονται εἰς τοὺς κανόνες τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἀρετῆς, δὲν δύνανται νὰ ὦσι τοσοῦτον εὐάρεστοι εἰς ἡγεμόνας κυριευμένους ὑπὸ τῶν παθῶν των.

Ὁ Εὐρύμαχος οὗτος εἶχε γνῶσιν τοῦ πολέμου· ἦτον ἀξίος εἰς πᾶσαν διαπραγματεύσιν, ἀλλὰ τυχοδιώκτης, ὅστις προσεφέρθη νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Νέστορα καὶ ἡξιώθη τῆς ἐμπιστοσύνης του. Αὐτὸς διὰ τῶν ἐπαίνων του ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας, τῆς ὀλίγον κενοδόξου καὶ εὐαισθήτου τοῦ γέροντος αὐτοῦ, πᾶν ὅ,τι ἐπεθύμει νὰ μάθῃ· ἂν καὶ ὁ φιλοκτῆτης δὲ τοῦναντίον δὲν ἐνεπιστεύετο εἰς αὐτὸν ὅμως τὸ ὀξύθυμον καὶ ἀνυπόμονον αὐτοῦ ἐνείργαζοντα εἰς αὐτὸν, ὅ,τι ἡ ἐμπιστοσύνη εἰς τὸν Νέστορα· ὁ δὲ Εὐρύμαχος δὲν εἶχεν ἄλλο νὰ πράξῃ εἰμὴ νὰ τῷ ἀντιλέξῃ καὶ τὸν παροξύνῃ, ὅπως ἀποκαλύψῃ εὐθύς πᾶν ὅ,τι ἐπεθύμει νὰ γινώσκῃ. Ὁ ἄνθρωπος λοιπὸν οὗτος ἔλαβεν ἱκανὸν ἀργύριον παρὰ τοῦ Ἀδράστου, ἵνα τῷ καταμηνύρῃ ἐκάστοτε πᾶν σχέδιον τῶν συμμάχων. Ὁ βασιλεὺς οὗτος τῶν Δαυνίων, ἐπεμψε στρατιώτας τινὰς ὡς δῆθεν αὐτομόλους εἰς τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν, οἵτινες ἐμελλον εἰς μετὰ τὸν ἄλλον νὰ δραπετεύωσι καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸ στρατόπεδόν του, εὐκαιρίας δοθείσης καὶ χρείας ἐπιγενομένης, ἵνα τῷ ἀναγγέλλωσι πᾶσαν ὑπόθεσιν. Ὁ Εὐρύμαχος λοιπὸν ἀπέστειλεν ἓνα τῶν αὐτομόλων τούτων· ὁ δόλος δὲν ἦτον εὐκολος πρὸς ἀνακάλυψιν, ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἐπιστολάς, καὶ ἂν συνελαμβάνοντο δὲν ὑπῆρχεν εἰς αὐτοὺς τεκμήριόν τι, ὅπερ νὰ καταστήσῃ ὑποπτον τὸν Εὐρύμαχον. Ἐν τούτοις ὁ Ἀδράστος προκατελάμβανε πᾶν στρατήγημα τῶν συμμάχων καὶ μόνις σχέδιόν τι ἀπεφασίζετο ἐν τῇ συνελεύσει αὐτῶν καὶ ἀμέσως οἱ Δαῦνιοι ἐπραττον πᾶν τοῦναντίον πρὸς ματαίωσιν αὐτοῦ. Ὁ Τηλέμαχος δὲν ἔπαυεν ἐρευνῶν τὴν αἰτίαν τούτου, καὶ ἐπικαλούμενος τὴν προσοχὴν τοῦ Νέστορος καὶ τοῦ Φιλοκτῆτου, ἀλλ' αἱ μέριμναι του ἀπέβαινον φροῦδαι, ἐπειδὴ ἀμφότεροι οὗτοι ἐτύφλωττον.

¹ Οἷοι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ περίπυστοι Φαναριῶται. Ὅρα Ζαλόν. Δοκίμ. περὶ Φαναριωτῶν.

Ἀπερασίσθη ἐν συμβουλίῳ ἵνα οἱ σύμμαχοι ἀναμείνῃσι τὰ πολυάριθμα στρατεύματα, ἅτινα ἔμελλον νὰ ἔλθωσιν εἰς ἐπικουρίαν, καὶ ἐπεμψάν κρυφίως τὴν νύκτα ἑκατὸν πλοῖα ἵνα μετακομίσωσιν αὐτὰ τὴν ταχίστην ἐκ τινος παραλίας, ὅπου ἔμελλον νὰ συναθροισθῶσιν, εἰς τὸν τόπον, ἐνθα ὁ συμμαχικός στρατός ἦτον ἐσκευημένος. Ἐν τούτοις οἱ σύμμαχοι ἐνόμιζοντο ἀσφαλέστατοι ἐπειδὴ κατεῖχον τὰς παρόδους τοῦ πλησίον ὄρους, ὅπερ ἀποτελεῖ μίαν τῶν ἀπροσίτων πλευρῶν τῶν Ἀπεννίνων· τὰ ἐπικουρικά στρατεύματα ἐστρατοπέδευσαν παρὰ τὸν ποταμὸν Γαλήσιον πλησιαίτατα τῆς θαλάσσης. Ἡ τερπνὴ ἐκείνῃ πεδίῳς βρίθει νομῶν καὶ παντοδαπῶν καρπῶν, ἱκανῶν νὰ θρέψωσιν ὅλον τὸν στρατόν. Ὁ Ἄδραστος ἦτον ἐστρατοπεδευμένος, ὡς εἴρηται. Ὀπίσθεν τοῦ ὄρους, ὅπερ οἱ σύμμαχοι ἐνόμιζον ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπερβῇ ποτέ· μαθὼν δὲ ὅτι οἱ σύμμαχοι ἦσαν ἀδύνατοι, ὅτι ἀνέμενον ἰσχυρὰς ἐπικουρίας, ὅτι τὰ πλοῖα τῶν ἀπῆλθον καὶ περιέμενον τὴν ἄριξιν τῶν προσδοκωμένων στρατευμάτων, καὶ ὅτι ὁ στρατός τῶν διετέλει εἰς διαφωνίαν ἕνεκα τῆς μεταξὺ Τηλεμάχου καὶ Φαλάντου ἐριδος, περιέδραμε κατὰ τάχος τὸ ὄρος, δι' ἀτραπῶν ὅλως ἀγνώστων καὶ ἀδιαβάτων νομιζομένων, καὶ νυχθημερὸν βαδιζὼν ἐγένετο πρὸς τὴν παραλίαν, ὅπου ἐσκήνου ὁ ἐπικουρικός στρατός. Οὕτως ἡ τόλμη καὶ ἡ φιλοπανία ὑπερνικῶσι τὰ ἰσχυρώτερα κωλύματα. Οὕτως οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων ἀδύνατον τῷ βουλευμένῳ τολμᾶν καὶ καρτερεῖν. Οὕτως οἱ ἀγαπῶντες νὰ κοιμῶνται, ἐπειδὴ στογάζονται τὰ δύσκολα ἔργα ἀδύνατα, ἀξιοὶ εἶσι νὰ προαρπάζονται ὑπὸ τῶν ἀναγκῶν καὶ νὰ ἡττῶνται.

Ὁ Ἄδραστος, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ὤρμησεν ἐπὶ τὰ ἑκατὸν πλοῖα τῶν συμμάχων, ἅτινα μὴ φυλασσόμενα καλῶς, ἐπειδὴ οὐδεὶς φόβος οὐδαμῶθεν ὑπῆρχεν, ἐκυρίευσεν ἀμαχητὶ, καὶ τὰ μεταχειρίσθη πρὸς μετακόμισιν τῶν ἑαυτοῦ στρατευμάτων μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γαλήσιου, εἰτα παρεπορεύθη τὸν ποταμόν. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ ἐνόμισεν ὅτι τὰ πλοῖα ταῦτα ἐκόμιζον τὰ ἐπικουρικά στρατεύματα, ἅτινα οἱ σύμμαχοι ἀνέ-

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ) 21

μενον, καὶ κατὰ πρῶτον ἡλλάλαξαν ὑπὸ χαρᾶς. Ὁ Ἄδραστος ὁμῶς μετὰ τοῦ στρατοῦ του ἀπεβιβάσθη ἤδη πρὶν ἢ οἱ σύμμαχοι δυνήθωσι νὰ τὸν γνωρίσωσιν· ἐπιτίπτει κατ' αὐτῶν, ἀνυπόπτων ἄντων, καὶ τοὺς καταλαμβάνει ὅλως ἀπαρσιεύους ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτῶν στρατοπέδῳ, πάντῃ ἀτάκτους, ἄνευ ἀρχηγῶν, ἄνευ ὅπλων.

Ἢ πλευρὰ τοῦ στρατοπέδου, ἣν κατ' ἀρχὰς προσέβαλεν, ἦσαν οἱ Ταραντῖνοι, ὧν ἡγεμόνευεν ὁ Φύλαντος. Οἱ Δαῦνιοι ἐπέθεντο αὐταῖς τοσοῦτῳ σφοδρῶς καὶ ὀρμητικῶς, ὥστε ἡ Λακεδαιμόνιος ἐκείνη νεολαία προκαταληφθεῖσα ἀπροσδοκῆτως δὲν ἡδυνήθη ν' ἀντιστῇ· ἐν ᾧ δ' ἔτρεχεν εἰς τὰ ὄπλα καὶ συνεποδίζετο καθ' ἑαυτὴν ἐν τῷ θορύβῳ ἐκείνῳ, ὁ Ἄδραστος ἐμβάλλει πῦρ εἰς τὸ στρατόπεδον· παραχρῆμα ἡ φλόξ ἀναλάμπει ἀπὸ τῶν σκηνῶν καὶ ὑψοῦται μέχρι νεφελῶν. Ὁ βρόμος τοῦ πυρὸς ὡμοιάζε πρὸς τὴν βοὴν λάβρου χειμάρρου κατακλύζοντος ὅλην πεδιάδα, καὶ συμπαροσφύροντος προρρίζους τὰς μεγάλας δρυς, τὰ ἄσπαστα λείλα, τὰς θημανίας τοῦ σίτου, τοὺς σταύλους τῶν ἵππων καὶ τοὺς σταθμοὺς τῶν προβάτων. Ὁ ἄνεμος ἐδίωκεν ὀρμητικῶς τὴν φλόγα ἀπὸ σκηνῆς εἰς σκηνὴν, καὶ μετ' ὀλίγον ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἐφαίνετο ὡς παλαιὸν δάσος, ὅπερ σπινθὴρ πυρὸς καταφλέγει¹.

Ὁ Φύλαντος, ὅστις βλέπει τὸν κίνδυνον ἐγγύτερον παντὸς ἄλλου δὲν δύναται νὰ ἐπιφέρῃ θεραπείαν. Ἐννοεῖ ὅτι πάντα τὰ στρατεύματα μέλλουσι ν' ἀπολεσθῶσιν ἐν τῇ πυρκαϊᾷ αὐτῇ, ἂν δὲν ἐγκαταλείψωσι τάχιιστα τὸ στρατόπεδον·

¹ Ὡς δ' ὅποτε πληθὺν ποταμὸς πεδίοιςδε κάτεισιν
Χειμάρρους κατὰ ὄρετριν, ὁπαζόμενος Διὸς ὄμβῳ,
Π ἰλλὰ· δεῖ δρυς ἀζαλίας, πολλὰς δέ τε πύκας
Ῥοφέρεται, πολλὸν δὲ τ' ἀφυσγετόν εἰς ἄλλα βάλλει

(Ὁμ. Ἰλ. Α. στιχ. 492).

² Ὡς δ' ὅτε πῦρ αἰθέλων ἐν ἀξύλῳ ἐμπέσῃ ὕλη
Πάντῃ τ' εἰλυρόων ἄνεμος φέει, οἱ δὲ τε θάμνοι
Πόρριζοι πίπτουσιν, ἐπειγόμενοι πυρὸς ὀρμῇ.

(Ὁμ. Ἰλ. Α. στιχ. 488).

ἀλλ' ἔννοεε σὺν ἄμα καὶ πόσον ἡ ἀταξία τῆς ὑποχωρήσεως
εἶναι ἐπίφοβος ἐνώπιον ἐχθροῦ νικῶντος. Προσπαθεῖ ν' ἀπο-
πέμψῃ τὴν Λακεδαιμόνιον νεολαίαν εἰσέτι ἡμιωπλισμένην,
ἀλλ' ὁ Ἄδραστος δὲν τῷ δίδει καιρὸν καὶ ν' ἀναπνεύσῃ.
Ἐντεῦθεν μὲν λόγος εὐστόχων τοξοτῶν κατατραυματίζει δι'
ἀναριθμητῶν βελῶν τοὺς στρατιώτας τοῦ Φαλάντου· ἐκείθεν
δὲ σφενδονῶναι βάλλουσιν αὐτοὺς διὰ χαλᾶζης μεγάλων λι-
θῶν. Ὁ Ἄδραστος αὐτὸς, τὸ ξίφος ἔχων εἰς τὴν χεῖρα, καὶ
βαδίζων ἐπὶ κεφαλῇς ἐπιέκτων Δαυνίων, καταδιώκει ἐν τῇ
λάμπει τῶν φλογῶν τοὺς φεύγοντας στρατιώτας, θερίζει διὰ
κοπτεροῦ σιδήρου πᾶν περιλειπόμενον ἐκ τοῦ πυρός, καλυμβᾷ
εἰς τὸ αἷμα καὶ δὲν κορέννει τὴν λύσσαν τοῦ σφάττων. Οἱ
λέοντες καὶ αἱ τίγρεις δὲν εἶναι ὠμότεροι καὶ θηριωδέστεροι,
ὅπου ταν σπαράττωσι τοὺς ποιμένας μετὰ τῶν ποιμνίων των.
Οἱ στρατιῶται τοῦ Φαλάντου ὑποχωροῦσι καὶ ἡ γενναιοψυχία
τῶν ἐκλείπει· φρίκη θανάτου, διαδιδομένη ὑπὸ τῶν ἐρινυῶν
τοῦ Ἄδου, ὧν αἱ κεφαλαὶ περικοσμοῦνται ὑπὸ ὄψεων, πη-
γνύει τὸ αἷμα τῶν φλεβῶν των· τὰ νεαρκωμένα μέλη των
ἀποσκληρύνονται καὶ τὰ τρομαλέα γόνατά των τοὺς ἀποστε-
ροῦσι καὶ τὴν ἐλπίδ' αὐτὴν τῆς φυγῆς.

Ὁ Φάλαντος, ὅστις ὑπὸ αἰσχύνης καὶ ἀπελπισίας διетή-
ρει εἰσέτι ἐν ἑαυτῷ λείψανά τινα δυνάμει καὶ ἀνδρίας,
αἶρει τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανὸν, εἶτα βλέ-
πει τὸν ἀδελφόν του Ἰππῖαν πίπτοντα πρὸ τῶν ποδῶν του
ἐκ τῶν τραυμάτων τῆς στιβαρᾶς χειρὸς τοῦ Ἀδράστου. Ὁ
Ἰππίας, ἐκτάδην κείμενος κυλίσεται εἰς τὴν κόνιν· μέλαν καὶ
κολλᾶζον αἷμα ῥέει κρουνηδὸν ἐκ τῆς βαθείας πληγῆς του,
ἣν εἶχεν εἰς τὴν πλευράν. Οἱ ὀφθαλμοὶ του κλείονται διὰ
παντὸς εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ θηριώδης ψυχὴ του ἀπο-
σιρτᾷ μετ' ἅπαντος τοῦ αἵματός του. Ὁ Φάλαντος αὐτὸς
βεβηλατισμένος εἰς τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ μὴ δυνά-
μενος νὰ τὴν σώσῃ, περικυκλοῦται ὑπὸ πλήθους πολεμίων
προσπαθόντων νὰ τὸν ἀνατρέψωσιν. Ἡ ἀσπίς του διαπερᾷ-
ται ὑπ' ἀναριθμητῶν βελῶν, τραυματίζεται πολλαχοῦ τοῦ
σώματός του, καὶ οὐδὲ δύναται πλέον νὰ συνάξῃ τοὺς δια-

σκορπισθέντας στρατιώτας του. Οἱ θεοὶ τὸν ἐπισκοποῦσιν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐλεοῦσιν.

Ὁ Ζεὺς μέσω πάντων τῶν οὐρανίων καθήμενος ἐθεώρει ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου τὴν σφαγὴν τῶν συμμάχων. Ἐξήταζε τὴν ἀμετάτρεπτον εἰμαρμένην, καὶ ἐβλεπε πάντας τοὺς ἀρχηγούς, ὧν τὸ νῆμα ἐμελλε τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ νὰ κοπῇ διὰ τῆς ψαλίδος τῆς Μοίρας. Ἐκαστος τῶν θεῶν προσεῖχε τὸν νοῦν ζητῶν νὰ μαντεύσῃ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Διὸς ὅποια ἦτον ἡ βουλὴ του· ἀλλ' ὁ πατὴρ θεῶν τε καὶ ἀνδρῶν λέγει αὐτοῖς πράξεις καὶ ἡγεμονικὴ τῇ φωνῇ. Ὁρᾷτε δῆπου εἰς οἶον κίνδυνον περιήλθον οἱ σύμμαχοι. Ὁρᾷτε τὸν Ἀδραστον κατατροποῦντα τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ· ἀλλὰ τὸ θέαμα αὐτὸ εἶναι λίαν ἀπατηλόν· ἡ δόξα καὶ ἡ εὐτυχία τῶν φαύλων εἶναι ὀλιγοχρόνιος¹. Ὁ Ἀδραστος, ἄτε ἀσεβῆς καὶ μισητὸς διὰ τὴν ἀπιστίαν του, δὲν θέλει λάβει τελείαν νίκην· ἡ συμφορὰ ὅμως αὕτη ἐπῆλθεν εἰς τοὺς συμμάχους, ἵνα τοὺς διδάξῃ νὰ σωφρονῶσι καὶ νὰ φυλάττωσι κἀλλιον τὸ μυστικὸν τῶν ἐπιχειρημάτων των. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ ἡ σοφὴ Ἀθηνᾶ ἐτοιμάζει νέαν δόξαν εἰς τὸν νεανίαν Τηλέμαχον, ὃν ὑπεραγαπᾷ. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Διὸς ἅπαντες οἱ θεοὶ ἡτένισαν τὰ βλέμματα αὐτῶν πρὸς τοὺς μαχομένους.

Ἐν τούτοις ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Φιλοκτήτης ἐπληροφορήθησαν ὅτι μέρος τοῦ στρατοπέδου ἤδη ἐπυρπολήθη, ὅτι ἡ φλόξ ἀναρριπιζομένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου προέβαιεν ἀκαταμαχῆτως, ὅτι τὰ στρατεύματά των ἦσαν ἐν πλήρει ἀταξίᾳ, καὶ ὅτι ὁ φάλαγγος δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ὀρμὴν τῶν ἐχθρῶν. Μόλις οἱ ἀπαίσιτοι οὗτοι λόγοι ἤχησαν εἰς τὰς ἀκοάς των, καὶ τρέχουσιν εἰς τὰ ὅπλα, συγκαλοῦσι τοὺς στρατηγοὺς, καὶ τοὺς προστάσσουσι νὰ ἐξέλθωσιν ἐν ἀκαρεὶ τοῦ στρατοπέδου, ὅπως ἀποφύγῃσι τὸν ἐμπρησμόν.

Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις ἐκάθητό εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ λελυπημένος καὶ σχεδὸν ἀπαρμύθητος ἀπορρίψας τὴν θλίψιν του, δρᾷττεται τῶν ὀπλῶν, ἀγλαῶν δώρων τῆς σοφῆς Ἀθηνᾶς, ἥτις ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος ὑπεκρίθη ὅτι τὰ ἔλαβεν

¹ La festa dei baroni poco dura. Σ. Μ.

ἀπὸ ἀρριστοτέχνην Σαλεντῖνον, ἐν ᾧ ἀληθῶς διέταξε τὸν
 "Ηφαιστον καὶ τὰ ἐχάλκευσεν εἰς τὰ καπνοὺς ἐξερευγόμενα
 ἄντρα τοῦ ὄρους τῆς Αἴτνης.

Τὰ ὅπλα ταῦτα ἐστίλβον, ὡς καθρέπτῃς, καὶ ἔλαμπον
 ὡς ὁ ἥλιος¹. Ἐν αὐτοῖς ἦτο γεγλυμμένος ὁ Ποσειδῶν καὶ ἡ
 Παλλὰς ἐρίζοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἔμελλε νὰ λάβῃ τὴν
 δόξαν τοῦ νὰ μεταδώσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τινα πόλιν νεόκτι-
 στον. Ὁ Ποσειδῶν διὰ τῆς τριαίνης του ἐπάταξε τὴν γῆν,
 ὅθεν ἀνεπήδησεν ἵππος φρυακτής, οὗ τινος οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξη-
 κόντιζον πῦρ, τὸ δὲ ῥύγχος ἀφλοισμόν² ἡ χαίτη του ἐκυμά-
 τιζε. κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου, αἱ εὐκαμπτοὶ καὶ νεβρώ-
 δεις κνήμαί του παρήλλασσον μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος,
 αὐτὸς δὲν ἐθαδίζεν, ἀλλ' ἐκάπαζε τοσοῦτω κούφως, ὥστε
 οὐδὲν ἔχνος ἄφινεν ὀπισθέν του· πᾶς τις ἐνόμιζεν ὅτι ἀκούει
 αὐτὸν χρεματίζοντα.

Ἐτέρωθεν ἡ Ἀθηνᾶ ἐδίδεν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς νέας
 πόλεώς της κατὰκαρπον κλάδον ἐλαίας, ἣν ἐρύττεισεν³ ὁ κλά-
 δος, ἐδήλου τὴν παθητὴν εἰρήνην μετὰ τῆς εὐφορίας, πολλῶ
 κρείττονων πασῶν τῶν ταραχῶν τοῦ πολέμου, ὃν ὁ ἵππος
 ἐκεῖνός παρίστα. Ἡ θεὰ διὰ τῶν ἀπλῶν τούτων καὶ ὠφελί-
 μων δώρων ἔσχε τὰ νικητήρια, ὅθεν ἡ πόλις αὐτῆς ἐκλήθη-
 σαν Ἀθῆναι.

"Εβλεπέ τις προσέτι τὴν Ἀθηνᾶν συγκαλοῦσαν περὶ ἑαυτὴν
 πάσας τὰς ἐλευθεροὺς τέχνας, αἵτινες ἦσαν τρυφερά καὶ πτε-
 ρωτὰ βρέφη, αἵτινα ἐκπληττόμενα ἀπὸ τὰς θηριώδεις ὠμό-
 τητας τοῦ Ἀρεως, τοῦ τὰ πάντα καταστρέφοντος, προσέ-
 φευγον εἰς αὐτὴν ὡς τὰ πεφοβισμένα ἀρνία πρὸς τὰς ἑαυτῶν
 μητέρας, ὅταν ἴδωσι λύκον πειναλέον, κεχηνότι φάρυγγι ὀρ-

¹ Πῦρι δὲ πρῶτιστα σάκος μέγα τε στιβαρόν τε
 Πάντοσε δαιδάλλων, περὶ δ' ἄντυγα βάλλε φαινήν,

² Ἐν μὲν γὰρ ἀνὰ στεῖξ', ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θάλασσαν,
 Πέλιον τ' ἀνάμαντα σελήνην τε πλῆθουσιν κτλ.

³ Ἰδε τὴν θαυμαστὴν ταύτην περιγραφὴν τοῦ σάκους τοῦ Ἀχιλ-
 λῆος (αὐτοῦ τινος ἀσθενὲς παράφρασις εἶναι ἡ παρῴστα), εἰς τὴν Ὀμ.
 Ω. Σ. στίχ. 478.

μῶντα νὰ τὰ κατασπαράξῃ. Ἡ Ἀθηνᾶ, ὑπεροπτικῶς καὶ παρωργισμένῳ βλέμματι, συνετάραττε διὰ τῶν ἐξαισιῶν φιλοτεχνημάτων τῆς τὴν ἄρρωνα τόλμην τῆς Ἀράχνης, ἥτις ἐθρασύνθη νὰ ἐρίσῃ πρὸς αὐτὴν περὶ καλλιτεχνίας τῆς ὕφαν-
τικῆς, καὶ ἥς τὰ κτίσχη καὶ ἀσθενῆ μέλη παρεμορφούντο καὶ μετεβάλλοντο εἰς ἀράχνειον ἱστόν.

Πλησίον τούτων ἐφαίνετο ἔτι ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις εἰς τὸν πρὸς τοὺς Γίγαντας πόλεμον τοῦ Διὸς ὑπῆρξε σύμβουλος αὐτοῦ, καὶ συνέδραμε πάντας τοὺς ἄλλους ἐκπεπληγμένους Θεοῦ. Αὕτη παρίστατο ἔτι, ἑνοπλος διὰ τοῦ δόρατος καὶ τῆς Αἰγίδος τῆς παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἐκύνου καὶ τοῦ Σιμόεντος χειραγωγούσα τὸν Ὀδυσσεύα, ἐνθαρρύνουσα τὰ φεύγοντα στρατεύματα τῶν Ἑλλήνων, ἀναχαιτίζουσα τὰς ὀρμὰς τῶν ἀνδρείο-
τέρων στρατηγῶν Τρώων, οὐδ' αὐτοῦ τοῦ τρομεροῦ Ἑκτορος ἐξαιρουμένου, τελευταίαν εἰσάγουσα τὸν Ὀδυσσεύα εἰς τὴν ὁλο-
θρίαν ἐκείνην μηχανήν, ἥτις ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ νυκτὶ ἐμελλε ν' ἀνατρέψῃ τὸ βασίλειον τοῦ Πριάμου.

Ἐπὶ τῶν ὅπλων αὐτῶν ἐξεικονίζετο ἐτέρωθεν ἡ Δημήτηρ, βασιλεύουσα εἰς τὰς καρποφόρους πεδιάδας τῆς Αἰτίας, ἥτις κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς Σικελίας. Ἐκεῖ ἐφαίνετο ἡ θεὰ αὕτη συνάγουσα τοὺς τῆδε καθεῖσε διεσπαρμένους λαοὺς καὶ πορίζομένους τὴν τροφὴν τῶν διὰ τοῦ κυνηγίου, ἢ τρώγοντας ἀγρίους καρποὺς πίπτοντας ἐκ τῶν δένδρων. Ἐδείκνυν εἰς τοὺς ἀγροίκους αὐτοὺς ἀνθρώπους τὴν τέχνην τοῦ γεωργεῖν τὴν γῆν, καὶ ἐξάγειν ἐκ τοῦ γονίμου κόλπου αὐτῆς τὴν τροφὴν τῶν.

Αὕτη τοῖς ἐδίδε τὸ ἀροτρον καὶ τοὺς ἡρμῆνευε νὰ ζεύξωσι τοὺς βόας. Ἡ γῆ ἐφαίνετο χαρασσομένη εἰς αὐλάκας ὑπὸ τῆς ὕννης τοῦ ἀρότρου, εἴτα προέκυπτον τὰ χρυσᾶ θέρη, αἵτινα ἐκάλυπτον τὰς εὐφόρους ἐκείνας πεδιάδας. Ὁ θεριστὴς διὰ τοῦ δρεπάνου τοῦ ἔκοπτε τοὺς ὡραίους καρποὺς τῆς γῆς καὶ ἀντημείβετο διὰ τοὺς κόπους του. Ὁ σίδηρος, προωρισμένος ἀλλαχοῦ ἵνα καταστρέψῃ τὰ πάντα, ἐγρησμέμεν αὐτόθι ἵνα παρασκευάξῃ τὴν ἀφθονίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀπολαυὴν καὶ τέρψιν. Αἱ νύμφαι ἐστεμμέναι ἀνθ' ὠρχοῦντο κύκλῳ τινός

λειμῶνος παρὰ τὴν ἄχθην ποταμοῦ ῥέοντος ἐγγύς δάσους. Ὁ Πᾶν ἐσύριζε διὰ τοῦ αὐλοῦ του. Οἱ φαῦνοι καὶ οἱ φιλοπαίγμονες Σάτυροι ἐσκήρτων ἐκεῖ πλησίον. Ὁ Βάκχος ἐφαίνετο ἐπίσης ἐστεμμένος κισσῶν, καὶ στηρίζων τὴν μὲν ἄρσ τε ἀν χεῖρα ἐπὶ τοῦ θύρσου του, εἰς δὲ τὴν δεξιᾶν κρατῶν βλαστοὺς ἀμπέλου πλήρεις βοτρυῶν. Εἶχεν οὗτος θελκτικὴν τινα καλλονήν, μετὰ εὐγενοῦς ἡδυπαθείας καὶ μαλθακότητος, καὶ ἐφαίνετο τοιοῦτος, οἷος ἐφάνη εἰς τὴν δυστυχῇ Ἀριάδνην, ὅτε εὗρεν αὐτὴν μόνην, ἐγκαταλελειμένην καὶ βεθυοισμένην εἰς λύπην ἐπὶ τινος ἀγνώστου παραλίας.

Τελευταῖον ἐφαίνετο περίεξ λαὸς ἀναρίθμητος. Γέροντες, οἵτινες ἐκόμιζον εἰς τοὺς ναοὺς τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν των, νέοι, οἵτινες ἐπέστρεφον εἰς τὰς συζύγους των ἀπειρηκότες ἐκ τοῦ καμάτου τῆς ἡμέρας· γυναῖκες, αἵτινες ἤρχοντο εἰς προὔπαντήσιν των κρατοῦσαι ἐκ τῆς χειρὸς τὰ νήπια των, ἅτινα ἐθώπευον ποιμένες, οἵτινες ἐψάλλον καὶ ὠρχοῦντο ἐν ἤχῳ συρίγγων. Τὸ πᾶν, ἐνὶ λόγῳ, παρίστα τὴν εἰρήνην, τὴν θαψίλειαν, τὴν εὐνομίαν· τὸ πᾶν ἐφαίνετο φαιδρὸν καὶ εὐδαιμον. Ἐβλέπε τις μάλιστα εἰς τὰς νομάς τοὺς λύκους συμπαιζοντας μετὰ τῶν προβάτων, τὸν λέοντα καὶ τὴν τίγριν ἀπεβαλόντας τὴν θηριωδίαν των καὶ συνδιαιωμένους ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν τρυφερῶν ἀρνίων· νεανίσκος δὲ τις ἐποίμαине ταῦτα πάντα ὁμοῦ κρατῶν τὴν ἑαυτοῦ καλαύροπα μαγγούρα), καὶ ἡ θελκτικὴ αὕτη εἰκὼν ἀνεμίμησκει τὰς χάριτας τοῦ χρυσοῦ Αἰῶνος.

Ὁ Τηλεμαχος λοιπὸν ἀναλαβὼν τὰ θεῖα ταῦτα ὄπλα, καὶ περιβαλλόμενος ἀντὶ τοῦ συνήθους τελαμῶνος, τοῦ ξίφους του, τὴν πεθερὰν Αἰγίδα, ἣν ἡ Ἀθηνᾶ τῷ ἐπεμψε διὰ τῆς Ἰριδος, ταχεῖας ἀγγελου τῶν θεῶν, ὁρμᾷ ἔξω τοῦ στρατοπέδου ὅπως ἀποσύγῃ τὰς φλόγας, προσκαλεῖ, μεγάλη τῇ φωνῇ, τοὺς ἀρχηγούς τοῦ στρατοῦ, καὶ ἡ φωνὴ του ἐνισχύει πάντας τοὺς ἐκπεπληγμένους συμμάχους. Θεῖον πῦρ ἀκτινοβολεῖ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ νεανίου πολεμιστοῦ, ὅστις φαίνεται μὲν ἡμέρος, εὐπροσῆγορος, ἀτάραχος, διηκεῶς ἀσχολούμενος ἵνα δίδῃ προσταγὰς ὡς ἔμπροιν τις γέρον, ὅστις ἐνασχολεῖται πρὸς

τακτοποιήσιν τῆς οἰκογενείας τοῦ καὶ νοουθεσίαν τῶν τέκνων του, ἀλλ' ὅξυς καὶ ταχύς πρὸς ἐκτέλεσιν ὡς λάβρος ποταμός· οὐ τὰ παρλάζοντα καὶ ροχιζόντα ῥεῖθρα συμπεριάγουσι καὶ παρασύρουσι τὰ βαρύτερα πλοῖα.

Ὁ φιλοκλήτης, ὁ Νέστωρ, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Μανδουρίων καὶ τ' ἄλλα ἔθνη πάντα ἀναγνωρίζουσιν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς ἡγεμονικόν τι ἀξίωμα, ὅπερ πάντες σέβονται, καὶ εἰς θ' πάντες ὑπακούουσιν. Ἡ πείρα τῆς γεροντικῆς ἡλικίας δὲν τοὺς ὠφελεῖ· ἡ σύνεσις καὶ ἡ εὐβουλία ἐγκάταλιμπάνουσιν αὐτοὺς ἡ δὲ ζήλοτυπία, ἡ τοσοῦτον φυσικὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, σβύννεται εἰς τὰς καρδίας των. Πάντες σιγῶσι, πάντες θαυμάζουσι τὸν Τηλέμαχον, πάντῃ παρατάσσονται ἐπὶ τῇ προσταγῇ αὐτοῦ, χωρὶς καὶ νὰ συλλογισθῶσιν, ἀλλ' ὥσανει ἦσαν ἐθαδῆς εἰς τὸ ὑπακούειν· ὁ δὲ, βαδίζων ἀναβαίνει ἐπὶ τινος λόφου, ὅθεν καταπτύει τὴν θέσιν τῶν ἐχθρῶν. Αἰφνης ἀπορραΐζει νὰ σπεύσῃ ἵνα τοὺς προκαταλάβῃ ἐν ᾗ εὐρίσκονται ἀταξία μετὰ τὴν πυρπόλησιν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοπέδου. Περιλαύνει κατὰ τάχος τὸν ἐχθρικὸν στρατὸν, πάντες δ' οἱ ἔμπειροι στρατηγοὶ τὸν παρακαλουθοῦσιν. Ἐπιτίθεται τοῖς Δαυνίοις ἐκ τῶν νώτων, καθ' ὃν καιρὸν οὗτοι νομίζουσιν ὅτι ὁ στρατὸς τῶν συμμάχων περιεκαλύφθη ὑπὸ τῶν φλογῶν τῆς πυρκαϊᾶς, ἡ δ' ἐπίθεσις αὕτη τοὺς συνταράττει. Πίπτουσιν ἀλλεπαλλήλως ὑπὸ τὸν στιβαρὸν βραχίονα τοῦ Τηλεμάχου, ὡς πίπτουσι τὰ φύλλα τῶν δασῶν κατὰ τὰς ὑστάτας ἡμέρας τοῦ φθινοπώρου, ὁπότε βίαιος βορρᾶς, πρόδρομος τοῦ χιμῶνος, σείει τοὺς στοναχίζοντας κορμούς τῶν παλαιῶν δένδρων, καὶ συνταράττει πάντας τοὺς κλάδους των. Ἡ γῆ καλύπτεται ὑπὸ νεκρῶν, οὓς ὁ Τηλέμαχος ἔστρωσε· διὰ τοῦ δόρατός του διαπερᾷ τὴν καρδίαν τοῦ Ἰφικλέους, τοῦ νεωτέρου υἱοῦ τοῦ Ἀδράστου, ἐπεὶ δὲ οὗτος ἐτόλμησε, ν' ἀντιταχθῇ πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ μάχῃ, ζητῶν νὰ σώσῃ τὸν πατέρα του, ὅστις ἐπτολήθη προκαταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Τηλεμάχου. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ ὁ Ἰφικλῆς ἦσαν δύο νεανίαι ὠραῖοι, ῥωμαλέοι, πλήρεις ἐπιδεδξιότητος καὶ γενναιοφυχίας. Εἶχον τὸ αὐτὸ ἀνάστημα, τὴν αὐτὴν ἡμερότητα, τὴν αὐτὴν ἡλικίαν, ἀμφό-

τεροι προσφιλείς εἰς τοὺς γονεῖς των· ἀλλ' ὁ Ἰφικλῆς ἦτον ὡς ἄνθος θάλλον ἐν τῷ ἀγρῷ, ὅπερ ἐτιμήθη διὰ τοῦ κοπτεροῦ δρεπάνου τοῦ θεριστοῦ. Εἴτα ὁ Τηλέμαχος ἀνατρέπει τὸν Εὐφορίωνα τὸν ὀνομαστότερον μεταξὺ πάντων τῶν Λυδῶν τῶν εἰς Ἑτρουρίαν ἐλθόντων. Τελευταῖον ἡ μάχαιρά του θερίζει νεόνυμφον Κλεομένην, ὅστις ὑπεσχέθη μὲν εἰς τὴν σύζυγόν του νὰ τῇ φέρῃ πλοῦσια σκύλα τῶν ἐχθρῶν, ἀλλ' ὅστις ὁμῶς δὲν ἐμελλέ ποτε πλεον νὰ τὴν ἐπαναίδῃ.

Ὁ "Αδραστος φρουρᾷται ὑπὸ ὀργῆς βλέπων τὸν θάνατον τοῦ ἀγαπητοῦ υἱοῦ του, τὸν θάνατον πολλῶν στρατιηγῶν του, καὶ τὴν νίκην ἀποπτάσαν τῶν χειρῶν του. Ὁ Φάλαντος κείμενος πρὸ τῶν ποδῶν του, ὁμοιάζει πρὸς ἱερεῖον σφαγιαζόμενον ὅπερ σφαδάζει καὶ ζητεῖ ν' ἀποφύγῃ τὴν ἱερὰν μάχαιραν καὶ τὸν βωμὸν. Δὲν ἐχρειάζετο πλέον εἰς τὸν "Αδραστον εἰμὴ μία μόνη στιγμή ἵνα ἐπιτελέσῃ τὸν θάνατον τοῦ Λακεδαιμονίου. Ὁ Φάλαντος, βεβαπτισμένος εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα, καὶ εἰς τὸ τῶν στρατιωτῶν, οὔτινες σὺν αὐτῷ ἐμάχοντο, ἀκούει τὴν φωνὴν τοῦ Τηλεμάχου σπεύδοντος εἰς βοήθειάν του. Ἀναλαμβάνει πνοήν, καὶ τὸ νέφος ὅπερ ἐκάλυπτε τοὺς ὀφθαλμούς του διαλύεται. Οἱ Δαῦνιοι ἐννοήσαντες τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην ἐπιθέσιν ἀφίνουσι τὸν Φάλαντον, καὶ τρέχουσιν ὅπως ἀποκρούσωσιν ἐχθρὸν πολλῷ κινδυνωδέστερον. Ὁ "Αδραστος ὁμοιάζει πρὸς τίγριν, ἐκ τῶν ἐνύχων τῆς ὁποίας οἱ ποιμένες ἄθροοι ἀραρπάζουσι τὸ θήραμα, ὅπερ ἐμελλε νὰ βροχθῇ. Ὁ Τηλέμαχος τὸν ἐπιζητεῖ κατὰ τὴν συμπλοκὴν ταύτην, καὶ ἀγωνίζεται ἵνα δι' ἐνὸς κτύπου τελειώσῃ τὸν πόλεμον ἀπαλλάσσων τοὺς συμμάχους τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ των.

Ἄλλ' ὁ Ζεὺς δὲν ἤθελε νὰ χρηγῇσῃ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεὺς νίκην τοσοῦτον ταχεῖαν, καὶ τοσοῦτον εὐκόλον. Ἡ Ἀθηναῖα αὕτῃ ἤθελεν ἵνα ἔτι ὑποφέρῃ μακρότερα δεινὰ, ὅπως κάλλιον μάθῃ νὰ κυβερνᾷ τοὺς ἀνθρώπους. . . Ὁ ἀσεβὴς "Αδραστος λοιπὸν διεσώθη ἀντιλήψαι τοῦ πατρὸς τῶν θεῶν ἵνα ὁ Τηλέμαχος λάβῃ καιρὸν ν' ἀποκτήσῃ μεγαλητέραν δόξαν καὶ πλειοτέραν ἀρετὴν. Νεφέλη, ἣν ὁ Ζεὺς συνήγαγεν εἰς τὸν ἄερα, ἐκάλυψε καὶ διεφύλαξε τοὺς Δαυνίους· ἰσχυρὰ βροντῇ

ἀνῆγγειλε τὴν βουλὴν τῶν θεῶν· ἐνόμιζε τις ὅτι αἱ αἰώνια ἀψίδες τοῦ ὑψηλοῦ Ὀλύμπου ἐμελλον νὰ καταπέσωσιν ἐπὶ τῶν νεφελῶν τῶν δειλαίων θνητῶν. Αἱ ἀστραπαὶ διερρήγγυσον τὰ νέφη ἀπὸ τοῦ ἐνὸς πόλου μέχρι τοῦ ἄλλου, καὶ ἐν ᾧ ἐξε-
θάμβουν τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τῶν αἰθνηδίων λάμπειν των, ἄφηνον ἐν ἀκαρεὶ εἰς βαθύτατον σκότος τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους· ὁ ἄνθρωπος δὲ ἀθέσφατος ἐπελθὼν διεχώρισε τοὺς δύο ἀντιπάλους στρατοὺς.

Ὁ Ἄδραστος ὠφελήθη μὲν ἐκ τῆς βοηθείας τῶν θεῶν, ἀλλὰ δὲν ἐσεβάσθη τὸ κράτος των, καὶ οὕτως ἐπέσυρεν εἰς ἑαυτὸν σκληροτέραν τὴν ὀργὴν των. Μετήγαγεν ἐν τάχει τὰ στρατεύματά του ἀπὸ τοῦ ἡμιφλέκτου στρατοπέδου εἰς τινα πεδιάδα κειμένην παρὰ τὸν ποταμόν· ἐξετέλεσε δὲ τοῦτο μετὰ τρυφῆς ἐπιδειξιότητος καὶ ταχύτητος, ὥστε ἡ ἀποχώρησις του ἀπέδειξεν ἰριδιῆλως τὴν εὐφυΐαν καὶ ἀγχινοϊάν του. Οἱ σύμμαχοι, ἐνθαρουνθέντες ὑπὸ τοῦ Τηλεμάχου, ἤθελον νὰ τὸν καταδιώκωσιν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης καταϊγίδος διέφυγεν ἐκεῖνος τῶν χειρῶν των, ὡς πτηνὸν ἐκ τῶν δικτύων τῶν θηρευτῶν.

Οἱ σύμμαχοι τότε οὐδὲν ἄλλο ἐσυλλογίσθησαν ἢ νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὸ στρατόπεδόν των, καὶ ἐπανορθώσωσι τὰς ζημίας των· ἐπανελθόντες δὲ εἶδον τὰ φρικωδέστατα τοῦ πολέμου ἀποτελέσματα. Οἱ ἀσθενεῖς καὶ οἱ τραυματῆαι μὴ δυνάμενοι ν' ἀποσυρθῶσι τῶν σκηνῶν καὶ νὰ προσφυλαχθῶσιν ἐκ τοῦ πυρός, ἐγένοντο αὐτοῦ παρανάλωμα καὶ ἀνέπεμπον πρὸς οὐρανὸν ψυχορραγούντες ὀδυνηροτάτας κραυγὰς. Ἡ καρδιά τοῦ Τηλεμάχου συνετρίβη, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα· ἀπέστρεψε πολλάκις τὸ πρόσωπόν του μετὰ φρίκης ἀπὸ τῆς σφαγῆς ἐκείνης καὶ τῆς πανωλεθρίας. Αἱ οἰμωγαὶ τῶν ἔτι ζώντων θυμάτων τῶν καταδικασμένων εἰς μακρὸν καὶ ὀδυνηρὸν θάνατον, ἐτραυματίζον καιρίως τὴν αὐαίσθητον ψυχὴν του· τὰ θύματα ἐκεῖνα ὁμοιάζον πρὸς τὸ κρέας τῶν σφαγίων, ἅτινα ἐκάησαν ἐπὶ τῶν βωμῶν, καὶ ὧν ἡ κνίσσα διαδίδεται πανταχοῦ.

Οἰμοὶ! ἀνέκραξεν ἐκ βάθους καρδίας ὁ Τηλέμαχος. Τοιαῦ-

τα λοιπόν τὰ ὀψώνεια τοῦ πολέμου! ὅποια ὀργή τῶν θεῶν καταδιώκει τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους! ἔχουσι τόσον ὀλίγον καιρὸν νὰ ζήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς! αἱ ἡμέραι των εἰσὶ τοσοῦτον βραχεῖαι! καὶ ὅμως διὰ τῆς ἀφροσύνης των ἐπιταχύνουσι τὸν ὀλεθρὸν των. Διατί ἄρά γε νὰ ἐπιπροσθῶσι νέας δυνάεις καὶ θλίψεις εἰς τὰς ἤδη ὑπαρχούσας πικρίας, ἐξ ὧν οἱ θεοὶ ἐπλήρωσαν τὸν βραχὺν βίον των; «πεντες οἱ ἀνθρωποὶ εἰσιν ἀδελφοί, καὶ ὅμως διασπαράσσονται πρὸς ἀλλήλους! τὰ ἄγρια θηρία εἰσιν ὀλιγώτερον αὐτῶν αἰμοδιψῆ. Οἱ λέοντες δὲν πολεμοῦσι τοὺς λέοντας, οὐδὲ αἱ τίγρεις τὰς τίγρεις, ἀλλ' ἐπιτίθενται καθ' ἑτερογενῶν ζώων¹. Μόνος δὲ ὁ ἀνθρωπος, καίτοι λογικὸς, πράττει ὅ τι τὰ ἄλογα ζῶα πώποτε δὲν ἐπραξαν· ἀλλὰ πρὸς τί οἱ πόλεμοι οὗτοι; Δὲν ὑπάρχει ἄρα γε ἐπὶ τῆς γῆς τύπος περισσύτερος ἢ ὅσον οἱ ἀνθρωποὶ δύνανται νὰ καλλιεργήσωσι; Πόσαι γαῖαι κεῖνται ἐρημοὶ! οὐδέποτε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων θέλει θνηθῆ νὰ τὰς κατοικήσῃ. Τί τὸ αἶτιον λοιπόν; ψευδὴς τις δόξα, ἔωλόν τι ὄνομα κατακτητοῦ, ὅπερ ἡγεμῶν τις ποθεῖ ν' ἀποκτήσῃ, ἀνάπτει τὴν δαδα τοῦ πολέμου εἰς ἀπείρους χώρας! "Ἄρα εἰς καὶ μόνος ἀνθρωπος, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον, κατὰ θεῖαν παραχώρησιν, θυσιάζει ἀγρίως τοσαῦτα πλήθη διὰ τὴν κενοδοξίαν του. "Ἄρα ἀνάγκη τὸ πᾶν ν' ἀπολεσθῇ, τὸ πᾶν νὰ καλυμβήσῃ εἰς τὸ αἷμα, τὸ πᾶν νὰ γείνη παρανάλωμα πυρὸς καὶ σιδήρου, ἵνα ὁ ἀνθρωπος αὐτό, ὅστις ὡς σκύβαλα λογίζεται ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα, εὕρῃ εἰς τὸν πάγκοινον τοῦτον ὀλεθρὸν τὴν τέρψιν καὶ τὴν δόξαν του! Ὅποια τερατώδης δι' ἧς! Δύναται τις ἀρκούντως νὰ μισήσῃ καὶ νὰ βδελυχθῇ τοιοῦτον ἀνθρώπον, ὅστις τοσοῦτον κατεφρόνησε τὴν ἀνθρωπότητα! Οὐχί, οὐχί, ὁ τοιοῦτος οὐ μόνον ἡμίθεος, οὐδὲ ἀνθρωπος εἶναι, ἀλλ' ἐπικατάρατος ἔσται εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας καθ' ὅς ἔλ-

¹ L' animal le plus fier qu' enfant la nature

Dans un autre animal respecte figure.

Boileau sat. VII.

Τὸ ζῶον τὸ ὁμότερον, ὅπερ γεννᾷ ἢ οὖσις,

Σέβεται τὸ ἡμόφυλον, ὡς ἐαυτὸ, ἐπίσης. Σ. Μ.

πιζεν ὅτι θέλει θαυμάζεσθαι. Ὡ πόσον οἱ βασιλεῖς ὀφείλουσι ν' ἀποτροπιάζωνται τοὺς πολέμους, οὓς ἐπιχειροῦσιν! Οἱ πόλεμοι πρέπει νὰ ᾖναι δίκαιοι καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖοι πρὸς τὸ κοινὴν συμφέρον. Τὸ αἷμα τοῦ λαοῦ δὲν πρέπει νὰ ῥέῃ εἰμὴ πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ· ἀλλ' αἱ ἐπίβουλοι ἢ ἰδιοτελεῖς προτροπαί, αἱ ψευδεῖς περὶ δοξῆς ἰδέαι, αἱ φθόνοι, τὰ μίστη, αἱ ζήλοτυπιαί, αἱ πλεονεξίαι, αἵτινες περὶ τὰ ὀνόματα ἐνδύονται. τελευταῖον αἱ μωραὶ ὑποσχέσεις ἢ ὑποχρεώσεις, σύρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦ βασιλεῖς εἰς πολέμους ἐν οἷς δυστυχοῦσι, βυθοκινδυνεύουσι τὸ πᾶν ἀνευ ἀνάγκης, καὶ προξενοῦσιν εἰς τοὺς ὑπηκόους τῶν τηλικαύτην φθοράν, ὅσῃν αὐτὸς εἰς τοὺς ἐχθρούς τῶν οὕτως ἐλάλει ὁ Τηλέμαχος.

Δὲν ἤρκειτο δὲ ἀπλῶς ἐκτραγωδῶν τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου, ἀλλὰ προσεπάθει καὶ νὰ τὰ καταπραῦνῃ. Πᾶς τις ἐβλεπεν αὐτὸν τρέχοντα εἰς τὰς σκηνὰς αὐτοπροσώπως εἰς βοηθείαν τῶν νοσοῦτων καὶ θανατιώντων· τοῖς ἐχορήγει ἀργύριον καὶ φάρμακα, τοὺς παρεμβύθει, τοὺς ἀνεθάρρυνε διὰ λόγων μελιχίλων καὶ ἐπεμπεν ἄλλους πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ὅσων αὐτὸς δὲν ἦ δύνατο νὰ ἐπισκεφθῇ.

Μεταξὺ δὲ τῶν Κρητῶν, οἵτινες τὸν παρηκολούθουν, ἦσαν δύο γέροντες, ὧν ὁ μὲν ἐκαλεῖτο Τραυμάφιλος, ὁ δὲ Νοσόφυξ· ὁ Τραυμάφιλος ἐπορεύθη εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας μετὰ τοῦ Ἰδομενέως, καὶ ἔμαθε παρὰ τῶν παιδῶν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τὴν θείαν τέχνην τοῦ ἰατρεῦειν τοὺς τραυματίας. Οὗτος ἐνέσταζεν εἰς τὰ βαθύτερα καὶ φαρμακερώτερα τραύματα ὕγρὸν τι εὖστρον, χωρὶς νὰ καταφεύγῃ εἰς ἐγγειρίσεις, ὅπερ ἐμόρφου ταχέως νέας σάρκας, ὑγιεστέρας καὶ ὠραιότερας τῶν πρώτων.

Ὁ δὲ Νοσόφυξ οὐδέποτε μὲν ἔγνω τοὺς παῖδας τοῦ Ἀσκληπιοῦ Μαχάονα καὶ Παυδαλείριον, ἀπέκτησε δὲ διὰ τοῦ Μηριόνου¹, ἱερὰν τινα καὶ μυστηριώδη βίβλον, ἣν ὁ Ἀσκληπιὸς ἐδωρήσατο τοῖς παισὶν αὐτοῦ· ἄλλως τε ὁ Νοσόφυξ ἦτον

¹ Ὁ Μηριόνης ἦτον ἡγέτης τοῦ Ἰδομενέως καὶ στόλαρχος τῶν νηδῶν αὐτοῦ εἰς τὴν κατὰ τῆς Τρωάδος ἐκστρατείαν.

ἄνθρωπος Θεοφίλης· ἐποίησεν ὕμνους πρὸς αἶνον τῶν υἱῶν τῆς Λη-
 τοῦς, προσέφερε θυσίαν καθ' ἐκαστὴν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ὅφ'
 αὐτοῦ συχνάκις ἐθεοφορεῖτο, λευκὸν καὶ ἀκηλίδωτον πρόβατον.
 Μόλις ἐβλεπέ τινα νοσοῦντα, καὶ διεγίνωσκεν ἐκ τῶν ὀφθαλ-
 μῶν του, ἐκ τῆς χροιάς του, ἐκ τῆς ἐπιδερμίδος του, ἐκ
 τῆς ἰδιοσυγκρασίας τοῦ σώματός του καὶ ἐκ τῆς ἀναπνοῆς
 του ἔτι, τὴν αἰτίαν τῆς νόσου του. Καὶ ἐπεὶ μὲν εἶδιδε φάρ-
 μακα ἅτινα προσκάλου τὸν ἰδρῶτα, καὶ διὰ τῆς ἀφιδρώσεως
 ἀπεδείκνυε πόσον ἡ ἀδύνητος διαπνοή, αὐξανομένη ἢ ἐλαττου-
 μένη ἐκλύει ἢ ἐνισχύει ἅπασαν τὴν τοῦ σώματος μηχανήν·
 ὅτε δὲ εἶδιδε πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κακῶν τῆς ἀτονίας, κατα-
 πότια ἅτινα ἀνεζωογονοῦν τοὺς ἀνθρώπους καταπραΰνοντα
 τὸ αἷμά των. Ἐβεβαίαι δὲ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἐλλείψει ἐγκρα-
 τείας καὶ μεγαλοψυχίας, εἶχον ἀνάγκην συχνάκις τῆς ἰατρι-
 κῆς. Εἶναι ὄνειδος, ἔλεγε, τοῖς ἀνθρώποις νὰ πάσχωσιν ἐκ
 τοσοῦτων νοσημάτων, ἐπεὶδὴ τὰ χρηστὰ ἔθη προξενοῦσι τὴν
 ὑγίαν, ἡ δὲ ἀκρασία, προσέθετε, μεταβάλλει εἰς θανατηφόρα
 φάρμακα τὰς τροφάς, αἵτινες χρησιμεύουσι πρὸς συντήρησιν
 τῆς ζωῆς των, αἱ δὲ ἡδοναὶ, ἀπολαμβάνομεναι εἰς κόρον,
 συντέμνουσι μᾶλλον αὐτὴν ἢ δύνανται νὰ τὴν παρατείνωσιν.
 Οἱ πένητες συνήθως· ἐλιγώτερον νοσοῦσιν, ἀπορίᾳ τροφῆς ἢ οἱ
 πλούσιοι χορταζόμενοι· τὰ βρώματα, ἅτινα πολὺ γαργαλι-
 ζοῦσι τὴν γαστρὶν καὶ φέρουσι τὸν κόρον, δηλητηριάζουσι, ἀν-
 τι νὰ τρέφωσι τὸ σῶμα· αὐτὰ ταῦτα τὰ ἰατρικὰ εἶναι κακά,
 διότι ἐκδιάζουσι τὴν φύσιν, καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ μεταχει-
 ριζώμεθα εἰ μὴ ἐν ἀνάγκῃ. Τὸ μέγα δὲ ἰατρικόν, οὗτινος ἡ
 χρῆσις εἶναι πάντοτε ἄθωα, καὶ πάντοτε ὠφέλιμος, εἶναι ἡ
 ἐγκράτεια, ἡ μετριοπάθεια πρὸς πᾶσαν ἡδονήν, ἡ ἀταραξία
 τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἀσκησις τοῦ σώματος· ἐντεῦθεν γίνεται
 αἷμα πρᾶον καὶ εὐκρατον, καὶ διαλύονται πάντες οἱ κακοὶ
 χυμοί. Οὕτως, ὁ σοφὸς Νασόφυξ ἦτον ἐλιγώτερον ἀξιοθαύ-
 στος διὰ τὰ ἰατρικὰ του ἢ διὰ τὴν δίαιταν, ἣν συνεδούλευε
 τοῖς νοσοῦσιν, ὅπως προλαμβάνωσι τὰ δεινὰ καὶ μὴ ἔχωσιν
 ἀνάγκην ἰατρικῶν.

Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες λοιπὸν ἐπέμφθησαν ὑπὸ τοῦ Τηλεμά-

χου ἵνα ἐπισκεφθῶσι πάντας τοὺς νοσούντας τοῦ στρατοῦ. Ἰάτρουςαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν διὰ τῶν ἱατρικῶν των, καὶ ἔτι πλείονας διὰ τῆς ἐπιμελείας των, ὡς πρὸς τὴν ἐγκαιρὰν αὐτῶν γρήσιν, καὶ τῆς περιποιήσεως τῶν ἀσθενῶν. ἐπειδὴ ἐφρόντιζον πολὺ ἵνα διατηρῶσιν αὐτοὺς καθαρῶς, ἵνα ἐμποδίζωσι διὰ τῆς καθαρότητος τὸν μεμολυσμένον ἀέρα, καὶ ἵνα ὑποχρεῶσιν αὐτοὺς νὰ φυλάττωσιν αὐστηρὰν διαίταν μέχρι τελείας ἀναρρώσεώς των· πάντες ὅθεν οἱ στρατιῶται, εὐγνωμονοῦντες αὐτοῖς διὰ τὴν βοήθειαν ταύτην, ἀνέπεμπον εὐχαριστίας τοῖς θεοῖς ὅτι ἐπεμψαν τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων.

Αὐτὸς δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἔλεγον, ἀλλὰ θεὸς τις εὐεργετικὸς ἀναμφιβόλως ὑπὸ ἀνθρωπίνην μορφήν· ἀλλὰ καὶ ἄνθρωπος ἂν ἦναι ὁμοιάζει ὀλιγώτερον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἢ πρὸς τοὺς θεοὺς¹. Ἐγένετο βεβαίως ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα εὐεργετῇ, καὶ εἶναι ἀγαπητότερος διὰ τὴν πραότητα καὶ τὴν χρηστότητα αὐτοῦ ἢ διὰ τὴν ἀνδρίαν του. Ὡ, εἰ ἦτο δυνατόν νὰ τὸν ἔχωμεν βασιλέα! ἀλλ' οἱ θεοὶ τὸν ἐπιφυλάττουσιν ἵσως δι' ἄλλον τινὰ εὐτυχέστερον λαόν, ὃν ὑπεραγαπῶσι καὶ εἰς τὴν γῆν τοῦ ὁποίου θελοῦσι νὰ ἐπαναφέρωσι τὸν χρυσοῦν αἰῶνα.

Ὁ Τηλέμαχος ἐν τῷ περιήρχετο τὴν νύκτα ἐπισκεπτόμενος τοὺς διαφόρους σταθμοὺς τοῦ στρατοπέδου, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης ἐνέδρας τοῦ Ἀδράστου, ἤκουε τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦς, οἵτινες δὲν ἦσαν ὑποπτοὶ κολακείας, ὡς ἐκείνοι, οὓς συνήθως ἐπιδαψιλεύουσιν οἱ κόλακες πρὸς τοὺς ἡγεμόνας, ὑποθέτοντες αὐτοὺς σφόδρ' ἀλαζόνας καὶ κενοδόξους, καὶ συλλογιζόμενοι ὅτι δὲν ὀφείλουσιν ἄλλο νὰ πράξωσιν ἢ νὰ τοὺς ἐπαινῶσι κατὰ κόρως ὅπως ἀποκτήσωσι τὴν εὐνοίαν των. Ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς ὅμως δὲν ὠρέγετο εἰμὴ τοὺς ἀποδιδόμενους αὐτῷ κατ' ἰδίαν, ἐν ἀπουσίᾳ του, ἐπαίνους, ὧν ἦτον ἀληθῶς ἄξιος. Ὅθεν ἡ καρδίᾳ του ἔχαιρεν εἰς αὐτούς. Ἡσθάνετο τὴν τοσοῦτον γλυκείαν καὶ τοσοῦτον ἀγνὴν ἐκείνην ἡδονήν, ἣν οἱ θεοὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὴν ἀρετὴν, καὶ ἦν οἱ φαῦλοι ἄνθρωποι δὲν

¹ Ἀρχαῖος τις σοφὸς λέγει· Κατὰ εἰ ὁμοιάζουσιν οἱ ἄνθρωποι τοῖς θεοῖς, Κατὰ τὴν εὐπορίαν.

δύνανται νὰ ἐννοήσωσι καὶ νὰ πιστεύσωσιν, ἐπεὶ δὲ οὐδὲ ποτ' ἐδοκίμασαν αὐτήν· ἀλλὰ δὲν παρεδίδοτο ὀλοσχερῶς εἰς τὴν ἡδονὴν ταύτην. Ἐπανήρχοντο αἶφνης εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀθροῦς πάντα τὰ ἁμαρτήματά του· δὲν ἐπελανθάνετο τῆς φυσικῆς ὑψηλοφροσύνης, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὀλιγωρίας του, καὶ ἠσχύετο μὲν ἐνδομύχως ὅτι ἐγέννηθη τοσοῦτον σκληροκαρδίας, ἐν ᾧ κατὰ τὸ φαινόμενον ἦτο τοσοῦτον φιλόανθρωπος, ἀνέθετο δὲ εἰς τὴν Ἀθηνᾶν πάντ' ἀποδιδόμενον αὐτῷ ἔπαινον, οὗ ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀνάξιον.

Σὺ, ὦ σοφωτάτῃ θεᾷ, εἶπαγε, μοὶ ἔδωκας τὸν Μέντορα ἵνα μὲ φωτίζῃ καὶ μὲ ποδηγετῇ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, σὺ μοὶ πέμπεις τὴν φρόνησιν ἵνα ἐπανορθώσω τὰ παραπτώματά μου καὶ δυσπιστῶ εἰς ἑμαυτὸν, σὺ ἀναστέλλεις τὸν βούν τῶν παθῶν μου, σὺ μοὶ δίδεις νὰ αἰσθανθῶ τὴν ἡδονὴν ὅτι ἀνακουφίζω τοὺς δυστυχεῖς. Ἄνευ σοῦ ἤθελον ὑποπέσει εἰς σφάλματα ἀνεπανόρθωτα, ἤθελον εἶσθαι ὡς βρέφος, ὅπερ, μὴ αἰσθανόμενον τὴν ἀδυναμίαν του, ἀφίνει τὴν χεῖρα τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πίπτει εἰς τὸ πρῶτον βῆμά του.

Ὁ Νέστωρ καὶ ὁ Φιλοκτήτης ἐθαύμαζον βλέποντες τὸν Τηλέμαχον καταστάντα τοσοῦτον φιλόανθρωπον, τοσοῦτον πρόθυμον εἰς τὰ ἀνακουφίζειν τοὺς ἀνθρώπους, τοσοῦτον περιποιητικόν, ἐνεργητικόν καὶ προβλεπτικόν πάσης ἀνάγκης τῶν, καὶ ἠπόρουν τι νὰ πιστεύσωσι, μὴ νομίζοντες πλέον αὐτὸν ὡς τὸν ἴδιον ἄνθρωπον. Ὅ,τι δὲ τοὺς ἐξέπληξε περισσύτερον ἦτον ἡ φροντίς, ἣν ἔλαθε περὶ τῆς κηδείας τοῦ Ἰππίου· διότι ἐπορεύθη ὁ ἴδιος καὶ ἀπέσυρε τὸ καθυμαγμένον καὶ παραμεμorfωμένον σῶμά του, ὅπερ ἔκειτο βεβαρυμένον ὑπὸ σωρείας νεκρῶν καὶ ἔχυσεν ἐπ' αὐτοῦ θαλερὰ δάκρυα. Ὡς γενναία ψυχὴ, εἶπε, δὲν ἔννοεις πόσον ἐθαύμασα τὴν ἀνδρίαν σου! ἡ ἀλαζονία σου ἀληθῶς μὲ παρώργισεν, ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματά σου προήρχοντο ὑπὸ ζεούσης νεότητος· γινώσκω δὲ πόσον ἡ ἡλικία αὕτη ἀξία ἐστὶ συγγνώμης. Ἀμφότεροι ἡμεῖς ἠθέλομεν εἶσθαι τοῦ λοιποῦ φίλοι εἰλικρινεῖς· καὶ γὰρ εἶχον ἄδικον ἐν μέρει, ἀλλ', ὦ θεοί, δικαί νὰ μοῦ τὸν ἀναρπάσσετε πρὶν ἢ τὸν ὑποχρεώσω νὰ μὲ ἀγαπᾷ.

Μετά ταῦτα ὁ Τηλέμαχος διέταξε νὰ λούτῳσι τὸν νεκρὸν
του εἰς εὐωδέστατα μύρα καὶ νὰ ἀνάψῃσι μεγάλην πυράν.
Αἱ μεγαλοφρεῖς πεῦκαι, γογγύζονται ὑπὸ τοῦς κτύπους τῶν
πελέκειων, καταπίπτουσι κυλιόμεναι ὑπὸ τὰς κορυφάς τῶν ὀ-
ρέων. Αἱ δρυς, αἱ πανάρχαιαι αὐταὶ θυγατέρες τῆς γῆς, αἰ-
τίνες ἐφαίνοντο ὅτι ἀπειλοῦσι τὸν οὐρανόν, αἱ ὑψίσκοι κέδροι,
αἱ πετέλαι, ὧν αἱ κορυφαὶ εἰσὶν ἀειθαλεῖς καὶ δασύφυλ-
λοι, αἱ φηγοὶ αἰτινές εἰσι τὸ ἐγκαλλώπισμα τῶν δασῶν, πί-
πτουσι παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Γαλῆσιου¹, ὅπου ἐ-
γείρεται εὐρυθυμὸς πυρὰ, ὁμοιάζουσα πρὸς κτίριον κανονικῶς
ὠκοδομημένον. Ἡ φλοῦξ ἀναλάμπει· θύελλαι καπνοῦ ἀναβαί-
νουσι μέχρις οὐρανοῦ.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι βαδίζουσι βήματι βραδεῖ καὶ πενθίμῳ
ἀντατετραμμένα ἔχοντες τὰ δόρατα, καὶ τὰ βλέμματα προση-
λωμένα εἰς τὴν γῆν. Βαρεῖα ὀδύνη ζωγραφεῖται εἰς τὰ ἄγρια
ἐκεῖνα πρόσωπα, ἀπ' ὧν τὰ δάκρυα ρέουσι κρουνηδόν· ἐν τῷ
μέσῳ δ' αὐτῶν φαίνεται ἐρχόμενος ὁ Φερειεύδης, ἀνὴρ πρε-
σβύτης, ἑλκττον βεβαρυμένος ὑπὸ τῆς ἡλικίας ἢ ὑπὸ τῆς
θλίψεως ὅτι μέλλει νὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὸν Ἴππιον ὃν νηπιόθεν
ἀνέθρεψεν. Ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν ἔχων τοὺς
δοθαλμοὺς πλήρεις δακρύων. Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἴππίου
δὲν ἐλάμβανε πλέον τροφήν ὁ γλυκὺς ὕπνος δὲν ἐδάρουε τὰ
βλέφαρά του, καὶ δὲν ἄφινε κἄν πρὸς στιγμὴν τὴν βαθεῖαν
θλίψιν του. Ἐδάδιζε σαλευομένοιιν τοῖς ποδίν, ἀκολουθῶν τὸ
πλῆθος καὶ μὴ γινώσκων ποῦ βαδίζει. Οὐδεμίᾳ λέξει ἐξήρ-
χετο τοῦ στόματός του, ἐπειδὴ ἡ καρδίᾳ του ἦτο στερεῶς
κεκλεισμένη, καὶ ἡ σιωπὴ ἐκείνη ὁμοιάζεν ἀπόνοιαν καὶ ἀναι-
σθησίαν· ἀλλ' ὅτε εἶδεν ἀνημμένην τὴν πυράν, αἶφνης ἀνέ-
κραξεν ὡς ἔκρῳν. "Ὁ Ἴππία, Ἴππία, δὲν θέλω λοιπὸν σὲ
μεταίδει. Ὁ Ἴππίας ἀπέπτυ, καὶ ἐγὼ ζῶ· ὦ περιφλημένε
μου Ἴππία, ἐγὼ σοὶ ἔδωκα τὸν θάνατον, ἐπειδὴ ἐγὼ σ' ἐδί-
δαξα νὰ τὸν καταφρονῇς! ἤλπιζον ὅτι αἱ χεῖρές σου ἐμελλον

¹ Ἀπὸ τῆς ὄρας ἐρῶς ὑψίστους ταναχθεῖ χαλκῷ

Τάμνον ἐπειγόμενοι· ταὶ δὲ μεγάλα κτηπίωνται

Πίπτον.

(Ὁμ. Ἰλ. Φ. σιχ. 448.)

νά κλείσωσι τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ ὅτι σὺ ἐμελλες νά δε-
χθῇς τὴν τελευταίαν μου πνοήν. Ὡ ἀσπλάγχνοι θεοί! Διὰ
τοῦτο λοιπὸν παρετείνατε τὸν βίον μου, ἵνα μὲ ἀφίστητε νά
ἴδω τὸν θάνατον τοῦ Ἰππίου! Ὡ ἀγαπητὸν τέκνον, ὅπερ
ἀνέθρεψα, καὶ ὑπὲρ οὗ τοσούτον ἐμόχθησα, δὲν θέλω σέ ἴδει
πλέον, θέλω ἴδει ὅμως τὴν μητέρα σου θνήσκουσαν ὑπὸ λύ-
πης καὶ ἐλέγχουσάν μοι τὸν θάνατόν σου. Θέλω ἴδει τὴν νέαν
σύζυγόν σου, κόπτουσαν τὰ τρυφερά στήθη της, ἐκτίλλουσαν
τῆς τρίχας τῆς κεφαλῆς της, καὶ τούτων ἀπάντων αἰτίας
ἐγὼ εἰμὶ! Ὡ παθητὴ σκιά, κάλεσόν με εἰς τὰς ὄχθας τῆς
Στυγῆς· τὸ ὅπως μοι εἶναι μισητόν, σὲ δὲ μόνον, ἀγαπητέ μου
Ἰππία, ποθῶ νά μεταίδω, Ἰππία! Ἰππία! περὶλημένον μου
τέκνον, δὲν ζῶ μέχρι τοῦ νῦν εἰμὶ ἵνα δώσω εἰς τὸν νεκρὸν
σου τὸν τελευταῖον ἀπασμόν.

Ἐν τούτοις πάντες ἔβλεπον τὸν νεκρὸν τοῦ νέου Ἰππίου
ἐκτάδην κείμενον, ὃν ἔφεραν ἐν Λάρνακι κεκοσμιμένη ἐκ πορ-
φύρας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. Ὁ θάνατος ὁ σθέσας τοὺς ὀφθαλ-
μούς του δὲν ἡδυνήθη ν' ἀποσθῇ καὶ ἀπασαν τὴν καλλο-
νήν του, αἱ δὲ χάριτες ἦσαν εἰσέτι ἐξωγραφημέναι ἐπὶ τοῦ
πελιδνοῦ προσώπου του. Ἐβλεπέ τις κυματίζουσαν περὶ τὸν
τράχηλόν του, λευκότερον ὄντα τῆς γιόνης καὶ κεκλιμένον
πρὸς τὴν ἐτέραν ὠμοκλειδα, τὴν μακρὰν καὶ κυανὴν κόμην
του, στιλπνοτέραν οὖσαν τῆς τοῦ Ἀτρυς, καὶ τοῦ Γανυμή-
δου, ἥτις ἐμελλεν ὕσον οὐπὼ ν' ἀποτεφρωθῇ. Ἐφαίνετο εἰς
τὴν πλευράν αὐτοῦ τὸ χεῖρον τραῦμα, δι' οὗ ἅπαν τὸ αἷμα
αὐτοῦ ἐξεχύθη, καὶ οὐτινος ἢ ἑλλειψίς τὸν κατεβίβασεν εἰς τὸ
ζοφερὸν βασίλειον τοῦ Πλούτωνος.

Ὁ Τηλέμαχος σκυθρωπὸς καὶ περίλυπος ἠκολούθει τὸν νε-
κρὸν καὶ τὸν ἔρραϊνον ἀνθρ. Ὅτε δ' ἦλθον εἰς τὴν πυρὰν, ὃ
νέος υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς δὲν ἡδυνάτο νά βλέπῃ τὴν φλόγα
καταβιβρώσκουσαν τὰ ὀνότια, ἅτινα περιεκάλυπτον τὸν νεκρὸν,
χωρὶς νά χάσῃ νέα δάκρυα. Χαῖρε, εἶπεν, ὦ γενναίουψυχε Ἰπ-
πία. Σὲ καλῶ δὲ οὕτως ἐπειδὴ φίλον μου δὲν τολμῶ νά σε
ὀνομάσω. Γενοῦ ἱλεως, ὦ σκιά, ἥτις κατηξιώθης τηλικαύτης
δόξης· ἐάν δὲν σὲ ἡγάπων ἦθελον φονήσῃ τὴν τύχην σου· σὺ

(ΤΥΧΑΙ ΘΗΑΕΜΑΧΟΥ)

22

ἀπὸ ἀλλάγης τῶν ἀθλοιστήτων τοῦ βίου ἐν αἷς ἡμεῖς ζῶμεν καὶ ἀπέθανες διὰ τοῦ ἐνδοξοτέρου τρόπου. Οἴμοι! πόσον εὐτυχὴς ἤθελον λογιζέσθαι, ἐὰν παρομοίως κατέστρεφον καγὼ τὸ ζῆν. Εἶθε τὸ ὕδωρ τῆς Στυγὸς μὴ ἐμποδίσῃ τὴν σκιάν σου. Εἶθε τὰ ἑλυσία πεδία νὰ ὤπιν αὐτῇ ἀνοικτά. Εἶθε ἡ φήμη νὰ παραπέμψῃ τὸ ὄνομά σου εἰς αἰῶνας αἰώνων καὶ εἶθε τὰ λείψανά σου ν' ἀναπαύωνται ἐν εἰρήνῃ.

Μόλις εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, τοὺς ἐκ πολλῶν στεναγμῶν διακεκομμένους, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς μεγάλην τῇ φωνῇ συνεπευφήμησε. Πάντες ἐθρήνουν τὸν Ἰππίαν, οὗ τινος διηγοῦντο τὰς μεγάλας ἀνδραγαθίας, καὶ ἡ θρηνηδία τοῦ θανάτου τοῦ ἀναμνησκουσα τὰς ἀρετὰς του, παρέπεμπεν εἰς λήθην ἐλαττώματά τινα. ἄπερ ζωηρὰ νεότης καὶ κακὴ ἀγωγή τῷ πρεσβέτρῳ. Ἀλλ' ἐτι μᾶλλον κατενύγοντο ἐκ τῶν φιλικῶν ὁρώπων αἰσθημάτων τοῦ Τηλέμαχου. Αὐτὸς εἶνε λοιπὸν, ἔλεγον, ὁ τοσοῦτον ὑπερήφανος, ὁ τοσοῦτον ὑψηλόφρων, ὁ τοσοῦτον περιφρονητικὸς, ὁ τοσοῦτον ἀμείλικτος ἐκεῖνος νέος Ἕλλην; Ἀλλ' ἰδοὺ γενόμενος σήμερον πρᾶϋς, εὖσπλαγχνος, οἰκτιήμων. Ἀναμφιβόλως ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις τοσοῦτον ἠγάπησε τὸν πατέρα του, ἀγαπᾷ καὶ τοῦτον ἐπίσης· ἀναμφιβόλως αὐτῇ τῷ ἐχάρισε τὸ πολυτιμώτερον δῶρον, ὅπερ οἱ θεοὶ δύνανται νὰ δωρήτωσιν εἰς θνητὸν. ἐπειδὴ ἔδωκεν αὐτῷ, πρὸς τῇ σοφίᾳ, καὶ καρδίαν εὐαίσθητον πρὸς φίλιν.

Ὁ νεκρὸς κατηναλώθη ὑπὸ τῶν φλογῶν. Ὁ Τηλέμαχος ἔσπεισεν ἐπὶ τῆς εἰσέτι ἀναθυμώσης κόνεώς του σπονδὰς εὐόσμους, εἶτα ἔθηκεν αὐτὴν εἰς χρυσὴν κάλπην, ἣν ἔσπευεν ἀπὸ ἄνθη καὶ ἔπεμψεν αὐτὴν εἰς τὸν Φάλακτον. Οὗτος δ' ἔκειτο χαμαὶ βεβλημένος καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ αὐτοῦ ἀδυναμίᾳ διώρα ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ζοφερὰς πύλας τοῦ Ἄδου.

Ἦδη ὁ Τρυμᾶριλος καὶ ὁ Νοσόφυξ σταλέντες ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεὺς τῷ ἐχορήγησαν πᾶσαν βοήθειαν τῆς τέχνης. Ἀνεκάλεσαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ψυχὴν του ἐταίρην οὖσαν νὰ πετασθῇ· νέαι δυνάμεις τὸν ἐξωογόνησαν ἀνεπαισθήτως, γλυκύ τι βάλαμον ζωῆς εἰσέδυσεν ἀπὸ φλεβῶς εἰς φλέβα μέχρι βάθους τῆς καρδίας του, εὐάρεστος δέ

τις ἀλέα τὸν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὰς παγετώδεις χεῖρας τοῦ
θανάτου. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην, παυσάσης τῆς λειποθυμίας,
ἐπανῆλθεν ὁ ὀδύνη· διότι ἤρχισε νὰ αἰσθάνηται τὴν ἀπώλειαν
τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἦν δὲν ἦτον εἰς κατὰστασιν μέχρι τοῦδε
νὰ αἰσθανθῇ. Οἴμοι! ἀνεβόα· διὰ τί τοσαύτη φροντίς περὶ
τῆς ζωῆς μου; δὲν ἦτο κάλλιον ν' ἀποθάνω καὶ ν' ἀκολου-
θῶ τὸν ἀγαπητόν μου Ἰππῖαν; Ἐγὼ τὸν εἶδον πίπτοντα
πλησίον μου. ὦ Ἰππῖα, παραμυθία τῆς ζωῆς μου, ἀδελφέ
μου, φίλτατέ μου ἀδελφέ, δὲν ζῆς πλέον! δὲν θέλω δυνηθῇ
εἰς τὸ ἐξῆς νὰ σὲ ἴδω, οὔτε νὰ σὲ ἀκούω λαλοῦντα, οὔτε
νὰ σὲ ἀσπασθῶ, οὔτε νὰ σοὶ εἶπω τὰς θλίψεις μου, οὔτε νὰ
σὲ παρηγορήσω διὰ τὰς ἰδικὰς σου. ὦ θεοὶ πολέμιοι τοῖς
ἀνθρώποις! Ἰππῖας πλέον δι' ἐμὲ δὲν ὑπάρχει! εἶναι τοῦτο
δυνατὸν, ἢ μήπως ἀνειρεύμαι; Οὐχί! εἶναι ἀναμφισβήτητος
ἀλήθεια. ὦ Ἰππῖα, σὲ ἀπέβαλον, σὲ εἶδον θνήσκοντα, καὶ
ἀνάγκη ἐστὶ νὰ ζήσω, ὅσον ἐξεστὶ μοι, ἵνα σὲ ἐκδικήσω. Θέλω
σφάξαι ἐπὶ τοῦ τάφου σου τὸν θηριώδη Ἀδραστον βεβαπτι-
σμένον εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα.

Ἐν ᾧ ὁ Φάλαντος οὕτως ἐλάλει, οἱ δὲ δύο θεοὶ ἄνδρες
προσεπάθουν νὰ καταπραῦνωσι τὴν ὀδύνην τῆς καρδίας του,
ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο μὴ αὕτη, ἐπαυξάνουσα τὰ δεινὰ τοῦ, μα-
ταιώσῃ τὴν δραστηκότητα τῶν φαρμάκων, αἵφνης βλέπει
τὸν Τηλέμαχον ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν. Τότε ἡ καρδία του
ἐκόπη εἰς δύο· ἐμνηστικῶς μὲν διὰ τὴν μεταξὺ Τηλεμάχου
καὶ Ἰππίου ὀλεθρίαν ἐριδα καὶ ἔπνεεν ἐκδίκησιν, κῆρυγμα δὲ
ὅτι ὤφειλε τὴν σωτηρίαν τῆς ζωῆς του εἰς τὸν Τηλέμα-
χον, ὅστις τὸν ἀφῆρπασεν αἵματόφυρτον καὶ ἡμιθανῆ ἐκ τῶν
χειρῶν τοῦ Ἀδράστου. Ἄλλ' ὅτε εἶδε τὴν χρυσὴν κάλπην
ἣτις περιεῖχε τὴν προσφιλεστάτην τέφραν τοῦ ἀδελφοῦ του
Ἰππίου, ἔχυσε λειβάδας δακρύων, ἐννευκαλίσθη τὸν Τηλέ-
μαχον χωρὶς νὰ δύναται νὰ λαλήσῃ, καὶ τελευταῖον τῷ εἶ-
πον ἀσθενεὶ καὶ διχκεκομμένη τῇ φωνῇ ὑπὸ λυγμῶν.

Ἄξις υἱὲ τοῦ Ὀδυσσεύς! ἡ ἀρετὴ σοι μὲ ὑποχρεοῖ νὰ σὲ
ἀγαπῶ· ἐγὼ σοὶ ὀφείλω τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς μου, ἥτις
τάχιστα ἢ βράδιον μέλλει νὰ σβεσθῇ· ἀλλὰ σοὶ ὀφείλω ἐτι

προσφιλέστερόν τι εἰς ἐμέ. "Λνευ σοῦ ὁ νεκρὸς τοῦ ἀδελφοῦ μου ἐγίνετο βορά τῶν κυνῶν καὶ τῶν πτηνῶν· ἄνευ σοῦ σκιά του, στερηθεῖσα ταφῆς, ἤθελε πλανᾶσθαι εἰς τὰς ὄχθας τῆς Στυγὸς, καὶ αἰείποτε ἀποκρούεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀδυσωπῆτον Χάρωνος. "Ἐπρεπε νὰ θρῆλυ τσαῦτα εἰς ἄνθρωπον, ὃν τοσοῦτον ἐμισήσα! ὦ θεοί, σεις ἀνταμείψατέ τον καὶ ἀπαλλάξατέ με ζωῆς τοσοῦτον ἀθλίας! Τὸ ἐπὶ σοί, ὦ Τηλέμαχος, χορήγησάν μοι, ἵκετεύω σε, τὰ νενομισμένα, ἅτινα ἐχορήγησας καὶ εἰς τὸν ἀδελφόν μου, ἵνα μηδὲν ἀπολείπηται τῆς δόξης σου.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Φάλαντος ἔμεινεν ἄπνους καὶ ἀναυδὸς ἐν ὑπερβολῇς ὀδύνῃ· ὁ δὲ Τηλέμαχος ἱστάμενος πλησίον του δὲν ἐτόλμα νὰ τῷ λαλήσῃ, καὶ ἀνέμενεν ἵνα συνέλθῃ εἰς ἑαυτόν. Μετ' ὀλίγον ὁ Φάλαντος ἀνανήψας, ἔλαβε τὴν κάλπην ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Τηλέμαχου, τὴν ἠσπάσθη ἐπανειλημμένως, τὴν κατέδρεξε διὰ τῶν δακρύων του καὶ εἶπεν. "ὦ πάτερ σπαδὸς, πότε καὶ ἡ ἰδική μου θέλει ἐνωθῇ μετὰ σοῦ ἐν τῇ κάλπῃ ταύτῃ; "ὦ ψυχὴ τοῦ Ἰππίου, σὲ παρακληθῆναι ὅσον οὕτω εἰς τὸν ἄδην· ὁ Τηλέμαχος θέλει ἐκδικήσῃ ἅμφοτέρους ἡμᾶς.

Ἐν τούτοις ἡ ὀδὺν τοῦ Φαλάντου ἡλαττοῦτο ἡμέρᾳ καὶ ἡμέρᾳ ἐνεκα τῆς θεραπείας, ἣν παρεῖχον αὐτῷ οἱ δύο σοφοὶ παῖδες τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ὁ Τηλέμαχος ἦτον ἀδιαλείπτως μετ' αὐτῶν πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς, ποιῶν αὐτοὺς ἐπιμελῆς στέρους περὶ τὴν ἱασίν του· ὁ δὲ στρατὸς ἐθαύμαζε περισσότερο τὴν ἀγαθότητα τῆς καρδίας του ὅτι ἐβοήθει τὸν μεγαλύτερόν του ἐχθρόν, ἢ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὴν φρόνησιν, ἣν εἰδείξε σώζων, κατὰ τὴν μάχην, τὸν συμμαχικὸν στρατόν.

Συγχρόνως δὲ ὁ Τηλέμαχος ἐφαίνετο ἀκαταγώνιστος εἰς τὰς ἐπιπονωτέρας πολεμικὰς ἐργασίας. Ἐκοιμάτο ὀλίγον καὶ ὁ ὕπνος του διεκόπτετο συχνάκις ἢ ἐκ τῶν ἀγγελισμάτων ἃς ἐλάμβανε καθ' ἐκάστην ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός· ἢ ἐκ τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν φυλακῶν τοῦ στρατοπέδου, ἢ

¹ Καὶ τότε χρυσεῖην ἐς λάφυρα θῆκαν ἑλόντες.

(Ὅμ. Ἰλ. ι, στιχ. 795).

οὐδέποτε ἐποίει δις κατὰ συνέχειαν τῇ αὐτῇ ὥρῃ, ὅπως
προκαταλαμβάνη τοὺς μὴ ἐγρηγοροῦντας στρατιώτας· ἐπα-
νήρχετο δὲ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ ἰδρωτός καὶ κονιορτοῦ ἀνά-
πλεως. Ἡ τροφή του ἦτο λιτή· ἔζη ὡς στρατιώτης, γινόμενος
ἐν ἑκάστῳ αὐτῶν ἐγκρατείας καὶ σωφροσύνης παράδειγ-
μα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ στρατὸς εἶχεν ὀλίγας ζωοτροφίας καὶ
ἀθλίαν κατασκήνωσιν, ἐκεῖνος ἔκρινεν ἀναγκαῖον, ἵνα παύσῃ
τοὺς ψιθυρισμούς του, νὰ ὑποφέρει ἐκουσίως τὰς αὐτὰς στε-
ρήσεις. Τὸ σῶμά του ἀντὶ νὰ ἐξασθενήσῃ εἰς βίον τοσοῦτον
τραχὺν καὶ τοσοῦτον πολύμοχον, ἐξ ἐναντίας ἐνεδυναμοῦτο
καὶ ἐσκληρύνετο καθ' ἑκάστην ὅθεν ἤρχισε νὰ μὴ ἔχῃ πλέον
τὰς τρυφεράς ἐκείνας χάριτας, αἵτινές εἰσι τὰ ἄνθη τῆς νεό-
τητας. Ἡ χροιά του ἡλλοιώθη ἐπὶ τὸ μελάντερον καὶ ἀδρό-
τερον, τὰ μέλη του ἐγένοντο ἥττον εὐκαμπτα, ἐλαστικὰ καὶ
εὐστροφα, ἀλλὰ νευρωδέστερα καὶ ῥωμαλαιότερα.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

Ῥ᾽ ἰ ὁ ὅ ε σ ι ς

Ὁ Τηλέμαχος πεπεισμένος ὅτι ὁ πατήρ του Ὀδυσσεὺς δὲν ὑπάρχει πλέον ἐν τῷ κόσμῳ, ἀποφασίζει νὰ καταβῇ πρὸς ἀναζήτησίν του εἰς τὸν Ἄδην. — Φυλάττει μυστικὸν τὸ σχεδὸν του ἀπ' ὅλου τοῦ στρατοῦ, ἀναχωρεῖ ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ δύο Κρητῶν, μεταβαίνει εἰς τὴν περίφημον Λίμνην Ἀχερουσίαν. — Εἰσδύει εἰς αὐτὴν βαρραλέως καὶ σφικνέται μετ' ὀλίγον εἰς τὰς ὄχθας τῆς Στυγὸς, ὅπου ὁ Χάρων τὸν λαμβάνει εἰς τὴν πορθμεῖον του. — Ἐμφανίζεται εἰς τὸν Πλούτωνα, ὅστις τῷ δίδει ἄδειαν νὰ ζητήσῃ τὸν πατέρα του μετὰ τῶν νεκρῶν. — Ὁ Τηλέμαχος διέρχεται ἐν πρώτοις τὸν Τάρταρον. — Βλέπει τὰς βασάνους, ἃς ὑποφέρωσιν οἱ ἐπίορκοι, οἱ ἀχάριστοι, οἱ ἀσεβεῖς, οἱ ὑποκριταί, καὶ πρὸ πάντων οἱ μοχθηροὶ βασιλεῖς. — Εἰσέρχεται μετὰ ταῦτα εἰς τὰ Ἅλύσια Πεδία. — Αναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀρκέσιου τοῦ προπάππου του ὅστις τὸν βεβαίῳ ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἔζη, ὅτι θέλει τὸν ἐπανίδει εἰς τὴν Ἰθάκην καὶ ὅτι θέλει βασιλεύσει μετ' αὐτοῦ. — Ὁ Ἀρκέσιος τῷ περιγράφει τὴν μακαριότητα ἐν ἣ ζῶσιν οἱ δίκαιοι ἄνδρες καὶ πρὸ πάντων οἱ χρηστοὶ βασιλεῖς. — Ὁ Ἀρκέσιος δίδει ἐπομένως εἰς τὸν Τηλέμαχον σωφιστάτας συμβουλὰς περὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ κυβερνᾶν. — Μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ταύτην ὁ Τηλέμαχος ἐξέρχεται τοῦ βασιλείου τοῦ Πλούτωνος, καὶ ἀναβαίνει κατὰ τὰς ὄχθας εἰς τὴν γῆν πορευόμενος εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συμμαχῶν.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀδραστος, οὗτινος τὰ στρατεύματα ἐξησθένυσαν μεγάλως κατὰ τὴν μάχην, ἀπεχώρησεν ὀπισθεν τοῦ ὄρους Αὐλῶνος ἀναμένων διαφόρους ἐπικουρίας, καὶ διανοούμενος νὰ ἐπιπέσῃ ἐκ νέου κατὰ τῶν ἐχθρῶν του, ὡς πειναλὸς λέων, ὅστις ἐκδιωχθεὶς ἀπὸ τινος ποιμνὸς προβάτων, ἐπανακάμπτει εἰς τὰ βαθύσκια δάση, καὶ ἐμβαίνει εἰς τὴν φωλεάν του, ἵνα δξύνῃ τοὺς ὀδόντας του καὶ τοὺς ὄνυχάς

του, καιροφυλακτῶν νὰ ἐπιπέσῃ ἐκ νέου καὶ κατασπαράξῃ ἅπαν τὰ ποίμνιον'.

Ὁ Τηλέμαχος ἄφ' οὗ ἔταξεν εἰς αὖστηράν πειθαρχίαν ἅπαν τὸ στρατόπεδόν του, δὲν ἐσκέφθη πλέον ἄλλο εἰμὴ νὰ ἐκτελέσῃ σχέδιον, ὅπερ ἐμελέτα καὶ ἐφύλασσε μυστικὸν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατοῦ. Πρὸ πολλοῦ χρόνου ἑταράττετο κατὰ πᾶσαν νύκτα ὑπὸ ὀνείρων αἵτινες τῷ παρίστων τὸν πατέρα του Ὀδυσσεά· ἡ προσφιλὴς δ' αὕτη εἰκὼν ἐπανήρχετο πάντοτε περὶ τὸ τέλος τῆς νυκτός, πρὶν ἢ ἡ αὐγὴ ἔλθῃ νὰ ἐκδιώξῃ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, διὰ τῶν ἀρτιγεννητῶν φώτων τῆς, τοὺς πλανωμένους ἀστέρας, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς τὸν γλυκύν ὕπνον τὸν παρακολουθοῦμενον ὑπὸ πλήθους πτερωτῶν ὀνείρων. Καὶ ὅτε μὲν ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει τὸν Ὀδυσσεά γυμνὸς εἰς εὐδαίμονά τινα νῆσον, παρὰ τὴν ὄχθην ποταμοῦ, ἐντὸς χλοεροῦ λειμῶνος, καὶ περικυκλωμένον ὑπὸ νυμφῶν, αἵτινες τῷ ἔδιδον ἱμάτια ἵνα σκεπασθῇ· ὅτε δὲ ὑπέθετεν ὅτι τὸν ἀκούει ἀγορεύοντα εἰς μέγαρον στίλβοντα ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, ὅπου ἄνθρωποι ἐστερμένον μετ' ἀνθῆς ἡκροῶντο αὐτοῦ μετὰ θαυμασμοῦ καὶ ἀγαλλιάσεως· ἄλλοτε δὲ πάλιν ὁ Ὀδυσσεὺς ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν αἶφνης ὡς ἐν συμποσίῳ εὐρισκόμενος· ἐνθα ἡ χαρὰ ἔλαμπεν ἀνὰ μέσον τῆς εὐθυμίας καὶ τῆς εὐωχίας, καὶ ἐνθα ἡκούοντο γλυκεῖαι μελωδίαι μετὰ λύρας ἀρμονικωτέρας τῆς τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ γλυκυτέρας ἀπὸ τὴν φωνὴν πασῶν τῶν Μουσῶν.

Ὁ Τηλέμαχος ἐγειρόμενος τοῦ ὕπνου, ἐλυπεῖτο σφόδρα διὰ τὰ τοσοῦτον εὐάρεστα ταῦτα ὄνειρα. ὦ πάτερ μου, ὦ

ἴστε λίς ἡμυγένειος,

ὅ· ρα κύνες τε καὶ ἄνδρες ἀπὸ σταθμοῦ δύνονται

ἔχχει· καὶ φωνῇ· τοῦ δ' ἐν φρεσὶν ἀλκιμον ἦτορ

Πυχνοῦται, αἶκων δὲ τ' ἐβη ἀπὸ μεσσαύλειο·· (Ὁμ. Ἰλ. Ρ. στ. 409)

Ἄλλ' ἔμεν', ὡς ὅτε τις σὺς οὖρεσιν ἀλαί πεποιθώς,

ἀφθαλμῷ δ' ἄρα οἱ πυρὶ λάμπειτον· ἀτὰρ ὕδοντας

θῆγει, ἀλέεσθαι μεμαῶς κύνες ἢ δὲ καὶ ἄνδρας.

(Ὁμ. Ἰλ. Ν. στιχ. 474).

ποθητέ μου πάτερ Ὀδυσσεῦ, ἀνέκραζε, τὰ φρικωδέστερα ὄνειρα ἤθελαν μοὶ εἶναι γλυκύτατα ! αἱ μακάριαι αὗται εἰκό-
 νες μοὶ δίδουσι νὰ ἐννοήσω ὅτι σὺ κατέβης ἤδη εἰς τὰς μα-
 καρίους σπηλῆς τῶν κεκοιμημένων, οὓς οἱ θεοὶ ἀνταμείβουσι
 δι' αἰωνίου εἰρήνης ἔνεκα τῆς ἀρετῆς των. Νομίζω ὅτι βλέ-
 πω τὰ Ἰλύσια Πεδία· ὦ πόσον εἶναι ἀλγεινὸν τὸ νὰ μὴ
 ἐλπίζῃ τις πλέον ! καὶ πῶς, ἀγαπητέ σου πάτερ, δὲν θέλω
 σὲ ἰδῆ πλέον ! δὲν θέλω πλέον ἐναγκαλισθῆ ἐκείνον, ὅστις
 τοσοῦτον μὲ ἠγάπα, καὶ ὃν ἀναζητῶ διὰ τοσοῦτων μόχθων !
 δὲν θέλω ποτὲ ἰδεῖ ἀνοιγόμενον ἐκεῖνο τὸ στόμα, ὅπερ ἐλά-
 λει σοφίαν ! δὲν θέλω ποτὲ ἀσπασθῆ τῆς χειρὸς, αἵτινες ἐ-
 δάμασαν τοσοῦτους πολεμίους ! δὲν θέλουσιν ἄρά γε αὐταὶ
 ἐξίσου τιμωρήσει καὶ τοὺς ἄφρονας μνηστῆρας τῆς Πηνελό-
 πης, καὶ ἡ Ἰθάκη δὲν θέλει ἀνανήψει ἐκ τοῦ ληθάργῳ αὐ-
 τῆς ! Ὡς θεοὶ διώκται τοῦ πατρός μου ! σεῖς μοὶ πέμπετε
 τὰ φρικαλέα ταῦτα ὄνειρα, ἵν' ἀφαρπάσωσιν ἐκ τῆς καρδίας
 μου καὶ τὴν τελευταίαν μου ἐλπίδα. Εἶθε μοὶ ἀφήρπαζον
 συγχρόνως καὶ τὴν ζωὴν ! Ναί, δὲν δύναμαι πλέον νὰ ζήσω
 ἐν τῇ αὐτῇ ἀμνηστῇ. Καὶ τί λέγω ; φεῖ ! εἶμαι ὑπερβέ-
 βαιος ὅτι ὁ πατήρ μου ἀπέθανε, θέλω πορευθῆ ζήτησων τὴν
 σκιάν του μέχρις Ἰλίου. Ὁ Θησεύς δὲν κατέβη εἰς τοῦτον ;
 ὁ Θησεύς, ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος, ὅστις ἠθέλησε νὰ περιφρονήσῃ
 τοὺς ὑποχρονίους θεοὺς ; ἀλλ' ἐγὼ, καταβαίνω κινούμενος
 ὑπὸ εὐσεβείας. Ὁ Ἡρακλῆς κατέβη ὡσαύτως· ἐγὼ δὲν εἶμαι
 μὲν Ἡρακλῆς, ἀλλ' εἶναι καλὸν νὰ τολμήσω νὰ τὸν μιμηθῶ.
 Ὁ Ὀρφεὺς αὐτὸς κατέβη, διὰ τῆς διηγήσεως τῶν δυ-
 στυχημάτων του. τὴν καρδίαν τοῦ Πλούτωνος, ὃν περιγρά-
 φουσιν ὡς θεὸν ἀδυσώπητον καὶ ἥξιόν παρ' αὐτοῦ ἵνα ἡ
 Εὐρυδίκη ἐπανέλθῃ μετὰ τῶν ζώντων. Ἐγὼ εἶμαι ἀξιώ-
 τερος συμπαθείας τοῦ Ὀρφέως, ἐπειδὴ ἡ ζῆμια, ὃν πάσχω,
 εἶναι μεγαλειτέρα. Τίς δύναται νὰ συγκρίνῃ νεάνιδα μετρίου
 κάλλους πρὸς τὸν σοφὸν Ὀδυσσεῦ τὸν ὑπ' ἀπάσης τῆς ἑλ-
 λάδος θαυμαζόμενον ; Ἔστω καὶ ν' ἀποθάνωμεν ἂν ἡ χρεῖα
 τὸ καλέσῃ· πρέπει διὰ τοῦτο νὰ φοβώμεθα τὸν θάνατον, ἀφ'
 οὗ ἡ ζωὴ μᾶς εἶναι τοσοῦτον ὀδυνηρά ! Ὡς Πλούτων, ὃ Περ-

σερῶν, θέλω μάθει μετ' ὀλίγον ἐάν ᾔσθε τὸσον ἀσπλαγχνῶς,
ὥς λέγουσιν. ὦ πάτερ μου! ἂν οὐ περιεπλανήθην μάτην
γῆν καὶ θάλασσαν ὅπως σὲ ἀνέυρω, ἐρχομαι τελευταῖον νᾶ
ἶδω ἐάν ᾔσαι εἰς τὴν ὑποχθόνιον κατοικίαν τῶν νεκρῶν ἂν
οὐ οἱ θεοὶ μοὶ ἀρνοῦνται νᾶ σὲ εὖρω ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ
φωτὶ τοῦ Ἥλιου, ἴσως δὲν μοὶ ἀρνηθῶσι νᾶ ἶδω τοῦλάχισ-
τον τὴν σκιάν σου εἰς τὸ βασιλεῖον τοῦ Ἑρέβου. Ταῦτα
λέγων ὁ Τηλεμαχος κατέβραχε τὴν στρωμνὴν του διὰ τῶν
δακρύων του, καὶ παρευθὺς ἠγείρετο ζητῶν ὃ ἀνακουφίσῃ
ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας τὸ βαθύ τραῦμα, ὅπερ τὰ ὄνειρα
ταῦτα τῷ πραξέοντι ἄλλ' ἦτο τραῦμα βέλους διαπεράσαν
τὴν καρδίαν του, ὅπερ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ἀπανταχοῦ. Ἐν τῇ
ὁδῷ του ταύτῃ ὤρμησε νᾶ καταβῇ εἰς τὸν Ἄδην διὰ τινος
ὀνομαστοῦ τόπου οὐ πολὺ ἀπέχοντος τοῦ στρατοπέδου. Ἐ-
καλεῖτο δ' αὐτὸς Ἀγερουσία, ἐπειδὴ ὑπῆρχεν αὐτόθι φρικτὸν
σπήλαιον δι' οὗ κατέβαινον αἱ ψυχαὶ τῶν κεκοιμημένων εἰς
τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχέροντος, ὅν οἱ θεοὶ αὐτοὶ φοβῶνται νᾶ ἑ-
μῶμωσιν. Ὁ τόπος αὐτὸς ἔκειτο ἐφ' ὑψηλῆς πέτρας, ὥς φω-
λεὰ ἐπὶ δένδρευ. εἰς τὴν βάσιν τῆς ὁποίας ἦτο τὸ σπήλαιον,
ὅπερ οἱ δειλαιοὶ ὀνητοὶ δὲν ἐτόλμων νᾶ πλησιάζωσιν. Οἱ ποι-
μένες ἀπεμάχυνον αὐτοῦ τὰ ποιμνιά των, διότι αἱ θειώ-
δεις ἀναθυμιάσεις τοῦ Στυγίου ἐκείνου ἔλους, αἰτίνες ἐξητ-
μίζοντο ἀκαταπαύστως διὰ τῆς ῥωγμῆς τοῦ σπηλαιοῦ ἐμῶ-
λυνον τὸν ἀέρα καὶ δὲν ἐβλάστανε περὶ αὐτὸ οὔτε χόρτος,
οὔτε ἄνθος, οὔτε ἔπνεόν ποτε αὐτόθι οἱ γλυκεῖς ζέφυροι, οὔτε
αἱ ἀρτιγέννηται ὠραιότητες τοῦ ἔαρος, οὔτε τὰ πλούσια δῶ-
ρα τοῦ φθινοπώρου ἐκόσμου τὸν τόπον αὐτόν, ἀλλ' ἡ αὐχμη-
ρὰ αὐτῇ γῇ ἐσφίγγετο καὶ μόνον θάμνοι τινές, ἀπογεγυμνω-
μένοι φύλλων, καὶ τινες κυπάρισσοι ἐφαίνοντο τῇδε κακεισε.
Εἰς ἱκανὴν δ' ἀπόστασιν ἡ Δημήτηρ ἤρνετο εἰς τοὺς γεωρ-
γούς τὰ χρυσὰ αὐτῆς θέρη· ὁ δὲ Βάκχος δὲν ἔφερεν αὐτοῖς
τοὺς γλυκεῖς καρπούς του, διότι οἱ βότρυες ἐξηραίνοντο ἀντὶ
νᾶ ὠριμάσωσιν. Αἱ Νηϊάδες κατηρεῖς δὲν ἄφινον νᾶ ῥεύσῃ τὸ
καθαρόν ὕδωρ των· αἱ δὲ πηγαὶ ἦσαν πάντοτε πικραὶ καὶ
θυλαραὶ. Τὰ πτηνὰ δὲν ἐκκλάδουν εἰς τὴν γῆν ταύτην τὴν

κατάφυτον ἐκ βάτων καὶ ἀκανθῶν, ἐνθα οὐδὲν ἄλλος ὑπῆρχε πρὸς ἀναψυχὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀπῆρχοντο ἵνα ψάλλωσι τοὺς ἔρωτάς των ὑπὸ γλυκύτερον οὐρανόν. Αὐτόθι δὲν ἤκούετο εἰμὴ ὁ κρωγμὸς τῶν κοράκων ἢ ἡ γασερά φωνὴ τοῦ βιάντος (βούρου). Ὁ χόρτος ἦτο πικρὸς, καὶ τὰ τρώγοντα αὐτὸν ποιμνία δὲν ἠσθάνοντο τὴν ἡδονήν, ἥτις ποιεῖ αὐτὰ νὰ σκιρτῶσιν. Ὁ ταύρος ἀπέφρευγε τὴν δάμαλιν, ὁ δὲ ποιμὴν ἀπελπίζομενος ἀπέρριπτε τὴν σύριγγα καὶ τὸν αὐλὸν του.

Ἐκ τοῦ σπηλαίου αὐτοῦ ἀνεθυμιάτο ἐκάστοτε μέλας καὶ πυκνὸς καπνός, ὅστις ἀπετέλει σκότος ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ. Οἱ περικτιόνες λαοὶ ἐπολλαπλασιάζον τότε τὰς θυσίας των, ἵνα ἐξιλειώσωσι τοὺς νεωτέρους θεούς· παλλάκις ὅμως ἄνθρωποι ἐν τῇ ἀκμῇ, καὶ ἐνίοτε ἐν τῇ τρυφερωτέρᾳ ἡλικίᾳ αὐτῶν. ἐγίνοντο θύματα ὀλεθρίου ἐπιδημίας, εἰς ἃ οἱ αἵμοδιψεῖς οὗτοι θεοὶ ἔχαιρον.

Ἐνταῦθα ὁ Τηλέμαχος ἀπεράσισε νὰ λάβῃ τὴν εἰς τὴν ἔρθευνήν κατοικίαν τοῦ Πλούτωνος ἄγουσαν ὁδόν. Ἡ Ἀθηνα, ἥτις ἀδιαλείπτως ἐπηγρύπνει ἐπ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐκάλυπτε διὰ τῆς ἀθανάτου Αἰγίδος της, παρεσκεύασε τὸν Πλούτωνα εὐνοϊκὸν πρὸς αὐτόν. Ὁ Ζεὺς αὐτὸς, παρακλήσει τῆς Ἀθηνᾶς, προσέταξε τὸν Ἑρμῆν τὸν καθ' ἐκάστην ἡμέραν καταβαίνοντα εἰς τὸν Ἀδην, νὰ παραγγείλῃ τῷ Χάρωνι ἵνα προτρέψῃ τὸν βασιλέα τῶν νεκρῶν ὅπως ἀφήσῃ τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ βασιλείον του.

Ὁ Τηλέμαχος λοιπὸν γίνεται ἄφαντος νύκτα τινὰ ἐκ τοῦ στρατοπέδου· βαδίζει ἐν τῷ ῥωτὶ τῆς Σελήνης καὶ ἐπιλαλεῖται εἰς βοήθειάν του τὴν ἰσχυράν ἐκείνην θεάν, ἥτις ἐν τῷ οὐρανῷ μὲν εἶναι ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ τῆς νυκτός, ἐπὶ τῆς γῆς δὲ ἡ ἀγνὴ Ἀρτεμις, καὶ ἐν τῷ Ἀδῇ ἡ φοβερά Ἑκάτη. Ἡ θεὰ αὕτη εἰσήκουσεν εὐμενῶς τῆς δεήσεώς του, ἐπεὶ δὲ αὐτὸς εἶχε καρδίαν καθαρὰν καὶ ὠδηγεῖτο ὑπὸ εὐσεβοῦς ἀγάπης, ἣν υἱὸς ἀφείλει πρὸς πατέρα. Μόλις δ' ἐπλασίασεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου καὶ ἤκουσε τὸ ὑποχθόνιον βασιλείον βρέμον· ἡ γῆ ἐσειέτο ὑπὸ τοὺς πόδας του, ὁ δ' οὐρανὸς ἐξηκάντιζε κερανοὺς καὶ λαίλαπας πρὸς τὴν γῆν. Ὁ νέος υἱὸς

τοῦ Ὀδυσσεὺς ἡσθάνθη τὴν καρδίαν του πάλλουσαν, καὶ καθ' ἅπαν τὸ σῶμά του περιεχύθη παγετώδης ἰδρώς· δὲν ἀπεδειλίασεν ὁμῶς, ἀλλ' ἄρας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν. Κράτιστοι θεοί! ἀνέκραξε, δέχομαι τοὺς οἰωνοὺς τούτους οὓς νομίζω αἰσίους. Γεννηθήτω τὸ θέλημα ὑμῶν εἶπε καὶ ταχύνων τὸ βῆμα ἐνέκυψεν εἰς τὸ ἄντρον θαρραλέως.

Παραγῆμα ὁ δηλητηριώδης καπνός, ὁ καθιστῶν τὴν εἰσοδὸν τοῦ σπηλαίου ὀλεθρίαν πρὸς πάντα τὰ πλησιάζοντα ζῶα διεσκεδάσθη, καὶ ἡ θανατηφόρος ὁσμὴ διελύθη. Ὁ Τηλέμαχος εἰσδύει μόνος ἐν τῷ σπηλαίῳ· ἐπειδὴ οὐδεὶς ἄλλος θνητὸς ἐτόλμα νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ! Δύο Κρήτες, οἵτινες τὸν συνῶδευσαν μέχρις ἀποστάσεώς τινος τοῦ σπηλαίου, καὶ πρὸς οὓς ἐφάνεραισε τὸ σχέδιόν του, ἐγένοντο περίφοβοι καὶ ἐμειναν ἡμιθανεῖς ἐν μέτῳ τῆς ὁδοῦ εἰς ναὸν τινὰ ἱκετεύοντες τοὺς θεοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐλπίζοντες πλέον νὰ τὸν ἐπαΐδωσιν.

Ἐν τούτοις ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεὺς, ξίφος κρατῶν εἰς τὴν χεῖρα, βυθίζεται εἰς ἀργαλέον σκότος· μετ' ὀλίγον διακρίνει ἀμυδρόν τι φῶς, ὡς ἐκεῖνο, ὅπερ φέγγει τὴν νύκτα ἐπὶ τῆς γῆς. Παρατηρεῖ κούφους σκιὰς πετωμένας κύκλῳ του καὶ τὰς ἀποσοβεῖ διὰ τοῦ ξίφους του. Εἶτα θεωρεῖ τὰς ὀμιχλώδεις ὄχθας τοῦ τελματώδους ποταμοῦ, οὗ τὰ θολερά καὶ λιμνάζοντα ὕδατα ἀενάως περιδινοῦνται· βλέπει ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὄχθων πλῆθος ἀναρριθμητὸν νεκρῶν ἐστερημένων ταφῆς, οἵτινες προσέρχονται μᾶτῃν ἱκετεύοντες τὸν ἀνελεήμονα Χάρωνα. Ὁ θεὸς οὗτος, οὗ τὸ ἀπ' αἰῶνος γῆρας εἶναι αἰείποτε σκυθρωπὸν καὶ κατηρὲς, ἀλλὰ πλήρες ἀνδρικῆς βίωμης, τοὺς ἀπειλεῖ, τοὺς ἀποκρούει καὶ παραδέχεται πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὸ πορθμεῖόν του τὸν νεανίαν Ἑλλήνα. Ἐμβαίνων εἰς αὐτὸ ὁ Τηλέμαχος ἀκούει τοὺς ὀλοαυγμοὺς ψυχῆς ἀπαρμυθήτου.

Καὶ τίς ἡ δυστυχία σου; τῇ λέγει· τίς ἦσα ἐπὶ τῆς γῆς; Ἦμην, τῷ ἀπεκρίθη ἡ ψυχὴ αὐτῇ, Ναβοφαρζάνης ὁ βασιλεὺς τῆς περιφύλου Βαθυλῶνος. Πάντες οἱ λαοὶ τῆς Ἀσίας ἔτρε-

μον εἰς μόνον τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματός μου. ἐλατρευόμην ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων εἰς ναόν τινα ἐκ μαρμάρου, ἐνθα παριστανόμην ἐν χρυσῷ ἀγάλματι, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἐκαίοντο νυχθημερὸν τὰ σπανιώτερα τῆς Λιβυοσίας ἀρώματα. Οὐδείς ἐτόλμησεν ἐν τῇ ζωῇ μου νὰ μοὶ ἀντιλέξῃ χωρὶς παραχρῆμα νὰ τιμωρηθῇ. Οἱ περὶ ἐμὲ ἐπενόουν καθ' ἑκάστην νέας ἡδονάς, ὅπως μοὶ καταστήσωσι τὸν βίον εὐαρεστότερον καὶ τερπνότερον. "Ἡμην ἔτι νέος καὶ εὐρωστός· οἶμοι! πόσων ἀπολαύσεων ἔμελλον ἔτι νὰ πειραθῶ καὶ ὄντως ἐπὶ τοῦ θρόνου· ἀλλὰ γυνὴ τῆς, ἣν ἠγάπων, χωρὶς αὐτῆς νὰ μὲ ἀνταγαπᾷ, μοὶ ἔδωκε καλῶς νὰ αἰσθανθῶ ὅτι δὲν ἤμην θεός· μὲ ἐφαρμάκευσε, καὶ νῦν εἰμαι μηδέν. "Ἐθῆκαν χθὲς μετὰ πομπῆς τὴν τέφραν μου εἰς χρυσὴν κάλπην, ἔκλαυσαν ἀφθόως, ἐξέτιλον τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς των, προσεποιήθησαν ὅτι θέλουσι νὰ ῥιφθῶσιν εἰς τὰς φλόγας τῆς πυρᾶς μου· ἀλλ' οὐδείς εἰλικρινῶς μὲ λυπεῖται. "Ἡ μνήμη μου εἶναι φορικαλέα καὶ ἀποτρόπαιος ἔτι καὶ μετὰ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας μου, καὶ ἔδω δὲ εἰς τὸν "Αἰδῶν ὑποσέρω σκληροτάτους μνηστῆρας¹.

"Ὁ Τηλέμαχος κατακυγεῖς ἐκ τοῦ θεάματος τούτου τῇ λέγει. "Ἡσο ἀληθῶς εὐδαίμων βασιλεύων; ἡσθάνου τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην εἰρήνην, ἥς ἀνευ ἡ καρδία διατελεῖ πάντῃτε κεκλεισμένη καὶ ἀπρόσιτος πρὸς πᾶσαν ἀληθινὴν ἡδονήν; Οὐχί, ἀπεκρίθη ὁ Βαβυλώνιος, ἀγνοῶ μάλιστα τί θέλεις νὰ εἴπῃς διὰ τούτου. Οἱ μὲν σοφοὶ ἐκθειάζουσι τὴν εἰρήνην ταύτην ὡς τὸ ἄκρον ἀγαθόν, τὸ δ' ἐπ' ἐμοὶ οὐδέποτε ἡσθάνθην αὐτήν. "Ἡ καρδία μου ἐρεμβάζετο ἀκαταπαύστως ὑπὸ νέων ἐπιθυμιῶν, ὑπὸ φόβων καὶ ἐλπίδων· ἐν τῇ βρασμῇ τῶν παθῶν μου παρεφερόμην καὶ ἐξιστάμην ἰκουσίως καὶ ἐφρόντιζον νὰ διατηρῶμαι εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν τῆς μέθης, εἰ δυνατὸν, διηνεχῶς· τὸ ἐλάχιστον διάλειμμα ἀταράχου λογικοῦ μοὶ ἦτο πικρότατον. Καὶ τοιαύτη ἡ χαρὰ, ἣν ἔχαιρον πᾶν ἕτερον μοὶ ἐφαίνετο μῦθος καὶ ὄναρ. "Ἰδοὺ τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα θρηνῶ.

¹ "Ὁρα Νεκρ. Διελόγ. τοῦ Λουκιανοῦ Χαρ. καὶ Ἑρμ.

Οὕτω λέγων ὁ Βαβυλώνιος ἐλάλει πικρῶς ὡς ἄνθρωπος ἐκτεθλημένος ὑπὸ τῆς ἡδυπαθείας, καὶ μὴ εἰθισμένος νὰ ὑποφέρῃ τὸ ἐλάχιστον δυστύχημα. Εἶχε πλησίον τοῦ οἰκέτας τινάς, οὓς ἐθυσίασαν οἱ περὶ αὐτὸν ἐν τῇ γῇ πρὸς τιμὴν τῆς κηδείας του. Ὁ Ἑρμῆς τοὺς παρέδωκεν εἰς τὸν Χάρωνα ὡς καὶ τὸν δεσπότην αὐτῶν βασιλέα καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ἀπεριόριστον ἐξουσίαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου βασιλέως των, ὃν ὑπηρετοῦν ἐν τῷ κόσμῳ. Αἱ σκiai αὗται τῶν δούλων δὲν ἐφοβοῦντο πλέον τὴν Ναβοφαρζάνην· ἀλλὰ τὸν ἐκράτουν δεσμιον καὶ τὸν μετεχειρίζοντο ἀγενέστατα. Ἡ μὲν τῷ ἔλεγε. Δὲν ἤμεθα καὶ ἡμεῖς ἄνθρωποι, ὡς σύ; Διὰ τί παρελογίζου ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ νομιζῇς σεαυτὸν θεόν; Δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθῇς ὅτι ἦσο ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων; Ἐτέρα χλευάζουσα αὐτὸν τῇ ἔλεγεν. Εἶχες δίκαιον νὰ μὴ θέλῃς νὰ σὲ ὑπολαμβάνωσιν οἱ λοιποὶ ὡς ἄνθρωπον, ἐπειδὴ ἦσο τέρας, ἄνευ οὐδέμιᾳς εὐσπλαγγνίας. Ἀλλὰ, ποῦ νῦν οἱ κόλακες σου; Δὲν ἔχεις πλέον τί νὰ τοῖς δωρήσῃς, ἄθλιε! οὐδὲ δύνασαι πλέον νὰ κακοποιήσῃς τινά. Ἴδου οἱ οἰκέται· τῶν οἰκετῶν σου· οἱ θεοὶ ἐμακροθύμησαν, ἀλλ' ὅμως σὲ ἐπαίδευσαν.

Ἐν τῷ παραπικρασμῷ τούτῳ ὁ Ναβοφαρζάνης ἐπιπτε χαμαὶ ἐπὶ πρόσωπον, ἐκτίλλων τὴν κόμην του καὶ φρυάττων ὑπὸ ὀργῆς καὶ ἀπελπισίας· ἀλλ' ὁ Χάρων ἔλεγε τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ. Ἐλκύσατέ τον ἐκ τῆς ἀλύσεως· ἀνεγείρατέ τον βραχδαιῶς καὶ ἀκουσίως ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ ἔχῃ καὶ τὴν παρηγορίαν νὰ κρύψῃ τὴν αἰσχύνην του· δεόν ἵνα ἅψασαι αἱ σκiai τῆς Στυγὸς ὥσι μάρτυρες τῆς δ'κασιότητος τῶν θεῶν, οἵτινες ἠνέχθησαν τοσοῦτον χρόνον τὸν ἀσεβῆ τούτον ἄνθρωπον βασιλεύοντα ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ ταῦτα, ὦ Βαβυλώνιε, εἰσὶν ἀρχαὶ ὠδίνων· ἐτοιμάζου δὲ νὰ δικασθῇς ὑπὸ τοῦ ἀδεκάστου Μίνωος, κριτοῦ τῶν νεκρῶν ἐν τῷ Ἀδῇ.

Ταῦτα λέγοντας τοῦ φοβεροῦ Χάρωνος, τὸ πορθητεῖον προσηγγίζεν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ βασιλείου τοῦ Πλούτωνος· ἀπῆσαι αἱ σκiai συνέρρεον ἵνα ἴδωσι τὸν ζῶντα τοῦτον ἄνθρωπον, ὅστις ἐφαίνετο μεταξὺ τοσοῦτων νεκρῶν ἐν τῷ πορθητεῖῳ, ἀλλ' ἅμα ὁ Τηλέμαχος ἐπάτησεν εἰς τὴν ζήρην, ἐκείναι ἐφυ-

γον, ὡς νυκτερινὰ φάσματα, ἅτινα ἡ ἐλαχίστη λάμψις τῆς ἡμέρας ἐξαφανίζει. Ὁ Χάρων δεικνύων εἰς τὸν νεανίαν "Ἐλληνα μέτωπον ἔλαττον ῥισσόν, καὶ ὀφθαλμοὺς ἦττον ἀγρίους ἢ τὸ σύνθηρες, τῷ εἶπε· Ὦνητὲ, φίλε τοῖς θεοῖς, ἐπειδὴ σοὶ ἐδόθη νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὸ βασιλείον τοῦτο τοῦ Ἑρέβους, ἀπρσίτου ὄντος εἰς τοὺς λοιποὺς τῶν ζώντων, τάχυνον νὰ ὑπάγῃς, ὅπου ἡ εἰμαρμένη σὲ καλεῖ. "Ἄγε, διὰ τῆς σκιερᾶς ταύτης ὁδοῦ εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Πλούτωνος, ὃν θέλεις εὐρεῖ καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου του· αὐτὸς θέλει σοὶ ἐπιτρέψει νὰ ἔμβῃς εἰς τοὺς τόπους, ὧν τὸ ἀπόκρυφον μοὶ εἶναι ἀπηγαρευμένον νὰ σοὶ φανερώσω.

Παρευθὺς ὁ Τηλέμαχος βαδίζει βήματι ταχεῖ· βλέπει πανταχοῦ σκιάς περιπετωμένας, πολυπληθεστέρας τῶν κόκκων τῆς ἄμμου τῶν καλυπτόντων τὰς παραλίας· καὶ ἐν τῷ θορύβῳ τῆς ἀπείρου ἐκείνης πληθύος, κυριεύεται ὑπὸ θείας ἐκτάσεως θεωρῶν τὴν βαθειὰν σιγὴν τῶν εὐρυχώρων ἐκείνων πεδίων. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνορθώθησαν ἅμα ἐπλησίασε τὴν ζοφερὰν κατοικίαν τοῦ ἀσπλάχνου Πλούτωνος· αἰσθάνεται τὰ γόνατά του ἐκλυόμενα, τὴν φωνὴν του ἐκλείπουσαν καὶ μόλις ἑαυτὸν δυνάμενον νὰ προσφέρῃ τὰς ἐφεξῆς πρὸς τὸν θεὸν λέξεις. Βλέπεις, ὦ ὀδυσώπητε θεῖε, τὸν υἱὸν τοῦ ἀτυχοῦς Ὀδυσσέως. Ἐρχομαι νὰ σ' ἐρωτήσω ἐὰν ὁ πατήρ μου κατέβῃ εἰς τὸ βασιλείον σου, ἢ πλανᾶται εἰσέτι ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁ Πλούτων ἐκάθητο ἐπὶ θρόνου κατεσκευασμένου ἐκ ξύλου ἐξένου· τὸ πρόσωπόν του ἦτο ὠχρὸν καὶ σκυθρωπὸν· οἱ δ' ὀφθαλμοὶ του κοῖλοι καὶ βλοσυροὶ, καὶ τὸ μέτωπόν του ῥισσὸν καὶ ἀπειλητικόν. Ἡ θεὰ ζῶντος ἀνθρώπου ἦτον εἰς αὐτὸν μισητὴ, καθὼς εἶναι μισητὸν τὸ φῶς εἰς τὰ ὄμματα τῶν ζώων, ἅτινα ἐσυνείθισαν νὰ μὴν ἐξέρχωνται τῶν φωλεῶν των, εἰμὴ ἐν καιρῷ νυκτός. Πλησίον αὐτοῦ ἐκάθητο ἡ Περσεφόνη, ἥτις προσεῖλκυεν εἰς ἑαυτὴν τὰ βλέμματά του, καὶ διὰ τῶν χαρίτων καὶ τοῦ κάλλους τῆς, ἐφαίνετο ὅτι ἐμάλασσε τὸ σκληροκάρδιον καὶ τραχὺ ἦθος τοῦ συζύγου τῆς. Παρὰ πόδας τοῦ θρόνου τοῦ ἵστατο ὁ ὠχρὸς καὶ πανδαμά-

τωρ θάνατος, ἔχων κοπτερόν δρέπανον εἰς τὴν χεῖρα, ὅπερ
 ἔθιγεν ἀκαταπαύστως· κύκλωθέν του δὲ περιίπταντο αἱ θυ-
 μοδόρου μέριμναι, αἱ ἀνιαι δὺςπιστίαι, αἱ ἀγρίαι ἐκδική-
 σεις πάντῃ εἰδεχθεῖς, καθὼ βεβαυμέναι ἐν τῷ αἵματι καὶ κε-
 καλυμμένοι ὑπὸ τραυμάτων, τὰ ἄδिका μίσση, ἡ φιλαργυρία ἡ
 ἑαυτὴν κατατήκουσα, ἡ ἀπελπισία ἡ ἰδιοχείρως σπαραττο-
 μένη, ἡ παράφρων φιλοδοξία ἡ ἀδυνατοῦσα ν' ἀπολαύσῃ τοὺς
 καρποὺς τῶν κακῶν ὅσα προὔξενησεν, ὁ φθόνος, ὁ ἐκχέων
 περὶ ἑαυτὸν τὸ θανατηφόρον δηλητήριόν του καὶ λυπωδῶς
 περιστρεφόμενος ὥς μὴ δυνάμενος νὰ βλάψῃ, ἡ ἀσέβεια, ἡ
 ὑποσκάπτουσα εἰς ἑαυτὴν ἄβυσσον ἀνευ πυθμένος· ἐνθα κα-
 τακρημνίζεται ἀνεπιστρεπτι, τὰ φρικαλέα φάσματα, τὰ πα-
 ριστῶντα ἐγειρομένους τοὺς νεκροὺς ἵνα τρομάξωσι τοὺς ζῶν-
 τας, τὰ φρικώδη καὶ ἀπατηλὰ ὄνειρα· ὅλαι αὐταὶ αἱ λυπη-
 ραὶ εἰκόνας περιστοιχίζον τὸν φοβερόν Πλούτωνα, καὶ ἐπλή-
 ρουν τὸ ἀνάκτορον ἐν ᾧ κατοικεῖ. Ἀπεκριθὲ δὲ εἰς τὸν Τη-
 λέμαχον τραχεῖα τῇ φωνῇ, ὅρ' ἡς ἐστέναξε τὸ βῆθος τοῦ
 ἐρέβους.

Ὦ νηπτεῖ ἀνθρώπε, ἡ εἰμαρμένη σοὶ ἐπέτρεψε νὰ ἐκδιᾷσῃς τὸ
 ἱερὸν τοῦτο ἄσυλον τῶν σκιῶν· ἀκολούθησον τὸν ὕψηλόν προσ-
 ρισμὸν σου. Δὲν θέλω σοὶ εἶπει ποῦ εἶναι ὁ πατήρ σου· ἀρκεῖ
 ὅτι εἶσαι ἐλεύθερος νὰ τὸν ζητήσῃς. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο βασι-
 λεὺς ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲν, ἄλλο ὀφείλεις νὰ πράξῃς ἢ νὰ διέλ-
 θης, ἐντεῦθεν μὲν τὸν ζοφερόν Τάρταρον, ὅπου αἱ φαῦλοι βα-
 σιλεῖς τιμωροῦνται, ἐκεῖθεν δὲ τὰ Ἥλύσια Πεδία, ὅπου αἱ
 χρηστοὶ βασιλεῖς ἀνταμείβονται· ἀλλὰ δὲν δύνασαι νὰ ὑπά-
 γῃς εἰς τὰ Ἥλύσια Πεδία, πρὶν ἢ διέλθῃς τὸν Τάρταρον.
 Τάχυνον λοιπὸν τὴν ὁδοπορίαν σου καὶ ἐξέλθε τοῦ βαισι-
 λείου μου.

Παραχρῆμα ὁ Τηλέμαχος φαίνεται πετῶν εἰς τὰς ἀχάνεις
 ἐκεῖνας ἐκτάσεις· τοσοῦτον ἐπιποθεῖ ἡ ψυχὴ του νὰ μάθῃ,
 ἐὰν θέλῃ εὐρεῖ τὸν πατέρα του, καὶ ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τῆς
 φοβερᾶς παρουσίας τοῦ τυράννου τοῦ κατέχοντος ἐν φόβῳ
 ζῶντάς τε καὶ νεκρούς· Ὡς εἶπαι μετ' ὀλίγον ἐγγύτατα αὐτοῦ
 τὸν ζοφερόν Τάρταρον, ὅθεν ἀναβαίνει καπνὸς μέλας καὶ πυ-

κνός, οὗ ἡ φθαρτικὴ ὁσμὴ ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ θάνατον, ἐὰν διεδίδετο εἰς τὴν κατοικίαν τῶν ζώντων· ὁ δὲ καπνὸς αὐτοῦ ἐκάλυπτε πύρινον ποταμὸν¹ ἀναπέμποντα θυέλλας φλογῶν, οὗ ἡ βοή ὁμοία πρὸς τὸν τῶν λάβρων χειμάρρων τῶν καταρρηγνυμένων ἀπὸ τῆς κορυφῆς βράχων εἰς τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου, ἀπετέλει πάταγον, οὗ ἐνεκεν οὐδὲν ἠδύνατό τις ν' ἀκούσῃ εὐκρινῶς εἰς τοὺς ὑποχθονίους ἐκείνους χώρους.

Ὁ Τηλέμαχος ἐνισχυόμενος ἀοράτως ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς, εἰς δύνει εὐτόλμως εἰς τὸ ἄχανός ἐκεῖνο βάραθρον. Ἐν πρώτοις βλέπει ἄπειρον πλῆθος ἀνθρώπων διαβιωσάντων ἐν εὐτελεστάτοις ἐπιτηδεύμασι καὶ τιμωρουμένων ὅτι ἐζήτησαν πλοῦτον διὰ δόλου, διὰ προδοσίας, δι' ἀνθρωποκτονίας. Παρατῇ βεῖ μεταξὺ αὐτῶν πλείστους ἀσεβεῖς ὑποκριτὰς, οἵτινες προσποιηθέντες ὅτι ἠγάπων τὴν θρησκείαν, μετεχειρίσθησαν αὐτὴν ὡς ὄργανον ἵνα κορέσωσι τὴν φιλοδοξίαν των, καὶ ἐξαπατήσωσι τοὺς εὐλαβεῖς καὶ ἀπλουστέρους τῶν ἀνθρώπων. Πάντες ὅσοι κατεχράσθησαν τῆς ἀρετῆς ταύτης, ἂν καὶ αὐτὴ ᾖ τὸ μεγαλειότερον δῶρομα τῶν θεῶν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἐτιμωροῦντο ὡς οἱ ἀνομώτατοι πάντων ἀνθρώπων κακοῦργοι. Οἱ πατρακοῖαι καὶ μητραλοῖαι, αἱ σύζυγοι αἱ βάρβασαι τὰς χειράς των εἰς τὸ αἶμα τῶν συζύγων των, οἱ προδότες, οἱ παραδόντες τὴν πατρίδα των εἰς τοὺς ἐχθροὺς διὰ παραβιάσεως τῶν ἱερωτέρων ὁρκῶν των, ὑπέφερον ποινὰς ἐλαφροτέρας ἢ οἱ ὑποκριταὶ ἐκαῖνοι. Οὕτως ἔδοξε τοῖς τριῶν τοῦ Ἄδου δικασταῖς· καὶ ἰδοὺ ὁ λόγος. Ἐπειδὴ οἱ ὑποκριταὶ δὲν ἀρκοῦνται μόνον νὰ ᾖ φαῖλοι, ὡς πάντες οἱ ἀσεβεῖς ἀλλὰ θέλουσι καὶ νὰ νομιζῶνται ἀγαθοί, διὰ δὲ τῆς ψευδοῦς ταύτης ἀρετῆς των, ἅμα γνωσθείστης, ἀναγκάζουσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ τολμῶσι πλεον νὰ ἐμπιστεύωνται τὴν ἀληθινὴν ἀρετὴν. Οὕτοις οἱ θεοί, οὓς ἐμυκτήρισαν καὶ κατέστησαν περιφρονητέους τοῖς ἀνθρώποις, χαίρουσι μεταχειριζόμενοι ἅπασαν τὴν ἀυστηρότητα των, ἵνα ἐκδικήσωσι τοιαύτας ὕβρεις.

Πλησίον τούτων ἐφαίνοντο ἕτεροι ἐγκληματίαι, οὓς ὁ χύ-

¹ Τὸν Πυρρολεγέοντα.

δὴν λαὸς δὲν νομίζει μὲν κατακριτέους, ἀλλ' ἡ θεία δίκη τιμωρεῖ ἀσπλάγχχνως. Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ἀχάριστοι, οἱ ψεῦσται, οἱ κόλακες, οἱ ἐγκωμιασταὶ τῆς κακίας, οἱ φιλοκατήγοροι, οἱ προσπαθοῦντες νὰ ἁμαυρώσωσι τὴν ἀγνωτέραν ἀρετὴν τελευταῖον, ὅσοι θρασέως ἐκριναν περὶ πραγμάτων, ἅτινα καλῶς δὲν ἐγίνωσκον, καὶ οὕτως ἐβλάψαν τὴν ὑπόληψιν τιμῶν ἀνθρώπων. Ἀλλὰ μεταξὺ πασῶν τούτων τῶν κακιῶν ἐκείνη, ἣτις ἐτιμωρεῖτο αὐστηρότερον ὥς βδελυρωτέρα, ἦτον ἡ ἀτιμία. Καὶ πῶς! ἔλεγεν ὁ Μίνως, ὁ μὲν πρὸς πατέρα ἢ φίλον, παρ' οὗ ἔσχε βοήθειάν τινα, ἀγνωμονῶν θεωρεῖται ὡς ἀποτράπαιος, ὁ δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν ἔσχε τὸ ζῆν καὶ πᾶν ἀγαθόν, ἀχαριστῶν δὲν πρέπει πολλῶ πλέον νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐκτρωμα; Ὁ τοιοῦτος δὲν ὀφείλει εἰς αὐτοὺς μᾶλλον ἢ εἰς τὸν πατέρα του τὴν γέννησίν του; Ὅσῳ περισσώτερον λοιπὸν τὰ ἐγκλήματα ταῦτα μένουσιν ἀτιμώρητα ἐπὶ τῆς γῆς. τοσοῦτον μᾶλλον ἐν τῷ Ἄδῃ ὑπόκεινται εἰς ἀσπλάγχχνον ἐκδίκησιν, ἣν οὐδεὶς δύναται ν' ἀποφύγῃ.

Ὁ Τηλέμαχος βλέπων τοὺς τρεῖς τοῦ Ἄδου δικαστὰς καθήμενους καὶ δικάζοντας ἀνθρώπῳ τινα, ἐτόλμησε νὰ τοὺς ἐρωσῇ ποία ἦταν τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ. Παραυτίκα ὁ διζόμενος λαβὼν τὸν λόγον, ἀνέκραξεν· οὐδὲν ἐποίησα κακόν, ἀρεσκόμεν μάλιστα ποιῶν τὸ ἀγαθόν· ἐγενόμην πολυτελής, ἐλευθέριος, δίκαιος, οἰκτίρων, τί δύναται τις λοιπὸν νὰ μοὶ ἐλέγξῃ; Τότε ὁ Μίνως λέγει αὐτῷ· οὐδὲν τοιοῦτον σοὶ ὀνειδίζει τίς· ἀλλὰ δὲν ὀφείλεις ὀλιγώτερον ταῖς ἀνθρώποις ἢ τοῖς θεοῖς; Ὅποια λοιπὸν ἡ δικαιοσύνη σου περὶ τῆς μεγαλυχείς; Δὲν παρέβλεψας οὐδὲν τῶν καθηκόντων σου πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, οἵτινές εἰσι μὴδὲν ἐγένου ἐνάρετος, ἀλλ' ἀπέδωσας ἅπασαν τὴν ἀρετὴν σου εἰς σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς θεοὺς, οἵτινες σοὶ ἔδωκαν αὐτήν. Ἦθελες ν' ἀπολαύσῃς τὸν καρπὸν τῆς ἰδίας σου ἀρετῆς, καὶ νὰ περιποιηθῇς μόνον σεαυτὸν· αὐτὸς ἦσθ ἡ θεότης σου· ἀλλ' οἱ θεοί, οἱ ποιήσαντες τὰ πάντα καὶ σὲ, καὶ οὐδὲν ποιήσαντες δι' ἄλλους ἢ δι' ἑαυτοὺς, δὲν ὀλιγοῦσι τῶν δικαιοματίων τῶν. Σὺ ἐπελάθου αὐτῶν, ἄρα καὶ αὐτοὶ ἐπιλησθήσονται σου καὶ ἐγκαταλημ-

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

23

πανοῦσί σε εἰς σεαυτὸν, ἐπειδὴ καὶ σὺ ἠθέλησας νὰ περιο-
ρισθῇς εἰς σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ εἰς ἐκείνους. Ζήτει λοιπὸν τώρα
ἂν δύνασαι, τὴν παρηγορίαν σου εἰς τὴν ἰδίαν καρδίαν σου.
Ἰδοὺ σὺ κεχωρισμένος διὰ παντός ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώ-
πων, πρὸς οὓς ἤθελές νὰ εὐαρεστῇς· ἰδοὺ μόνος σὺ μετὰ
σεαυτοῦ, ὃς ἦν τὸ εἰδωλόν σου. Μάθε λοιπὸν ὅτι δὲν ὑπάρχει
ἀληθινὴ ἐν τῷ κόσμῳ ἀρετὴ ἀνευ λατρείας καὶ ἀγάπης τῶν
θεῶν πρὸς οὓς τὸ πᾶν ὀφείλεται· ἢ ψευδὴς ἀρετὴ σου, ἥτις
ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐξεθάρμβου τοὺς εὐαπατήτους ἀνθρώπους,
δέον νῦν νὰ συνταραχθῇ. Οἱ ἄνθρωποι μὴ κρίνοντες περὶ ἀρε-
τῆς καὶ κακίας, εἰμὴ ἐξ ὧν βλέπουσιν ἢ ἐπιθυμοῦσιν, εἶναι
τυφλοὶ εἰς ἀμφοτέρω, καὶ εἰς τὸ καλὸν καὶ εἰς τὸ κακόν. Ἐν-
ταῦθα ὁμῶς θεῖον φῶς ἐξαφανίζει πᾶσαν ἐπιπόλαιον κρίσιν
τῶν, καταδικάζει δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πᾶν ὅ,τι θαυμάζουσι
καὶ δικαιοὶ πᾶν ὅ,τι καταδικάζουσιν.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ φιλόσοφος αὐτός, ὡς ὑπὸ κε-
ραυνῷ βληθείς, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ ἑαυτάν. Ἡ εὐαρέ-
σκεια, ἣν ἠσθάνετο ἄλλοτε διὰ τὴν μετριοφροσύνην του καὶ
τὰς γενναίας κλίσεις του, μεταβάλλεται εἰς ἀπώγωνσιν· ἡ
θέα τῆς ἰδίας αὐτοῦ καρδίας, ἐχθρᾶς οὕσης τοῖς θεοῖς, γί-
νεται τιμωρός του· θεωρεῖ ἑαυτὸν, καὶ δὲν παύεται θεωρῶν.
Θεωρεῖ τὸ μάταιον τῶν κρίσεων τῶν ἀνθρώπων, πρὸς ἃς ἡ
θέα νὰ εὐαρεστῇ δι' ὅλων αὐτοῦ τῶν πράξεων, καὶ αἰσθάνε-
ται ἐν ἑαυτῷ γενικὴν τιν' ἀναστάτῳσιν, ὥσα.εἰ ἀντρέποντα
πάντα τὰ ἐντόσθιά του, καὶ ὥσανεὶ μὴ ὑπῆρχε πλέον ὁ αὐ-
τός. Πᾶσα ἐλπίς ἐκλείπει ἐκ τῆς καρδίας του, ἡ δὲ συνεί-
δησίς του, ἥς ἡ μαρτυρία ἦτον εἰς αὐτὸν τοσαύτον γλυκεῖα,
ἐξανίσταται κατ' αὐτοῦ, καὶ τῷ ἐλέγχει πικρῶς τὴν ἀπο-
πλάνησιν καὶ τὴν ἀπάτην πασῶν τῶν ἀρετῶν του, αἵτινες δὲν
ἔσχον ὡς ἀρχὴν καὶ τέλος τὴν λατρείαν τῶν θεῶν. Συνταράσ-
σεται, λυπεῖται, αἰσχύνεται, ἐλέγχεται καὶ ἀπελπίζεται. Αἱ
ἐριννύες τοῦ Ἄδου δὲν τὸν βασανίζουν, ἐπειδὴ ἀρκαῶνται
ὅτι τὸν παραδίδουσιν εἰς ἑαυτὸν, καὶ ὅτι ἡ ἰδία του καρδιά
ἐκδικεῖ ἱκανῶς τοὺς περιφρονηθέντας θεοὺς. Ζητεῖ τὸν ζοφε-
ρώτερον τόπον, ἵνα κρυβῇ ἀπὸ τῶν λοιπῶν νεκρῶν, μὴ δυνά-

μενος νὰ κρυβῇ ἐντὸς ἑαυτοῦ. Ζητεῖ τὸ σκότος καὶ δὲν δύ-
νεται νὰ τὸ εὕρῃ· φῶς ὀχληρὸν τὸν καταδιώκει πανταχοῦ·
πανταχοῦ αἱ διαπεραστικαὶ ἀκτῖνες τῆς ἀληθείας διέκνου-
ναι ἵνα ἐκδικήσωσι τὴν ἀλήθειαν, ἣν ὀλιγώρησε. Πᾶν ὅ,τι
ἡγάπησε τρέπεται ἐν αὐτῷ εἰς μῖσος, ὡς γενόμενον ἡ πηγὴ
τῶν δεινῶν του, ἅτινά εἰσιν ἀτελεύτητα, καὶ λέγει καθ' ἑαυ-
τὸν ἄφρων ἐγὼ! δὲν ἐγνώρισα λοιπὸν οὔτε θεοὺς, οὔτε ἄν-
θρώπους, οὔτε ἑμαυτόν; Ναί, δὲν ἐγνώρισα οὐδένα, ἐπειδὴ
ποτὲ δὲν ἡγάπησα τὸ μόνον καὶ ἀληθὲς ἀγαθόν. Πάντα τὰ
διαβήματά μου ὑπῆρξαν πλάνη· ἡ σοφία, μωρία· ἡ ἀρετὴ
μου ἀτελής υπερηφάνια καὶ τύφλωσις· ἐγενόμην αὐτὸς ἐγὼ τὸ
εἰδωλόν μου.

Τελευταῖον ὁ Τηλέμαχος παρατήρησε τοὺς καταδεδίκα-
σμένους βασιλεῖς, οἵτινες κατεχράσθησαν τῆς ἀρχῆς των.
Ἐνταῦθα ἐριννὺς τιμωρὸς τοῖς παρουσίαζε καθρέπτειν, ἐν ᾧ
ἐβλεπον ἄπασαν τὴν δυσμορφίαν τῶν ἐλαττωμάτων των. Ἦν
αὐτῷ ἐθεώρουν, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ μὴ θεωρῶσι, τὴν μωρὰν
ματαιότητά των, καὶ τὸ ἀκώρεστον τῶν γελιωδεστέριον ἐ-
παιῶν των, τὴν ἀσπλαγχνίαν των πρὸς τοὺς ἀνθρώπους,
οὓς ὤφειλον νὰ καταστήσωσιν εὐδαίμονας, τὴν ἀναισθησίαν
των πρὸς τὴν ἀρετὴν, τὸν φόβον των πρὸς τὸ ἄκουσμα τῆς
ἀληθείας, τὴν κλίσιν των πρὸς τοὺς μοχθηροὺς, πρὸς τοὺς
κόλακας ἀνθρώπους, τὴν ῥαθυμίαν των, τὴν μαλθακότητά
των, τὴν ἀναλγησίαν των, τὴν παράλογον δυσπιστίαν των,
τὴν ὑπερηφάνειάν των, καὶ τὴν πολυτέλειάν των στηριζομένην
εἰς τὴν δυστυχίαν τῶν λαῶν, τὴν φιλοδοξίαν των εἰς ἀπό-
κτησιν κενοῦ δοξαρίου τῇ ἐκχύσει τοῦ αἵματος τῶν πολιτῶν,
τελευταῖον τὴν ὀμότητά των τὴν ἐπιζητοῦσαν καθ' ἑκάστην
νέας τέρψεως εἰς τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀπελπισίαν τοσούτων
δυστυχῶν. Ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ἀδιαλείπτως εἰς τὸν καθρέπτην
αὐτόν· εὗρισκον ἑαυτοὺς φρικωδεστέρους καὶ τερατωδεστέρους
τῆς χιμαίρας τῆς ὑπὸ τοῦ Βέλερροφόντου φονευθείσης, τῆς
Λερναίας Ὑδρας τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους δαμασθείσης· τοῦ
Κερβερίου αὐτοῦ τοῦ ἐξερευγομένου ἐκ τῶν τριῶν κεχηνό-
των φαρύγγων του μέλαν καὶ δηλητηριῶδες αἷμα, ἱκανὸν

νά φαρμακείῃ ἅπαν τὸ γένος τῶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων.

Συγχρόνως ἄλλη ἐρινὺς ἐτέρωθεν ὑπερίμνησεν αὐτοῖς χλευαστικῶς πάντας τοὺς ἐπαίνους, οὓς οἱ κόλακες τῶν ἀφθόνοισι χειρὶν ἐδαψίλευον αὐτοῖς, ὅτε ἔζων, καὶ τοῖς ἐπαρουσίαζεν ἕτερον καθρέπτην ἐν ᾧ καθορῶντο ταιούτοι, οἷους ἡ κόλακεία τοὺς ἐξωγράφει. Ἡ παράθεσις τῶν δύο αὐτῶν ζωγραφικῶν τῶν ἐκ διαμέτρου ἀλλήλαις ἀντικειμένων ἦτον ἡ αὐστηρὰ βάσανος τῆς κενοδοξίας τῶν. Πρακτικώτερον δὲ ὅτι οἱ ἀχρεϊέστεροι τῶν βασιλέων αὐτῶν ἦσαν ἐκεῖνοι, πρὸς τοὺς ἐδαψίλειυθῆσαν οἱ πομπωδέστεροι ἐπαινοί, ὅτε ἔζων, ἐπειδὴ οἱ ἀχρεῖοί εἰσιν ἐπιφοδῶτεροι τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀπαιτοῦσιν ἀναιδῶς τὰς ἀγενεῖς κολακείας τῶν ποιητῶν καὶ τῶν ῥητόρων τοῦ καιροῦ τῶν.

Τοὺς ἥκουε τις στένοντας καὶ τρέμοντας εἰς τὸ βαθὺ ἐκεῖνο σκότος, ἐνθα οὐδὲν ἕτερον βλέπουσιν ἢ ἀκούουσιν εἰ μὴ τὰς ὕβρεις καὶ τοὺς χλευασμοὺς οὓς μέλλουσι νὰ ὑποφέρωσιν. Οὐδὲν ἔχουσι περὶ ἑαυτοὺς, ὅπερ νὰ μὴ τοὺς ἀποκρουῇ, τοῖς ἀντιλέγῃ, τοὺς συνταράττῃ. Ἐν ᾧ δ' ἐπὶ τῆς γῆς εἶχον παιγνίον τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἤξιουν ὅτι τὰ πάντα ἐγένοντο, ἵνα δουλεύωσιν αὐτοῖς, εἰς τὸν Τάρταρον ἐξ ἐναντίας εἰσὶν ἐγκαταλειμμένοι εἰς πᾶσαν ἰδιοτροπίαν δούλων, οἵτινες ἀνηλεῶς τοὺς ἀναγκάζουσι νὰ αἰσθάνωνται τὸ βάρος τῆς δουλείας. Δουλεύουσιν ἐπιπόνως καὶ αὐδεμίαν ἔχουσιν ἐλπίδα ὅτι θέλουσί ποτε δυνηθῇ ν' ἀπαλλαχθῶσι τῆς δουλείας τῶν. Ὑπόκεινται εἰς τὰ ῥαπίσματα τῶν δούλων ἐκεῖνων καταστάντων ἀσπλάχνων τυράννων τῶν, ὡς ὁ ἄκμων ὑπόκειται εἰς τὰ ῥαπίσματα τῶν σφυρῶν τῶν Κυκλώπων, ὅταν ὁ Ἡφαιστος ἀναγκάζῃ αὐτοὺς νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰς καιομένας καμίνους τοῦ ὄρους τῆς Αἴτης.

Ἐνταῦθα ὁ Τηλέμαχος παρετήρησε πρόσωπά τινα ὠχρὰ, δυσειδῆ, σκυθρωπά. Βαθεῖα λύπη κατέτρεκε τοὺς καταδίκους τούτους· ἐμίσουν ἑαυτοὺς, καὶ δὲν ἐδύναντο ν' ἀπαλλαχθῶσι τοῦ πρὸς ἑαυτοὺς μίσους, καθὼς οὐδὲ τῆς ἑαυτῶν ὑπάρξεως. Δὲν εἶχον χρεῖαν ἄλλης τιμωρίας διὰ τὰ ἐγκλήματα τῶν, ἢ τὰ ἴδια αὐτῶν ἐγκλήματα, ὧν ἐθεώρουν ἀκαταπαύστως ἅπαν

τὸ μέγεθος. Ταῦτα δὲ παρουσιάζοντο αὐτοῖς ὡς φοβερὰ φά-
σματα, ἅτινα τοὺς κατεδίωκον καὶ ἴν' ἀπαλλαχθῶσιν αὐτῶν
ἐξήτουν θάνατον ἰσχυρότερον ἐκείνου, ὅστις τοὺς ἀπεχώρισε
τῶν ἑαυτῶν σωμάτων. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ τῶν ἐπεκαλοῦντο
τὸν θάνατον τὸν δυνάμενον νὰ σβέσῃ πᾶσαν αἰσθησιν καὶ
πᾶσαν γνῶσιν ἑαυτῶν· ἐπεκαλοῦντο τὰς ἀδύσους ἵνα κατα-
πίωσιν αὐτοὺς, ὅπως κρυθῶσιν ἀπὸ τὰς τιμωροὺς ἀκτίνας τῆς
ἀληθείας ἥτις τοὺς κατεδίωκε, καὶ ὅμως ἐπεφυλάσσαντο πρὸς
ἐκδίκησιν, ἥτις οὐδέποτε ἤθελε παύσει κατατρέχουσα αὐ-
τοὺς. Ἡ ἀλήθεια, ἣν ἐφοβοῦντο νὰ ἴδωσιν, ἀπετέλει τὴν
τιμωρίαν τῶν τὴν ὁποίαν ἐβλεπον, καὶ εἶχον ὀφθαλμοὺς ἵνα
τὴν ἴδωσιν ἐξανισταμένην κατ' αὐτῶν. Ἡ θεὰ τῆς τοὺς
διεπέρα, τοὺς ἐσπάραττε, τοὺς ἀπέπνιγεν, ὁμοιάζουσα κε-
ραυνῷ, ὅστις χωρὶς νὰ καταστρέφῃ τί ἐξωτερικῶς, εἰσδύει
μέχρι βάθους τῶν ἐντασθίων. Ἡ ψυχὴ αὐτῶν ὁμοία πρὸς
μέταλλον ἐν καιομένη καμίνῳ, ἀνελύετο ὑπὸ τοῦ ἐκδικητικοῦ
πυρός, ὅπερ δὲν ἀφίνει ὑπόστασιν τινα, οὐδὲ καταναλίσκει τί,
διαλύει ὅμως καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχικά στοιχεῖα τῆς ζωῆς, χω-
ρὶς νὰ παρέχῃ τὸν θάνατον. Ἐξίσταντο τῶν φρενῶν ἕνεκεν
αὐτοῦ, καὶ δὲν ἐδύναντο νὰ εὗρωσιν οὔτε ἀνακούφισιν, οὔτε
ἡσυχίαν, ἐστὼ καὶ πρὸς στιγμὴν· δὲν ἔζων πλέον εἰμὴ διὰ
τοῦ μίσους, ὅπερ ἔτρεφον κατ' ἑαυτῶν, καὶ διὰ τῆς ἀποβολῆς
πάσης ἐλπίδος, ἥτις τοὺς καθίστα φρενητιῶντας.

Μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν, ἅτινα προὔξενον φρίκην
εἰς τὸν Τηλέμαχον, εἶδεν οὗτος πολλοὺς βασιλεῖς τῆς Λυ-
δίας, ὅτινες ἐτιμωροῦντο διότι διήλθον τὴν βίαν τῶν εἰς τρυ-
φάς καὶ ἀσωτίας ἀντὶ βίου φιλοπόνου, ὅστις πρέπει νὰ ᾔναι
ἀχώριστος τῆς βασιλείας πρὸς παραμυθίαν τῶν λαῶν.

Οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ ἐξήλεγχον ἀλλήλοις τὴν τυφλότητα αὐ-
τῶν. Ὁ μὲν ἔλεγε τῷ υἱῷ αὐτοῦ: Δὲν ἐνετειλάμην σοὶ παλ-
λάκῃς, ἤδη πρεσβύτης γενόμενος καὶ πρὶν ἢ καταβῶ εἰς τὸν
τάφον, ὅτι ὀφείλεις νὰ θεραπεύσῃς τὰ δεινὰ, ἅτινα ἔπραξα
ἕνεκεν ῥαθυμίας; Ὁ δὲ υἱὸς ἀπεκρίνατο. Δύστηνε πάτερ! σὺ
μὲ ἀπώλεσας! τὸ παράδειγμά σου μὲ ἐδίδαξε τὴν πολυτέ-
λειαν, τὴν ὑπερηφανίαν, τὴν τρυφὴν, τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώ-

πους ἀνελγησίαν ! Βλέπων σὲ βασιλεύοντα μετὰ τοσαύτῃ τρυφῇ, μέσῳ τοσούτων περιστοιχιζόντων σὲ ἀγενῶν κολάκων, συνείθισα καὶ γὰρ ν' ἀγαπῶ τὴν κολακείαν καὶ τὰς ἡδονάς. Ἐπίστευσα ὅτι οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἦσαν, ὡς πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καθὼς οἱ ἵπποι καὶ τ' ἄλλα ὑποζύγια, ὡς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τοῦτέστι κτήνη περὶ ὧν γίνεται μνεία μόνον διότι χρησιμεύουσιν εἰς τὰς ὑπηρεσίας των καὶ παρέχουσιν αὐτοῖς εὐκολίας. Τὸ ἐπίστευσα, σὺ δὲ μὲ ἐπεισας νὰ τὸ πιστεῦσω, καὶ νῦν ὑποφέρω τὰ πάνδεινα διότι σὲ ἐμιμήθην. Εἰς ταῦτα προσέθετον ἀμοιβαίως οὐκωδοεστάτας κατάρτας, καὶ ἐφαίνοντο ἐξωργισμένοι εἰς τρόπον, ὥστε ἦσαν ἐτοιμοὶ νὰ κατασπαρχθῶσι πρὸς ἀλλήλους.

Κύκλῳ τῶν βασιλέων αὐτῶν περιῆπταντο ἔτι ὡς βίαντες (βοῦφοι) τὴν νύκτα, αἱ θυμοβόροι ὑπάνοιαι, οἱ κενοὶ πρόβοι, αἱ δυσπιστίαι αἵτινες ἐκδικοῦσι τοὺς λαοὺς κατὰ τῆς ὀμότητος τῶν βασιλέων των, ἡ ἀσβεστος δίψα τοῦ πλούτου, ἡ αἰείποτε τυραννικὴ κενοδοξία, καὶ ἡ ἐκθιγνύουσα τοὺς ἀνθρώπους τρυφή, ἥτις πολλαπλασιάζει τὰ κακὰ, ἅτινα ὑποφέρει τίς χωρὶς ποτὲ νὰ παρέχῃ αὐτῷ μόνιμον καὶ ἀληθινὴν ἡδονήν.

Ἐβλεπέ τις πολλοὺς τῶν βασιλέων αὐτῶν αὐστηρῶς τιμωρουμένους, οὐχὶ διὰ τὰ κακὰ, ἅτινα ἐποίησαν ἐν τῇ κόσμῳ, ἀλλὰ διὰ τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα παρέλειψαν. Ἄπαντα τὰ ἁμαρτήματα τῶν λαῶν, ἅτινα προέρχονται συνήθως ἐκ τῆς πρὸς τοὺς νόμους ὀλιγωρίας, ἀνεγράφοντο εἰς τοὺς βασιλεῖς, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ βασιλεύωσι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νόμων τῆς ἐπικρατείας των. Εἰς αὐτοὺς ἀνεγράφοντο προσέτι καὶ ὅλαι αἱ παρεκτροπαὶ αἱ προερχόμεναι ἐκ τῆς υπερηφανίας, τῆς πολυτελείας καὶ πάσης ἄλλης κακίας, ἥτις φέρει τοὺς ἀνθρώπους εἰς κατὰστασιν ἀνάγκης, καὶ εἰς πειρασμὸν τοῦ νὰ καταφρονῶσι τοὺς νόμους πρὸς ἀπόλαυσιν ἀγαθοῦ τινος. Πρὸ πάντων δὲ ἐτιμωροῦντο αὐστηρῶς οἱ βασιλεῖς, οἵτινες ἀντὶ νὰ ὦσιν ἀγαθοὶ καὶ ἄγρυπνοι ποιμένες τῶν λαῶν, δὲν ἐσυλλογίσθησαν ἄλλο εἰμὴ νὰ κατασπαράξωσι τὸ παίμνιον ὡς λύκοι πειναλέοι.

Ἄλλ' ὅ,τι κατελύπησε καιρίως τὸν Τηλέμαχον, ἥτο ὅτι εἶδεν εἰς τὴν ἄβυσσον ταύτην τοῦ σκότους καὶ τῶν βασάνων πολλοὺς βασιλεῖς, οἵτινες ἐνομιζόντο ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ἄριστοι ἡγεμόνες. Οὗτοι κατεδικάσθησαν εἰς τὰς ποινὰς τοῦ Ταρτάρου, ἐπειδὴ παρέδωκαν ἑαυτοὺς εἰς ἀνθρώπους μοχθηροὺς καὶ δολίους ἵνα τοὺς κυβερνώσι, καὶ ἐτιμωροῦντο διὰ τὰ κακά, ἅτινα ἐπέτρεψαν νὰ πράττωνται διὰ τῆς ἐξουσίας των. Προσέτι οἱ περισσότεροι τῶν βασιλέων τούτων δὲν ἦσαν οὔτε καλοὶ, οὔτε κακοί· τοσοῦτον ἡ ἀδυναμία των ὑπῆρξε μεγάλη! Αὐτοὶ δὲν ἐφοβήθησαν ποτε ὅτι ἡγνόησαν τὴν ἀλήθειαν· δὲν ἔλαβον ποτε αἰσθησιν τῆς ἀρετῆς, καὶ δὲν ἡγάπησαν ποτε τὴν εὐεργεσίαν.

Ὅτε ὁ Τηλέμαχος ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτῶν τῶν τόπων ἡρόθαν ἡ ἐκυτὸν ἀνακουφισθέντα ὡς ἐὰν εἶχέ τις ἄρη ἀνωθεν τοῦ στήθους του ὄρος· τί· ἐνόησε δὲ διὰ τῆς ἀνακουφίσεως ταύτης τὴν δυστυχίαν ἐκείνων, οἵτινες ἦσαν αὐτόθι καταδικασμένοι ἄνευ ἐλπίδος ἐξόδου καὶ ἔφριττε βλέπων τοὺς βασιλεῖς αὐστηρότερον πάντων τῶν λοιπῶν καταδικῶν τιμωρουμένους.

Καὶ πῶς! ἔλεγε, τσαυταὶ μέρμναι, τοσοῦτοι κίνδυνοι, τσαυταὶ παγίδες, τσαυταὶ δυσκολίαι, εἰσὶν ἀναπόφευκτοι ὅπως διδαχθῇ τίς τὴν ἀλήθειαν καὶ δυναθῇ νὰ ὑπερασπίσῃ ἑκυτὸν ἐναντίον τοῦ ἄλλου, καὶ πολλάκις ἐναντίον τοῦ ἰδίου ἐκυτοῦ του, ἅφ' οὗ μάλιστα καπεταράχθη, ἐφρονήθη, κατεδιώχθη εἰς τὸν βραχὺν τοῦτον βίον! Ὡ, μωρός ὁ ζῆτῶν νὰ βασιλεύσῃ! Μάκαριος δ' ὁ ἀρεσκόμενος εἰς ἰδιωτικὸν καὶ εἰρηνικὸν βίον, ἐν ᾧ ἡ ἀρετὴ τῷ εἶναι εὐχερεστέρα!

Οὕτω σκεπτόμενος ἐταράσσετο ἐνδομύχως· ἔφριττε δὲ καὶ ἐβυθίζετο εἰς βαθυτάτην λύπην, ἥτις τὸν ἔφερε σχεδὸν εἰς ἀπόγνωσιν ὅταν ἐσυλλογίζετο τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους, οὓς πρὸ μικροῦ εἶδεν. Ἀλλὰ κατὰ λόγον τῆς ἀποχωρήσεώς του ἐκ τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης διατριβῆς τοῦ σκότους, τῆς φρίκης καὶ τῆς ἀπελπισίας, τὸ θάρος του ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισε ν' ἀναγεννᾶται, καθόσον διώρα ἤδη ἄπωθεν τὸ γλυκὺ καὶ ἱλαρὸν φῶς τῆς κατοικίας τῶν ἡρώων.

Εἰς τὸν τόπον αὐτὸν κατέφικον ἀληθῶς πάντες οἱ χρηστοὶ βασιλεῖς, οἵτινες ἐκυβέρνησαν σοφῶς καὶ πατρικῶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἦσαν κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν δικαίων. Καθὼς δὲ οἱ φαῦλοι ἡγεμόνες ὑπέφερον εἰς τὸν Τάρταρον βασάνους πολλῶ ἀσχηροτέρας ἢ οἱ λοιποὶ κατὰδικοι, οὕτως οἱ χρηστοὶ βασιλεῖς εἰς τὰ Ἥλύσια πεδία ἀπελάμβανον μακαριότητα πολλῶ μείζονα ἢ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι οἱ ἐρασταὶ τῆς ἀρετῆς ἐν τῷ κόσμῳ.

Ὁ Τηλέμαχος κατκυβύβη πρὸς τοὺς βασιλεῖς τούτους, οἵτινες ἐκάθηντο ὑπὸ δάσῃ εὐώδῃ, ἐπὶ χλόης ἀειθαλοῦς καὶ ἀνθηρᾷ. Πλῆθος ῥυάκων διαγεστάτου ὕδατος ἤρδουν τοὺς ὠραίους τούτους τόπους, καὶ παρείχαν τερπνὴν τινα δρόσον ἅπειρα δὲ πτηνὰ ἐκελάδουν, λιγυρὰ τῇ φωνῇ, εἰς τὰ δάση ταῦτα. Ἐνταῦθα ἐβλεπέ τις τὰ ἀνθη τοῦ ἔαρος φυόμενα εἰς πᾶν βῆμα, καὶ συγχρόνως τοὺς δαψιλεῖς καρποὺς τοῦ φθινοπώρου, οἵτινες ἐκοῦμαντο ἐκ τῶν δένδρων. Ἐνταῦθα δὲν ἤσθάνετό τις τὸν καύσωνα τῶν κυνικῶν καυμάτων, ἐνταῦθα ὁ παγερός βορρᾶς δὲν ἐτόλμησέ ποτε νὰ πνεύσῃ, οὐδὲ νὰ ἐπιχύσῃ τὴν δριμύτητα τοῦ χειμῶνός του, οὐδὲ ὁ αἰμοδιψὴς πόλεμος, οὐδὲ ὁ πικρὸς φθῶνος, ὁ δάκνων διὰ φαρμακεροῦ ὀδόντος, καὶ φέρων ὄφεις περιελισσομένους εἰς τοὺς κόλπους του καὶ εἰς τοὺς βραχίονάς του, οὐδὲ αἱ ζηλοτυφαί, οὐδὲ αἱ δυσπιστίαι, οὐδὲ ὁ φόβος, οὐδὲ αἱ ἄλογοι ἐπιθυμίαι ἐπλησίαζον ποτὲ τὴν εὐδαίμονα ταύτην κατοικίαν τῆς εἰρήνης. Ἡ ἡμέρα αὐτόθι δὲν ἔδυνε ποτὲ, ἡ δὲ μελανειμων νύξ ἦτον ἄγνωστος· καθαρὸν δὲ τι καὶ γλυκὺ φῶς διεχέετο κύκλῳ τῶν σωματίων τῶν δικαίων αὐτῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς περιέβαλλε διὰ τῶν ἀκτίνων του, ὡς διὰ χιτῶνος. Τὸ φῶς αὐτὸ δὲν ὠμοίαζε πρὸς τὸ ἀμαυρὸν φῶς τὸ φωτίζον τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν δυστήνων θνητῶν, ὅπερ ἐστὶ σκότος· ἀλλ' ἦτον οὐράνιος τις μάλλον δόξα ἢ φῶς. Αὐτὸ διῖκνεῖτο εὐκολώτερον τὰ σπερρότερα σώματα, ἢ ὅσον αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διῖκνουνται τὸν διαφανέστερον κρύσταλλον. Δὲν ἐξεθάμβου τοὺς ὀφθαλμοὺς ποτε, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα ἐνίσχυεν αὐτοὺς καὶ ἔφερεν εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς ἀνέκφραστον γαλήνην. Ἐξ αὐτοῦ καὶ

μόνου οἱ μακάριοι οὗτοι ἄνδρες ἐτρέφοντο· ἐξ αὐτῶν δ' ἐξε-
πορεύετο καὶ εἰς αὐτοὺς εἰσεπορεύετο, τοὺς διεπέρα καὶ ἐνε-
σαρκούντο ἐν αὐτοῖς ὡς τὰ βρώματα ἐνσαρκούνται ἐν ἡμῖν.
Τὸ ἐβλεπον, τὸ ἡσθάνοντο, τὸ ἀνέπνεον· αὐτὸ ἐγέννα ἐν αὐ-
τοῖς ἀνεξάντλητον πηγὴν εἰρήνης καὶ χαρᾶς· ἦσαν δὲ βεβυ-
θισμένοι ἐν τῇ ἀδύσσω ταύτῃ τῆς χαρᾶς, ὡς οἱ ἰχθῦς ἐν θα-
λάσσῃ. Δὲν ἐπεθύμων τοῦ λοιποῦ μηδέν· εἶχον τὰ πάντα
χωρὶς νὰ ἔχωσι μηδέν, διότι ἡ ἀπόλαυσις τοῦ καθαρῶ αὐ-
τοῦ φωτὸς ἐπράυνε τὴν πείναν τῆς καρδίας των· ὅλαι των
αἱ ὀρέξεις ἐκορέννυντο, ὁ δὲ κόρος των τοὺς καθίστα ἀνευδεεῖς
τῶν βρωμάτων, ὧν οἱ πειναλέοι καὶ ἐνδεεῖς ἄνθρωποι ἔχουσι
χρεῖαν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄπασαι αἱ ἡδοναί, αἰτίνες τοὺς περι-
κύκλουν, οὐδὲν ἦτο πρὸς αὐτοὺς, διότι τὸ πλήρωμα τῆς εὐ-
δαιμονίας των, ὅπερ πηγάζει ἐσωθεν αὐτῶν δὲν τοῖς ἄφινεν
οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν διὰ πᾶν ὅ,τι ἐβλεπον τερπνὸν ἢ ἡδονικόν
ἐξωθεν αὐτῶν· ἐνὶ λόγῳ ἦσαν τοιοῦτοι, οἷοι αἱ θεοί, οἵτινες
κεκορεσμένοι ὑπὸ νέκταρος καὶ ἀμβροσίας, δὲν ἀξιοῦσι νὰ τρα-
φῶσιν ἐξ εὐτελῶν κρεάτων, ἅτινα αἱ θνητοὶ ἐν τῇ ἐκλεκτο-
τέρᾳ αὐτῶν τραπέζῃ ἡδύναντο νὰ τοῖς προσφέρωσιν. Ἄπαν-
τα τὰ κακὰ ἐφρευγον πόρρω τῶν εἰρηνικῶν αὐτῶν τόπων· ὁ
θάνατος, ἡ νόσος, ἡ πενία, ἡ ὀδύνη, ἡ λύπη, ὁ ἐλεγχος τοῦ
συνειδότης, ὁ φόβος, ἡ ἐλπίς αὐτῇ, ἡ διχόνοια, ἡ ἀπδία, ἡ
ἰσχυρογνωμοσύνη, κλπ. οὐδεμίαν εἶχον αὐτόσε εἰσόδον.

Τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Θράκης, ἅτινα διὰ τῶν ἀπὸ καταβό-
λης κόσμου χιόνοςκεπῶν καὶ παγετιῶδων κορυφῶν των δια-
σχιζοῦσι τὰ νέφη, εὐκαλύπτρον ἡδύναντο ν' ἀνατραπῶσι προ-
θέλουμενα, καίτοι θεμελιωμένα εἰς τὸ κέντρον τῆς γῆς, ἢ οἱ δι-
καιοὶ αὐτοὶ ἄνδρες· καὶ ἐπὶ μικρὸν νὰ σαλευθῶσιν. Αὐτοὶ ὥ-
ς κτερον μόνον τοὺς ταλαιπώρους ἀνθρώπους, τοὺς ἐν τῷ κό-
σμῳ ζῶντας· ἀλλ' ὁ οἰκτιρμὸς οὗτος ἦτο γαλήνιος καὶ κατ'
οὐδὲν μετέβαλλε τὴν αἰδίαν εὐδαιμονίαν των. Διγνεκῆς νεό-
της, ἀτελεύτητος μακαριότης, δόξα ὅλως θεία, ἐξωγραφούντο
ἐπὶ τῶν προσώπων αὐτῶν· ἡ δὲ χαρὰ των δὲν εἶχε τι ἄπρε-
πὲς ἢ ἄσεμνον, ἀλλ' ἦτο γλυκεῖα, εὐγενής, καὶ πλήρης με-
γαλείου εὐφροσύνης, πάθος τίς ἀκάθεκτος ἀληθείας καὶ ἀρε-

τῆς ὁπτις ἐξίστα αὐτοῦς. Διετέλουν ἀδιαλείπτως κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν εἰς τὴν αὐτὴν ἐκστασιν τῆς καρδίας, εἰς τὴν διατελεῖ μήτηρ, ἥτις ἀναβλέπει τὸν ἀγαπητὸν τῆς υἱόν, ὃν ἐνόμιζεν ἀπολωλότα· ἡ δὲ ἀγαλλίασις ἐκείνη ἥτις ἐγκαταλιμπάνει μετ' ὀλίγον τὴν μητέρα, οὐδέποτε ἐγκατελιμπανε τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν· δὲν ἐξησθένει καὶ πρὸς στιγμὴν, ἀλλ' ἀενάως ἐκρατύνετο καὶ ἀνεκαινίζετο εἰς αὐτοῦς. Εἶχον τὴν παραφορὰν τῆς μέθης, χωρὶς νὰ ἔχωσι τὴν ταρχὴν καὶ τὴν τύφλωσιν αὐτῆς.

Συνδιελέγοντο ὁμοῦ περὶ παντὸς πράγματος ὅπερ ἔβλεπον, καὶ οὐ τινος ἀπῆλκον· κατεπάτων διὰ τῶν ποδῶν τὰς θηλυπρεπεῖς ἡδονὰς καὶ τὰ μάταια μεγαλεῖα τῆς ἀρχαίας αὐτῶν καταστάσεως, ἣν ὤκτειρον. Ἀνεπόλουν εἰς τὸν νοῦν των μετὰ χαρὰς τὰ λυπηρὰ μὲν, ἀλλὰ βραγέα ἐκείνα ἔτη, καθ' ἃ ἦσαν ἡναγκασμένοι νὰ μάχωνται πρὸς ἑαυτοῦς, καὶ πρὸς τὸν χείμαρρον τῶν διεσθαρμένιων ἀνθρώπων, ὅπως γίνωσιν ἀγαθοί, καὶ θαυμάζωσι τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν, αἵτινες τοὺς ὠδήγησαν, ὡς ἐκ τῆς χειρὸς, εἰς τὴν ἐδὼν τῆς ἀρετῆς, μεταξὺ τοσούτων κινδύνων.

Ἀγνοῶ δ' εἰπεῖν, ὅποια θεῖα χάρις ἔρρεεν ἀενάως ἐκ τῶν καρδιῶν των, ὡς χείμαρρος τῆς θεότητος αὐτῆς τῆς ἐνούσης αὐτοῖς. Ἔβλεπον, ἀπῆλκον, ἦσαν μακάριοι καὶ ἡσθάνοντο ὅτι θέλουσιν εἰσθαι τοιοῦτοι διὰ παντός. Ἐψάλλον ὁμοῦ ὕμνους τοῖς θεοῖς, καὶ συναπετέλουν ὁμοθυμαδὸν μίαν μόνην φωνήν, ἓνα μόνον στοχασμὸν, μίαν μόνην καρδίαν. Μία καὶ ἡ αὐτὴ μακαριότης ἐποίει παλήρροιαν τινὰ εἰς τὰς ἡνωμένας αὐτὰς ψυχάς.

Κατὰ τὴν θεϊαν ἐκείνην ἐκστασίν των, οἱ αἰῶνες παρήρχοντο ταχύτερον ἢ αἱ ὥραι μεταξὺ τῶν θνητῶν¹ καὶ ὁμοῦς μύριοι καὶ δεκακισμύριοι αἰῶνες παρεληλυθότες οὐδὲν ἀφῆρουν ἐκ τῆς αἰέποτε καινῆς καὶ αἰέποτε αἰδίου μακαριότητός των. Ἐβασίλευον πάντες ὁμοῦ, οὐχὶ ἐπὶ θρόνων, οὐς ἀνθρωπίνη χεὶρ δύναται ν' ἀνατρέψῃ, ἀλλ' ἐφ' ἑαυτῶν, μετ' ἀκραδάν-

¹ Καὶ χίλια ἔτη, ὡς ἡ ἡμέρα ἡ χθὲς. Δαβ. ψαλμ.

του δυνάμεως, διότι δὲν εἶχον χρεῖαν τοῦ λοιποῦ νὰ γίνωνται φοβεροὶ διὰ δυνάμεως ληφθείσης παρὰ λαοῦ οὐτιδανοῦ καὶ ἀθλίου. δὲν ἔφερον πλέον τὰ διαδήματα ἐκεῖνα. ὧν ἡ λάμψις ὑποκρύπτει τοσοῦτους φόβους καὶ τοσαύτας θυμωδὰς μερίμνας· ἀλλ' οἱ θεοὶ αὐτοὶ τοὺς ἔσπεψαν, ἰδίαις αὐτῶν χερσὶ, διὰ στεφάνων ἀμαράντων.

Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις ἐζήτει τὸν πατέρα του Ὀδυσσεά καὶ ἐφοβεῖτο μὴ τύχῃ τὸν εὖρη εἰς τοὺς ὠραίους αὐτοὺς τόπους, ἐκυριεύθη τοσοῦτον ὑπὸ τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς μακαριότητος ταύτης, ὥστε ἐπεθύμει τῶνόν τι νὰ τὸν εὕρισκεν αὐτόθι, καὶ ἐλυπεῖτο ὅτι ὁ ἴδιος αὐτὸς ἦτον ἠναγκασμένος νὰ ἀνακλῇ εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐνταῦθα, ἔλεγεν, ὑπάρχει ἡ ἀληθινὴ εὐδαιμονία, ἡ δὲ ἰδική μας εἶναι θάνατος· ἀλλ' ὅ,τι τὸν ἐξέπληξε κυρίως ἦτον ὅτι εἶδε τοσοῦτους μὲν βασιλεῖς τιμωρομένους εἰς τὸν Τάρταρον, τοσοῦτον δ' ὀλίγους διατρίβοντας εἰς τὰ Ἥλύσια Πεδία. Ἐνόησε λοιπὸν ὅτι ὀλίγοι βασιλεῖς εἰσὶν ἀρχαῖν τοις καρτερικοῖς καὶ ἀρκούντως γενναίοι, ἐν ἀνθέξουσιν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐξουσίαν, καὶ ἀποκρούσωσι τὴν κολακειάν τοσοῦτων ἀνθρώπων, αἵτινες διεγείρουσι τὰ πάθη των. Διὰ τοῦτο οἱ μὲν χρηστοὶ βασιλεῖς εἰσὶ σπανιώτατοι ἐν τῷ κόσμῳ, οἱ δὲ πλείστοι αὐτῶν εἰσὶ τοσοῦτοι φραῦλοι, ὥστε οἱ θεοὶ ἤθελον εἶσθαι ἀδίκου ἀνδρός οὐ ἡνέχθησαν αὐτοὺς νὰ καταχρασθῶσι τῆς ἐξουσίας των ἐν τῇ ζωῇ των, δὲν ἐτιμῶρουν αὐτοὺς μετὰ θάνατον.

Ὁ Τηλέμαχος μὴ βλέπων τὸν πατέρα του μεταξὺ πάντων τούτων τῶν βασιλέων ἠτένισε τῇδε κακείσε βλέμματά τινα ὥσως ἴδῃ τοῦλάχιστον τὸν προπάππον του θεῖον Λαέρτιον. Ἐν ᾧ δὲ μάτην τὸν ἐπεζήτη, σεβάσμιός τις καὶ μεγαλοπρεπὴς γέρον ἐπλησίασεν αὐτόν· τὸ γῆρας αὐτοῦ δὲν ὁμοίαζε τῷ τῶν ἀνθρώπων γῆρατι, οὐς τὸ βάρος τῶν ἐτῶν κάμπτει ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' ἐβλεπέ τις αὐτόν λευκανθέντα μόνον πρὶν ἢ περιέλθῃ εἰς βαθὺ γῆρας θανάτου. Αὐτὸς ἦτο κράμα τι γήρατος σεβαστοῦ καὶ νεότητος χαρίσεως· ἐπειδὴ πολλάκις αἱ χάριτες θάλλουσι καὶ εἰς τοὺς πόρρω ἐληλκῶτας γέροντας, τοὺς ἡτοιμασμένους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰ Ἥλύσια Πε-

δία. Ὁ γέρον οὗτος ἐβάδιζε μετὰ σπουδῆς, καὶ ἐθεώρει τὸν Τηλέμαχον προσηκῶς, ὡς πρόσωπον λίαν αὐτῷ ποθητόν· ὁ δὲ Τηλέμαχος, ὅστις δὲν τὸν ἐγνώριζεν, ἐστενοχωρεῖτο καὶ ἀμφοταλαντεύετο.

Σοὶ συγχωρῶ, ἀγαπητόν μοι τέκνον, τῷ εἶπεν ὁ γέρον, ὅτι δὲν με ἀναγνωρίζεις. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἀρχέσιος, πατὴρ τοῦ Λαερτίου· ἀφῆκα τὸν κόσμον ὀλίγον τί πρὶν ἢ ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ ἐγγονός μου, ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας. Τότε σὺ ἦσο νήπιον ἔτι εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τροφῆς σου, καὶ ἔκτοτε συνέλαβον χρηστὰς ἐλπίδας περὶ σοῦ, ὧν δὲν ἐψεύσθην, ἐπεὶ δὲ σὲ βλέπω καταδάντα εἰς τὸ βασιλείον τοῦ Πλούτωνος, ἵνα ἐπιζητήσῃς τὸν πατέρα σου, καὶ εἴθε οἱ θεοὶ νὰ εὐλογήσωσι τὴν πρόθεσίν σου.

Ἦ εὐτυχὲς τέκνον, οἱ θεοὶ σὲ ἀγαπῶσι, καὶ σοὶ ἐτοιμάζουσι δόξαν ὁμαίαν πρὸς τὴν τοῦ πατρός σου· εὐτυχὲς δὲ καὶ γὰρ ὅτι σὲ ἀναβλέπω. Ἀλλὰ παῦσαι ζητῶν τὸν Ὀδυσσεά εἰς τοὺς τόπους τούτους· ἐκεῖνος ζῇ εἰσέτι καὶ ἐπιφυλάσσεται ἵν' ἀνορθώσῃ τὸν οἶκον μας ἐν Ἰθάκῃ. Ὁ Λαέρτιος αὐτὸς, καὶ τοι βεβαρυμένος ὑπὸ τῶν ἐτῶν, βλέπει εἰσέτι τὰ φῶς καὶ ἀναμένει ἵν' ὁ υἱός του ἐπιστρέψῃ οἰκαδὲ ὅπως κλείσῃ τοὺς ὀφθαλμούς του· οὕτως οἱ ἄνθρωποι παρέρχονται ὡς τὰ ἄνθη, ἅτινα ἀνοίγουσι μὲν τὴν πρώτην, μαραίνονται δὲ τὴν ἐσπέραν, καταπατούμενα ὑπὸ τῶν διαβατῶν¹. Αἱ γενεαὶ τῶν ἀνθρώπων ῥέουσιν, ὡς τὰ ῥεῖθρα ὀρμητικοῦ ποταμοῦ, καὶ οὐδὲν ἰσχύει ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν χρόνον, ὅστις συμπαρασύρει πᾶν τὸ φαινόμενον ὡς ἔμπροσθεν καὶ ἀκλόνητον. Σὺ ὁ ἱδίας τέκνον μου! προσφιλές μου τέκνον! σὺ ὁ ἴδιος, ὅστις χαίρεις σήμερον νεότητι τοσοῦτῃ ζωηράν, τοσοῦτῃ ἐπιρρεπῇ πρὸς ἡδονάς, ἐνθυμοῦ ὅτι ἡ ὥραία αὐτὴ ἡλικία εἶναι ἄνθος, ὅπερ ἐξηράνθη ἅμα ἐθαλε. Θέλεις ἰδεῖ σεαυτὸν μεταβεβλημένον ἀνεπαίσθητος· αἱ φαιδραὶ χάριτες, αἱ γλυκεῖαι ἡδο-

¹ Οἷη περ φύλλων γενεὴ τοιήδε καὶ ἀνδρῶν.

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἀνεμος χαμάδες χέει, ἀλλὰ δὲ δ' ὕλη

Τηλεθάσσα φέει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. (Όμ. Τλ. Ξ. στ. 446)

ναί, ἡ ῥώμη, ἡ ὑγεία, ἡ χαρὰ, θέλουσιν ἐξαφανισθῆ ὥς λαμπρὸν ὄνειρον, καὶ ἐξ αὐτῶν δὲν θέλει σοὶ ἐναπολειφθῆ εἰμὴ λυπηρὰ τις ἀνάμνησις. Τὸ ἀσθενὲς καὶ πολέμιον ταῖς ἡδοναῖς γῆρας θέλει ἐπέλθῃ, ἵνα ῥυτιδώσῃ τὸ μέτωπόν σου, κάμψῃ τὸ σῶμά σου, ἐξασθενήσῃ τὰ μέλη σου, στερεύσῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὴν πηγὴν τῆς χαρᾶς, σὲ κάμῃ ν' ἀηδιάσῃς τὸ παρὸν, νὰ φοβῇσαι τὸ μέλλον, σὲ καταστήσῃ ἀνάισθητον πρὸς πᾶν πρᾶγμα πλὴν τῆς ὀδύνης! Ὁ καιρὸς αὐτὸς ἴσως σοὶ φαίνεται μακρὰν. Οἶμοι! πλανᾶσαι, τέκνον μου, αὐτὸς σπεύδει. Ἰδὲ τον ἐρχόμενον· πᾶν δ' ὅ,τι ἔρχεται μετὰ τοσαύτης ταχύτητος δὲν εἶναι μακρὰν σοῦ, ἐνὼ τὸ παρὸν, ὕπερ παρέρχεται, εἶναι ἤδη πολλὰ μακρὰν, ἐπεὶ δὲ ἐκμηδενίζεται καθ' ἣν στιγμὴν λαλοῦμεν, καὶ δὲν ἐπιστρέφει πλέον. Μὴ ἥλιπιζε λοιπὸν, ὦ τέκνον μου, εἰς τὸ παρὸν, ἀλλ' ἀντιλαβοῦ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς, σκοπῶν εἰς τὸ μέλλον. Ἐτοίμασον σεαυτῷ, δι' ἀγῶν ἡθῶν καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τῆς δικαιοσύνης, ἔδραν τινὰ εἰς τὴν μακαρίαν ταύτην κατοικίαν τῆς εἰρήνης.

Θέλεις ἰδεῖ τελευταῖον ἐντὸς ὀλίγου τὸν πατέρα σου ἀναλαμβάνοντα τὴν ἀρχὴν ἐν Ἰθάκῃ. Ἐγεννήθης ἵνα βασιλεύσῃς μετ' αὐτόν. Ἄλλ' οἶμοι! τέκνον μου, πόσον ἡ βασιλεία εἶναι ἀπατηλὴ! Ὅταν τίς θεωρῇ αὐτὴν ἄπωθεν δὲν βλέπει εἰμὴ μεγαλεῖον, λαμπρότητα, χαρὰν, ἀλλ' ὅταν ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἀκάνθας καὶ τριβόλους· ὁ ἰδιώτης δύναται μὲν χωρὶς ν' ἀτιμασθῇ νὰ διάγῃ βίον εἰρηνικόν, ἀπράγμονα καὶ ἄδοξον· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς δὲν δύναται νὰ προτιμήσῃ τοιοῦτον ἀντὶ τῶν ἐπιπόνων λειτουργιῶν τῆς κυβερνήσεως χωρὶς ν' ἀτιμασθῇ. Αὐτὸς ὀφείλει νὰ περιποιητῇ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, οὗς κυβερνᾷ, καὶ δὲν τῷ εἶναι ποτε συγκεχωρημένον νὰ περιποιητῇ μόνον ἑαυτόν· τὰ ἐλάχιστα σφάλματά του ἔχουσιν ἀκαταλόγιστους συνεπείας, διότι προσξενοῦσι τὰς συμφοράς τῶν λαῶν, καὶ ἐνίοτε ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας. Ὅφειλε νὰ δαμάσῃ τὴν θρασυτητα τῶν μοχθηρῶν ἀνθρώπων, νὰ προστατεύῃ τὴν ἀθωότητα, νὰ λύῃ τὴν συκοφαντίαν. Δὲν ἀρεῖ δὲ εἰς αὐτόν νὰ μὴ πράττῃ τὸ κακόν, ἀλλ' ὀφείλει καὶ νὰ πράτ-

τη πᾶν δυνατόν ἀγαθόν, οὐ τις ἢ ἐπικράτεια ἔχει χρεῖαν· προσέτι πρέπει νὰ ἐμποδίζῃ πᾶν κακόν, ὅπερ ἕτεροι δύνανται νὰ πράξωσιν ἀγᾶλινωτοι διατελοῦντες. Φοβοῦ λοιπόν, ὦ τέκνον μου, φοβοῦ ἀξίωμα τοσοῦτον ἐπικίνδυνον. Ὁπλήσθητι ὑπὸ γενναιοψυχίας κατὰ σεαυτοῦ, κατὰ τῶν σῶν παθῶν καὶ κατὰ τῶν περιστοιχιζόντων σὲ κολάκων.

Ταῦτα λέγων ὁ Ἀρκέσιος ἐφαίνετο ἐμπνεόμενος ὑπὸ θείου πνεύματος καὶ ἐδείκνυε πρὸς τὸν Τηλέμαχον πρόσωπον πλήρες οἴκτου διὰ τὰ δεινὰ, ἅτινὰ εἰσιν ἀχώριστα τῆς βασιλείας. Ὅποτε, ἔλεγε, λαμβάνῃ τίς αὐτὴν πρὸς ἴδιαν ἑαυτοῦ τέρψιν, τοῦτο εἶναι τερατώδης τυραννία, ἀλλ' ὅποτε λαμβάνῃ αὐτὴν ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸ καθήκον του, καὶ χαιραγωγῇ ἀναρίθμητον λαόν, ὡς φιλόστοργος πατήρ τὰ ἴδια αὐτοῦ τέκνα, εἶναι βαρυτάτη δουλεία, ἣτις ἀπαιτεῖ σπανίαν καρτεροψυχίαν, καὶ ἀτελεύτητον ὑπομονήν. Ὅθεν εἶναι βέβαιον ὅτι πάντες ὅσοι ἐβασίλευσάν ποτε μετ' ἀκλονήτου ἀρετῆς, ἀπολαύουσιν ἐνταῦθα παντός ἀγαθοῦ, ὅπερ ἡ δύναμις τῶν θεῶν παρέχει πρὸς ἀπολαυτὴν τελείας μακαριότητος.

Ἐν ᾧ ὁ Ἀρκέσιος οὕτως ἐλάλει, ὁ Τηλέμαχος ἥσθανετο μέχρι βάθους τῆς καρδίας του εἰσδύοντας τοὺς λόγους αὐτοῦ, αἵτινες ἐχαράσσοντο ἐν αὐτῇ, ὡς ἐγχαράσσονται εἰς τὸν χαλκὸν οἱ ἀνεξίτηλοι χαρκατῆρες, οὓς ἐπιδέξιος τεχνίτης ἐπιθυμεῖ νὰ παραπέμψῃ εἰς τοὺς ὀφικιτέρους ἀπογόνους. Οἱ σοφοὶ αὐτοὶ λόγοι ἦσαν ὡς λεπτὴ φλόξ, ἣτις διεπέρα τὰ σπλάχνα τοῦ νέου Τηλεμάχου. Ἡσθάνετο ἑαυτὸν ἐμπυριζόμενον, καὶ ἡγνόει ὅποια θεία δύναμις κατέτακε τὴν καρδίαν του· τὸ δ' ἐν ταῖς ἐγκάτοις αὐτοῦ ἐδρεῦον πῦρ τὸν κατηγάλισκε λαθραῖως, καὶ δὲν ἡδύνατο οὔτε νὰ τὸ περιστείλῃ, οὔτε νὰ τὸ ὑποφέρῃ, οὔτε νὰ ἀνθέξῃ εἰς τοσοῦτον σφοδρὸν κίνησιν ἥτο ζωηρόν τι καὶ εὐφρόσυνον αἶσθημα, συνήμα κεκρυμμένον μετὰ βασάνου ἱκανῆς νὰ τὸν στερήσῃ τῆς ζωῆς.

Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Τηλέμαχος ἤρχισε ν' ἀναπνέῃ ὀπωσούν. Ἀνέγνω εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀρκεσίου μεγάλην τινὰ ὁμοίωσιν πρὸς τὸ τοῦ Λαερτίου· ἐνόμιζε μάλιστα ὅτι ἐνθυμεῖται ἀμυδρῶς πῶς τὸν πατέρα του Ὀδυσσεύα, τοὺς αὐτοὺς ἔχοντα

πρὸς τοῦτον χαρακτηρὰς ὁμοιότητος, ὅτε ἀνεχώρει εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, καὶ ἡ ἐνθύμησις αὕτη κατέβηκε τὴν καρδίαν του. Ἀάκρυα γλυκεὰ καὶ πλήρη χαρὰς ἔρρυσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του· ἐξέστησε νὰ ἐναγκαλισθῇ πρόσωπον τοσούτῳ ποθεινόν, καὶ ἐπειράθη τοῦτο πολλάκις, ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ κενὴ αὕτη σκιὰ διεφρευγε τῶν χειρῶν του, καθὼς θελκτικὸν ὄνειρον ἀφίπταται τῶν χειρῶν ἀνθρώπου κοιμωμένου, ὅστις νομίζει ὅτι ἀπολαύει αὐτοῦ¹ καὶ ὅτε μὲν τὸ διψασμένον στόμα του διώκει ὕδωρ ἀκατάσχετον, ὅτε δὲ τὰ χεῖλη του κινεῖνται, ὅπως προφέρωσι λέξεις, ἃς ἡ νεναρκωμένη γλῶσσά του δὲν δύναται ν' ἀρθρώσῃ· αἱ χεῖρες του ἐκτείνονται μετὰ σπουδῆς, ἀλλ' οὐδενὸς ψαύουσιν ἀντικειμένου. Οὕτω καὶ ὁ Τηλέμαχος ἐπεθύμει μὲν, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ κορέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του, ἔβλεπε τὸν Ἀρκέσιον, τὸν ἤκουε τῷ ἐλάλει, ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο τὰ τὸν ψαύσῃ. Τελευταίον τὸν ἔρωτᾷ τίνες οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι αὖς βλέπει κύκλῳ αὐτοῦ.

Βλέπεις ὦ τέκνον μου, τῷ ἀπεκρίθη ὁ σοφὸς γέρον, τοὺς ἄνδρας, οἵτινες ὑπῆρξαν τὸ καύχημα τοῦ αἰῶνος των, ἡ δόξα δὲ καὶ ἡ εὐτυχία παντός τοῦ ἀνθρωπίνου γένους; Οἱ ὀλίγοι αὗτοι βασιλεῖς, ἐγένοντο ἄξιοι τῆς βασιλείας, καὶ ἐξεπλήρωσαν ἀκριβῶς ἔργον τῶν θεῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ δ' ἄλλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἔρας πλησίον αὐτῶν, ἀλλὰ κεχωρισμένους ἀπ' αὐτῶν διὰ τοῦ μικροῦ ἐκείνου νέφους, αὗτοι ἔχουσι δόξαν πολὺ ὀλιγοτέραν· εἰσὶν ἥρωες ἀληθῶς, ἀλλ' ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἀνδρίας των καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀνδραγαθημάτων των δὲν δύναται νὰ ἰσοφαρίσῃ πρὸς τὴν τῶν σοφῶν ἐκείνων βασιλείων, τῶν δικαίων καὶ ἀγαθοεργῶν.

Μετὰ τὴν τῶν ἡρώων τούτων διακρίσεις τὸν Θησέα, σκυθρωπόν τὸ ἦθος; Αἰσθάνεται τὸ δυστύχημά ὅτι ἐγένετο λίαν εὐπιστος πρὸς πονηρὰν γυναῖκα, καὶ λυπεῖται εἰσέτι ὅτι ἐξήστησε τοσούτον ἀδίκως παρὰ τοῦ Ποσειδῶνος τὸν ἀδίκον θά-

¹ Τρὶς μὲν ἑφαρμήθην, ἡλεῖν τέ με θυμὸς ἀνώγει.

Τρὶς δέ μοι ἐκ χειρῶν, σκιῇ εἶκελον ἦ καὶ ὄνειρον

ἔπαυτ'.

(Ὅμηρ. Ὀδυσ. Β. στιχ. 206).

νατον τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἱππολύτου· εὐτυχὴς ἂν ἦτον ὀλιγώτερον
 δῆς καὶ ὀλιγώτερον ἐπιρρεπὴς πρὸς ὀργήν! Παρατηρεῖς ὡ-
 σαύτως τὸν Ἀχιλλέα στήριζόμενον εἰς τὴν λόγχην τοῦ ἑνεκα
 τοῦ πραύματος, ὅπερ εἶχεν εἰς τὴν πτέρναν, ὑπὸ τῆς χειρὸς
 τοῦ γυναιμανοῦς Πάριδος, καὶ ἐξεμέτρησεν οἰκτρῶς τὸ ζῆν;
 Ἐάν ἦτον ἐπίσης νουνεχὴς, δίκαιος καὶ μετριοπαθὴς, ὡς ἦτον
 ἄνδρες, οἱ θεοὶ ἤθελον τῷ χρηργήτει πολυχρόνιον βασιλείαν,
 ἀλλ' αὐτοὶ ὠκτεiron τοὺς Φθιώτας καὶ τοὺς Δόλοπας, ἐφ' ὧν
 ἐμελλε δικαιώματι διαδοχῆς νὰ βασιλεύσῃ μετὰ τὸν Πηλέα,
 ὅθεν τὸν ἀνήρπασαν πρόωρα· διότι δὲν ἠθέλησαν ν' ἀφίσωσι
 τοσοῦτους λαοὺς εἰς χεῖρας ἀνδρὸς ἐξυθύμου, καὶ μᾶλλον εὐε-
 ρεθίστου οἰουδῆποτε θαλασσίου κλύδωνος· ὅθεν αἱ μαῖραι
 συνέτεμον τὸ νῆμα τῶν ἡμερῶν του, ἐγένετο ὡς ἄνθος, ὅπερ
 μόλις ἀναφύεν, ἡ ὕνις τοῦ γεωργοῦ ἀπέκοψεν, ἐκεῖνο δὲ ἐπο-
 σε πρὸ τῆς δύσεως τῆς ἡμέρας, καθὼς ἐφάνη φυόμενον. Οἱ
 θεοὶ τὸν μετεχειρίσθησαν, ὡς μεταχειρίζονται τοὺς χειμάρ-
 ρους καὶ τὰς καταιγίδας, ὅταν θέλωσι νὰ τιμωρήσωσι τοὺς
 ἀνθρώπους διὰ τὰ ἀμαρτήματά των· τὸν μετεχειρίσθησαν
 πρὸς κατεδάφισιν τῶν τειχῶν τῆς Τροίας, ἵνα οὕτως ἐκδική-
 σωσι τὴν ἐπιτολίαν τοῦ Λαομέδοντος καὶ τοὺς ἀθεμίτους ἔρω-
 τας τοῦ Πάριδος· τοῦτου δὲ γενομένου ἐξίλειώθησαν, οὐδ'
 ἐκάμωθησαν ἐκ τῶν δακρύων τῆς θεᾶς Θέτιδος, ἥτις ἐξελι-
 πάρι αὐτοὺς ἵνα ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἐπιτρέψωσι τὴν ἐν
 τῇ γῇ παρουσίαν του, ἐπεὶ δὲν ἦτον εἰς ἄλλο ἀρμόδιος
 εἰμὶ ἵνα διαταράττῃ τοὺς ἀνθρώπους, λεηλατῇ τὰς πόλεις
 καὶ ἐκπορθῇ τὰ βασίλεια.

Ἀλλὰ βλέπεις τὸν ἕτερον ἐκεῖνον τὸν βλοσυρὸν ἔχοντα
 τὸ βλέμμα; αὐτὸς εἶναι ὁ Αἴας ὁ Τελαμωνιάδης, ἐξάδελφος
 δὲ τοῦ Ἀχιλλέως. Δὲν ἄγνοεῖς βεδοαίως ὅποιον ἤρατο κλέος
 μαχόμενος. Μετα τὸν θάνατον τοῦ Ἀχιλλέως αὐτὸς ἤξiou νὰ
 λάβῃ τὰ ὅπλα του, ὡς οὐδενὶ ἄλλῳ ἀνήκοντα ἢ αὐτῷ καὶ
 μόνῳ· ἀλλ' ὁ πατὴρ σου δὲν ἠθέλησε νὰ τῷ τὰ παραχωρήσῃ,
 οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἐνέκριναν τὴν προᾶξιν του. Ὁ Αἴας τότε
 ὑπὸ ἀπειλησίαις κτύοκτονήθη· ὀργή καὶ μανία, ὡς βλέπεις
 εἰσὶν ἔτι καὶ νῦν ἐξωγραφημέναι εἰς τὸ πρόσωπόν του. Μὴ

τὸν πλησιάζης, τέκνον μου, διότι δύναται νὰ στοχασθῇ ὅτι θέλεις νὰ τὸν περιυβρίσης δυστυχοῦντα, ἐνῶ δικαιοτέρον εἶναι νὰ τὸν οἰκτιρήσῃ. Δὲν παρατηρεῖς ὅτι μᾶς βλέπει μετ' ἀγανακτήσεως καὶ ὅτι εἰσδύει κατεσπευσμένως εἰς τὸ σκιερὸν ἐκεῖνο ἄλσος, ἀπαστρεφόμενος τὴν θεάν μας; Βλέπεις ἐτέρωθεν τὸν Ἑκτορά, ὅστις ἤθελεν εἶσθαι ὁ μόνος ἀήττητος ἥρως, ἐὰν ὁ υἱὸς τῆς Θέτιδος δὲν ἔζη συγχρόνως ἐπὶ τῆς γῆς; Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ Ἀγαμέμνων αὐτὸς διαβαίνων, καὶ φέρων ἐπὶ τοῦ σώματός του τὰς ὤτειλās τῆς ἐπιβούλου Κλυταμνήστρας. Ὡ τέκνον μου! φρίττω ἀναλογιζόμενος τὰς συμφορὰς τοῦ οἴκου ἐκεῖνου τοῦ ἀσεβοῦς Ταντάλου. Ἡ διχόνοια τῶν δύο ἀδελφῶν, Ἀτρέως καὶ Θυέστου, ἐπλήρωσε τὸν οἶκον αὐτὸν δακρύων καὶ αἱμάτων. Φεῦ! πόσον τὸ ἐγκλημα συνεπισπᾶται νέον ἐγκλημα. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐπανακάμπτων ἐκ τῆς Τροίας, ἐπὶ κεφαλῇ τῶν Ἑλλήνων δὲν ἔσχεν οὐδὲ στιγμήν νὰ χαρῇ ἐν εἰρήνῃ τὴν δόξαν, ἣν ἀπέκτησε. Καὶ τοιαύτη συνήθως ἡ τύχη τῶν κατακτητῶν· πάντες οὗτοι οἱ ἄνθρωποι, οὓς βλέπεις ὧδε, ἐγένοντο φοβεροὶ μὲν εἰς τὸν πόλεμον, οὐχὶ δὲ ἀγαπητοὶ καὶ ἐνάρετοι εἰς τὸν κόσμον· ὅθεν κατέχουσι δευτέραν τάξιν ἐν τῇ γῶρῳ τούτῳ τῶν Ἡλυσιῶν πεδίων.

Ἐκεῖνοι μὲν ἐβασίλευσαν δικαίως, καὶ ἡγάπησαν τοὺς λαοὺς τῶν, ὅθεν ἐγένοντο θεοφιλεῖς· ἐνῶ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Ἀγαμέμνων κατατριβέντες εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐριδας καὶ διαφωνίας, διατηροῦσι κἀνταῦθα τὰς θλίψεις τῶν καὶ τὰ φυσικά ἐλαττώματά των, καὶ ἀναμεινησκόμενοι τοῦ βίου, ὃν ἀπώλεσαν καὶ λυπούμενοι ὅτι εἰσὶ πάντῃ ἀνίσχυροι καὶ ἑωλοὶ σικαὶ σιμώζουσιν, ἐν ᾧ οἱ δίκαιοι ἐκεῖνοι βασιλεῖς λαμπρυνθέντες ὑπὸ τοῦ θεοῦ φωτός ἐξ οὗ τρέφονται, δὲν ἔχουσιν τι νὰ ἐπιθυμήσωσι πρὸς τελειοτέραν εὐδαιμονίαν των, βλέπονται δὲ μόνον οἰκτίρμονι ὀφθαλμῷ τὰς ἀνησυχίας τῶν θνητῶν, καὶ αἱ σπουδαιότεραι ὑποθέσεις, αἱ ταράττουσαι τοὺς φιλοδοξοὺς ἀνθρώπους, φαίνονται αὐτοῖς παίγνια ἀνήθων παιδίων. Αἱ καρδίαι των εἰσὶν ἐμπλεοὶ ἀληθείας καὶ ἀρετῆς, ἃς ἀντλοῦσιν ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης τοῦ φωτός. Δὲν φοβοῦνται πλέον οὐδὲν κακὸν νὰ πάθωσιν εἴτε ὑπ' ἄλλου τινός, εἴτε ὑφ' ἑαυτῶν.

(ΤΥΧΑΙ ΘΑΛΕΜΑΧΟΥ)

24

δὲν ὑπάρχει πλέον ἐπιθυμία, δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη, οὐδὲ φόβος ἐν αὐτοῖς. Τὸ πᾶν τετέλεσται δι' αὐτοὺς, ἐκτὸς τῆς ἀτελευτηότητος εὐφροσύνης, ἧς ἀπολαύσωσι.

Θεώρησον, ὦ τέκνον μου, τὸν ἀρχαῖον ἐκεῖνον βασιλέα Ἰναχον, ὅστις ἐθεμελίωσε τὸ βασίλειον τοῦ Ἀργούς. Δὲν σοὶ φαίνεται πρῶτος καὶ μεγαλοπρεπής; τὰ ἄνθη φύονται εἰς πᾶν βῆμά του· τὸ κοῦφον βάδισμά του ἐμοιάζει πρὸς τὸ πέτασμα πτηνοῦ· κρατεῖ εἰς τὴν χειρὰ του λύραν ἐλεφαντίνην καὶ διηνεκῶς ὦν εἰς ἑκστασιν ψάλλει τὰ θαύματα τῶν θεῶν. Ἐκ τῆς καρδίας του καὶ ἐκ τοῦ στόματός του ἐκπορεύεται εὐωδέστατον μῦρον· ἡ ἁρμονία τῆς λύρας του καὶ ἡ μελωδία τῆς φωνῆς του δύνανται νὰ γοητεύσωσι ὀνητούς τε καὶ ἀθανάτους· ἀνταμείβεται δὲ οὕτως, ἐπειδὴ ἡγάπησε τοὺς λαοὺς, ὅς ἐκ συνήγαγεν ἐν τῷ περιβόλῳ τῶν νέων αὐτοῦ τειχῶν, καὶ πρὸς οὓς ἔδωκε νόμους.

Ἄλλοθεν βλέπεις μετὰ τῶν μύρτων ἐκεῖνων Κέκροπα τὸν Αἰγύπτιον, ὅστις πρῶτος ἐβασίλευσε τῶν Ἀθηνῶν, πόλεως καθιερωθείσης εἰς τὴν σοφὴν θεάν, ἧς φέρεται τοῦνομα. Ὁ Κέκρωψ κομίσας ἐπωφελεστάτους νόμους ἐξ Αἰγύπτου, ἧτις ὑπῆρξεν, ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα, πηγὴ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν χρηστῶν ἡθῶν, ἐξημέρωσε τὸ φύσει ἄγριον ἦθος τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς, καὶ τοὺς συνήγαγε διὰ κοινωνικῶν δεσμῶν. Ἐγένετο δίκαιος, φιλόανθρωπος, οἰκτίρμων· ἀφῆκε τοὺς λαοὺς αὐτοῦ ἐν εὐπορίᾳ, τὸν δὲ οἶκον αὐτοῦ ἐν πενίᾳ· δὲν ἠθέλησεν ἵνα αἱ υἱοὶ του βασιλεύσωσι μετ' αὐτὸν, ἐπειδὴ ἐστοχάσθη ὅτι ἕτεροι ἡδύναντο νὰ ὦσιν ἀξιότεροι αὐτῶν.

Πρέπει νὰ σοὶ δριῖω ὡσαύτως, ἐν τῇ μικρᾷ ἐκείνῃ κοιλάδι, τὸν Ἐριχθόνιον, τὸν ἐφευρέτην τῆς χρήσεως τοῦ ἀργυρίου, ὡς νομίσματος· αὐτὸς ἔπραξε τοῦτο ἵνα διευκολύνῃ τὴν μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν νήσων ἐμπορίαν· ἀλλὰ προῖδε τὸ ἐνυπάρχον εἰς τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην ἀτόπημα. Ἐπιμελήθητε, ἔλεγε πρὸς πάντας τοὺς λαοὺς, ἵνα πολλαπλασιάσητε εἰς τοὺς τόπους σας τὰ φυσικὰ πλούτη, ἅτινα εἰσὶ τ' ἀληθινά· γεωργεῖτε τὴν γῆν ἵνα ἔχητε ἄφθονον τὸν σίτον, τὸν οἶνον, τὸ ἔλαιον, καὶ τοὺς λοιποὺς καρπούς· ἀποκτήσατε ἀπειράριθμα ποίμνια,

ἄτινα νὰ σὰς τρέφωσι διὰ τοῦ γάλακτός των, καὶ νὰ σὰς
σκεπάζωσι διὰ τοῦ ἐρίου των ἐντεῦθεν θέλετε δυνήθῃ νὰ μὴ
φοβῆσθε ποτὲ τὴν πένιαν. Ὅσα περισσότερα τέκνα ἔχετε,
τόσῳ πλουσιώτεροι θέλετε εἶσθε, ἀρκεῖ νὰ τὰ καταστήσετε
φιλόπονα, ἐπεὶ δὴ ἡ γῆ εἶναι ἀνεξάντλητος, καὶ αὐξάνει τὴν
γονιμότητά της κατὰ λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων της
τῶν καλλιεργούντων αὐτήν. Ἡ γῆ τοὺς ἀνταμείβει δαψιλέ-
στατα διὰ τοὺς κόπους των, ἐν ᾧ ἐξ ἐναντίας γίνεται φει-
δωλὴ καὶ στεῖρα πρὸς τοὺς ἀλιγωροῦντας αὐτῆς. Προσηλώθη-
τε λοιπὸν εἰς τὰ ἀληθῆ ταῦτα πλούτη, ἅτινα θεραπεύουσι
τὰς πρώτας τοῦ ἀνθρώπου ἀνάγκας· ὡς πρὸς τὸν ἔνσημον ἄρ-
γυρον, τιμᾶτε μόνον αὐτὸν καθόσον εἶναι ἀναγκαῖος ἢ εἰς ἀ-
ναπαφεύκτους πολέμους, οὓς ἐνδέχεται νὰ ἀναλάβητε ἐξω-
τερικῶς, ἢ εἰς ἀγορὰν ἀναγκαίων πραγματειῶν, ὧν στερεῖται
ὁ τόπος σας. Εὐχταῖον δ' ἤθελεν εἶσθαι νὰ παραβλέψῃ τὸ
ἐμπόριον πασῶν τῶν πραγματειῶν τῶν χρησιμευσῶν πρὸς
διατήρησιν τῆς πολυτελείας, τῆς ματαιότητος καὶ τῆς τρυφῆς.

Ὁ σοφὸς οὗτος Ἐριχθόνιος ἔλεγε συχνάκις. Φοβοῦμαι πο-
λὺ, τέκνα μου, μὴ σὰς προσέφερον ἐλεθριον δῶρον διδάξας ὑ-
μᾶς τὴν ἐφεύρεσιν καὶ χρῆσιν τοῦ νομίσματος, καὶ προβλέπω
ὅτι αὐτὸ θέλει γεννήσῃ τὴν φιλαργυρίαν, τὴν φιλοδοξίαν καὶ
τὴν ὑπερηφάνειαν μετὰξὺ ὑμῶν, ὅτι θέλει διατηρήσῃ ἀπειρίαν
βλαβερῶν τεχνῶν, αἵτινες μέλλουσι νὰ ἐκθηλύνωσι καὶ δια-
φθείρωσι τὰ ἥθη ὑμῶν, ὅτι θέλει σᾶς ἀναγκάσει ν' ἀηδιάσητε
τὴν ἐρασιμίαν ἀπλότητα, ἥτις φέρει ἅπασαν τὴν ἡσυχίαν καὶ
ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, καὶ ὅτι τελευταῖον θέλει σᾶς ἀναγκάσει
νὰ καταφρονήσητε τὴν γεωργίαν, ἥτις εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ ἀν-
θρωπίνου βίου καὶ πηγὴ πάντων τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν· ἀλ-
λ' οἱ θεοὶ ἔστωσάν μοι μάρτυρες ὅτι ἔσχον καθαρὰν τὴν καρ-
δίαν διδάξας ὑμᾶς τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην καθ' ἑαυτὴν ὠφέλι-
μον. Τελευταῖον ἅμα ὁ Ἐριχθόνιος παρετήρησεν ὅτι τὸ ἀργύ-
ριον ἐφθείρε τοὺς λαοὺς, ὡς αὐτὸς προεῖδεν, ἀπεχώρησεν ὑπὸ
λύπης εἰς τι ἀπάτομον ὄρος, ὅπου ἔζησε πτωχὸς καὶ κατωρισμέ-
νος ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων μέχρις ἐσχάτου γῆρατος, χωρὶς
πλέον νὰ θελήσῃ ν' ἀναμιχθῇ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν πόλεων.

Ὀλίγον καιρὸν μετ' αὐτὸν ἐφάνη εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ περίφημος Τριπτόλεμος ὃν ἡ Δημήτηρ ἐδίδασκε τὴν τέχνην τοῦ ἀροτριᾶν τὴν γῆν καὶ καλύπτειν αὐτὴν, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν, ὑπὸ χρυσοῦ θέρους. Οὐχὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐγίνωσκον ἤδη τὸν σίτον καὶ τὸν τρόπον τοῦ πολλαπλασιάζειν αὐτὸν σπείροντες τον, ἀλλ' ἠγνόουν τὴν τελειοποίησιν τῆς γεωργικῆς, ὃ δὲ Τριπτόλεμος πεμψθεὶς ὑπὸ τῆς Δήμητρος ἦλθεν ἔχον ἄροτρον εἰς τὴν χεῖρα καὶ δι' αὐτοῦ προσέφερε τὰ δῶρα τῆς θεᾶς πᾶσι τοῖς λαοῖς, οἵτινες εἶχον ἱκανὴν καρτερίαν, ἵνα ὑπερνικήσωσι τὴν φυσικὴν τῶν ῥαθυμίαν καὶ ἐπιδοθῶσιν εἰς ἀσκὸν ἐργασίαν. Ἐντὸς ὀλίγου ὁ Τριπτόλεμος ἐδίδασκε τοὺς Ἕλληνας νὰ διασχίζωσι τοὺς κόλπους τῆς γῆς καὶ νὰ γονιμοποιῶσιν αὐτήν. Ἐντὸς ὀλίγου οἱ χλοεροὶ στάχεις, οἵτινες ἐκάλυπτον τὰς πεδιάδας, ἔπεσαν ὑπὸ τὰ κοπτερά δρέπανα τῶν δραστηρίων καὶ φιλοπόνων θεριστῶν, οἱ δὲ ἄγριοι καὶ θηριώδεις λαοί, οἵτινες ἐπλανῶντο σποράδην τῆδε κακείσε εἰς τὰ δάση τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Αἰτωλίας, τρεφόμενοι ἐκ βελάνων, ἐξημέρωσαν τὰ ἦθη τῶν καὶ ὑπέκυψαν εἰς νόμους, ἅμα ἔμαθον τὸν τρόπον τῆς καλλιέργειας τοῦ σίτου καὶ ἐδιδάχθησαν νὰ τρέφωνται ἐξ ἄρτου. Ὁ Τριπτόλεμος ὑπεχρέωσε τοὺς Ἕλληνας νὰ αἰσθανθῶσι πόσῃ ἡδονῇ ὑπάρχει τοῦ νὰ πλουτῇ τις διὰ τῆς ἐργασίας του, καὶ νὰ εὐρίσκη εἰς τὸν ἄγρόν του πᾶν τῷ ἀναγκαιῶν αὐτοῦ. Ὅπως καταστήσῃ τὸν βίον του ἀνετον καὶ εὐδαίμονα. Ἡ τοσοῦτον ἀπλὴ καὶ τοσοῦτον ἀθώα αὕτη εὐπορία, ἡ πηγάζουσα ἐκ τῆς γεωργίας, τοὺς ἔφερε νὰ ἐνθυμηθῶσι τὰς σοφὰς συμβουλὰς τοῦ Ἐριχθονίου. Κατεφρόνησαν λοιπὸν τὸ ἀργύριον καὶ πάντα τὰ ψευδῆ πλούτη, ἅπινά εἰσι μόνον κατὰ φαντασίαν πλούτη καὶ ἀναγκάζουσι τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα ζητῶσιν ἡδονὰς ἐπικινδύνους, καὶ τοὺς ἀποτρέπουσι τῆς ἐργασίας, ἐν ᾗ ἡδύναντο νὰ εὕρωσι πάντα τ' ἀληθινὰ ἀγαθὰ μετὰ τῶν ἀγνῶν ἡθῶν ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ. Ἐνόησαν ὅτι ἄγρὸς εὐφορὸς καὶ ἐπιμελῶς καλλιεργημένος εἶναι ἀληθινὸς θησαυρὸς οἰκογενεῖας ἀρχαύντως φρονίμου καὶ προθυμουμένης νὰ ζήσῃ λιτῶς, ὥς οἱ πατέρες αὐτῆς ἐζῆσαν. Εὐτυχεῖς οἱ Ἕλληνες, ἐάν ἔμενον ἀδιάσειστοι εἰς τὰ παραγγέλματα ταῦτα τὰ τοσοῦτον ἀρμόδια ἵνα τοὺς κατα-

στήσωσιν ἰσχυροὺς, ἔλευθέρους, εὐδαίμονας καὶ ἀξίους νὰ ὦσι τοιοῦτοι δι' ἀκλονήτου ἀρετῆς! Ἀλλὰ φεῦ! ἤρξαντο νὰ θαυμάζωσι τὰ ψευδῆ πλοῦτη, ν' ἀμελῶσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τ' ἀληθινά, καὶ νὰ ἐκκλίνωσιν ἀπὸ τῆς θαυμαστῆς ταύτης ἀπλότητος.

Ὡ υἱέ μου, σὺ θέλεις ἄρξει μίαν ἡμέραν. Ἐνθυμοῦ τότε νὰ ὀδηγήσῃς τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν γεωργίαν, νὰ τιμῇσῃς τὴν τέχνην αὐτὴν, ν' ἀνακουφίσῃς ἐκείνους, οἵτινες ἀσχολοῦνται εἰς αὐτὴν καὶ νὰ μὴ ἀνεχθῇς ἵνα οἱ ἀνθρώποι ζῶσιν ἄργοι, οὐδὲ νὰ ἐπιδίδωνται εἰς τέχνας διατηρούσας τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἡδυπάθειαν. Οἱ δύο αὐτοὶ ἄνδρες, οἵτινες ἐγένοντο τοσοῦτον σοφοὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἰσὶ προσφιλεῖς τοῖς θεοῖς. Θεώρησον, ὦ υἱέ μου, ὅτι ἡ δόξα των ὑπερβαίνει τοσοῦτον τὴν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τὴν των λοιπῶν ἡρώων, οἵτινες διέπρεψαν εἰς τὰς μάχας, ὅσῳ τερπνὸν ἔαρ ὑπερβαίνει τὸν παγετώδη χειμῶνα, καὶ ὅσῳ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου λαμπρότερόν ἐστι τοῦ τῆς σελήνης.

Οὕτω λέγων ὁ Ἀρκέσιος παρετήρησεν ὅτι ὁ Τηλέμαχος εἶχεν ἀτενῶς προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς μικρὸν τι δᾶσος ἐκ δαφνῶν, καὶ εἰς τινὰ ῥύακα παραπεφυτευμένον ἐξ ἰων, ῥόδων, κρίνων, καὶ ἄλλων εὐόσμων ἀνθέων, ὧν τὰ ζωηρὰ χρώματα ὁμοιάζον πρὸς τὰ τῆς Ἰριδος, ὁπότε αὕτη καταβαίνει οὐρανόθεν ἐπὶ τῆς γῆς κομίζουσα πρὸς τινὰ θνητὸν τὰς βουλὰς τῶν θεῶν. Ἐκεῖ ἐκάθητο ὁ μέγας βασιλεὺς Σέσωστρις, ὃν ὁ Τηλέμαχος εὐκόλως ἀνεγνώρισε καὶ τοι ἦτο χιλιᾶκις μεγαλοπρεπέστερος ἢ ὅσον ἐφάνη ποτὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ. Ἀκτῖνες ἰλαροῦ φωτὸς ἐξεπέμποντο ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, οἱ δὲ τοῦ Τηλεμάχου ἐξεθαμβοῦντο ὑπ' αὐτῶν βλέπων δέ τις αὐτὸν τὸν ἐνόμιζε μεθυσθέντα ὑπὸ νέκταρος. Τοσοῦτον τὸ οὐράνιον πνεῦμα θαυμασίως τὸν ἐξίστα ὅπως ἀνταμείψῃ τὰς ἀρετὰς του!

Ὁ Τηλέμαχος εἶπεν εἰς τὸν Ἀρκέσιον· Γινώσκω, ὦ πατερ, τὸν Σέσωστριν, τὸν σοφὸν τῆς Αἰγύπτου βασιλέα, ὃν εἶδον ἐκεῖ πρὸ τινος καιροῦ. Θεώρησον αὐτὸν ἀπεκρήθη ὁ Ἀρκέσιος, καὶ ἐνόησεν διὰ τοῦ παραδείγματός του, πόσον οἱ θεοὶ δα-

φιλῶς ἀνταμείβουσι τοὺς χρηστοὺς βασιλεῖς· ἀλλὰ γινώριζε προσέτι ὅτι ἅπανσα αὐτῇ ἡ μακαριότης εἶναι μὴδὲν παραβέβη-
λομένη πρὸς ἐκείνην, ἥτις ἦν αὐτῷ προσωρισμένη, ἐὰν μεγάλη
τις ἐπὶ τῆς γῆς εὐτυχία δὲν τὸν ἔφερε νὰ ἐπιλησθῇ τῶν κα-
θηκόντων τῆς ἐπεικειάς καὶ τῆς δικαιοσύνης. Προσπαθὼν
οὗτος νὰ ταπεινώσῃ τῆς ἐπηρμένην ὀφρῦν καὶ τὴν θρασυτητα
τῶν Τυρίων ἤλωσε τὴν πόλιν των, ἡ δὲ ἄλωσις αὐτῆς ἐγέν-
νησεν ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἐπιχειρῆσαι νέας κατακτή-
σεις καὶ οὕτως ἐπλανήθη ὑπὸ τῆς κενῆς δόξης τῶν κατακτη-
τῶν. Ὑπέταξεν ἡ ὀρθότερον ἐπόρθησεν ἅπασαν σχεδὸν τὴν
Ἀσίαν, ἀλλ' ἐν τῇ ἐπιστροφῇ του εἰς Αἴγυπτον, εὔρε τὸν ἀ-
δελφόν του κύριον τοῦ βασιλείου καὶ μεταβαλόντα αὐτογνω-
μόνως τὸ ἐγγχώριον πολίτευμα· ὅθεν αἱ μεγάλαι αὐτοῦ κατα-
κτήσεις εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐχρησίμευσαν ἢ νὰ διαταράξωσι τὸ
κράτος του. Ὅ,τι δὲ καθιστᾷ αὐτὸν ἀναπολόγητον εἶναι ὅτι
ἐμεθύσθη ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δόξης τοσοῦτον, ὥστ' ἐξευξεν
ἐν τῷ ἄρματι αὐτοῦ, ὡς βόας, τοὺς περίφανεστέρους τῶν τότε
βασιλέων, οὓς ἤχμαλῶτευσεν. Μετεμελήθη μὲν ὕπερον καὶ ἡ-
συχύνθη ὅτι ἐγένετο τοσοῦτον ἀπάνθρωπος, ἀλλὰ τοιαύτη ἡ
μέθη τῶν νικῶν, καὶ τοιαῦτα δεινὰ συμβαίνουσιν εἰς τὰ κράτη
τῶν δορυκνητῶρων καὶ εἰς αὐτοὺς τουτους, θέλοντας νὰ κατα-
κτήσωσι τὰς ἐπαρχίας τῶν ὁμόρων ἡγεμόνων. Τοῦτο λοιπὸν
συνατέλεσεν ἵνα διαφημισθῇ βασιλεὺς, ἄλλως πε πολλὰ δι-
καιος καὶ πολλὰ ἀγαθοεργός, καὶ νὰ ἐκπέσῃ τῆς δόξης, ἣν
οἱ θεοὶ τῷ προσωρίσαν.

Δὲν βλέπεις τὸν ἄλλον ἐκείνον, υἱέ μου, οὐ τὸ τραῦμα χαί-
νει πασιφανῶς; Αὐτὸς εἶναι βασιλεὺς τις τῆς Καρίας, ὀνό-
ματι Διοκλήδης, ὅστις ἐθυσιάσθη ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ εἰς
τινα πόλεμον μετὰ τῶν Καρίων καὶ Λυδίων, περὶ οὗ τὸ μαν-
τεῖον ἔχρησεν ὅτι τὸ ἔθνος, οὐ ὁ βασιλεὺς ἀποθάνει, αὐτὸ
θέλει νικῆσει.

Θεώρητον δὲ καὶ τὸν ἄλλον ἐκείνον· αὐτὸς εἶναι σοφός τις
νομοθέτης, ὅστις δούε εἰς τὸ ἔθνος του νόμους ἀρμοδίους ἵνα
τὸ καταστήσωσιν ἐνάρετον καὶ εὐδαίμον, ἐξώρκισεν αὐτὸ, ἵνα
μὴν ἀθετήσῃ οὐδὲνα ἐκ τῶν νόμων του κατὰ τὴν ἀπουσίαν

του. Εἴτ' ἀνεχώρησεν, ἐξεπατρίσθη ἐθελουσίως καὶ ἐτελεύτησε
πένης ἐν γῇ ἄλλοτρίᾳ, ἵνα ὑποχρεώσῃ τὸν λαὸν τοῦ διὰ τοῦ
ἰδίου αὐτοῦ ὅρκου νὰ τηρήσῃ ἀναλλοιώτους ἐσχαί τοὺς νόμους
αὐτοὺς τοὺς τοσοῦτον ὠφελίμους.

Ὁ δ' ἄλλος οὗτος ὃν ὄρας ἐκεῖ εἶναι ὁ Εὐνήσιμος, ἀναξ
τῶν Πυλίων καὶ εἰς τῶν προγόνων τοῦ σοφοῦ Νέστορος· αὐτὰς
ἐν τινι λοιμῷ, λυπήσαντι σφόδρα τὴν γῆν καὶ κατακλύσαντι
τὰς ὄχθας τοῦ Ἀχέροντος ἐκ νεηλύδων ψυχῶν, ἠΰξατο τοῖς
θεοῖς ἵνα πραινῶσι τὴν ὀργὴν τῶν καὶ προσέφεραν ἑαυτὸν ὅλο-
καύτωμα ὑπὲρ τοσοῦτων χιλιάδων ἀθῶων ἀνθρώπων. Οἱ θεοὶ
εἰσήκουσαν τῆς δεήσεώς του, καὶ τῷ ἐχαρήγησαν ἐνθάδε ἀ-
ληθινὴν βασιλείαν, ἀνθ' ἧς ἅπασαι αἱ τῆς γῆς εἰσὶν ἔωλοι
σκαιαί.

Ὁ δὲ γέρων ἐκεῖνος, ὃν βλέπεις ἐστερμμένον ἀπὸ ἀνθρῶ εἶναι
ὁ περίφημος Βῆλος. Αὐτὸς ἐβασίλευσεν ἐν Λίγυπτῳ, καὶ ἐ-
νυμφεύθη τὴν Ἀγχιόην, θυγατέρα τοῦ θεοῦ Νεῖλου, ὅστις
κρύπτει τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων του, καὶ πλουτίζει τὰς
γαίας, ἃς ἀρδεύει διὰ τῶν πλημμυρῶν αὐτοῦ. Ἔσχε δὲ δύο
υἱοὺς, τὸν Δαναόν, οὗ τὴν ἱστορίαν γινώσκεις, καὶ τὸν Αἰγυ-
πτον, ἐξ οὗ ἔσχε τὴν λαμπρὰν ἐπωνυμίαν αὐτὸ τὸ βασίλειον.
Ὁ Βῆλος ἐνόμιζεν ἑαυτὸν πλουσιώτερον διὰ τὴν εὐπορίαν, ἣν
ἐχαρήγει τῷ λαῷ αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀγάπην
τῶν ὑπηκόων του, ἣ δι' ὅλους τοὺς φόρους οὗς ἠδύνατο νὰ
τοῖς ἐπιβάλλῃ. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, οὗς νομίζεις τεθνεώτας, υἱέ
μου, ζῶσι· μόνη δὲ ἡ ζωὴ, ἣν ἀθλίως διάγουσιν οἱ ἐπὶ γῆς
ἄνθρωποι, εἶναι θάνατος· τὰ ὀνόματα ἀπλῶς ἥλλαξαν, ἀλλ'
οἱ θεοὶ δοῖεν, ἵνα καὶ σύ γείνης ἀρκούντως ἀγαθός, ὅπως ἀ-
ξιωθῇς τῆς μακαρίας ταύτης ζωῆς, ἣν οὐδεὶς ἰσχύει νὰ παύ-
σῃ ἢ διαταράξῃ! Τάχυνον, υἱέ μου, τάχυνον νὰ ὑπάγῃς
πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρὸς σου· ἀλλὰ πρὶν τὸν εὖρες, οἶμοι!
πόσον αἶμα θέλεις ἰδεῖ ἐκχεόμενον! ὅποια δὲ καὶ δόξα σὲ
περιμένει εἰς τὰ πεδία τῆς Ἑσπερίας. Μέμνησο τῶν συμ-
βουλῶν τοῦ σοφοῦ Μέντορος, ἐκτέλει αὐτὰς ἀκριβῶς καὶ ἔσῃ
ὀνομαστός μεταξὺ πάντων τῶν λαῶν καὶ εἰς πάντας τοὺς
αἰῶνας.

Εἶπε καὶ παρευθὺς ὠδήγησε τὸν Τηλέμαχον πρὸς τὴν ἐλεφαντίνην πύλην, δι' ἧς δύναται τις ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ ὑποχθονίου βασιλείου τοῦ Πλούτωνος. Ὁ Τηλέμαχος ἐνδακρυεὶ τὸν ἀπεχαιρέτησε χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ τὸν ἐναγκαλισθῇ· ἐξελθὼν δὲ τῶν ζοφερῶν ἐκείνων τόπων, ἐπανῆλθε μετὰ σπουδῆς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων, ἀφ' οὗ συνήντησε καθ' ὁδὸν τοὺς δύο νεανίας Κρήτας, οἵτινες τὸν εἶχον συνοδεύσει μέχρι σχεδὸν τοῦ σπηλαίου, καὶ δὲν ἠλπίζον ποτε πέλον νὰ τὸν ἐπαναῖδωσιν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἑποθεσεις

Ὁ Τηλέμαχος ἐν τινι συνελεύσει τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατοῦ, ἐναντιοῦται εἰς τὴν πολιτικὴν, ἣτις ὑπαγορεύει αὐτοῖς σγέδιον κατοχῆς τῆς πόλεως Οὐενουσίας, ἣν τὰ δύο διαμαχόμενα μέρη συνεφώνησαν ν' ἀφῇσωσιν, ὡς παρακαταθήκην, εἰς χεῖρας τῶν Λευκανῶν. — Δεικνύει τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ εἰς τὴν περίστασιν τῶν δύο αὐτομόλων. — Ὁ ἕτερος τούτων, Ἀκανθος καλούμενος, ἐντολὴν ἔσχε παρὰ τοῦ Ἀδράστου, νὰ δηλητηριάσῃ τὸν Τηλέμαχον· ὁ δὲ ἕτερος, τοῦνομα Διόσκουρος, ὑπέσχετο εἰς τοὺς συμμάχους τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀδράστου. — Ἐν τῇ συγκροτηθείσῃ μετὰ ταῦτα μάχῃ, ὁ Τηλέμαχος διεγείρει τὸν κοινὸν θαυμασμὸν ἕνεκα τῆς ἀνδρίας του. — Ἐπιζητῶν τὸν Ἀδραστον κατὰ τὴν συμπλοκὴν φέρει πανταχοῦ τῆς διαβάσεώς του τὸν θάνατον. — Ὁ Ἀδραστος ἐτέρωθεν περικυκλούμενος ὑπὸ ἐπιλέκτων στρατιωτῶν, ἐπιζητεῖ τὸν Τηλέμαχον καὶ πρόξενε φόβερὰν θραυσίν εἰς τοὺς συμμάχους. — Συναντῶνται τελευταῖον. — Ὁ Τηλέμαχος καταβάλλει τὸν Ἀδραστον, καὶ τὸν ἀναγκάζει νὰ ἱκετεύσῃ ἵνα τῷ χαρισθῇ ἡ ζωὴ. — Ὁ Τηλέμαχος ἐνδίδει γενναιοφρόνως· ἀλλ' ὁ Ἀδραστος μόλις ἐγεγερθεὶς, ζητεῖ ἀπροσδοκῆτως νὰ τραυματίσῃ τὸν νικητὴν του. — Ὁ Τηλέμαχος τότε τὸν ἀρπάζει ἐκ νείου καὶ τὸν διαπερᾷ διὰ τοῦ ξίφους του. — Οἱ Δαῦνιοι λοιπὸν προτείνουν χεῖρας ἱκετίδας πρὸς τοὺς συμμάχους, ὡς σημεῖον διαλλαγῆς, καὶ ἐκλιπαροῦσιν, ὡς μοναδικὸν ὅρον εἰρήνης, νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ ἐκλέξωσι βασιλέα ἐκ τοῦ ἔθνους των, ὅπως ἀποπλύνῃ τὴν αἰσχύνην, ὑφ' ἧς ὁ Ἀδραστος ἐμόλυνε τὴν βασιλείαν.

Ἐν τούτοις οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ συνήχθησαν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἵν' ἀποφασίσωσιν ἐάν ἔπρεπε νὰ καταλάβωσι τὴν Οὐενουσίαν· αὕτη δὲ ἦτο πόλις ὀχυρὰ, ἣν ὁ Ἀδραστος ἔρπασεν ἄλλοτε ἐκ τῶν χειρῶν τῶν γειτόνων του Ἀπουλίων τῶν Πευκητῶν, οἵτινες συμμετέσχον εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ γενομένην ἐπιμαχίαν καὶ ἀπῆτουν δικαιοσύνην ἕνεκα τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἀδράστου εἰς τὴν χώραν των. Ὁ Ἀδραστος, ἵνα τοὺς καθουχάσῃ παρέδωκε τὴν πόλιν ταύτην, ὡς παρακαταθήκην εἰς χεῖρας τῶν Λευκανῶν, ἀλλ' ἐφθειρε διὰ τοῦ ἀργυρίου τὴν

τῶν Λευκανῶν φρουράν καὶ τὸν φρούραρχον αὐτῆς, ὥστε τὸ τῶν Λευκανῶν ἔθνος εἶχεν ὀλιγωτέραν ἀληθινὴν κυριαρχίαν ἐν Οὐβενουσίᾳ ἢ αὐτός· οἱ δὲ Ἀπουλίοι, οἵτινες συνήνεσαν ἵνα ἡ φρουρά τῶν Λευκανῶν διακρατῇ τὴν Οὐβενουσίαν, ἡπατήθησαν εἰς τὴν διαπραγματεύσιν ταύτην.

Ἀστὸς τις ὁμοῦς Οὐβενουσίος, ᾧ ὄνομα Δημοφάντης, προσέτεινε κρυφίως εἰς τοὺς συμμάχους νὰ τοῖς παραδώσῃ νύκτωρ μίαν τῶν πυλῶν τῆς πόλεως· ἡ ὥφελεια αὕτη ἦτο τὸσῶν μεταγαλητέρα. ὅσῳ ὁ Ἀδραστος ἀπέθετο ὅλας τὰς προμηθείας τοῦ πολέμου, καὶ τὰς ζωοτροφίας τοῦ στρατοῦ, εἰς τι παρακείμενον τῇ Οὐβενουσίᾳ φρούριον, ὅπερ ἀδύνατον ἦν ν' ἀνθέξῃ ἅμα ἡ Οὐβενουσία ἡλίσκετο. Ὁ Φιλοκτῆτης καὶ ὁ Νέστωρ ἐγνωμοδότησαν ὅτι ἔπρεπε νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τοσούτου εὐνοϊκῆς περιστάσεως· ἅπαντες δ' οἱ ἡγεμόνες πεποιθότες εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν δύναμιν καὶ ἐλθαμβωθέντες ὑπὸ τοῦ κέρδους τοσούτου ἐυκόλου πράξεως, ἐπευφήμισαν εἰς τὴν γνώμην ταύτην· ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος, ἐν τῇ ἐπανάδῳ του ἐκ τοῦ ἀντροῦ, προσεπάθησεν ὅλαις δυνάμεσι νὰ τοὺς ἀποτρέψῃ.

Δὲν ἀγνοῶ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐὰν ἐγένετο ποτὲ τις ἄξιος ἀπάτης καὶ προδοσίας, ὁ τοιοῦτος βεβαίως εἶναι ὁ Ἀδραστος, αὐτός ὁ τοσάκις τοὺς ἄλλους ἐξαπατήσας. Βλέπω καλῶς ὅτι ἐξακράζοντες αἰφνηδίᾳ τὴν Οὐβενουσίαν θέλετε κυριεύσει πόλιν, ἣτις σᾶς ἀνήκει, ἐπειδὴ εἶναι τῶν Ἀπουλίων, τῶν συμμάχων σας, καὶ ὁμολογῶ ὅτι δύνασθε νὰ πράξητε τοῦτο τοσούτῳ εὐλογώτερον, ὅσῳ ὁ Ἀδραστος, ὅστις παρέδωκε τὴν πόλιν ταύτην ὡς παρακαταθήκην αὐτοῖς, διέφθειρε τὸν φρούραρχον καὶ τὴν φρουράν αὐτῆς, ἵνα εἰσέρχεται ἐν αὐτῇ, ὁπόταν τῷ ἀρέσκῃ. Ἐν συντομίᾳ, ἐγὼ καταλαμβάνω, ὡς καὶ ὑμεῖς ὅτι ἐὰν κυριεύσητε τὴν Οὐβενουσίαν, ἔσσεσθε κύριοι ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τοῦ φρουρίου, ἐνθα ἀπόκεινται πάντα τὰ πολεμοφόδια, ἅτινα ὁ Ἀδραστος ἐν αὐτῷ συνήθροισε, καὶ ὅτι οὕτως θέλετε δώσει περὺς, ἐντὸς δύο ἡμερῶν, εἰς τὸν φοβερόν αὐτὸν πόλεμον· ἀλλὰ δὲν εἶναι προτιμώτερον ν' ἀπολεσθῆτε ἢ νὰ νικήσητε διὰ τοσούτου ἀτίμου τρόπου; Πρέπει ἄρα γε ν' ἀποκρούσητε τὸν δόλον διὰ τοῦ δόλου; καὶ δὲν

θέλει εἰπεῖ ὁ κόσμος ὅτι τοσοῦτοι βασιλεῖς, συμμαχήσαντες
 ἵνα τιμωρήσωσι τὸν ἄσεβη Ἄδραστον διὰ τὰς ἀπιστίας του,
 εἰσὶν ἐξίσου ἀπιστοὶ καὶ ἀπατεῶνες ὡς αὐτός· Ἐὰν μᾶς ἦναι
 συγκεχωρημένον νὰ πράξωμεν, ὡς ὁ Ἄδραστος, αὐτὸς δὲν
 εἶναι λοιπὸν ἀξιοκατάκριτος καὶ ἔχομεν ἀδικὸν ζητοῦντες
 νὰ τὸν τιμωρήσωμεν. Πῶς! ἡ Ἑσπερία σύμπασα βοηθουμένη
 ἐκ τοσοῦτων Ἑλληνίδων ἀπαικιῶν καὶ τηλικούτων ἥρώων
 ἐπιστρεψάντων ἐκ τῆς πολιορκίας τῆς Τροίας, δὲν ἔχει ἕτερα
 ὄπλα ἐναντίον τῆς ἐπιβουλῆς καὶ τῆς ἐπιτορκίας τῆς Ἀδρά-
 στου, εἰμὴ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτὴν καὶ τὴν ἐπιτορκίαν; Σεῖς ὄρ-
 κίσθητε εἰς πᾶν ὅ,τι ἔχετε ἱερὸν, ὅτι θέλετε ἀφῆσαι τὴν Οὐ-
 νουσίαν παρακαταθήκην εἰς χεῖρας τῶν Λευκανῶν· ἡ Λευκανὴ
 φρουρὰ, λέγετε, ἐφθάρη ὑπὸ τοῦ ἀργυρίου τοῦ Ἀδράστου.
 Σύμφημι, ἀλλ' ἡ φρουρὰ αὕτη, προσθέτω, μισθοδοτεῖται ἀεί-
 ποτε ὑπὸ τῶν Λευκανῶν· αὕτη δὲν ἡρνήθη τὴν πρὸς τοὺτους
 ὑπακοήν, ἐτήρησε μάλιστα, ἔστω καὶ καθ' ὑπόκρισιν, οὐδετε-
 ρότητα· ὁ δὲ Ἄδραστος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν οὐδέποτε ἐπῆλ-
 θον εἰς τὴν Οὐνεουσίαν, ὥστε ἡ συνθήκη ἰσχύει καὶ τοῦ ὅρκου
 σας οὐκ ἐπελάθοντο οἱ θεοί. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ τηρῇ τις
 τὸν λόγον του, εἰμὴ ὅταν δὲν ἔχῃ εὐλογὸν πρόφασιν, ἵνα τὸν
 ἀθετήσῃ; καὶ δὲν πρέπει νὰ ἦναι πιστὸς καὶ εὐλαβὴς εἰς
 τοὺς ὅρκους, εἰμὴ ὅταν δὲν ἔχῃ τί νὰ κερδίσῃ παραβαίνων
 αὐτοὺς; Ἀλλ' ἐὰν ὡς οὐδὲν λογίζεσθε τὴν ἐρασιμίαν ἀρετὴν
 καὶ τὸν φόβον τοῦ θεοῦ, τοῦλάχιστον περὶ πολλοῦ ποιήσασθε
 τὴν ἰδίαν ὑμῶν ὑπόληψιν καὶ τὸ ὄφελος ὑμῶν αὐτῶν. Ἐὰν
 δώσητε εἰς τὸν κόσμον τὸ ὀλέθριον αὐτὸ παράδειγμα τῆς
 ἀθετήσεως τοῦ λόγου σας, καὶ τῆς παραβάσεως τοῦ ὅρκου
 σας, πρὸς ἐπικερδὴ ἐκβάσιν πολέμου, ὁποῖου; καὶ πόσους
 πολέμους δὲν θέλετε διεγείρει καθ' ἑαυτῶν ἕνεκα τῆς ἄσε-
 βους ταύτης διαγωγῆς σας! Τίς τῶν γειτόνων σας δὲν θέλει
 φοβεῖσθαι ὑμᾶς; Τίς θέλει τοῦ λοιποῦ, ἐν ταῖς μᾶλλον κα-
 τεπειγούσαις ἀνάγκαις, ἐμπιστευθῇ εἰς σας; Ὅποیان ἀσφά-
 λειαν δύνασθε νὰ δώσητε εἰς τοὺς γειτονάς σας περὶ τῆς εἰ-
 λικρινείας σας; μήπως συνθήκην τινὰ ἐπίσημον; ἀλλὰ σεῖς
 ἤδη κατεπατήσατε μίαν. Μήπως ὅρκον τινά; αἱ! καὶ δὲν

θέλει διασαλπισθῇ ὅτι ὥς οὐδὲν λογίζεσθε τοὺς θεοὺς, ἅμα τύχετ' εὐκαιρίαν νὰ ὠφεληθῇτε ἐκ τῆς ἐπιπορκίας; ἡ εἰρήνη λοιπὸν δὲν θέλει χορηγῇ περισσοτέραν ἀσφάλειαν, ὥς πρὸς σᾶς, ἢ ὁ πόλεμος. Πᾶσα ὑποσχεῖς σας θέλει ἐλαμβάνεσθαι, ὥς πόλεμος ὑποκεκρυμμένος. Ἔσεσθε ἀδιαλείπτως ἐχθροὶ εἰς πάντας τοὺς ἀτυχήσαντας νὰ ὦσι γείτονές σας· ἅπανται αἱ ὑποθέσεις, αἱ ἀπαιτοῦσαι λόγον τιμῆς καὶ πίστεως, ἔσονται ὥς πρὸς σᾶς ἀδύνατοι· δὲν θέλετε ἔχει πλέον τρόπον ἵνα δώσῃτε τοῖς ἄλλοις νὰ πιστεύσωσιν εἰς ὅ,τι θέλετε ὑποσχεθῇ. Καὶ Ἰδοὺ λοιπὸν, προσέθηκεν ὁ Τηλέμαχος, συμφορὴν ἐπὶ ἀναγκαιότερον, ὅπερ πρέπει νὰ σᾶς ἐκπλήξῃ, ἐὰν ὑπολείπῃται εἰς σᾶς αἰσθημὰ τι τιμιότητος, καὶ πρόνοιά τις τῶν συμφερόντων σας· ὅτι διαγωγή τοσοῦτον δολία προσβάλλει ἀφ' ἑαυτῆς ἅπασαν τὴν συμμαχίαν σας, καὶ θέλει τὴν καταστρέψῃ· ἡ δὲ ἐπιπορκία σας θέλει χορηγήσῃ ὄπλον εἰς τὸν Ἄδραστον ἵνα κατισχύσῃ ὑμῶν.

Ἐκ τῶν λόγων τούτων ἅπανα ἡ ὀμήγουρις συνταραχθεῖσα ἠρώτησε αὐτόν, πῶς ἐτόλμα νὰ λέγῃ ὅτι πράξεις, ἥτις ἐμελλε νὰ παρέξῃ βεβαίαν νίκην εἰς τὴν συμμαχίαν, ἡδύνατο συγχρόνως καὶ νὰ τὴν καταρρεύσῃ. Πῶς; τοῖς ἀπεκρίθη, θέλετε δυνηθῇ νὰ ἐμπιστευθῇτε ἀλλήλους, ἐὰν ἅπαξ διαρρήξῃτε τὸν μόνιον κοινωνικὸν δεσμόν, ὅστις εἶναι ἡ καλὴ πίστις; Ἄφ' οὗ ἐθέσατεν, ὥς ἀξιώμα. ὅτι δύναται τις νὰ παραβῇ τοὺς ὅρους τῆς τιμῆς καὶ τῆς πίστεως προκειμένου μεγάλου τινὸς συμφέροντος, τίς μετὰξὺ σας θέλει ἐμπιστευθῇ εἰς τὸν ἕτερον, ὁπόταν ὁ ἕτερος οὗτος εὕρισκῃ μέγα συμφέρον ἐὰν ἀθετήσῃ τὸν λόγον τοῦ καὶ ἀπατήσῃ ἐκεῖνον; Εἰς ποίαν θέσιν θέλετ' εὐρεθῇ τότε; Τίς μετὰξὺ σας δὲν θέλει ζητήσῃ νὰ προλάβῃ τὰς δολοπλοκίας τοῦ γείτονός του διὰ τῶν ἑαυτοῦ δολοπλοκιῶν; Τί ἀποδίδεται συμμαχία τοσοῦτων λαῶν, οἵτινες συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους διὰ κοινῆς αὐτῶν ἀποφάσεως, ὅτι ἕξεσθιν ἐκάστω ἐπιπορκεῖν καὶ ἀπατᾶν τὸν γείτονα αὐτοῦ; ἡ ἀμοιβαία λοιπὸν δυσπιστία, ἡ διαίρεσις, ὁ πόθος τοῦ νὰ ἐξολοθρευθῇτε πρὸς ἀλλήλους ἔσται ὁ καρπὸς τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἄδραστος δὲν θέλει ἔχει πλέον ἀνάγκην νὰ

σας προσβάλλῃ, ἐπεὶ δὴ θέλετε κατασπαρχθῇ ἀρκούντως μεταξὺ σας καὶ θέλετε δικαιώσῃ τὰς ἀπιστίας του.

Ἦ σοφοὶ καὶ μεγαλόφυχοι βασιλεῖς, σεῖς οἱ κυβερνῶντες τοσούτον ἐμφρόνως ἀναριθμήτους λαοὺς· μὴ ἀπαξιούτε ν' ἀκούσῃτε τῶν παραινέσεων ἐμοῦ τοῦ νεανίου! Ἐὰν ἐμέλλετε νὰ περιπέσῃτε καὶ εἰς ἐσχάτην ἀπόγνωσιν, εἰς ἣν ὁ πόλεμος ἐνίστε κρημνίζει τοὺς ἀνθρώπους, ἀνάγκη ἦτο πάλιν ν' ἀνεγερθῇτε διὰ τῆς ἀγχινοίας σας καὶ τῶν ἐναρέτων πράξεών σας· διότι ἡ ἀληθινὴ μεγαλοφυχία οὐδέποτε ταπεινοῦται. Ἄλλ' ἐὰν ἅπαζ διαρρήξῃτε τὸν φραγμὸν αὐτὸν τῆς τιμῆς καὶ τῆς πίστεως, ἡ ἀπώλειά σας ἔσεται ἀνεπανόρθωτος. Οὐδέποτε τοῦ λοιποῦ θέλετε δυνηθῇ νὰ ἐπανακτήσῃτε εἴτε τὴν ἀναγκυρίαν ἐμπιστοσύνην πρὸς αἰσίαν ἐκβασιν πασῶν τῶν σπουδαίων ὑποθέσεων, εἴτε νὰ ἐπαναγάγῃτε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀρετῆς, ἀφ' οὗ ἅπαζ τοὺς ἐδιδάξατε νὰ τὰς καταφρονῶσι. Τί φοβείσθε; Δὲν ἔχετε ἀρκούσαν γενναιοφυχίαν ἵνα νικήσῃτε ἀνευ ἀπάτης; Ἡ ἀρετὴ σας προστιθεμένη εἰς τὰς δυνάμεις τοσούτων λαῶν, δὲν σὰς ἐξαρκεῖ; Ἄς πολεμήσωμεν, ἃς ἀποθάνωμεν, ἂν ἦναι χρεῖα, μᾶλλον ἢ νὰ νικήσωμεν τοσούτον αἰσχροῦς. Ὁ Ἄδραστος, ὁ ἀσεβὴς Ἄδραστος, εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μας, ἀρκεῖ μόνον νὰ φρίττωμεν θέλοντες νὰ μιμηθῶμεν τὴν ἐπιβουλὴν καὶ τὴν ἀπιστίαν του.

Ἄμα ὁ Τηλέμαχος ἐπέρανε τὸν λόγον τοῦτον ἡσθάνθη ὅτι γλυκεῖά τις παιθῶ ἔρρευεν ἐκ τῶν χειλέων του, καὶ διήλθε μέχρι βάθους πασῶν τῶν καρδιῶν. Παρετήρησε βαθεῖαν αἰγὴν εἰς ἅπασαν τὴν οὐμήγυριν· ἕκαστος ἐσυλλογίζετο οὐχὶ περὶ αὐτοῦ, αὐδὲ περὶ τῆς χάριτος τῶν λόγων του, ἀλλὰ περὶ τῆς δυνάμεως τῆς ἀληθείας, ἥτις ἐγένετο ἐναργεστάτη διὰ τοῦ ἀδιαρρήκτου τῶν συλλογισμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θαυμασμός ἐζωγραφεῖτο εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα. Τελευταῖον ἠκούσθη θροῦς μικρὸν κατὰ μικρὸν διαδοθεὶς εἰς ἅπασαν τὴν συνέλευσιν· ἔθεώρουν εἰς τὸν ἄλλον καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα πρῶτος νὰ λαλήσῃ· ἕκαστος ἀνέμενεν ἵνα οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ πρῶτοι ἀποφανθῶσι, καὶ ἕκαστος δυσκόλως ἐχαλίνου τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ. Τελευταῖον ὁ σοφὸς Νέστωρ εἶπεν.

"Αἴε υἱέ τοῦ Ὀδυσσεύς! ἐμπνευσμένος οὐρανόθεν ἀναμφι-
 βόλως ἐλάλησας οὕτω σοφῶς, διότι ἡ Ἀθηνᾶ, ἥτις τοσάκις ἐ-
 φώτισε τὸν πατέρα σου, ἐνέπνευσε βεβαίως εἰς τὴν καρδίαν
 σου τὴν σοφὴν καὶ γενναίαν συμβουλὴν, ἣν μᾶς διδεις. Δὲν
 βλέπω τὴν νεότητά σου, ἀλλὰ τὴν Ἀθηνᾶν, ἥτις λαλεῖ διὰ
 στόματός σου· σὺ ὑπερήσπισας τὴν ἀρετὴν, ἥς ἄνευ ἐπισπᾶ-
 ται τις εἰς ἑαυτὸν ταχέως τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐχθρῶν του,
 τὴν δυσπιστίαν τῶν συμμάχων του, τὴν ἀποστροφὴν πάντων
 τῶν τιμίων ἀνθρώπων καὶ τὴν δικαίαν ὀργὴν τῶν θεῶν. Ἄς
 ἀφήσωμεν λοιπὸν τὴν Οὐνεουσίαν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Λευκα-
 νῶν, καὶ ἄς μὴ συλλογιζώμεθα πλέον εἰμὴ νὰ νικήσωμεν διὰ
 τῆς ἀνδρίας μας τὸν Ἀδραστον.

Εἶπε, καὶ σύμπασα ἡ ὀμήγουρις ἐπευφήμησεν εἰς τοὺς προ-
 νίμους λόγους τοῦ ἐπευφημησάσης δ' αὐτῆς, ἕκαστος ἐκπε-
 πληγμένος ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσ-
 σεύς, καὶ ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει ἀναλάμπουσαν εἰς αὐτὸν τὴν
 σοφίαν τῆς Ἀθηνᾶς, ἥτις τὸν ἐνέπνεεν.

Ἀνεφύη μετ' ὀλίγον ἕτερον ζήτημα εἰς τὸ συνέδριον τῶν
 βασιλέων, ἐνθα ὁ Τηλέμαχος δὲν ἀπέκτησεν ὀλιγωτέραν δό-
 ξαν. Ὁ Ἀδραστός ἀείποτε ὡμὸς καὶ ἄπιστος, ἐπεμψεν εἰς
 τὰ στρατόπεδον τῶν συμμάχων λειποτάκτην τινα, ὀνομαζό-
 μενον Ἀκανθοῦν, ὅστις ἐμελλε νὰ δηλητηριάσῃ τοὺς ἐπιφανέ-
 στερους ἀνδρας τοῦ στρατοῦ, πρὸ πάντων δ' ἐντολὴν εἶχε νὰ
 θανατώσῃ, παντὶ τρόπῳ τὸν νεανίαν Τηλέμαχον, ὅστις ἦταν
 ὁ τρόμος τῶν Δαυνίων. Ὁ Τηλέμαχος φύσει γενναῖος καὶ εἰ-
 λικρινῆς καὶ ὑπέρτερος δυσπιστίας, ὑπεδέχθη ἐλευθερίως καὶ
 φιланθρώπως τὸν ἄθλιον αὐτὸν ἄνθρωπον, ὅστις εἶδε κατὰ και-
 ρὸν τὸν Ὀδυσσεά εἰς τὴν Σικελίαν, καὶ διηγεῖτο εἰς τὸν Τη-
 λέμαχον τὰς τύχας τοῦ ἥρωος ἐκείνου. Τὸν ἐφιλοφρόνησε λοι-
 πὸν καὶ προσεπάθει νὰ τὸν περιβάλῃ ἐν τῇ δυστυχίᾳ του,
 ἐπειδὴ ὁ Ἀκανθοῦς τῷ παρεπονεῖτο ὅτι ἐξηπατήθη καὶ ὅτι
 κακῶς ἐβίωσε παρὰ τῷ Ἀδράστῳ, ἀλλ' ἠγνόει ὅτι ἐφιλοφρό-
 νει καὶ ὑπέθαλπεν εἰς τοὺς κόλπους του ὄφιν, ἑτοιμον νὰ τὸν
 δάξῃ θανατηφόρος.

Συγχρόνως συνελήφθη ἕτερός τις λειποτάκτης ὀνομαζόμενος

Ἄριων, ὃν ὁ Ἀκανθος ἔπεμπεν πρὸς τὸν Ἀδραστον ἵνα τὴν πληροφορήσῃ περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ στρατοπέδου τῶν συμμάχων, καὶ τὸν βεβαιώσῃ ὅτι τὴν ἐπαύριον ἐμελλε νὰ δηλητηριάσῃ τοὺς ἐπιφανεστέρους βασιλεῖς μετὰ τοῦ Τηλεμάχου ἐν τινι συμποσίῳ, ὅπερ οὗτος ἐμελλε νὰ τοῖς προσφέρῃ. Ὁ Ἄριων συλληφθεὶς, ὡμολόγησε τὴν ἐπιβουλὴν¹. Οἱ σύμμαχοι ὑπώπτευσαν ὅτι ἦτο συνεννοημένος μετὰ τοῦ Ἀκάνθου, ἐπεὶ δὴ ἦσαν ἀμφοτέρωθεν στενοὶ φίλοι· ἀλλ' ὁ Ἀκανθος ἐπιδέξιος καὶ ἀτάραχος ὑποκριτὴς, ὑπερησπίζετο ἑαυτὸν μετὰ τοσαύτης τέχνης, ὥστε δὲν ἠδύναντο νὰ τὸν φωράσωσιν ἐνόχον, οὐδὲ ν' ἀνακαλύψωσι τὸ κεφάλαιον τῆς συνωμοσίας.

Πολλοὶ τῶν βασιλέων ἀπεφάνθησαν ὅτι ἐν τῇ ἀμφιβολίᾳ ἔπρεπε νὰ θυσιάσωσι τὸν Ἀκανθον ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀσφαλείας². Ἀνάγκη ἔλεγον οὗτοι, νὰ τὸν θανατώσωμεν· ἡ ζωὴ ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου εἶναι μὴδὲν, ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς τοσούτων βασιλέων. Τί βλάπτει ν' ἀπολεσθῇ εἰς ἀνθρώπος, ἔστω καὶ ἀθῶος, ὅπταν πρόκειται νὰ σωθῶσιν ἐκεῖνοι, αἵτινες ἐκπροσωποῦσι τοὺς θεοὺς μετὰ τῶν ἀνθρώπων;

Ὅποῖον ἀπάνθρωπον ἀξίωμα! ὅποια καταχθόνιος πολιτικὴ! ἀπεκρίνετο ὁ Τηλέμαχος, καὶ πῶς! εἰσθε τοσοῦτον σπάταλοι τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος, σεῖς αἱ καταστάντες ποιμένες τῶν ἀνθρώπων καὶ κυβερνῶντες αὐτοὺς ἵνα τοὺς σώσητε ὡς ὁ ποιμὴν σώζει τὸ ποίμνιόν του! Εἰσθε λοιπὸν λύκοι ὡμο-

¹ Πῇ δ' οὕτως, ἐπὶ νῆας, ἀπὸ στρατοῦ ἔρχεται οἶος
Νύκτα δ' ὀρφαίνην, ὅτε δ' εὐδουσι βροτοὶ ἄλλοι;

Πολλῆσιν μ' ἔτητι παρέκ νόον ἤγαγεν Ἐκτωρ,
Ὅς μοι Πηλεΐωνος ἀγαυοῦ μώνυχας ἵππους
Δωσέμεναι κατένευσε, καὶ ἄρματα ποικίλα χαλκῷ.
Ἡνώγει δὲ μ' ἰόντα θοὴν διὰ νύκτα μέλαιναν
Ἀνδρῶν δυσμενέων σχεδὸν ἐλθόμεν, ἔκτε πυθέσθαι
Ἢε φυλόσσονται νῆες θαλά, ὡς τὸ πάρος περ,
Ἢ ἤδε χεῖρεσσιν ὑφ' ἡμετέρῃσι θαμέντες
Φύειν βουλευόιτε μετὰ σφίσιν, οὐδ' ἐθέλητε
Νύκτα φλασσέμεναι καμύτῳ ἀδίκότης αἰνῶ.

(Ομ. Ἰλ. Κ. στίχ. 285).

² Δεῖ ἓνα ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἀπολέσθαι. Εὐαγγέλ. κατὰ Μάρκον.

φάγοι, καὶ οὐχὶ ποιμένες, ἢ τοῦλάχιστον εἰσθε ποιμένες· ἵνα κουρεύητε μόνον καὶ ἐκδέξητε τὰ ποίμνια ἀντὶ νὰ τὸ δὴ-
γῇτ' εἰς τὴν νομήν. Κατὰ σᾶς, εἰναί τις ἔνοχος ἅμα κατη-
γορήθη, καὶ πᾶσα ὑπόνοια ἀπαιτεῖ τὸν θάνατον. Οἱ ἀθῶοι
λοιπὸν ἐξαρθῶνται ἀπὸ τὴν θέλησιν τῶν φθονερῶν καὶ συκο-
φαντῶν ἀνθρώπων· καὶ κατὰ λόγον τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν
αὐξάνουσης τυραννικῆς δυσπιστίας, ἀνάγκη ν' αὐξάνωσι καὶ
τὰ πρὸς σφαγὴν θύματα ;

Ὁ Τηλέμαχος ἔλεγε ταῦτα μετὰ πεποιθήσεως καὶ στω-
μυλίας τοιαύτης ἣτις ἐσαγίνευε τὰς καρδίας πάντων, καὶ
κατεκάλυπτεν ὑπὸ αἰσχύνης τοὺς πρωταίτιους τῆς τοσοῦτον
ἀπανθρώπου ταύτης συμβουλῆς. Εἶτα πραῦνθεις ὀλίγον, εἶπεν
αὐτοῖς. Τὸ ἐπ' ἐμοί, δὲν ἀγαπῶ νὰ ζήσω διὰ τοιαύτης θυ-
σίαις· προτιμῶ ἵνα ὁ Ἀκανθος ἢ φαῦλος καὶ οὐχὶ ἐγὼ ἄδικος
καὶ ἵνα μοῦ ἀφαρπάσῃ τὴν ζωὴν δι' ἐπιβουλῆς ἢ ἐγὼ νὰ
τὸν θανατώσω δι' ἀπλὴν ὑπόψιν. Ἀλλ' ἀκούσατε σεῖς, οἱ
ἐγκαταστάντες βασιλεῖς, τοῦτέστιν ὑπέρτατοι δικασταὶ τῶν
λαῶν. Ὅφειλετε νὰ δικάζετε αὐτοὺς μετὰ δικαιοσύνης, πρά-
κτητος καὶ ἐπιεικείας¹. Ἀφετέ με ν' ἀνακρίνω ἐγὼ τὸν Ἀ-
κανθον ἐνώπιόν σας.

Παραχρῆμα ἀνακρίνει τὸν Ἀκανθον ὡς πρὸς τὰς μετὰ
τοῦ Ἀρίονος σχέσεις του· τὸν ἐρωτᾷ περὶ πολλῶν πραγμά-
των· ἀπειλεῖ αὐτὸν προσποιούμενος ὅτι θέλει τὸν ἀποπέμψαι
πρὸς τὸν Ἀδραστον, ὡς λειποτάκτην, καὶ ἄξιον ἐσχάτης τι-
μωρίας, θέλων διὰ τοῦτου νὰ παρατηρήσῃ, ἐὰν ἐφοβείτο ἀ-
ποπεμπόμενος οὕτως ἢ ὅχι. Ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν καὶ ἡ φωνὴ
τοῦ Ἀκάνθου διέμενον ἀναλλοίωτα· ὅθεν ὁ Τηλέμαχος ἐσυμ-
πέραινεν ὅτι ὁ Ἀκανθος ἐνδέχεται νὰ μὴ ἦτον ἀθῶος. Τε-
λευταῖον μὴ δυνάμενος νὰ ἀνιχνεύσῃ τὴν ἀλήθειαν ἐκ τοῦ
βάθους τῆς καρδίας του, τῷ λέγει, δός μοι τὸν δακτύλιόν
σου, ὃν θέλω πέμψαι πρὸς τὸν Ἀδραστον. Εἰς τὴν αἴτησιν
ταύτην ὁ Ἀκανθος ὠχρίασε καὶ συνεταράχθη σφόδρα. Ὁ
Τηλέμαχος, οὐτινος τὰ βλέμματα ἦσαν ἀτενῶς προσηλωμένα

¹ Καὶ νῦν βασιλεῖς εὐνέτε, παιδεύητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν.
(Λαβ. Ψαλ. 2).

Δουθέντων Κενυράκη, Βιβλαμύρησιν, Βιζαντίου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς αὐτόν, παρετήρησε τοῦτο. Ἐλαβε δὲ τὸν δακτύλιν· ἀπέ-
 χραμι τῷ λέγει, πέμψων αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀδραστον διὰ
 χειρὸς Λευκανοῦ τινος, ὀνόματι Πολυτράπου, ὃν γινώσκεις,
 καὶ ὅστις θέλει εἶπει, ὅτι ἔρχεται πρὸς αὐτὸν κρυφίως παρὰ
 σοῦ πεμφοθεῖς. Ἐάν δυνηθῶμεν οὕτω ν' ἀνακαλύψωμεν τὴν
 συνεννόησίν σου μετὰ τοῦ Ἀδράστου, θέλεις ἀσπλάγχχνως
 ἐξοντωθῇ διὰ δριμυτάτων βασάνων, ἀλλ' ἐάν ἐξ ἐναντίας
 ὁμολογήσῃς ἀπὸ τοῦδε τὸ ἀμάρτημά σου, εὐρήσεις συγγνώ-
 μην, καὶ εὐχαρίστως θέλωμεν σὲ πέμψει εἰς τινα θαλασσίαν
 νῆσον, ὅπου δὲν θέλεις στερηθῇ οὐδενὸς τῶν ἀναγκαίων. Τότε
 ὁ Ἀκανθος ὠμολόγησε τὴν πᾶσαν ἀλήθειαν· ὁ δὲ Τηλεμα-
 χος ἔπεισε τοὺς βασιλεῖς νὰ τῷ χαρίσωσι τὴν ζωὴν, ἐπειδὴ
 τῷ τὴν ὑπεσχέθη· τὸν ἐπέμψε λοιπὸν εἰς τινα τῶν Ἐκινάδων
 νήσων, ὅπου ἐγκατεβίωσεν ἐν εἰρήνῃ.

Μετ' ὀλίγον Δαυνίος τις, ἀσκήμου καταγωγῆς, βίαιος δὲ
 καὶ τολμηρὸς ἄνθρωπος, ὃ ὄνομα Διόσκουρος, ἦλθε νύκτωρ
 εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων καὶ πρότεινεν αὐταῖς ἵνα
 σφάζῃ τὸν βασιλέα Ἀδραστον ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ. Πῶδυνκτο
 δὲ τοῦτο, διότι ἕκαστος εἶναι κύριος τῆς ζωῆς τῶν ἄλλων
 ἅμ' ἀπαρνηθῇ τὴν ἑαυτοῦ· ὁ ἀνὴρ αὐτὸς ἔπνεε μένεα κατὰ
 τοῦ Ἀδράστου. ἐπειδὴ οὗτος ἤρπασε τὴν γυναῖκά του, ἣν
 ἐκεῖνος ὑπερηγάπα, καὶ ἦτις ὠμοιάζε κατὰ τὴν ὠραιότητα
 πρὸς τὴν Ἀφροδίτην. Ἀπεφάσισε λοιπὸν ἢ νὰ φονεύσῃ τὸν
 Ἀδραστον καὶ ἀνελάβῃ τὴν γυναῖκά του ἢ νὰ ἀποθάνῃ· εἶχε
 δὲ προπαρασκευάσει μυστικὰς τινὰς συνενόσεις, ὅπως ἐμβῇ
 νύκτωρ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ βασιλέως, καὶ λάβῃ χεῖρα βοη-
 θείας πρὸς τὸν σκοπὸν του. Ἐκ πολλῶν στρατηγῶν Δαυνίων,
 ἀλλ' ἐνόμιζεν ἀναγκάσιον ἵνα καὶ οἱ σύμμαχοι βασιλεῖς προσ-
 βάλωσι συγχρόνως τὸ στρατόπεδον τοῦ Ἀδράστου, ὅπως ἐν
 τῇ ταραχῇ ἐκείνῃ δυνηθῇ ἀσφαλέστερον νὰ διασωθῇ καὶ συνα-
 παγάγῃ τὴν γυναῖκά του. Ὑψαριστεῖτο δὲ ν' ἀπολεσθῇ, ἐάν
 ἡδύνκτο νὰ τὴν διασώσῃ, καὶ νὰ φονεύσῃ τὸν βασιλέα.

Ἄμχ ὁ Διόσκουρος ἐφάνέρωσεν εἰς τοὺς βασιλεῖς· τὸ σχέ-

Νῆσοι τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Ἀκαρνανίας
 κείμεναι.

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

25

διόν του ἅπαντες ἀπέβλεψαν πρὸς τὸν Τηλέμαχον ὡς ζή-
 τούντες τὴν γνώμην του. Οἱ θεοί, ἀπεκρίθη αὐτός, οἵτινες
 μᾶς διεφύλαξαν ἀπὸ τῶν προδοτῶν, μᾶς ἀπαγορεύουσι νὰ
 μεταχειρισθῶμεν αὐτούς· ἀλλὰ καὶ ἱκανὴν ἀρετὴν ἂν δὲν εἴ-
 χομεν, ἵν' ἀποστραφῶμεν τὴν προδοσίαν, τὸ συμφέρον μᾶς
 αὐτὸ ἥρκει νὰ μᾶς πείσῃ ἵνα τὴν ἀποστραφῶμεν· ἐάν ὅμως
 ἡμεῖς κυρώσωμεν αὐτὴν διὰ τοῦ παραδείγματός μας, ἄξιοι
 ἐσμὲν ἵνα αὕτη στραφῇ καθ' ἡμῶν· καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς
 ταύτης, τίς μεταξὺ ἡμῶν ἔσεται ἀσφαλὴς εἰς τὸ μέλλον. Ὁ
 "Ἀδραστος δύναται κάλλιστα ν' ἀποφύγῃ τὸν ἐπαπειλοῦντα
 αὐτὸν λαίλαπα καὶ μάλιστα νὰ τὸν στρέψῃ κατὰ τῶν συμ-
 μάχων βασιλέων, διότι ὁ πόλεμος ἔκτοτε δὲν θέλ' εἶσθαι
 πλέον πόλεμος· ἡ σοφία καὶ ἡ ἀρετὴ δὲν θέλουσιν εἶσθαι χρή-
 σιμοι, δὲν θέλει τις βλέπει πλέον, εἰμὴ ἐπιβουλὰς, προδο-
 σίας, δολοφονίας. Ἡμεῖς αὐτοὶ θέλομεν αἰσθανθῇ τὰς λυπη-
 ρὰς τούτων συνεπειάς, καὶ θέλομεν εἶσθαι ἄξιοι αὐτῶν, ἐπει-
 δὴ ἐκυρώσαμεν τὸ χεῖριστον τῶν κακουργημάτων, τὴν ἐπιβου-
 λήν. Γνωμοδοτῶ λοιπόν, ὅτι πρέπει νὰ ἀπαπέμψωμεν τὸν
 προδότην εἰς τὸν "Ἀδραστον. Ὁμολογῶ ὅτι ὁ Βασιλεὺς αὐτός
 δὲν εἶναι ἄξιος ταιαύτης εὐεργεσίας, ἀλλ' ἅπασα ἡ Ἑσπερία,
 καὶ ἅπασα ἡ Ἑλλάς, αἵτινες ἔχουσιν εἰς ἡμᾶς ἐστραμμένα τὰ
 βλέμματα, ἄξιοῦσιν ἵνα τηρήσωμεν ταιαύτην διαγωγὴν, ἐάν
 θέλωμεν νὰ μᾶς τιμῶσιν. Ἡμεῖς αὐτοὶ ὀφείλομεν εἰς ἡμᾶς
 αὐτούς, καὶ ἔτι μᾶλλον εἰς τοὺς δικαίους, θεοὺς, τὴν ἀπο-
 στροφὴν ταύτης τῆς προδοσίας.

Παραχρῆμα ἔπεμψαν τὸν Διόσκουρον πρὸς τὸν "Ἀδραστον,
 ὅστις ἔφριξε μαθὼν τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν εὕρισκετο, καὶ ἐθαύ-
 μαζε τὴν μεγαλοψυχίαν τῶν ἐχθρῶν του, ἐπειδὴ οἱ φαῦλοι
 δὲν δύνανται νὰ ἐννοήσωσι τί ἐστὶν ἀληθινὴ ἀρετὴ. Ἐθαύμα-
 σε δὲ ὁ "Ἀδραστος ἐναντίον τῆς θελήσεώς του δι' ἐκεῖνα
 ὅπερ εἶδεν, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα καὶ νὰ τὸν ἐπαινέσῃ· ἡ εὐγενὴς
 αὕτη πρᾶξις τῶν συμμάχων ἀνεκάλει εἰς τὸν νοῦν του ἅπα-
 σαν τὴν μικρότητα τῶν δολιοτήτων καὶ ὠμοτήτων αὐτοῦ·
 ἐζήτει μὲν νὰ σμικρύνῃ τὴν μεγαλοψυχίαν τῶν ἐχθρῶν του·
 ἀλλ' ἠσχύοντο νὰ φανῇ ἀχάριστος, διότι ὤφειλε τὴν ζωὴν του

εἰς αὐτούς. Οἱ διεφθαρμένοι ἄνθρωποι δέκνυνται σκληροὶ συνή-
θως εἰς πᾶν ὅτι δύναται νὰ κινήσῃ τοὺς ἄλλους εἰς οἶκτον.
"Οθεν καὶ ὁ "Αδραστος ὅστις εἶδεν ὅτι ἡ φήμη τῶν συμμά-
χων ᾠξάνεν ὁσημέραι, ἐνόμισεν ὅτι ἦτο ἡναγκασμένος νὰ
πράξῃ ἔργον τι λαμπρόν· ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν γενναῖον ἢ δύνατο
νὰ πράξῃ, ἠθέλησε τοῦλάχιστον διὰ τῶν ὅπλων νὰ κερδίσῃ
νίκην τινὰ κατ' αὐτῶν, καὶ οὕτως ἔδραμεν εἰς τὸν πόλεμον.

"Ελθοῦσης δὲ τῆς πρὸς μάχην ἡμέρας, ὅτε μάλιστα ἡ χρυσὴ
αὐγὴ ἤνοιγεν εἰς τὸν "Ηλιον τὰς πύλας τῆς "Ανατολῆς, ἐν
ὁδῷ ἐσπαρμένη ἐκ ῥόδων, ὁ νέος Τηλέμαχος, ἀποσπώμενος
ἐκ τῶν βραχιόνων νηδύμου ὕπνου, καὶ προλαμβάνων διὰ τῆς
συνήθους δραστηριότητός του τὰς προβλέψεις τῶν ἀρχαιοτέ-
ρων στρατηγῶν, ἵστατο ἐπὶ ποδᾶς, καὶ ἔβαλεν εἰς κίνησιν
πάντας τοὺς ἀξιοματικούς. Τὸ κράνος του, φέρον ἵππουριν
κυματιζούσαν εἰς τὸν ἄερα, ἔλαμπεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ὡς
ἀστὴρ, ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ στήθους του θώραξ ἠκτινοβολοῖ ὡς ὁ
"Ηλιος καὶ ἐξεθάμβου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπαντος τοῦ στρατοῦ¹
διότι τὸ ἔργον τοῦ "Ηραΐστου εἶχεν, ἐκτός τῆς φυσικῆς αὐτοῦ
καλλονῆς, τὴν λάμψιν τῆς ἀθανάτου Αἰγίδος. "Ο Τηλέμαχος
ἐκράτει εἰς τὴν μίαν χεῖρα τὴν λόγχην του, καὶ διὰ τῆς ἐτέ-
ρας ἐδείκνυε τὰς διαφόρους θέσεις, ἃς ὤφειλον νὰ καταλά-
βωσιν. "Η "Αθηναῖ ἐνεφύσησεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του θεῖον
πῦρ, εἰς δὲ τὸ πρόσωπόν του ἔθηκεν ἔξοχόν τι μεγαλεῖον,
ὕπερ ἤδη προεμήνυε τὴν νίκην². "Εβάδιζε, καὶ πάντες οἱ βα-
σιλεῖς ἐπιλανθανόμενοι τῆς ὥριμου ἡλικίας των, καὶ τοῦ ἀ-
ξιώματός των, ῥηθάνοντο ἑαυτοὺς ἐλκυσμένους ὑπ' ἀνωτέρας
τινός δυνάμεως, ἥτις τοὺς ἡνάγκαζε ν' ἀκολουθῶσι τὰ ἔχνη
του. "Η ἀνίσχυρος ζήλοτυπία δὲν δύναται πλέον νὰ εἰσχω-
ρήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς των· τὸ πᾶν ὑποχωρεῖ εἰς ὃν τινα ἡ "Α-

¹ "Ως περὶ τὴν δ' ἄρα τῷ γε χάριν κατέχευεν "Αθήνη
(Ὅμ. Ὀδ. Β. στ. 43.)

² Δεύτερον αὐθόρηκα περὶ στήθεσιν ἴδουε
Ποικίλον, ἀστερόεντα, ποδώκεος Αἰακίδαο.
Κρατὶ δ' ἐπ' ἰφθίμῳ κινέην εὐτυκτον ἔθηκεν
"Ἰππουριν· δεινὸν δὲ λόφος καθάπερθεν ἔνευσεν. (Ὅμ. Ἰλ. Π. ε. 433.)

Θηνᾶ χειραγωγεῖ ἀοράτως. Τὸ ἥθος τοῦ δὲν ἐδείκνυνεν ὁρμὴν ἢ βίαν τινά, ἀλλ' ἦτο πρᾶος, ἀτάραχος, ἀνεκτικός, αἰετοειδής· ἔτοιμος ν' ἀκούῃ τὰς συμβουλὰς τῶν ἄλλων καὶ νὰ ὠφεληται ἐξ αὐτῶν, δραστήριος δὲ, προσεκτικός, προβλεπτικός εἰς πᾶσαν μέλλουσαν ἀνάγκην, τακτοποιῶν καταλλήλως πᾶν ἔργον, μὴ ταραττόμενος εἰς οὐδὲν καὶ μὴ ταράττων τοὺς ἄλλους, συγχωρῶν τὰς ἐλλείψεις τῶν, διορθῶν τὰ σφάλματά των, προλαμβάνων πᾶσαν δυσχέρειαν, μὴ ἀπαιτῶν παρ' οὐδενὸς τὸ ὑπὲρ δύναμιν, ἐμπνέων ἀπασὶ θάρρος καὶ πίστιν. "Ἐδίδε προσαγὴν τινά; Τοῦτο ἔπραττε διὰ τῶν ἀπλουστέρων καὶ σαφεστέρων λέξεων, τὴν ἐπαναλαμβάνανε δὲ ἵνα κάλλιον φωνίσῃ τὸν ὁρμίζοντα νὰ τὴν ἐκτελέσῃ, καὶ παρεστήρει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τοῦ ἐὰν καλῶς τὴν ἐνόησεν· εἰτα τῷ ἔλεγε φιλοφρόνως νὰ τῷ ἐρμηνεύτῃ πῶς τὴν ἐνόησε καὶ τὸν τελικὸν αὐτῆς σκοπόν. "Ἀρ' οὐ δὲ οὕτως ἐδικίμαζε τὸν ὀρθὸν νοῦν ἐκείνου, ὃν ἀπέστειλε, καὶ τῷ ἐδίδε καλῶς νὰ ἐνόησῃ τὸ νεῦμά του, δὲν τὸν ἄφινε ν' ἀναχωρήσῃ πρὶν ἢ δώσῃ αὐτῷ δεῖγμα τι τῆς εὐνοίας καὶ ἐμπιστοσύνης του, ἵνα τὸν ἐνθαρρύνῃ. Οὕτω πάντες ὅσοι ἐπέμποντο εἰς τινὰ πράξιν ἦσαν πλήρεις ζήλου καὶ προσεπάθοντο ἵνα εὐαρεστήσωσιν αὐτῷ διὰ τῆς ἐπιτυχίας των· δὲν ἐυσυλλάλλοντο δὲ ὑπὸ τοῦ φόβου, ὅστις ἡδύνατο νὰ τοῖς προστρεβῇ ἐν περιπτώσει ἀποτυχίας, ἐπειδὴ ἐγίνωσκον ὅτι ἐκεῖνος ἐσυγχώρει πάντα τὰ ἁμαρτήματα, ἅτινα δὲν προήρχοντο ἐκ κακῆς προαιρέσεως.

Ὁ ὀρίζων ἐφαίνετο ἐρυθρὸς καὶ περιφλεγὴς ἕνεκα τῶν πρώτων λάμψεων τοῦ Ἥλιου· ἡ δὲ θάλασσα ἤστραπτεν ἐκ τῶν ἀπαυγασμάτων τῆς ἀρτιγεννήτου ἡμέρας. "Ἀπαντα ἡ παραλία ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἀνθρώπων, ὄπλων, ἵππων καὶ ἄρμάτων, ἅτινα ἦσαν εἰς κίνησιν. Ἦκούετο δὲ κρότος μέγας ὁμοίος πρὸς τὸν τῶν ἐξηγριωμένων κυμάτων ὅτε ὁ Ποσειδῶν διὰ τῆς τριαινῆς τοῦ διεγείρει εἰς τὸν πυθμένα τῆς ἀβύσσου τοὺς ζοφεροὺς κλύδωνας. Οὕτω καὶ ὁ "Ἀρης κατήρχετο, διὰ τοῦ κρότου τῶν ὄπλων καὶ τῆς θορυβώδους παρασκευῆς τοῦ πολέμου, νὰ ἐμπνέῃ θυμὸν καὶ μένος εἰς τὰ στῆθι ἐκάστου. Τὸ πεδῖον ἅπαν ἦτο πλήρες ὀρθῶν δοράτων, ὁμοίων πρὸς τοὺς ἀστάχεις

τοὺς καλύπτοντας εὐφόρους ἀγροὺς ἐν ὥρᾳ θέρους. Ἦδη ἡ γείρετο νέφος κονιορτοῦ, ὅπερ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπέκλυπεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν θνητῶν οὐρανόν τε καὶ γῆν. Ἦ παραχρῆ, ὁ τρόμος, ἡ σφαγὴ, ὁ φοβερός θάνατος, ἐχώρουν ὀμόσει.

Μόλις τὰ πρῶτα βέλη ἐτοξεύθησαν καὶ ὁ Τηλέμαχος ἔφρασε τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν, νύχθη λέγων, Ζεῦ, κῦδιστε, μέγιστε, κελαινεφές, αἰθέρι ναίων, βλέπεις τὴν δικαιοσύνην ἡμῶν, καὶ τὴν εἰρήνην, ἣν δὲν ἥσυχύθημεν νὰ ἐκζητήσωμεν; λυπούμεθα ὅτι πολεμοῦμεν, φειδόμεθα τοῦ πολυτίμου αἵματος τῶν ἀνθρώπων, δὲν μισοῦμεν τὸν ἐχθρόν μας αὐτόν, ἂν καὶ αὐτὸς ἦναι ἀνάλγητος, ὥρως, ἐπίβουλος, ἀσεβής. Ἴδε, καὶ κρίνε ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ ἡμῶν· ἐὰν πρέπη ν' ἀποθάνωμεν, ἡ ζωὴ μας εἶναι εἰς χεῖράς σου, ἐὰν δὲ πρέπη νὰ λυτρωθῇ ἡ Ἑσπερία, καὶ νὰ πέσῃ ὁ τύραννος, τὸ κράτος σου καὶ ἡ σοφία τῆς θυγατρὸς σου Ἀθηνᾶς, θέλουσι μᾶς χορηγήσῃ τὴν νίκην, ἡ δὲ δοῖα αὕτη εἰς σὲ ἀναγραφῆσεται. Σὺ εἰ ὁ κρατῶν τὴν πλάστιγγα εἰς χεῖρας καὶ σταθμίζων τὰς τύχας τῶν μαχόντων. Ὑπὲρ τῆς ἱερᾶς ἀληθείας σου μαχόμεθα, καὶ ἐπειδὴ δίκαιος εἰ καὶ δικαιοσύνας ἡγάπησας, ἐμίσησας δὲ ἀνομίας, ὁ ἀσεβής Ἀδραστος εἶναι μᾶλλον ἐχθρὸς σου ἢ ἡμέτερος. Ἐὰν ἡ ἀλήθειά σου ἀποβῇ νικηφόρος πρὸ τῆς δόσεως τῆς ἡμέρας ταύτης, τὸ αἶμα δλοκλήρου ἐκατόμβης θέλει ρεύσει ἐπὶ τῶν βωμῶν σου.

Εἶπε καὶ ἐν τῷ ᾄμα ἤλασε τοὺς ὠκύποδας καὶ σφριγῶντας ἵππους τοῦ εἰς τὰς πικνοτέρας φάλαγγας τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ κατὰ πρῶτον συνήντησε Περίανδρον τὸν Λακρόν, δορᾶν περιβεβλημένον λέοντος, ὃν ἐφόνευσεν ἐν Κιλικίᾳ κατὰ τὴν ἐκεῖσε περιήγησίν του. Ἐφερε δ' ὀπλισμὸν Ἡρακλέους, ῥόπαλον ἔχων εἰς τὴν χεῖρα βριθὺ, μέγα, στιβαρόν· τὸ ἀνάστημά του καὶ ἡ ῥώμη του τὸν καθίστων ἐνάμιλλον πρὸς τοὺς γίγαντας. Ἀμα εἶδε τὸν Τηλέμαχον, ὥκτειρε τὴν νεότητά του καὶ τὸ κάλλος τοῦ προσώπου του. Σὺ τολμᾷς, εἶπεν, τρυφήλῃ νεανία, νὰ μοὶ διαφιλονικήσῃς τὴν δόξαν τῶν μαχόντων! Ἴθι, μειράκιον προσέθηκεν, ἴθι, ζήτησον τὸν πατέρα σου μεταξὺ τῶν νεκρῶν· καὶ οὕτως εἰπὼν ἀνατείνει τὸ πολυ-

γόνατον ρόπαλόν του, ὅπερ ἐφαίνετο ὡς ἰσθὺς πλοίου. Ἐκαστος φοβεῖται τὴν τρομερὰν καταφορὰν τῆς πληγῆς του, ἥτις ἀπειλεῖ τὴν κεφαλὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεως· ἀλλ' οὗτος ἐκκλίνει τὴν πληγὴν καὶ ὀρμᾷ κατὰ τοῦ Περιάνδρου ὡς ὠκυπτερος ἀετός, ὅστις διέρχεται τὰ νέφη. Τὸ ρόπαλον τοῦ ἀντιπάλου βιαίως κατενεχθὲν συντρίβει τὸν ἕτερον τροχὸν ἄρματός τινος ἰσταμένου πλησίον τοῦ Τηλεμάχου. Ἐν τασούτῳ ὁ νεανίας Ἕλλην, βέλος ἐχευεὺς ῥίψας, διαπερᾷ τὸν τροχὸν τοῦ Περιάνδρου· τὸ δ' ἐκχεόμενον καὶ παφλάζον αἷμα ἐκ τῆς εὐρείας πληγῆς ἀποπνίγει τὴν φωνὴν του. Οἱ ἐριάνχενες ἵπποι του μὴ αἰσθανόμενοι πλέον τὴν ἐξασθενούσαν χεῖρα, ἥτις ἀφῆκε χαλαροὺς τοὺς χαλινούς ἐπὶ τῶν αὐχένων των, παραφέρονται τῇ δε κακείσῃ. Ἐν τούτοις ἐκεῖνος καταπίπτει ἐκ τοῦ ἄρματος του· νύξ δ' ἐρεβεννὴ καλύπτει τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ ἡ πελιδνὴ σκιά τοῦ θανάτου ζωγραφεῖται ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Ὁ δὲ Τηλέμαχος ἔλθων αὐτὸν παραδίδει τὸν νεκρὸν του εἰς τοὺς ὑπηρέτας του, καὶ φυλάττει, ὡς τρόπαιον τῆς νίκης του, τὴν δορὰν τοῦ λέοντος μετὰ τοῦ ροπάλου.

Εἵτα ἐπιζητεῖ τὸν Ἀδραστὸν ἐν τῇ συμπλοκῇ, ἀλλ' ἐπιζητῶν αὐτὸν καταβιβάζει πλῆθος ἀνδρῶν ἀσπίδοφόρων εἰς τὸν Ἄδην· τὸν Πλέα, ὅστις ἔξευξεν εἰς τὸ ἄρμα τοῦ ξυνωρίδα ἵππων λευκῶν ὡς τῶν τοῦ ἡλίου τεθραμμένων εἰς τοὺς εὐρυχώρους λειμῶνας, οὗς ἀρδεύει ὁ ποταμὸς Αὐφιδας¹. Τὸν Δημοκλέοντα, ὅστις ἐν Σικελίᾳ ἐγένετο ἐνάμιλλος τοῦ Ἑρῆκος εἰς τὴν πυγμαχίαν. Τὸν Κράντορα, ὅστις ὑπῆρξεν ξεναγὸς καὶ φίλος τοῦ Ἡρακλέους, ὅτε ὁ διαγενὴς οὗτος διαβαίνειον ἐκ τῆς ἑσπερίας ἐθανάτωσε τὸν ληστήν Κάκκον. Τὸν Μενεκράτην, ὅστις ὁμοίαζεν, ὡς λέγουσι, πρὸς τὸν Πολυδεύκην εἰς τὴν πάλην. Τὸν Ἰπποκόοντα ἐκ Σαλαπίας, ὅστις εἶχε τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ τὴν εὐκαμψίαν τοῦ Κάστορος εἰς τὴν ἵπ-

¹ Ποταμὸς ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως ῥίον παρὰ τὴν πόλιν Κάννας, καὶ ἱμβάλλων εἰς τὴν Ἀδριατικὴν θάλασσαν μετὰ τῇ Βαρλάτας καὶ τῆς λίμνης Σάλλης.

πασίαν. Τὸν περίφημον κυνηγὸν Εὐρυμέδοντα, τὸν αἰείποτε
βεβαυμένον εἰς τὸ αἶμα τῶν ἄρκτων καὶ τῶν ἀγριοχοίρων
οὓς ἐφόνευεν εἰς τὰς χιονοσκεπεῖς κορυφὰς τοῦ παγετώδους
Ἀπενίνου, καὶ ὅστις ἐγενετο, ὥς λεγούσι, τοσοῦτω προσφι-
λῆς τῇ Ἀρτέμιδι, ὥστε ἡ ἰδία αὐτῇ τὸν ἐδίδαξε νὰ τοξεύῃ
διὰ τῶν βελῶν. Τὸν Νικόστρατον, νικητὴν γίγαντος τινος
ἐμφωλεύοντος εἰς τοὺς βράχους τοῦ ὄρους Γαργανίου¹ καὶ ἐ-
ξερευγμένου πῦρ. Τὸν Κλεάνθην, ὅστις ἐμελλε νὰ νυμφευθῇ
τὴν νέαν Χλόην, θυγατέρα τοῦ ποταμοῦ Λίριδος, ἣν ὁ πατήρ
αὐτῆς ὑπεσχέθη νὰ δώσῃ εἰς τὸν ὅστις ἤθελε τὴν ἀπαλλάξει
ἐκ τινος περωτοῦ ὅπως γεννηθέντος παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ
ποταμοῦ αὐτοῦ καὶ μέλλοντος νὰ τὴν καταπλήξῃ ἐντὸς ὀλίγων
ἡμερῶν κατὰ τὸν χρησμὸν μαντείου τινός. Ὁ νέος οὗτος ἐξ
ὑπερβολικοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος ἀπεπάσισε νὰ θανατώσῃ τὸ
τέρας αὐτό, ὅπερ καὶ ἐξετέλεσεν· ἀλλὰ δὲν ἐγαύθη τοῦ καρ-
ποῦ τῆς νίκης του· ἐπειδὴ ἐν ᾧ ἡ Χλόη ἠτοιμάζετο εἰς
γλυκὺν Ὑμέναιον, καὶ ἀνυπομόνως ἀνέμενε τὸν Κλεάνθην,
ἔμαθεν αἰφνης ὅτι οὗτος παρηκολούθησε τὸν Ἄδραστον εἰς
τὸν πόλεμον, καὶ ὅτι ἡ Μοῖρα ἐκοψεν ἀπηνῶς τὸ νῆμα τῶν
ἡμερῶν του. Ἐπλήρωσε τότε ἐκ τῶν στεναγμῶν τῆς τὰ δάση
καὶ τὰ ὄρη τὰ παρακείμενα εἰς τὸν ποταμὸν, ἔχυσεν ἐκ τῶν
ὀφθαλμῶν τῆς κρουνοῦς δακρύων, ἔτιλε τὴν ξανθὴν κόμην τῆς,
ἀπέριψε τοὺς ἀνθίνους στεφάνους, οὓς εἶχε συνθέσειαν νὰ πλε-
κῇ καὶ ἐμέμετο τὸν οὐρανὸν διὰ τὴν ἀδικίαν ταύτην· κλαι-
ούσης δὲ νυχθημερόν, οἱ θεοὶ ᾤκτιστον τὰ δεινὰ τῆς καὶ εἰσα-
κούοντες τὰς παρακλήσεις τοῦ ποταμοῦ ἔθεντο πέρας εἰς τὴν
οὐδύνην τῆς· διότι αὕτη χέουσα διηνεκῶς δάκρυα μετεβλήθη
αἰφνης εἰς κρήνην, ἥτις ῥέουσα εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ποτα-
μοῦ ἀπέρχεται συγκερνῶσα τὰ ὕδατά τῆς μετὰ τῶν τοῦ πα-
τρός τῆς Θεοῦ. Τὸ ὕδωρ ὅμως τῆς κρήνης ταύτης εἶναι ἄλ-
μυρὸν, ὃ χόρτος τῆς ὄχθης δὲν ἀνθεῖ ποτὲ καὶ δὲν εὐρίσκει
τίς ἄλλην σκιάν, εἰμὴ τὴν τῶν πενθιμῶν κυπαρίσσεων τῶν
παραπεφυτευμένων εἰς τὰς ὄχθας αὐτάς.

¹ Ἀκρωτήριον τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως νῦν πρὸς τὸν Ἀδρίαν.

Ἐν τούτοις ὁ Ἀδραστος, ὅστις ἔμαθεν ὅτι ὁ Τηλέμαχος ἔφερε πανταχοῦ τὸν τρόμον, τὸν ἐξήτει μετὰ σπουδῆς. Ἠλπίζε δὲ ὅτι θέλει νικήσει εὐκόλως τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύος, νέον ἔτι τὴν ἡλικίαν, καὶ ἤγαγε μετ' αὐτοῦ τριάκοντα Δαυνίους, ἰσχυροὺς, ἐπιδειξιότητος καὶ τόλμης παραδόξου, πρὸς οὓς ὑπεσθῆναι μεγάλας ἀμοιβάς, ἐὰν κατὰ τὴν μάχην ἦθελον θανατώσει τὸν Τηλέμαχον οἷω δῆποτε τρόπῳ. Οὗτοι ἔαν συνήντων τῷ ὄντι, εἰς τὴν ἐναρξιν αὐτὴν τῆς μάχης, τὸν Τηλέμαχον περικυκλοῦντες τὸ ἄρμα του, ἐν ᾧ ὁ Ἀδραστος ἐμελλε νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ μέτωπον αὐτοῦ, οὐδ' ἄλλως ἤθελον δυσκολευθῇ νὰ τὸν θανατώσωσιν, ἀλλ' ἡ Ἀθήνηα τοὺς ἀπεπλάνησεν.

Ὁ Ἀδραστος νομίσας ὅτι εἶδε καὶ ἤκουσε τὸν Τηλέμαχον εἰς τι ἄκρον τῆς πεδιάδος παρὰ τοὺς πρόποδας λόφου τινὸς κεχωσμένον εἰς πλῆθος μαχητῶν, τρέχει, πετᾷ, ζητεῖ νὰ κορυσθῇ ἐκ τοῦ αἵματός του, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ Τηλέμαχου βλέπει τὸν γέροντα Νέστορα, ὅστις τρεμούσῃ τῇ χειρὶ ἐξετόξευεν ἀστόχως ἐτώσια βέλη. Ὁ Ἀδραστος ἐν τῇ ὀργῇ του ζητεῖ νὰ τὸν διαπεράσῃ, ἀλλὰ στρατιώται τινες Πύλιοι περικυκλοῦσι τὸν Νέστορα· τότε νέφος βελῶν ἐκατέρωθεν πετομένων σκοτίζουσι τὸν ἄερα καὶ καλύπτουσι πάντας τοὺς μαχητάς. Δὲν ἤκουέ τις πλέον εἰμὴ τῆς γοερᾶς φωνᾶς τῶν θνησκόντων, καὶ τὸν ἄραβον τῶν ὀπλῶν τῶν ἢ γῆ ἐσπέναζεν ἐκ τοῦ δούπου τῶν καταπιπτόντων· βύακες δὲ ἀνθρωπίνου αἵματος ἤρδευον τὸ πεδίον. Ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἑνώα αἵματοφύρτους ἐνδεδυμένοι χιτῶνας δὲν ἠδύναντο νὰ κορέσωσι τοὺς αἰμοεόρους ὀφθαλμούς των ἐκ τοῦ θεάματος αὐτοῦ καὶ ὑπεξέκαιον ἀκαταπαύστως τὴν λύσαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαχητῶν. Οἱ μισάνθρωποι αὗτοι θεοὶ ἀπῆλυναν ἐκ τῶν καρδιῶν αὐτῶν πᾶσαν γενναίαν εὐσπλαγχνίαν, πᾶσαν ἐπιεικῆ ἀνδρίαν, πᾶσαν γλυκείαν φιλάνθρωπίαν. Δὲν ὑπῆρχε πλέον εἰς τὸν θόρυβον ἐκεῖνον τῶν λυσσώντων μαχητῶν εἰμὴ σφαγῇ, ἐκδίκησις, ἀπώνοια, θηριώδης μανία· ἡ σοφὴ καὶ ἀήττητος Παλλὰς, ἰδοῦσα τὴν ἀνδροκτασίαν ἐκείνην ἐφριξε καὶ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν της ἀπ' αὐτῆς.

Ἐν τούτοις ὁ φιλοκλήτης, βαδίζων βήματι βραδεῖ. καὶ κρατῶν εἰς χεῖρας τὰ βέλη τοῦ Ἡρακλέους, ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ Νέστορος. Ὁ δὲ Ἄδραστος μὴ δυνάμενος νὰ καταφθάσῃ τὸν σεβάσμιον γέροντα ἐξετόξευε πόρρωθεν βέλη κατὰ πολλῶν Πυλίων, οὓς ἐξαπέστειλεν εἰς τὸν Ἄδην. Ἰὶδὼν κατέβαλε τὸν Κτησίλαον, τὸν τοσοῦτον ὥκυν τοὺς πόδας, ὥστε μόλις τὰ ἔχνη τῶν βημάτων του ἐνετυποῦντο εἰς τὴν γῆν¹, καὶ ὅστις ὑπερήλασεν εἰς τὸν δρόμον, τὰ ταχύτερα βεῖθρα τοῦ Εὐρώτα καὶ τοῦ Ἀλφειοῦ. Πρὸ τῶν ποδῶν του ἔπεσαν ὁ Εὐθύφρων, ὡραιότερος τοῦ Ἰλλῆα, καὶ τοσοῦτω εὖστοχος κυνηγός, ὅσῳ ὁ Ἰππόλυτος. Ὁ Πτερίλαος, ὅστις παρηκολούθησε τὸν Νέστορα εἰς τὸν κατὰ τῆς Τροίας πόλεμον, καὶ ὃν ὁ Ἀχιλλεὺς αὐτὸς ὑπερηγάπησεν ἕνεκα τῆς ἀνδρίας του καὶ τῆς ῥωμαλεότητός του. Ὁ Ἀριστογείτων, ὅστις λουσθεῖς, ὡς λέγεται, εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ Ἀχελώου, ἔλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν τοῦ νὰ μεταβάλληται εἰς πᾶν σῆμα. Καὶ τῷ ὄντι ἦτο τοσοῦτω εὐστροφος καὶ ταχὺς εἰς πᾶν κίνημά του, ὥστε διέφυγε τὰς ἐπιδεξιωτέρας χεῖρας. Ἀλλ' ὁ Ἄδραστος δι' ἑνὸς λόγγεύματος τὸν κατέστησεν ἄπνουν, καὶ ἡ ψυχὴ του συνεξέχυθη μετὰ τοῦ αἵματος του.

Ὁ Νέστωρ, ὅστις ἐβλεπε τοὺς ἀνδρειότερους στρατηγούς του πίπτοντας διὰ τῆς χειρὸς τοῦ αἰμοδόρου Ἀδράστου, ὡς πίπτουσιν αἱ χρυσοὶ στάχυες ἐν ὥρᾳ θέρους διὰ τοῦ κοπτεροῦ δρεπάνου τοῦ ἀκαμάτου θεοιστοῦ, ἐπελανθάνετο τοῦ κινδύνου εἰς ὃν ἐξέθετεν ἀνωφελῶς τὸ γῆρας του. Ἢ φρόνησίς του τὸν ἐγκατελίμπανε² δὲν ἐσυλλογίζετο πλέον ἄλλο εἰμὴ νὰ ἀκολουθῇ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν υἱὸν τοῦ Πεισίστρατον, ὅστις ὑπεστήριζε, τὸ καθ' ἑαυτὸν, ἐνθέρμως τὴν μάχην θέλων ν' ἀπασσodήσῃ τὸν κίνδυνον τοῦ πατρός του. Ἀλλ' ἤγγισεν ἡ θλυσθία ὥρα καθ' ἣν ὁ Πεισίστρατος ἐμελλε νὰ δώσῃ

¹ Provocat : ac per volans, ceu liber habenis,

Aequora, vix summā vestigia, ponat aren'.

Οὐδ' ἔτιλ. Γεωργ. Β. 3 στιχ. 494.

εἰς τὸν Νέστορα νὰ ἐννοήσῃ πόσον εἶναι δυστυχὴς πολλάνκις ὁ ἄνθρωπος ὅστις μακρὸν χρόνον ἔζησεν.

Ὁ Πεισίστρατος ἐξηκόντισε λόγγευμα τοσοῦτω σφαιδρὸν κατὰ τοῦ Ἀδράστου, ὥστε ὁ Δαύνιος οὗτος ἐμελλεν ἀναμφιβόλως νὰ πέσῃ, ἂν δὲν τὸ ἀπέφευγεν· ἐν ᾧ δὲ ὁ Πεισίστρατος ἀπώλεσε τὴν ἰσορραπίαν διὰ τὸ σφαλερὸν αὐτὸ κτύπημα, καὶ ἐπανεῖσε τὴν λόγχην του, ὁ Ἀδραστός λαβὼν καιρὸν, διεπέρασε διὰ τοῦ βέλους τοῦτον εἰς τὸ μέσον τῆς κοιλίας. Τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ ἤρχισαν ἀμέσως νὰ ἐκχέωνται μετὰ ῥύακος αἵματος, ἡ χροιά του νὰ μαραίνεται ὡς ἄνθος ὅπερ ἡ χεὶρ Νύμφης τινὸς ἔδρεψεν ἐκ τῶν λειμῶνων, οἱ ὀφθαλμοὶ του σχεδὸν νὰ σβέννυνται καὶ ἡ φωνή του νὰ διακόπτεται. Ἀλκαῖος ὁ παιδαγωγὸς του, ὅστις ἴστατο πλησίον του, τὸν ὑπεστήριξε κλονούμενον νὰ πέσῃ, καὶ μόλις ἔλαβε καιρὸν νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς του· πρὸς τοῦτον ὁ τραυματίας ἠθέλησε νὰ λαλήσῃ καὶ δώσῃ τὰ τελευταῖα δείγματα τοῦ σεβασμοῦ του, ἀλλ' ἀνοίγων τὸ στόμα ἐξήπνευσεν.

Ἐν ᾧ ὁ Φιλοκτήτης διέσπειρε περίξ αὐτοῦ τὴν σφαγὴν καὶ τὸν τρόμον ζητῶν ν' ἀπαχρῶσῃ τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Ἀδράστου, ὁ Νέστωρ ἔχων εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ του, ἐπλήρου τὸν ἄερα ἐκ τῶν αἰμωγῶν του, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Τάλας ἐγὼ! ἐβόα, ὅτι ἐγενόμην πατήρ καὶ ἔζησα τοσοῦτον χρόνον! βαβαί! τύχη σκληρά! διὰ τί δὲν ἐκοψὰς τὸ νῆμα τῆς ζωῆς μου ἢ εἰς τὸ κυνηγέσιον τοῦ Καλυδωνίου ἀγριοχαίρου, ἢ εἰς τὸν πλοῦν μου εἰς Κολχίδα, ἢ εἰς τὴν πρώτην πολιορκίαν τῆς Τροίας; Τάτε ἤθελον ἀποθάνει ἐνδόξως καὶ ἄνευ λύπης· ἀλλὰ σήμερον διαγῶ τὸ γῆρας ὀδυνηρὸν, καταπεφρονημένον καὶ ἀσθενές· ζῶ μόνον διὰ τὰ δεινὰ· δὲν αἰσθάνομαι εἰμὴ μόνην τὴν ὀδύνην. ὦ υἱέ μου! υἱέ μου! ὦ ἀγαπητέ μου Πεισίστρατε! ὅτε ἐστερηθῇν τοῦ ἀδελφοῦ σου Ἀντιλόχου, εἶχον τοῦλάχιστον σὲ παραμυθίαν, ἀλλὰ νῦν οὔτε σὲ ἔχω. Οὐδὲν πλέον ἔχω, καὶ οὐδεὶς θέλει μὲ παραμυθήσῃ· ἀπώλετο τὸ πᾶν δι' ἐμέ! ὦ ἐλπίς, ἡ μόνη παρηγορία τῶν ἀνθρωπίνων θλίψεων, δὲν εἰ-

ναι πλέον αγαθὸν εἰς ἐμὲ ἀνῆκον. Ἀντίλοχε, Πεισίστρατε, τέκνα περιλήρμενα, νομίζω ὅτι τὴν ὥραν ταύτην ἀπώλεσα ἀμφοτέρους· ὁ θάνατος τοῦ ἐνὸς ἀνοίγει τὴν πληγὴν τῆς καρδίας μου ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου. Οὐδέποτε εἰς τὸ εἶης θέλω σᾶς ἐπαναίδει! Τίς θέλει κλείσει τοὺς ὀφθαλμούς μου; τίς θέλει συναΐξει τὰ ὀστέα μου; Πεισίστρατε! ἀπέθανες καὶ σὺ ὡς ὁ ἀδελφός σου, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός· μόνος δ' ἐγὼ δὲν δύναμαι ν' ἀποθάνω.

Τοιαῦτα θρηνῶδων ὁ Νέστωρ, ὥρμησε νὰ διαπεράσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν δια τοῦ δόρατος· ἀλλ' οἱ περὶ αὐτὸν ἐπέσχον τὴν χεὶρά του, ἀπέσπασαν τῶν βραχιόνων του τὸ σῶμα τοῦ υἱοῦ του, καὶ, ἐπειδὴ ὁ ἄθλιος γέρων ἐπιπτε λειποθυμῶν, ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὴν σκηνὴν του ἐνθ' ἀναλαβὼν ὁπωσοῦν δυνάμεις ἐξήτει νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν μάχην, ἀλλὰ τὸν ἀπέτρεψαν καὶ ἄκοντα.

Ἐν νούτοις ὁ Ἀδραστος καὶ ὁ Φιλοκτῆτης ἐπεζήτουν ἀλλήλους· οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἥστραππον καὶ ἤκτινοβόλουν ὡς οἱ τοῦ λέοντος καὶ τῆς παρδάλως, οἵτινες ζητοῦσι νὰ κατασπαράξωσιν ἀλλήλους εἰς τὰ πεδία τὰ ὑπὸ τοῦ Καῦστρου ἀρδευόμενα. Αἱ φοβεραὶ ἀπειλαί, ὁ ἀρῆιος ἐνθουσιασμός ἡ αἰμοχαρὴς ἐκδίκησις, ἐξεπυρσεύοντο ἐκ τῶν ἀγρίων ὀφθαλμῶν τῶν· τὰ βέλη τῶν ἔφερον βέβαιον θάνατον, ὅπου καὶ ἂν ἐξετοξεύοντο, ἅπαντες δὲ οἱ πολεμισταὶ ἔφριττον βλέποντες αὐτούς. Τελευταῖον συναντῶνται· ὁ Φιλοκτῆτης φέρει ἐξ ἐκείνων τῶν θανατηφόρων βελῶν, ἅτινα οὐδέποτε ἤστόχησαν εἰς χεῖράς του, καὶ ὦν τὰ τραύματά εἰσιν ἀνίατα· ἀλλ' ὁ Ἄρης, ὅστις ὑπερήσπιζε τὸν ὁμὸν καὶ ἀτρόμητον Ἀδρασταν, δὲν ἄφινεν αὐτὸν ἀμέσως ν' ἀπολεσθῇ, ἀλλ' ἤθελεν, ἵνα δι' αὐτοῦ παραταθῇ ἡ φρίκη τοῦ πολέμου καὶ πλημμυρίσῃ ἡ γῆ ἐξ αἵματος. Ὁ Ἀδραστος λοιπὸν ἐχρησίμευεν ὡς ὄργανον ἐν τῇ ἐνεξιχνιάσῳ βουλῇ τῶν θεῶν, ὅπως παιδεύσῃ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ χύσῃ τὸ αἷμα τῶν.

Καθ' ἣν δὲ στιγμήν ὁ Φιλοκτῆτης ἐμελλε νὰ τὸν διαπεράσῃ, τραυματίζεται αὐτὸς οὗτος διὰ λόγχης, ἣν κατ' αὐτοῦ ἤλασεν ὁ Ἀμφίμαχος, νεανίας Λάκων, εὐεχδέστερος τοῦ

καλοῦ Νιρέως, οὗ τὸ κάλλος εἶχε τὰ δευτερεῖα μετὰ τὸν Ἀχιλλέα μεταξὺ πάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας¹. Μόλις ὁ Φιλοκτῆτης ἤσθλην τὸ τραῦμα καὶ ἐνετόξευσε κατὰ τοῦ Ἀμφιάχου· τὸ βέλος τοῦ διεπέρασε τὴν καρδίαν τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του, παραχρῆμα δὲ οἱ καλοὶ καὶ μέλανες ὀφθαλμοὶ του ἐσθέσθησαν, καὶ ἐκαλύφθησαν ὑπὸ σκότους θανάτου· τὰ χεῖλη του ἐρυθρότερα τῶν ῥόδων, ἅτινα ἡ κροκόπεπλος Ἡὼς διασπείρει εἰς τὸν ὀρίζοντα, μαραίνονται· ὠχρότης φρικαλέα ἀμαυρῶνει τὰς παρειάς του, τὸ δὲ τοσοῦτο τρυφερόν καὶ τοσοῦτα χάριεν πρόσωπόν του αἰφνης ἀλλάσει μορφήν. Ὁ Φιλοκτῆτης αὐτὸς κινεῖται εἰς οἶκτον ὑπὲρ αὐτοῦ· πάντες οἱ μαχηταὶ ἐστέναξαν ἰδόντες τὸν νεανίαν αὐτὸν πεσόντα καὶ βαπτισθέντα εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ αἷμα, καὶ τὴν ξανθὴν κόμην του, ἥτις ἐστίλβεν ὡς ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος, συρμέντην εἰς τὴν κόνιν.

Ὁ Φιλοκτῆτης καταβαλὼν τὸν Ἀμφιάχον ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ ἐκ τῆς μάχης, ἐπειδὴ ἀπέβαλεν οὐκ ὀλίγον αἷμα καὶ δυνάμεις· τὸ ἀρχαῖον ἐκεῖνο ἔλκος τοῦ εἰς τὴν ἔξαψιν τοῦ ἀγῶνος, ἦτον ἐγγὺς ν' ἀνανεωθῇ, καὶ ἀνανεώσῃ τὰς δυνάμεις του, διότι οἱ παῖδες τοῦ Ἀσκληπιοῦ διὰ τῆς θείας τέχνης των, δὲν ἠδυνάθησαν ἐντελῶς νὰ τὸν ἰατρύσωσιν. Ἐκινδύνευε λοιπὸν αὐτὸς κλονούμενος νὰ πέσῃ εἰς σωρὸν αἵματος τορφύρων σωμάτων, ἅτινα τὸν περιεκύκλουν. Ὁ Ἀρχιδάμας, ὁ πλέον ἀγέρωχος καὶ ὁ πλέον ἔμπειρος μεταξὺ πάντων τῶν Οἰθαλῶν, οὗς ἤγαγε μεθ' ἑαυτοῦ ἵνα θεμελιώσῃ τὴν Τικτηλίαν, τὸν ἀρπάζει ἐκ τῆς μάχης καθ' ἣν στυγμὴν ὁ Ἀδραστος ἔμελλε νὰ τὸν ῥίψῃ χαμαὶ πρὸ τῶν ποδῶν του. Ὁ Ἀδραστος δὲν ἔχει πλέον οὐδένα νὰ τῷ ἀντιταχθῇ, οὐδὲ νὰ ἀναστείλῃ τὴν νίκην του· πάντες πίπτουσι, πάντες φεύγουσιν. Ὁμοιάζει πρὸς χειμάρρον, ὅστις ὑπερεκχειλίσας συμπαρασύρει διὰ τῶν ἀκαθέκτων ρευμάτων του λήϊα, παῖμνια, χωρία καὶ γεωργούς.

¹ Νιρέως, δὲ κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε

Τῶν ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα Πηλεΐωνα.

(Ὁμ. Ἰλ. Β. στίχ. 673)

Ὁ Τηλέμαχος ἤκουσε πόρρωθεν τοὺς ἀλαλαγμοὺς τῶν νικητῶν, καὶ εἶδε τὴν σύγχυσιν τῶν στρατιωτῶν του, οἵτινες ἔρευγον προτροπᾶδην ἐνώπιον τοῦ Ἀδράστου ὡς ἀγέλη δειλῶν ἐλάφων φεύγει δι' εὐρυχώρων λειμώνων, δασῶν, ὀρέων, καὶ λάβρων ποταμῶν, διωκομένη ὑπὸ τῶν κυνηγῶν. Ὁ Τηλέμαχος στενάζει, ἡ ὀργὴ ζωγραφεῖται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς του, ἐγκαταλιμπάνει τοὺς τόπους, ἔνθα ἐπαλέμησε πολὺν καιρὸν μετὰ τοσοῦτου κινδύνου καὶ τοσαύτης δόξης, καὶ τρέχει εἰς βοήθειαν τῶν ἰδικῶν του. Προβαίνει ὅλος καθηγμαγμένος ἐπὶ σωρείας ἐχθρῶν οὓς ἔστρωσε χαμαί, καὶ ἐκπέμπει πόρρωθεν κραυγὴν, ἥτις ἀκούεται εἰς ἀμφοτέρω τὰ στρατεύματα¹.

Ἡ Ἀθηναῖα διέθηκε τρομερώτατα τὴν φωνὴν του, ἥτις ἀντήχησεν εἰς πάντα τὰ πλησιόχωρα ὄρη. Ποτὲ δ' Ἀρης ἐν Θράκῃ δὲν διέθηκε τρομερώτερα τὴν ἀγρίαν φωνὴν του, ὅπου ταν προσκαλεῖ τὰς Ἑρινύας τοῦ Ἄδου, τοὺς πολέμους καὶ τὸν θάνατον αὐτόν· ἡ φωνὴ τοῦ Τηλεμάχου ἐμποιεῖ θάρος καὶ τόλμην εἰς τὰς καρδίας τῶν στρατιωτῶν, παγνύει δὲ τὸ αἷμα τῶν ἐχθρῶν. Ὁ Ἀδραστος αὐτὸς αἰσχύνεται πτοούμενος· ἀγνοῶν ὅπως ἀπαίσιον οἶοναί τὸν κάμνουσι νὰ φρίττη, καὶ ὅτι τὸν ἐγκαρδιοῖ ὅπως οὖν εἶναι ἡ ἀπελπισία μᾶλλον, ἢ ἡ ἀτρόμητος ἀνδρεία του. Τρεῖς τὰ παραλυόμενα γόνατά του ἐκλονίσθησαν, καὶ τρεῖς ἀποχωρεῖ χωρὶς νὰ συλλαγισθῇ τί πράττει. Ὀχρότης λειποθυμίας καὶ ἰδρὼς ψυχρὸς περιχέεται εἰς πάντα τὰ μέλη του· ἡ ἀσθενὴς καὶ τραυμαλέα φωνή του δὲν δύναται νὰ τελειώσῃ λέξιν ἣν ἤρχισεν· αἱ ὀρθαί μοί του, πλήρεις ἀμυδροῦ καὶ σθεννυμένου πυρός, φαίνονται ὅτι ἐκπηδῶσι τὸν βολβῶν των· ὁμοίως τῷ Ὀρέστῃ συνταράττεται ὑπὸ τῶν Ἑρινύων, καὶ ἅπαντα τὰ κινήματά του εἰσὶ σπασμωδικά. Τότε ἤρχισε νὰ πιστεύῃ ὅτι ὑπάρχουσι θεοὶ ἐφαντάζετο ὅτι τοὺς βλέπει παρωργισμένους κατ' αὐτοῦ, καὶ

¹ Ἐνθα στὰς ἦυσ', ἀπάτερθε δὲ Παλλὰς· Ἀθήνη
Φοίγεται· ἀτὰρ Τρῳέσσι ἐν ἄσπετον ὥρας κυδοιμὸν.

(Ὁμ. Ἰλ. Σ στιχ. 247.)

ὅτι ἀκούει μακρινὴν φωνὴν ἀναπνευπομένην ἐκ τοῦ βάθους τῆς ἀβύσσου καὶ καλοῦσαν αὐτὸν εἰς τὸν ζοφερόν Τάρταρον. Τὰ πάντα τῷ δίδουσι νὰ ἐννοήσῃ οὐράνιον τινα καὶ ἀόρατον χεῖρα, ἀπχωρημένην ὑπὸ τῆς κεφαλῆς του, ἥτις μέλλει βαρύνει νὰ τὸν πατάξῃ. Ἡ ἐλπίς σθέννυται εἰς τοὺς μυχοὺς τῆς καρδίας του, ἡ θρασύτης του ἐκλείπει ὡς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ὅπότεν ὁ ἥλιος δύνῃ εἰς τοὺς κόλπους τῶν ὑδάτων, ἡ δὲ νύξ περιβάλλεται τὰς μέλαινας πτέρυγας τῆς.

Ὁ ἀσεβὴς Ἀδραστος, μακρὸν χρόνον ἀνεκτὸς γενόμενος ἐπὶ τῆς γῆς, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἔσχον ἀνάγκην τῆς τιμωρίας του, ὁ ἀσεβὴς λέγω Ἀδραστος ἤγγιζεν εἰς τὸ τέλος του. Τρέχει ὡς μαινόμενος εἰς προαπάντησιν τῆς ἀδυσωπῆτος εἰμαρμένης του· ἡ φρίκη, οἱ πικροὶ ἑλεγχοὶ τοῦ συνειδότος, ἡ βαθεῖα λύπη, ἡ ἔργη, ἡ λύσσα, ἡ ἀπελπισία, συμπορεύονται μετ' αὐτοῦ. Μόλις βλέπει τὸν Τηλέμαχον, καὶ νομίζει ὅτι βλέπει τὸν Ἄδην ἀνοιγόμενον, καὶ τὰς θυέλλας τῆς φλογός, τὰς ἀναπνευπομένας ἐκ τοῦ Περισφλεγέθοντος ὀρυώσας ἵνα τὸν καταπίωσιν. Ὁλοῦνται καὶ τὸ στόμα του μένει κεχρῆνός χωρὶς νὰ δύνῃται ν' ἀρθρώσῃ λέξιν· ἀπαρалаλκτως ὡς τοῦ κοιμωμένου ἀνθρώπου, ὅστις βλέπων ὄνειρον φρικῶδες, ἀνοίγει τὸ στόμα, καὶ προσπαθεῖ νὰ λαλήσῃ, ἀλλ' ὁ λόγος του ἐκλείπει, καὶ μάτην ζητεῖ αὐτόν. Ὁ Ἀδραστος λοιπὸν τρεμούσῃ καὶ κατεσπασμένη τῇ χειρὶ ἐξακοντίζει δόρυ κατὰ τοῦ Τηλεμάχου· ἐκεῖνος δὲ αἰέποτε γενναῖος καὶ θεοφροῦρητος, καλύπτεται διὰ τῆς ἀσπίδος του. Ἡ Νίκη φαίνεται ὡς σκεπάζουσα αὐτὸν διὰ τῶν πτερύγων τῆς, καὶ κρατοῦσα στέφανον ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς του. Ἡ ἀπάραχος καὶ γαληνιαία μεγαλοψυχία του λάμπει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του τόσον, ὥστε ἡδύνατό τις νὰ τὸν ἐκλάβῃ ὡς τὴν Ἀθηνᾶν αὐτήν· τοσοῦτον φαίνεται συνετὸς καὶ μεμετρημένος ἐν μέσῳ τῶν μεγαλητέρων κινδύνων. Τὸ ἐξακοντισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀδράστου δόρυ, ἀποκρουσθὲν ὑπὸ τῆς ἀσπίδος του, ἀπεπλάγχθη· τότε ὁ Ἀδραστος σπασάμενος τὸ ξίφος ἐφορμᾷ ἵνα ἐμποδίσῃ τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύς τοῦ νὰ ἐξακοντίσῃ τὸ ἑαυτοῦ δόρυ. Ὁ Τηλέ-

¹ Τῆλε δ' ἀπεπλάγχθη σάκεσι δόρυ . . (Ὁμ. Ἰλ. Χ. στιχ. 294.)

μαχος βλέπων τὸν Ἀδραστον ξίφος ἔχοντα εἰς τὴν χεῖρα,
ἐσπάσατο καὶ αὐτὸς τὸ ἑαυτοῦ καὶ ἀρῆκε τὸ δόρυ τοῦ ἀργόν.

Ὅτε εἶδον τοὺς δύο αὐτοὺς ἥρωας μαχομένους ἐκ τοῦ συ-
στάδην, πάντες οἱ λοιποὶ μαχῆται κατέθεντο ἐν σιωπῇ τὰ
ὄπλα, ἵνα θεωρήσωσι προσεκτικώτερον, καθόσον περιέμενον ἐκ
τῆς μάχης τῶν τὴν κρίσιν τοῦ ὅλου πολέμου. Τὰ δύο ξίφη
λάμποντα, ὡς αἱ ἀστραπαὶ αἰ ἐκτοξεύουσιν τοὺς κεραυνούς,
διασταυροῦνται πολλάκις καὶ καταφέρουσιν ἀβλαβεῖς κτύπους
ἐπὶ τῶν στιλβουσῶν ἀσπίδων, αἵτινες ἀντιχοῦσι καθ' ἅπαν
τὸ στρατόπεδον. Οἱ δύο μαχῆται τανύονται, συστέλλονται
κυρτοῦνται, ὀρθοῦνται, τελευταῖον συναρπάζονται. Ὁ κισσός,
ὁ βλαστάνων εἰς τὴν ῥίζαν πετελέας δὲν ἐναγκαλίζεται σφιγ-
κτότερα τὸν τραχὺν καὶ γονατωῖδῃ κορμὸν τῆς διὰ τῶν συμ-
πλεγμένων μέχρι κορυφῆς τοῦ ὅλου δένδρου κλάδων του,
ὅσον οἱ δύο οὗτοι μαχῆται διὰ τῶν βραχιόνων των συσφίγ-
γονται πρὸς ἀλλήλους. Ὁ Ἀδραστος οὐδὲν ἀπέβαλεν εἰσέτι
ἐκ τῆς δυνάμεώς του, ὁ δὲ Τηλέμαχος δὲν ἀπέκτησεν εἰσέτι
ὀλόκληρον τὴν ἑαυτοῦ. Ὁ Ἀδραστος προσπαθεῖ παντοιοτρό-
πως νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν ἀνταγωνιστὴν του καὶ τὸν καταβάλλῃ·
ζητεῖ ν' ἀρπάξῃ τὸ ξίφος τοῦ νέου Ἑλλήνος, ἀλλ' εἰς μά-
την καθ' ἣν δὲ στιγμήν τὸ ζητεῖ, ὁ Τηλέμαχος αἶρει αὐτὸν
ὑψηλὰ καὶ τὸν ῥίπτει χαμαί. Τότε ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος, ὅστις
αἰείποτε κατεφρόνει τοὺς θεοὺς, δείκνυει ἀσχαρὰν δειλίαν εἰς
τὸν θάνατον. Ἰκετεύει ἵνα τῷ χαρισθῇ ἡ ζωὴ, καὶ δὲν δύ-
νεται νὰ κρύψῃ ὅτι σφοδρῶς τὴν ἐπιθυμεῖ, προσπαθὼν νὰ
ἐφελκύσῃ τὸ ἔλεος τοῦ Τηλεμάχου. Γιὰ τοῦ Ὀδυσσεύς, φω-
νάζει, ὁμολογῶ τὸ κράτος τῶν δικαίων θεῶν· αὐτοὶ θέλουσι
νὰ με παιδεύσωσιν ἀνθ' ὧν ἤμαρτον· μόνῃ ἡ συμφορὰ ἀνοίγει
τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὴν ἀλήθειαν·
τὴν βλέπω νῦν, διότι αὐτὴ με καταδικάζει. Ἀλλ' εἰς ἄθλιος
βασίλειος ἃς σὲ φέρῃ εἰς αἴσθησιν καὶ ἀνάμνησιν τοῦ πατρός
σου, πλανωμένου μακρὰν τῆς ἰθάκης, καὶ ἃς κινήσῃ εἰς εὐ-
σπλαχνίαν τὴν καρδίαν σου¹.

¹ Ἀλλ' αἰδέομαι θεοὺς, Ἀχιλλεῦ· αὐτὸν τ' ἐλέησιν,

Μνησάμενος σὺ πατρός.

(Ὁμ. Ἰλ. Β. στίχ. 802).

Ὁ Τηλέμαχος, ὅστις τὸν ἐκράτει ὑποκάτω εἰς τὰ γόνατά του καὶ εἶχεν ὑψωμένην τὴν μάχαιραν ὡς θέλων νὰ κόψῃ τὸν λαιμόν του, τῷ ἀπεκρίθη. Δὲν ἐζήτησα εἰμὴ τὴν νίκην καὶ τὴν εἰρήνην τῶν ἐθνῶν, ἅτινα ἤλθον νὰ βοηθήσω· δὲν ἀγαπῶ νὰ χύνω αἷμα. Ζῆθι, Ἀδραστε, ἀλλὰ ζῆθι ἵνα ἐκπλύνῃς τὰ ἁμαρτήματά σου· ἀπόδος ὅσα ἥρπασας. Ἐπανάγαγε τὴν γαλήνην καὶ τὴν δικαιοσύνην εἰς ἅπασαν τὴν παρὰ τὴν μεγάλῃς Ἑσπερίας, ἣν ἐμίανας διὰ τοσούτων σφαγῶν, καὶ τοσούτων ἐπιβουλῶν. Ζῆθι, καὶ γενοῦ νέος ἀνὴρ. Μάθε, διὰ τῆς πτώσεώς σου ταύτης, ὅτι οἱ θεοὶ εἰσὶ δίκαιοι, ὅτι οἱ φαῦλοι ἄνθρωποι εἰσι δυστυχεῖς, ὅτι ἀπατῶνται ὅσοι ζητοῦν νὰ εὐδαιμονήσωσι διὰ τῆς βίας, διὰ τῆς ἀπανθρωπίας, διὰ τοῦ ψεύδους. Μάθε τελευταῖον ὅτι οὐδὲν γλυκύτερον ἢ ποθεινότερον, ἢ ὅσον ἡ ἐρασμία ἀπλότης καὶ ἀκλόνητος ἀρετῆς. Δὸς ἡμῖν, Ἀδραστε, ὡς ὄμνην τὸν υἱόν σου Μητρόδωρον μετὰ δώδεκ' ἄλλων ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτῶν σου.

Οὕτω λέγων ὁ Τηλέμαχος ἀρίνει τὸν Ἀδραστον νὰ ἐγερθῇ, μάλιστα τῷ ὀρέγει χεῖρα, οὐδόλως ἀμφιβάλλων περὶ τῆς πίστεώς του· ἀλλ' ὁ ἄπιστος Ἀδραστος παρὰ χροῖμα τῷ ἐλαύνει τὸ δοράτιον, ὅπερ ἔφερε πάντοτε κεκρυμμένον ὑπὸ τὸν χιτῶνα. Ἡ αἰγμὴ αὐτοῦ ἦτο τοσοῦτον ὀξεῖα, καὶ τοσοῦτον εὐστόχως ἐληλαμένη, ὥστε ἀφούκτως ἐμίλλε νὰ διαπεράσῃ τὸν θώρακα τοῦ Τηλεμάχου. ἔαν δὲν ἦτο θεοτευκτός· συγχρόνως δὲ ὁ Ἀδραστος ἐδράμεν ὀπισθεν δένδρου τινος ὅπως ἀποφύγῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ νέου Ἑλλήνος. Τότε αὐτός ἀναβοᾷ· Δαυνοὶ! βλέπετε ὅτι ἡ νίκη εἶναι ἡμετέρα. Ὁ ἀσεβὴς δὲν ζητεῖ νὰ σωθῇ εἰμὴ διὰ τῆς ἐπιβουλῆς· ὁ μὴ φοβούμενος τοὺς θεοὺς, φοβεῖται τὸν θάνατον, ὁ δὲ φοβούμενος αὐτοὺς, οὐδένα φοβεῖται.

Ταῦτα λέγων βαδίζει πρὸς τοὺς Δαυνίους καὶ νεύει πρὸς τοὺς στρατιώτας του, οἵτινες ἦσαν ἐκ τῆς ἄλλης πλευρᾶς τοῦ δένδρου, ἵνα διακύψωσι τὴν φυγὴν τοῦ ἐπιβούλου Ἀδράστου. Ὁ Ἀδραστος τότε φοβούμενος μὴ προκαταληφθῇ προσποιεῖται ὅτι παλινδρομεῖ καὶ ζητεῖ ν' ἀνατρέψῃ τοὺς Κρήτας, οἵτινες παρουσιάζονται εἰς τὴν διόδόν του· ἀλλ'

αἴφνης ὁ Τηλέμαχος, βαγδαῖος ὡς ὁ κεραυνός. ὃν ὁ πατήρ
 τῶν ὁσίων ἐξακοντίζει ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου ἐπὶ τὰς κεφαλὰς
 τῶν ἀμαρτωλῶν, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ ἔλθρου, δράττεται αὖ-
 τοῦ στήθεα τῇ χειρὶ καὶ καταβάλλει, ὡς ὁ σφοδρὸς βορ-
 ρὰς καταβάλλει τὰ τρυφερά λήϊα (παρτά), ἅτινα χρυσοῦσι
 τοὺς ἀγρούς. Δὲν τὸν ἀκούει πλέον, ἀν καὶ ὁ ἀσεβὴς πολὺ
 ἐκ νέου νὰ καταχρησθῇ τῆς χρηστότητος τῆς καρδίας του·
 τῷ ἐμπήγει εἰς τὸ στήθος τὸ ξίφος, καὶ τὸν κατακρημνίζει
 εἰς τὰς αἰωνίους ἐρήχτας τοῦ ὑπόχθοντος Ταρτάρου, ἀξίου τι-
 μωροῦ τῶν ἐγκληματιῶν.

Μόλις ὁ Ἄδραστος κατέστρεψε τὸ ζῆν, καὶ πάντες οἱ Δαύ-
 νιοι ἀντὶ νὰ κλαύσωσι τὴν ἥττάν των, καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ
 ἡγεμόνος των, ἐσκήρτησαν ὑπὸ χαρᾶς διὰ τὴν ἀπολύτρωσίν των·
 προὔτειναν χεῖρας πρὸς τοὺς συμμάχους εἰς σήμερον εἰρήνης
 καὶ συνδιαλλαγῆς. Ὁ Μητροδωρὸς υἱὸς τοῦ Ἄδράστου, ὃν ὁ
 πατήρ αὐτοῦ ἀνέθραψεν ἐν παραγγέλμασιν ὑποκρίσεως, ἀδικίας
 καὶ ἀπανθρωπίας, ἔφυγεν αἰσχρῶς. Ἀλλ' οἰκέτης τίς αὐ-
 τοῦ, συμμέτοχος τῶν αἰσχουργιῶν καὶ τῶν ὀραστέων του,
 ὃν ἐκεῖνος ἀπῆλευθέρωσε καὶ ἐπλήρωσεν εὐεργεσιῶν, καὶ εἰς
 ὃν ἐνεπιστεύθη φεύγων τὴν ζωὴν του, δὲν ἐσυλλογίσθη ἄλλο
 εἰμὴ νὰ τὸν προὔσῃ διὰ τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ συμφέρον· ὅθεν ἐ-
 τοκουμάτισεν αὐτὸν ὀπισθεν φεύγοντα θανάσιμως, εἴτα τοῦ
 ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν, καὶ λαβὼν αὐτὴν ἐκ τῆς κόρης ἐφε-
 ρεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν συμμάχων, ἐπειδὴ ἤλπιζεν ὅτι
 θέλει τύχει μεγάλης ἀμοιβῆς διὰ πρᾶξιν, ἥτις ἔσεται πέρας
 εἰς τὸν πόλεμον. Ἀλλ' οἱ σύμμαχοι ἐβδελύχθησαν τὸ κα-
 κουργημα αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐθανάτωσαν. Ὁ Τηλέμαχος τότε
 βλέπων τὴν κεφαλὴν τοῦ Μητροδωροῦ, ὅστις ἦτο νέος θαυ-
 μαστῆς ὀραιοτήτος, καὶ φάσκει ἀγαθός, ἀλλ' ὃν ἡ φιλῶδονία
 καὶ τὰ κακὰ παραδείγματα τοῦ πατρὸς διέφθειραν, δὲν
 ἠδυνάθη νὰ κρατήσῃ τὰ δάκρυα. Οἴμοι! ἀνέκραξεν, ἰδοὺ εἰς
 τοῖον βάρυθρον ἀπωλείας φέρει νέον ἡγεμόνα ἢ ἀκολασίαν καὶ
 ἢ κακὴν ἐξίς· ὅσῳ πλέον ὑπερήφανος καὶ ζωηρὸς ὁ τοιοῦτος
 ὑπάρχει, τόσῳ μᾶλλον πλανάται καὶ ἀποσκιασθῇ παντὸς αἰ-
 σθήματος ἀρετῆς. Ὅθεν καὶ ἐγὼ τὰ ὅμοια ἤθελον πάθει, ἐάν

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

26

αἱ δυστυχίαι, ἐν αἷς ἐγεννήθην καὶ ἀνεντράφην, χάρις τοῖς θεοῖς, καὶ αἱ νοθεαῖαι τοῦ Μέντορος δὲν μὲ ἐσυνέτιζον.

Οἱ Λαύνοιο συγκροτήσαντες συνέλευσιν ἐζήτησαν ὡς μοναδικὸν ὅρον εἰρήνης νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ ἐκλέξωσι βασιλέα ὁμοεθνῇ των, ὅστις νὰ δυνηθῇ διὰ τῶν ἀρετῶν του νὰ ἐξαλείψῃ τὸν ψόγον, ὃν ὁ ἀσεβὴς Ἀδραστος προσέτριψε τῇ βασιλείᾳ. Ἐδόξαζον δὲ τοὺς θεοὺς, ὅτι ἀπηλλάγησαν τοῦ τυράννου· ἤρχοντο ἄθροοι ν' ἀσπασθῶσι τὴν χεῖρα τοῦ Τηλεμάχου, ἥτις ἐβάρη ἐν τῷ αἵματι τοῦ τέρατος ἐκείνου, καὶ ἐθεώρουν ὡς θρίαμβον τὴν ἥττάν των. Οὕτως ἐπεσεν, ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀνεπανορθώτως, ἡ δυναστεία ἐκείνη, ἥτις ἤπειλε πᾶσας τὰς ἄλλας ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, καὶ ἐνεποίει τρόμον εἰς τοσοῦτους λαοὺς. Καθὼς δὲ αἱ γαῖαι ἐκείναι, αἵτινες ἐκ πρώτης ὀψεως φαίνονται μὲν στερεαὶ καὶ πάγαι, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ χρόνου μικρὸν κατὰ μικρὸν ὑποσκαπτόμεναι καταστρέφονται, τὰ θεμέλιά των παραλύουσι καὶ αἶφνης καταρρέουσι καὶ ἀνοίγουσιν ἄβυσσον, οὕτω καὶ ἀδικός τις καὶ πονηρὰ ἐξουσία, οἶανδ' ἄποτε εὐτυχίαν καὶ ἂν ἔχῃ, διὰ τῶν βικαιοπραγιῶν τῆς ὑποσκάπτει βάρανθρον εἰς ἑαυτὴν καὶ ἐν αὐτῷ καταπίπτει. Ὁ δόλος καὶ ἡ ἀπανθρωπία κατατρώγουσι τὰ στερεώτερα θεμέλια ἀνόμου ἀρχῆς· οἱ ἄνθρωποι τὴν θαυμάζουσι, τὴν φοβοῦνται, τρέμουσιν ἐνώπιόν τῆς, μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν αὕτη πλέον δὲν ὑφίσταται. Πίπτει ὑπὸ τοῦ ἰδίου βάρους τῆς καὶ οὐδὲν δύναται νὰ τὴν ἀνορθώσῃ, διότι κατέστρεψε διὰ τῶν χειρῶν τῆς τ' ἀληθινὰ στηρίγματά τῆς ἥτοι τὴν ἀληθειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, αἵτινες προσελκύουσι τὴν ἀγάπην, καὶ τὴν εὖνοιαν τῶν λαῶν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΚΤΟΝ

Ἡ πόθεις

Οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ συνέρχονται ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἵνα σκεφθῶσι περὶ τῆς αἰτήσεως τῶν Δαυνίων.—Οἱ περισσότεροι μεταξὺ αὐτῶν θέλουσι νὰ διανεῖμωσι πρὸς ἀλλήλους τὴν χώραν τῶν Δαυνίων καὶ πυσφύρουσιν εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὡς ἀμοιβὴν, τὴν εὐφορον γῆν Ἄρπης.—Ὁ Τηλέμαχος ἀποποιεῖται αὐτήν, καὶ ἀποδεικνύει ὅτι κοινὸν συμφέρον τῶν συμμάχων εἶναι ν' ἀφῇωσιν εἰς τοὺς Δαυνίους ἐλευθερίαν τὴν χώραν τῶν καὶ νὰ ταῖς δώσωσι βασιλεῖα τὸν Πολυδάμαντα περιώνυμον στρατηγὴν τοῦ ἔθνους τῶν, καὶ τιμώμενον ἐπίσης διὰ τὴν σοφίαν του, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀνδρίαν του.—Ἡ πρότασις γίνεται δεκτὴ παρὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ πληροὶ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως τοὺς Δαυνίους.—Ὁ Τηλέμαχος πείθει ἐπομένως τοὺς νὰ παραχωρήσωσι τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἄρπης εἰς τὸν Διομήδην, βασιλεῖα τῆς Αἰτωλίας, ὅστις εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας τραυματίσας τὴν Ἄφροδιτην κατεδιώκετο ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἐκείνου μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ὑπὸ τῆς μνησικακούσης αὐτῆς θεᾶς.—Τῶν παραγῶν οὕτω διασκεδασθεῖσάντων, ἕκαστος τῶν ἡγεμόνων ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια.

Τῇ ἐπαύριον οἱ ἡγεμόνες τοῦ στρατοῦ συνήχθησαν, ἵνα ἀναγορεύσωσι βασιλεῖα εἰς τοὺς Δαυνίους· ἔχαιρέ τις βλέπων τοὺς δύο στρατοὺς συνδεδεμένους διὰ φιλίας τοσοῦτον ἀνελπίστου, καὶ ἀποτελοῦντας ἐν καὶ μόνον σῶμα. Ὁ σοφὸς Νέστωρ δὲν ἠδυνήθη νὰ παρευρεθῇ εἰς τὴν συνέλευσιν αὐτὴν, διότι ἡ ὁδὸν προστιθεμένη εἰς τὸ γῆρας του, ἐμάρανε τὴν καρδίαν του καθὼς ἡ βροχὴ μαραίνει καὶ καταβάλλει περὶ τὴν ἐσπέραν ἄνθος, ὅπερ τὴν πρωτὴν ἦτον ὠραίισμα καὶ ἐγκαλώπισμα τῶν χλοερῶν ἀγρῶν¹. Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐγένοντο δύο πηγαὶ δακρύων ἀέναντι. Πόρρω αὐτῶν ἐφευγεν ὁ νύδνυμος ὕπνος, ὁ καταπραΰνων τὰς δριμυτέρας ἀλγυδόνας· ἡ ἐλπίς, ἥτις εἶναι πηγὴ τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, ἐσβέσθη

¹ Μήκων δ' ὡς ἐτέρωσε κάρη βάλεν, ἧτ' ἐνὶ κήπῳ,
Καρπῷ βριθαμένη νοτίῃσιν τε εἰαρινῇσιν. (Ὀμ. Ἰλ. Θ. στιχ. 306).

ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ πᾶσα τροφή ἦτο πικρά εἰς τὸ στόμα τοῦ δυστυχοῦς τούτου γέροντος, τὸ δὲ φῶς ἦν αὐτῷ μισητόν. Ἡ ψυχὴ τοῦ ὕεν ἐξήτει ἄλλο ἢ ν' ἀφήσῃ τὸ σῆμα καὶ νὰ βῇ ὁσθῇ εἰς τὴν αἰωνίαν νύκτα τοῦ βασιλείου τοῦ Πλούτιονος· πάντες οἱ φίλοι τοῦ μάτην τὸν παρεμβύθουν· ἡ καρδία τοῦ λαιποθυμοῦσα εἶχεν ἀηδιάσει πλέον τὴν φιλίαν, καθὼς δ' ἀσθενὴς ἀηδιάζει τὰ ἐκλεκτότερα φαγητά· εἰς πᾶσαν δὲ παρηγορίαν τῶν φίλων ἀπακρίνετο διὰ λυγρῶν καὶ στεναγμῶν. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν τὸν ἤκουον βοῶντα· Ὡ Πεισιστράτε, Πεισιστράτε, υἱέ μου Πεισιστράτε! μὲ προσκαλεῖς· σὲ ἀκολουθῶ. Σὺ θέλεις μοὶ καταστήσει τὸν θάνατον γλυκύν. Ὡ ἀγαπητὸν τέκνον! δὲν ἐπιθυμῶ ἄλλο ἢ νὰ σὲ ἐπαναλίδω εἰς τὰς ὄχθας τῆς Συγῆς. Οὕτω παρήρχοντο ὄραϊ ὀλόκληροι χωρὶς νὰ προσφέρῃ ἄλλας λέξεις, εἰμὴ στενάζων νὰ αἶρῃ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πλήρεις δακρύων πρὸς τὸν οὐρανόν.

Ἐν τούτοις οἱ ἡγεμόνες συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀνέμενον τὸν Τηλέμαχον, ὅστις ἦτο πλῆσιον τοῦ νεκροῦ τοῦ Πεισιστράτου· φαίνων αὐτὸν ἄνθη ἀφθόνοις χερσίν, καίων εὐωδίστατα ἀρώματα καὶ χέων ἐπ' αὐτοῦ θαλερὰ δάκρυα. Ὡ ἀγαπητέ μου συστρατιώτα, ἔλεγεν, οὐδέποτε ἐπιλησθήσομαι σου¹. Εἰδὼν σε εἰς Πύλον, σὲ ἠκολούθησα εἰς Σπάρτην καὶ σὲ εὗρον ἐκ νέου εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς μεγάλης Ἑσπερίας. Σοὶ ὀφείλω θείρους εὐγνωμοσύνας· σὲ ἠγάπων καὶ μὲ ἠγάπας ἐπίσης. Ὁμολογῶ τὴν ἀνδρίαν σου, ἥτις ἐμελλε νὰ ὑπερβῇ τὴν ἀνδρίαν πολλῶν ὀνομαστῶν Ἑλλήνων. Ὁἱμοὶ! αὐτὴ σὲ ἔφερεν εἰς τὸν ἔντιμον τοῦτον θάνατον, ἀλλ' αὐτὴ ἐστέρησε καὶ τὸν κόσμον ἀρτιγεννήτου ἀρετῆς, ἥτις ἐμελλε νὰ ἐξισωθῇ πρὸς τὴν τοῦ πατρός σου· καὶ ἡ φρόνησίς σου καὶ ἡ εὐγλωττία σου, εἰς ὠριμωτέραν ἡλικίαν ἤθελον εἶσθαι ὅμοιαι πρὸς τὰς τοῦ γέροντος τούτου, τοῦ παρὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων θαυμαζομένου. Σὺ εἶχες τὴν γλυκεῖαν ἐκείνην πειθῶ, εἰς ἣν οὐδεὶς δύναται

1 Τῷ δ' οὐκ ἐπιλήσονται, ἄρ' ἂν ἔχωγε

Ζωσίοιν μετῴ καὶ μοι φίλα γούνατ' ὀρώρη.

Εἰ δὲ θανόντων περ καταλήθοντα' εἰν Ἀῖδαο,

Δυστὰρ ἐγὼ καὶ κτεῖ φίλου μεμνήσομαι· ἑταίρου. (Ὀμ. Π. π. τ. γ. 387).

ν' ἀνθέξῃ τοὺς ἀφελεῖς ἐκείνους τρόπους τοῦ ἀγορεύειν, τὴν ἀξιώπαινον ἐκείνην μετριοφροσύνην, ἥτις εἶναι θέλγητρον καταπραΰνον τὰ ἐρεθισμένα πνεύματα, τὸ ἡγεμονικὸν ἐκείνο, ὅπερ προέρχεται ἐκ τῆς συνέσεως καὶ τῆς ἰσχύος τῶν ἁρῶν βαυλευμάτων. Ὅτε ἐλάλει, πάντες προσέχον λέγοντες, ὅτι εἶχε δίκαιον ὁ λόγος σου ἀφελῆς καὶ ἀλλότριος πάσης κομπορημοσύνης, ἔρρεεν ἡδέως εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουόντων, καθὼς ἡ δρόσος ἐπὶ τοῦ βλαστάνοντος γόρτου. Οἱμοὶ! τοσαῦτα ἀγαθὰ, ἅτινα εἶχονεν πρὸ ὀλίγων ὥρων, μᾶς ἀφρέθησαν ἔσχαί. Ὁ Πεισίστρατος, ὃν ἡσπάσθην τὴν πρώτην ταύτην, δὲν ζῇ πλέον, δὲν μᾶς ἀπέμεινεν αὐτοῦ εἰμὴ ἡ λυπηρὰ ἐνθύμησις. Τοῦλάχιστον ἐὰν ἔλκεις, Πεισίστρατε, τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Νέστορος πρὶν ἢ ἡμεῖς κλείσωμεν τοὺς ἰδιούς σου, αὐτὸς δὲν ἔθελεν ἰδεῖ τὸ οἰκτρὸν θέαμα, ὅπερ βλέπει· δὲν ἔθελεν εἶσθαι ὁ ἀθλιέστερος πάντων τῶν πατέρων.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους, ὁ Τηλέμαχος προσέταξε νὰ πλύνωσι τὴν αἵματηρὰν πληγὴν, τὴν ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ Πεισιστράτου· εἶτα τὸν ἐξήπλωσαν ἐπὶ κλίνης πορφύρας, ἐν ᾗ ἡ κεκλιμένη καὶ παραμειορρομένη κεφαλὴ τοῦ ὁμοιάζε πρὸς νέον δένδρυλιον, ὅπερ ἐπὶ τινα καιρὸν καλύψαν διὰ τῆς σκιᾶς τοῦ τὴν γῆν, καὶ βλαστῆταν πρὸς τὸν αὐρανὸν κλάδους ἀνθρώπους, ἐκόπη αἰφνης διὰ τοῦ πελέκεως τοῦ ὕλοτόμου, καὶ δὲν συνέχεται πλέον πρὸς τὸ στέλεχος αὐτοῦ, οὐδὲ πρὸς τὴν ζεῖδωρον ἄρουραν, ἥτις ἔτρεφε τὰς ρίζας τοῦ εἰς τὸν κόλπον τῆς μαραίνεται δὲ, ἡ γροιά τοῦ ἐκλείπει, δὲν δύναται νὰ στηριχθῇ καὶ καπιπίπτει· οἱ κλάδοι τοῦ, οἵτινες ἀπέκρυπτον τὸν οὐρανὸν, σύρονται εἰς τὴν γόνιν, μεμαραμμένοι καὶ ἀπεξηραμμένοι, ἐκεῖνο δὲ κεῖται κορμὸς καταβεβλημένος καὶ γεγυμνωμένος πασῶν τῶν χαρίτων τοῦ¹. Οὕτω καὶ ὁ Πεισίστρατος,

¹ Ὁ δ' ἐν γόνιῃσι χαμαὶ πέσεν, αἰγερὰς ὥς,

Ἢ βῆ τ' ἐν εἰαμενῇ ἔλας· μεγάλοια πεφύκη.

Λεῖν, ἀτὰρ τε οἱ ὄζαι ἐπ' ἀκροτάτῃ πεφύκασιν·

Τὴν μὲν δ' ἄρματα πηγῆς ἀνὴρ αἰῶνι σιδήρῳ

Ἐξέταμ', ὅρα· ἵπτον χάρμῃ περικαλλεῖ διφρῶ.

Ἢ μὲν τ' ἀζομένη κεῖται καταμοῖο παρ' ὄχθας.

(Ὁμ., Π. Δ. στίχ. 482.)

λαία γινόμενος τοῦ θανάτου, ἐκομίζετο ἤδη παρ' ἐκείνων, οἵ-
τινες ἐμελλον νὰ τὸν βάλωσιν ἐπὶ τοῦ παμφάγου πυρός· ἡδὴ
ἡ φλόξ ἀναλάμπει πρὸς οὐρανόν. Λόχος Πυλίων ταπεινῶ τῷ
βλέμματι καὶ ἐμπλεὲς θαυμάτων, ἀνατετραμμένα ἔχων τὰ ὀ-
πλα παρέπεμπεν αὐτὸν σκολιῶ βήματι. Ὁ νεκρὸς παρα-
χρημα καίεται, ἡ δὲ σποδὸς τίθεται εἰς χρυσὴν κάλπην. Ὁ
Τηλέμαχος, ὅστις φροντίζει περὶ τῆς κηδείας, παρακαταθέ-
τει τὴν κάλπην αὐτὴν, ὡς ἀνεκτίμητον θησαυρόν, εἰς χεῖρας
τοῦ Κῆλλυμάχου, παιδαγωγοῦ τοῦ Παισιστράτου. Φύλαξον,
τῷ λέγει, τὴν τέρενν ταύτην, ἥτις ἐστὶ λυπηρὸν μὲν, ἀλλὰ
πολύτιμον λείψανον ἐκείνου, ὃν ἠγάπησας. Τήρησαν αὐτὴν διὰ
τὸν πατέρα σου, ἀλλ' ἀνάμεινον νὰ τῷ τὴν ἐγχειρίσῃς, ὅπό-
ταν ἀποκτήσῃ ἀρκούσαν δύναμιν, ἵνα σοὶ τὴν ζητήσῃ ἐπειδὴ
συμβαίνει πολλάκις, ὥστε ὅ,τι διεγείρει ὀδύνην εἰς ἓνα και-
ρὸν νὰ πράξῃ αὐτὴν εἰς ἓν ἄλλον.

Μετὰ ταῦτα ὁ Τηλέμαχος ἐπορεύθη εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν
συμμάχων βασιλέων, ὅπου ἕκαστος ἰδὼν αὐτὸν ἐσιώπησεν ἐ-
πειδὴ ἤθελε νὰ τὸν ἀερασθῇ· αὐτὸς ὁμῶς ἠρρυθρίασε, καὶ δὲν
ἠδύνατο νὰ λαλήσῃ. Οἱ ἐπαινοὶ, οὓς ὁμοθυμαδὸν τῷ ἀπύ-
θουαν διὰ πᾶν ὅ,τι ἐπραξεν, ἐπυύξησαν τὴν ἀδημοσύνην του.
Ἐπεθύμει εἰ δυνατόν νὰ κρυβῇ, ἐπειδὴ τότε πρῶτον εὐρέθη
εἰς ἀμυγχνίαν καὶ ἀβεβαιότητα. Τελευταῖον ἐζήτησεν εἰς χά-
ριν νὰ μὴ τῷ εἰπωσι πλέον οὐδένα ἐπαινον. Ναὶ μὲν, εἶπεν,
ἀγαπῶ τοὺς ἐπαινοὺς, καὶ ἰδίως, ὅταν λέγωνται ὑπὸ δικα-
στῶν τοσαύτων ἐναρέτων, ἀλλὰ φοβοῦμαι μὴ τοὺς ἀγαπήσω
ὑπὲρ τὸ δέον, διότι αὐτοὶ ρθείρουσι τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς
πληροῦσι φιλαυτίας, τοὺς καθιστῶσι κενοδόξους καὶ πεφουσι-
ωμένους. Πρέπει νὰ ᾔναι τις ἄξιος ἐπαινῶν, καὶ ὁμῶς νὰ τοὺς
ἀποφεύγῃ, διότι οἱ καλλίτεροι ἐπαινοὶ ἐμυιάζουσι πρὸς τοὺς
ψευδεῖς. Οἱ χειρότεροι πάντων τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες εἰσιν οἱ
τύραννοι, ἐπὶνέθησαν ῥεῖποτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁποῖαν λοι-
πὸν ἡδονὴν αἰσθάνεται τις ἐπαινούμενος ὡς ἐκεῖνοι; Οἱ καλοὶ
ἐπαινοὶ εἰσιν, οὓς θέλετε μοὶ δώσει ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, ἐάν
μὲ κρίνητε ἄξιον αὐτῶν· ἐπειδὴ ἂν με νομίζητε ἀληθῶς ἀγα-
θόν, πρέπει καὶ νὰ πιστεύητε ὅτι θέλω νὰ ᾔμαι δίκαιος, με-

τριόφρων καὶ νὰ φοβῶμαι τὴν κενοδοξίαν¹. Φείσθητέ μου λοιπόν, ἂν μὲ τιμᾶτε, καὶ μὴ μ' ἐπαινείτε, ὡς φιλόδοξον ἄνθρωπον.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Τηλέμαχος οὐδὲν πλέον ἀπεκρίνατο πρὸς ἐκείνους, οὔτινες ἐξηκολούθουν ὑπερεκθειάζοντες αὐτόν, ἀλλ' ἤθει ἀταράχῃ ἀπεποιήθη πάντας τοὺς ἐπαινούς· ὅθεν ἤρχισαν νὰ φοβῶνται μὴ τὸν δυσαρρεστήσωσιν ἐπαινοῦντες αὐτὸν περισσότερον, καὶ οὕτως οἱ ἐπαινοὶ ἐπαυσαν· ἀλλ' ὁ θαυμασμός ἐξ ἐναντίας ἤβησε. Πάντες ἔμαθον ὅσῃ στοργὴν ἔδειξε πρὸς τὸν Πεισίστρατον, καὶ ὅσας φροντίδας κατέβαλεν ἀποδοῦς τῷ νεκρῷ αὐτοῦ τὰ νομισμένα· σύμπας δὲ ὁ στρατός κατενύγη ἐκ τῶν ἐνδείξεων αὐτῶν τῆς ἀγαθῆς καρδίας του μᾶλλον, ἢ ἐξ ἀπάσης τῆς σοφίας καὶ ἀνδρίας του. Εἶναι σοφός, εἶναι ἀνδρεῖος, ἔλεγον κατ' ἰδίαν πρὸς ἀλλήλους, εἶναι θεοφιλὴς, καὶ ἱληθινὸς ἥρως τῆς ἐποχῆς μας· εἶναι ἐξαίσιος ἀνὴρ· ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἰσὶ ἀπλῶς θαυμαστά, ταῦτα πάντα συντελοῦσιν ἀπλῶς ἵνα μᾶς ἐκπλήξωσι· τὸ δὲ κυριώτερον εἶναι φιλόανθρωπος, ἀνὴρ χρηστός, φίλος πιστός, οἰκτίρμων, ἐλευθέριος, ἀγαθὸς καὶ διάπυρος πρὸς οὐδὲ ἀγαπᾷ· εἶναι ἡ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις τῶν συζώντων μετ' αὐτοῦ. Ἀπέριψε τὴν ὑψηλοφροσύνην, τὴν ἀκηδίαν, τὴν υπερηφανίαν καὶ ἰδοὺ τὰ πλεονεκτήματα αὐτοῦ· ἰδοὺ τὰ θέλγοντα πᾶσαν καρδίαν, ἰδοὺ τὰ προσελκύοντα εἰς ἑαυτὸν πάντας ἡμᾶς, καὶ ἄτινα μᾶς καθιστῶσιν εὐαισθήτους εἰς τὰς ἀρετάς του. ἰδοὺ οἱ λόγοι, οὔτινες μᾶς παρακινοῦσι νὰ δώσωμεν καὶ τὴν ζωὴν μας ὑπὲρ αὐτοῦ.

Μόλις αἱ συνδιαλέξεις αὗται ἐτελείωσαν, καὶ ἀμέσως ἐγένετο σκέψις τοῦ νὰ δώσωσι βασιλεῖα εἰς τοὺς Λαυνίους. Οἱ πλείστοι τῶν ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ ἡγεμόνων, ἀπεφαίνοντο ὅτι ἔπρεπε νὰ διανοίμωσι πρὸς ἀλλήλους τὴν χώραν αὐτῶν, ὡς τόπον κατακτηθέντα, καὶ ἔδεδον εἰς τὸν Τηλέμαχον, ὡς γέρας, τὴν εὐφορὴν γῆν τῆς Ἀρπης, ἥτις παράγει δις τοῦ ἐγκαυτοῦ τὰ πλούσια προϊόντα τῆς Δήμητρος, τὰ γλυκὰ δῶρα

¹ Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι, θέλει. (Πλουτ. βίος Ἀριστείδου).

τοῦ Βάνχου καὶ τοὺς καρπούς τῆς θειθαλοῦς ἐλαίας τῆς κα-
θιερωμένης τῇ Ἀθηνᾷ. Ἡ γῆ αὐτῇ, τῷ ἔλεγον, θέλει σὲ
καταστήσει ἐπιλόχμονα τῆς πτωχῆς Ἰθάκῃς καὶ τῶν καλυ-
θῶν αὐτῆς, τῶν φρικωδῶν βράχων τοῦ Δουλιχίου, καὶ τῶν
ἀγρίων δασῶν τῆς Ζακύνθου. οὐκ ἔχει πλέον οὔτε τὴν πα-
τέρα σου, οὔτις πιθανῶς ἀπωλέσθη εἰς τὰ περὶ τὸν Καυτρεᾶ
πελάγη ἕνεκα τῆς ἐνδικήσεως τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς ἀργῆς
τοῦ Ποσειδῶνος, οὔτε τὴν μητέρα σου, ἥς αἱ μνηστῆρες δε-
σπόζουσιν ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σου, οὔτε τὴν πατρίδα σου,
ἥς ἡ γῆ δὲν εὐνοεῖται ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ἡ γῆ, ἣν σοὶ
δίδομεν.

Ἦκουσ μὲν μὲν ὑπομονῆς τοὺς λόγους αὐτοὺς, ἀλλ' οἱ
βράχοι τῆς Θράκης καὶ τῆς Θεσσαλίας δὲν εἶναι περισσώτερον
χωροὶ καὶ περισσώτερον ἀναίσθητοι εἰς τοὺς θρήνους ἐραστῶν
ἀπῆλπισμένων, ἢ ὅσον ὁ Τυλέμαχος ἦτον εἰς τὰς προσφορὰς
ταύτας. Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀπεκρίνετο, δὲν θέλωμαι οὔτε ἀπὸ τῶ
πλούτη, οὔτε ἀπὸ τῆς ἡδονᾶς· τί σημαίνει νὰ κατέχω με-
γαλειτέραν ἔκτασιν γῆς, καὶ νὰ διοικῶ πλείον' ἀριθμὸν ἀν-
θρώπων; Ἐκ τούτων δὲν κερδαίνω ἄλλο εἰμὴ πλείω ἀνισυ-
χίαν καὶ ὀλιγωτέραν ἐλευθερίαν. Ὁ βίος ἔχει ἀρκούσας συμ-
φορὰς ἔτι καὶ διὰ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς μᾶλλον σοφοὺς καὶ
μᾶλλον μετριοπαθεῖς, χωρὶς νὰ προσθέσῃ τίς εἰς αὐτὰς καὶ
τὴν δυσχέρειαν τοῦ κυβερνᾶν ἀνθρώπους ἀπειθεῖς, παραγο-
ποιούς, ἀδίκους, ἀπατεῶνας, ἀχαρίστους. Ὅταν θέλῃ τις,
ὑπὸ φιλαυτίας κινούμενος, νὰ ἀρχῇ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων,
καὶ νὰ μὴ ἀποβλέπῃ εἰς ἄλλο εἰμὴ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀρ-
χὴν, εἰς τὰς ἀπολαύσεις του, εἰς τὴν δόξαν του, εἶναι ἀνὴρ
ἀσεβής, τύραννος, μάστιξ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἀλλ' ὅταν
ἐξ ἐναντίας θέλῃ νὰ ἀρχῇ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰ παραγ-
γέλματα τῆς ἡθικῆς, τοῦτέστι πρὸς ὠφέλειαν αὐτῶν, εἶναι
ὀλιγώτερον ἄρχων ἢ κηδεμὼν αὐτῶν· δὲν ἔχει τότε εἰμὴ τὰς
ὀλίφεις αὐτῶν, αὐτίνες εἰσὶν ἄπειροι, καὶ παραιτεῖται τοῦ νὰ
ζητῇ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἀρχὴν του. Ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ὁ μὴ
κατατρώγων τὸ ἑαυτοῦ ποίμνιον, ὁ ὑπερασπίζων αὐτὸ κατὰ
τῶν λύκων, ὁ τιθέμενος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβά-

των, ὃ ἀγρυπνῶν νυκθήμερον ὅπως ἐπαγγέσῃ ταῦτα εἰς καλὰς νομὰς, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐπαυξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν προβάτων του διὰ τῆς ἀρπαγῆς τῶν τοῦ γειτονοῦ του, διότι ταῦτο ᾔθελεν ἐπαυξήσῃ τὰς ὀλίψεις του. Εἰ καὶ οὐδέποτε ἤρξα, προσέθετεν ὁ Τηλέμαχος, ἐδιδάχθην ὅμοις παρὰ τῶν νόμων καὶ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τῶν θεσπισάντων αὐτοὺς, πόσον εἶναι δυσχερὲς τὸ ἄρχειν πόλεων καὶ βασιλείων· ὅθεν ἄρκουμαι εἰς τὴν πτωχήν μου ἡθάκην. Καίτοι δὲ αὕτη εἶναι μικρά καὶ πτωχὴ, θέλω ὅμως ἔχει ἱκανὴν δόξαν, εὐφρόπτε βασιλεύσω αὐτῇ ἐν δικαιοσύνῃ, εὐσεβεῖα καὶ ἐπιεικίᾳ· καὶ δυστυχῶς θέλω βασιλεύσαι αὐτῇς λίαν ταχέως· οἱ δὲ θεοὶ δοῖεν ἵνα ὁ πατήρ μου, διαφυγὼν τὴν λύσσαν τῶν κυμάτων, βασιλεύσῃ ἐκεῖ μέχρις ἐσχάτου γήρατος, καὶ εἴθε ἀξιωθῇ νὰ διδαχθῇ παρ' αὐτοῦ εἰς μακρὸν χρόνον τίνι τρόπῳ δύνανται τις νὰ δαμάξῃ τὰ πάθη του, ὅπως μάθῃ νὰ δαμάξῃ ἐκείνα ὁλοκλήρου λαοῦ.

Μετὰ ταῦτα ὁ Τηλέμαχος εἶπεν. Ἀκούσατε, ὦ ἡγεμόνες, ἐνταῦθα συνηγμένοι, ὅ,τι νομίζω συμφέρον σας νὰ εἰπω. Ἐάν δώσῃτε εἰς τοὺς Λαονίους βασιλέα δίκαιον, αὐτὸς θέλει τοὺς κυβερνήσει δικαίως, θέλει τοὺς διδάξῃ πόσον εἶναι ὠφέλιμον νὰ φυλάττῃ τις τὸν λόγον του, καὶ νὰ μὴ ἀρπάξῃ ποτὲ τὴν περιουσίαν τῶν γειτόνων του, ὅπερ δὲν ᾔδυνήθησαν ποτὲ νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τὸν ἄσεβῃ Ἀδράστον. Ἐνόσω αὐτοὶ θέλουν κυβερνᾶσθαι ὑπὸ σοφοῦ καὶ ἐπιεικοῦς βασιλέως, σεις δὲν θέλετε φοβεῖσθαι αὐτοὺς, ἐπειδὴ πρὸς σᾶς θέλουσιν ὀφείλει τὸν ἀγαθὸν αὐτὸν βασιλέα, ὃν θέλετε τοῖς δώσει, καὶ θέλουν σᾶς ὀφείλει τὴν εἰρήνην καὶ τὴν εὐχμερίαν, ἥς θ' ὁποιαῦσιν. Οἱ λαοὶ αὐτοὶ, ἀντὶ νὰ σᾶς πολομῶσι, θέλουν σᾶς εὐλογεῖ διὰ παντός, ἐπειδὴ καὶ βασιλεὺς καὶ λαὸς ἔσονται ἔργον τῶν χειρῶν σας· ἀλλ' ἐάν θελήσῃτε νὰ διανεμηθῇτε τὴν γῶραν των, ἰδοὺ τὰ δυστυχήματα, ἅτινα σᾶς προλέγω. Ὁ λαὸς αὐτός, περιελθὼν εἰς ἐσχάτην ὀμπχανίαν, θέλει ἀνανεώσει τὸν πόλεμον· θέλει πολεμήσῃ γενναίως ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας του, οἱ δὲ δίκαιοι θεοὶ, οἱ αἵ ποτε ἐχθροὶ τῆς τυραννίας, θέλουν ἀντιληφθῇ αὐτοῦ. Καὶ ἐάν οἱ θεοὶ ἐπιβλέψωσιν ἐπ' αὐτοῦ τάχιον ἢ

βράδιον, σεις θέλετε συνταραχθῆ καὶ αἱ εὐτυχίαι σας θέλουσιν ἐκλείψει ὥστε καπνός, οἱ πολέμαρχοί σας θέλουσι στερηθῇ τῆς ἀπαιτουμένης συνέσεως καὶ ὀρθοφροσύνης, οἱ στρατοὶ σας τῆς ἀναγκαιᾶς ἀνδρείας, καὶ αἱ γαίαι σας τῆς προσδοκωμένης εὐφρορίας. Θέλετε γοητευθῆ, θέλετε θρασυνθῆ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις σας, θέλετε καταδικάσει εἰς σιωπὴν τοὺς τιμίους ἀνδράς, οἵτινες θέλουσι σᾶς λαλήσει τὴν ἀλήθειαν, καὶ θέλετε καταπέσει αἴφνης, ὃ δὲ κόσμος θέλει εἰπεῖ διὰ σᾶς: Ἰδοὺ λαοί, οἵτινες ἐμελλον νὰ δώσωσι νόμον εἰς ἅπαντας τὴν ὑφήλιον, ἀλλ' οἵτινες φεύγουσιν ὡς ἔλαφοι ἀπὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ γίνονται παίγνιον τῶν ἐθνῶν, ἅτινα τοὺς καταπατοῦσιν ὑπὸ τοὺς πόδας των. Ἰδοὺ ἡ θεία δίκη. Ἰδοὺ ποίας τύχης ἐγένοντο ἄξιοι λαοὶ ἄδικοι, υπερήφανοι καὶ εὐσπλαγχνοί.

Προσέτι θεωρήσατε ὅτι, ἐὰν ζητήσητε νὰ διανείμητε μεταξὺ σας τὴν κατὰκτησιν ταύτην, θέλετε διεγείρει καθ' ἑκαστῶν ἅπαντας τοὺς ὁμόρους λαοὺς, ἡ συμμαχία σας, συγκροτηθεῖσα πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς κοινῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑσπερίας κατὰ τοῦ ἄρπαγος Ἀδράστου, θέλει γενεῖ μισητή, καὶ σεις αὐτοὶ δὲ θέλετε κατηγορηθῆ εὐλόγως, ὅτι ζητεῖτε νὰ γίνητε τύραννοι ἀπάσης τῆς οἰκουμένης.

Ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι ἐνικήσατε τοὺς Δαυνίους καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς λαοὺς, ἡ νίκη αὐτὴ θέλει σᾶς καταστρέψει, καὶ ἰδοὺ πῶς. Περαιτηρήσατε ὅτι ὁ πόλεμος αὐτὸς ἔσεται πρὸς βλάβην σας, ἐπειδὴ μὴ στηριζομένου αὐτοῦ εἰς τὴν δικαιοσύνην, δὲν θέλετ' ἔχει μέτρον βέβαιον ὅπως καταμετρήσητε τὰς μεταξὺ σας ἀξιώσεις. Ἐκαστος θέλει ζητεῖ ἵνα ἡ μερίς του ἐκ τῆς κατακτήσεως ᾖ ἀνάλογος πρὸς τὴν δύναμιν του. Οὐδεὶς ὑμῶν θέλει ἔχει ἀνωτέραν ἐξουσίαν τῶν ἄλλων, ὅπως ποιῇ τὴν διανομὴν ταύτην καὶ ἰδοὺ ἀφορμὴ πολέμου, οὐτινος οἱ δισέγγονοι ὑμῶν ἴσως δὲν θέλουσιν ἰδεῖ τὸ τέλος. Δὲν ἦτο κάλλιον νὰ ᾗσθε δίκαιοι καὶ ἐπεικεῖς ἀντὶ νὰ ἐπιζητήτε τὴν φιλοδοξίαν μεταξὺ τοσούτων κινδύνων καὶ τοσούτων ἀναποφεύκτων δυστυχημάτων; Ἡ βαθεῖα εἰρήνη, αἱ γλυκαίαι καὶ ἀθῶαι τέρψεις αἱ συνοδεύουσαι αὐτήν, ἡ εὐκαταία

ἀφθονία, ἡ φιλία τῶν γειτόνων, ἡ ἀχώριστος τῆς δικαιοσύνης δόξα, ἡ ἐξουσία, ἦν ἀποκτᾶ τις γινόμενος διὰ τὰς τιμιότη-
 τας του διαιτητῆς πάντων τῶν ξένων λαῶν, δὲν εἶναι ἀρά
 γε ἀγαθὰ πολλῶ ἐπιθυμητότερα τῆς ἀφρονος κενοδοξίας καὶ
 τῆς ἀδίκου κατακτήσεως; Ὡς ἡγεμόνες! ὦ βασιλεῖς! βλέ-
 πετε ὅτι σᾶς λαλῶ χωρὶς συμφέρον· ἀκούσατέ μου λοιπὸν
 ἀντιλέγοντος, ἕνεκα τῆς πολλῆς πρὸς σᾶς ἀγάπης μου, καὶ
 δυσκαρτετοῦντος σας, ἐπειδὴ σᾶς παριστῶ γυμνὴν τὴν ἀλή-
 θειαν.

Ἐν τῷ ὁ Τηλέμαχος ἐλάλει μετὰ ἦλους ἡγεμονικοῦ, ὅπερ
 οὐδέποτ' ἐφάνη εἰς ἄλλον ἀνθρώπον, πάντες δὲ οἱ ἡγεμόνες
 ἐκπεπληγμένοι καὶ ἀμνησχοῦντες ἐθαύμαζον τὴν σύνεσιν τῶν
 συμβουλῶν του, ἠκούσθη θορυβώδης ψιθυρισμὸς διαδιδόμενος
 εἰς ἅπαν τὸ στρατόπεδον, ὅστις περιῆλθε μέχρι τοῦ τόπου,
 ὅπου τὸ συνέδριον τῶν βασιλέων συνεσκέπτετο. Ἐρρέθη ὅτι
 ξένος τις προσωρμίσθη εἰς τὰς ἀκτὰς ἐκείνας μετὰ ἐνόπλου
 στρατοῦ· ὅτι ὁ ἄγνωστος αὐτὸς ἔχει ἦλος ὑπερήφανον, ὅτι ἡ
 συμπεριφορὰ του δεικνύει ἥρῳα ἄνδρα· ὅτι εὐκόλως πᾶς τις
 κατανοεῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ὑπέστη μακρὰ δεινὰ καὶ τελευ-
 ταῖον ὅτι ἕνεκα τῆς μεγαλοψυχίας του διεσώθη. Ἐν τῇ ἐμ-
 φανίσει του οἱ ἐγγύριοι λαοὶ, οἱ φυλάσσοντες τὴν παράλιαν
 ἠθέλησαν νὰ τὸν ἀποκρούσωσιν ὡς ἐπίμολον ἐχθρόν. Ἰκεῖνος
 ὁμῶς σπασάμενος τὰ ξίφος, ἦθει ἀπαράχω, ἐκήρυξεν ὅτι δύ-
 ναται νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν, ἐὰν θελήσῃ τίς νὰ τὸν προσβά-
 λῃ, καὶ ὅτι δὲν ἐπιζητεῖ ἄλλο εἰμὴ εἰρήνην καὶ ξενίαν. Ἐν
 τῷ ἅμα προὔτεινε κλάδον ἐλαίας, ὡς ἱκέτης καὶ εἰσθηκούσθη·
 παρεκάλει δὲ νὰ τὸν ὀδῇ ἥσως πρὸς τοὺς κυβερνῶντας τὴν
 ἀκτὴν ταύτην τῆς Ἑσπερίας, καὶ τὸν προσήγαγον ἐνώπιον
 τῶν ἐνταῦθα συνηγμένων βασιλέων.

Μόλις ὁ λόγος οὗτος διεσπάρη καὶ ἰδοὺ ὁ ἄγνωστος ἐμφα-
 νιζόμενος ἐν ἀξιώματι, ὅπερ ἐξέπληξεν ἅπασαν τὴν συνέλευ-
 σιν. Εὐκόλως ἠδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ θεὸς
 Ἄρης, ὁπόταν συνεγείρῃ εἰς τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῆς Θράκης τὰ
 φιλοπόλεμα στρατεύματά του· ἤρχισε λοιπὸν οὕτω τὸν λόγον.

Ὡς σεῖς, ποιμένες τῶν λαῶν, οὔτινες συνήχθητε ἐνταῦθα

ἀναμνησθῆναι ἵνα ὑπερισπίσῃτε τὴν πατρίδα κατὰ τῶν ἔλ-
 θρον αὐτῆς καὶ νὰ συντελέσῃτε, ἵνα λαχύσωσιν οἱ δικαιο-
 τεροὶ νόμοι ἐν αὐτῇ· ἀκούσατε ἀνθρώπου, ὃ ἡ τύχη κατὰ
 δίδωκεν. Εἶθε οἱ θεοὶ νὰ μὴ σᾶς ἀξιώσωσι ποτε νὰ ἴδῃτε
 παρόμοια δυστυχήματα! Ἐγὼ εἶμαι ὁ Διομήδης, ὁ βασιλεὺς
 τῶν Λίτωλῶν, ὁ τραυματίας τὴν Ἀφροδίτῃ κατὰ τὴν πο-
 λιόρῳ τῆς Τροίας· ἡ ἐκδίκησις τῆς θεᾶς αὐτῆς μὲ κατα-
 διώκει πανταχῶς γῆς. Ὁ Ποσειδῶν μὴ δυνάμενος νὰ ἐναν-
 τιωθῇ εἰς τὴν θεῖαν αὐτὴν θυγατέρα τῆς θαλάσσης, μὲ ἀφῆ-
 κεν εἰς τὴν μανίαν τῶν ἀνέμων καὶ τῶν κυμάτων, ἅτινα συ-
 νέτριψαν πολλάκις τὰ πλοῖά μου κατὰ τῶν σκοπέλων. Ἡ
 ἀμείλικτος Ἀφροδίτη μὲ ἐστέρησε τῆς ἐλπίδος τοῦ νὰ ἐπα-
 ναῖδω τὸ βασίλειόν μου, τοὺς οἰκείους μου καὶ τὸ γλυκὺ φῶς
 τῆς πατρῴας ἐστίας, ὅπου ἐγεννήθην. Καὶ δὲν θέλω ἐπα-
 ναῖδει ποτὲ πᾶν ὅ,τι ἔχω προσφιλεστον εἰς τὸν κόσμον
 τοῦτον. Ἐρχομαι λοιπὸν μετὰ πολλὰ ναυάγια ἐκζητήσων εἰς
 τὰς ἀγνώστους ταύτας ἀκτὰς μικρὰν ἀνεῖν καὶ ἀσφαλῆ κα-
 ταφυγῆν. Ἐάν σέδῃσθε τοὺς θεοὺς, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν ξένον
 Δία, ἐάν ᾗσθε εὐλασθῇτοι πρὸς εὐσπλαχνίαν, μὴ μοὶ ἀρνη-
 θῇτε εἰς τοὺς εὐρυχώρους τοὺτους τόπους, μικρὰν γωνίαν γῆς,
 λιπαρὰν τινα ἄρημον, ἄμμον τινα ἢ ἀπότομόν τινα βράχον,
 ὅπου θέλω κτίσει μετὰ τῶν συνοδοιπόρων μου πόλιν, ἥτις
 θέλ' εἶσθαι τοῦλάχιστον ὁμοειδὲς τῆς ἀπωλεσθεσῆς
 πατρίδος μας. Ἡμεῖς δὲν ζητοῦμεν ἄλλο, εἰμὶ ὀλίγα πλέθρα
 γῆς, ἥτις εἰς σᾶς ἦναι ἄχρηστοι, καὶ ὑποσχομέθα νὰ ζήσω-
 μεν μεθ' ὑμῶν εἰς στενὴν συμμαχίαν· οἱ ἐχθροὶ σας θέλουσιν
 εἶσθαι καὶ ἰδιοὶ μας· θέλομεν συμπεθέξει εἰς ὅλας τὰς δια-
 φοράς σας. Ἀλλὰ ζητοῦμεν τὸ ἐλεύθερον, ἵνα πολιτευθῶμεν
 κατὰ τοὺς νόμους μας.

Ἐν ᾧ ὁ Διομήδης οὕτως ἐλάλει, ὁ Γηλέμαχος ἔχων τὰ
 βλέμματα εἰς αὐτὸν προσηλωμένα, ἐφάνερωνεν εἰς τὸ πρόσω-
 πόν του πάντα τὰ διάφορα πάθη, ἅτινα ᾗσθάνετο, καθόσον
 ὅτε ὁ Διομήδης ἔρχισεν νὰ διηγῇται τὰ μακρὰ αὐτοῦ δυστυ-
 χήματα. ἤλπισεν ὅτι ὁ μεγαλοπρεπὴς οὗτος ἀνὴρ ἦτον ὁ πα-
 τὴρ του. Ἄμα δὲ οὗτος ἐκήρυξεν ὅτι ἦτον ὁ Διομήδης, τὸ

τοῦ Τηλεμάχου ἐμαράνθη ὡς ὤρετον ἄνθος, ὅπερ
 ἀνελύθει βροεῖς ἀμαυροῦσιν διὰ τῆς ψυχρᾶς πνοῆς τῶν
 ταῦτα οἱ λόγοι τοῦ Διομήδους, ὅτις παρεπονείτο διὰ
 τὴν ὀργὴν τῆς θεᾶς, τὸν ἐκίνησαν εἰς οἶκτον, ἀναλο-
 μένον ὅτι τὰ αὐτὰ περίπου δυστυχήματα, ὑπέφεραν ὁ τε
 τῆς τοῦ καὶ αὐτός. Δάκρυα λύπης καὶ χαρᾶς ἔρρευσαν ἐκ
 παρειῶν του, καὶ ὥρμηκε νὰ ἐναγκαλισθῇ τὸν Διομήδην.
 ὅμως ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύος, ἀνέκραξεν, ὅν ἐγνώρισας, καὶ
 δὲν ἐγένετο πρὸς σὲ ἀνωφελές, ὅτε ἐκυρίευσας τοὺς ἴπ-
 ος τοῦ Ἰοῖσου. Οἱ θεοὶ τὸν ὀργίσθησαν ὡς σέ. Ἐάν οἱ χρη-
 σίμοι τοῦ Ἡρέδου δὲν ἦναι ψευδεῖς, ἐκεῖνος ζῇ εἰσέτι. Ἀλ-
 λ' αἰεὶ δὲ ἐμέ· δὲν ζῇ. Ἀνεχώρησα ἐξ Ἰθάκης πρὸς ἀνα-
 τολὴν του, καὶ μέχρι τοῦ νῦν δὲν δύναμαι, οὔτε αὐτόν, οὐ-
 κείνην νὰ ἐπαναῖδω. Κρίνε λοιπὸν ἐκ τῶν ἐμῶν δυστυχ-
 ῶν ὅποιαν συμπάθειαν ὀφείλω νὰ ἔχω πρὸς τὰ σεαυτοῦ.
 τοῦτο εἶναι τὸ κέρδος ἀνθρώπου δυστυχούς, τὸ νὰ μάθῃ
 συμπαθεῖ εἰς τὰς θλίψεις τοῦ πλησίον. Καὶ τοι δὲ ξένος
 εἶμαι, γενναῖε Διομήδεις, δύναμαι (ἐπειδὴ δὲν ἀντετάχην
 αὐτὸν κακῶς, ἂν καὶ δυστυχῆς, ἐν τῇ παιδικῇ μου ἡλι-
 ἐνεκα τῶν συμβάντων τοῦ πατρός μου, ὥστε ν' ἀγνοῶ ὁ-
 ὅς ὑπῆρξεν ἡ δόξα σου εἰς τὰς μάχας), δύναμαι λέγω, ὃ
 φειδώτατε πάντων τῶν Ἑλλήνων μετὰ τὸν Ἀχιλλέα, νὰ
 λορηγήσω βοηθήματά τινα. Οἱ ἡγεμόνες αὐτοί, οὐς βλέπεις
 εἰσὶ φιλόανθρωποι· γινώσκουσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀρετὴ,
 ἀλλ' ἀληθινὴ γενναιοφυχία, αὐδὲ μόνιμος δόξα, ἀνευ φιλαν-
 θρίας. Ἡ δυστυχία προσθέτει νέαν λαμπρότητα εἰς τὴν
 τῶν ἀνθρώπων· οὗτοί εἰσιν ἀτελεῖς, ὁπόταν δὲν ἐγέ-
 το δυστυχεῖς· ὁ βίος των στερεῖται τῶν παραδειγμάτων
 ὑπομονῆς καὶ τῆς καρτερίας· ἀλλ' ἡ παθοῦσα ἀρετὴ κατα-
 ρεῖ πᾶσαν καρδίαν ἔχουσαν κλίσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἀ-
 ἴμην λοιπὸν τὴν φροντίδα τοῦ νὰ σὲ παραμυθίσωμεν, ἄφ'
 οἱ θεοὶ σὲ ἀπέστειλαν πρὸς ἡμᾶς· εἶναι δῶρον τοῦτο, ὅπερ
 ἡμᾶς δίδουσι, καὶ εὐτυχεῖς πρέπει νὰ λογιζώμεθα, ἐάν
 ἡθώμεν νὰ προαῦνωμεν τὰς θλίψεις σου.
 Ἐν ᾧ αὐτὸς ἐλάλει, ὁ Διομήδης ὅλος ἐκθαμβος τὸν ἐθεώ-

ρει ἀσκαρδαμυκτί, καὶ ῥηθάνετο συντριβομένην τὴν κα-
του, περιεπτύσσοντο δ' ἀλλήλους ὥσανει ῥσαν πρό-
στενωτάτοι φίλοι. Ὡς ἄξιε υἱὲ τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεύς
κραξεν ὁ Διομήδης· ἀναγνωρίζω εἰς σὲ τὴν γλυκύτα-
πρὸς ὅπου, τὴν χάριν τῶν λόγων, τὴν δυναμὶν τῶν νοημάτων
τὴν εὐγένειαν τῶν αἰσθημάτων καὶ τὴν σοφίαν τῶν σπουδῶν
τοῦ πατρός σου.

Ἐν τοσοῦτῳ καὶ ὁ Φιλοκτήτης ἐναγκαλιζέται τὴν
τοῦ Τηδέως, καὶ διηγοῦνται πρὸς ἀλλήλους τὰς λυπη-
χας τῶν· ἔπειτα ὁ Φιλοκτήτης τῷ λέγει. Ἀναμφιβό-
λως εὐχαριστήθη συντυχάνων ἐκ νέου τὸν σοφὸν Νέστο-
ρ, ὅστις ἀπώλεσε τὸν Πεισίστρατον, τὸν νεώτατον τῶν υἱῶν
καὶ δὲν τῷ ὑποδείπεται πλέον ἐν τῷ βίῳ τούτῳ εἰς
ἑδδὸς ἢ ἄγουσα αὐτὸν πρὸς τὸν τάφον. Ἐλθέ νὰ τὸν πα-
ρήσης, διότι δυστυχὲς φίλος εἶναι καταλλήλότερος πρὸς
ἄλλου παρήγορος τῆς τεθλιμμένης καρδίας του. Παρα-
ἔπορευθησαν ἑμοῦ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Νέστορος, ὅστις
ἀνεγνώρισε τὸν Διομήδην· τοσοῦτον ἡ λύπη ἐμάρανε τὸν
μά του, καὶ ἤμβλυσε τὰς αἰσθήσεις του. Κατ' ἀρχὰς
μὴδης ἔκλαυσε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἡ συνέντευξις τῶν ἐν-
ἄφορμῃ διὰ τὸν γέροντα νέας ἐδύνης· ἀλλ' ὀλίγον κατ-
γοῦ ἡ παρουσία τοῦ φίλου αὐτοῦ ἐπράυνε τὴν καρδίαν
εὐκόλως δ' ἐνόησεν ἕκαστος ὅτι τὰ δεινὰ του ἀνεκονο-
ῶντος ἐκ τῆς ἡδονῆς ὅτι διηγείται αὐτὰ, καὶ ἀκούει
τοῦ Διομήδους.

Ἐν τῷ δὲ οὗτοι συνδιελέγοντο ἑμοῦ, οἱ βασιλεῖς συνε-
νοι ἐσχέποντο μετὰ τοῦ Τηλεμάχου τὸ τί ἐμελλον νὰ ἐ-
ξωσιν. Ὁ Τηλέμαχος τοὺς συνεβούλευσε νὰ δώσωσιν εἰς
Διομήδην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρπης καὶ νὰ ἐκλέξωσι
σιλέα τῶν Δαυνίων τὸν ὁμογενὴ τῶν Πολυδάμαντα. Ὁ Πολυ-
δάμας δ' οὗτος ἦτο περίφημος στρατηγός, ὃν ὁ Ἀδραστη-
ὕπὸ ζήλοτυπίας, δὲν ἠθέλησέ ποτε νὰ μεταχειρισθῇ φοβου-
νος μὴ ἀναγραφῇ εἰς τὸν ἱκανὸν τοῦτον ἄνδρα ἢ αἰσία ἐκ-
σις τοῦ πολέμου, οὗ τὴν δόξαν ἄπασαν ἤλπιζε μόνος
νὰ δρέψῃ. Ὁ Πολυδάμας πολλάκις τὸν ἐπληροφόρησε κα-

ἰδίαν, ὅτι διεκινδύνευε πολὺ τὴν ζωὴν τοῦ καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ἐπικρατείας τοῦ εἰς τὸν πόλεμον αὐτὸν ἀπέναντι τοσούτων ἔθνων κατ' αὐτοῦ συμμαχησάντων. Τὸν συνεβούλευε νὰ τινῇ διαγωγὴν εὐθυτέραν καὶ ἐπεικεστέραν πρὸς τοὺς γείτονάς του. Ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι οἱ μισοῦντες τὴν ἀλήθειαν, μισοῦσιν ἐπίσης καὶ τοὺς λέγοντας αὐτὴν· δὲν θέλγονται οὔτε ἐκ τῆς εἰλικρινείας των, οὔτε ἐκ τοῦ ζήλου των, οὔτε ἐκ τῆς ἀφιλοκερδείας των. Ἀπατηλὴ τις εὐτυχία εἶχε σκληρύνει τὴν καρδίαν τοῦ Ἀδράστοῦ ἐναντίον πάσης σωτηρίου συμβουλῆς, καὶ ἐπειδὴ χωρὶς ν' ἀκολουθῇ ταύτην ἐθριάμβευε καθ' ἐκάστην κατὰ τῶν ἐχθρῶν του, ἢ ὑπερῆφάνεια, ὁ δόλος, ἢ βία ἔφερον πάντοτε τὴν νίκην πρὸς τὸ μέρος του. Οὐδὲν τῶν δυστυχημάτων, δι' ὧν ὁ Πολυδάμας πρὸ τοσούτου καιροῦ τὸν ἠπειλῆσε τῷ συνέβη. Ὅθεν ὁ Ἀδράστο· ἐχλεύαζε φρόνησιν τοσοῦτον προνοητικὴν ἥτις ἀνήγγελλε πάντοτε δυστυχήματα. Ὁ Πολυδάμας λοιπὸν τῷ ἦτον ἀφόρητος· τὸν ἀπέλυσε τῆς ὑπηρεσίας του, καὶ τὸν ἀφῆκε νὰ τῆκεται ἐν τῇ ἀπραγμοσύνῃ καὶ τῇ πτωχείᾳ.

Κατ' ἀρχὰς ὁ Πολυδάμας ἐθλίβη διὰ τὰ δυστύχημα αὐτό, ἀλλὰ τοῦτο τῷ ἦνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἵνα ἴδῃ τὴν ματαιότητα τῶν μεγάλων εὐτυχιῶν. Ἐγένετο σοφὸς ἐξ οἰκείας πείρας· ἔχαιρεν ὅτι ἐδυστύχησε· συνειθισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ζῇ λιτῶς, νὰ διδάσκηται τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων, νὰ καλλιεργῇ τὰς ἀτομικὰς ἐκεῖνας ἀρετάς, αἱτινὲς εἰσι πολλῷ τιμιώτεραι τῶν κατ' ἐπίδειξιν ἀρετῶν τελευταίων ν' ἀδιαφορῇ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἵνα μὴ ἔχῃ χρεῖαν αὐτῶν. Διέμεινε δὲ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἄρου Γαργάνου¹, ἐν τῇ ἐρημίᾳ, ὅπου βράχος τις κοῖλος τῷ ἐχρησίμευεν ὡς ἐνδιαίτημα. ῥύαξ τίς καταρρηγνύμενος ἐκ τοῦ ἄρου ἐπράυνε τὴν δίψαν του· ὀλίγα δὲ καρποφόρα δένδρα τῷ παρείχον τροφήν· εἶχε δὲ πλησίον τοῦ δύο ἀκολουθοῦς, οἵτινες μετ' αὐτοῦ ἐγεώργουν μικρὸν τινα ἀγρόν. Ἡ γῆ τὸν ἀντήμειβε διὰ τοὺς κόπους του, καὶ δὲν τὸν ἀφινεν ἐστερμημένον οὐδενὸς ἀναγ-

¹ Ἀρρωτηρίου τοῦ βασιλεῖος τῆς Νεαπόλεως μένοντος πρὸς τὸν Ἀδριατικὸν κόλπον.

καίτοι εἶχε δ' οὐ μόνον καρπούς καὶ ὄσπρια ἄφθονα, ἀλλὰ καὶ πᾶν εἶδος εὐώδους ἄνθους. Ἐκεῖ ἐθρήνει τὰς συμφορὰς τῶν λαῶν, οὗς ἡ σαταπνικὴ φιλοδοξία βασιλέως ἄγρονος οὖρε πολλὰκις εἰς τὴν ἀπώλειαν ἐκεῖ περιέμενε ν' ἀκούσῃ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὅτι οἱ δίκαιοι θεοί, καὶ τοὶ μακρόθυμοι, ἐκερυνώσαν τὸν Ἀσπεδῆ "Λδράστον" καὶ ὅσω πλέον ἡ εὐτυχία τοῦτου πύξανε, τοσούτω ἐκείνος ἐνόμιζεν ὅτι βλέπει προσεγγίζον τὸ τέλος του, ἐπειδὴ ἡ εὐπραγοῦσα θρασυτής, καὶ ἡ ἀνάληγτος δεσποτεία, περιελθούσαι εἰς τὸ ἄωτον τῆς αὐθαιρεσίας γίνονται πρόδρομοι τῆς ἀνατροπῆς βασιλείων καὶ βασιλείων. Δι' ὅπερ ὅτε ἔμαθε τὴν ἥτταν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδράστου, οὐδεμίαν ἔδειξε χαρὰν, εἴτε διότι τὴν προείδεν, εἴτε διότι ἀπηλλάγη τοιοῦτου τυράννου· ἐστέναξε δὲ μόνον μὴ ἰδῇ τοὺς Λαυνίους μεταπίπτοντας εἰς δουλείαν.

Ἰδοὺ ὁ ἀνὴρ, ὃν ὁ Τηλέμαχος πρότεινεν ὡς βασιλέα· αὐτὸς ἐγίνωσκεν ἀπὸ πολλοῦ τὴν γενναιοφυλίαν καὶ τὴν ἀρετὴν του, ἐπειδὴ κατὰ τὰς συμβουλὰς τοῦ Μέντορος ἐπληροφορεῖτο ἀκαταπαύστως περὶ τῶν καλῶν ἢ κακῶν διαθέσεων πάντων τῶν προσώπων, ἅτινα κατεῖχον διακεκριμένην ὥσων θέσιν, οὐ μόνον μεταξὺ τῶν συμμάχων ἔθνων, ἀτινα ἔλαβον μέρος εἰς αὐτὸν τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἐτι καὶ μεταξὺ τῶν πολεμίων. Πρώτη φροντίς του ἦτο ν' ἀνακαλύπτῃ καὶ ἐξιχνιάζῃ πανταχοῦ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχοντας εὐφυῆς τινά, ἢ ἰδιόζουσαν ἀρετήν.

Οἱ σύμμαχοι ἡγεμόνες δὲν ἔσπερον κατ' ἀρχὰς νὰ ἀναβιβάζωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν Πολυδάμαντα. Ἐδοκιμάσαμεν, ἔλεγον, πόσον βασιλεύς τις τῶν Λαυνίων φιλοπόλεμος καὶ ἐμπειροπόλεμος εἶναι ἐπίφοβος πρὸς τοὺς γείτονάς του. Ὁ Πολυδάμας εἶναι μέγας στρατηγός, καὶ δύναται νὰ μᾶς ἐμβάλῃ εἰς μεγάλους κινδύνους. Ἄλλ' ὁ Τηλέμαχος τοῖς ἀπεκρίνετο. Ὁ Πολυδάμας ἐπίσταται μὲν τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἀγαπᾷ τὴν εἰρήνην· καὶ ἰδοὺ τὰ δύο πράγματα, ἅτινα πρέπει νὰ εὐχεται πᾶς τις ἄνθρωπος. Ὁ γινώσκων τί ἐστὶ δυστυχία, κίνδυνος καὶ δυσχέρεια πολέμου, εἶναι πολὺ ἱκανότερος νὰ τὸν ἀποσύγῃ οἰοῦν ἥ ποτε ἄλλου οὐδεμίαν ἔχοντος αὐ-

τοῦ πείραν· αὐτὸς ἐσυνείθισε νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ ἀγαθὰ εἰρηνικῆς ζωῆς, ἀπεδοκίμασε τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀδράστου καὶ προεῖδε τὰς ἐλευθρίας αὐτῶν συνεπειάς· ἀλλ' ἡγεμὼν ἀσθενὴς, ἀπαίδευτος, ἄγευστος πολέμου, εἶναι ἐπιφοδώτερος πρὸς σᾶς, ἢ ἄνθρωπος γινώσκων καὶ ἀποφασίζων τὰ πάντα οἰκοθεν. Ὁ ἀσθενὴς καὶ ἀπαίδευτος ἡγεμὼν θέλει βλέπει διὰ τῶν ὀρθακλμῶν ἐμπλοῦς τινος εὐνοουμένου ἢ κόλακός τινος ὑπουργοῦ, ἀνησύχου καὶ φιλοδόξου· ὁ τυφλὸς οὗτος ἡγεμὼν θέλει ἐμπλακῇ εἰς πόλεμον χωρὶς νὰ γινώσκῃ νὰ τὸν διεξαγάγῃ· οὕτω ποτὲ δὲν θέλετε εἰσθαι ἀσφαλεῖς περὶ αὐτοῦ, διότι οὔτε αὐτὸς ἑῷ ἰδίῳ ἔσται βέβαιος περὶ ἑαυτοῦ. Θέλει ἀθετήσῃ τὸν πρὸς σᾶς λόγον του· θέλει σᾶς φέρει μετ' ὀλίγον εἰς ἀνάγκην ἢ νὰ ἐκζητήσῃτε τὴν ἀπώλειάν του, ἢ νὰ ἡττηθῇτε παρ' αὐτοῦ. Δὲν εἶναι λοιπὸν ὠφελιμώτερον, ἀσφαλέςτερον, καὶ συγχρόνως δικαιοῦτερον καὶ φιланθρωπιώτερον ν' ἀνταμειψήτε διὰ πλειοτέρας εἰλικρινείας τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Δαυνίων, καὶ νὰ τοὺς δώσῃτε βασιλέα ἄξιον νὰ τοὺς κυβερνήσῃ;

Ἄπιστα ἡ θυλήγυρις ἐπέσθη εἰς τοὺς λόγους τούτους, καὶ ἔστειρξεν ἵνα προτείνῃ τὸν Πολυδάμαντα εἰς τοὺς Δαυνίους, οἵτινες ἀνέμενον τὴν ψῆρον αὐτῆς μετ' ἀνησυχίας. Ὅτε δὲ ἤκουσαν τὸ ὄνομα τοῦ Πολυδάμαντος ἀπεκρίναντο. Εὐγνωμονοῦμεν πρὸς τοὺς συμμάχους ἡγεμόνας, οἵτινες εἰλικρινῶς ἀπερᾶνθησαν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ συνήνεσαν νὰ συνομολογήσωσι δικτακὴ εἰρήνην, ἐπειδὴ θέλουσι νὰ μᾶς δώσωσι βασιλέα ἀνδρα τοσοῦτον ἐνάρετον καὶ τοσοῦτον ἄξιον νὰ μᾶς κυβερνήσῃ. Ἐάν μᾶς προέτεινον ἡγεμόνα ἀνανδρὸν τινα, τρυφλὸν καὶ ἀπαίδευτον, ἡθέλαμεν πιστεύσει ὅτι ἐζήτουν νὰ μᾶς ταπεινώσωσι καὶ νὰ διαστρέψωσι τὸ εἶδος τοῦ πολιτεύματός μας· ἡθέλομεν δὲ τότε διατηρήσῃ κρυφίαν τινὰ καὶ ζωηρὰν μνησικακίαν πρὸς διαγωγὴν τοσοῦτον ἀπηνῆ καὶ τοσοῦτον πονηρὰν, ἀλλ' ἡ ἐκλογὴ τοῦ Πολυδάμαντος μᾶς ἀποδεικνύει ἀληθινήν εἰλικρίνειαν. Οἱ σύμμαχοι ἀναμειβόλως, οὐδὲν ἄλλο προσδοκῶσι παρ' ἡμῶν ἢ δικαίαν καὶ ἐντιμον πολιτείαν, ἐπειδὴ μᾶς δίδουσι βασιλέα, ὅστις ἀδύνατον νὰ πράξῃ τί ἀνά-

ζιον τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δόξης τοῦ ἔθνους μας· οὕτω μαρτυρούμεθα τοὺς δικαίους Θεούς, ὅτι αἱ πηγαὶ θέλουσι γωρῆσαι ἀνω παταγῶν μᾶλλον ἢ ἡμεῖς θέλωμεν παύσει ν' ἀγαπῶμεν λαοὺς τοσοῦτον ἀγαθοποιούς. Εἴθε οἱ ἀπόγονοί μας νὰ ἐνθυμηθῶσι τὴν εὐεργεσίαν, ἣν σήμερον ἀπολαμβάνομεν, καὶ ἀναρρώσωσι τὴν εἰρήνην τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος καθ' ἅπασαν τὴν παραλίαν τῆς Ἑσπερίας!

Ὁ Τηλέμαχος τοῖς προέτεινε μετὰ ταῦτα νὰ δώσωσιν εἰς τὸν Διομήδην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἄρπης ἵνα ἰδρύσῃ ἐν αὐτῇ ἀποικίαν. Ὁ νέος αὗτος λαὸς, τοῖς εἶπε, θέλει ὀφείλει εἰς σᾶς τὴν ἐγκατάστασίν σου εἰς τύπον, ὃν σεῖς δὲν κατέχετε. Ἐνθυμήθητε ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουσι ν' ἀγαπῶσιν ἀλλήλους· ὅτι ἡ γῆ εἶναι λίαν εὐρύχωρος πρὸς αὐτοὺς, ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ τις γείτονας φίλους, μᾶλλον δὲ γείτονας τοιούτους, οἵτινες νὰ ὑμολογῶσιν αὐτῷ χάριτας διὰ τὴν ἐγκατάστασίν των. Οἰκτεῖράτε τὰς συμφορὰς βασιλέως, μὴ δυναμένου νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ βασιλείον του. Ὁ Πολυδάμας καὶ αὐτὸς ἅπαῤῃ συνδεδεμένοι διὰ τῶν δεσμῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀρετῆς, οἵτινές εἰσι μόνον διαρκεῖς, θέλουσι τηρεῖν πρὸς σᾶς βαθεῖαν εἰρήνην καὶ θέλουσι σᾶς καταστήσει ἐπιφύθους πρὸς πάντας τοὺς ὁμόρους λαοὺς, οἵτινες ἠθελον διανοηθῇ νὰ ἐπεκτανθῶσι. Βλέπετε, ὦ Δαῦνοι, ὅτι ἡμεῖς ἐδώκαμεν εἰς τοὺς γείτονάς σας καὶ εἰς τὸ ἔθνος σας βασιλέα ἄξιον ν' ἀνυψώσῃ τὴν δόξαν των μέχρις οὐρανῶν· δότε καὶ σεῖς, ἐπειδὴ σᾶς τὸ ζητοῦμεν, γῆν, ἥτις σᾶς εἶναι ἄχρηστος, εἰς βασιλέα ἄξιον πάσης συνδρομῆς.

Οἱ Δαῦνοι ἀπεκρίναντο ὅτι οὐδὲν ἠδύναντο ν' ἀρνηθῶσιν εἰς τὸν Τηλέμαχον, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦτον ὁ προμηθεύσας αὐτοῖς τὸν Πολυδάμαντα ὡς βασιλέα των, καὶ παρευθὺς ὥρμησαν ἵνα ὑπάγωσιν ἐκζητήσαντες αὐτὸν εἰς τὴν ἐρημόν του, καὶ ἀναγορεύσωσιν αὐτὸν βασιλέα των. Πρὶν δὲ ἀπέλθωσιν ἐδωκαν τὰς εὐφρόους γαίας τῆς Ἄρπης εἰς τὸν Διομήδην, ἵνα θεμελιώσῃ αὐτόθι νέον βασιλείον.

Οἱ σύμμαχοι κατεγοητεύθησαν ἐκ τούτου, διότι ἡ ἀποικία αὕτη τῶν Ἑλλήνων ἠδύνετο μέγਾਲως νὰ συντελέσῃ ὑπὲρ

ἑαυτῶν, ἐάν ποτε οἱ Δαῦνιοι ἐτόλμουν νὰ ἀνανεώσωσι τὰς
ἀρπαγὰς των μιμούμενοι τὸ κακὸν παράδειγμα τοῦ Ἀδρά-
στου. Οὕτω πάντες οἱ ἡγεμόνες ἀπεφάσισαν νὰ λύσωσι τὴν
συνέλευσιν ἀπερχόμενοι ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια· ὁ δὲ Τηλέμαχος
ἔνδακρυς ἀπῆλθε καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατεύματός του, ἀφ'
οὗ ἀπεχαιρέτησε φιλικώτατα τὸν ἀνδρεῖον Διομήδην, τὸν σε-
φὸν καὶ ἀπαραμύθητον Νέστορα, καὶ τὸν πολυπαθέστατον
Φιλοκτήτην, ἄξιον κληρονόμον τῶν βελῶν τοῦ Ἡρακλέους.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ

Ἐποδοσεις

Ὁ Τηλέμαχος μετὰ τὴν εἰς Σάλεντον ἐπιστροφὴν τοῦ θαυμάζει βλέπων τοὺς μὲν ἀγροὺς ἐπιμελῶς καλλιεργημένους, τὴν δὲ πόλιν, ἣτις κατὰ τὴν ἀναχωρησίν του ἦτο περιφανεστάτη, ὅλως ἀποσκορμίσασαν τὴν πολυτέλειαν. — Ὁ Μέντωρ αἰτιολογεῖ τὴν μεταβολὴν ταύτην, ὀρίζει εἰς τί συνίσταται ὁ ἀληθινὸς πλοῦτος κράτους τινὸς καὶ τὸν διδάσκει τὰ στοιχειώδη παραγγέλματα τῆς τέχνης τοῦ κυβερνᾶν, παρυσιάζων αὐτῷ ὡς ὑπόδειγμα τὴν πολιτείαν καὶ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἰδομενέως. — Ὁ Τηλέμαχος φανερώνει εἰς τὸν Μέντορα τὴν κλίαιν του πρὸς τὴν θηγατέρα τοῦ Ἰδομενέως Ἀντιόπην καὶ τὸν σκοπὸν του νὰ τὴν νυμφευθῇ. — Ὁ Μέντωρ ἐγκρίνει τὴν ἐκλογὴν ταύτην, ἐπαινεῖ τὰ σπάνια τῆς ηγεμονίδος ταύτης προτερήματα καὶ τὸν διαβεβαίει ὅτι οἱ θεοὶ τῷ εἶν προορίζουσιν ὡς σύζυγον· ἀλλὰ δὲν θέλει ἵνα ὁ Τηλέμαχος ἐνασχοληθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς ἄλλο τί, ἢ εἰς τὴν εἰς Ἰθάκην ἀναχωρησίν του. — Ὁ Ἰδομενεὺς θέλων νὰ ἔχρ πλησίον του τοὺς φίλους αὐτοὺς, πρὸςασφίξεται ὅτι ἔχει ἀνάγκην τῆς βοήθειαις των, καὶ ἐξηγεῖ εἰς τὸν Μέντορα τὴν δύσκολον θέσιν του. — Ὁ Μέντωρ τῷ χαράττει τὴν ὁδόν, ἣν ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ, καὶ ἐπιμένει ἵν' ἀναχωρησῇ. — Ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις δυσαρεστεῖται διὰ τὴν ἀναχωρησίν του, ζητεῖ νὰ διεγείρῃ τὸν ἔρωτα τοῦ Τηλεμάχου πρὸς τὴν Ἀντιόπην, ἵνα τὸν κρατήσῃ παρ' ἑαυτῷ πλείονα χρόνον. — Τοὺς πείθει νὰ δεχθῶσιν ἐκδρομῇν τινα ἐπὶ θήραν. — Ἡ Ἀντιόπη κινδυνεύει νὰ κατασπαρχθῇ διότινος ἀγριοχοίρου, ἀλλ' ἡ ἐπιδεξιότης καὶ ἀνδρεία τοῦ Τηλεμάχου τὴν σώζουσιν. — Ὁ Μέντωρ καὶ ὁ Τηλέμαχος λαμβάνουσι τελευταῖον ἄδειαν παρὰ τοῦ Ἰδομενέως ν' ἀναχωρήσωσιν. — Αποχωριζόμενοι δὲ τοῦ Ἰδομενέως, ὁμολογοῦσιν ἀμοιβαίαν ἀγάπην καὶ φιλίαν.

Ὁ νεαρὸς υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεὺς ἐπλέγετο ὑπὸ τοῦ πόθου, τοῦ νὰ εὔρῃ τὸν Μέντορα εἰς τὸ Σάλεντον καὶ συναπέλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς Ἰθάκην, ὅπου ἤλπιζεν ὅτι θέλει ἶδει τὸν πατέρα του. Ὅτε ἐπλησίασε τὸ Σάλεντον, ἐξεπλάγῃ ἰδὼν πάντας τοὺς περὶ ἀγροὺς, οὓς ἀφῆκεν ἀγεωργήτους καὶ σχεδὸν ἐρήμους, ἐπιμελῶς καλλιεργημένους ὡς κήπους, καὶ πλήρης φιλοπόνων ἐργατῶν. Ἐγνώρισε τὸ ἔργον τῆς σοφίας τοῦ Μέντο-

ρος· εἴτα εἰσελθὼν εἰς τὴν πόλιν παρετήρησεν ὅτι ὑπάρχον ἐν αὐτῇ ὀλιγώτεροι τεχνῖται τοῦ ἀβροδιαίτου βίου, καὶ ὀλιγώτερα πολυτέλεια ἢ πρότερον. Δυσχερестήθη δι' αὐτό, ἔπειθ' ἡγάπα φύσει πᾶσαν λαμπρότητα καὶ εὐγένειαν· ἀλλ' ἔτεροι στοχασμοὶ ἐπῆλθον μετ' ὀλίγον εἰς τὸν νοῦν του. Εἶδε πόρρωθεν ἐρχομένους πρὸς αὐτὸν τὸν Ἰδομενέα καὶ τὸν Μέντορα· παρακρήμα δ' ἡ καρδία του ἐσκίρτησεν ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἀγάπης. Καί τοι δὲ τοσούτον εὐδοκίμησας εἰς τὸν κατὰ τοῦ Ἀδράστου πόλεμον, ὅμως ἐφασκείτο μὴ ὁ Μέντωρ δυσχερестήθη κατ' αὐτοῦ· καὶ καθ' ὅσον οὗτος προύχῳρει, ἐκείνος ἐξήτει ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του νὰ μαντεύσῃ, ἂν ἐμελλε νὰ τὸν ἐλέγξῃ.

Ἐν πρώτοις ὁ Ἰδομενεὺς ἡσπᾶσθη τὸν Τηλέμαχον ὡς ἴδων αὐτοῦ υἱόν. Ἐπειτα ὁ Τηλέμαχος περιπτύξατο τὸν Μέντορα δακρυχέων· ὁ δὲ Μέντωρ τῇ λέγει. Χαίρω, Τηλέμαχε. Ἐπραξας μὲν μεγάλα σφάλματα, ἀλλ' αὐτὰ σοὶ ἐχρησίμευσαν ἵνα μάθῃς τὸ γινῶθι σαυτάν, καὶ δυσπιστῇ εἰς σεαυτὸν. Πόλλ' ἀλάκεις ὠφελείται τις περισσώτερον ἀπὸ τὰ σφάλματά του ἢ ἀπὸ τὰς καλὰς πράξεις του. Αἱ μεγάλαι πράξεις πληροῦσι τύφου καὶ ἀλαζονείας τὴν καρδίαν, καὶ ἐμπνέουσιν εἰς τὸν νοῦν ὀλεθρίαν οἴησιν, τὰ σφάλματα ὅμως ἀναγκάζουσι τὸν ἄνθρωπον νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτὸν, καὶ ἐπιζητήσῃ τὴν φρόνησιν, ἣν ἀπώλεσε κατὰ τὰς εὐπραγίας του· ὅ,τι δὲ σοὶ ὑπολείπεται νὰ πράξῃς εἶναι νὰ δοξάσῃς τοὺς θεοὺς, καὶ νὰ μὴ θελήσῃς ἵνα οἱ ἄνθρωποι σοὶ ἐπαινέσωσι. Κατάρθωσας ἀληθῶς· μεγάλα ἔργα, ἀλλ' ὁμολόγησον τὴν ἀλήθειαν· δὲν ἔπραξας σὺ ταῦτα· αὐτὰ σοὶ ἐνεπνεύσθησαν ἄνωθεν, ὡς πράγματα μὴ ἀνήκοντα εἰς σέ. Καὶ δὲν ἡδύνασο ἄρα γε νὰ τὰ διαφθείρῃς διὰ τῆς ταχύτητος καὶ τῆς ἀφροσύνης σου; δὲν αἰσθάνεσαι ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ σέ μετέβαλεν εἰς ἄλλον ἄνθρωπον, σεαυτοῦ ὑπέρτερον, ἵνα πράξῃ διὰ τῆς χειρὸς σου ὅ,τι σὺ ἔπραξας; αὐτὴ ἀνέστειλεν ἢ ἐστόρευε πάντα τὰ ἐλαττώματά σου, ὡς ὁ Πασειδῶν διὰ τῆς τριαινῆς του ἀναστέλλει ἢ κατευνάζει τὰ ἐξηγριωμένα κύματα.

Ἐν ᾧ ὁ Ἰδομενεὺς ἡρώτα μετὰ περιεργείας τοὺς ἐκ τοῦ πο-

λέμου ἐπανελθόντας Κρήτας, ὁ Τηλέμαχος ἡγεῖσθαι τὰς σφῆρας συμβουλὰς τοῦ Μέντορος. Εἶτα ἐθέσσει πανταχοῦ μετ' ἐκπλήξεως, καὶ ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα. Ἰδοὺ μεταβολή, ἥ ἐαγνοῶ τὴν αἰτίαν. Μὴ συνέβη δυστύχημά τι εἰς τὸ Σάλεντον κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου; διὰ τί ἄρ' αὖ γε νῦν μὴ βλέπῃ τις ἐν αὐτῷ πλέον ἐκείνην τὴν πολυτέλειαν, ἥτις ἐφαίνετο πρὶν τῆς ἀναχωρήσεώς μου; Ἐγὼ δὲν βλέπω οὔτε χρυσόν, οὔτ' ἀργυρον, οὔτε λίθους πολυτίμους. Αἱ στολαὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀπλαῖ, αἱ οἰκοδομαὶ ἑλαττον εὐρύχωροι καὶ ἑλαττον κεκοσμημένα· αἱ τέχναι παρηγμακυῖαι καὶ ἡ πόλις σχεδὸν ἐρημὸς.

Ὁ Μέντωρ μειδιῶν, τῷ ἀπεκρίθη. Παρετήρησας τὴν κατάστασιν τῶν περὶ τὴν πόλιν ἀγρῶν; Ναί, ἐπανελάβεν ὁ Τηλέμαχος· εἶδον πανταχοῦ τὴν γεωργίαν ἀκμάζουσαν καὶ τοὺς ἀγρούς καλλιεργημένους. Πότερον ἀμεινον, προσέθηκεν ὁ Μέντωρ, πόλις πλουτοῦσα μαρμαρίου, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μετ' ἀγρῶν ἀγεωργητῶν καὶ ἀγόνων, ἢ πόλις μετρία καὶ χρηστοῦς μετ' ἀγρῶν γεωργημένων καὶ γονίμων; Μεγάλῃ πόλις καταικουμένη ὑπὸ τεχνιτῶν ἀσχολουμένων ἵνα φθειρώσι τὰ ἦθη δι' ἄβρως διαίτης, ἐν ᾧ καιρῷ αὕτη περιβάλλεται ἐντὸς βασιλείου πτωχοῦ καὶ κακῶς γεωργημένου, ὁμοιάζει πρὸς τέρας οὗ ἡ κεφαλὴ εἶναι ἐξαισία τὸν ὄγκον, τὸ δὲ λοιπὸν σώμα κάτισχον, ἐνδεδὺς τροφῆς καὶ πάντῃ δασανάλογον πρὸς τὴν κεφαλὴν. Ἢ πληθύς τοῦ λαοῦ καὶ ἡ ἀφθονία τῆς τροφῆς ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθινὴν δύναμιν καὶ τὸν πλοῦτον βασιλείου τινός. Ὁ Ἰδομενεὺς ἔχει σήμερον λαὸν ἀναρίθμητον καὶ ἀκάματον πρὸς ἐργασίαν, ὅστις καλύπτει ἅπασαν τὴν χώραν τοῦ βασιλείου του· τὸ βασιλεῖόν του εἶναι μία καὶ μόνῃ πόλις, τὸ δὲ Σάλεντον τὸ κέντρον αὐτοῦ· ἡμεῖς μετηγάγαμεν ἐκ τῆς πόλεως εἰς τοὺς ἀγρούς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐλλείποντας αὐτοῖς, πλεονάζοντας δὲ εἰς τὴν πόλιν. Περιπλέον προσεικνύσαμεν εἰς τὸν τόπον τοῦταν πολλοὺς ξένους λαοὺς, καὶ ὅσῳ περισσότερον οἱ λαοὶ οὗτοι πολλαπλασιάζονται, τοσοῦτω μᾶλλον πολλαπλασιάζονται καὶ οἱ καρποὶ τῆς γῆς, ἔνεκα τῆς ἐργασίας των· ἡ δὲ τοσοῦτον ποθητὴ καὶ τοσοῦτον εὐκαταία αὕτη πολλαπλασιάσις ἐπαυξάνει τὴν βασιλείαν μᾶλλον ἢ μία

κατάκτησις. Δὲν ἀπεκλείσθησαν δὲ τῆς πόλεως ταύτης εἰρήναι αἱ περιτταὶ τέχναι αἱ ἀποτρέπουσαι μὲν τοὺς πτωχοὺς ἀπὸ τῆς ἐπωφελοῦς καλλιεργείας τῆς γῆς, προτρέπουσαι δὲ τοὺς πλουσίους εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν τρυφήν καὶ διαφθορεύουσαι αὐτούς· ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲν ἄδικον ἐποιήσαμεν εἰς τὰς καλὰς τέχνας, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς μετὰ ζήλου καλλιεργούντας αὐτάς. Τοῦτου ἕνεκεν ὁ Ἰδομενεὺς εἶναι πολλῶν ἰσχυρότερος ἢ ὅ,τι ἦτον, ὅτε ἐθαύμαζες τὴν λαμπρότητά του. Ἡ ἐκθαμβωτικὴ ἐκείνη λάμψις ὑπέκρυπτεν ἀσθένειαν καὶ ἀ-Ολιότητά, αἵτινες ἐμελλον τάχιον ἢ βράδιον ν' ἀνατρέψωσι τὸ βασιλείον του. Σήμερον ὅμως αὐτὸς ἔχει πλείστους καὶ καλῶς διατρεφόμενους ἀνθρώπους· οἱ ἀνθρώποι αὐτοὶ εἰθισμένοι εἰς τὴν ἐργασίαν, τὴν κακοπάθειαν καὶ τὴν καταφρόνησιν τῶν κινδύνων, διὰ τὸ πρὸς τοὺς δικαίους νόμους σέβας τῶν, εἰσὶ προθυμώτατοι νὰ παλεμῶσιν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν ἰδίας αὐτῶν χειρὶ καλλιεργημένην γαίαν τῶν. Μετ' ὀλίγον ἡ ἐπικράτεια αὕτη, ἣν νομίζεις παρηκμακυῖαν ἔσται τὸ θαῦμα τῆς Ἑσπερίας.

Ἐνθυμοῦ, ὦ Τηλέμαχε, ὅτι ὑπάρχουσι δύο βλαβερότατα πράγματα εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν λαῶν, ὧν οὐδεμία γίγνεται θεραπεία· τὸ πρῶτον εἶναι ἡ ἄδικος καὶ αὐθαίρετος ἐξουσία τῶν βασιλέων, τὸ δεύτερον ἡ πολυτέλεια ἡ τὰ χρηστὰ ἤθη ἐξαχρειοῦσα.

Ὅταν οἱ βασιλεῖς συνειθίσωσι νὰ μὴ γνωρίζωσιν ἄλλους νόμους ἢ τὰς ἰδίας αὐτῶν ὁρέξεις, καὶ νὰ μὴ βάλλωσιν οὐδένα χάλινόν εἰς τὰ πάθη τῶν, αὐτοὶ κατεργάζονται τὰ πάντα, καὶ θέλοντες τὰ πάντα νὰ κατεργάζωνται, ὑποσκάπτουσιν οὕτω τὰ θεμέλια τῆς ἐξουσίας τῶν· δὲν ἔχουσι πλέον βεβαίους κανόνας, οὐδὲ ἀξιώματα κυβερνητικὰ, ἀλλ' ἕκαστος ἐναμίλλως τοὺς κολακεύει· δὲν ἔχουσι πλέον λαὸν εἰρήνῃ ἀνδράποδα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐλαττοῦται ὁσημέραι. Τίς θέλει τοῖς εἶπει τότε τὴν ἀλήθειαν. Τίς θέλει βάλει φραγμὸν εἰς τὸν χείμαρρον αὐτόν; Τὰ πάντα λοιπὸν ὑποχωροῦσιν, οἱ σοφοὶ φεύγουσι, κρύπτονται καὶ ἀναστενάζουσι. Μόνον ἀπροσδόκητος καὶ ῥαγδαία τις ἐπανάστασις δύναται νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὸν φυσικὸν

αὐτῆς ῥοῦν τὸν ἐκχειλίσαντα ἐκείνον χεῖμαρρον· πολλάκις μάλιστα ὁ στιβαρὸς βραχίων, ὅστις ἡδύνατο νὰ τὸν ἀναχατίσῃ ἐντελῶς τὸν παραλύει. Οὐδὲν ἐπισφαλέστερον πρὸς αἰκτράν πτώσιν, ὥσῃ ἐξουσία ὑπερβάσα πᾶν ὄριον. Αὐτὴ ἔμοιάζει πρὸς τόξον λίαν ἐντεταμένον, ὅπερ τελευταῖον ῥήγνυται μὴ χαλαρωθὲν ἐγκαίρως· ἀλλὰ τίς θέλει τὸ χαλαρώσει; ὁ Ἰδομενεὺς ἦτο διεφθαρμένος μέχρι βάρους καρδίας ὑπὸ τῆς κολακευτικῆς ἐξουσίας· ἐξώσθη τοῦ θρόνου του, καὶ ὁμῶς δὲν ἐξῆλθε τῆς ἀπάτης. Ἐδέσσε λοιπὸν ἵνα οἱ θεοὶ πέμψωσιν ἡμᾶς ἐνταῦθα, ὅπως τὸν σώσωμεν ἐκ τῆς τυφλῆς καὶ αὐθαίρετου ταύτης ἐξουσίας, ἥτις δὲν ἀρμόζει εἰς ἀνθρώπους· ἐδέσσε μάλιστα θαυματουργίας τινός, ὅπως ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμούς του.

Τὸ ἕτερον κακὸν τὸ σχεδὸν ἀνίατον, εἶναι ἡ πολυτέλεια. Καθὼς ἡ ἀπεριόριστος ἐξουσία μεθύσκει τοὺς βασιλεῖς, οὕτως ἡ πολυτέλεια μεθύσκει ὅλον τὸ ἔθνος. Λέγουσιν οἱ τινες ὅτι ἡ πολυτέλεια χρησιμεύει ἵνα διαθρήψῃ τοὺς πτωχοὺς δαπάνῃ τῶν πλουσίων, ὡτανεὶ οἱ πτωχοὶ δὲν ἡδύνατο νὰ κερδίσωσιν εὐκολώτερον τὸν ἐπιούσιον ἄρτον τῶν πολλαπλασιάζοντες τοὺς καρπούς τῆς γῆς, χωρὶς νὰ φθείρωσι τοὺς πλουσίους διὰ τῆς ἐπινοήσεως νέων ἡδυπαθειῶν. Ὁλόκληρον ἔθνος συνειθίζει τότε νὰ θεωρῇ ὡς ἀνάγκας τοῦ βίου πράγματα πάντα περιττά· καθ' ἐκάστην νέαν ἀνάγκαν ἐρευνῶσιν, καὶ δὲν δύναται τις πλεόν νὰ παραβλέψῃ ἐκεῖνα, ἅτινα πρὸ τριακοντα ἐτῶν ἦσαν ὅλως ἄγνωστα. Ἡ πολυτέλεια δ' αὕτη ἐνομάζεται εὐφρόμως φιλοκαλία, τελειοποιήσις τῶν τεχνῶν. ἐξευγενισμός τοῦ ἔθνους! Ἡ κακία αὕτη, ἥτις συνεφέλεται πολλὰς ἄλλας, ἐπαινεῖται ὡς ἀρετὴ· διαδίδει τὸ μίασμά της ἀπὸ τοῦ βασιλέως μέχρι τοῦ συρφετώδους ὄχλου· οἱ στενοὶ συγγενεῖς τοῦ βασιλέως προσπαθοῦσι νὰ μιμηθῶσι τὸ πολυδάπανον αὐτοῦ· οἱ πλούσιοι μεγιστᾶνες τοὺς συγγενεῖς τοῦ βασιλέως· οἱ τῆς μέσης τάξεως τοὺς πλουσίους ἢ τοὺς ἐν ἀξιώματι μεγιστᾶνας, (ἐπειδὴ τίς ποτὲ περὶ ἐαυτοῦ γίγνεται δίκαιος κριτῆς;) οἱ δὲ κατώτεροι νὰ ἐξομοιωθῶσι πρὸς τοὺς τῆς μέσης· ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅλος ὁ κόσμος πράττει ὅ,τι δὲν δύναται, οἱ μὲν ἐξ ὑπερη-

φανείας ἢ ἵνα ἐπιδειξῶσι τὸν πλοῦτόν των, οἱ δὲ ὑπὸ αἰσχύνῃς καὶ ἵνα κρύψωσι τὴν πτωχείαν των. Ἐτι δὲ καὶ ἐκείνοι οἵτινές εἰσιν ἀρκούντως φρόν.μοι ἵνα καταδικάσωσι τοσαύτην ἀκολασίαν, εἰσὶ τοσούτῳ δειλοί, ὥστε δὲν τολμῶσι νὰ ἄρῃσι πρῶτοι κεφαλὴν καὶ δώσωσι τὸ ἐναντίον παραδείγμα. Ὁλόκληρον ἔθνος λοιπὸν καταστρέφεται· ἅπασαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας συνταράσσονται· τὸ φλογερὸν πάθος τοῦ ἀποκτᾶν ἀγαθὰ πρὸς ἀπόλαυσιν ματαίων ἡδονῶν φθείρει καὶ αὐτὰς τὰς ἀγνωτέρας ψυχὰς. Δὲν ἐπιζητεῖται πλέον ἄλλο τι ἢ ὁ πλοῦτος· ἡ πενία εἶναι αἰσχος· ἔσο σοφός, ἱκανός, ἐνάρετος· δίδασκε τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀρετὴν, κέρδιζε μάχας, σῶσον τὴν πατρίδα, θυσίασον τὰ συμφέροντά σου· καταφρονεῖσαι ἐὰν ἡ εὐφυΐα σου δὲν ἐπιδείκνυται διὰ τῆς πολυτελείας. Ἐτι καὶ οἱ μὴ ἔχοντες οὐδεμίαν περιουσίαν, θέλουσι νὰ φαίνωνται ὅτι ἔχουσι· δαπανῶσι ὥσανεὶ εἶχον· δανείζονται, ψεύδονται, ἀπατώσιν ὅπως ἔχωσι νὰ δαπανῶσιν. Ἀλλὰ τίς ὁ πατάξων τὸ θηρίον τοῦτο; ὁ τοιοῦτος δύναται ἄρα γε νὰ μεταβάλῃ τὰς ὁρεξεις καὶ τὰς ἐξεις ὅλου τοῦ ἔθνους; δύναται νὰ δώσῃ αὐτῷ νέους νόμους; καὶ ἂν δύναται, τίς ἑτερός ἐστὶν αὐτός ἢ φιλόσοφος; τίς βασιλεὺς, ὅστις διὰ τοῦ παραδείγματός τῆς ἰδίας αὐτοῦ μετριοπαθείας καὶ λιτότητος νὰ κατασχύνῃ τοὺς ἀσώτους καὶ ἀκολάστους πλουσίους, καὶ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς φρονίμους, οἵτινες χαίρουσι ζῶντες εἰς ἐντιμον αὐτάρκειαν.

Ὁ Τηλέμαχος ἀκούων τὴν ἐμιλίαν ταύτην, ἦτον ὡς ἀνθρωπος ἐξεγειρόμενος βαθέως ὕπνου. Ἠσθάνετο τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων αὐτῶν, οἵτινες ἐνετυπούντο εἰς τὴν καρδίαν του, ὡς ἐντυπῶνται οἱ χαρακτῆρες ἐπιδεδίχτου ἀγαλματοποιοῦ εἰς τὸ μάρμαρον, ὅπερ λαμβάνει, ὡς εἶπεν, πνοὴν καὶ κίνησιν, ἀλλὰ δὲν ἀπεκρίνετο τίποτε· ἀναλογιζόμενος δὲ πᾶν ὅ,τι ἤκουσε διέτρεχε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πράγματα, ἅτινα μετεβλήθησαν ἐν τῇ πόλει καὶ ἔλεγεν εἰς τὸν Μέντορα.

Σὺ κατέστησας τὴν Ἰδομενέα πάντων τῶν βασιλείων σωφώτερον· δὲν γνωρίζω πλέον οὗτ' αὐτόν, οὔτε τὸν λαόν του· ἐμολογῶ μάλιστα ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐπραξας ἐνταῦθα εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλῆτερον τῶν νικῶν, ὥς ἐκερδίσαμεν. Ἡ τύχη καὶ

ἡ δύναμις συμβάλλουσι τὰ μέγιστα εἰς τὴν αἰσίαν ἐκβάσιν πολέμου καὶ πρέπει νὰ συμμεριζώμεθα τὴν δόξαν τῶν μαχῶν μετὰ τῶν στρατιωτῶν μας· ἀλλὰ τὸ ἰδικόν σου ἔργον ἅπαν προκύπτει ἐκ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κεφαλῆς. Ἰδέτεσε νὰ ἐργασθῇς μόνος καθ' ἑνὸς βασιλέως καὶ καθ' ἅπαντος τοῦ λαοῦ τοῦ, ἵνα σωφρανῆσθης ἐκάτερον. Αἱ ἐπιτυχίαι τοῦ πολέμου συνήθως εἶναι ἐλεύθρια καὶ ἀποτρόπαιαι· ἐνταῦθα ὅμως τὸ πᾶν θναυγέλλει σύνεσιν ὑπερανθρώπειαν. Ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐπιποθοῦσι δόξαν, διὰ τί δὲν ἐπιζητοῦσιν αὐτὴν εἰς τὴν ἐνασχόλησιν τοῦ γαστριργεῖν; ὦ! πόσον κακῶς ἐννοοῦσι τὴν δόξαν, ὅποταν, θέλοντες ν' ἀποκτήσωσιν αὐτὴν, ἀδίκως πορθεῖσι τὰς χώρας καὶ ἐκχέωσι τὸ ἀνθρώπινον αἷμα!

Ὁ Μέντωρ ἐδείξε πολλὴν χαρὰν διὰ τῆς φαιδρότητος τοῦ προσώπου του βλέπων τὸν Τηλέμαχον τοσοῦτον ἀδιάφορον πρὸς τὰς μάχας καὶ τὰς κατακτήσεις ἐν ἡλικίᾳ, καθ' ἣν ἦτο φυσικὸν νὰ μεθυσθῇ ἐκ τῆς δόξης, ἣν ἀπέκτησεν.

Εἶτα ὁ Μέντωρ προτέθηκεν. Ἀληθῶς, πᾶν ὅ,τι βλέπεις ἐνταῦθα εἶναι καλὸν καὶ σεμνόν· ἀλλὰ γίνωσκε δτι ἡδύναντο νὰ γίνωσι πράγματα κρείττονος λόγου ἄξια. Ὁ Ἰδομενεὺς κατευνάζει τὰ πάθη του καὶ καταγίνεται νὰ κυβερνήσῃ τὸν λαόν του δικαίως, ἀλλ' οὐχ ἥττον ὑποπίπτει ἐτι καὶ νῦν εἰς λάθη, ἅτινά εἰσι συνέπειαι τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ σφαλμάτων. Οἱ ἄνθρωποι καὶ ὅταν ἐτι θέλωσι ν' ἀπαλλαγθῶσι τῆς κακίας, ἡ κακία ὅμως καταδιώκει αὐτοὺς ἐπὶ πολὺν χρόνον, διότι τοῖς ἐναπολείπονται αἱ καλαὶ ἐξεις, ἡ φυσικὴ των ἀσθένεια, αἱ πεπαλαιωμέναι πλάναι καὶ αἱ παράλογοι πρόληψεις. Μακάριοι οἱ μηδέποτε ἀποπλάνηθέντες! Οὗτοι δύνανται νὰ πράξωσι τὸ ἀγαθὸν τελειότερον. Οἱ θεοί, ὦ Τηλέμαχε, θέλουσι ζητῆσαι παρὰ σοῦ πλείονα ἢ παρὰ τοῦ Ἰδομενεὺς, διότι σὺ ἐδιδάχθεις τὴν ἀλήθειαν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, καὶ οὐδέποτε παρεδόθης εἰς τὰ θέληγητρα μεγάλης εὐτυχίας.

Ὁ Ἰδομενεὺς, ἐξηκολούθει λέγων ὁ Μέντωρ, εἶναι φρόνιμος, ἀλλὰ καταγίνεται πάρα πολὺ εἰς τὰς λεπτομερείας καὶ δὲν μελετᾷ ἀρκούντως τὰς καθόλου ὑποθέσεις, ἵνα μορφώσῃ σχέδιον. Ἡ ἄξια βασιλέως, ὑπερτέρου τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων,

δὲν συνίσταται εἰς τὸ πράττειν τὰ πάντα ἅφ' ἑαυτοῦ· εἶναι
μωρία νὰ ἐλπίζῃ τις τοῦτο, ἢ νὰ θέλῃ νὰ πείσῃ τὸν κόσμον
ὅτι εἶναι ἄξιος τούτου. Ὁ βασιλεὺς ὀφείλει νὰ κυβερνᾷ δι'
ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν καὶ νὰ διευθύνῃ αὐτοὺς κυβερνῶντας· οὐδὲ
πρέπει νὰ ἐνασχολῇται αὐτὸς εἰς τὰ καθ' ἕκαστα, ἐπειδὴ
τότε πράττει ἔργον ἀνῆκον εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐργαζομένους.
Ὁφείλει μόνον νὰ ζητῇ λόγον τὸν πράξεών των, καὶ νὰ δύ-
ναται καλῶς νὰ διακρίνῃ τοὺς πράττοντας αὐτάς· διότι εἶναι
θαυμαστὴ ἡ ἐξουσία ἡ γινώσκουσα νὰ ἐκλέγῃ καὶ νὰ τοπο-
θετῇ τοὺς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἀνθρώπων, ἕκαστον κατὰ τὴν
ιδίαν αὐτοῦ ἱκανότητα καὶ εὐφυΐαν. Ἡ ὑπερτάτη καὶ τελεία
ἀρχὴ συνίσταται εἰς τὸ καλῶς διοικεῖν τοὺς ὑπ' αὐτὴν ku-
βερνῶντας· πρέπει νὰ τοὺς ἐπιτηρῇ, νὰ τοὺς δοκιμάζῃ, νὰ
τοὺς περιστέλλῃ, νὰ τοὺς μεταθέτῃ καὶ νὰ τοὺς κρατῇ ἡεί-
ποτε ὑπὸ χαλινόν.

Τὸ νὰ θέλῃ ὅμως τις νὰ κυβερνᾷ μόνος του, εἶναι δυσπι-
στία, εἶναι μικροπρέπεια. Ἐπισπᾶται τὸ μῖσος καὶ τὴν ζηλο-
τυπίαν ἑνὸς ἐκάστου ὑπαλλήλου διὰ τὰς λεπτομερείας, σί-
τινες ἀπορροφοῦσι τὸν πολὺτιμον αὐτοῦ καιρὸν καὶ τὴν ἐλευ-
θερίαν τοῦ νοῦς τὴν τοσοῦτον ἀναγκαίαν εἰς μείζον' ἀντικεί-
μενα. Πρὸς κυοφορίαν μεγάλων σχεδίων πρέπει νὰ ἔχῃ τὸν
νοῦν ἀπερίσπαστον καὶ ἀτάραχον, πρέπει νὰ σκέπτηται ἐν
ἀνέσει, ἐν πληρεστάτῃ ἀπαλλαγῇ πάσης διεξαγωγῆς ὑποθέ-
σεων πολυπλόκων καὶ ἀκανθωδῶν· διότι νοῦς πεπονημένος
ὑπὸ λεπτομερειῶν εἶναι ὡς τρυξ οἴνου, εἰς ἣν οὔτε γυμὸς, οὔτε
δύναμις ἐναπελίσθη. Ὅσοι κυβερνῶσι διὰ λεπτομερειῶν
περιρρίζονται μόνον εἰς τὸ παρὸν καὶ δὲν δύνανται νὰ τεί-
νωσι τὰ βλέμματ' αὐτῶν πρὸς ἀπώτερόν τι μέλλον· ἔλκονται ὑπὸ
τῶν ὑποθέσεων τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ ζῶσιν, αἱ δὲ ὑποθέσεις αὐταὶ
πολιορκοῦσαι αὐτοὺς δὲν τοῖς διδουσι καιρὸν νὰ ἐνασχολη-
θῶσιν εἰς μείζονα ἔργα, ἀλλ' ἀπορροφοῦσι τὸν νοῦν των. Ἐ-
πειδὴ τότε κρίνεις ὀρθῶς περὶ τῶν ὑποθέσεων, ὅπου ταν προ-
βάλῃς αὐτάς καὶ τὰς κατατάξῃς μίαν ἐκάστην μετὰ τινος
ρυθμοῦ ἵνα ἔχωσι πρὸς ἀλλήλας ἀναλογίαν τινὰ καὶ ἀλλη-
λουχίαν· κανόνος δὲ τοιούτου μὴ ὑπάρχοντος εἰς μίαν κυβερ-

νησιν, συμβαίνει ὅ,τι ἤθελε συμβῇ εἰς μουσικόν, ἀρχομένον
 νὰ ἐρευνήσῃ θόγγους ἀρμονικοὺς χωρὶς νὰ λαμβάνῃ καὶ
 τὸν κόπον νὰ ἐνώνῃ καὶ συναρμολογῇ αὐτοὺς, ὅπως συγχρο-
 τήσῃ μουσικὴν γλυκεῖαν καὶ θελκτικὴν. Ἦθελε συμβῇ ὅ,τι
 συμβαίνει εἰς ἀρχιτέκτονα, ὅστις νομίζει ὅτι κατέρωθε μέγα
 τι ἔργον, ἐπειδὴ συνήθροισε μεγάλας στήλας, καὶ πολλοὺς
 λίθους καλῶς ἐξεργασμένους, χωρὶς τὰ σκεφθῇ περὶ τῆς τά-
 ξεως καὶ τῆς ἀναλογίας τῶν κοσμημάτων τοῦ κτιρίου. Ἐν ᾧ
 λ. χ. κατασκευάζει αἰθουσαν, δὲν προνοεῖ ὅτι πρέπει νὰ κατα-
 σκευάσῃ καὶ κλίμακα ἀρμόζουσαν αὐτῇ· ἐν ᾧ ἐργάζεται πρὸς
 οἰκοδομήν κτιρίου δὲν συλλογίζεται περὶ τῆς αὐτῆς ἢ τοῦ
 πυλῶνος αὐτοῦ. Τὸ ἔργον λοιπὸν εἶναι ἄθροισμα ἐλλεικτῶν μὲν
 λίθων ἀλλ' ἀτάκτων ἐστιθασμένων καὶ κακῶς συνηρμοσμέ-
 νων, ὅπερ, ἀντὶ νὰ τῇ φέρῃ τιμὴν, εἶναι μνημεῖον διαιωνίζον
 τὴν αἰσχύνην του, ἐπειδὴ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ τεχνίτης δὲν
 ἐσκέφθη μετὰ τῆς ἀπαιτουμένης εὐρύτητος τοῦ νοῦς, ἵνα συλ-
 λάβῃ ταῦταχρόνως τὸ σύνολον τοῦ σχεδίου· ὅθεν ὁ τοιοῦτος
 εἶναι νοῦς περιορισμένος καὶ μικρὸς, καὶ ὁ γεννηθεὶς μετὰ
 νοῦς περιορισμένου εἶναι χρήσιμος διὰ τὰ καθέκαστα μᾶλλον
 νὰ ἐκτελῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἄλλου ἢ αὐτοτελῶς· Μὴ ἀμφί-
 βαλλε, ὦ προσφίλῃ μου Τηλέμαχε, ὅτι καὶ ἡ κυβέρνησις βα-
 σιλείου ἀπαιτεῖ ἀρμονίαν τινά, ὡς ἡ μουσικὴ, καὶ ὁρθὰς ἀνα-
 λογίας, ὡς ἀρχιτεκτονική.

Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ μεταχειρισθῶ τὴν παρομοίωσιν ταύτην
 τῶν τεχνῶν, θέλω σοὶ δώσει νὰ ἐννοήσῃς πόσον οἱ κυβερνῶν-
 τες διὰ λεπτομερειῶν εἰσὶ μικροῦ νοῦς ἄνθρωποι. Ὅστις εἰς
 τινα συναυλίαν ψάλλει μέλη τινά, ἂν καὶ ψάλλῃ αὐτὰ ἀκρι-
 βῶς, εἶναι ὅμως ἀπλοῦς ψάλτης· ὁ δὲ διευθύνων ἄπασαν τὴν
 συναυλίαν καὶ ρυθμίζων συγχρόνως πάντα αὐτῆς τὰ μέλη,
 εἶναι κυρίως ὁ κάτοχος τῆς μουσικῆς. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ
 ὁ ἐργαζόμενος τὰς στήλας, ἢ ὁ κτιζὼν πλευράν τινά κτι-
 ρίου, εἶναι ἀπλῶς κτίστης, ὁ δὲ συλλαβὼν ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ
 ἅπαν τὸ κτίριον καὶ ἔχων ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ πάσας τὰς
 ἀναλογίας αὐτοῦ, εἶναι ὁ κυρίως ἀρχιτέκτων. Οὕτω λοιπὸν
 καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἢ ἐκτελοῦντες ἢ κοπιῶντες διὰ τὰς ὑπο-

θέτεις, εἰσὶν οἱ ἔλαττον κυβερνῶντες καὶ ἐπομένως οἱ ὑποδε-
στεροὶ ἐργάται. Ὁ δ' ἀληθινὸς νοῦς ὁ διευθύνων τὸ Κράτος,
εἶναι ὁ μὴδὲν μὲν ἐργαζόμενος, ἀλλὰ τὰ πάντα ποιῶν, τὰ
πάντα σκεπτόμενος, τὰ πάντα ἐπινοῶν· ὁ τὸ μέλλον προ-
μαντεύων, ὁ τὸ παρελθὼν ἀνακρίνων, ὁ ῥυθμίζων, ὁ κανονίζων,
ὁ τὰ πάντα πρωϊμότατα παρασκευάζων, ὁ ἀκαταπαύστως
ἀλειφόμενος ἵνα παλαίσῃ πρὸς τὴν τύχην. Πιστεύεις, ὦ Τη-
λέμαχε, ὅτι ἄριστός τις ζωγράφος ἤθελεν ἐργάζεσθαι ἀνεν-
δότης ἀπὸ πρώτης μέχρις ἐσπέρας, ἵνα ἐκτελέσῃ ταχέως τὸ
ἔργον του; Οὐδαμῶς! ὁ κάματος οὗτος, ἡ δουλικὴ αὕτη ἐρ-
γατία, ἤθελεν σθέσει ἅπαν τὸ πῦρ τῆς φαντασίας του, καὶ
δὲν ἤθελε πλέον ἐργάζεσθαι διὰ τοῦ νοῦς, ἀλλ' ἤθελε σκια-
γραφήσῃ τὸ κεφάλαιον τῆς πραγματείας ἀνευ κανόνος, δι'
οἴστρου δὲ καὶ κατὰ τὴν ῥοπὴν καὶ τὴν ὁρμὴν τῆς ἀγγινοίας
του. Νομίζεις ὅτι ὁ καλὸς ζωγράφος διάγει τὸν καιρὸν του
λειοτριβῶν βαφὰς ἢ διορθῶν γραφίδας; Πολλοῦ γε καὶ διή!
αὕτη εἶναι ἡ ἐργασία τῶν μαθητῶν του· ἐκεῖνος δὲ σκέπτε-
ται μόνον πῶς νὰ ἰχνογραφήσῃ χαρακτῆρας γενναίους, παρι-
στῶντας εὐγένειαν, διδόντας πυρῆνα καὶ πάθος εἰς τὰς εἰκό-
νας του. Ἔχει ἐν τῷ νῷ αὐτοῦ τοὺς στοχασμοὺς καὶ τὰ αἰ-
σθήματα τῶν ἡρώων, οὓς μέλλει ν' ἀπεικονίσῃ· ἀνατρέχει εἰς
τοὺς χρόνους των, καὶ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις των, εἰς τὸν
ἐνθουσιασμόν του δὲ τοῦτον πρέπει νὰ βάλῃ ὁ ἴδιος χαλινόν,
ὅστις νὰ τὸν διακρατῇ, καὶ τὸ ἔργον του πρέπει νὰ ᾔναι ὁρ-
θόν, φυσικόν, ἀληθινόν, σύμμετρον. Πιστεύεις, ὦ Τηλέμαχε,
ὅτι χρειάζεται ὀλιγωτέρα μελέτη ἵνα γείνη τίς ἀγαθὸς βασι-
λεὺς μᾶλλον, ἢ καλὸς ζωγράφος; Οὐχὶ βεβαίως· συνομολόγη-
σαν ἄρα ὅτι ἔργον ἀγαθοῦ βασιλέως εἶναι νὰ σκέπτηται, νὰ
περιτρέφῃ μεγάλα σχέδια εἰς τὸν νοῦν του, καὶ νὰ ἐκλέγῃ
τοὺς καταλλήλους ἀνδρας πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν διευθύνων
αὐτούς.

Ὁ Τηλέμαχος τῷ ἀπεκρίθη. Μοὶ φαίνεται ὅτι καταλαμ-
βάνω πανθ' ὅσα λέγεις· πλὴν ἐὰν τὰ πράγματα εἶχον οὕτως,
ὁ βασιλεὺς πολλάκις ἡδύνατο ν' ἀπατηθῇ, ἐὰν ὁ ἴδιος δὲν
ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ καθέκαστα τῶν ὑποθέσεων. Σὺ αὐτὸς

ἀπατάσαι, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ· ὅ,τι τὸν ἐμποδίζει νὰ ἀπατηθῇ εἶναι καθ' ὅλου γινῶσις τῆς κυβερνήσεως. Οἱ ἄνθρωποι οἱ μὴ ἔχοντες οὐδεμίαν ἀρχὴν εἰς τὰς ὑποθέσεις των, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ διακρίνωσιν οἰκοθεν τοὺς ἐξόχους νόας, διατελοῦσι συνήθως διυλίζοντες τὸν κώνωπα· καὶ εἶναι εὐτύχημα ἂν δὲν ἀπατῶνται, διότι οὐκ οἶδασιν ἀληθῶς τί ζητοῦσιν οὔτε ποῦ τεύουσιν τὰ βλέμματα αὐτῶν. Οὐκ οἶδασιν ἄλλο νὰ δυσπιστῶσι, καὶ νὰ δυσπιστῶσι μᾶλλον πρὸς τοὺς τιμίους ἄνδρας, οἵτινες τοῖς ἀντιλέγουσιν ἢ πρὸς ἀπατεῶνας καὶ ψεύστας, οἵτινες τοὺς κολακεύουσιν. Ἄπ' ἐναντίας οἱ ἔχοντες ἀρχὰς κυβερνητικάς, πεποιθασιν εἰς τὴν ικανότητά των καὶ γινώσκουσι τί πρέπει νὰ ζητήσωσι μεταξὺ αὐτῶν, καὶ τοὺς τρόπους δι' ὧν νὰ τὸ κατορθώσωσι· γινώσκουσιν ἀρκούντως τοῦλάχιστον, ἐὰν οἱ ἄνθρωποι, οὓς μεταχειρίζονται, εἰσὶν ὄργανα κατάλληλα καὶ χρήσιμα εἰς τοὺς σκοποὺς των.

Ἄλλως τε, ἐπειδὴ καὶ δὲν ἐμβαίνουσιν εἰς ὀχληράς λεπτομερείας ἔχουσι τὸν νοῦν πλέον ἐλεύθερον ὅπως ἴδωσι, δι' ἐνός μόνου βλέμματος, τὸ σύνολον τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ ἐὰν βαίνῃ πρὸς τὸν κύριον σκοπὸν· ἀλλ' ἐὰν ἀπατηθῶσι, τοῦλάχιστον δὲν ἀπατῶνται καιρίως. Προσέτι, εἰσὶν ἀνώτεροι τῶν εὐτελῶν ζήλοτυπῶν, αἵτινες ἐμφαίνουσι νοῦν περιωρισμένον καὶ ψυχὴν ἄγεννη· ἐννοοῦσιν ὅτι δὲν δύνανται εἰμὴ ν' ἀπατηθῶσιν ἐνίοτε εἰς μεγάλας ὑποθέσεις, ἐπειδὴ ἀνάγκη πᾶσα νὰ μεταχειρισθῶσιν ἄνθρώπους εἰς αὐτάς, οἵτινες πολλάκις εἰσὶν ἀπατεῶνες· ἀποβάλλει δέ τις πολλῶν πλέον ἀμνηστειούμενος ἐνεκα δυσπιστίας, ἢ ὅ,τι ἤθελεν ἀποβάλλει ἀπλῶς ἀπατῶμενος. Λίαν εὐτυχής εἶνε ὁ μὴ ἀπατῶμενος εἰμὴ εἰς πράγματα μικροῦ λόγου ἄξια, διότι τὰ μεγάλα δὲν τὸν ἀφίνουσι νὰ προβῇ, καὶ τοῦτο πρέπει νὰ ἐπασχολῇ τὸν νοῦν παντὸς ἐξόχου ἀνδρός. Πρέπει νὰ τιμωρῇ αὐστηρῶς τὸν δόλον, ὅπότεν τὸν ἀνακαλύπτῃ, ἀλλ' ὅμως πρέπει πάντοτε νὰ προσδοκᾷ ἀπάτην, ἐὰν ἀληθῶς δὲν θέλει ν' ἀπατηθῇ. Ὁ χειρῶναξ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του βλέπει τὰ πάντα ἰδίοις ὀφθαλμοῖς, καὶ τὰ πάντα ποιεῖ ἰδίαις χερσίν· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μεγάλου κράτους δὲν δύναται τὰ πάντα νὰ πράξῃ, οὔτε νὰ

ἴδῃ αὐτοπροσώπως. Ὅφειλται λοιπὸν νὰ πράττῃ τὰ ἔργα ἐκεῖνα, ἅτινα οὐδεὶς ἄλλος ἐκ τῶν ὑπηρετῶν του δύναται νὰ πράξῃ· ὁφείλται νὰ βλέπῃ πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὸν κύκλον τῶν σπουδαίων ὑποθέσεων του.

Τελευταῖον ὁ Μέντωρ λέγει πρὸς τὸν Τηλέμαχον. Οἱ θεοὶ σὲ ἀγαπῶσι καὶ σοὶ ἐτοιμάζουσι βασιλείαν πλήρη σοφίας· πᾶν ὅ,τι βλέπεις ἐνταῦθα ἐγένετο ἐλιγώτερον πρὸς δόξαν τοῦ Ἰδομενέως ἢ πρὸς διδασκαλίαν ἰδικήν σου. Ὅλα τὰ σοφὰ ταῦτα καθιδρύματα, ἅτινα θαυμάζεις εἰς τὸ Σάλεντον, εἰσὶ σκιαγραφήματα τῶν ὅσα σὺ θέλεις ποτὲ ἰδρῦσαι ἐν Ἰθάκῃ, ἐὰν αἱ ἀρεταὶ σου ἐξισῶνται πρὸς τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν σου. Καίρως ν' ἀναχωρήσωμεν ἐντεῦθεν· ὁ Ἰομενεύς ἡτοίμασε πλοῖα διὰ τὴν ἐπιστροφὴν μας.

Παραυτίκα ὁ Τηλέμαχος ἔδειξε τὴν χαρὰν του εἰς τὸν φίλον του, ἀλλὰ μετὰ τινος ἀθυμίας ὅτι ἐγκαταλιμπάνει τὸ Σάλεντον. Θέλεις μὲ ψέξει ἴσως, τῷ εἶπεν, ὅτι εὐκόλως λαμβάνω κλίσιν ὑπὲρ τῶν τόπων, ὅθεν διαβαίνω· ἀλλ' ἡ καρδιά μου ἤθελε διὰ παντός μὲ ἐλέγχει, ἐὰν σοὶ ἀπέκρυπτον ὅτι κτῶ τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰδομενέως Ἀντιόπην. Ναί, ἀγαπῶ μου Μέντωρ, τοῦτο δὲν εἶναι τυφλὸν ἔρωτος πάθος, ὡς τὴ ἐν τῇ νήσῳ τῆς Καλυψοῦς, ἐξ οὗ μὲ ἀπήλλαξας. Σὺ ἐγνώρισας τὸ βάθος τῆς πληγῆς, ὅπερ ὁ ἔρως ἐνεποίησεν εἰς ἐμὲ ὄντα πλησίον τῆς Εὐχάρεως, καὶ δὲν δύναμαι μέχρι τοῦ νῦν νὰ προσφέρω τ' ὄνομά της χωρὶς νὰ ταραχθῶ· ὁ δὲ χρόνος καὶ ἡ ἀπουσία δὲν ἡδυνήθησαν εἰσέτι ἐντελῶς νὰ ἐξαλείψωσιν αὐτό. Ἡ λυπηρὰ αὕτη πείρα μὲ διδάσκει νὰ δυσπιστῶ εἰς ἑμαυτόν· ἀλλ' ὅ,τι αἰσθάνομαι ὑπὲρ τῆς Ἀντιόπης οὐδόλως ὀρμιάζει τῷ πάθει ἐκεῖνῳ· δὲν εἶναι ἔρως φλογερὸς, ἀλλ' εὐνοια, τιμὴ, πεποιθήσις ὅτι ἔσομαι εὐτυχὴς ἐὰν διέλθω τὸν βίον μου μετ' αὐτῆς. Ἄν ποτε οἱ θεοὶ μοὶ ἀποδώσωσι τὸν πατέρα μου, ὁ δὲ μοὶ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐκλέξω σύζυγόν μου, αὕτη ἔσεται ἀδιστακτικὴ ἡ Ἀντιόπη· ὅ,τι δὲ μὲ θέλγει ὑπὲρ αὐτῆς εἶναι ἡ σεμνότης, ἡ σωφροσύνη, ἡ συστολή, ἡ ἀσκητικὴ ἐργασία, ἡ φιλοτεχνία εἰς τὴν ταλασιουργίαν καὶ τὸ κέντημα, ἡ περὶ τὴν οἰκονομίαν ἐπιμέλεια ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς μη-

πρὸς αὐτῆς, ἡ καταφρόνησις τοῦ περιττοῦ κόσμου, ἡ λήθη καὶ ἡ ἄγνοια, ἣν ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου αὐτῆς κάλλους. Ὅταν ὁ ἰδομενεὺς τὴν προστάσῃ νὰ ἔλκῃ, ἐν τῷ ἥγῳ τῶν αὐλῶν, τοὺς χοροὺς τῶν νεανίδων Κρησσῶν, εὐκόλως δύναται τις νὰ τὴν ἐκλάβῃ ὡς τὴν φιλομειδῇ Ἀφροδίτῃ τὴν συνοδευομένην ὑπὸ τῶν Χαρίτων. Ὅταν συνεπάγῃται αὐτὴν εἰς τὰ κυνηγέσια καὶ εἰς τὰ δάση, αὕτη φαίνεται μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιδεξία εἰς τὸ ἐντείνειν τὸ τόξον, ὡς ἡ Δημήτηρ μεταξὺ τῶν Νυμφῶν αὐτῆς¹ αὕτη μόνῃ τὸ ἄγνοεῖ, ἀλλ' ὁ κόσμος ἅπας τὴν θαυμάζει. Ὅταν ἐμβαίνει εἰς τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν, καὶ φέρῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς τὰ ἱερὰ δῶρα εἰς τὰ κἀνυστρα, νομίζει τίς ὅτι αὕτη εἶναι ἡ θεὰ ἡ κατοικοῦσα ἐν ταῖς ναοῖς. Μετὰ πόσου δὲ φάβου καὶ πόσης εὐλαθείας τὴν εἰδομεν προσφέρουσιν τὰς θυσίας, καὶ ἐξιλάσκουσιν τοὺς θεοὺς, ὅσῳις ἐδέχτε νὰ ἐξαγνίσῃ ἁμάρτημά τι ἢ ν' ἀπατροπιάσῃ ἀπαίσιον τινὰ οἰωνόν! Τελευταῖον ὅταν τὴν βλέπῃ τις μεταξὺ ὁμίλου γυναικῶν ἔχουσιν εἰς τὴν χεῖρα χρυσὴν βελόνην, νομίζει ὅτι εἶναι ἡ Ἀθηνᾶ αὕτη, λαμβάνουσα ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρωπίνην μορφήν, καὶ διδάσκουσα τοὺς ἀνθρώπους τὰς ἐλευθερίους τέχνας· αὕτη προτρέπει τοὺς ἄλλους εἰς ἐργασίαν, ἀνακουφίζει αὐτοὺς ἐκ τῶν κόπων καὶ τῶν φροντίδων διὰ τῶν θελγῆτρον τῆς φωνῆς τῆς ψάλλουσα τὰ θαυμάσια ἔργα τῶν θεῶν, καὶ ὑπερβαίνει τὴν τελειότεραν ζωγραφίαν διὰ τῆς λεπτότητος τῶν κεντημάτων της. Ἐρὶς εὐτυχὴς ὁ ἀνὴρ, ὃν γλυκύς τις ὑμέναιος θέλει συνάψῃ μετ' αὐτῆς². Ὁ τοιοῦτος δὲν θέλει φοβεῖσθαι ἄλλο ἢ μὴ τὴν στερηθῇ ἢ ἐπιζήσῃ μετ' αὐτήν.

Μαρτύρομαι, ὦ προσφιλῇ μου Μέντωρ, τοὺς θεοὺς ὅτι εἶμαι ἔτοιμος ν' ἀναχωρήσω πλὴν θέλω ἀγαπᾶ τὴν Ἀντιόπην ἐπὶ ζωῆς μου, οὐδὲ δύναται αὕτη ν' ἀναβάλῃ κἀν πρὸς στιγμήν, τὴν εἰς Ἰθάκην ἐπιστροφὴν μου. Ἐὰν δὲ ἕτερος τις ἔμελλε ποτὲ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ, ἐγὼ ἤθελον διέλθῃ ἅπαντα τὸν βίον μου ἐν στεναγμοῖς καὶ θλίψεσιν. Ἀλλὰ τελευταῖον

¹ Οἷη δ' Ἀρτεμις εἶσι κατ' οὖρος ἰοχέαιρα. (Ὀμ. Ὀδ. Ξ στιχ. 402).

² Κεῖνος δ' αὖ περὶ μακάρτατος ἔχον ἄλλων,
Ὅς κείσ' ἔκδοιοι βρίσας οἷκόν δ' ἀγάγηται. (Ὀμ. Ὀδ. Ζ στιχ. 458).

Θέλω τὴν ἀποχαιροῦμαι· καὶ τοὶ δὲ γινώσκω ὅτι ἀναχωρῶν τὴν ὑπερεοῦμαι, δὲν θέλω ὅμως οὔτε πρὸς αὐτὴν, οὔτε πρὸς τὸν πατέρ' αὐτῆς φανερώσει τὸν ἔρωτά μου. Εἰς σέ δὲ καὶ μόνον ἐκμυστηρεύομαι αὐτὸν, ἄχρις οὗ ὃ Ὀδυσσεύς, ἀνάβας ἐπὶ τὸν ὁρόνον του, μοι εἶπει ὅτι συναινεῖ εἰς τοὺς πόθους μου. Ἐντεῦθεν δύνασαι νὰ κατανοήσῃς προσφιλῇ μου Μέντωρ, πόσον ὁ ἔρως οὗτος εἶναι διαφορετικός τοῦ τυφλοῦ ἐκείνου πάθους, ὅπερ εἶχον πρὸς τὴν Εὐχαριν.

Ὁ Μέντωρ τότε ἀπεκρίθη πρὸς τὸν Τηλέμαχον. Ὁμολογῶ τὴν διαφορὰν ταύτην· ἡ Ἀντιόπη εἶναι εὐπροσήγορος, ἀφελὴς τοῦς τρόπους· καὶ φρόνιμος· αἱ χεῖρές της δὲν βαρύνονται τὴν ἐργασίαν· προνοεῖ καὶ διαθέτει τὰ πάντα· δύναται μὲν νὰ σιωπᾷ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνεργῇ ἀνευ σπουδῆς· ἐργάζεται ὅσημέραι καὶ δὲν ἀπαυδᾷ ποτὲ, διότι ἐκτελεῖ πᾶν ἔργον ἐν δέοντι χρόνῳ. Ἡ εὐταξία τῆς πατρικῆς οἰκίας εἶναι ἡ δόξα της· κοσμεῖται δὲ μᾶλλον ἡθικῶς ἢ καλλωπίζεται φυσικῶς· καὶ τοὶ φροντίζουσα περὶ παντός πράγματος, καὶ ἐπιτετραμμένη τὴν διευθέτησιν, τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν φρειδῶ (τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ συνήθως ὀχληράν τὴν γυναῖκα) κατέστι ὅμως προσφιλὴς εἰς ἅπαντα τὸν οἶκον αὐτῆς. Ἐπειδὴ οὔτε ὀργιλότης, οὔτε ἰσχυρογνωμοσύνη, οὔτε κουρότης, οὔτε δυσθυμία, ἐνυπάρχει εἰς αὐτὴν ὡς εἰς τὰς λοιπὰς γυναῖκας. Δι' ἐνὸς ἀπλοῦ βλέμματος συνεννοεῖται, καὶ πᾶς τίς ροθεῖται μὴ τῇ δυσαρεστήσῃ· δίδει ὀρθὰς προσταγὰς, καὶ δὲν προστάσσει εἰμὴ ὅ,τι εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτελεσθῇ· ἐλέγχει μετὰ φιλοφροσύνης, καὶ ἐλέγχουσα παραμυθεῖ· ἡ καρδία τοῦ πατρὸς της εἰς αὐτὴν ἐπαναπαύεται, καθὼς ὁ ὁδοιπόρος, κεκοπιανκὼς ὑπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου, ἀναπαύεται ἐπὶ τῆς χλόης ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου. Ἐχει δίκαιον, ὦ Τηλέμαχε, ἡ Ἀντιόπη εἶναι ἠγαυρὸς ἐκασταχοῦ ἐπιζήτητος. Τὸ πνεῦμά της, ὡς καὶ τὸ σῶμά της, δὲν ὠρατίζονται ἐκ ματαίων κοσμημάτων· ἡ φαντασία της, καὶ τοὶ ζωηρὰ, χαλινοῦται ὑπὸ τῆς ἐχεμυθίας της· δὲν λαλεῖ εἰμὴ ἐν δέοντι, καὶ ὅταν ἀνοίγῃ τὸ στόμα ἢ γλυκεῖα πειθῶ, καὶ αἱ ἀφελεῖς χάριτες, ρέουσιν ἐκ τῶν χειλέων της. Αἰολύσης αὐτῆς πάντες σιωπῶσιν, ἡ δὲ, ἐρυ-

(ΤΥΧΑΙ ΤΗΛΕΜΑΧΟΥ)

28

εἰς ἣν εὐρίσκεται, ὡς πρὸς τὰς μεταξὺ τῶν ἰδιωτῶν διαφορὰς, ὡς τὸν προέτρεπον νὰ δικάσῃ. Ἰρίσον, τῷ ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, πάντα τὰ νέα ζητήματα, ἅτινα μέλλουσι ν' ἀπαρτῇσιν γενικά ἀξιώματα νομοδιδασκαλίας, καὶ ἐρμήνευσον τοὺς νόμους· ἀλλὰ μὴ ἀνεδέχου ποτὲ νὰ δικάσῃς τὰς τῶν ἰδιωτῶν διαφορὰς. Αὗται συσσωρεύμεναι ὁμοῦ θέλουν σὲ πολιορκῆσαι καὶ τότε θέλεις εἰσθαι ὁ μόνος δικαστὴς τοῦ λαοῦ σου, πάντες δὲ οἱ ὑπὸ σὲ διατελοῦντες δικασταὶ θέλουσιν ἀποδῆ ἀνωφελεῖς· καὶ σὺ αὐτὸς δὲ θέλεις καταβαρυνθῇ, καὶ αἱ σμικραὶ ὑποθέσεις θέλουσιν ἀπορροφήσαι τὸν πολύτιμον καιρὸν σου ἀντὶ τῶν μεγάλων, χωρὶς νὰ δύνῃσαι καὶ νὰ ἐπαρκέσῃς ἵνα καὶ τὰς σμικρὰς αὐτὰς λεπτομερῶς κανονίσῃς. Μὴ ζήτη λοιπὸν νὰ περιπλεχθῇς εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν. Παράπεμψον τὰς τῶν ἰδιωτῶν διαφορὰς εἰς τοὺς τακτικούς αὐτῶν δικαστὰς, πράττε ὅτι οὐδεὶς ἕτερος δύναται νὰ πράξῃ πρὸς ἀνακούφισίν σου, καὶ τότε ποιήσεις ἔργον ἄξιον βασιλέως.

Μὲ ἀναγκάζουσι προσέτι, ἔλεγεν ὁ Ἰδομενεύς, νὰ ἐπιτρέψω ἐνίους γάμους. Ἀνθρωποὶ τινες ἐξ ἐπιστραφῶν οἰκῶν, αἵτινες μὲ παρεκολούθησαν εἰς ὅλους τοὺς πολέμους, καὶ ἐδάπανησαν μεγάλας οὐσίας ὑπηρετοῦντες μοι, ἐπιθυμοῦσι νὰ λάβωσιν ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν των ἄδειαν νὰ νυμφευθῶσι θυγατέρας τινὰς πλουσίας· ἐν βραχυλογίᾳ ἀρκεῖ νὰ εἶπω ὅτι θέλω νὰ τοὺς ἀποκαταστήσω καὶ ἔσονται ἀποκαταστημένοι. Ἀληθῶς, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, μία μόνη λέξις σου ἀρκεῖ εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἡ λέξις αὕτη σημαίνει διὰ σὲ πολύ. Θέλεις νὰ στερόσῃς λοιπὸν τοὺς πατέρας καὶ τὰς μητέρας τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς παρηγορίας τοῦ νὰ ἐκλέξωσι τοὺς γαμβροὺς των, καὶ ἐπαμένως τοὺς κληρονόμους των· ἀλλὰ τοῦτο ᾗθελον εἰσθαι τὸ αὐτὸ ὡς ἂν ὑπέβαλες ἀπάσας τὰς οἰκογενεῖας εἰς τὴν σκληροτέραν δουλείαν, καὶ ᾗθελες εἰσθαι ὑπεύθυνος πάντων τῶν οἰκιακῶν δυστυχιῶν των συμπολιτῶν σου. Οἱ γάμοι καθ' ἑαυτοὺς ἔχουσιν ἀρκούσας λύπας, χωρὶς νὰ τοῖς προσθέσῃς καὶ ταύτην τὴν πικρίαν. Ἐὰν ἔχῃς ὑπηρετάς πιστοὺς ἵνα βραβεύσῃς, δὸς αὐτοῖς χέρσους γαίης. Ἀπόγειμον αὐτοῖς βαθμοὺς καὶ τιμὰς ἀναλόγους τῆς ταξείως των

καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν των, χορήγησον αὐτοῖς, ἂν ἦναι χρεῖα, μικρὸν ἀργύριον ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου θησαυροφυλακίου σου, ἀλλὰ μὴ ἐξώσκει ποτὲ τὰ χρεῖα σου θυσιάζων τὰς θυγατέρας τῶν πλουσίων ἐναντίον τῆς θελήσεως τῶν γονέων των.

Ὁ Ἰδομενεὺς μετέβη ἔπειτα εἰς ἕτερον ζήτημα. Οἱ Συβαρίται εἶπε, κατηγοροῦσιν ἡμᾶς ὅτι ἡρπάσαμεν τὰς γαῖας των καὶ ἐδώσαμεν αὐτάς, ὡς ἀγροὺς καλλιεργησίμους, εἰς ξένους ἐπὶ ἡλυδας, οὓς προσελκύσαμεν ἐνταῦθα. Θέλω ὑποχωρήσει λοιπὸν εἰς αὐτούς; ἂν τοῦτο πράξω, ἕκαστος θέλει νομίζει ὅτι δύναται νὰ ἐγείρει ἀξιώσεις καθ' ἡμῶν. Δὲν εἶναι δυνατόν, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ, νὰ πιστευθῶσιν οἱ Συβαρίται ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαφορᾷ; ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν ἐπίσης νὰ πιστευθῇ καὶ σὺ αὐτὰς τὴν ἰδικήν σου. Τί θέλεις πιστευθῇ λοιπόν; ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεὺς. Μηδέτερος, ἐπανελάθεν ὁ Μέντωρ; ἀλλὰ πρέπει νὰ λάβητε διαιτητὴν ὁμοίον τινι λαὸν ἀνύποπτον πρὸς ἑκατέρους ὑμᾶς καὶ λαὸς τοιοῦτος εἶναι οἱ Σιποντινοὶ, οἵτινες δὲν ἔχουσιν ἀντίθετα πρὸς τὰ ἰδικά σου συμφέροντα.

Ἄλλ' εἶμαι ὑπόχρεος, ἀπεκρίθη ὁ Ἰδομενεὺς, νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς διαιτητήν; Δὲν εἶμαι βασιλεὺς; Ὁ ἡγεμὼν ὀφείλει ἄρ' γε νὰ ὑπακούῃ εἰς ξένους, ὡς πρὸς τὴν ἑκτασιν τῆς ἐπικρατείας του; Ὁ Μέντωρ ἐπανελάθεν οὕτω τὸν λόγον. Ἐπειδὴ ἐμμένεις εἰς τὸν λόγον σου, δῆλον ὅτι νομίζεις ὅτι ἔχεις δίκαιον· ἀλλὰ καὶ οἱ Συβαρίται ἐπίσης νομίζουσι, καὶ διίσχυρίζονται μάλιστα ὅτι τὸ δίκαιόν των εἶναι ἀναμφισβήτητον.

Εἰς τὴν διαφωνίαν ταύτην τῶν γνώμῶν μόνος εἰς διαιτητῆς, παρὰ τῶν διαφορομένων ἐκλεγόμενος, δύναται νὰ συμβιβάσῃ ὑμᾶς, τοῦναντίον δὲ ἡ τύχη τῶν ὀπλίων θέλει ἀποφασίσει μέσος ὅρος δὲν ὑπάρχει. Ἐν ἔμβαινες φέρ' εἶπεν, εἰς τινὰ δημοκρατίαν, ἐνθα νὰ μὴ ὑπῇρχον ἀρχαὶ καὶ δικασταί, καὶ ἐνθα ἐκάστη οἰκογένεια νὰ ἐνόμιζεν ὅτι δύναται αὐτοδικαίως· καὶ αὐτογνωμόνως νὰ λάβῃ τὰ δικάσιά της περὶ πάσης ἀξιώσεώς της κατὰ τῶν γειτόνων της, ἥθελες ἐλεεινολογήσει βεβαίως τὴν τύχην τοιούτου ἔθνους, καὶ ἀπαστραφῇ τὴν φρικώδη ἐκείνην ἀταξίαν, ἐν ᾗ ἀπασαὶ αἱ οἰκογένειαι ἢ θελον ἐξοπλισθῇ κατ' ἀλλήλων. Νομίζεις ἄρ' γε ὅτι καὶ οἱ

θεοὶ ἐπισκοποῦσι μετ' ὀλιγωτέρας φρίκης ἅπαντα τὸν κόσμον, ὅστις εἶναι ἢ καθ' ὅλου δημοκρατία ; Ἐάν πᾶς λαὸς ζῶν ἐν αὐτῷ, ὡς μεγάλη τις οἰκογένεια, νομίζῃ ὅτι δύναται πληρέστατα νὰ λάβῃ τὸ δίκαιόν του αὐτογνωμόνως περὶ πάσης ἀξιώσεώς του κατὰ τῶν γειτόνων του, καθὼς καὶ πᾶς ἰδιώτης κάτοχος ἄγρου θεωρουμένου ὡς κληρονομίας τῶν προγόνων του, ὅτι δύναται νὰ διακατέχῃ αὐτὸν ἄνευ ἀδείας τῶν νόμων καὶ τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων ὁ τοιοῦτος ἤθελεν αὐστηρῶς τιμωρηθῇ· ἐπειδὴ ἐζήτει νὰ κατέχῃ διὰ τῆς βίας, ὅ,τι ἡ δικαιοσύνη δὲν τῷ ἔδωκε. Πιστεύεις λοιπὸν ὅ,τι καὶ οἱ βασιλεῖς δύνανται νὰ μεταχειρισθῶσιν ἀπολύτως τὴν βίαν ἵνα ὑποστηρίξωσι τὰς ἀξιώσεις των, χωρὶς νὰ δοκιμάσωσι πρῶτον πάντα ἥπιον καὶ φιλόανθρωπον καὶ δίκαιον τρόπον ; Ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἄρα γε ἀδιάφορος καὶ μᾶλλον ἀπαραβίαστος ὡς πρὸς τοὺς βασιλεῖς, τοὺς κυβερνῶντας ὁλόκληρα ἔθνη καὶ τόπους, ἢ πρὸς τὰς οἰκογενείας τὰς καλλιεργούσας ἄγρους τινάς ; ἢ μήπως εἶναι ἀδικος καὶ ἄρπᾶξ ὁ σφετεριζόμενος ὀλίγα στρέμματα γῆς, δίκαιος ἔε καὶ ἥρως ὁ κυριεύων ὅλας ἐπαρχίας ; Ἐάν χαρίζεται τις, ἢ κολακεύεται ἢ τυφλωτῇ διὰ μικρὰ συμφέροντα ἰδιωτῶν, πολλῷ μᾶλλον πρέπει νὰ φοβῇται μὴ χαρισθῇ, κολακευθῇ καὶ τυφλωθῇ διὰ μεγάλα συμφέροντα ἐπικρατείας· ἀλλὰ δύναται καὶ νὰ ἔχῃ πεποιθῆσιν εἰς ἑαυτὸν περὶ ὑποθέσεως ἐν ᾗ ὑπάρχουσι πλεῖστοι λόγοι δυσπιστίας ; δὲν θέλει φοβεῖσθαι ὁ τοιοῦτος μὴ ἀπατηθῇ εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ πλάνη ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου ἔχει φρικτὰς συνεπείας ; Ἡ πλάνη βασιλέως, ὅστις ἐλκύεται ἀπὸ τὰς ἀξιώσεις του προξενεὶ πολλάκις λεηλασίας, λιμούς, σφαγὰς, διαστροφὰς ἡθῶν, ὧν τὰ ἐλεύθρια ἀποτελέσματα παρατείνονται μέχρι τῶν ὀψικιτέρων ἀπογόνων. Βασίλεὺς, ὅστις ἐγείρει πάντοτε πλείστους κόλακας περὶ ἑαυτὸν, δὲν θέλει φοβεῖσθαι μὴ κολακευθῇ καὶ ἀπατηθῇ εἰς τοιαύτας περιστάσεις ;

Ἐάν ὁμως συνανέσῃ ὅπως διαιτητής τις λύσῃ τὴν διαφοράν, δεικνύει τὴν δικαιοσύνην του, τὴν εὐλικρίνειαν καὶ τὴν μετριοπάθειάν του. Κηρύττει τοὺς ἀληθινούς λόγους, ἐφ' ὧν

τὸ δίκαιόν του στηρίζεται· ὁ δὲ ἐκλεχθὲν δαίμονος δαιτυπὴς εἶναι φιλικός τις μεσότης, οὐχὶ δὲ αὐστηρὸς τις δικαστής. Εἰς τὰς ἀποφάσεις του δὲν ὑποβάλλεται τις τυφλῶς, ἀλλ' ἔχει προηγουμένην τινὰ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν· αὐτὸς δὲ δὲν ἀπαγγέλλει ἀποφασιν, ὡς ἀνίστατος δικαστής, ἀλλὰ προτρέπει, νοουθετεῖ, προσπαθεῖ νὰ συμβιβάσῃ τὰ διεστῶτα. Ὅθεν θυσιάζει τις μικρὸν ὄφελος πειθόμενος εἰς τὰς συμβουλὰς του. ὅπως διατηρήσῃ τὴν εἰρήνην· ἀλλ' ἐάν ὁ πόλεμος ἐπέλθῃ ἐναντίον πάντων τῶν προσπαθειῶν τοῦ βασιλέως πρὸς διατήρησιν τῆς εἰρήνης, ἔχει τοῦλάχιστον ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὴν μαρτυρίαν τῆς συνειδήσεώς του, τὴν ὑπόληψιν τῶν γειτόνων του, καὶ τὴν δίκαιαν ὑπεράσπισιν τῶν θεῶν. Ὁ Ἰδομενεὺς κατανοεῖς ἐκ τῶν λόγων τούτων συνήνεσεν ἵνα οἱ Σιποντινοὶ γένωσι μεσῖται μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Συβαριτῶν.

Τότε ὁ βασιλεὺς, βλέπων ὅτι πᾶς τρόπος τοῦ νὰ διακρατήσῃ πλησίον του τοὺς δύο ξένους ἀπετύγχανεν, ἐπειράθη νὰ τοὺς παρεμποδίσῃ διὰ δεσμοῦ ἐτι ισχυροτέρου. Παρεστήρηται ὅτι ὁ Τηλέμαχος εἶχε κλίσιν τινὰ πρὸς τὴν Ἀντιόπην, ὅθεν ἤλπισε διὰ τοῦ πάθους τούτου νὰ τὴν παγιδεύσῃ. Ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ προσέταξεν αὐτὴν νὰ ψάλλῃ πολλάκις εἰς τὰ δεῖπνα, ἐκείνη δὲ ἐξετέλεσε τὴν προσταγὴν του ἵνα μὴ φανῇ ἀπειθή, ἀλλὰ μετὰ τσαύτης συστολῆς, ὥστε ἐδείκνυε τὴν λύπην, ἣν ἠσθάνετο ὑπακούουσα. Ὁ δὲ Ἰδομενεὺς προέβη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἠθέλησε νὰ τὴν ὑποχρεώσῃ νὰ ψάλλῃ τὴν κατὰ τῶν Δαυνίων καὶ τοῦ Ἀδράστου ἐπελθοῦσαν νίκην· ἀλλ' ἐκείνη καὶ τοὶ ὑπακούσασα δὲ νειτόληψε νὰ ψάλλῃ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Τηλεμάχου· ἀπεποιήθη δὲ τοῦτο μετὰ πολλῆς σεμνότητος, ὥστε ὁ πατήρ της δὲν ἐτόλμησε νὰ τὴν ἀναγκάσῃ. Ἡ γλυκεῖα καὶ θελκτικὴ φωνὴ της διεπέρα τὴν καρδίαν τοῦ νέου υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς, ὅστις ἦτον ὅλος καταγοητευμένος. Ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπ' αὐτὸν ἔχαιρε βλέπων τὴν ταραχὴν του, ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος ὑπεκρίνετο ὅτι δὲν ἐννόει τοὺς σκοποὺς τοῦ βασιλέως· δὲν ἠδύνατο δὲ ἐν τοιαύτῃ περιστάσει νὰ μὴ κατανοῇ, ἀλλὰ τὴ λογικὸν κατίσχυε τοῦ αἰσθήματος, καὶ δὲν

ἦτο πλέον ὁ Τηλέμαχος ἐκεῖνος, ὃν πάθος τυραννικὸν ἐδέσμευεν ἄλλοτε εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψοῦς. Ἐν ᾧ δὲ ἡ Ἀντιόπη ἐψάλλεν, αὐτὸς ἐτῆρει βαθεῖαν σιωπὴν, ἀλλ' ἅμα ἐκείνη ἐτελείωσεν, οὗτος ἐστρέψε τὸν λόγον εἰς ἄλλο ἀντικείμενον.

Ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ δυνήθεις διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ του ἀπεράσισε, τελευταῖον, νὰ προτείνῃ θῆραν τινά, δι' ἧς ἤθελε, παρὰ τὸ σὺνῆθες, νὰ ψυχαγωγῇ τὴν θυγατέρα του. Ἡ Ἀντιόπη ἐκλαυσε, καὶ δὲν ἤθελε νὰ ὑπάγῃ, ἀλλ' ἤναγκάσθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προσταγὴν τοῦ πατρὸς τῆς. Ἀναβαίνει λοιπὸν εἰς ἵππον σφαδάζοντα, ῥρῶα κτήν καὶ ὅμοιον πρὸς ἐκείνους, οὓς ὁ Κῆστωρ ἐδάμαζε πρὸς μάχην. Τὸν δισικεῖ στιβαρὰ χειρὶ ὁμιλος δὲ νέων νυμφῶν τὴν παρηκολουθοῦσι προθύμως, μέσῳ τῶν ἰππίων ἐκείνη διαπρέπει ὥς ἡ Ἀρτεμις εἰς τὰ δάση. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν θεωρεῖ, τὴν θαυμάζει καὶ ἐπιλανθάνεται πάντων τῶν παρελθόντων δεινῶν του· ὁ δὲ Τηλέμαχος τὴν βλέπει ἐπίσης καὶ καταγοητεύεται ἐκ τῆς σεμνοπρεπείας τῆς μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς ἐπιδεξιότητος καὶ τῶν ἄλλων χαρίτων τῆς.

Οἱ κύνες κατεδίωκον ἀγριόχοιρον ἐξαισίου μεγέθους, ὡς τὸν τῆς Καλυδῶνος¹. Αἱ μικραὶ τρίχες τῆς χαίτης του ἦσαν τραχεῖαι καὶ ἀνορθωμέναι πάντοτε ὡς ἀκόντια. Οἱ ἀκτινοβόλοι ὀφθαλμοὶ του ἦσαν πλήρεις αἵματος καὶ πυρός· ὁ γρυλλισμὸς του ἤκούετο πόρρωθεν, ὡς ὁ ὄξυς συριγμὸς τῶν στασιωδῶν ἀνέμων, ὅποταν ὁ Αἴολος τοὺς συνεγείρει εἰς τὸ ἄντρον του, θέλων νὰ καταπαύσῃ τὰς τρικυμίας. Οἱ χαυλόδαντές του μακροὶ καὶ γαμποὶ, ὡς τὰ κοπτερὰ δρέπανα τῶν θειριστῶν, ἐθέριζον τὰ στελέχη τῶν δένδρων· ὅσοι δὲ κύνες ἐτόλμουν νὰ τὸν πλησιάσωσι διεργηγύνοντο. Οἱ εὐτολμότεροι κυνηγοὶ καταδιώκοντές τον, ἐφοβοῦντο νὰ τὸν πλησιάσωσιν. Ἡ Ἀντιόπη ὠκύπους ὡς οἱ ἄνεμοι, δὲν ἐπτολύθη νὰ τὸν προσβάλῃ ἐκ τοῦ ευστάδην· ἐκτοξεύει λοιπὸν κατ' αὐτοῦ βέλος, ὅπερ διαπερᾷ τὴν ὠμοπλάτην του. Τὰ αἶμα

¹ Ἡ Καλυδὼν ἦτο πόλις τῆς Αἰτωλίας ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Οἰνέως πατήρ τοῦ Μελεάγρου, ὅστις ἐφόνευσεν εἰς τινὰ θρῦκὸν αὐτῆς τὸν Κάλυδῶνιον ἀγριόχοιρον.

τοῦ θηρίου ἀναγκηκεῖ καὶ καθιστᾷ αὐτὸ ἀγριώτερον· ὥστε στρέφεται πρὸς τὴν τοξότιν. Παραχρῆμα ὁ ἵππος τῆς Ἀντιόπης, καὶ τοι γενναῖος, πύρεται καὶ ὀπισθοχωρεῖ, ὁ δὲ τερατώδης ἀγριοχοῖρος ἐπιπίπτει κατ' αὐτοῦ, ὅμοιος πρὸς τὰς βαρεῖας μηχανάς· τὰς κατασειαύσας τὰ τεῖχη τῶν ἰσχυροτέρων φρουρίων. Ὁ ἵππος ἐκλάζει, ἡ δὲ Ἀντιόπη πίπτει χαμαὶ μὴ δυναμένη ν' ἀποφύγῃ τὸ θανατηφόρον τραῦμα τοῦ χαυλιόδοντος τοῦ ἀγριοχοῖρου ὅστις ἐφορμᾷ ἵνα τὴν διασπάσῃ· ἀλλ' ὁ Τηλέμαχος προσεκτικώτατος εἰς τὸν κίνδυνον τῆς Ἀντιόπης εἶχεν ἤδη πηδήσει ἀπὸ τοῦ ἵππου. Ταχύτερος δὲ τῆς ἀστραπῆς ῥίπτεται μεταξὺ τοῦ καταβεβλημένου ἵππου καὶ τοῦ ἀγριοχοῖρου, ὅστις ζητεῖ νὰ διεκδικήσῃ τὸ αἷμά του· κρατεῖ εἰς τὴν χεῖρα δόρυ μακρόν, καὶ τὸ ἐμπήγει σχεδὸν ὀλόκληρον εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ φοβεροῦ ζώου, ὅπερ πίπτει σπασσάζον.

Παραυτίκα ὁ Τηλέμαχος ἀποκόπτει τὴν κεφαλὴν του, ἥτις, καὶ τοι νεκρὰ ἐκφοβίζει ὅμως ἐρωμένη ἐκ τοῦ πλησίον τοὺς κυνηγοὺς, καὶ τὴν προσφέρει ὡς δῶρον εἰς τὴν Ἀντιόπην, ἥτις ἐρυθριᾷ. Συμβουλευέται διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν πατέρα τῆς, ὅστις καὶ τοι ἐκπεπληγμένος σκιρτᾷ ὑπὸ χαρᾶς ὅτι εἶδεν αὐτὴν διασωθεῖσαν, καὶ νεύει αὐτῇ ἵνα δεχθῇ τὴν προσφορὰν· λαμβάνουσα δὲ τὸ δῶρον λέγει πρὸς τὸν Τηλέμαχον. Δέχομαι παρὰ σοῦ εὐγνωμόνως ἕτερον δῶρον πολλῷ τιμιώτερον τούτου, τὸ τῆς ζωῆς, ἣν σοὶ ὀφείλω. Μόλις εἶπεν αὐτοὺς τοὺς λόγους καὶ ἐφοβήθη ὅτι πολλὰ εἶπεν· ὅθεν ἐταπείνωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὁ δὲ Τηλέμαχος, ὅστις ἐνόησε τὴν ταραχὴν τῆς, δὲν ἐτόλμησεν ἄλλο νὰ τῇ ἀποκριθῇ εἰμὴ ὅτι εὐτυχῆς ὁ υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεύς ὅτι διέσωσε ζωὴν τσοσφύτον πολύτιμον, καὶ ἐτι εὐτυχέστερος ἂν ἤδύνατο νὰ διέλθῃ τὸν βίον του μετ' αὐτῆς. Ἢ Ἀντιόπη χωρὶς νὰ εἴπῃ πλέον λέξιν, ἔδραμε μετὰ σπουδῆς εἰς τὸν ἄμιλον τῶν νεανίδων συντρόφων τῆς καὶ ἀνεπήδησεν ἐπὶ ἕτερον ἵππον.

Ὁ Ἰδομενεὺς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκαίνης ἤθελεν ὑπόσχεθῇ τὴν θυγατέρα του εἰς τὸν Τηλέμαχον, ἀλλ' ἤλπιζεν ὅτι ἐτι

¹ Τὰς Ἐλεπόλεις.

μᾶλλον θέλει ἐξάψει τὸ πάθος τοῦ ἀφρίων αὐτὸν εἰς τὴν ἀβελιότητά, καὶ ἐπίστευε μάλιστα ὅτι θέλει τὸν παρακρατήσῃ εἰς τὸ Σάλεντον διὰ τῆς ἐλπίδος ὅτι θέλει στέψει τοὺς γάμους των. Καὶ ὁ μὲν Ἰδομενεὺς οὕτω διανοεῖτο, ἀλλ' οἱ θεοὶ ἐμπαίζουσιν ἐνίοτε τὴν σοφίαν τῶν ἀνθρώπων. Ὁ,τι ἔμελλε νὰ παρακρατήσῃ τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸ Σάλεντον, τὸν ἠνάγκασε κυρίως νὰ φύγῃ τὴν ταχίστην· ἐπειδὴ ἤρχιζε νὰ αἰσθάνηται ἐν ἑαυτῷ πολλὴν δυσπιστίαν πρὸς ἑαυτόν. Ὁ δὲ Μέντωρ ἐδιπλασίασε τὰς προσπάθειάς του ἵνα τῷ ἐμπνεύσῃ τὸν πόθον τῆς εἰς Ἰθάκην ἐπιστροφῆς του, καὶ ἠνάγκασε συγχρόνως τὸν Ἰδομενέα νὰ τὸν ἀφήσῃ ν' ἀπέλθῃ. Τὸ πλοῖον ἦτον ἤδη ἔτοιμον, διότι ὁ Μέντωρ, ὅστις ἐκανόνιζε πάσας τὰς ὥρας τῆς ζωῆς τοῦ Τηλεμάχου, ἵνα τὸν ἀναβιβάσῃ εἰς τὸ ἅωτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δὲν τὸν ἐκράτει εἰς ἕκαστον τόπον εἰμὴ ὅσον ἐχρειάζετο πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς του, καὶ πρὸς ἀπόκτησιν πείρας τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου. Ὁ Μέντωρ λοιπὸν ἐφρόντισε καὶ ἡτοιμάσθη τὸ πλοῖον πρὸς ἀναχώρησιν ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ Τηλεμάχου.

Ἀλλ' ὁ Ἰδομενεὺς, ὅστις δυσηρεστεῖτο βλέπων αὐτὸ ἔτοιμασθὲν, ἔπεσεν εἰς θανατηφόρον λύπην, καὶ ἀπόνοιαν ἀξίαν οἴκτου, ὅτε εἶδεν ὅτι οἱ δύο φίλοι του, παρ' ὧν ἔλαβε τοσαύτην βοήθειαν, ἔμελλον νὰ τὸν ἐγκαταλείψωσιν. Ἐκλείετο εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς οἰκίας του, ὅπου ἀνεκούριζε τὴν καρδίαν του ἐκπέμπων στεναγμούς, καὶ γέων ποταμούς δακρύων. Ἀπείχε τροφῆς, ὁ ὕπνος δὲν ἐπράυνε πλέον τὰς πικρὰς δόνας του, ἰσχυαίνεται, ἐτήκετο ὑπὸ τῆς ἀνησυχίας του. Ὅμοιος πρὸς ὑψίκομον δένδρον, ὅπερ καλύπτει τὴν γῆν διὰ τῆς σκιᾶς τῶν δασυφύλλων κλάδων του, καὶ οὐ τις σκώλῃς τίς ἐμρωλεύειν εἰς τοὺς λεπτοτάτους ὄχετους, δι' ὧν διηχεύεται ὁ πρὸς τροφὴν αὐτοῦ ἀναγκαῖος γυμὸς, καταβιβρώσκει τὸ στέλεχος, καὶ τὸ δένδρον αὐτὸ, ὅπερ οἱ ἄνθρωποι οὐδέποτε ἐκλόνησαν, ἡ δὲ γόνιμος γῆ ἀρέσκειται νὰ φερῇ εἰς τοὺς κόλπους τῆς, καὶ ὁ πέλεκυς τοῦ γεωργοῦ ἀείπτωτε ἐσεβάσθη, μαραινέται χωρὶς νὰ δύναται τις ν' ἀνακαλύψῃ τὸ αἷτιον τῆς νόσου του, μαραινόμενον δὲ καὶ τηκόμενον

ἀπογυμνοῦται τῶν φύλλων του, ἅτινά εἰσιν ὁ στολισμὸς του, καὶ δὲν δεικνύει πλέον εἰμὴ κορμὸν κεκαλυμμένον ἐκ φλοιοῦ πολυσχιδοῦς καὶ ξηρῶν κλάδων, τοιοῦτος καὶ ὁ Ἰδομενεὺς ἐφαίνετο ἐν τῇ ὁδῷ του.

Ὁ Τηλέμαχος εὐλαβούμενος τὸν Ἰδομενεά δὲν ἐτόλμα νὰ τῷ λαλήσῃ· ἐφοβεῖτο τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του· ἐζήτηι προφάσεις ἵνα τὴν ἀναβάλῃ, καὶ ἤθελε διατελεῖ πολὺν καιρὸν εἰς αὐτὴν τὴν ἀδεσναιότητα, ἐὰν ὁ Μέντωρ δὲν τῷ ἔλεγε. Χαίρω βλέπων σε τοσοῦτον μετεβεβλημένον. Ἐγεννήθης ἀστεμφὴς καὶ ὑπερόπτης· ἡ καρδία σου ἐθέλγεται μόνον ἐκ τῶν ἀπολαύσεων καὶ τῶν ὠφελειῶν σου· ἀλλὰ τελευταῖον ἐγένου ἄνθρωπος καὶ ἄργεσαι, ἐνεκα τῆς πείρας τῶν δεινῶν σου, νὰ εὐσπλαγχνίζεσαι τὰ τῶν ἄλλων δεινά. Ἄνευ τῆς εὐσπλαγχνίας ταύτης, δὲν ὑπάρχει οὔτε χρηστότης, οὔτε ἱκανότης εἰς τὸ κυβερνᾶν ἀνθρώπους· ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ ὑπερπηθᾷς τὰ ὅρια τοῦ μετρίου· οὐδὲ νὰ καταπίπτῃς ἄγενως εἰς ἀνάνδρον στοργήν. Θέλω λαλήσει μετὰ χαρᾶς εἰς τὸν Ἰδομενεά, ἵνα συναινέσῃ εἰς τὴν ἀναχώρησίν μας, καὶ θέλω σὲ ἀπαλλάξῃ τῆς δυσκολίας πρὸς συνέντευξιν τοσοῦτον λυπηρὰν· ἀλλὰ δὲν θέλω ἵνα αἰσχύνῃ καὶ δειλία κατακυριεύσωσι τὴν καρδίαν σου. Πρέπει νὰ συνειθίσῃς νὰ ἐνώνῃς τὴν τόλμην καὶ τὴν καρτερίαν μετὰ τῆς τρυφεράς καὶ εὐκταθῆτος στοργῆς. Πρέπει νὰ φοβῇσαι μὴ λυπήσῃς τοὺς ἀνθρώπους ἄνευ ἀνάγκης. Ἢὰν ὅμως δὲν δύνῃσαι ν' ἀποφύγῃς τοῦτο, πρέπει τοῦλάχιστον νὰ συλλυπῇσαι αὐτοὺς, καὶ νὰ πρᾶνῃς τὸ τραῦμά σου, ὅσον ἔνεστι περισσότερον, ἂφ' οὗ δὲν δύνασαι ἐλοσχερῶς νὰ τὸ ἱατρύσῃς. Τὴν θεραπείαν ταύτην ἐπιζητῶν, ἀπεκρίθη ὁ Τηλέμαχος, ἐπιθυμῶ ἵνα ὁ Ἰδομενεὺς μάθῃ παρὰ σοῦ μᾶλλον ἢ παρ' ἐμοῦ τὴν ἀναχώρησίν μας.

Ὁ Μέντωρ παραχρῆμα τῷ λέγει· Ἀπατᾷσαι, ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε. Σὺ ἐγεννήθης καὶ ἀνετράφης εἰς μεγαλεία, ὥς πάντες οἱ υἱοὶ τῶν βασιλέων, οἵτινες θέλουσιν ἵνα τὰ πάντα γίνωνται κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των, καὶ ἅπαντα ἡ κτίσις νὰ ὑποτάσσεται εἰς τὰς θελήσεις των, ἀλλ' οἵτινες ὅμως δὲν τολμῶσι νὰ δεῖξωσι στῆθος εἰς οὐδένα θνητὸν κατὰ πρόσω-

πον, οὐχί διότι μεριμνῶσι περὶ τῆς εὐημερίας τῶν ἀνθρώπων οὐδὲ διότι φοβούνται, ἔνεκεν ἀγαθότητος τῆς καρδίας των, μὴ τοὺς λυπήσωσιν, ἀλλὰ διότι, χάριν τῆς ἰδίας αὐτῶν τέρεφως, δὲν θέλουσι νὰ βλέπωσι περὶ ἑαυτοὺς πρόσωπα σκυθρωπά καὶ συνωφρυωμένα. Αἱ θλίψεις καὶ αἱ ἀθλιότητες τῶν ἀνθρώπων δὲν τοὺς κινοῦσιν εἰς οἶκτον, ἀρκοῦνται δ' ἀπλῶς νὰ μὴ τοὺς βλέπωσι καὶ ἂν ἀκούωσι τινα λαλοῦντα ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν αὐτῶν, ἢ λαλιὰ αὕτη τοὺς ἐνοχλεῖ καὶ τοὺς λυπεῖ· ἵνα δὲ τίς εὐαρεστῇ αὐτοῖς, δέον πάντοτε νὰ λέγῃ ὅτι τὰ πάντα λίαν καλῶς ἔχουσι διότι ἐν ᾧ εἰσὶ βεβυθισμένοι εἰς τὰς ἡδονὰς των, οὐδὲν θέλουσι νὰ ἴδωσιν ἢ ἀκούσωσιν, ὅπερ δὲν δύναται νὰ διαταράξῃ τὰς ἀπολαύσεις των. Ἀνάγκη δὲ πᾶσα νὰ ἐξελέγχῃ τίς, νὰ διορθώῃ, νὰ φωτιζῇ ὅλῃν τὴν ἀνθρωπίνην, νὰ ἐναντιοῦται εἰς τὰς ἀξιώσεις του καὶ εἰς τὰ φαῦλα πάθη του, ἀλλ' αὐτοὶ διδουσι πάντοτε τοιαύτην ἐντολὴν εἰς ἕτερον πρόσωπον ἵνα τὴν ἐκτελέσῃ, καὶ ἀντὶ νὰ λαλήσωσιν οἱ ἴδιοι μετὰ πραότητος καὶ παρρησίας εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἐξ ἐναντίας ἀπαιτοῦσιν ἵνα οἱ λοιποὶ ἐμολογήσωσιν αὐτοῖς τὰς πλέον ἀνοικεῖους χάριτας. Διαστρέφουσι δὲ τὰς σπουδαιοτέρας τῶν ὑποθέσεων των μὴ δυνάμενοι νὰ ἀποφανθῶσιν ἐναντίον τῆς γνώμης ἐκείνων, οὓς μεταχειρίζονται καθ' ἑκάστην δι' αὐτάς. Ἡ ἀδυναμία αὕτη, ἣν ἕκαστος παρατηρεῖ εἰς αὐτοὺς, φέρει ἕκαστον νὰ συλλογίζηται πῶς νὰ ὠφελῇ ἢ ἐξ αὐτῆς· ἕκαστος λοιπὸν τοὺς προτρέπει, τοὺς ἐνοχλεῖ, τοὺς στενοχωρεῖ καὶ τέλος ἐπιτυχᾷ ἐν στενοχωρῶν αὐτοῦς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς κολακεύει καὶ τοὺς ἐκθειάζει, ἵνα κερδίσῃ τὴν εὐνοίαν των, ἀλλ' ἄμα τὴν ἀποκτήσῃ, καὶ λάβῃ παρ' αὐτῶν ἀξίωμα τι, ὑπηρεσίαν τινα τοὺς ὠθεῖ εἰς τὰ πρόσω, τοῖς ἐπιβάλλει ζυγόν. Αὐτοὶ στενάζουσι δι' αὐτόν, ζητοῦσι πολλάκις νὰ τὸν ἀποσεῖσωσι, καὶ ὁμοίως τὸν φέρουσιν ἐφ' ὅρου ζωῆς των. Μισοῦσι τὸ νὰ φαίνωνται ὅτι κυβερνῶνται, καὶ ὁμοίως κυβερνῶνται· καὶ δὲν δύνανται ἄλλως νὰ πράξωσι, διότι εἰσὶν ὅμοιοι πρὸς τοὺς εὐλυγίστους ἐκείνους βλαστοὺς τῆς ἀμπέλου, οἵτινες μὴ δυνάμενοι ἄφ' ἑαυτῶν νὰ ἐρθωθῶσιν ἔρπουσι πάντοτε περὶ τὸν κορμὸν μεγάλου

λου δένδρου. Δὲν θέλω ἀνεχθῆ, ὦ Τηλέμαχε, νὰ ὑποπέσῃς εἰς τοιαύτην ἀπάτην καθιστώσαν τὸν ἄνθρωπον μωρὸν ὡς πρὸς τὰ κυβερνητικά. Σὺ ὁ τοσοῦτον εὐλαβής, ὅστις οὐδέποτε τολμᾷς νὰ λαλήσῃς εἰς τὸν Ἰδομενέα, σὺ δὲν (έλεις πλέον βασανίζεσαι ἐκ τῶν θλίψεων αὐτῶν ἅμα ἐξέληθς τοῦ Σαλέντου. Ναί, ἡ θλίψις τοῦ δὲν σὲ κινεῖ τύσῃ εἰς οἶκτον, ὅσῃ ἡ παρουσία τοῦ σὲ ἐνοχλεῖ. Ὑπάγε μόνος σου νὰ λαλήσῃς εἰς τὸν Ἰδομενέα· μάθε δ' ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης νὰ ἴσῃαι τοῦ λοιποῦ οἰκτίρων καὶ γενναίου φύκος. Φανέρωσον αὐτῷ τὴν θλίψιν σου ὅτι τὸν ἐγκαταλείπεις· ἀλλὰ φανέρωσον αὐτῷ συγχρόνως, ἀνδρικῶ τρόπῳ, τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναχώρησός μας.

Ὁ Τηλέμαχος δὲν ἐτόλμα οὔτε νὰ ἐναντιωθῇ εἰς τὸν Μέντορα, οὔτε νὰ ἐλθῇ εἰς συνέντευξιν μετὰ τοῦ Ἰδομενέως. Ὑσχνύετο μὲν διὰ τὴν δειλίαν τοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐτόλμα καὶ νὰ τὴν ὑπερηκίσῃ· ἐδίσταζεν, ἐποίει ἐν βῆμα εἰς τὰ πρόσω, καὶ δύο εἰς τὰ ὀπίσω, προσασίζόμενος πάντοτε εἰς τὸν Μέντορα διαφόρους αἰτίας ὅπως ἀναβάλλῃ τὴν ἀναχώρησίν του· ἀλλ' ἐν βλέμμα τοῦ Μέντορος τοῦ ἀφῆρει τὸν λόγον, καὶ ἐματαίου ὅλας τὰς καλὰς αὐτοῦ προφάσεις. Τοιοῦτος λοιπὸν, ἔλεγεν ὁ Μέντωρ, εἶναι ὁ νικητὴς τῶν Δαυνίων, ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς μεγάλης Ἑσπερίας, ὁ υἱὸς τοῦ σοφοῦ Ὀδυσσεως, ὅστις μετ' ἐκείνον ἔσεται ἡ Πυθία τῆς Ἑλλάδος! Ἀλλ' αὐτὸς δὲν τολμᾷ νὰ εἴπῃ εἰς τὸν Ἰδομενέα ὅτι δὲν δύναται πλέον ν' ἀναβάλλῃ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἀναχώρησίν του, ἵνα ἐπανίδῃ τὸν πατέρα του! Ὡς λαοὶ τῆς Ἰθάκης, πόσον ἔσεσθε δυστυχεῖς ἡμέραν τινά, ἐὰν ἔχητε βασιλέα ὑπὸ τῆς αἰσχύνης ἡττώμενον, καὶ θυσιάζοντα τὰ τιμαλφέστερα συμφέροντά σας εἰς τὰς περὶ εὐτελῶν πραγμάτων ἀδυναμίας του! Ἴδε, Τηλέμαχε, ὅποια ὑπάρχει διαφορὰ μετὰξὺ τῆς εἰς τὰς μάχας ἀνδρίας, καὶ τῆς εἰς τὰς ὑποθέσεις τόλμης· σὺ δὲν ἐπτολήθης τὰ ὅπλα τοῦ Ἀδράστου, καὶ ὁμῶς φοβεῖσαι τὴν θλίψιν τοῦ Ἰδομενέως. Ἴδου τί ἀτιμάζει τοὺς ἡγεμόνας, οἵτινες κατώρθωσαν μέγιστα ἔργα· ἄφ' οὗ ἀνεδείχθησαν ἥρωες εἰς τοὺς πολέμους, ἐφάνησαν οἱ ἔσχατοι τῶν ἀνθρώπων εἰς συνήθεις περιστάσεις, καθ' ὃς ἕτεροι ἀναδείκνυνται γενναῖοι.

Ὁ Τηλέμαχος αἰσθανόμενος τὴν δύναμιν τῶν λόγων τούτων, καὶ κεντούμενος ὑπὸ τοῦ ἐλέγχου τοῦ ἑαυτοῦ συνειδότης, ἐσπευσμένως χωρὶς καὶ νὰ συλλογισθῇ καὶ μόνος, ἐτόλμησε νὰ ἐμφανισθῇ ἐκεῖ, ὅπου ὁ Ἰδομενεὺς ἐκάθητο σύννους· ἀμφότεροι δὲ περίλυποι καὶ καταβεβλημένοι ἐφοβούντο ν' ἀντιβλέψωσι πρὸς ἀλλήλους, συνεννοοῦντο δὲ χωρὶς νὰ εἰπῶσι τίποτε καὶ ἐκάτερος ἐφοβείτο νὰ λύσῃ τὴν σιωπὴν, ὅθεν ἐτράπησαν εἰς δάκρυα καὶ κλαυθμούς. Τελευταῖον ὁ Ἰδομενεὺς, ἐπειγόμενος ἐξ ὑπερβολικῆς ἀδύνης, ἀνέκραξεν· Εἰς τί χρησιμεύει ἡ ἀρετὴ, ὅπότεν ἀνταμείβῃ τοσοῦτον ἀγνωμόνως τοὺς ἐκζητοῦντας αὐτήν; ἄφ' οὗ μοὶ ἐδίδαξαν τὴν δύναμίν μου, μ' ἐγκαταλιμπάνουσιν! "Ἐστω! ἐπιθυμῶ νὰ μεταπέσω εἰς ὅλα τὰ δεινὰ μου· ἅς μὴ μοὶ λέγωσιν ὅμως νὰ κυβερνήσω καλῶς· οὐχί, δὲν δύναμαι νὰ πράξω τοῦτο· ἀηδίασα τοὺς ἀνθρώπους! Ποῦ θέλεις ὑπάγει, Τηλέμαχε; ὁ πατήρ σου δὲν εἶναι πλέον μετὰ τῶν ζώντων· εἰς μάτην τὸν ἀναζητεῖς· ἡ ἰθάκῃ ἐγένετο ἄρπαγμα τῶν ἐχθρῶν σου· αὐτοὶ θέλουσι σὲ ἀπολέσει ἂν ἐκεῖσε ἐπιστρέψῃς· μέινε ἐδῶ· ἔσθ' ἡ γαμβρὸς καὶ κληρονόμος μου. Θέλεις βασιλεύσει μετ' ἐμέ· ἀλλὰ καὶ ἐνόσω ζῶ θέλεις ἔχει ἐνταῦθα τελείαν ἐξουσίαν· ἢ πρὸς σὲ ἐμπιστοσύνη μου ἔσεται ἀπερίοριστος· ἐάν δὲ ᾗσαι ἀκόρεστος τῶν πλεονεκτημάτων τούτων, ἄφες μοι τοῦλάχιστον τὸν Μέντωρα, ὅστις εἶναι πᾶσα μου ἐλπίς. Λέγε, ἀποκρίθητί μοι, μὴ σκλήρυνε τὴν καρδίαν σου· οἴκτειρον τὸν ἀθλιότερον τῶν ἀνθρώπων. Πῶς! οὐδὲν λέγεις! ἄχ! καταλαμβάνω πόσον οἱ θεοὶ μ' ἐχθαίρουνσιν. Αἰσθάνομαι τοῦτο πικρότερον ἐνταῦθα ἢ ἐν Κρήτῃ, ὅτε ἐσφαζα τὸν υἱόν μου αὐτόν.

Τελευταῖον ὁ Τηλέμαχος τῷ ἀπεκρίθη, ἀσθενεῖ καὶ δειμαλέα τῇ φωνῇ. Δὲν γινώσκω ἑμαυτόν· ἡ Εἰμαρμένη μὲ καλεῖ εἰς τὴν πατρίδα μου· ὁ Μέντωρ, σοφὸς ὡς οἱ θεοὶ, μὲ προστάσσει ἐξ ὀνόματος αὐτῶν ν' ἀναχωρήσω. Τί λοιπὸν θέλω πράξει; ν' ἀρνηθῶ τὸν πατέρα μου, τὴν μητέρα μου, τὴν πατρίδα μου, ἥτις μοὶ εἶναι καὶ ἐκείνων προσφιλεστέρα; Γεννηθεὶς ἵνα βασιλεύω, δὲν εἶμαι προωρισμένος νὰ διάγω βίον ἀπράγμονα καὶ τερπνόν, οὐδὲ ν' ἀκολουθῶ τὰς ἐρέξεις μου. Τὸ βασιλείον

σου εἶναι μὲν πλουσιώτερον καὶ ἰσχυρότερον ἢ τὸ τοῦ πατρός μου· ἀλλ' ὀφείλω νὰ προτιμήσω ἐκεῖνο, ὅπου οἱ θεοὶ μοὶ προορίζουσι ἀντὶ πάντων, ὅσα μοὶ προσφέρεις. Εὐτυχὴς ἦθελον λογισθῇ ἐὰν ἐλάμβανον ἀπλῶς σύζυγον τὴν Ἀντιόπην, χωρὶς νὰ ἐλπίζω ἕτερόν τι ἐκ τῆς βασιλείας σου, ἀλλ' ἵνα γείνω τούτου ἄξιος, ἀνάγκη νὰ ὑπάγω, ὅπου τὸ καθήκον μὲ καλεῖ, καὶ τοῦτο ἀπαιτεῖ ὁ πατήρ μου ἀπ' ἐμοῦ. Δὲν μοὶ ὑπεσχέθης ὅτι θέλεις μὲ ἐξαποστείλῃς εἰς Ἰθάκην; Οὐχὶ διὰ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἐπολέμησα πρὸς τὸν Ἀδραστον μετὰ τῶν συμμάχων; Εἶναι καιρὸς νὰ φροντίσω περὶ τῆς τακτοποιήσεως τῶν οἰκιακῶν μου ὑποθέσεων. Οἱ θεοὶ οἵτινες μὲ παρέδωκαν εἰς τὸν Μέντορα, παρέδωκαν καὶ τὸν Μέντορα εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Ὀδυσσεύος, ἵνα τὸν ὁδηγήσῃ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ του. Θέλεις λοιπὸν ν' ἀποβάλλω καὶ τὸν Μέντορα, ἀφ' οὗ ἀπέβαλον τὰ λοιπὰ πάντα; Δὲν ἔχω πλέον οὔτε περιουσίαν, οὔτε χεῖρα ἀρωγόν, οὔτε πατέρα, οὔτε μητέρα, οὔτε πατρίδα βεβαίαν· εἰς μόνος σαφὸς καὶ ἐνάρκτος ἀνὴρ μοὶ ἐναπολείπεται, ὅστις εἶναι τὸ παλυτιμώτερον τοῦ Διὸς δῶρον· κρίνε μόνος σου ἐὰν δύναμαι νὰ τὸν ἀπαρνηθῶ, καὶ νὰ συναίνεσω ἵνα μ' ἐγκαταλείψῃ. Οὐχί! προτιμῶ κάλλιον νὰ ἀποθάνω ἄρπασόν μου κάλλιον τὴν ζωὴν, ἢ ζωὴ εἶναι μηδὲν, ἀλλὰ μὴ μοῦ ἀφαιρῇς τὸν Μέντορα.

Ὅσο πλέον ὁ Τηλέμαχος ἐλάλει, τόσο μάλλον ἡ φωνὴ του ἀπέβαινεν ἰσχυρά, καὶ ἡ δειλία του ἐξέλειπεν. Ὁ Ἰδομενεὺς ἠγγύει τί ν' ἀποκριθῇ καὶ δὲν ἦτο σύμφωνος εἰς τοὺς λόγους τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύος. Ὅτε δὲ ἠδυνάτει νὰ λαλήσῃ, προσεπάθει διὰ τῶν βλεμμάτων καὶ τῶν χειρονομιῶν νὰ τὸν κινήσῃ εἰς οἶκτον. Τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην εἶδε προβαλόντα τὸν Μέντορα, ὅστις τῷ εἶπε τοὺς σπουδαίους ταύτους λόγους.

Μὴ λυποῦ, Ἰδομενεῦ, ἡμεῖς μὲν ἀναχωροῦμεν, ἀλλ' ἡ σοφία ἢ προεδρεύουσα εἰς τὰς δημηγύρεις τῶν θεῶν, ἔσται μετὰ σοῦ· πίστευε μόνον ὅτι εἶσαι λίαν εὐτυχὴς, διότι ὁ Ζεὺς μᾶς ἐπεμψεν ἐνταῦθα ἵνα σώσωμεν τὸ βασιλείόν σου, καὶ σὲ ἀπαλλάξωμεν πάσης πλάνης σου. Ὁ Φίλοκλῆς, ὃν σοὶ ἀπεδώκαμεν, θέλει σοὶ δουλεύσει πιστῶς· ὁ φόβος τῶν θεῶν, ὁ ζήλος

τῆς ἀρετῆς, ἡ ἀγάπη τῶν λαῶν, ὁ ἔλεος τῶν δυστυχῶν, ἔσονται αἰείποτε ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. "Ακούε αὐτοῦ, μεταχειρίσου αὐτόν μετὰ πίστεως καὶ ἀνεν φθόνου, διότι ἡ μείσθη γασία, ἦν παρ' αὐτοῦ δύνασαι νὰ ἐλπῖσῃς, εἶναι νὰ τὰ χρεώσῃς νὰ σοὶ λέγῃ μετὰ παρησίας ὅλα σου τὰ σφάλματα. Ἰδοὺ εἰς τί συνίσταται ἡ μεγαλειτέρα γενναιοψυχία τοῦ βασιλέως, τὸ νὰ ἐκλέγῃ πιστοὺς φίλους, οἵτινες νὰ τῷ λέγωσι τὰ σφάλματά του. Σὲ δ' ἔχοντα τὴν γενναιοψυχίαν ταύτην, ἡ ἀπουσία ἡμῶν δὲν θέλει βλάψῃ, καὶ θέλεις ζῆσαι εὐτυχίης· ἀλλ' ἐὰν ἡ κολακεία, ἥτις ἔρπει ὡς ὄφις, λάβῃ εἰσόδον εἰς τὴν καρδίαν σου καὶ σὲ καταστήσῃ δύσπιστον πρὸς εὐλακρινεῖς συμβούλους, ἀπώλῳλας. Μὴ νικᾶσαι ἀγενῶς ὑπὸ ὀλίψεως, ἀλλ' ἀνδρίζου εἰς τὴν ἐδδὸν τῆς ἀρετῆς. Μῖπον τῷ Φιλοκλεῖ τί ὀφείλει νὰ πράξῃ ἵνα σὲ ἀνακουρίσῃ, καὶ ἵνα μὴ ποτε καταχρασθῇ τῆς ἐμπιστοσύνης σου· σοὶ ἐγγυῶμαι περὶ αὐτοῦ, διότι οἱ θεοὶ σοὶ τὸν ἔδωκαν, ὡς ἐμὲ εἰς τὸν Τηλέμαχον. Ἐκαστος ὀφείλει νὰ ὑπακούῃ μεθ' ὑπομονῆς εἰς τὸ πρῶτον τοῦ, καὶ νὰ λυπῆται ἀνωφελῶς. Ἐὰν δὲ ποτὲ λάβῃς ἀνάγκην τῆς βοηθείας μου, ἀφ' οὗ ἀποδώσω τὸν Τηλέμαχον εἰς τὸν πατέρα του καὶ εἰς τὴν πατρίδα του, θέλω ἐπιστρέφει νὰ σὲ ἐπισκεφθῶ. Καὶ τί ἄλλο δύναμαι νὰ πράξω προθυμότερον; ἐγὼ δὲν ζητῶ οὐτ' ἰγαθὰ, οὐτ' ἐξουσίαν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλὰ νὰ βοηθῶ τοὺς ἐκζητοῦντας τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀρετὴν. Δύναμαι ποτὲ νὰ ἐπιλησθῶ τῆς πίστεως καὶ τῆς φιλίας ἣν μοὶ ἔδειξας. Εἰς τοὺς λόγους τούτους ὁ Ἰδομενεὺς παραδόξως πῶς ματεβλήθη· ἡσθάνθη τὴν καρδίαν τοῦ πρᾶν-θεῖσαν, ὡς τὴν θάλασσαν, ἣν ὁ Ποσειδῶν πρᾶννει διὰ τῆς τρικυμίας του μετὰ φοβερὰν τρικυμίαν· τῷ ἐναπελείφθη δὲ μόνον ὁδὸν τις γλυκεία καὶ εὐάρεστος, ἥτις ἦτο μᾶλλον λύπη καὶ αἰσθημα τρυφερόν ἢ ἰσχυρὰ ὁδὸν. Ἡ γενναϊότης, ἡ πίστις ἡ ἀρετὴ, ἡ ἐλπίς τῆς βοηθείας τῶν θεῶν ἤρχισαν νὰ ἀναγεννῶνται εἰς αὐτόν.

"Ἐστω, εἶπεν, ἀγαπητέ μου Μέντωρ, πρέπει ν' ἀποβάλλῃ τις τὰ πάντα χωρὶς νὰ δειλιάσῃ. Ἀλλ' ἐνθυμοῦ τοῦλάχιστον τὸν Ἰδομενεά μετὰ τὴν εἰς Ἰθάκην ἀφιξίν σου, ὅπου ἡ σοφία

σου θέλει σὲ ἐμπλήσει παντός ἄγαθου. Μὴ ἐπιλάβου ὅτι τὸ
 Σάλεντον ὑπῆρξεν ἔργον τῶν χειρῶν σου· ὅτι ἐν αὐτῷ ἀφῆκας
 ἡμῶν τὴν πᾶσαν ἐλπίδα ἐπὶ σὲ καὶ μόνον. Πορεύου, γεν-
 ῆς μετὰ τοῦ Ὀδυσσεώς· δὲν σ' ἐμποδίζω πλέον· δὲν τοῖ μὴ
 ὥστε ἐναντιωθῶ εἰς τὴν βουλήν τῶν θεῶν, οἵτινες μοι ἐδω-
 ῶντες ἔτασαν τὸν μέγαν Ὀησαυρὸν. Ἀπελθε καὶ σὺ Μέντωρ, βέλ-
 τιτε καὶ σφριώτατε πάντων ἀνθρώπων (ἐὰν ποτὲ ἡ ἀνθρω-
 πότης δύναται νὰ κατορθώσῃ πᾶν ὅ,τι εἶδον εἰς σέ, καὶ ἐὰν
 δὲν ᾔσται θεότης τίς ὑπὸ ἀνθρωπίνην μορφὴν πρὸς σωφρονο-
 σμὸν τῶν δειλαίων ὀνητῶν). Ἀπελθε ἐν συνοδείᾳ τοῦ υἱοῦ
 τοῦ Ὀδυσσεώς πολλῶ εὐτυχέστερου διότι ἔχει σὲ ἢ δύτι ἐ-
 γένετο νικητὴς τοῦ Ἀδράστου. Πορεύθητε ἀρμότεροι· δὲν δύ-
 ναμαι πλέον νὰ λαλῶ· συγχωρήσατε τοὺς στεναγμοὺς μου·
 ὑπάγετε, ζήσατε, ἐστὲ ἑμοῦ εὐτυχεῖς· οὐδὲν ἄλλο μοι ἐναπα-
 λείπεται εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, εἰμὴ ἡ ἐνθούμιας ὅτι σὰς
 ἀπέκτησα ἐνταῦθα. Ὡ λαμπραὶ ἡμέραι! Τοι εὐτυχεῖς ἡμέ-
 ραι! ἡμέραι, αἱ δὲν δύναμαι ἀρκούντως νὰ ἐκτεμίσω· ἡμέραι
 ἀγαστὰ ἀποπτᾶσαι! οὐδέποτε πλέον θέλει· ἐπανελθεῖ! ποτὲ
 οὐ φθαλμοί μου δὲν θέλουσιν ἐπαναίδει ὅ,τι σήμερον βλέπουσιν!
 Ὁ Μέντωρ ἐξελέξατο τὴν στιγμήν ταύτην πρὸς ἀναχώρη-
 σιν. Ὡσπᾶσθη τὸν φιλοκλῆ, ὅστις τὸν κατέβρεξε διὰ τῶν
 δακρύων του χωρὶς νὰ δύναται νὰ τῷ λαλήσῃ· ὁ Τηλεμαχος
 ἤβλησε νὰ λάβῃ ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Μέντορα ζητῶν νὰ τὸν
 ἀποτρίψῃ ἀπὸ τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἰδομενέως λαβίων τὴν πρὸς
 τὸν λιμένα ἄγουσαν ὁδὸν παρενεβλήθη μεταξὺ τοῦ Μέντορος
 καὶ τοῦ Τηλεμάχου· τοὺς ἐθεώρει, ἐπτέναζεν, ἔλεγε λέξεις
 ἀκακοκρομμένας χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀπαρτίσῃ κῆρυμναι.
 Ἐν τούτοις ἀκούονται φωναὶ θορυβώδεις ναυτῶν ἐπὶ τῆς
 παραλίας· τὰ ἱστία ἀναπετάσσονται, ὁ ἀνεμος πνέει ἐξ οὐρίας,
 καὶ ὁ Τηλέμαχος καὶ ὁ Μέντωρ ἐνδακρυς ἀποχαιρετῶσι τὸν
 βασιλέα, ὅστις τοὺς κρατεῖ πολλὴν ὥραν σφιγντά εἰς τὰς
 ἀγκάλας του καὶ τοὺς παρακολουθεῖ διὰ τῶν βλεμμάτων ὅσον
 ἔσται ἀπώτατον.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΟΓΔΟΟΝ

Ἑπὶ ὁδοῖς

Κατὰ τὸν διάπλουν ὁ Τηλέμαχος συνδιαλέγεται μετὰ τοῦ Μέντορος περὶ ἀρχῶν φρονήμου κυβερνήσεως καὶ ἰδίως περὶ τοῦ τρόπου τοῦ γινώσκειν τοὺς ἀνθρώπους, περὶ τῆς καλῆς χρήσεως τῆς εὐφυΐας τῶν, ὅπως ὠφελήσῃ ὅσον οἷόν τε περισσώτερον τὸ κράτος καὶ αὐτοὺς τούτους. — Ἡ γαλήνη τῆς θαλάσσης τοὺς ἐλκεῖ ἵνα προσπελάσωσιν εἰς μικράν τινα νῆτον, οὕτω ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸ μικροῦ εἶχε προσορμισθῇ. — Ὁ Τηλέμαχος τὸν συναντᾷ, καὶ τῷ λαλεῖ χωρὶς νὰ τὸν γνῶρίσῃ. Ἀφ' οὗ δὲ τὸν εἶδεν ἀναχωροῦντα, αἰσθάνεται ταραχὴν τινα ἧς ἀγνοεῖ τὴν αἰτίαν. — Ὁ Μέντωρ τὸν πληροφορεῖ τότε ὅτι συνδραμεύει μετὰ τοῦ ἰδίου Ὀδυσσεύος τὸν παραμυθεῖ καὶ τὸν βεβαιεῖ ἐντὸς ὀλίγου θέλει ἀπολαύσει τὸν πατέρα του. — Ἐπειτα βάλλει νέαν δοκιμασίαν τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἀναβάλλον τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἵνα προσφέρῃ θυσίαν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Τέλος ἡ θεὰ αὐτῇ, ἕως τῆς κεκυρμένῃ ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Μέντορος, ἀναλαμβάνει τὴν θέαν αὐτῆς ὅψιν καὶ ἐμφανίζεται εἰς αὐτόν. — Δίδει εἰς τὸν Τηλέμαχον τὰς τελευταίας αὐτῆς νοουσίας, καὶ γίνεται ἀφανής. — Ὁ Τηλέμαχος ἀναχωρεῖ τότε μετὰ σπουδῆς καὶ σφικνύεται εἰς Ἰθάκην, ὅπου εὐρίσκει τὸν πατέρα του παρὰ τῇ πιστῇ Εὐνομίᾳ.

Ἐν τούτοις τὰ ἱστία ἀναπετάννυνται, ἡ ἄγκυρ' ἀνασπᾶται, ἡ γῆ φαίνεται στρεφομένη εἰς τὰ ὀπίσω· ὁ ἐμπειρὸς κυβερνήτης διακρίνει πόρρωθεν τὸ ὄρος τῆς Λευκάδος, οὗ ἡ κορυφὴ κρύπτεται εἰς τὸν γνόφον κρυερᾶς ἐμίχλης, καὶ τὰ ἄλ' κροκεραῦνα ὄρη, ἅτινα ἀνατείνουσι πρὸς τὸν οὐρανὸν ὑπερφανὸν κορυφὴν, ἀφ' οὗ τοσάκις συνετρίβησαν ὑπὸ τοῦ κεραυνού.

Κατὰ τὸν διάπλουν αὐτὸν ὁ Τηλέμαχος ἔλεγεν εἰς τὸ Μέντορον. Πιστεύω νῦν ὅτι καταλαμβάνω τὰς ἀρχὰς φρονήμου κυβερνήσεως, ἃς μοι ἐσκιαγράφησας, καὶ αἵτινες μοι ἐφάνοντο ἄλλοτε ὡς ὄναιρον, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον αὐταὶ διενκρίνονται εἰς τὸν νοῦν μου, καὶ παρουσιάζονται σαφέστερον καθὼς ὅλα τ' ἀντικείμενα φαίνονται μὲν ἀμυδρῶς καὶ

κεχυμένως τὴν πρώτην εἰς τὰς πρώτας λάμψεις τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ἀκολούθως δείκνυνται ὡς ἀπὸ χάους ἐξερχόμενα, ὅποταν τὸ φῶς, ὅπερ ἀνεπαισθήτως αὐξάνει, τοῖς ἀποδίδῃ τὰς μορφάς των καὶ τὰ φυσικὰ χρώματά των. Πέπεισμαι ὅτι πρώτιστος σκοπὸς τῆς κυβερνήσεως εἶναι νὰ διακρίνῃ καλῶς τοὺς διαφόρους χαρακτῆρας τῶν προσώπων ἵνα ἐκλέγῃ καὶ ἐπασχολῇ αὐτὰ κατὰ τὴν ἰδίαν ἐκάστου ἀξίαν καὶ κλίσιν, ἀλλὰ μοὶ λείπεται νὰ μάθω πῶς δύναται τις νὰ διακρίνῃ τοὺς ἀνθρώπους.

Τότε ὁ Μέντωρ τῷ ἀπεκρίθη. Πρέπει νὰ τοὺς σπουδάσῃς ἵνα μάθῃς νὰ τοὺς γνωρίζῃς· καὶ διὰ νὰ τοὺς γνωρίζῃς πρέπει νὰ τοὺς βλέπῃς συχνάκις καὶ νὰ συναναστρέφῃσαι μετ' αὐτῶν. Οἱ βασιλεῖς οφείλουσι νὰ συνδιαλέγωνται μετὰ τῶν ὧν των, νὰ τοὺς ὑποχρεῶσι νὰ λαλῶσι, νὰ τοὺς ἐξετάζῃς, νὰ τοὺς δοκιμάζῃς· δὲ διὰ μικρῶν τιμῶν ὑπηρεσιῶν ὧν νὰ ζητῶσι λόγον παρ' αὐτῶν, ἵνα ἰδῶσιν ἂν ᾖναι οἱ μεγαλητέρων ὑπουργημάτων. Πῶς ἔμαθες, ἀγαπητὲ Τηλέμαχε, ἐν Ἰθάκῃ νὰ διακρίνῃς τοὺς εὐγενεῖς ἱπποὺς Βεβαίως βλέπων αὐτοὺς καὶ παρατηρῶν τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰ προτερήματά των, ὅταν δαμάζωνται ὑπὸ ἐμῶν ἱπποδάμων. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον θεώρει καὶ τὰς κακὰς ἢ κακὰς ιδιότητας τῶν ἀνθρώπων συνδιαλεγόμενος μετ' ἄλλων σοφῶν καὶ ἐναρέτων ἀνδρῶν, οἵτινες πολλὸν καιρὸν ἐσπούδασαν τοὺς χαρακτῆρας των, καὶ θέλεις μάθει εὐχαίρως τὰ ἤθη καὶ τὰ φρονήματά των καὶ τί δύνασαι παρ' αὐτῶν νὰ ἐλπίσῃς. Τίς σὲ ἐδίδαξε, φέρ' εἰπεῖν, νὰ γνωρίζῃς τοὺς καλοὺς ἢ τοὺς κακοὺς ποιητάς; Βεβαίως ἡ συχνὴ ἀνάγνωσις τῶν ποιημάτων των καὶ ἡ περὶ αὐτῶν κρίσις φιλοφιλῶν ἀνδρῶν. Τίς σὲ ἔμαθε νὰ διακρίνῃς τὴν κελὴν μουσικὴν ἀπὸ τῆς κακῆς; Ἡ αὐτὴ ἐνασχόλησις τοῦ νὰ παρατηρῇς τοὺς διαφόρους μουσικούς. Πῶς δύνασαι λοιπὸν νὰ ἐλπίσῃς ὅτι καλῶς θέλεις κυβερνήσει τοὺς ἀνθρώπους, ἂν προηγουμένως δὲν τοὺς γνωρίζῃς; καὶ πῶς θέλεις τοὺς γνωρίσεις, ἂν οὐδέποτε συνέζησας μετ' αὐτῶν; Δὲν συζῇ δὲ τις μετ' αὐτῶν βλέπων αὐτοὺς ἀπλῶς ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὅπου δὲν λέγον-

ται παρὰ τούτων ἢ ἐκείνων εἰμὴ πράγματα μικροῦ λόγου ἄξια ἢ πρὸς τινὰ σκοπὸν παρεσκευασμένα· ἀνάγκη πᾶσα νὰ τοὺς ἴδῃ τίς κατὰ μόνας νὰ ἐξαῇ ἐκ τοῦ βαθους τῆς καρδίας των τὰς ἐνυπαρχούτας κυρίας διαθέσεις, νὰ τοὺς ψαλαφήσῃ πανταχόθεν, νὰ ἐξηγιάσῃ τὰς ὁρέξεις καὶ τοὺς πόθους των καὶ οὕτω ν' ἀνακαλύψῃ τὰς γνώμας των· ὅθεν ἵνα καλῶς πράξῃ τοῦτο, πρέπει νὰ μάθῃ πρῶτον, ὅποια τινεὶ ὀφείλουσι νὰ ᾔναι, καὶ τί ἐστὶν ἀληθινὴ καὶ βεβαία ἱκανότης ὅπως διακρίνῃ τοὺς ἔχοντας ἀπὸ τοὺς μὴ ἔχοντας αὐτήν.

Πολλοὶ δικτελοῦσιν ἐνυλοῦντες περὶ ἀρετῆς καὶ ἱκανότητος χωρὶς βεβαίως νὰ γινώσκουσι κυρίως τί ἐστὶν ἀρετὴ καὶ τί ἱκανότης. Ταῦτά εἰσιν ὀνόματα κοινὰ, λέξεις κοιναὶ εἰς τὸ στόμα τῶν περισσotέρων ἀνθρώπων, αἵτινες φιλοτιμοῦνται νὰ τὰς προσφέρωσι· καὶ ὅμως πρέπει νὰ ἔχῃ τις ἄρχας βεβαίαι δικαιοσύνης, ὀρθοῦ λόγου, ἀρετῆς, ἵνα διαγινώσκῃ τοὺς νεγχεῖς καὶ ἐναρέτους ἄνδρας, ἀπὸ τῶν φαύλων καὶ ἀφώνων. Πρέπει νὰ γινώσκῃ τὰς ἄρχας δικαίας καὶ ἐμμετρούς κυβερνήσεως, ἵνα διακρίνῃ τοὺς ἀνθρώπους. τοὺς ἀληθῶς ἔχοντας αὐτάς ἀπὸ τῶν διὰ ψευδοῦς τινος εὐρυτίας ἐπιδεικνυμένων αὐτάς. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἵνα μετρήσῃ τις πολλὰ καὶ διάφορα σῶματα, πρέπει νὰ ἔχῃ μέτρον ὀρισμένον· ὡσαύτως καὶ ἵνα διέκλῃ τις πρέπει νὰ ἔχῃ ἄρχας βεβαίας δικαιοσύνης πρὸς ἃς ἀπασαὶ αἱ κρίσεις αὐτοῦ νὰ συμφωνῶσι. Πρέπει νὰ γινώσκῃ σαφῶς τίς ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ τίνα ὅρον προτίθεται ὁ κυβερνῶν τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ πρῶτιστος καὶ τελικὸς οὗτος σκοπὸς τοῦ ἀνθρωπίνου βίου εἶναι νὰ μὴ ζητῇ ποτε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν δόξαν ὑπὲρ ἑαυτοῦ μόνου, διότι ἡ φιλόδοξος αὕτη ἐρευνα οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἐκπλήρωσις τυραννικῆς ὑπερηφανείας· ἀλλ' ὀφείλει νὰ δαπανᾷται εἰς τοὺς ἀπείρους μόχθους τῆς κυβερνήσεως, ἵνα καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἀγαθοὺς καὶ εὐτυχεῖς. Ἀλλῶς βαδίζει ψιλαφῶν καὶ τυφλώττων καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτοῦ· πορεύεται ὡς πλοῖον εἰς ἄγανες πέλαγους ἄνευ ναυκλήρου, ὅπερ δὲν ἐξετάζει τοὺς ἀστέρους, καὶ ἄγνωστὸν πόσον ἀπέχει τῆς γῆρας· τὸ τοιοῦτον ἂν ναυριβόλως κινδυνεύει νὰ ναυαγήσῃ.

Πολλάκις οἱ ἡγεμόνες μὴ εἰδότες τί ἐστὶν ἀληθινὴ ἀρετὴ, ἀγνοοῦσι τί πρέπει νὰ ζητήσωσι μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀρετὴ εἶναι ὡς πρὸς αὐτοὺς ἀρχαλέον τι χρῆμα· τοὺς φαίνεται λίαν αὐστηρὰ καὶ θρασύτομος· τοὺς ἐκφοβίζει καὶ τοὺς παροξύνει· στρέφονται λοιπὸν πρὸς τὴν κολακείαν· ἐκτοτε διώκουσιν ἀνυπαρκτὸν τι φάρμα δόξης ψευδοῦς, ὅπερ τοὺς ἀπαπλανά τῆς ἀληθινῆς δόξης. Συνειθίζουσι μετ' ὀλίγον νὰ πιστεύωσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ ἀρετὴ ἐν τῷ κόσμῳ, διότι οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἐπίστανται καλῶς τοὺς φαῦλους, οἱ δὲ φαῦλοι ἀγνοοῦσι τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἐπομένως δὲν δύνανται νὰ πιστεύωσιν ὅτι αὐτὴ ὑπάρχει. Ἡγεμόνες τοιοῦτοι δυσπιστοῦσι καὶ νῶς πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους· ἀπακρύπτονται, κατακλείονται, ζηλοτυποῦσι διὰ τὰ ἐλάχιστα πράγματα, φοβοῦνται καὶ φοβίζουσι τοὺς ἀνθρώπους· ἀποφεύγουσι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ οὐδέποτε ταλῶσι νὰ φανῶσιν ὅποιον ἀληθὺς εἶναι. Καὶ τοὶ δὲ μὴ θέλοντες νὰ γνωσθῶσιν, οὐχ ἥττον ὁμῶς γινώσκονται, διότι ἡ φιλοπραγμοσύνη τῶν ὑπὲρκῶν τῶν εἰσδύει πανταχοῦ, καὶ ἀνιχνεύει τὰ πάντα· μόνον δ' ἐκεῖνοι οὐδένα γινώσκουσιν. Οἱ ἰδιοτελεῖς ἀνθρώποι λατρεύοντες αὐτοὺς μέχρι θυμιάματος, χαίρουσιν ὅτι βλέπουσιν αὐτοὺς ἀπρόσιτους, (καὶ βασιλεὺς ἀπρόσιτος εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι καὶ ἀπρόσιτος εἰς τὴν ἀλήθειαν)· παραμυθιοῦσι τὰ πάντα διὰ ψευδῶν εἰδήσεων, καὶ φυγαδεύουσιν ἀπ' αὐτῶν πάντα δυνάμενον ν' ἀνοίξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν. Οἱ τοιοῦτου εἶδους βασιλεῖς, ἢ καταναλίσκουσι τὸν βίον τῶν εἰς μεγαλείον ἄγριον καὶ θηριώδες, ἢ φοβούμενοι ἀκαταπαύστως μὴ ἀπατηθῶσιν, ἀπατῶνται ἐλεεινῶς καὶ εἰσὶν ἄξιαι ἀπάτης. Ἄρρα περιορισθῇ τις εἰς τὸν κύκλον ὀλίγων ἀνθρώπων, ὑποχρεοῖται νὰ δέχηται πάντα τὰ πάθη τῶν καὶ πάσας τὰς προλήψεις τῶν ἑστώσαν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἀγαθοί, ἐπεὶ δὲ ἔχουσι καὶ αὐτοὶ πολλάκις τὰ ἐλαττώματά τῶν καὶ τὰς προλήψεις τῶν. Περιπλέον ἀφίσταται εἰς τὴν προαίρεσιν πονηρῶν ἀνθρώπων, γενεᾶς χαμερποῦς καὶ κακοδούλου, τρεφόμενης ἐκ φαρμάκου, ὅπερ φαρμακεύει καὶ τὰ ἀθώωτερα πράγματα, μεγεθύνει τὰ σμικρὰ, ἐπινοεῖ τὸ κακὸν μᾶλλον ἢ παύει αὐτὸ καὶ ἥτις θωπεύει, πρὸς τὸ ἑαυτῆς συμ-

φέρον, τὴν δυσπιστίαν καὶ τὴν μωρὰν πολυπραγμοσύνην ἡγ-
μόνας ἀσθενούς καὶ φιλυπόπτου.

Μάνθανε λοιπόν, ὦ ἀγαπητέ μου Τηλέμαχε, μάνθανε τοὺς
ἀνθρώπους, ἐξέταζε αὐτοὺς, ἀνάγκαζε αὐτοὺς νὰ λαλῶσι πρὸς
ἄλληλους, δοκίμαζε αὐτοὺς μικρὸν κατὰ μικρὸν, καὶ μὴ παρα-
δίδου εἰς οὐδέν· ὠφελήθητι δ' ἐκ τῆς ἰδίας σου πείρας, ἀφ'
οὗ ἡπατήθης εἰς τὰς κρίσεις σου, καὶ θέλεις ἀπατηθῇ εἰσέτι
ἐπειδὴ οἱ φαῦλοί εἰσι λίαν κρυφίνουσ καὶ δύνανται ν' ἀπατή-
σωσι τοὺς ἀγαθοὺς διὰ τῆς προσποιήσεώς των. Ἐντεῦθεν
μάθε νὰ μὴ κρίνης ταχέως οὐδένα ἄνθρωπον ὡς καλὸν ἢ κα-
κόν, διότι ἐκάτερον ἐπικίνδυνον· οὕτω τὰ παρελθόντα σφάλ-
ματά σου θέλουσι γίνει εἰς σὲ πολὺ χρήσιμα. Ὅταν εὕρῃς
σύνεσιν καὶ ἀρετὴν εἰ τινα, μεταχειρίσου αὐτὸν θαρραλέως·
διότι οἱ τίμιοι ἄνδρες θέλουσι νὰ ἐμολογῇ τις τὴν εὐθύτητά
των, καὶ ἀγαπῶσι μᾶλλον τὴν καλὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν πί-
στιν τῶν ἀνθρώπων ἢ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου·
ἀλλὰ σὺ μὴ διαφθείρῃς τοὺς τοιοῦτους χορηγῶν αὐτοῖς ἀπερι-
όριστον ἐξουσίαν. Ὁ δεῖνα ἤθελεν εἶσθαι ἐνάρετος, ἐὰν ὁ κύριός
του δὲν τῷ ἐδίδε μεγάλην ἐξουσίαν καὶ πολὺν πλοῦτον· ὄν-
τινα δ' ἀγαπῶσιν οἱ θεοὶ οὕτως ὥστε νὰ τῷ δώσωσιν ἐντὸς
εὐρυτάτου βασιλείου δύο ἢ τρεῖς ἀληθινούς φίλους, ἔχοντας
σοφίαν καὶ χρηστότητα, ὁ τοιοῦτος εὕρισκει δι' αὐτῶν μετ' ὀ-
λίγον ἐτέρους ἀνθρώπους ἰμοίους αὐτοῖς, ἵνα πληρώσῃ τὰς
κατωτέρω θέσεις τῆς ὑπαλληλίας. Διὰ δὲ τῶν ἀγαθῶν, πρὸς
οὓς ἐμπιστεύεται, μανθάνει νὰ εὕρισκῃ τοὺς λοιποὺς πιστοὺς
ὑπηκόους, οὓς δὲν δύναται οἰκοθεν νὰ διακρίνῃ.

Ἀλλὰ πρέπει, ἔλεγεν ὁ Τηλέμαχος, νὰ μεταχειρίζηται τις
τοὺς φαῦλους, ἐπὶ τὴν ἥναι ἐπιτιμᾷει πρὸς ἔργον τι, ὡς ἤκουσα
πολλάκις νὰ λέγωσιν! Ἀναγκάζεται τις πολλάκις, ἀπεκρίθη
ὁ Μέντωρ, νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ· διότι εἰς ἔθνος κυμαίνοντον
καὶ ταραττόμενον εὕρισκονται πολλάκις ἀδικοὶ καὶ πανούργοι
ἄνθρωποι ἔχοντες ἤδη τὴν ἐξουσίαν εἰς χεῖράς των· κατέχουσι
θέσεις ὑψηλὰς, ἀς δὲν δύναται τις νὰ τοὺς ἀφαιρέσῃ· ἀπέ-
κτησαν τὴν εὐναιαν ἰσχυρῶν προσώπων, ἅτινα ἀνάγκη πᾶσα
νὰ εὐλαβῆται τις· πρέπει δὲ νὰ εὐλαβῆται προσέτι καὶ αὐ-

τοὺς τοὺς μοχθηροὺς ἀνθρώπους, ἐπειδὴ εἰσιν ἐπίφοδοι, καὶ ἐπειδὴ δύνανται τὰ πᾶν ν' ἀνατρέψωσι. Πρέπει συγχρόνως καὶ νὰ στοχάζηται πῶς νὰ κατακτῇ αὐτοὺς ἀγρήστους ὀλίγον κατ' ὀλίγον· ὅθεν πρόσθε καλῶς μὴ δώσῃς εἰς αὐτοὺς ἀληθινὴν καὶ εἰλικρινὴ πίστιν, διότι δύνανται νὰ καταχρασθῶσι ταύτης, καὶ νὰ σὲ κρατῶσι μὲ ταῦτα, ἀκουσίως σεαυτοῦ, ἐκ τοῦ μυστικοῦ σου, ἀλύσεως δυσκολωτέρας νὰ διαρρηχθῇ ἢ ὅλαι αἱ σιδηραὶ ἀλύσεις. Μεταχειρίσθητι λοιπὸν αὐτοὺς εἰς μικρὰς ὑποθέσεις· περιποιήθητι αὐτοὺς ἐπιμελῶς, ὑποχρέωσον αὐτοὺς, διὰ τῶν ἰδίων παθῶν των, νὰ ᾤσιν εἰς σὲ πιστοί, διότι ἐκ τούτου καὶ μόνου δύνασαι νὰ τοὺς κρατῇς, ἀλλὰ μὴ παραλάμβανε αὐτοὺς συγκοινωνοὺς εἰς τὰς μυστικωτέρας σου ὑποθέσεις. Ἔχε πάντοτε εἰς χεῖράς σου ἐλατήριον ἔτοιμον ἵνα τοὺς κινήῃς κατὰ τὴν ἀρέσκειάν σου, ἀλλὰ μὴ ἐγγεῖριζέ ποτε τὰς κλεῖς τῆς καρδίας σου, οὐδὲ τὰς ὑποθέσεις σου, εἰς αὐτοὺς. Ὅταν ἡ ἐπικράτειά σου ἀποκατασταθῇ εἰρηνικὴ καὶ εὐτακτος, καὶ τυγχάνει διευθυνομένη ὑπὸ ἀνθρώπων συνετῶν καὶ δικαίων, περὶ ὧν οὐδὲ ὅλως ἀμφισβᾷλλεις, τότε ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ φαῦλοι, οὓς ἠναγκάσθῃς νὰ μεταχειρισθῇς, καθίστανται ἀχρηστοί. Ἀλλὰ καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ παύσῃς ποιούμενος αὐτοὺς καλῶς, διότι δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ᾔναι τις ἀχάριστος ἔτι καὶ πρὸς τοὺς φαύλους, περιποιούμενος ὁμῶς καλῶς αὐτοὺς, πρέπει νὰ προσπαθῇ νὰ τοὺς καταστήσῃς ἀγαθοὺς. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποφέρῃς τινὰς ἐλλείψεις των συγγνωστὰς εἰς τοὺς ἀνθρώπους· πρέπει ὁμῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ν' ἀναδεικνύῃς τὴν ἐξουσίαν σου, καὶ νὰ περιστέλλῃς τὰ κακὰ, ἅτινα ἡδύναντο νὰ πράξωσιν ἀναφανδὸν ἐὰν ἀφίεντο εἰς τὴν προαίρεσίν των. Ἐν συντόμῳ, εἶναι δυστύχημα νὰ πράττηται τὰ ἀγαθὰ διὰ χειρῶν ἀδίκων, ἀλλ' ἂν καὶ τὸ δυστύχημα αὐτὸ πολλάκις ᾔναι ἀναπόφευκτον, ὁμῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὀφείλει τις νὰ προσπαθῇ νὰ τὸ καταπαύσῃ, καὶ θέλει καταρθῶσι, προϊόντος τοῦ χρόνου, νὰ ματαιώσῃ τὰς ἐνεργείας τῶν διεσθαρμένων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ εὕρῃ ἀντ' αὐτῶν πολλοὺς ἀγαθοὺς ἔχοντας ἱκανὴν ἐπιτηδειότητα.

Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ νὰ εὕρῃ τις ἀγαθοὺς ὑπηκόους εἰς ἓν ἔθνος,

σιν αἱ συμφοραὶ τοῦ βίου· ἀπεργάζονται τοὺς ἡγεμόνας μετρίῳ φρονας καὶ εὐαίσθητους εἰς τὰς θλίψεις τοῦ πλησίον. Ὅταν αὐτοὶ δὲν ἔπιον ἄλλο τι ἢ τὸ γλυκὺ φάρμακον τῶν εὐτυχίων, νομίζουσιν ἑαυτοὺς ἰσοθέους· θέλουσιν ἵνα τὰ ὅρη ἰσοπεδοθῶσιν ὅπως τοὺς εὐχαριστήσωσιν· ὡς οὐδὲν λογίζονται τοὺς ἀνθρώπους· περιπαίζουσιν ἅπασαν τὴν κτίσιν· ὅταν ἀκούωσι τινα λαλοῦντα περὶ παθημάτων, ἀγνοοῦσι τί ταῦτά εἰσι, καὶ φαίνονται εἰς αὐτοὺς ὄνειρα· δὲν ἔμαθόν ποτε τὴν διαφορὰν τοῦ καλοῦ ἀπὸ τοῦ κακοῦ. Μόνῃ ἡ ἀτυχία δύναται νὰ τοὺς καταστήσῃ φιλανθρώπους, καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν λιθίνην καρδίαν τῶν εἰς ἀνθρωπίνην καρδίαν· τότε αἰσθάνονται ὅτι εἰσὶν ἀνθρώποι, καὶ ὅτι ὀφείλουσι νὰ συμπαθῶσι πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους τοὺς ὅμοιους αὐτοῖς. Ἐὰν λοιπὸν ἄγνωστός τις σὲ κινήῃ εἰς τοσοῦτον οἶκτον, διότι εἶναι, ὡς σὺ, πλάνης εἰς τὴν παραλίαν ταύτην, εἰς πόσον περισσότερον οἶκτον θέλει σὲ κινήσει ὁ λαὸς τῆς Ἰθάκης, ὅταν τὸν ἴδῃς ἡμέραν τινὰ κατατριγόμενον; ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὃν οἱ θεοὶ θέλουσιν ἐμπιστευθῆ εἰς σὲ, ὡς ἐμπιστεύεται τις πόμπιον εἰς ποιμένα, καὶ ὅστις ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι δυστυχῆς ἕνεκα τῆς φιλοδοξίας σου, ἢ τῆς ὑπερηφανείας σου, ἢ τῆς ἀφροσύνης σου; ἐπειδὴ οἱ λαοὶ πάσχουσι κυρίως ἕνεκα τῶν ἁμαρτημάτων τῶν βασιλέων τῶν, οἵτινες ὀφείλουσαν νὰ μεριμνῶσιν ὅπως τοὺς ἀπαλλάξωσι τῶν παθημάτων τῶν.

Ἐν ᾧ ὁ Μέντωρ οὕτως ἐλάλει, ὁ Τηλέμαχος ἦτο βεβυθισμένος εἰς λύπην καὶ κατῆρειαν. Τελευταῖον τῷ ἀπεκρίθη μετὰ παρρησίας τινος. Ἐὰν ταῦτα πάντα εἰσὶν ἀληθινὰ, ἡ κατάστασις τοῦ βασιλέως εἶναι τῷ ὄντι ὀδυνηνὰ· αὐτὸς εἶναι δοῦλος πάντων, οὕς φαίνεται ὅτι κυβερνᾷ· ἐγεννήθη δι' αὐτοὺς· ἀνήκει ἐξ ὀλοκλήρου εἰς αὐτοὺς· ἀνεδέχθη πάσας τὰς ἀνάγκας τῶν· εἶναι ἀνθρώπος τοῦ λαοῦ, καὶ ἐνὸς ἐκάστου πολίτου ἰδία. Ὅφείλει νὰ προσαρμόζῃται εἰς τὰς ἀδυναμίας τῶν, νὰ τοὺς νοουθετῇ ὡς πατὴρ· νὰ τοὺς καθιστᾷ φρονίμους καὶ εὐτυχεῖς. Ἡ ἐξουσία, ἣν φαίνεται ὅτι ἔχει, δὲν εἶναι ἰδική του· δὲν δύναται νὰ πράξῃ τι, οὔτε πρὸς δόξαν του, οὔτε πρὸς τέρψιν του, διότι ἡ ἐξουσία του εἶναι ἡ τῶν νόμων. Ἀνάγκη πᾶσα

νὰ ὑπακούῃ εἰς αὐτοὺς, ἵνα δώσῃ τὸ καλὸν παράδειγμα εἰς τοὺς ὑπηκόους του· καὶ ἵνα εἶπω κυριολεκτικώτερον εἶναι ὁ ὑπασπιστὴς τῶν νόμων ὅπως οὗτοι βασιλεύουσι. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐπαγρυπνῇ καὶ κοπιᾷ ὑπὲρ τῆς διατηρήσεώς των· εἶναι ὁ ἐλαττον ἐλεύθερος, καὶ ὁ ἐλαττον ἀτάραχος ἄνθρωπος τοῦ βασιλείου του· εἶναι δούλος Ουσιάζων τὴν ἑαυτοῦ ἀνάπαυσιν καὶ ἐλευθερίαν ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λαοῦ του.

Τῷ ὄντι, ἀπεκρίθη ὁ Μέντωρ· ὁ βασιλεὺς ἐγένετο βασιλεὺς ἵνα μεριμνᾷ περὶ τοῦ λαοῦ του, ὡς καλὸς ποιμὴν περὶ τῶν προβάτων του, ἢ ὡς φιλόστοργος πατὴρ περὶ τῶν τέκνων του· ἀλλὰ νομίζεις, Τηλέμαχε, ὅτι εἶναι δυστυχὴς, διότι ὀφείλει νὰ εὐεργετῇ τοσοῦτους ἀνθρώπους; Αὐτὸς σωφρονίζει τοὺς φαῦλους διὰ τιμωριῶν, ἐνθαρρύνει πρὸς ἀγαθοὺς δι' ἁμοιβῶν· ἀντιπροσωπεῖ δὲ τοὺς θεοὺς ὁδηγῶν οὕτω πρὸς τὴν ἀρετὴν ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. Καὶ δὲν ἀπολαμβάνει ἱκανὴν δόξαν τῶν τοῦ νόμου; ἡ δόξα τοῦ νὰ γείνη ὑπέρτερος τῶν νόμων, εἶναι δόξα ψευδὴς, ἄξια ἀποστροφῆς καὶ καταφρονήσεως. Ἐὰν ἦναι φαῦλος εἶναι καὶ δυστυχὴς διότι δὲν δύναται νὰ εὖρῃ εἰρήνην εἰς τὰ πάθη του καὶ εἰς τὴν ματαιότητά του. Ἐὰν τοῦναντίον ἦναι ἀγαθός, πρέπει νὰ αἰσθάνηται τὴν ἀγνωτέραν καὶ βεβαιωτέραν πασῶν τῶν ἡδονῶν, ἐπειδὴ ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐλπίζει παρὰ τῶν θεῶν ἄθανατον ἀμνησίην.

Ὁ Τηλέμαχος τετραγεγμένος ὑπὸ λύπης ἐνδομήχου, ἐφαίνετο ὅτι οὐδέποτε ἐνόησε τὰ ἀξιώματα ταῦτα. ἂν καὶ ἐμπλεως αὐτῶν, ἂν καὶ δυνάμενος νὰ τὰ διδάξῃ εἰς ἄλλους· πικρά τις δυσθυμία ὁμῶς παρεσκευάζεν ἐν αὐτῷ, ἐναντίον τῶν ἀληθινῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων, πνευμά τι ἀντιλογίας καὶ λεπτολογίας, ὅπως ἀπορρίψῃ τὰς ἀληθείας, ἃς ὁ Μέντωρ ἐξέφραζε· δι' ὅπερ ἀντέταττεν εἰς τοὺς συλλογισμοὺς αὐτοὺς τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πῶς! ἔλεγε· πρέπει νὰ κοπιᾷ τις τοσοῦτον, ὅπως ἀγαπηθῇ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες οὐδέποτε θέλουσι τὸν ἀγαπήσει, καὶ νὰ εὐεργετῇ μοχλοηροὺς, οἵτινες ὥσως θέλουσι μεταχειρισθῇ τὰς εὐεργεσίας του πρὸς βλάβην του!

Πρὸς ταῦτα ὁ Μέντωρ τῷ ἀπεκρίθη μετὰ πραότητος. Πρέπει νὰ προσδοκᾷς εὐχαριστίαν παρὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ νὰ μὴ παύης εὐεργετῶν αὐτοῦ· πρέπει νὰ τοὺς ὑπηρετῇς ἐλαττον διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀγάπην σου, ἢ διὰ τὸν πρὸς τοὺς θεοὺς θρειλούμενον σεβασμὸν, οἵτινες ἐντέλλονται τοῦτο· ἡ γενομένη εὐεργεσία οὐδέποτε ἀποβαίνει ἀνωφελής. Ἐάν οἱ ἄνθρωποι ἐπιλανθάνωνται ταύτην, οἱ θεοὶ ὅμως ἐνθυμοῦνται καὶ ἀνταμείβουσιν αὐτήν. Περιπλέσθ, ἐάν ὁ ὅχλος ᾗναι ἀχάριστος ὑπάρχουσιν ὅμως μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἐνάρετοι ἄνδρες, οἵτινες θαυμάζουσι τὴν ἀρετὴν σου· ὁ ὅχλος αὐτὸς, καὶ τοὶ παλίμδουλοι καὶ ἀλλοπρόσαλλοι, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ δικαιώσῃ τάχιον ἢ βράδιον τὴν ἀρετὴν.

Ἀλλὰ, θέλεις νὰ ἐμποδίσῃς τὴν ἀχαριστίαν τῶν ἀνθρώπων; Μὴ κοπιᾷς ἀπλῶς ἵνα καταστήσῃς αὐτοὺς ἰσχυροὺς, πλουσίους, φοβεροὺς εἰς τὰ ὕψη, ἀπολαυστικούς εἰς τὰς ἡδονάς, διότι ἡ δόξα αὕτη, ἡ εὐπορία αὕτη καὶ αἱ ἡδοναὶ αὗται θέλουσι τοὺς διαφθεῖρει· ἐνταῦθεν θέλουσι γίνεαι φανυλότεραι, καὶ ἐπομένως πλέον ἀχάριστοι· ὥστε θέλεις τοῖς προσφέρει δῶρον ὀλέθριον, δηλητήριον εὐφρόσυνον. Ἀλλὰ προσπάθησαν νὰ βελτιώσῃς τὰ ἔθνη των, νὰ ἐμπνεύσῃς εἰς αὐτοὺς τὴν δικαιοσύνην, τὴν εἰλικρίνειαν, τὸν φόβον τῶν θεῶν, τὴν φιλάνθρωπίαν, τὴν πίστην, τὴν μετριοπάθειαν, τὴν ἀφιλοχέρδειαν· καθιστῶν δ' αὐτοὺς ἀγαθοὺς, θέλεις τοὺς ἀπαλλάξῃς τοῦ νὰ ὦσιν ἀχάριστοι. Θέλεις τοῖς χορηγήσῃς τὸ ἀληθινὸν ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀρετή· ἢ δ' ἀρετὴ οὐσα βέβαιον χρῆμα, θέλεις τοὺς προτρέψῃς ν' ἀγαπῶσιν ἐκεῖνον, ὅστις τοῖς ἐνέπνευσεν αὐτήν. Οὕτω, χορηγῶν αὐτοῖς τ' ἀληθινὰ ἀγαθὰ, θέλεις περιποιήσῃς ὠφέλειαν σεαυτῷ καὶ δὲν θέλεις φοβεῖσθαι τὴν ἀχαριστίαν των. Πρέπει ἄρα γε νὰ θαυμάζῃ τις, ἂν οἱ ἄνθρωποι εἰσιν ἀχάριστοι πρὸς ἡγεμόνας, οἵτινες συνείθισαν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀδικίαν, τὴν ἀπληστον φιλοδοξίαν, τὸν φθόνον πρὸς τὸν πλησίον, τὴν ἀπανθρωπίαν, τὴν υπερηφανίαν, τὴν ἀπιστίαν; Ὁ ἡγεμὼν οφείλει ἀναμφιβόλως νὰ προσδοκᾷ παρ' αὐτῶν ὅ,τι τοὺς ἐδίδαξε νὰ πράττωσι, διότι ἐάν εἰργάζετο, διὰ τοῦ παραδείγματός του καὶ τῆς ἐξουσίας του, νὰ τοὺς

καταστήσῃ ἀγαθούς, ἤθελεν εὔρει τὴν ἁμαρτίαν τῶν κήπων
του εἰς τὴν ἀρετὴν τῶν, ἢ τοῦλάχιστον ἤθελεν εὔρει εἰς τὴν
ἐκυτοῦ ἀρετὴν καὶ εἰς τὴν εὐμένειαν τῶν θεῶν τὴν παρηγο-
ρίαν πασῶν τῶν ἀπαυγχιῶν του.

Μόλις ὁ λόγος οὗτος ἔσχε πέρας, καὶ ὁ Τηλέμαχος ἐδραμε
μετὰ σπουδῆς πρὸς τοὺς Φαίακας τοῦ ἐν τῇ παραλίᾳ ὠρι-
σμένου πλοίου. Ἡρώτησε μεταξὺ αὐτῶν πρεσβύτην τινὰ πό-
θεν ἤρχοντο, καὶ κατηνθύνοντο καὶ ἂν ποτε εἶδῃν τὸν Ὀ-
δυσσεά. Ὁ πρεσβύτης ἀπεκρίθη· Ἐρχόμεθα ἐκ τῆς νήσου
ἡμῶν, ἣτις ἐστὶν ἡ τῶν Φαίακων παρευόμεθα δὲ χάριν ἐμπο-
ρίου εἰς τὴν Ἑπειρον. Ὁ Ὀδυσσεύς, ὡς ἤκουσα, ἦδ' ἤ, ἦλθεν
εἰς τὸν τόπον μας καὶ ἀνεχώρησε. Τίς εἶναι, ὑπέλαθεν εὐθὺς
ὁ Τηλέμαχος, ὁ τοσοῦτον κατηφῆς ἐκείνος ἀνὴρ ὁ ζήτων ταῖς
πλέον ἐρήμους τόπους καὶ περιμένων ἵνα τὸ πλοῖόν σ' εἰς ἀνα-
χωρήσῃ; Αὐτὸς εἶναι, ἀπεκρίθη ὁ πρεσβύτης, ξένος τις ἀγνω-
στος εἰς ἡμᾶς· λέγουσι δὲ ὅτι ἀναμάζεται Κλεομένης, ὅτι
ἐγεννήθη εἰς τὴν Φρυγίαν, ὅτι χρησμός τις ἀνέγγειλεν εἰς
τὴν μητέρα του, πρὶν τῆς γεννήσεώς του, ὅτι ἐμελλε νὰ γείνη
βασιλεὺς, ἀλλὰ νὰ μὴ κατοικήσῃ ἐν τῷ τόπῳ τῆς γεννήσεώς
του καὶ ὅτι ἂν κατῴκει, λοιμὸς ἀνωθεν ἐμελλε νὰ ἐπέλθῃ
εἰς τοὺς Φρύγας. Ἀμα λοιπὸν ἐτέχθη οἱ γονεῖς του παρέδω-
καν αὐτὸν εἰς τινὰς θαλασσοπόρους, οἵτινες μετήνεγκαν αὐτὸν
εἰς τὴν Λέσβον. Αὐτόθι ἀνεδράχῃ λαθραίως ἀναλώμασι τῆς
πατρίδος του, ἣτις εἶχε μέγα συμφέρον ἵνα τὸν διατίρῃ
μακρὰν αὐτῆς. Μετ' οὐ πολὺ κῦξησεν, ἐγένετο εὐρωστος,
χαρίζεις καὶ ἐπιδέξιος εἰς πᾶσαν σωμαστικὴν καὶ ἐδόθη μάλι-
στα μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ πολλῆς εὐφυΐας εἰς τὰς ἐπι-
στήμας καὶ τὰς ἐλευθερίους τέχνας· ἀλλ' οὐδαμοῦ τῆς γῆς
ἐγένετο δεκτός. Ὁ περὶ αὐτοῦ χρησμός διεθυλλήθη πανταχοῦ·
πανταχοῦ, ὅπου ὑπῆγε ἐγνώσθη· πανταχοῦ οἱ βασιλεῖς ἐφο-
βοῦντο μὴ τοὺς ἀρπάσῃ τὸ διάδημα. Ὅθεν πλανᾶται ἐκ νεό-
τητός του, καὶ δὲν εὐρίσκει τόπον ἐν τῷ κόσμῳ ὅπου νὰ στη-
ρίξῃ τοὺς πόδας του. Μετέβη πολλάκις εἰς ἔθνη λίαν ἀπέ-
χοντα τοῦ ἰδικοῦ του, ἀλλὰ μόλις ἀφικνεῖται εἰς τινὰ πόλιν
καὶ παρευθὺς φανεροῦται ἡ γέννησίς του καὶ ὁ ἀφορῶν αὐτὸν

χρησμός. Μάτην δὲ κρύπτεται καὶ διαγίγει ἐν παντί τόπῳ βίον ἄδοξον· τὸ πνεῦμά του, ὡς λέγουσιν, ἀναλάμπει, ἀκουσίως ἑαυτοῦ, καὶ ὡς πρὸς τὰ πολεμικά καὶ ὡς πρὸς τὰ γράμματα καὶ ὡς πρὸς τὰς σπουδαιότερας ὑποθέσεις· ἐκάστοτε δὲ δίδεται εὐκαιρία, ἥτις τὸν ἐξάγει τῆς ἀπραγμοσύνης του καὶ τὸν γνωστοποιεῖ τοῖς πᾶσιν.

Ἡ ἱκανότης του προξενεῖ τὴν δυστυχίαν του· διότι τὸν καθιστᾷ ἐπιφοβὸν καὶ τὸν ἀποκλείει παντός τόπου, ὅπου ἂν ἐπιθυμῇ νὰ κατοικήσῃ. Τὸ πεπρωμένον του εἶναι νὰ τιμᾶται ν' ἀγαπᾶται καὶ νὰ θαυμάζεται πανταχοῦ, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ν' ἀποβάλληται ἐκ πάντων τῶν γνωστῶν τόπων. Δὲν εἶναι πλέον νέος, καὶ ὅμως δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ εὕρῃ γῆν, οὔτε εἰς τὴν Ἀσίαν, οὔτε εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου νὰ τὸν ἀφήσωσι νὰ ζῇ ἐν εἰρήνῃ. Δὲν φαίνεται μὲν φιλόδοξος, οὐδὲ ἐπιζητεῖ πλοῦτον, ἀλλ' εὐτυχὴς ἤθελε λογίζεσθαι, ἐὰν ὁ χρησμός δὲν τῷ ὑπέσχετο τὴν βασιλείαν. Δὲν ἔχει καμμίαν ἐλπίδα ὅτι θέλει ἐπανίδεῖ τὴν πατρίδα του, ἐπειδὴ γινώσκει ὅτι ἤθελε προξενήσῃ δάκρυα καὶ πένθος εἰς ἀπάσας τὰς οἰκογενείας, ἡ δὲ βασιλεία αὕτη, δι' ἣν καυχᾶται, δὲν τῷ φαίνεται ποθεινὴ· καὶ ὅμως, ἐναντίον τῆς θελήσεώς του, τρέχει, κακῇ μοίρᾳ, ἀπὸ βασιλείου εἰς βασιλεῖον, ἡ δὲ μοίρα αὕτη φαίνεται ὅτι φεύγει ἐνώπιόν του ἐκμυκτηρίζουσα αὐτὸν μέχρις ἐσχάτου γήρατος.

Ἀδωρὸν δῶρον τῶν θεῶν διαταράττει τὰς λαμπροτέρας αὐτοῦ ἡμέρας, καὶ χορηγεῖ αὐτῷ θλίψεις καὶ κακουχίας ἐν ἡλικίᾳ, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐξησθενηκὼς ἔχει χρεῖαν ἀναπαύσεως. Ἀπέρχεται, λέγει, ζήτησαν εἰς τὴν Θράκην ἀγροκόν τινα λαὸν μὴ γινώσκοντα νόμους, ὃν νὰ δυνήθῃ νὰ συνεικίσῃ, νὰ ἐξημερώσῃ καὶ νὰ κυβερνήσῃ ἐπὶ τινα ἔτν, μεθ' οὗ τοῦ χρησμοῦ πληρωθέντος, δὲν θέλει φοβεῖσθαι τὰ ἰσχυρότερα βασίλεια· τότε δὲ διανοεῖται ν' ἀποχωρήσῃ ἀκωλύτως εἰς κώμην τινὰ τῆς Καρίας, ὅπου θέλει ἐνασχοληθῇ περὶ τὴν γεωργίαν, ἣν ἀγαπᾷ μεγάλως. Εἶναι δὲ σώφρων, μετριοπαθὴς καὶ θεοσεβὴς ἄνθρωπος, καλῶς γινώσκων τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπιστάμενος νὰ ζῇ μετ' αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ, χωρὶς νὰ τοὺς ἀγα-

πα. Ἴδού πᾶν ὅ,τι διηγούνται περὶ τοῦ ξένου αὐτοῦ, περὶ οὗ καὶ ἐζήτησας πληροφορίας.

Διαρκούσης τῆς συνδιαλέξεως ταύτης ὁ Τηλέμαχος ἔστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἤρχισε νὰ ταρασσῇται. Ὁ ἄνεμος διήγειρε τὰ κύματα, ἅτινα ἤρχοντο πατάσσοντα τοὺς βράχους καὶ διαλευκαίνοντα αὐτοὺς ἐκ τῶν ὀφρῶν των· τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ πρεσβύτερος λέγει εἰς τὸν Τηλέμαχον. Πρέπει ν' ἀναχωρήσω· οἱ συμπλωτῆρες μου δὲν μὲ ἀναμένουσι. Ταῦτα λέγων σπεύδει πρὸς τὴν παραλίαν καὶ ἐμβαίνει εἰς τὸ πλοῖον· φωναὶ θορυβῳδεῖς ἀκούονται ἐν τῷ ὄρμῳ ὑπὸ τοῦ ζήλου τῶν ναυτῶν σπευδόντων πρὸς ἀναχώρησιν.

Ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος, ὁ λεγόμενος Κλεομένης, περιεπλανήθη χρόνον τινὰ ἐν τῇ νήσῳ· ἀνέβη εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βράχων καὶ ἐθεώρει ἐκεῖθεν τὴν ἄπειρον ἑκτασιν τῶν θαλασσῶν μετὰ βαθυτάτης θλίψεως. Ὁ Τηλέμαχος τὸν κατεσκόπευε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ δὲν ἔπαυε θεωρῶν τὰ διαθήματά του· ἢ καρδία του ἐκινεῖτο εἰς οἶκτον ὑπὲρ ἀνθρώπου ἐναρέτου, πλάνητος, δυστυχοῦς, προωρισμένου μὲν εἰς μεγάλα ἔργα, γενομένου δὲ παίγνιον βασιάνου τύχης μακρὰν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος. Τοῦλάχιστον, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, ἐγὼ ἴσως ἐπανίδω τὴν Ἰθάκην, ἀλλ' ὁ Κλεομένης οὗτος οὐδέποτε τὴν Φρυγίαν! Τὸ παράδειγμα ἀνθρώπου πολλῷ δυστυχεστέρου ἐπράυνε τὴν ἑαυτοῦ λύπην. Τελευταῖον ὁ ἀνὴρ αὐτὸς βλέπων τὸ πλοῖόν του ἐτοιμασθὲν, κατέβη ἐκ τῶν ἀποτόμων ἐκείνων βράχων μετὰ τοσαύτης ταχύτητος καὶ εὐκινήσιας, μεθ' ὅσης ὁ Ἀπόλλων εἰς τοὺς δρυμῶνας τῆς Λυκίας ἀναδέσας τὴν ξανθὴν κόμην του διαβαίνει τοὺς κρημνοὺς καὶ τοξεύει διὰ τῶν βελῶν του τὰς ἐλάφους καὶ τοὺς ἀγριαχοίρους. Ἦδ' ὁ ἄγνωστος αὐτὸς ἐμβαίνει ἐν τῷ πλοίῳ, ὅπερ διαπλέει τὸ ἄλμυρὸν ὕδωρ καὶ ἀποχωρεῖ τῆς γῆς. Τότε κρυφία τίς ὁδὺν τῆς καρδίας καταλαμβάνει τὸν Τηλέμαχον· θλίβεται χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὴν αἰτίαν· δάκρυα ρέουσιν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν του, καὶ οὐδὲν γλύκιον αὐτῷ ἢ τὰ δάκρυα.

Συγχρόνως βλέπει ἐπὶ τῆς παραλίας πάντας τοὺς ναύτας

τοῦ Σαλέντου ἐξηπλωμένους ἐπὶ τῆς γλῶττης καὶ βαθέως κοιμωμένους, διότι ἦσαν ἀπειρηκότερες καὶ καταβεβλημένοι ὑπὸ τοῦ κόπου. Ὁ γλυκὺς ὕπνης εἰσέδυσεν εἰς ἅπαντα τὰ μέλη των καὶ ἡ νύξ, βουλήσει τῆς Ἀθηνᾶς, διέχεσεν ἐπ' αὐτῶν, ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ, τὴν ναρκωτικὴν αὐτῆς δύναμιν. Ὁ Τηλέμαχος ἐθαύμασεν ἰδὼν τὸν γενικὸν τοῦτον λήθαργον τῶν Σαλεντίνων, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας οἱ Φαίακες ἦσαν τοσοῦτον ἀγρυπνοὶ καὶ τοσοῦτον προσεκτικοί, ὅπως ὠφελήθωσιν ἐκ τοῦ εὐνοϊκοῦ ἀνέμου· ἀντὶ δὲ νὰ βαθίσῃ πρὸς τοὺς Σαλεντίνους, ἵνα τοὺς ἐξεγείρῃ, θαυμάζει πολλῶ μᾶλλον θεωρῶν τὸ Φαίακειον πλοῖον· ἐξαπαλίζόμενον εἰς τὰ κύματα. Κρυψία τις ταραχὴ καὶ θάμβος κυριεύουσι τοὺς ἐφθαλμούς του προσηλωμένους ὄντας ἐπὶ τὸ ἥδη ἀναχωρῆσαν πλοῖον, οὗ τινος τὰ λευκὰ ἱστία ἀμυδρῶς πως φαίνονται εἰς τὸ κυανοῦν ὕδωρ· δὲν ἀκούει πλέον οὐδὲ τὸν Μέντορα ὅστις τῷ λαλεῖ, ἀλλ' ἰσταται ἐκστατικῶς καὶ ἐκφρων, ὥς αἱ Μαινάδες, αἵτινες κρατοῦσαι τὸν θύρσον εἰς τὴν χεῖρα τρέχουσι καὶ ὀλολύξουσιν, ἐκ δὲ τῶν ὀλολυγμῶν των ἀντηχοῦσιν αἱ ὄχθαι τοῦ ποταμοῦ Ἑβρου, καὶ τὰ ὄρη τῆς Ῥαδῶπης καὶ τοῦ Ἰσμηνοῦ.

Τελευταῖον, συνελθὼν ὀλίγον ἐκ τῆς ἐκστάσεώς του ἤρπισεν ἐκ νέου νὰ κλαίῃ. Τότε ὁ Μέντωρ τῷ λέγει· Δὲν ἀπορῶ βλέπων σὲ κλαίνοντα· ἡ αἰτία τῆς θλίψεώς σου, ἀγνωστος εἰς σέ, εἰς ἐμὲ δὲν εἶναι τοιαύτη. Ἢ φύσις αὐτῇ λαλεῖ ὅθεν καὶ ἀν ἀκούηται! αὐτῇ δὲ κατανύγει τὴν καρδίαν σου. Ὁ ἀγνωστος ἐκεῖνος ἄνθρωπος, ὅστις εἵλκυσε τοσοῦτον τὴν συμπάθειάν σου, εἶναι ὁ μέγας Ὀδυσσεύς· πᾶν δ' ὅ,τι ὁ προσκυτῆς Φαίαξ σοὶ διηγήθη περὶ αὐτοῦ, ὥς δῆθεν Κλειόμενους ὀνομαζόμενου, εἶναι πλάσμα ἐπίτηδες ἐπινοηθέν ἵν' ἀσφαλέστερον κρύψῃ τὴν εἰς τὸ βασιλῆϊόν του ἐπιστροφὴν του, διότι πορεύεται κατ' εὐθείαν εἰς Ἰθάκην· εἶναι ἥδη ἐγγύτατα τοῦ λιμένος καὶ ἀναβλέπει μετὰ πολυχρόνιον ἀπουσίαν τὴν πόλιν τὴν του πατρίδα· οἱ δὲ ἐφθαλμοὶ σου τὸν εἶδον, ὥς τοῦτο πολλάκις σοὶ προαγγέλλθη, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγνώρισαν. Μετ' ὀλίγον θέλεις τὸν εἶδει καὶ θε-

1 Naturae clamor! ab ipse vox tumultu.

Ἢ φύσις τῆς φύσεως καὶ ἐκ τοῦ τάφου ἀναβοᾷ . . .

Ἡ Ἀθηνᾶ ἀφίνοια τὸν Τηλέμαχον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λατε ἀλλήλους περιπτύχθῃ· πρὸς τὸ παρὸν ὅμως οἱ θεοὶ δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν μεταξὺ ὑμῶν ἀναγνώρισιν ἔξω τῆς Ἰθάκης. Ἡ καρδία τοῦ βεβαίως δὲν ἐκινήθη εἰς οἶκτον ὀλιγώτερον ἢ ἡ ἰδική σου· ἀλλ' εἶναι σφόδρα συνετὸς καὶ δὲν ἀποκαλύπτεται εἰς πάντα θνητὸν, ἐπεὶ δὴ φοβεῖται τὴν προδοσίαν καὶ τὴν ὕβριν τῶν θρασέων ἡς Πηνελόπης μνηστήρων. Ὁ πατήρ σου Ὀδυσσεύς, εἶναι ὁ σοφώτερος πάντων τῶν ἀνθρώπων· ἡ καρδία τοῦ ὡς φρέαρ βαθύ, ἐξ οὗ οὐδεὶς δύναται νὰ ἀντλήσῃ τὸ μυστικόν του· ἀγαπᾷ τὴν ἀλγῆθειαν, καὶ οὐδὲν λέγει εἰς αὐτὴν ἀντιβαῖνον, ἀλλὰ τὴν λέγει ἐν δέοντι, ἡ δὲ σύνεσις διακρατεῖ ὡς σφραγίς, κεκλεισμένα τὰ χεῖλη τοῦ εἰς πάντα λόγον περιττόν. Πόσον κατενύγη συνδιαλεχθεὶς μετὰ σοῦ! πόσον ἐστενοχωρήθη μὴ θέλων ν' ἀποκαλυφθῇ εἰς σέ! Τί δὲν ἡσθάνθη βλέπων σε! ταῦτα δὲ πάντα τὸν καθίστων σύννου καὶ σκυθρωπόν.

Ἐν τῇ συνδιαλέξει ταύτῃ ὁ Τηλέμαχος τεθορυβημένος καὶ λελυπημένος, δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τοὺς χειμάρρους τῶν δακρύων του· λυγμοὶ τὸν ἐμπόδιζον μάλιστα ἐπὶ πολὺν χρόνον ν' ἀποκριθῇ. Τελευταῖον ἀνέκραξεν. Οἴμοι! ἀγαπητέ μου Μέντωρ, ἡσθάνομην ἐλκυστικόν τι πρὸς τὸν ἄγνωστον αὐτόν, ὕπερ ἐσαγῆνευε καὶ ἐδέσμευεν ὅλα μου τὰ σπλάγχνα· ἀλλὰ διὰ τί νὰ μὴ μοι εἴπῃς, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς σου, ὅτι αὐτὸς ἦτον ὁ Ὀδυσσεύς, ἀφ' οὗ τὸν ἐγνώριζες! Διὰ τί τὸν ἀφῆκας ν' ἀπέλθῃ χωρὶς νὰ τῷ λαλήσῃς, καὶ χωρὶς νὰ δείξῃς ὅτι τὸν γνωρίζεις; Τί μυστήριον εἶναι τοῦτο; ἄρ' ἔσομαι διὰ παντός δυστυχής; ἄρά γε οἱ παρωργισμένοι θεοὶ θέλουσι μ' ἔχει πάντοτε καταδεδικασμένον νὰ διψῶ ὡς τὸν Τάνταλον, εἰκονικόν τι ὕδωρ, ὅπερ θέλγει μὲν, ἀλλὰ δὲν εὐφραίνει, ἐπεὶ δὴ ἀποφεύγει τὴν προσέγγισιν τῶν χειλέων του; Ὀδυσσεῦ, Ὀδυσσεῦ μὲ διέφυγες ἀνεπιστρεπτί· δὲν θέλω σὲ μεταίδει πλέον! Οἱ μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης θέλουσιν ἴσως σὲ παγιδεύσει διὰ τῶν παγίδων ἐκείνων, ἃς συνεστήσαντό μοι. Τοῦλάχιστον ἂν τὸν ἡκολούθουν, ἥθελον συναποθάνει μετ' αὐτοῦ! ὦ Ὀδυσσεῦ, Ὀδυσσεῦ, ἔάν θαλάσσιός τις κλύδων δὲν σ' ἐκβράσῃ ἐκ νέου εἰς τινα σκόπελον, (ἐπεὶ δὴ τὸ πᾶν φοβοῦμαι ἐκ τύχης πολε-

3, τρέμω μὴ ἀφικόμενος εἰς Ἰθάκην λάβης τὴν αὐ-
νηράν τύχην, ἣν ὁ Ἀγαμέμνων ἔσχεν ἀφικόμενος εἰς
νας. Ἀλλὰ διατί, ὦ Μέντωρ, ἐφθόνησας τὴν εὐτυχίαν;
Τώρα ἐγὼ ἠθελον τὸν ἔχει εἰς τὰς ἀγκάλας μου· ἠθελον
μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ λιμένι τῆς Ἰθάκης· ἐκεῖ ἠθέλομεν συ-
νισθῆ πρὸς κατατρόπως τῶν ἐχθρῶν μας.

Ὁ Μέντωρ μειδιῶν τῷ ἀπεκρίθη. Ἰδὲ, ἀγαπητέ μου
λέμαχε, πῶς ἐπλάσθησαν οἱ ἄνθρωποι· σὺ λυπεῖσαι διὰ
τὴν πατέρα σου, χωρὶς νὰ τὸν γνωρίσης· ἀλλὰ, τί δὲν
δώσει τὴν προτεράϊαν μανθάνων ὅτι δὲν ἀπέθανε; Σὺ
ἐβεβαιώθης, ἰδίῳς ὀφθαλμοῖς, ὅτι ζῇ καὶ ἡ βεβαιότης
ἥτις ἔπρεπε νὰ σὲ πληρώσῃ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, σὺ
θίζει εἰς λύπην. Οὕτως ἡ καρδιά τῶν δειδαίων θνητῶν
οὐδὲν λογίζεται χρῆμα, ὅπερ ὑπερεπόθησεν, ἅμα τὸ ἀπ-
σε, καὶ εἶναι εὐφροσύνη ἵνα βασανίζηται διὰ χρῆμα.
εἰσέτι στερεῖται. Οἱ θεοὶ θέλοντες νὰ πειράσωσι τὴν ὑπ-
νὴν σου σὲ διακρατοῦσιν εἰς τὴν ἀμφιβολίαν ταύτην, καὶ
νομίζεις τὸν καιρὸν αὐτὸν ἀποπτάντα προῖκα· ἀλλὰ μά-
λιν εἶναι ὁ ὠφελιμώτερος τοῦ βίου σου, ἐπειδὴ αἱ θλίψεις
σοὶ χρησιμεύουσιν ἵνα προγυμνασθῇς εἰς τὴν ἀνάγκαιον.
πασῶν τῶν ἀρετῶν, ἥτις ἐστὶ τὸ κυβερνᾶν τοὺς ἀνθρώ-
πους. Πρέπει λοιπὸν νὰ ᾔσῃ ἀνεκτικός ἐὰν θέλῃς νὰ ᾔσῃ·
σεαυτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων· ἡ ἀνυπομονησία, ἥτις
νεύει ὅτι εἶναι δύναμις τις καὶ βίωμα τῆς ψυχῆς, εἰν-
ναντίας ἀσθένεια καὶ δειλία εἰς τὸ ὑπομένειν τὰς
ὄστις δὲν ἐδιδάχθη τὸ ἐλπίζειν καὶ ὑπομένειν, εἰν-
τῷ μὴ διδασθέντι φυλάττειν τὸ ἑαυτοῦ μυστικόν· ἐκάτε-
ρὸν δὲ στερεῖται τῆς ψυχικῆς καρτερίας. Καθὼς δὲ ἄνθρωπος ἐ-
χοόμενος εἰς ἅμαξαν, καὶ μὴ ἔχων στιβαρὰ βραχίονα, ὅ-
κρατήσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὰς ἡνίας τῶν ὀρμητικῶν ἵππων τοῦ
ρασύρεται καὶ φέρεται τῇδε κακεῖσε, οὕτω καὶ ὁ ἀνυπό-
μονος ἄνθρωπος σύρεται ὑπὸ τῶν ἀγρίων καὶ ἀδαμάστων παθῶν
καὶ κατακρημνίζεται εἰς ἀβυσσον συμφορῶν· καὶ ὅσῳ σ-
τέρα εἶναι ἡ ἀνυπομονησία του, τοσοῦτω ὀλεθριωτέρα
καὶ ἡ πτώσις του. Ὁ τοιοῦτος δὲν ὑπομένει οὐδὲν, δὲν

τον καιρόν νά σκεφθῇ οὐδέν, ἐπισπεύδει πᾶν ἔργον ὅπως
 ριστήσῃ ἑαυτὸν, συντρίβει τοὺς κλάδους τοῦ δένδρου ἵνα
 φῇται τὸν καρπὸν αὐτοῦ πρὶν ἔτι οὗτος ὠριμάσῃ, συνθλά-
 σκει θύρας, ἀντὶ νά ὑπομείνῃ νά τῷ ἀνοιξάσιν αὐτάς, ζητεῖ
 ἀβρίστη, ὅταν ὁ φρόνιμος γεωργὸς σπείρῃ, πᾶν ἐνὶ λόγῳ
 τι πράττει ἔχει κακῶς, ἐπειδὴ αἱ πράξεις του δὲν ἔχουσι
 ἀρκεῖάν τινα χρόνου, καθὼς οὐδὲ αἱ ἀλλοπρόσαλλοι ἐπιθυ-
 μίαι του. Τοιαῦτά εἰσι τὰ μωρὰ σχέδια ἀνθρώπου νομίζοντος
 ὅτι τὰ πάντα δύναται, καὶ ἀφιεμένου εἰς τὰς ἀκαθέκτους
 κηλὲς του ὅπως καταχρασθῇ τῶν δυνάμεών του. Ἵνα σὲ δι-
 δάξωσι λοιπὸν τὴν ὑπομονήν, προσφιλῆ μου Τηλέμαχε, οἱ θεοὶ
 εἰσιρράζουσιν τοσοῦτον καὶ φαίνονται ὅτι χαίρουσιν ἀφίνον-
 σε πλανώμενον καὶ μετέωρον. Τὰ ἀγαθὰ, ἅτινα προσδο-
 εῖς, ὑπομειδίωσι πρὸς σέ, καὶ ἐξαφανίζονται ὡς πετιωτὸν ὄ-
 ρον, ἵνα σὲ διδάξωσιν ὅτι καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ, ἅτινα
 κρίνεις ὅτι κρατεῖς εἰς χεῖρας, σὲ διαφεύγουσιν ἐν ἀκαρεί. Τὰ
 πρῶτα μαθήματα τοῦ Ὀδυσσεὺς δὲν θέλουσιν εἶσθαι εἰς
 ἐ τοσοῦτω ὠφέλιμα, ὅσω ἡ πολυγρόνις ἀπουσία του καὶ αἱ
 πλῆψεις, ἃς ὑποφέρεις ἐκζητῶν αὐτόν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Μέντωρ ἠθέλησε νά δοκιμάσῃ ἔτι ἅπαξ τὴν
 ἐπιμονὴν τοῦ Τηλεμάχου, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ νέος οὗτος
 ἀρᾷτο ἵνα προτρέψῃ τοὺς ναύτας ν' ἀναχωρήσωσιν, ὁ Μέν-
 τωρ ἐμπόδισεν αἰφνης καὶ τὸν ὑπεχρέωσε νά προσφέρῃ ἐπὶ
 παραλίας μεγάλην θυσιάν εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Ὁ Τηλέμα-
 χος ὑπήκουσε προθύμως καὶ ἤγειρε δύο βωμοὺς ἐκ τρυφερᾶς
 ἄλας. Τὸ θυμιάμα ἐκάπνιζεν ἤδη, τὸ αἷμα τῶν σφαγείων
 ἔβρεξε. Τότε ὁ Τηλέμαχος ἀναπέμπει φλογεροὺς στεναγμοὺς
 πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀναγνώριζει τὴν κραταίαν προστασίαν
 τῆς θεᾶς.

Τῆς θυσιᾶς τελεσθείσσης, παρηκολούθησε τὸν Μέντορα εἰς
 τὰς κατασκίους ἀτραποὺς μικροῦ παρακειμένου δάσους. Ἐκεῖ
 βλέπει κρυφὸν τὸ πρόσωπον τοῦ φίλου του λαμβάνον ἀλ-
 γομένην. Αἱ ρυτίδες τοῦ προσώπου του ἐξαφανίζονται,
 ὡς ἐξαφανίζεται ἡ ὀμίχλη, ὅπταν ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἥως
 ἔλθῃ χρυσᾶς πύλας τῆς ἀνατολῆς φωτίζῃ τὸν ὀρί-
 γοντα.

ζοντα. Οἱ κοῖλοι καὶ σκυθρωπὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ μεταβάλλονται εἰς δύο γλαυκοὺς ἀστέρας οὐρανίας χάριτος, καὶ πληροῦνται θείας λάμψεως. Ὁ λευκόφαιος καὶ ἀτημέλητος πώγων αὐτοῦ ἐκλείπει· χαρακτῆρες δ' εὐγενεῖς καὶ μεγαλοπεπεῖς μετὰ θαυμαστῆς χάριτος καὶ γλυκύτητος παρίστανται εἰς τὰ ὄμματα τοῦ ἐκπεπληγμένου Τηλεμάχου, ὅστις βλέπει πρόσωπον γυναικὸς λειότερον καὶ λαμπρότερον τοῦ τρυφεροῦ ἄνδρος. Ἐν αὐτῷ παρατηρεῖ τὴν λευκότητα τῶν κρίνων μετὰ τῆς χροῖας τῶν ἀρτιφυῶν ῥόδων· ἐπ' αὐτοῦ λάμπει χαρίεσσα νεότης μετὰ μεγαλοπρεπειᾶς ἀφελούς καὶ ἀπερίττου· εὐώδης δ' ἀμβροσία διαχέεται ἐκ τῆς κυματιζούσης κόμης τῆς, καὶ ὁ ἱματισμὸς τῆς στίλβει, ὡς τὰ ζωηρὰ χρώματα, δι' ὧν ὁ ἥλιος ἀνατέλλων ζωγραφεῖ τὰς κυανὰς ἀψίδας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὰ νέφη, ἅτινα χρυσώνει.

Ἡ θεὰ δὲν ἐγγίζει διὰ τῶν ποδῶν τὴν γῆν, ἀλλὰ φέρεται κούφως εἰς τὸν ἄερα, ὡς πετώμενον ὄρνεον. Κρατεῖ εἰς τὴν στιβαρὰν χεῖρά της λόγχην ἀπολάμπουσαν καὶ ἱκανὴν νὰ τρομάξῃ τὰς πόλεις καὶ τὰ μαχμώτερα ἔθνη. Ὁ Ἀρης αὐτῆς, ἂν τὴν ἐβλεπεν, ἤθελε φρίξει. Ἡ φωνὴ τῆς, εἶναι γλυκεῖα καὶ σεμνὴ, ἰσχυρὰ δὲ καὶ βροντώδης. Πάντες αὐτῶν τῆς, ὡς βέλη φλογερὰ, διαπερῶσι τὴν καρδίαν τοῦ Τηλεμάχου, καὶ προξενοῦσιν αὐτῷ λυπηρὰν τινα θυμηδίαν. Εἰς τὴν περικεφαλαίαν τῆς ὁράται τὸ ἀκομφὸν πτηνὸν τῶν Ἀθηνῶν· εἰς δὲ τὸ στῆθος τῆς λάμπει ἡ φοβερά Αἰγίς. Ἐξ ἀπάντων τῶν σημείων τούτων ὁ Τηλέμαχος κατανοεῖ τὴν Ἀθηνᾶν.

Ὡ πότνια θεᾶ, ἀναβοᾷ, σὺ αὐτὴ λοιπὸν ἤξιώσας νὰ γένῃς ὀδηγήτρια τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀδυσσεύος, ἔνεκα τῆς πρὸς πατέρ' αὐτοῦ εὐμενείας σου! Ἠθέλησε νὰ εἴπῃ περισσὴν ἄλλ' ἢ φωνὴ τοῦ διεκόπη, καὶ τὰ χεῖλη τοῦ μάτην προήρθησαν νὰ ἐκφράσωσι τοὺς παλημούς του, οἵτινες ἀνέκοιτο ἐκ τοῦ βάθους τῆς καρδίας του. Ἡ παρουσία τῆς τὸν ἐξέπληττε, καὶ ἦτον ὡς ἄνθρωπος, ὅστις ὀνειρευόμενος ἀποβάλλει ἐνίοτε τὴν ἀναπνοήν, καὶ διὰ τῆς ἐπιπόνοῦς κινήσεως τῶν χειλέων του ἀδυνατεῖ ν' ἀρθρώσῃ λέξιν τινά.

Τελευταίον ἡ Ἀθηνᾶ εἶπε τοῦς λόγους τούτους. Τὴν

ὅσον μου τὴν ὑστάτην φωνήν· οὐδένα θνητὸν ἐπιμελῶς, ὅσῳ σέ. Σὲ ὠδήγησα, ὡς ἐκ τῆς ναυαγίων, τόπων ἀγνώστων, αἱματηρῶν μαχῶν καὶ ἄλλων δεινῶν, ἅτινα ὑποβάλλουσιν εἰς δοκιμασίαν τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν. Σοὶ ἐδείξα ἑναργῶς τ' ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ἀξιοῦματα, δι' ὧν θέλεις κυβερνήσει τοὺς λαούς· σφάλματά σοι αὐτὰ δὲν ἐγένοντο εἰς σέ ὀλιγώτερον ὠφέλεια ἢ αἱ δυστυχίαι σου, ἐπειδὴ, τίς ἄνθρωπος δύναται μετὰ βέβαιως νὰ κυβερνήσῃ, ἂν ποτε δὲν ὑπέστη δυστυχήματα, δὲν ὠφελήθη ἐκ τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς τὰ σφάλματά τὸν ἐβύθισαν; Σὺ ἐπλήρωσας, ὡς ὁ πατήρ σου, γῆν τε θάλασσαν ἐκ τῶν ἐξαίσίων συμβάντων σου. Ἴθι νῦν, ὦ ἄναιε, ἐπειδὴ ἄξιός εἰ νὰ βαδίσῃς ἐπὶ τὰ ἔγνη σου· δὲν σοὶ παλείπεται πλέον εἰμὴ πλοῦς αἰσῖος μέγρις Ἰθάκης, ὅπου εἶνός τὴν ὥραν ταύτην ἀφικνεῖται. Συναγωνίσθητι μετ' αὐτῶν, ὑπάκουσον αὐτῷ, ὡς ἐσχάτος τῶν ὑπηκόων σου, καὶ γίνου παράδειγμα τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ ὑπηκόοις. Αὐτὸς θέλει σὺ δώσει σύζυγον τὴν Ἀντιόπην, μεθ' ἧς θέλεις ζῆσει εὐτυχῶς· προέκρινας τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ κάλ-

ῥου. Ὅταν βασιλεύσῃς, νόμιζε δόξαν σου ν' ἀνακαινίσῃς τὸν χρυσὸν αἰῶνα. Παρέχε τὸ οὖς πρὸς πάντα ἄνθρωπον, ἀλλὰ πιστεῦε εἰς ὀλίγους καὶ μὴ ἔχε τυφλὴν πεποίθησιν εἰς σεαυτὸν· φοβοῦ δὲ τὴν ἀπάτην, ἀλλὰ μὴ φοβοῦ ποτὲ νὰ δείξῃς εἰς τοὺς ἄλλους ὅτι ἠπατήθῃς. Ἀγάπα τοὺς λαοὺς σου καὶ ὑπακούει παντοιοτρόπως ν' ἀνταγαπάσαι ὑπ' αὐτῶν. Ὁ φόβος, οἱ ἀναγκαῖοι, ὅταν λείπῃ ἡ ἀγάπη, ἀλλὰ πρέπει νὰ τῆς θυσιᾶς χειρίζῃσαι μετὰ λύπης ὡς τὸ δραστηκώτερον καὶ καταστροφικώτερον φάρμακον.

Ὁ Τηλέμαχος λέγει ὅτι πάντοτε ἐκ προοιμίων τὰς συνεπειὰς παντὸς ἔργου, ὅπως μέλλει νὰ ἐπιχειρήσῃ. Πρόβλεπε τὰ μεγαλειότερα λάθη καὶ γίνωσκε ὅτι ἡ ἀληθινὴ γενναιοφυχία εἶναι τὸ νὰ προβλέπῃ τις πάντα κινδύνους, καὶ τὸ νὰ καταφρονεῖ ἐπιστάντα· μὴ θέλων νὰ τὸν προὔδῃ, δὲν ἔχει ἀρκῶσαν γενναιοφυχίαν, ὅταν ἀπαράχῃς τὴν θέαν του· ὁ δὲ πάντα κινδύνους

468

ζοντα
εἰς δι-
θείας
ἐκλεί-
μαστ
τοῦ
ναικ
αὐτ
τῶν
με-
διο

τῇ
τέ-
ναι

προβλέπων καὶ ἀποφεύγων αὐτόν, ἢ παλαιῶν
αὐτόν, εἶναι ὁ μόνος σοφὸς καὶ μεγαλόφυχος ἀνὴρ.

Ἀποφευγε τὴν τρυφήν, τὴν ὑπερηφανίαν καὶ τὴν
λειαν, καὶ θεωρεῖ ὡς δόξαν σου τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν
τητᾶ. Αἱ ἀρεταὶ σου καὶ τὰ καλὰ ἔργα σου ἐστῶσαν ὁ κόσμος
σου καὶ τοῦ βασιλείου σου· αὐτὰ ἐστῶσαν οἱ δορυφόροι σου
καὶ ἅπα· ὁ κόσμος ἂς μάθῃ παρὰ σοῦ εἰς τί συνίσταται
ἀληθινὴ τιμὴ. Μὴ ἐπιλανθάνου ποτὲ ὅτι οἱ βασιλεῖς βασιλεῖ
σουσιν οὐχὶ πρὸς ἰδίαν αὐτῶν δόξαν, ἀλλὰ πρὸς δόξαν καὶ
εὐημερίαν τῶν λαῶν αὐτῶν, καὶ γίνωσκε ὅτι αἱ μὲν εὐπορίαι
τῶν παραπέμπονται εὐφρόνῃ γλώσση εἰς αἰῶνας αἰώνων, αἱ δὲ
κακουργίαι τῶν πολλαπλασιάζονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν.
Μοιθῆρά τις βασιλεία προξενεῖ ἐνίοτε τὴν δυστυχίαν πολ-
λῶν αἰώνων.

Κράτει πρὸ πάντων τοῦ θυμοῦ σου, ἐχθροῦ, ὅστις θέλει σὲ
παρακολοθεῖ πανταχοῦ μέχρι τοῦ τάφου αὐτοῦ· θέλει εἰσ-
δύσει εἰς τὰ συμβούλιά σου, καὶ θέλει σὲ ζημιώσῃ ἂν δώσῃ
αὐτῷ ἐκρόαριν. Διὰ τὸν παράλογον θυμόν· ὁ ἄνθρωπος πολ-
λάκις ἀποβάλλει ὠφελιμωτάτας εὐκαιρίας· αὐτὸς γεννᾷ ὁρμᾶς
καὶ ἀντιπαθείας παιδαριώδεις πρὸς βλάβην τῶν μεγαλειτέρων
συμφερόντων· ἔνεκεν αὐτοῦ αἱ σπουδαιότεραι ὑποθέσεις πολ-
λάκις συζητοῦνται καὶ ἀποφασίζονται ἀνευ στέψεως καὶ προσ-
οχῆς· αὐτὸς ἀμαυρῶναι πᾶν προτέρημα, ἐξευτελίζει τὴν γεν-
ναϊοφυχίαν, καὶ καθιπτᾷ τὸν ἄνθρωπον ἄστατον, οὐτιδανόν,
ἀφόρητον. Φυλάττου λοιπὸν ἀπὸ τοιοῦτον ἐχθρόν.

Ποιοῦ τοὺς θεοὺς, ὦ Τηλέμαχε· διότι ὁ φόβος τῶν θεῶν εἶ-
ναι ὁ πολυτιμώτερος θησαυρὸς τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. ἔχων
αὐτόν θέλεις ἔχει τὴν φρόνησιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν εἰρήνην,
τὴν χαρὰν, τὰς ἀγνὰς ἡδονὰς, τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν, τὴν
ποθητὴν ἀφθονίαν καὶ τὴν εὐκρινὴ δόξαν.

Σὲ ἀποχαιρετῶ, ὦ υἱὲ τοῦ Ὀδυσσεύς, ἀλλ' ἡ σοφία μου
οὐδέποτε θέλει σὲ ἀποχαιρετήσῃ ἐὰν πιστεύῃς ὅτι οὐδὲν δύ-
νασαι ἀνευ αὐτῆς. Εἶναι καιρὸς νὰ μάθῃς νὰ κυβερνᾷς σεαυ-
τόν. Δὲν ἀπεχωρίσθην σοῦ ἐν φοινίκῃ καὶ ἐν Σαλέντιῳ, εἰμὶ
ἔτι σὲ συνειθίσω εἰς τὴν στέρησιν τῆς ἡδονῆς ταύτης, καθὼς

δυσσέως, ἀκουσ
διδάξα τοσοῦτ

χειρὸς, διὰ τὸ, ἥτις ἀπογαλακτίζει τὸ βρέφος αὐτῆς, θέλουσα τὰ τὸ
καὶ πολλήν διὰ στερεωτέρας τροφῆς.

Μόλις ἡ θεὰ ἐτελείωσε τὸν λόγον τοῦτον, καὶ παρευθὺς
ἤρθη εἰς τὸν ἀέρα περικαλυφθεῖσα ὑπὸ κυανοχρύσου νεφέλης,
ἐν ᾗ ἐγένετο ἀφανής. Ὁ Τηλέμαχος οἰμώζων, ἀμυχανῶν καὶ
τεθορυβημένος ἔπεσεν ἐπὶ γόνατα καὶ ἀνατείνας τὰς χεῖρας
πρὸς οὐρανὸν ἔδεξθη κατανυκτικῶς· εἶτα ἀφυπνίσας τοὺς συν-
τρόφους τοῦ ἀνεχώρησε κατὰ τάχος, καὶ ἀφικόμενος εἰς Ἰθά-
κην ἀνεῦρε τὸν πατέρα του ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πιστοῦ Εὐμαίου.

ΘΙΑΕΜΑΧΟΥ

471

125 $\frac{3}{4}$ 125 $\frac{7}{8}$

500 100608 1563
3
12 503 1006 200
06

100 1925 3/55
2575 1267

OME 1134 99

OMH 1235

XP 1134

ΠΡΟΔ

ΧΟΥ

ΚΑ

ΤΥ

101 μετρί 8/6
1900

905. Δ/6 19

2 Γαγ 69 100 Κωδιν 6696

